THESAURUS

BIBLICUS.

M—Z

THESAURUS BIBLICUS

HOC EST

DICTA, SENTENTIAE ET EXEMPLA

EX SANCTIS BIBLIIS COLLECTA ET PER LOCOS COMMUNES DISTRIBUTA

AD USUM

CONCIONANDI ET DISPUTANDI

AUCTORE

PHILIPPO PAULO MERZ

OPUS OMNIBUS THEOLOGIS SPECULATIVIS, POLEMICIS, MORALIBUS, UTRIUSQUE JURIS STUDIOSIS, AC CUNCTIS LITTERATIS, IMPRIMIS VERO ANIMARUM PASTORIBUS, VERBIQUE DIVINI PRAECONIBUS UTILISSIMUM.

EDITIO PRIMA NEAPOLITANA

Quam plurimis mendis expurgata, et ad trutinam Sacrorum Bibliorum per singulorum textuum accuratissimam collationem revocata.

VOL. II.

NEAPOLI

EX TYPOGRAPHIA PASCHALIS TIZZANO

1846

THESAURUS
SACRÆ SCRIPTURÆ.

MAGIA.

Vide et INCANTATIONES, *et Thesaurum Patrum.*

Coram Moyse et Aarone confunduntur magi et malefici in Ægypto : sed devoravit virga Aaron virgas eorum. *Exod.* 7. 12. *Quin et ipsi ulceribus percussi, coram Moyse stare non possunt. Ibid.* 9. 11.

Magi in Ægypto cum omni sua arte non poterant producere sciniphes : *ex quo patet, non omnia illis a Deo esse permissa. Ibid.* 8. 18.

Inter alias leges judicibus a Deo datas, est etiam ista : Maleficos (*seu magos*) non patieris vivere. *Ibid.* 22. 18.

Non declinetis ad magos, nec ab ariolis aliquid sciscitemini, ut polluamini per eos. *Levit.* 19. 31.

Anima, quae declinaverit ad magos et ariolos, etc. ponam faciem meam contra eam, et interficiam illam de medio populi sui. *Ibid.* 20. 6.

Saul abstulit magos et ariolos de terra. 1. *Reg.* 28. 3. *Vide*

et v. 9. *Sed mox deinde ab hostibus coarctatus, pythonissam consuluit. v.* 7. *Postridie vero ejus diei in peccatis suis mortuus, se ipsum gladio suo interemit. c.* 31. 4.

Ochoziae regi, ob consultum Beelzebub Dei Accaron oraculum, mortem praedicit Elias. 4. *Reg.* 1. 3.

Inter alia peccata, propter quae Israelitae sub Rege Osee ab Assyriis in captivitatem abducti fuerunt, etiam hoc adducitur : Et divinationibus inserviebant et auguriis. *Ibid.* 17. 17.

Manasses rex observabat somnia, sectabatur auguria, maleficis artibus inserviebat, habebat secum magos et incantatores. 2. *Paral.* 33. 6. Idcirco principes exercitus regis Assyriorum ceperunt Manassen : et vinctum catenis, atque compedibus, duxerunt in Babylonem. *v.* 11. *Item* 4. *Reg.* 21. 6.

Simon magus, postquam multos suis magiis dementasset, tandem credidit, et baptizatus est : sed vana fuit ejus conversio. Act. 8. 9. *et seq.*

Multi autem ex eis, qui fue-

rant curiosa sectati, contulerunt libros (*magicos*), et combusserunt coram omnibus. *Ibid.* 19. 19.

MAGISTERIUM NON AMBIENDUM.

Vos autem nolite vocari Rabbi: unus est enim Magister vester, omnes autem vos fratres estis. *Matth.* 23. 8. Nec vocemini magistri: quia Magister vester unus est, Christus. *v.* 10.

Nolite plures magistri fieri, fratres mei, scientes quoniam majus judicium sumitis. *Jacob* 3. 1.

Vide *Thesaurum Patrum.*

Magnanimitas,
Vide *Confidentia.*

Maledicentia. Vide *Detractio.*

MALEDICTIO.

Maledictio, qua Deus maledicit homini.

Serpens legitur a Deo maledictus fuisse: Maledictus es inter omnia animantia, et bestias terrae: super pectus tuum gradieris, etc. *Gen.* 3. 14.

Ad poenam hominis dictum est: Maledicta terra in opere tuo. *Ibid. v.* 17. *Item ad Cain, ibid.* 4. 11. Maledictus eris super terram. *Vide et c.* 5. 29.

Maledictus furor eorum (*Simeon et Levi*), quia pertinax: et indignatio eorum, quia dura: dividam eos in Jacob, et dispergam eos in Israel. *Ibid.* 49. 7.

Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens: Loquere ad filios Israel, etc. *Num.* 5. 11. His maledictionibus subjacebis (*loquitur de muliere polluta cum altero viro*): Det te Dominus in maledictionem, exemplumque cunctorum in populo suo: putrescere faciat femur tuum, et tumens uterus tuus disrumpatur, etc. *v. et seq.* 21.

En propono in conspectu vestro hodie benedictionem et maledictionem: benedictionem si obedieritis mandatis Domini Dei vestri, quæ ego hodie præcipio vobis (*loquitur Israelitis Moyses*): maledictionem, si non obedieritis mandatis Domini Dei vestri, sed recesseritis de via, quam ego nunc ostendo vobis, et ambulaveritis post Deos alienos, quos ignoratis. *Deut.* 11. 26. *et seq. Vide c.* 21. 25. *et c.* 27. 15. *usque ad finem.*

Benedixit (*Josue*) populo Israel. Post haec legit omnia verba benedictionis et maledictionis, et cuncta, quae scripta erant in legis volumine. *Josue* 8. 33. 34. *Vide Deut.* 28. 16. *et seq. Item Reg.* 17. 43.

Excussi sinum meum, et dixi (*scilicet Nehemias avaris*): Sic excutiat Deus omnem virum, qui non compleverit verbum istud, de domo sua, et de laboribus suis: sic excutiatur, et vacuus fiat. 2. *Esdr.* 5. 13.

Sicut avis ad alia transvolans et passer quo libet vadens: sic maledictum frustra prolatum in quempiam, superveniet. *Prov.* 26. 2.

Quia per memetipsum juravi, dicit Dominus, quod in solitudinem, et in opprobrium, et in desertum, et in maledictionem erit Bosra: et omnes civitates ejus erunt in solitudines sempiternas. *Jer.* 49. 13.

Plorans Jeremias excidium civitatis Jerusalem, dixit: Repulit Dominus altare suum, maledixit sanctificationi suae. *Thren.* 2. 7.

Daniel in oratione sua dicebat: Stillavit super nos maledictio. *Dan.*9. 11. (*Nota, quod maledictio dicitur super peccatores stillare, sed benedictio super justos inundare*): Benedictio illius quasi fluvius inundavit. *Eccli.* 39. 27.

Sacerdotibus malis loquens Dominus per Malachiam prophetam dicit: Et maledicam benedictionibus vestris. *Malach.* 2. 2.

Ficus, habens folia sine fructu, maledicta fuit a Domino, et continuo aruit. Matth. 21. 19. *Vide Marc.* 11. 14.

Discedite a me maledicti in ignem aeternum. *Ibid.* 25. 41. (*O quam terribilis ista maledictio, contra reprobos proferenda in die judicii!*)

Maledictio, qua homo homini maledicit.

Primus inter homines legitur Noe maledixisse Chanaan nepoti suo pro eo quod Cham pater ejus nuditatem ipsius Noe cæteris fratribus nuntiavit, cum potius eam tegere debuisset. Gen. 9. 25.

Inter alia verba benedictionis, qua benedixit Isaac filio suo, exstant et haec: Qui maledixerit tibi, sit ille maledictus. *Ibid.* 27. 29. *Vide c.* 12. 3.

Principi populi tui non maledices. *Exod.* 22. 28.

Non maledices surdo, nec coram caeco pones offendiculum. *Levit.* 19. 14.

Qui maledixerit patri suo, aut matri, morte moriatur, etc. *Ibid.* 20. 9. *Vide Exod.* 21. 17. *Prov.* 20. 20. *Matth.* 15. 4. *Marc.* 7. 10.

Balac misit nuntios ad Balaam, ut veniret et malediceret populo Israel, dicens: Novi enim, quod benedictus sit, cui benedixeris, et maledictus, in quem maledicta congesseris. *Num.* 22. 6. *Vide capita* 22. 23. *et* 24. *per tot.*

Diruta civitate Jericho, imprecatus est Josue, dicens: Maledictus vir coram Domino, qui suscitaverit et aedificaverit civitatem Jericho. *Josue* 6. 25. 26.

Sichemitae inter epulas et pocula maledicebant Abimelech. *Judic.* 9. 27. *Vide c.* 5. 23.

Saul volens persequi Philistaeos, adjuravit — populum, dicens: Maledictus vir, qui comederit panem usque ad vesperam, donec ulciscar de inimicis meis. 1. *Reg.* 14. 24.

Et maledixit Philisthaeum (*Goliath*) David in diis suis. *Ibid.* 17. 43.

Semei procedebat egrediens, et maledicebat, mittebatque lapides contra David, et dicebat : Egredere, egredere, vir sanguinum, et vir Belial. 2. *Reg*. 16. 7.

Eliseus maledixit pueris illudentibus ei, et dicentibus, Ascende calve, ascende calve. *Et lacerati sunt quadraginta duo pueri a duobus ursis*. 4. *Reg*. 2. 23. 24.

Maledictio autem matris eradicat fundamenta. *Eccli*. 3.11.

Cum Judas Machabaeus obsideret quoddam praesidium, hi, qui intus erant,-- supra modum maledicebant, et sermones nefandos jactabant. 2. *Mach*. 10.34.

Pharisaei maledixerunt caeco nato, per Jesum illuminato, et dixerunt : Tu discipulus illius sis. *Joan*. 9. 28.

Arguebant Judaei Paulum, dicentes : Summum Sacerdotem Dei maledicis? *Sed ille excusavit se, et dixit* : Nesciebam, fratres, quia princeps est Sacerdotum. *Actor*. 23. 4. 5.

Maleficia. Vide *Incantationes*.

MALUM ET MALI.

Malum dicens bonum, punietur.

Væ qui dicitis malum bonum et bonum malum : ponentes tenebras lucem, et lucem tenebras : ponentes amarum in dulce, et dulce in amarum. *Isa*. 5. 20.

Qui dicunt impio : Justus es : maledicent eis populi : et detestabuntur eos tribus. Qui arguunt eum, laudabuntur : et super ipsos veniet benedictio. *Prov*. 24. 24. 25.

In eo quod dicitis : Omnis, qui facit malum, bonus est in conspectu Domini, et tales ei placent : aut certe ubi est Deus judicii? (*Comminantur Dominus, se maledicturum benedictionibus sacerdotum, nisi resipiscant, etc.*) *Malach*. 2. 17.

Malum declinandum et bonum faciendum.

Ne sis sapiens apud temetipsum : time Deum, et recede a malo. *Prov*. 3. 7.

Lavamini, mundi estote, auferte malum cogitationum vestrarum ab oculis meis : quiescite agere perverse, discite benefacere, etc. *Isai*. 1. 16.17.

Si autem impius egerit poenitentiam ab omnibus peccatis suis, quae operatus est, et custodierit omnia praecepta mea, et fecerit judicium et justitiam : vita vivet, et non morietur. Omnium, iniquitatum ejus, quas operatus est, non recordabor etc. *Ezech*. 18. 21. 22.

Malorum multitudo.

Cum factum fuerit diluvium, octo tantum homines salvati sunt. Omnis quippe caro corruperat viam suam. *Gen*. 6. *per totum*.

In quinque civitatibus Sodo-

morum non sunt inventi decem justi. Ibid. 18. 32.

Plures fuerint filii Ismaelis, quam filii Isaac ; et plures filios suscepit Abraham de Cetara, quam de Sara. Ibid. c. 25. *per totum.*

*Inter omnes fratres Joseph non fuerunt nisi duo, Ruben et Judas, qui laboraverunt ut ipsum liberarent : sed praevaluerunt tamen mali.Ibid.*37.22. *et* 26.

Sexcentamillia pugnatorum numerati fuerunt, de quibus duo tantum, Caleb et Josue, intraverunt terram promissionis. Num. 11. 21. *etc.* 14. 30.

Moyses exploratores misit ad considerandum terram promissionis ; sed duo tantum erant boni, scilicet Josue et Caleb. Ibid. 14. 6. *Vide et Caput praecedens.*

Plures fuerunt cum Absalom regnum patris usurpare nitente, quam cum David bene et juste regnante. 2. *Reg.*15. *per totum.*

Major pars filiorum Israel fuit in regno Samariae, scilicet decem tribus ; ubi erant homines multo pejores ; minor autem pars in regno Jerusalem, scilicet duae tantum tribus. 3.*Reg.* 12. *per totum.*

Tantus erat numerus bellatorum regis Syriae, qui pugnabant contra Israel, ut diceret ipse rex, pulverem Samariae non sufficere pugillis eorum. Ib. 20. 10.

In exercitu Holophernis tantus erat numerus bellatorum, ut cooperuerint faciem terrae, sicut locustae. *Judith* 2. 11.

Omnis populus, qui habitabat in terra Ægypti, et mulieres, quarum stabat multitudo grandis, *sacrificabant diis alienis. Jerem.* 44. 15.

Non remanserunt cum Juda Machabaeo nisi octingenti viri ; et erant in exercitu Bacchidis et Alcimi proditoris 20000 *virorum et duo millia equitum.* 1. *Mach.* 9. 3.

Clamaverunt ergo rursum omnes dicentes : Non hunc (*dimitte*), sed Barabbam.*Joan.* 18. 40. *Ergo in maxima multitudine ista, quae erat eo tempore Paschali in Jerusalem, quando passus est Dominus, non inventus est vir, qui se opponeret manifeste morti tam nequiter procuratae.*

De secta hac (*Christianorum*) notum est nobis, quia ubique ei contradicitur. (*Sic quidam Judaei, quos invenit Paulus Romae in primo adventu suo, dixerunt ei*). *Actor.* 28. 22.

Mali opprimentes bonos.
Vide *Oppressio bonorum.*

Malorum consortium vitandum.

Beatus vir, qui non abiit in consilio impiorum, et in via peccatorum non stetit, et in cathedra pestilentiae non sedit. *Psal.* 1. 1.

Non sedi cum concilio vani-

tatis: et cum iniqua gerentibus non introibo. Odivi Ecclesiam malignantium: et cum impiis non sedebo. *Psal.* 25. 4. 5.

Fili mi, si te lactaverint peccatores, ne acquiescas eis. *Prov.* 1. 10.

Vade contra virum stultum: et nescit labia prudentiae, etc. *Ibid.* 14. 7.

Time Dominum, fili mi, et regem: et cum detractoribus non commiscearis: quoniam repente consurget perditio eorum: et ruinam utriusque quis novit? *Ibid.* 24. 21. 22.

Qui cum fure participat, odit animam suam: adjurantem audit, et non indicat. *Ibid.* 29. 24.

Discede ab iniquo, et deficiént mala abs te. *Eccli.* 7. 2.

Cum audace non eas in via, ne forte gravet mala sua in te: ipse enim secundum voluntatem suam vadit, et simul cum stultitia illius peries. *Ibid.* 8. 18. *Vide Gen.* 4. 8.

Qui tetigerit picem, inquinabitur ab ea: et qui communicaverit superbo, induet superbiam, etc. *Ibid.* 13. 1.

Nolite jugum ducere cum infidelibus. Quae enim participatio justitiae cum iniquitate? Aut quae societas luci ad tenebras? Quae autem conventio Christi ac Belial? Aut quae pars fideli cum infideli? Qui autem consensus templo Dei cum idolis? 2. *Cor.* 6. 14. *et seq.*

Si quis venit ad vos, et hanc doctrinam non affert, nolite recipere eum in domum, nec Ave ei dixeritis. Qui enim dicit illi: Ave, communicat operibus ejus malignis. 2. *Joan. v.* 10. *et* 11.

Et audivi aliam vocem de coelo dicentem: Exite de illa (*scilicet Babylone*), populus meus: ut ne participes sitis delictorum ejus, et de plagis ejus non accipiatis. *Apoc.* 18. 4.

Malum non est reddendum pro malo.

Qui reddit mala pro bonis, non recedet malum de domo ejus. *Prov.* 17. 13.

Ne dicas: Reddam malum (*pro malo*): expecta Dominum, et liberabit te. *Ibid.* 20. 22. *Vide c.* 24. 29.

Benedicite persequentibus vos: benedicite, et nolite maledicere. *Rom.* 12. 14. Nulli malum pro malo reddentes. *v.* 17.

Maledicimur, et benedicimus: persecutionem patimur, et sustinemus. 1. *Cor.* 4. 12.

Videte, ne quis malum pro malo alicui reddat, sed semper quod bonum est sectamini ín invicem, et in omnes. 1. *Thess.* 5. 15.

In fine autem omnes unanimes, compatientes, fraternitatis amatores, misericordes, modesti, humiles: non reddentes malum pro malo, nec maledictum pro maledicto, sed e contrario benedicentes, etc. 1. *Petr.* 3. 8. 9.

Malum poenae est a Deo.

Congregabo super eos mala, et sagittas meas complebo in eis. (*scil. populo Israel propter eorum ingratitudinem*). *Deut.* 32. 23.

Quia dereliquerunt Dominum Deum suum (*Israeliticus populus*), qui eduxit patres eorum de terra Ægypti, et secuti sunt deos alienos, et adoraverunt eos, et coluerunt eos: idcirco induxit Dominus super eos omne malum hoc. 3. *Reg.* 9. 9.

Nonne vidisti (*o Elia*) humiliatum Achab coram me? Quia igitur humiliatus est mei causa, non inducam malum in diebus ejus, sed in diebus filii sui inferam malum domui ejus. *Ibid.* 21. 29.

Ego Dominus, et non est alter, formans lucem, — et creans malum. *Isa.* 45. 6. 7.

Haec dicit Dominus: Ecce ego inducam super eos mala, de quibus exire non poterunt: et clamabunt ad me, et non exaudiam eos. *Jer.* 11. 11. *Vide c.* 32. 42. *Item Jonae* 3. 10.

Propter quod statuit Dominus Deus noster,—ut adduceret — super nos mala magna, quæ non sunt facta sub coelo, quemadmodum facta sunt in Jerusalem, etc. Ut manducaret homo carnes filii sui, et carnes filiæ suæ. *Baruch* 2. 1. *et seq. Vide Deut.* 28. 53.

Si clanget tuba in civitate, et populus non expavescet? si erit malum in civitate, quod Dominus non fecerit? *Amos* 3. 6.

Descendit malum a Domino in portam Jerusalem. *Mich.* 1. 12.

Dicit Dominus: Ecce ego cogito super familiam istam malum: unde non auferetis (*scilicet Samaria et Jerusalem*) colla vestra, et non ambulabitis superbi, quoniam tempus pessimum est. *Ibid.* 2. 3.

Malum culpae summe aversatur Deus, multo minus Deum auctorem habet.

Mendacium fugies: insontem et justum non occides: quia aversor impium. *Exod.* 23. 7.

Sit timor Domini vobiscum, et cum diligentia cuncta facite: non est enim apud Dominum Deum nostrum iniquitas. 2. *Paral.* 19. 7.

Deus enim illorum (*filiorum Israel*) odit iniquitatem. *Judith* 5. 21.

Viri cordati, audite me, absit a Deo impietas, et ab omnipotente iniquitas. *Job* 34. 10.

Mane astabo tibi, et videbo, quoniam non Deus volens iniquitatem tu es. *Psalm.* 5. 5. Odisti omnes, qui operantur iniquitatem: perdes omnes, qui loquuntur mendacium, etc. *v.* 7.

Dilexisti justitiam, et odisti iniquitatem. *Psal.* 44. 8.

Victimæ impiorum abomina-

biles Domino : vota justorum placabilia. Abominatio est Domino via impii : qui sequitur justitiam diligitur ab eo. *Prov.* 15. 8. 9.

Similiter autem odio sunt Deo, impius, et impietas ejus. *Sap.* 14. 9.

Nemini mandavit (*Deus*) impie agere, et nemini dedit spatium peccandi. *Eccli.*15.21.

Perditio tua, Israel : tantummodo in me auxilium tuum *Osee* 13. 9.

Quid ergo dicemus ? Numquid iniquitas apud Deum? Absit. *Rom.* 9. 14.

Quae autem conventio Christi ad Belial ? Aut quae pars fideli cum infideli ? Qui autem consensus templo Dei cum idolis. 2. *Cor.* 6. 15. 16.

Nemo, Cum tentatur, dicat, quoniam a Deo tentatur : Deus enim intentator malorum est : ipse autem neminem tentat. *Jacob* 1. 13.

Malos Rectores et Praelatos seu Praepositos permittit Deus ob peccata populi.

Qui regnare facit hominem hypocritam propter peccata populi. *Job.* 34. 30. *Vide* 3. *Reg.* 12. 14.

Quoniam miscuit vobis Dominus spiritum soporis, claudet oculos vestros, Prophetas et principes vestros, qui vident visiones, operiet. *Isa.* 29. 10. *Vide Ezech.*

Dabo tibi regem in furore meo, et auferam in indignatione mea. *Osee* 13. 11.

Ideo (*Quia Christum non receperunt*) mittet illis Deus operationem erroris, ut credant mendacio. 2. *Thess.* 2. 10.

Jubetque eis obedire.

Super cathedram Moysi sederunt Scribae et Pharisaei. Omnia ergo quæcumque dixerint vobis, servate et facite : secundum opera vero eorum nolite facere : dicunt enim, et non faciunt, etc. *Matth.* 23. 2. 3.

Servi, subditi estote — dominis, non tantum bonis et modestis, sed etiam dyscolis. 1. *Petr.* 2. 18.

Malorum etiam ministrorum opera utitur Deus.

Multi dicent mihi in illa die : Domine, Domine, nonne in nomine tuo prophetavimus, et in nomine tuo daemonia ejecimus, et in nomine tuo virtutes multas fecimus ? *Matth.* 7. 22.

Respondit illi (*Jesu*) ; Joannes, dicens : Magister, vidimus quemdam in nomine tuo ejicientem daemonia qui non sequitur nos, et prohibuimus eum. Jesus autem ait : Nolite prohibere eum, etc. *Marc.* 9. 37. 38. *Idem verbatim habetur Luc.* 9. 49.

MANENDUM EST NOBIS IN CHRISTO.

Manete in me, et ego in vo-

bis. Sicut palmes non potest ferre fructum a semetipso, nisi manserit in vite : sic nec vos, nisi in me manseritis, etc. *Joan.* 15. 4. *et seq.*

Nihil ergo nunc damnationis est iis, qui sunt in Christo Jesu, qui non secundum carnem ambulant. *Rom.* 8. 1.

Etenim in uno spiritu omnes nos in unum corpus baptizati sumus, sive Judaei, sive Gentiles, sive servi, sive liberi : et omnes in uno Spiritu potati sumus. 1. *Cor.* 12. 13.

Sicut ergo accepistis Jesum Christum dominum, in ipso ambulate, radicati, et superaedificati, etc. *Coloss.* 2. 6. 7.

Et nunc, filioli, manete in eo : ut cum apparuerit habeamus fiduciam, et non confundamur ab eo in adventu ejus. 1. *Joan.* 2. 28. *Vide v.*6. *et* 27.

Et qui servat mandata ejus, in illo manet, et ipse in eo : et in hoc scimus, quoniam manet in nobis de Spiritu, quem dedit nobis. *Ibid.* 3. 24.

In hoc cognoscimus, quoniam in eo manemus, et ipse in nobis, quoniam de Spiritu suo dedit nobis. *Ibid.* 4. 13.

MANNA.

Murmurantibus in Sin Israelitis, pluit Dominus coturnices et Man ad saturitatem : jussio Domini de eo colligendo, et in monumento reponendo. Exod. c. 16. *per totum.*

Anima nostra arida est, nihil aliud respiciunt oculi nostri nisi Man. Erat autem Man quasi semen coriandri, et coloris bdellii. *Num.* 11. 6. 7.

Afflixit te penuria (*Israel*), et dedit tibi cibum Manna, quod ignorabas tu et patres tui : ut ostenderet tibi, quod non in solo pane vivat homo, sed in omni verbo, quod egreditur de ore Dei. *Deut.* 8.3. *Vide Josue* 5. 12.

Et pluit illis Manna ad manducandum ; et panem cœli dedit eis. *Psal.* 77. 24.

Angelorum esca nutrivisti populum tuum, et paratum panem de cœlo praestitisti illis sine labore, omne delectamentum in se habentem, et omnis saporis suavitatem. *Sap.*16.20.

Patres nostri manducaverunt Manna in deserto, sicut scriptum est: Panem de cœlo dedit eis manducare. *Joan.*6.31. *Vide Exod.*16.14. *Item* 1. *Cor.*10.3.

MANSUETUDO. *Vide et* PATIENTIA IN ADVERSIS.

Ait Josue ad Acham : Fili mi, da gloriam Domino Deo Israel, et confitere, atque indica mihi quod feceris, ne abscondas. *Josue* 7. 19.

Responsio mollis frangit iram sermo durus suscitat furorem. *Prov.* 15. 1. *Vide* 1. *Reg.* 25. 25. *Item* 2. *Reg.* 16. 10. *et seq.*

Patientia lenietur princeps, et lingua mollis confriget duritiam. *Ibid.* 25. 15.

Usque in tempus sustinebit patiens, et postea redditio jucnnditatis. *Eccli.* 1. 29.

Beati mites, quoniam ipsi possidebunt terram. *Matth.* 5. 4. *Vide Psal.* 36. 11.

Tollite jugum meum super vos, et discite a me, quia mitis sum, et humilis corde: et invenietis requiem animabus vestris. *Ibid.* 11. 29.

Fructus autem Spiritus est: caritas, gandium, pax, patientia, benignitas, bonitas, longanimitas, mansuetudo, fides, modestia, continentia, castitas. Adversus hujusmodi non est lex. *Galat.* 5. 22. 23. *Vide c.* 6. 1.

Obsecro itaque vos ego vinctus in Domino, ut digne ambuletis vocatione, qua vocati estis, cum omni humilitate, et mansuetudine, cum patientia, supportantes invicem in caritate, etc. *Ephes.* 4. 1. 2.

Induite vos ergo sicut electi Dei, sancti, et dilecti, viscera misericordiae, benignitatem, humilitatem, modestiam, patientiam: supportantes invicem, etc. *Coloss.* 3. 12. 13.

Admone illos, — neminem blaspbemare, non litigiosos esse, sed modestos, omnem ostendentes mansuetudinem ad omnes homines. *Tit.* 3. 1. 2. *Vide Tim.* 2. 24. 25.

MARE.

Mare creatur.

Dixit vero Deus: Congregentur aquæ, quæ sub cœlo sunt, in locum unum: et appareat arida. Et factnm est ita. Et vocavit Deus aridam terram, congregationesque aquarum appellavit maria. *Gen.* 1. 9. 10.

Concluditur suis terminis.

Terminum circumdedit aquis, usque dum finiantur lux et tenebrae. *Job* 26. 10. *Vide Gen.* 1. 9.

Quando ponebat pluviis legem, et viam procellis sonantibus. *Ibid.* 28. 26.

Quando circumdabat mari terminum sunm, et legem ponebat aquis, ne transirent fines suos. *Prov.* 8. 29.

Cedit filiis Israel.

Cumque extendisset Moyses manum super mare, abstulit illud Dominus, flante vento vehementi et urente, tota nocte, et vertit in siccum: divisaque est aqua. *Exod.* 14. 21.

Sedatur verbis Christi.

Quid timidi estis, modicae fidei? Tunc surgens, imperavit ventis et mari, et facta est tranquillitas magna. *Matth.* 8. 26.

MARIA VIRGO.

Maria Virgo praenuntiata.

Inimicitias ponam inter te et mulierem, et semen tuum et semen illius: ipsa conteret caput tuum, et tu insidiaberis calcaneo ejus. *Genes.* 3. 15.

Orietur stella ex Jacob, et consurget virga de Israel: et percutiet duces Moab, vastabitque omnes filios Seth. *Num.* 24. 17.

In sole posuit tabernaculum suum: et ipse tamquam sponsus procedens de thalamo suo. *Ps.* 18. 6.

Myrrha et gutta et casia a vestimentis tuis, a domibus eburneis, ex quibus delectaverunt te filiae regum in honore tuo. Astitit Regina a dextris tuis in vestitu deaurato, circumdata varietate. *Psal.* 44. 9. 10.

Fluminis impetus laetificat civitatem Dei: sanctificavit tabernaculum suum Altissimus: Deus in medio ejus, non commovebitur: adjuvabit eam Deus mane diluculo. *Psal.* 45. 5. 6.

Quam dilecta tabernacula tua, Domine virtutum! Concupiscit, et deficit anima mea in atria Domini. *Psal.* 83. 2. 3.

Gloriosa dicta sunt de te, civitas Dei. *Psal.* 86. 3.

Surge, Domine, in requiem tuam, tu et arca sanctificationis tuae. *Psal.* 131. 8.

Mulierem fortem quis inveniet? procul, et de ultimis finibus pretium ejus. *Prov.* 31. 10. Multae filiae congregaverunt divitias: tu supergressa es universas. *v.* 29.

Osculetur me osculo oris sui: quia meliora sunt ubera tua vino, fragrantia unguentis optimis. Oleum effusum nomen tuum: ideo adolescentulae dilexerunt te. Trahe me: post te curremus in odorem unguentorum tuorum. Introduxit me rex in cellaria sua: exultabimus et laetabimur in te, memores uberum tuorum super vinum: recti diligunt te. *Cant.* 1. 1. *et seq.* Si ignoras te, o pulcherrima inter mulieres, egredere, et abi post vestigia gregum (*tuorum*), et pasce baedos tuos juxta tabernacula pastorum. *v.* 7. Ecce tu pulchra es, amica mea, ecce tu pulchra es, oculi tui columbarum, etc. *v.* 14. *per totum caput.*

Ego flos campi, et lilium convallium. Sicut lilium inter spinas, sic amica mea inter filias. Sicut malus inter ligna silvarum, sic dilectus meus inter filios. *Ibid.* 2. 1. *et seq.* En dilectus meus loquitur mihi: surge propera, amica mea, columba mea, formosa mea, et veni. Jam enim hyems transiit, imber abiit, et recessit. Flores apparuerunt in terra nostra, tempus putationis advenit, etc. *v.* 10. Surge amica mea, speciosa mea, et veni. Columba mea in foraminibus petrae, in caverna maceriæ, ostende mihi faciem tuam, sonet vox tua in auribus meis: vox enim tua dulcis, et facies tua decora, etc. *v.* 13. *et* 14. *per totum caput.*

Quae est ista, quae ascendit per desertum, sicut virgula fumi ex aromatibus myrrhae,

et thuris, et universi pulveris pigmentarii? etc. *Ibid.* 3. 6. *per totum caput.*

Quam pulchra es, amica mea, quam pulchra es! Oculi tui columbarum, absque eo quod intrinsecus latet. *Ib.* 4.1. Tota pulchra es, amica mea, et macula non est in te, etc. *v.* 7.-Hortus conclusus, soror mea, sponsa, hortus conclusus, fons signatus. *v.*12. Fons hortorum: puteus aquarum viventium, quae fluunt impetu de Libano, etc. *v.* 15. *per totum caput.*

Qualis est dilectus tuus ex dilecto, o pulcherrima mulierum? qualis est dilectus tuus ex dilecto, quia sic adjurasti nos? etc. *Ibid.* 5. 9. Quo abiit dilectus tuus, o pulcherrima mulierum? quo declinavit dilectus tuus? et quaeremus eum tecum. *v.* 17.

Pulchra es, amica mea, suavis et decora, sicut Jerusalem: terribilis ut castrorum acies ordinata. *Ibid.* 6. 3. Una est columba mea, perfecta mea, una est matris suae, electa genitrici suæ. Viderunt eam filiæ, et beatissimam prædicaverunt, reginae et concubinae, et laudaverunt eam. Quae est ista, quae progreditur quasi aurora consurgens, pulchra ut luna, electa ut sol, terribilis ut castrorum acies ordinata? etc. *v.* 8. *et* 9. *per totum caput.*

Ego feci in cœlis, ut oriretur lumen indeficiens, et sicut nebula texi omnem terram: eg in altissimis habitavi, et thronus meus in columna nubis Gyrum coeli circuivi sola e profundum abyssi penetravi in fluctibus maris ambulavi, e in omni terra steti: et in omni populo, et in omni gente primatum habui. Et omnium excellentium et humilium corda virtute calcavi: et in his omnibus requiem quaesivi, et in haereditate Domini morabor. Tunc præcepit, et dixit mihi Creator omnium: et qui creavit me, requievit in tabernaculo meo, et dixi mihi: In Jacob inhabita, et in Israel haereditare, et in electis meis mitte radices. Ab initio et ante saecula creata sum, et usque ad futurum sæculum non desinam, et in habitatione sancta coram ipso ministravi. Et sic in Sion firmata sum, et in civitate sanctificata similiter requievi, et in Jerusalem potestas mea. Et radicavi in populo honorificato, et in parte Dei mei hæreditas illius, et in plenitudine sanctorum detentio mea, etc. *Eccli.* 24. 6. *et seq. per totum.*

Ecce Virgo concipiet, et pariet filium, et vocabitur nomen ejus Emmanuel. Butyrum et mel comedet, ut sciat reprobare malum, et eligere bonum. *Isa.* 7. 14. 15.

Et egredietur virga de radice Jesse, et flos de radice ejus ascendet. Et requiescet super eum Spiritus Domini: Spiritus

sapientiae et intellectus, Spiritus consilii, et fortitudinis, spiritus scientiae, et pietatis, etc. *Ibid.* 11. 1. *et seq.*

Ecce Dominus ascendet super nubem levem, et ingredietur Ægyptum, et commovebuntur simulacra Ægypti a facie ejus, et cor Ægypti tabescet in medio ejus. *Ibid.* 19. 1.

Rorate, coeli, desuper, et nubes pluant justum: aperiatur terra, et germinet Salvatorem: et justitia oriatur simul: ego Dominus creavi eum. *Ib.*45.8.

Usquequo deliciis dissolveris filia vaga? quia creavit Dominus novum super terram: Femina circumdabit virum. *Jer.*31.22.

Maria Virgo praefigurata per Arcam Noe.

Fac tibi Arcam de lignis lævigatis: mansiunculas in Arca facies, et bitumine linies intrinsecus et extrinsecus. *Gen.* 6. 14.

Per Rubum Moysis.

Apparuitque ei (*Moysi*) Dominus in flamma ignis de medio Rubi: et videbat, quod Rubus arderet, et non combureretur. *Exod.* 3. 2.

Per Arcam foederis.

Arcam de lignis Setim compingite, cujus longitudo habeat duos et semis cubitos: latitudo, cubitum et dimidium: altitudo, cubitum similiter ac semissem. *Exod.* 25. 10.

Per Virgam Aaronis.

Sequenti die egressus (*Moyses*), invenit germinasse virgam Aaron in domo Levi: et turgentibus gemmis eruperant flores, qui, foliis dilatatis, in amygdalas deformati sunt. *Num.* 17. 8.

Per Vellus Gedeonis.

Dixitque Gedeon ad Deum: Si salvum facis per manum meam Israel, sicut locutus es, ponam hoc vellus lanæ in area: si ros in solo vellere fuerit, et in omni terra siccitas, sciam quod per manum meam, sicut locutus es, liberabis Israel. Factumque est ita. Et de nocte consurgens, expresso vellere, concham rore implevit. Dixitque rursus ad Deum: Ne irascatur furor tuus contra me, si adhuc semel tentavero, signum quaerens in vellere. Oro, ut solum vellus siccum sit, et omnis terra rore madens. Fecitque Deus nocte illa, ut postulaverat: et fuit siccitas in solo vellere, et ros in omni terra. *Judic.* 6. 36. *et seq.*

Per Thronum Salomonis.

Fecit etiam rex Salomon Thronum de ebore grandem: et vestivit eum auro fulvo nimis. 3. *Reg.* 10. 18. *Item* 2. *Paral.* 9. 17.

Per templum Salomonis.

2. *Paral.* 2. *per totum caput.* *Item c.* 3. *et* 4. *Vide* 3. *Reg. c.* 6. *per totum.*

Per Portam Orientalem clausam.

Et dixit Dominus ad me: Porta haec (*sanctuarii exterioris respicientis ad Orientem*) clausa erit: non aperietur, et vir non transibit per eam: quoniam Dominus Deus Israel ingressus est per eam, eritque clausa principi. Princeps ipse sedebit in ea. *Ezech.* 44. 2. 3.

Per Montem.

Videbas ita, donec abscissus est lapis de monte sine manibus *Dan.* 2. 34.

Maria Virgo praefigurata per praeclaras mulieres.

Per Rebeccam.

En Rebecca coram te est: tolle eam, et proficiscere, et sit uxor filii domini tui, sicut loquutus estDominus.*Gen.*24.51.

Per Rachel.

Gen. c. 30. *et* 31. *per totum.*

Per Abigail.

Cum autem vidisset Abigail David, festinavit, et descendit de asino, et procidit coram David super faciem suam, et adoravit super terram, et cecidit ad pedes ejus, etc. 1. *Reg.* 25. 23. 24.

Per Abisag.

Dixerunt ergo ei (*David*) servi sui: Quaeramus Domino nostro regi adolescentulam virginem, et stet coram rege, et foveat eum, dormiatque in sinu suo, etc. 3. *Reg.* 1. 2. Quaesierunt igitur adolescentulam speciosam in omnibus finibus Israel, et invenerunt Abisag Sunamitidem, et adduxerunt eam ad regem. Erat autem puella pulchra nimis, dormiebatque cum rege, et ministrabat ei; rex vero non cognovit eam. *v.* 3. *et* 4.

Per Judith.

Dixit Judith (*ad eos, qui veniebant ad eam, cum abscidisset Holopherni caput*): Laudate Dominum Deum nostrum, qui non deseruit sperantes in se:et in me ancilla sua adimplevit misericordiam suam, quam promisit domui Israel: et interfecit in manu mea hostem populi sui hac nocte, etc. *Judith* 13. 17. 18.

Per Esther.

Esther quoque inter caeteras puellas, ei (*Egeo eunucho*) tradita est, ut servaretur in numero femiuarum. Quae placuit ei, et invenit gratiam in conspectu illius. *Esther* 2.8.9.

Si inveni gratiam in oculis tuis, o rex (*Assuere*), et si tibi placet, dona mihi animam meam, pro qua rogo, et populum meum, pro quo obsecro. *Ibid.* 7. 3. *Vide c.*8.*per totum.*

Maria figurate et per quamdam accommodationem appellatur Stella ex Jacob.

Orietur stella ex Jacob, et

consurget virga de Israel : et percutiet duces Moab , vastabitque omnes filios Seth. *Num.* 24. 17.

Sol vocatur.

In sole posuit tabernaculum suum: et ipse tamquam sponsus procedens de thalamo suo. *Psal.* 18. 6.

Regina vocatur.

Myrrha et gutta , et casia a vestimentis tuis , a domibus eburneis: ex quibus delectaverunt te filiae regum in honore tuo. Astitit Regina a dextris tuis in vestitu deaurato, circumdata varietate. *Ps.* 44. 9. 10.

Tabernaculum Altissimi.

Fluminis impetus laetificat civitatem Dei : sanctificavit tabernaculum suum Altissimus. *Psal.* 45. 5.

Vocatur Terra benedicta.

Benedixisti, Domine, terram tuam: avertisti captivitatem Jacob. *Psal.* 84. 2.

Civitas Dei.

Gloriosa dicta sunt de te , civitas Dei. *Psal.* 86. 3.

Domus Sapientiae.

Sapientia aedificavit sibi domum, excidit columnas septem *Prov.* 9. 1.

Vocatur Mulier fortis.

Mulierem fortem quis inveniet? procul, et de ultimis finibus pretium ejus. *Ibid.* 31. 10.

Dicitur tota pulchra.

Tota pulchra es, amica mea, et macula non est in te. *Cant.* 4. 7.

Mater pulchrae dilectionis.

Ego mater pulchrae dilectionis , et timoris, et agnitionis , et sanctae spei. *Eccli.* 24. 24.

Vocatur virgo.

Ecce virgo concipiet , et pariet filium, et vocabitur nomen ejus Emmanuel (*nobiscum Deus*). *Isa.* 7. 14.

Vocatur virga Jesse.

Et egredietur virga de radice Jesse , et flos de radice ejus ascendet. *Isa.* 11. 1.

Dicitur nubes.

Ecce Dominus ascendet super nubem levem. *Isa.* 19. 1.

Dicitur Porta clausa.

Porta haec (*scilicet orientalis porta sanctuarii*) clausa erit : non aperietur , et vir non transibit per eam. *Ezech.* 44. 2.

Dicitur Mons.

Donec abscissus est lapis de monte sine manibus. *Dan.* 2. 34.

Maria vocatur , et est Mater Domini Dei.

Et unde hoc mihi (*ait Elisabeth*) , ut veniat Mater Domini mei ad me ? *Luc.* 1. 43.

Mater Jesu vocatur.

Ecce Angelus Domini apparuit in somnis Joseph, dicens: Surge, et accipe puerum et matrem ejus, et fuge in Ægyptum, et esto ibi usque dum dicam tibi. *Matth.* 2. 13.

Stabant autem juxta crucem Jesu mater ejus, et soror matris ejus Maria Cleophae, et Maria Magdalene. *Joan.* 19. 25. *Vide Actor.* 1. 14.

Maria Virgo quibus rebus comparetur.

Comparatur vino, et oleo effuso, et odori unguentorum. Cant. 1. 1. 2. 3. *Tabernaculis Cedar, et pellibus Salomonis. v.* 4. *Soli et vineae. v.* 5. *Fasciculo myrrhae. v.* 12. *Botro Cypri in vineis Engaddi. vers.* 13.

Flori campi et lilio convallium. Ibid. 2. 1. *Malo inter ligna silvarum. v.* 3. *Cellae vinariae v.* 4. *Columbae in foraminibus petrae. v.* 14.

Virgulae fumi ex aromatibus myrrhae, et thuris, et universi pulveris pigmentarii. *Ibid.*3.6. *Filiabus Sion, et regi Salomoni* in die desponsationis illius. *v.* 11.

Oculis columbarum, et gregibus caprarum. Ibid. 4.1. *Vittae coccineae, et fragmini mali punici. v.* 3. *Turri David. v.* 4. *Hinnulo capreae. v.* 5. *Monti myrrhae, et colli thuris. v.* 6. *Libano monti. v.* 8. *Favo mellis distillanti, melli et lacti, et odori thuris. v.* 11. *Horto concluso, et fonti signato, v.* 12. *Paradiso malorum punicorum cum pomorum fructibus. v.* 13. *Fonti hortorum, et puteo aquarum viventium. v.* 15. *Aquiloni et Austro. v.* 16.

Fructibus pomorum. Ibid. 5. 1. *Elatis palmarum. v.* 11. *Areolis aromatum. v.* 13. *Ebori et sapphyris. v.* 14. *Columnis marmoreis. v.* 15.

Cortici mali punici. v. 6. *Reginis et adolescentulis. vers.* 7. *Aurorae consurgenti, Lunae et Soli. v.* 9. *Horto nucum, et pomis convallium. v.* 10.

Comparatur Mariae sapientiae in Ecclesiis Altissimi. Eccli. 24. 1. *Plenitudini sanctae. v.* 3. *Multitudini electorum. v.* 4. *Ori Altissimi. v.* 5. *Lumini orienti in coelis, nebulae tegenti totam terram. v.* 6. *Columnae nubis. v.* 7. *Aciei castrorum. Ibid.* 6. 3. *Gyro coeli, et profundo abyssi.v.*8. *Cedro Libani, et cypresso montis Sion. v.* 17. *Palmae in Cades, et rosae in Jericho. v.* 18. *Olivae speciosae in campis, et platano juxta aquam in plateis. v.* 19. *Cinnamomo et balsamo aromatizanti, et odorem danti. v.* 20. *Myrrhae electae, storaci et galbano, ungulae et guttae. v.* 21. *Therebintho. v.* 22. *Tramiti aquae, et aquaeducto. v.* 41. *per totum caput.*

Mariae perpetua Virginitas significatur.

Apparuitque ei (*Moysi*) Dominus in flamma ignis de medio rubi: et videbat, quod rubus arderet, et non combureretur. *Exod.* 3. 2.

Ponam (*dixit Gedeon ad Dominum*) hoc vellus lanae in area: si ros in solo vellere fuerit, et in omni terra siccitas, sciam quod per manum meam, sicut locutus es, liberabis Israel. Factumque est ita. Et de nocte consurgens, expresso vellere, concham rore implevit. Dixitque rursus ad Deum: Ne irascatur furor tuus contra me, si adhuc semel tentavero, signum quaerens in vellere. Oro, ut solum vellus siccum sit, et omnis terra rore madens. Fecitque Deus nocte illa, ut postulaverat; et fuit siccitas in solo vellere, et ros in omni terra. *Judic.* 6. 37. *et seq.*

In sole posuit tabernaculum suum: et ipse tamquam sponsus procedens de thalamo suo. *Psal.* 18. 6.

Sicut lilium inter spinas, sic amica mea inter filias *Cant.* 2. 2.

Tota pulchra es, amica mea, et macula (*peccati*) non est in te. *Ibid.* 4. 7. *Vide c.* 6. 9.

Ecce virgo concipiet, et pariet filium, et vocabitur nomen ejus Emmanuel. *Isa.* 7. 14.

Et egredietur virga de radice Jesse, et flos de radice ejus ascendet. *Ibid.* 11. 1.

Laetabitur deserta, et invia, et exultabit solitudo, et florebit quasi lilium. Germinans germinabit, et exultabit laetabunda, et laudans: gloria Libani data est ei: decor Carmeli et Saron: ipsi videbunt gloriam Domini, et decorem Dei nostri. *Ibid.* 35. 1. *et seq.*

Antequam parturiret, peperit: antequam veniret partus ejus, peperit masculum. Quis audivit umquam tale? et quis vidit huic simile? *Ibid.* 66. 7. 8.

Dixit Dominus ad me: Porta haec clausa erit: non aperietur, et vir non transibit per eam: quoniam Dominus Deus Israel ingressus est per eam, eritque clausa principi. Princeps ipse sedebit in ea. *Ezech.* 44. 2. 3.

Haec autem eo cogitante (*scilicet Joseph volente occulte dimittere Mariam*), ecce Angelus Domini apparuit in somnis ei, dicens: Joseph fili David, noli timere accipere Mariam conjugem tuam, quod enim in ea natum est, de Spiritu Sancto est. *Matth.* 1. 20.

Et respondens Angelus, dixit ei (*scilicet Mariae dicenti*: Quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco?) Spiritus Sanctus superveniet in te, et virtus Altissimi obumbrabit tibi. Ideoque et quod nascetur ex te Sanctum, vocabitur Filius Dei. *Luc.* 1. 35.

Mariae Virginis virtutes: ut, quod fuerit fide dives.

Gustavit, et vidit, quia bona

est negotiatio ejus : non extinguetur in nocte lucerna ejus. *Prov.* 31. 18.

Dixit autem Maria: Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum tuum. Et discessit ab illa Angelus. *Luc.* 1. 38. Et beata, quae credidisti (*ait Mariae Elisabeth*), quoniam perficientur ea, quae dicta sunt tibi a Domino. *v.* 45.

Spe plena.

Ego mater pulchrae dilectionis, et timoris, et agnitionis, et sanctae spei. *Eccli.* 24. 24.

Dicit mater ejus (*Jesu*) ministris (*mensae in nuptiis in Cana Galilææ*) : Quodcumque dixerit vobis, facite. *Joan.* 2. 5.

Caritate perfecta.

Mansit autem Maria cum illa (*Elisabeth*) quasi mensibus tribus : et reversa est in domum suam. *Luc.* 1. 56.

Et peperit filium suum primogenitum, et pannis eum involvit, et reclinavit eum in praesepio : quia non erat eis locus in diversorio. *Luc.* 2. 7.

Et deficiente vino, dicit Mater Jesu ad eum : Vinum non habent, etc. *Joan.* 2. 3.

Stabant autem juxta crucem Jesu Mater ejus, et soror matris ejus Maria Cleophae, et Maria Magdalene. *Ibid.* 19. 25.

Casta erat, ut supra probatur in perpetua ejus virginitate. Castitatem novisse videtur.

Et respondens Angelus dixit ei (*Mariae dicenti* : Quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco ?) Spiritus Sanctus superveniet in te, et virtus Altissimi obumbrabit tibi : ideoque et quod nascetur ex te Sanctum, vocabitur Filius Dei. *Luc.* 1. 35.

Humilis erat.

Dixit autem Maria (*ad Angelum*) : Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum tuum. Et discessit ab illa Angelus. *Luc.* 1. 38. Quia respexit humilitatem ancillæ suæ, ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes. *v.* 48.

Misericors erat.

Et deficiente vino, dicit Mater Jesu ad eum : Vinum non habent, etc. *Joan.* 2. 3.

Erat prudens.

Maria autem conservabat omnia verba haec, conferens in corde suo. *Luc.* 2. 19.

Modesta erat.

Et dixit Mater ejus (*Jesu*) ad illum : Fili, quid fecisti nobis sic ? Ecce pater tuus et ego dolentes quaerebamus te. *Luc.* 2. 48.

Erat pia.

Magnificat anima mea Dominum : et exultavit spiritus meus in Deo salutari meo. *Luc.* 1. 47.

Erat benigna.

Et intravit in domum Zacha-

riae , et salutavit Elisabeth. *Ibid.* 1. 40.

Erat fortis.

Mulierem fortem quis inveniet ? etc. *Prov.* 31. 10. *Per totum Caput. Vide Joan.* 19.25.

Erat sapiens.

Os suum aperuit sapientiae, et lex clementiae in lingua ejus *Prov.* 31. 26.

Dicit mater ejus (*Jesu*) ministris (*mensae in nuptiis Cana Galilaeae*) : Quodcunque dixerit vobis , facite. *Joan.* 2. 5.

Erat pauper.

Et intrantes domum (*Magi*), invenerunt puerum cum Maria matre ejus, et procidentes adoraverunt eum : et apertis thesauris suis , obtulerunt ei munera, aurum, thus et myrrham. *Matth.* 2. 11.

Impleti sunt dies, ut pareret. Et peperit filium suum primogenitum , et pannis eum involgit et reclinavit eum in praesepio , quia non erat eis locus in diversorio. *Luc.* 2. 6.7. *Vide et v.* 24.

Patiens erat.

Et tuam ipsius animam (*ait ad Mariam Simeon*) pertransibit gladius (*scilicet doloris*) , ut revelentur ex multis cordibus cogitationes. *Luc.* 2. 35. *Vide Matth.* 2. 13.

Virtute praecellens erat.

Multæ filiæ congregaverunt divitias : tu supergressa es universas. *Prov.* 31. 29.

In me gratia omnis viae et veritatis, in me omnis spes vitæ et virtutis. *Eccli.* 24. 25.

Ave gratia plena , Dominus tecum , benedicta tu in mulieribus (*ait Angelus ad Virginem*). *Luc.* 1.28. Quia respexit humilitatem ancillæ suæ : ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes. *v.* 48.

Maria salutatur ab Angelo.

Angelus ad eam (*Mariam*) dixit : Ave gratia plena : Dominus tecum : benedicta tu in mulieribus. *Luc.* 1. 28.

Visitat Elisabeth , et laudat Deum.

Exurgens autem Maria in diebus illis , abiit in montana cum festinatione , in civitatem Juda : et intravit in domum Zachariae , et salutavit Elisabeth. *Luc.*1.39. 40. Magnificat anima mea Dominum, etc.*v.*46.

Proficiscitur cum Joseph in Bethlehem.

Ascendit autem et Joseph a Galilæa de civitate Nazareth , in Judæam in civitatem David, quae vocatur Bethelehem : eo quod esset de domo et familia David, ut profiteretur cum Maria , etc. *Luc.* 2. 4. 5.

Proficiscitur cum Joseph in Ægyptum.

Qui consurgens (*Joseph*) ,

accepit puerum et matrem ejus nocte, et secessit in Ægyptum. *Matth.* 2. 14.

Revertitur inde in terram Israel.

Et erat ibi usque ad obitum Herodis: ut adimpleretur, quod dictum est a Domino per Prophetam dicentem : *Matth.* 2. 15. Ex Ægypto vocavi filium meum. (*Osee* 11.1.) Defuncto autem Herode , ecce Angelus Domini apparuit in somnis Joseph in Ægypto, dicens: Surge, et accipe puerum , et matrem ejus, et vade in terram Israel; defuncti sunt enim qui quærebant animam pueri. Qui consurgens , accepit puerum , et venit in terram Israel. *v.* 19. *et seq.*

Invenit Christum in templo.

Et factum est , post triduum invenerunt illum in templo sedentem in medio doctorum , audientem illos , et interrogantem eos. *Luc.* 2. 46.

Assistit Maria cruci , et Apostolo Joanni commendatur.

Stabant autem juxta crucem Jesu Mater ejus et soror matris ejus Maria Cleophae , et Maria Magdalene. Cum vidisset ergo Jesus Matrem, et discipulum stantem , quem diligebat , dicit matri suae : Mulier ecce filius tuus. Deinde dicit discipulo : ecce Mater tua. Et ex illa hora accepit eam discipulus in sua. *Joan.* 19. 25.*et seq.*

Manebat Maria cum Apostolis.

Hi omnes (*scilicet Apostoli*) erant perseverantes unanimiter in oratione cum mulieribus , et Maria matre Jesu , et fratribus ejus. *Actor.* 1. 14.

MARITUS.

Mariti officium , et auctoritas in uxorem.

Mulieri quoque dixit (*Deus*): Multiplicabo aerumnas tuas, et conceptus tuos : in dolore paries filios , et sub viri potestate eris , et ipse dominabitur tui. *Gen.* 3. 16.

Dominus ait ad Moysen : Loquere ad filios Israel , et dices ad eos: Vir cujus uxor erraverit , maritumque contemneus , dormierit cum altero viro , et hoc maritus deprehendere non quiverit, sed latet adulterium, et testibus argui non potest , quia nôn est inventa in stupro, etc. , adducet eam ad sacerdotem , etc. *Num.* 5. 12. *et seq.*

Si maritum habuerit (*mulier*) , et voverit aliquid , et semel de ore ejus verbum egrediens animam ejus obligaverit juramento : quo die audierit vir , et non contradixerit, voti rea erit , reddetque quodcumque promiserat , etc. *Ibid.* 30. 7. 8. *Vide v.* 13.

Non inductur mulier veste virili nec vir utetur veste feminea : abominabilis enim apud Deum est qui facit haec. *Deut.* 22. 5.

Qui invenit mulierem bonam

invenit bonum : et hauriet jucunditatem a Domino. Qui expellit mulierem bonam, expellit bonum, qui autem tenet adulteram, stultus est et impius. *Prov*. 18. 22.

Perfruere vita cum uxore, quam diligis, cunctis diebus vitae instabilitatis tuae, qui dati sunt tibi sub sole omni tempore vanitatis tuae : haec est enim pars in vita et in labore tuo, quo laboras sub sole. *Eccles*. 9. 9. *Vide Prov*. 5.18.

Mulier si est tibi secundum animam tuam, non projicias illam : et odibili non credas te. *Eccli*. 7. 28.

Non zeles mulierem sinus tui, ne ostendat super te malitiam doctrinæ nequam. Non des mulieri potestatem animæ tuæ, ne ingrediatur in virtutem tuam et confundaris. *Ibid*. 9. 1. 2.

In tribus placitum est spiritui meo, quae sunt probata coram Deo et hominibus : concordia fratrum, et amor proximorum, et vir et mulier bene sibi consentientes. *Ibid*. 25. 1. Sicut ascensus arenosus in pedibus veterani ; sic mulier linguata homini quieto. *v*. 27.

Mulieris bonae beatus vir : numerus enim annorum illius duplex. *Ibid*. 26. 1. *Vide Malach*. 2. 14. 15.

Paulus Corinthios instruit de matrimonio ejusque usu et indissolubili vinculo, innuptis commendans coelibatum, et quomodo fidelis cum conjuge infideli se habere debeat, etc. 1. *Cor*. *c*.7.

Volo autem vos scire, quod omnis viri caput Christus est : caput autem mulieris vir. *Ibid*. 11. 3. *Vide v*. 10.

Mulieres viris suis subditae sint, — Christus caput est Ecclesiae. *Ephes*. 5. 22. 23.

Mulieres, subditae estote viris sicut oportet, in Domino. Viri, diligite uxores vestras, et nolite amari esse ad illas. *Coloss*. 3. 18. 19. *Vide Tit*. 2. 4.

Mulier in silentio discat cum omni subjectione. Docere autem mulieri non permitto, neque dominari in virum : sed esse in silentio. 1. *Tim*. 2. 11. 12. *Vide* 1. *Cor*. 14. 34.

Similiter et mulieres subditæ sint viris suis: ut et si qui non credunt verbo, per mulierum conversationem sive verbo lucrifiant considerantes in timore castam conversationem vestram. 1. *Petr*.3.1.2. *Vide v*.5.

MATRIMONIUM.

(*Vide Thesaurum Patrum*).

Matrimonium instituitur propter procreationem et propagationem humani generis.

Masculum et feminam creavit eos. Benedixitque illis Deus, et ait : Crescite, et multiplicamini, et replete terram, et subjicite eam, et dominamini piscibus maris, et volatilibus cœli, et universis animantibus, quae moventur super terram. *Gen*. 1. 27. 28.

Immisit ergo Dominus Deus soporem in Adam: cumque obdormisset, tulit unam de costis ejus, et replevit carnem pro ea, etc. *Ibid*.2.21. *Vide versus sequentes.*

Dixitque Adam (*Deo illum increpanti*) : Mulier quam dedisti mihi sociam, dedit mihi de ligno, et comedi. *Ibid*. 3. 12. Adae vero dixit (*Deus*) : Qnia audisti vocem nxoris tuæ, et comedisti de ligno, ex quo praeceperam tibi, ne comederes, maledicta terra in opere tuo : in laboribus comedes ex ea cunctis diebus vitae tuae. *v*. 17. *Vide praecipue v*. 16.

Adam vero cognovit uxorem suam Hevam: quæ concepit, et peperit Cain, dicens : Possedi hominem per Deum. *Ibid*. 4.1. *Vide et v*. 17.

Benedixitque Deus Noe et filiis ejus. Et dixit ad eos: Crescite, et multiplicamini, et replete terram. *Ibid*. 9. 1. *Vide c*. 8. 17.

Egressus est post haec vir (*Amram*) de domo Levi : et accepit uxorem stirpis suae. Quae concepit, et peperit filium : et videns enm elegantem, abscondit tribns mensibus. *Exod*. 2. 1. 2.

Si mœchatus quis fuerit cum uxore alterius, et adulterium perpetraverit cum conjuge proximi sui, morte moriantur et mœchus et adultera. *Lev*.20.10.

Non inibis cum eis (*Gentibus*) foedus, nec misereberis earum, nec sociabis eum eis conjugia. Filiam tuam non dabis filio ejus, nec filiam illius accipies filio tuo. *Deut*. 7. 2. 3. *Vide c*. 5. 21. *c*. 22. 29.

Et duxerunt uxores (*filii Israel*) filias eornm, ipsique (*Gentiles*) filias suas filiis eorum, tradiderunt, et servierunt (*Israelitae*) diis eorum. *Judic*. 3. 6. *Idem habetur* 1. *Esdr*. 9. 2. *de quibus fit quoque mentio*. 2. *Esdr*.13.23. *Vide Esther* 2. 17.

Accipies virginem cum timore Domini, amore filiorum magis, quam libidine ductus, ut in semine Abrahae benedictionem in filiis consequaris. *Tob*.6.22.

Prima nocte, quando introductus est Tobias junior ad uxorem, hortatus est virginem — *dixitque ei* : Sara, exurge, et deprecemur Deum hodie et cras, et secundam cras : quia his tribus noctibus Deo jungimur : tertia autem transacta nocte, in nostro erimus conjugio. *Ibid*.8.4. Et nunc, Domine, tu scis, quia non lnxuriae causa accipio — meam conjugem, sed sola posteritatis dilectione, in qua benedicatur nomen tuum in secula seculorum. *v*. 9. *Vide c*. 4. 13.

Qui invenit mulierem bonam, invenit bonum : et hauriet jucunditatem a Domino. *Prov*. 18. 22. *Vide Jerem*. 3. 1.

Domus et divitiae dantur a parentibus : a Domino autem proprie uxor prudens. *Ibid*.19. 14. *Vide Eccli*. 25. 2.

Et quid uuus quaerit , nisi semen Dei ? etc. *Malach*.2.15.

Ego autem (*ait Jesus*) dico vobis : Quia omuis , qui dimiserit uxorem suam , excepta fornicatiouis causa , facit eam moecbari : et qni dimissam duxerit , adulterat. *Matth*. 5. 32. *Item Luc*. 16. 18.

Nou legistis (*ait Jesus Pharisaeis tentantibus eum*) , quia qui fecit homiuem ab initio , masculum et femiuam fecit eos ? et dixit : Propter hoc dimittet homo patrem et matrem et adhaederebit uxori suae, et erunt duo iu carne una , etc. *Ibid*. 19. 4. 5. *Vide c*. 22. 24. *et* 30. *Item Marc*. 10. 2. 6. 7. 8. 9. *c*. 6. 18. *c*. 12. 20.

Et die tertia nnptiae factae suut in Cana Galilæae : et erat Mater ejus (Jesu) ibi. *Joan*. 2. 1. *Vide Luc*. 2. 5. *c*. 3.19. *c*. 16. 18. *c*. 20. 34.

Nam quæ sub viro est mnlier, viveute viro , alligata est legi : si autem mortuus fuerit vir ejus, soluta est a lege viri. Igitur viveute viro , vocabitur adultera , si fuerit cum alio viro. *Rom*. 7. 2. 3.

Mulier alligata est legi quanto tempore vir ejus vivit: qnod si dormierit vir ejus , liberata est : cui vult nubat , tantum in Domino. 1. *Cor*. 7. 39.

Propter hoc relinquet homo patrem et matrem suam , et adhærebit uxori suæ , et erunt dno in carne uua. Sacramentum hoc magnum est , ego autem dico in Christo et in Ecclesia. *Ephes*. 5. 31. 32.

Honorabile connubium in omuibns , et thorns immaculatus. Fornicatores enim et adulteros judicabit Deus. *Hebr*. 13. 4.

Propter peccati devitationem.

Bonum est homiui mulierem nou tangere : propter fornicationem autem uuusquisqne suam uxorem habeat , et unaquaeqne snum virnm habeat. Uxori vir debitnm reddat : similiter autem et uxor viro. 1. *Cor*. 7.1. *et seq*. Nolite fraudare invicem , uisi forte ex conseusu ad tempus , ut vacetis orationi, et iterum revertimini in idipsum , ue tentet vos Satanas propter incontinentiam vestram. *v*. 5. Melius est euim nubere , quam uri. *v*. 9.

Propter mutuam consolationem.

Domns , et divitiae dantnr a parentibus : a Domino antem proprie uxor prudeus. *Prov*. 19. 14.

Trade filiam, et grande opus feceris , et homini sensato da illam. *Eccli*. 7. 27.

Qui possidet mulierem bouam , inchoat possessiouem : adjutorium secundum illum est et colomna ut requies. *Ibid*. 36. 26. Ubi non est mulier , ingemiscit egens. Quis credit ei , qui uon habet nidum ? et deflectens ubicumque obscuraverit , quasi succinctus latro

exiliens de civitate in civitatem. *v.* 27. 28.

Viri, diligite uxores vestras sicut et Christus dilexit Ecclesiam, et se ipsum tradidit pro ea, *Ephes.* 5. 25. Ita et viri debent diligere uxores suas, ut corpora sua. Qui suam uxorem diligit, seipsum diligit. *v.* 28. Verumtamen et vos singuli, unusquisque uxorem suam sicut se ipsum diligat: uxor autem timeat virum suum. *v.* 33.

Viri diligite uxores vestras: et nolite amari esse ad illas. *Coloss.* 3. 19.

Similiter et mulieres subditae sint viris suis: ut et si qui non credunt verbo, per mulierum conversationem (*bonam*) sine verbo lucrifiant, considerantes in timore castam conversationem vestram. Quarum non sit extrinsecus capillatura, aut circumdatio auri, aut indumenti vestimentorum cultus: sed qui absconditus est cordis homo, in incorruptibilitate quieti et modesti spiritus, qui est in conspectu Dei locuples. Sic enim aliquando et sanctae mulieres sperantes in Deo, ornabaut se, subjectæ propriis viris. Sicut Sara obediebat Abrahae, dominum eum vocans: cujus estis filiæ benefacientes, et non pertimentes ullam perturbationem. Viri similiter cohabitantes secundum scientiam, quasi infirmiori vasculo muliebri, impartientes honorem, tamquam et cohaeredibus gratiae vitae: ut non impediantur orationes vestrae. 1. *Petr.* 3. 1. *usq. ad* 8.

Matrimonium est indissolubile.

Quamobrem relinquet homo patrem suum, et matrem, et adhærebit uxori suæ: et erunt duo in carne una. *Gen.* 2.24.

Attende tibi, fili mi, ab omni fornicatione, et praeter uxorem tuam numquam patiaris crimen scire. *Tob.* 4. 13.

Ego autem dico vobis: Quia omnis, qui dimiserit uxorem suam, excepta fornicationis causa, facit eam moechari: et qui dimissam duxerit, adulterat. *Matth.* 5.32. *Vide c.*19.9.

Quid ergo Moyses mandavit dare libellum repudii, et dimittere? Ait illis: Quoniam Moyses ad duritiam cordis vestri permisit vobis dimittere uxores vestras: ab initio autem non fuit sic. *Ibid.* 19. 7. 3.

Quod ergo Deus conjunxit, homo non separet. *Marc.* 10. 9. Quicumque dimiserit uxorem suam, et aliam duxerit, adulterium committit super eam. *v.* 11. *Item Luc.* 16. 18.

Iis autem, qui matrimonio juncti sunt, praecipio, non ego, sed Dominus, uxorem a viro non discedere: quod si discesserit, manere innuptam, aut viro suo reconciliari. 1. *Cor.* 7. 10. 11. Mulier alligata est legi quanto tempore vir ejus vivit. *Ita et reciproce.* *v.* 39. *Vide Rom.* 7. 2.

Ad Matrimonium requiritur consensus.

Vocemus puellam, et quaeramus ipsius voluntatem. *Gen.* 24. 57.

Et accepta charta, fecerunt conscriptionem conjugii. *Tob.* 7. 16.

Matrimonium debemus caste et debito modo ingredi, et aggredi.

Recensentur gradus conjugii illiciti, ad Gentium et Chananaeorum opera fugienda, in varia carnali turpitudine. Levit. c. 18. *Vide Caput totum.*

Sara filia Raguelis, dicebat in oratione sua ad Dominum: Virum autem cum timore tuo, non cum libidine mea consensi suscipere. *Tob.* 3. 18.

Hi namque, qui conjugium ita suscipiunt, ut Deum a se et a sua mente excludant: et suae libidini ita vacent, sicut equus et mulus — habet potestatem dæmonium super eos. *Ibid.* 6. 17. Accipies virginem (*in uxorem*) cum timore Domini, amore filiorum magis, quam libidine ductus. *v.* 22.

Prima nocte, quando introductus est Tobias uxorem, hortatus est virginem, — dixitque ei: Sara, exsurge, et deprecemur Deum hodie et cras, et secundum cras: quia his tribus noctibus Deo jungimur: tertia autem transacta nocte, in nostro erimus conjugio. *Ib.*

8.4. Domine, tu scis, quia non luxuriae causa accipio — conjugem, sed sola posteritatis dilectione etc. *v.* 9.

Matrimonium est sacramentum. Vide et *Titulum Sacramenta.*

Matrimonium cujus rei Sacramentum.

Sacramentum hoc magnum est, ego autem dico in Christo et in Ecclesia. *Ephes.* 5. 32.

Confert gratiam et sanctificationem.

Haec est enim voluntas Dei, sanctificatio vestra: ut abstineatis vos a fornicatione; ut sciat unusquisque vestrum vas suum possidere in sactificatione et honore, etc. *Thess.*4.3.4.

Matrimonium spirituale. Vide et *Titulum Connubium spirituale.*

Matrimonium spirituale virtuose inchoatur.

Et sponsabo te mihi in sempiternum: et sponsabo te mihi in justitia, et in judicio, et in misericordia, et in miserationibus. Et sponsabo te mihi in fide: et scies, quia ego Dominus. *Osee* 2. 19. 20.

Simile factum est regnum cœlorum homini regi, qui fecit nuptias filio suo. *Matth.* 22. 2.

Qui habet sponsam, sponsus est. *Joan.* 3. 29.

Despondi enim vos uni viro virginem castam exhibere Christo. 2. *Cor*. 11. 2.

Sacramentum hoc magnum est, ego autem dico in Christo et in Ecclesia. *Ephes*. 5. 32. Beati, qui ad coenam nuptiarum Agni vocati sunt. *Apoc*. 19. 9.

Et ego Joannes vidi sanctam civitatem Jerusalem novam descendentem de coelo a Deo, paratam sicut sponsam ornatam viro suo. *Ibid*. 21. 2.

Copiose remuneratur.

Leva in circuitu oculos tuos, et vide: omnes isti congregati sunt, venerunt tibi. Vivo ego, dicit Dominus: quia omnibus his velut ornamento vestieris, et circumdabis tibi eos, quasi sponsa. *Isa*. 49. 18. *Vide c*. 50. 4.

Gaudens gaudebo in Domino et exultabit anima mea in Deo meo. *Ibid*. 61. 10.

Tunc simile erit regnum cœlorum decem virginibus, quae accipientes lampades suas, exierunt obviam sponso, et sponsae. Quinque autem ex eis erant fatuae, et quinque prudentes etc. *Matth*. 25. 1. 2.

Gaudeamus, et exultemus, et demus gloriam ei (*Deo*): quia venerunt nuptiae Agni, et uxor ejus praeparavit se. Et datum est illi, ut cooperiat se byssino splendenti et candido. Byssinum enim justificationes sunt Sanctorum. *Apoc*. 19. 7. 8.

MEDIATOR.

Mediator redemptionis solus Christus.

Unus enim Deus, unus et mediator Dei et hominum, homo Christus Jesus, qui dedit redemptionem semeptipsum pro omnibus. 1. *Tim*. 2. 5. 6.

Christus melioris testamenti mediator est, quod in melioribus repromissionibus sancitum est. *Hebr*. 8. 6. *Vide c*. 12. 24.

Et ideo novi testamenti mediator est, ut morte intercedente, in redemptionem earum praevaricationum, quae erant sub priori testamento, repromissionem accipiant, qui vocati sunt æternæ haereditatis. *Ib*. 9. 15. Non enim in manufacta Sancta Jesus introivit, exemplaria verorum: sed in ipsum cœlum ut appareat nunc vultui Dei pro nobis. *v*. 24.

Mediator intercessionis Christus.

Christus Jesus, qui mortuus est: imo qui et resurrexit, qui est ad dexteram Dei, qui etiam interpellat pro nobis. *Rom*. 8. 34.

Filioli mei, haec scribo vobis, ut non peccetis. Sed et si quis peccaverit, advocatum habemus apud Patrem, Jesum Christum justum. 1. *Joan*. 2. 1.

Mediator Spiritus Sanctus.

Nam quid oremus, sicut oportet, nescimus: sed ipse spiritus postulat pro nobis ge-

mitibus inenarrabilibus. *Rom.* 9. 26.

Mediator Angelus.

Si fuerit pro eo Angelus loquens, unus de millibus ut annuntiet hominis æquitatem: miserebitur ejus, et dicet: Libera eum, ut non descendat in corruptionem. Inveni, in quo ei propitier. *Job* 33. 23. 24.

Et respondit Angelus Domini et dixit: Domine exercituum, usquequo tu non misereberis Jerusalem, et urbium Juda, quibus iratus es?—et respondit Dominus Angelo, qui loquebatur in me verba bona, verba consolatoria, etc. *Zac.* 1. 12. 13.

Mediator Homo.
Vide et *Titulum Sancti.*

Job autem servus meus (*ait Dominus amicis Job*) orabit pro vobis: faciem ejus suscipiam: ut non vobis imputetur stultitia. *Job* 42. 8.

Erat autem hujuscemodi visus: Oniam, qui fuerat summus sacerdos, virum bonum et benignum, verecundum visu, modestum moribus, et eloquio decorum, et qui a puero in virtutibus exercitatus sit, manus protendentem, orare pro omni populo Judaeorum. Post hoc apparuisse et alium virum aetate, et gloria mirabilem, et magni decoris habitudine circa illum: respondentem vero Oniam, dixisse: Hic est fratrum amator, et populi Israel: hic est, qui multum orat pro populo et universa sancta civitate, Jeremias Propheta Dei. 2. *Mach.* 15. 12. *et seq.*

Obsecro ergo vos, fratres, per Dominum nostrum Jesum Christum, et per caritatem Sancti Spiritus, ut adjuvetis me in orationibus vestris pro me ad Deum. *Rom.* 15. 30.

MEDICUS ET MEDICINA.
Medicus spiritualis.

Spiritus Domini super me, eo quod unxerit Dominus me. Ad annuntiandum mansuetis misit me, ut mederer contritis corde. *Isa.* 61. 1. *Vide Luc.* 4. 18.

Non est opus valentibus medicus, sed male habentibus. *Matth.* 9. 12.

Utique dicetis mihi hanc similitudinem: Medice, cura te-ipsum. *Luc.* 4. 23.

Non egent, qui sani, sunt, medico, sed qui male habent. *Ibid.* 5. 31.

Homo quidam descendebat, etc. *Ibid.* 10. 30.

Medicus corporalis.
Vide et *Infirmitas.*

Languor prolixior gravat medicum. Brevem languorem præcidit medicus. *Eccli.* 10. 11. 12.

Honora medicum propter necessitatem: etenim illum creavit Altissimus. A Deo est enim omnis medela. *Ibid.* 38. 1. 2. Disciplina medici exaltabit caput illius, et in conspectu

magnatorum collaudabitur. Altissimus creavit de terra medicamenta, et vir prudens non abhorrebit illa. *v.* 3. 4. Ad agnitionem hominum virtus illorum. *v.* 6. In his curans mitigabit dolorem. *v.* 7.

Medicina.

Ante languorem adhibe medicinam. *Eccli.* 18. 20.

Meditatio. Vide *Contemplatio et Thesaurum Patrum.*

MENDACIUM.

(Vide *Thesaurum Patrum*).

Dixit autem serpens ad mulierem: Nequaquam morte moriemini. (*Hoc est primum mendacium*). *Gen.* 3.4. *Vide Joan.* 8. 44.

Negavit Sara, dicens: Non risi: timore perterrita. *Ibid.* 18. 15.

Vide mendacium uxoris Putipharis. Ibid. 39. 14. *et* 17.

Mendacium obstreticum Ægypti habuit remunerationem suam quia fuit mendacium valde compassivum. Exod. 1. 17. *et seq.*

Multoties Pharao voluit decipere Moysen per mendacia: sed tamen haec illi non profuerunt. Ibid. c. 8. *et* 9.

Non suscipies vocem mendacii: nec — dicas falsum testimonium. *Ibid.* 23. 1. Mendacium fugies. *v.*7. *Vide Deut.* 19. 18.

Non mentiemini: nec decipiet unusquisque proximum suum. *Lev.* 19. 11.

Sedens et flens *dixit populus in deserto:* Recordamur piscium quos comedebamus in Ægypto gratis, etc. *Num.* 11. 4. 5.

Gabaonitae simulatione longi itineris callide voluerunt per mendacium decipere Josue et principes Israelitarum, et interposito quidem juramento salvantur; insecuto tamen murmure; perpetuo famulitio adstringuntur. Josue c. 9.

Nunquam licet mendacium dicere, sed veritatem licet et expedit quandoque tacere, sicut fecit Samuel, dicens: Ad immolandum Domino veni. *Ad aliud enim faciendum principaliter venerat, et nihilominus facere proponebat.* 1. *Reg.* 16. 2. *et* 5.

David occiso nuntio, qui se Saulem occidisse dicebat, scissis vestibus, deflet eum cum caeteris occisis, jejunans usque ad vesperam ac super eos plangens, et planctu filiis Israel praecipiens. 2. *Reg. c.* 1. *Vide* 4. *Reg.* 5. 25.

Occiso unico de filiis David, fama pervenit ad David, dicens: Percussit Absalom omnes filios regis. *Sic faciunt homines saepius, nuntiando rumores. Ibid.* 13. 30.

Officiose mentitus est Chusai Absalom, dicens: Sicut parui patri tuo, ita parebo et tibi. *Ibid.* 16. 19.

Naboth, ob negatam regi Achab vineam, a falsis testibus jussu Jezabel accusatus, lapidatur. 3. *Reg. c.* 21. 13.

Spiritus mendax in ore multorum Prophetarum decipit Achab, ut iret ad pugnam, et percussus fuit. Ibid. 22. 23.

Giezi propter munera mendacio extorta, et ab Eliseo spreta; lepra punitur. 4. Reg. 5. 25.

Pessimum mendacium adinvenit Aman, ut posset perdere Mardochaeum, se adorare nolentem. Esth. 3. 8.

Proferentem mendacia testem fallacem (*odit Dominus*). *Prov.* 6. 19.

Qui nititur mendaciis, hic pascit ventos. *Ibid.* 10. 4.

Abominatio est Domino labia mendacia: qui autem fideliter agunt, placent ei. *Ibid.*12.22.

Verbum mendax justus detestabitur. *Ibid.* 13. 5.

Testis fidelis non mentitur; profert autem mendacium dolosus testis. *Ibid.* 14. 5. *Vide et v.* 25.

Fallax obtemperat labiis mendacibus. *Ibid.* 17. 4.

Testis falsus non erit impunitus; et qui mendacia loquitur, non effugiet. *Ibid.* 19. 5. *et v.* 9. *Idem repetitur.*

Suavis est homini panis mendacii? et postea implebitur os ejus calculo. *Ibid.* 20. 17. *Vide c.* 23. 3.

Qui congregat thesauros linguae mendacii, vanus et excors est, et impingetur ad laqueos mortis. *Ibid.* 21. 6.

Princeps, qui libenter audit verba mendacii, omnes ministros habet impios. *Ibid.* 29. 12.

Vanitatem et verba mendacia longe fac a me (*Domine*). *Ib.* 30. 8.

Custodite ergo vos a murmuratione, quae nihil prodest, et a detractione parcite linguae; quoniam sermo obscurus in vacuum non ibit: os autem, quod mentitur, occidit animam. *Sap.* 1. 11.

Noli orare mendacium adversus fratrem tuum neque: in amicum similiter facias. Noli velle mentiri omne mendacium: assiduitas enim illius non est bona. *Eccli.* 7. 13. 14. *Vide et c.* 41. 21.

Opprobrium nequam in homine mendacium, et in ore indisciplinatorum assidue erit. Potior fur, quam assiduitas viri mendacis: perditionem autem ambo hæreditabunt. Mores hominum mendacium sine honore, et confusio illorum cum ipsis sine intermissione. *Ibid.* 20. 26. *et seq.*

Tres species odivit anima mea — pauperem superbum: divitem mendacem: senem fatuum et insensatum. *Ibid.* 25. 3. 4.

*Egregie confudit Daniel, debitoque supplicio damnavit duos impudicos, et mendaces senes, qui falsum testimonium contra Susannam dixerunt. Dan. c.*13.

Maledictum, et mendacium, et homicidium, et furtum, et adulterium inundaverunt, et

sanguis sanguinem tetigit, etc. *Osee* 4. 2.

Vos (*Pharisaei*) ex patre diabolo estis, et desideria patris vestri vultis facere : ille homicida erat ab initio, et in veritate non stetit ; quia non est veritas in eo ; cum loquitur mendacium, ex propriis loquitur, quia mendax est, et pater ejus. *Joan.* 8. 44.

Ananias, et uxor sua Saphira agro divendito, pretii partem sibi servant, quod tamen interrogante Petro, factum esse negant : quam ob causam ad verbum Petri, uxor, post maritum subita morte percutitur. Actor. c. 3.

Propter quod deponentes mendacium, loquimini veritatem unusquisque cum proximo suo : quoniam sumus invicem membra. *Ephes.* 4.25. *Vide* 1. *Petr.* 2. 1.

Nolite mentiri invicem, expoliantes vos veterem hominem cum actibus suis, et induentes novum, etc. *Coloss.* 3. 9. 10.

Non intrabit in eam (*Jerusalem coelestem*) — abominationem faciens, te mendacium. *Apoc.* 21. 27.

Foris — omnis qui amat, et facit mendacium. *Ibid.* 22. 15.

Mendicus. Vide *Pauper.*

MENSURA.

Mensura, qua mensi fuerimus, remetietur nobis.

Sin autem mors ejus fuerit subsecuta, reddet animam pro anima. *Exod.* 21. 23.

Dixitque Adonibezec : Septuaginta reges, amputatis manuum ac pedum summitatibus, colligebant sub mensa ciborum reliquias : sicut feci (eis), ita reddidit mihi Deus, Adduxeruntque eum (*Judas et Simeon*). In Jerusalem, et ibi mortuus est. *Judic.* 1. 7.

Et ait Samuel (*ad Agag*): Sicut fecit absque liberis mulieres gladius tuus, sic absque liberis erit inter mulieres mater tua : et in frusta concidit eum Samuel coram Domino in Galgalis. 1. *Reg.* 15. 33.

Et restituet mihi Dominus (*ait David*) secundum justitiam meam: et secundum munditiam manuum mearum in conspectu oculorum suorum. 2. *Reg.* 22. 25.

Et retribuet mihi Dominus secundum justitiam meam : et secundum puritatem manuum mearum retribuet mihi. *Psal.* 17. 21.

Non facias violentiam pauperi, quia pauper est : neque conteras egenum in porta: quia judicabit Dominus causam ejus, et configet eos, qui confixerunt animam ejus. *Prov.* 22.22.23.

Vae qui praedaris, nonne et ipse praedaberis ? et qui spernis, nonne et ipse sperneris ? cum consummaveris depraedationem, depraedaberis : cum fatigatus desieris contemnere, contemneris. *Isa.* 33. 1.

Ecce scriptum est coram me: non tacebo, sed reddam, et retribuam in sinum eorum iniquitates vestras, et iniquitates patrum vestrorum simul, dicit Dominus — et remetiar opus eorum primum in sinu eorum. *Ibid.* 65. 6. 7. *Vide et v.* 12. *Item c.* 66. 4.

Clamate adversus eam (*Babylonem, ait Jeremias*), ubique dedit manum, ceciderunt fundamenta ejus; destructi sunt muri ejus, quoniam ultio Domini est: ultionem accipite de ea, sicut fecit, facite ei. *Jer.* 50. 15. Reddite ei (*Babyloni*) secundum opus suum, *et* juxta omnia quae fecit, facite illi: quia contra Dominum erecta est, adversum Sanctum Israel. *v.* 29.

Et quomodo fecit Babylon, ut caderent occisi in Israel: sic de Babylone cadent occisi in universa terra. *Ibid.* 51. 49.

Quia hæc dicit Dominus Deus: Et faciam tibi, sicut despexisti juramentum, ut irritum faceres pactum. *Ezech.* 16. 59.

Ecce ego suscitabo eos de loco, in quo vendidistis eos (*minatur Deus Gentibus afflictionem, qua afflixerunt populum suum*), et convertam retributionem vestram in caput vestrum. Et vendam filios vestros et filias vestras in manibus filiorum Juda, etc. *Joel.* 3. 7. 8.

In quo enim judicio judicaveritis, judicabimini: et in qua mensura mensi fueritis, remetietur vobis. *Matth.* 7. 2.

Et dicebat illis (*Jesus*): Videte quid audistis: In qua mensura mensi fueritis, remetietur vobis, et adjicietur vobis. *Marc.* 4. 24.

Date et dabitur vobis: mensuram bonam, et confertam et coagitatam et supereffluentem dabunt in sinum vestrum. Eadem quippe mensura, qua mensi fueritis, remetietur vobis. *Luc.* 6. 38.

Mensura et pondera debent esse justa.

Nolite facere iniquum aliquid in judicio, in regula, in pondere, in mensura. Statera justa, et æqua sint pondera, justus modius, æquusque sextarius. *Lev.* 19. 35. 36.

Non habebis in sacculo diversa pondera, majus et minus: nec erit in domo tua modius major et minor: pondus habebis justum et verum; et modius æqualis et verus erit tibi. *Deut.* 25. 13. *et seq.*

Statera dolosa abominatio est apud Dominum: et pondus aequum, voluntas ejus. *Prov.* 11. 1. *Vide c.* 20. 10. *et* 23.

Pondus et statera judicia Domini sunt: et opera ejus omnes lapides sacculi. *Ibid.* 16. 11.

Pondus, et pondus, mensura et mensura: utrumque abominabile est apud Deum. *Ibid.* 20. 10. *Vide et v.* 23.

Statera justa, et ephi justum,

et beatus justus erit vobis, etc. *Ezech.* 45. 10.

Nunquid justificabo stateram impiam, et sacelli pondera dolosa? *Mich.*6.11. *VideAmos* 8.5.

MERCES ET MERCENARIUS.

Mercenarius remunerandus.

Non morabitur opus mercenarii tui apud te usque mane. *Lev.* 19. 13.

Non negabis mercedem indigentis et pauperis fratris tui, etc. Sed eadem die reddes ei pretium laboris sui ante solis occasum, quia pauper est, et ex eo sustentat animam suam: ne clamet contra te ad Dominum, et reputetur tibi in peccatum. *Deut.* 24. 14. 15.

Quicumque tibi aliquid operatus fuerit, statim ei mercedem restitue, et merces mercenarii tui apud te omnino non remaneat. *Tob.* 4. 15.

Dignus est enim operarins mercede sua. *Luc.* 10. 7. *Vide Matth.* 10. 10.

Ei autem, qui operatur, merces non imputatur secundum gratiam, sed secundum debitum. *Rom.* 4. 4.

Non defraudandus.

Qui aufert in sudore panem, quasi qui occidit proximum suum. Qui effundit sanguinem, et qui fraudem facit mercenario fratres sunt. *Eccli.* 34. 26.27.

Ecce merces operariorum, qui messuerunt regiones vestras, quæ fraudata est a vobis, clamant: et clamor eornm in aures Domini Sabaoth introivit. *Jacob* 5. 4.

Merces operariorum. Vide *Labor.*

Merces debetur operibus bonis. Vide et *opera bona, etc.*

Nonne si bene egeris, recipies: sin autem male statim in foribus (*tuis*) peccatum aderit? *Gen.* 4. 7.

Factus est sermo Domini ad Abraham, per visionem dicens: Noli timere, Abraham: ego protector tuus sum, et merces tua magna nimis. *Ibid.* 15. 1.

Deus reddet unicuique secundum opera sua. Psal. 61, 13. *Vide Matth.* 16. 27. *Rom.* 2. 6. 1. *Cor.* 3. 8.

Inclinavi cor menm ad faciendas justificationes tuas in aeternum, propter retributionem. *Psal.* 118. 112.

Impius facit opus instabile: seminanti autem justitiam, merces fidelis. *Prov.* 11. 18.

Justi autem in perpetuum vivent, et apud Dominum est merces eorum, et cogitatio illorum apud Altissimum. *Sap.* 5. 16.

Et reddidit (*Deus*) justis mercedem laborum suorum, et deduxit illos in via mirabili: et fuit illis in velamento diei, et in luce stellarum per noctem *Ibid.* 10. 17.

Qui timetis Dominum, cre-

dite illi : et non evacuabitur merces vestra, etc. *Eccli*.2.8.

Benedictio Dei in mercedem justi festinat: et in hora veloci processus illius fructificat. *Ibid*. 11. 24.

Non impediaris orare semper, et ne verearis usque ad mortem justificari: quoniam merces Dei manet in aeternum. *Ib*. 18.22.

Da mercedem (*Domine*) sustinentibus te, ut Prophetae tui fideles inveniantur : et exaudi orationes servorum tuorum, etc. *Ibid*. 36. 18.

Dedit mihi Dominus linguam mercedem meam : et in ipsa laudabo eum. *Ibid*. 51. 30. Operamini opus vestrum ante tempus, et dabit vobis mercedem vestram in tempore suo. *v*. 38.

Dicite justo, quoniam bene, quoniam fructum adinventionum suarum comedet. Væ impio in malum : retributio enim manuum ejus fiet ei. *Isa*.3.10.11.

Hæc dicit Dominus: Quiescat vox tua (*Israel*) a ploratu, et oculi tui a lacrymis : quia est merces operi tuo, ait Dominus: et revertentur de terra inimici. *Jerem*. 31. 16.

Gaudete, et exultate, quoniam merces vestra copiosa est in coelis : sic enim persecuti sunt Prophetas, qui fuerunt ante vos. *Matth*. 5. 12.

Attendite, ne justitiam vestram faciatis coram hominibus ut videamini ab eis : alioquin mercedem non habebitis apud Patrem vestrum, qui in coelis est. *Ibid*. 6. 1.

Qui recipit Prophetam in nomine Prophetae, mercedem Prophetae accipiet : et qui recipit justum in nomine justi, mercedem justi accipiet. Et quicumque potum dederit uni ex minimis istis calicem aquæ frigidæ tantum in nomine discipuli: amen dico vobis, non perdet mercedem suam. *Ib*.10.41.42.

Cum sero autem factum esset, dicit dominus vineae procuratori suo : Voca operarios : et redde illis mercedem, incipiens a novissimis usque ad primos. *Ibid*. 20. 8.

Quisquis enim potum dederit vobis calicem aquae in nomine meo, quia Christi estis: amen dico vobis, non perdet mercedem suam. *Marc*. 9. 40.

Verumtamen diligite inimicos vestros, benefacite, et mutuum date, nihil inde sperantes: et erit merces vestra multa, et eritis filii Altissimi, quia ipse benignus est super ingratos, et malos. *Luc*. 6. 35.

In eadem autem domo manete : edentes et bibentes quae apud illos sunt: dignus est enim operarius mercede sua. Nolite transire de domo in domum *Ibid*. 10. 7.

Et qui metit, mercedem accipit et congregat fructum in vitam aeternam : ut et qui seminat, simul gaudeat, et qui metit, etc. *Joan*. 4. 36.

Ei autem, qui operatur,

merces non imputatus secundum gratiam, sed secundum debitum. *Rom.* 4. 4.

Qui autem plantat, et qui rigat, unum sunt. Unusquisque autem propriam mercedem accipiet secundum suum laborem. 1. *Cor.* 3. 8. *Vide Galat.* 6. 5.

Dicit enim Scriptura (*Deut.* 25. 4.) Non alligabis os bovi trituranti. Et: Dignus est operarius mercede sua. 1. *Tim.* 5. 18. *Vide* 1. *Cor.* 9. 9.

Ecce venio cito, et merces mea mecum est reddere unicuique secundum opera sua. *Apoc.* 22. 12.

MESSIAS.

Messias, id est Christus, et verus unctus, est Dominus noster Jesus.

Dicit illi (*Caiphae et Sacerdotibus*) Jesus: Tu dixisti; verumtamen dico vobis: amodo videbitis Filium hominis, sedentem a dextris virtutis Dei, et venientem in nubibus coeli. *Matth.* 26. 64.

Jesus autem dixit illi (*Caiphae*): Ego sum, etc. *Marc.* 14. 62. *Vide Luc.* 21. 27.

Si tu es Christus, dic nobis (*Judaeis*). Et ait illis: Si vobis dixero, non credetis mihi, etc. *Luc.* 22. 66. *et seq.*

Invenit hic (*Andreas*) primum fratrem suum Simonem, et dicit ei: Invenimus Messiam, (quod est interpretatum Christus). *Joan.* 1. 41.

Dicit ei (*Jesu*) mulier (*Samaritana*): Scio, quia Messias venit (qui dicitur Christus): cum ergo venerit ille, nobis annuntiabit omnia. *Ibid.* 4.25.

Alii dicebant: Hic est Christus. Quidam autem dicebant: Numquid a Galilæa venit Christus? *Ibid.* 7. 41.

Ait illi (*Martha*): Utique, Domine, ego credidi, quia tu es Christus Filius Dei vivi, qui in hunc mundum venisti. *Ibid.* 11. 27.

Disserebat eis (*Paulus Judæis*) de Scripturis, adaperiens et insinuans, quia Christum oportuit pati, et resurgere a mortuis, et quia hic est Jesus Christus, quem ego annuntio vobis. *Actor.* 17. 2. 3.

Vehementer enim Judaeos revincebat publice (*Apollo*), ostendens per Scripturas, esse Christum Jesum. *Ibid.* 18. 28. *Vide c.* 19. 4.

Omnis, qui credit, quoniam Jesus est Christus, ex Deo natus est. Et omnis, qui diligit eum qui genuit, diligit et eum qui natus est ex eo. 1. *Joan.* 5. 1.

MINISTER ET MINISTERIUM.

Ministrorum etiam malorum opera dignatur uti Dei bonitas.

Multi dicent mihi in illa die: Domine, Domine, nonne in nomine tuo prophetavimus, et

in nomine tuo daemonia ejecimus, et in nomine tuo virtutes multas fecimus? *Matth.* 7. 22.

Respondit illi (*Jesu*) Joannes, dicens: Magister, vidimus quemdam in nomine tuo ejicientem daemonia, qui non sequitur nos, et prohibuimus eum, etc. *Marc.* 9. 37. *Item Luc.* 9. 49.

Quos etiam jubet audire.

Super cathedram Moysi sederunt Scribæ et Pharisæi. Omnia ergo quæcumque dixerint vobis, servate et facite: secundum opera vero eorum nolite facere: dicunt enim, et non faciunt. *Matth.* 23. 2. 3.

Ministerium Dei.

In omni virtute tua dilige eum, qui te fecit: et ministros ejus ne derelinquas. *Eccli.* 7. 32.

Millia millium ministrabant ei, etc. *Dan.* 7. 10. *Vide Apoc.* 4. 11.

Tunc reliquit eum diabolus, et ecce Angeli accesserunt, et ministrabant ei. *Matth.* 4. 11.

Si quis mihi ministrat, me sequatur: et ubi sum ego, illic et minister meus erit. Si quis mihi ministraverit, honorificabit eum Pater meus *Joan.* 12. 26.

Sic nos existimet homo, ut ministros Christi, et dispensatores mysteriorum Dei. 1. *Cor.* 4. 1.

Sed in omnibus exhibeamus nosmetipsos sicut Dei ministros. 2. *Cor.* 6. 4.

Ministerium humanum ordinatum.

Ambulans in via immaculata, hic mihi ministrabat. *Psal.* 100. 6.

Acceptus est regi minister intelligens: iracundiam ejus inutilis sustinebit. *Prov.* 14. 35.

Qui diligit cordis munditiam, propter gratiam labiorum suorum habebit amicum regem. *Ibid.* 22. 11.

Secundum judicem populi, sic et ministri ejus. *Eccli.* 10. 2. *Vide Prov.* 29. 12.

MIRACULA.

(Vide *Thesaurum Patrum*).

Tempore diluvii miraculose salvavit Dominus Noe cum uxore, et tribus filiis suis, et uxoribus eorum; tum etiam de cunctis animalibus masculum et foeminam fecit servari per arcam. Gen. c. 7.

Praesumptionem hominum, turrim usque ad coelum aedificare volentium, miraculose repressit Dominus, confundendo linguas eorum. Ibid. c. 11.

Vide, quam multa fecerit Dominus miracula per Moysen, dum eduxit filios Israel de Ægypto. Exod. c. 7. 8. 9. 10.

Grande miraculum fuit, quod numquam defuit columna nubis per diem, nec columna ignis per noctem populo exeunti de Ægypto ad terram promissionis. Ibid. 13. 21. *et* 22.

Memorandum et terribile miraculum fuit in divisione et exsiccatione maris Rubri, quando transierunt filii Israel sicco pede, Ægyptii vero in mediis fluctibus obvoluti sunt. Ibid. c. 14.

Per lignum Moysi ostensum, miraculose edulcatae sunt aquæ. Ibid. 15. 25.

Murmurantibus in Sin pro cibo Israelitis, pluit Dominus coturnices et Manna ad saturitatem. Ibid. c. 16. *Vide et Num. c.*11.

*Rursum murmurantibus pro aqua filiis Israel, dat Dominus aquam de petra: et in monte Moyse extensis manibus orante, vincunt ipsi Amalecitas. Ib. c.*17.

Occasione seditionis Core et complicum suorum, multa miracula contigerunt, dum eos vivos terra absorbuit, et ignis interfecit 250 *viros offerentes incensum, et alios* 14700 *murmurantes consumpsit incendium, quod oratione tua Aaron compescuit. Num. c.* 16.

Sumptis 12 *virgis a duodecim tribuum principibus, sola Aaronis virga floruit: ac fructum produxit: quo miraculo et indicio sacerdotium illi a Deo confirmatur, servataque est virga in tabernaculo testimonii. Ibid. c.* 17.

*Percussi filii Israel a serpentibus ignitis, aspiciendo serpentem aeneum, curabantur. Ibid.*21.8.

Veniens Balaam ad maledicendum populo Dei, redargutus fuit ab asina, cui insidebat. Ibid. 22. 28. *et* 30.

Adduxit (*Dominus filios Israel*) quadraginta annis per desertum : non sunt attrita vestimenta, — nec calceamenta — vetustate consumpta sunt. *Deut.* 29. 5.

Ingressis filiis Israel fluvium Jordanis, intumuerunt aquae superiores ad instar montis inferiores in mare mortuum descenderunt. Josue c. 3. *Vide totum Caput.*

Post varios septem dierum circuitus cum arca, muri Jericho corruerunt. Ibid. c. 6.

Quinque reges oppugnantes urbem Gabaon, immoto sole, unius diei spatio vincuntur. Ib. c. 10.

Per arcam Domini a Philisthaeis captam, multa facta sunt miracula. 1. *Reg. c.* 5.

Factum est miraculum in castris Philisthinorum, dum Jonathas et armiger ejus tot de ipsis percusserunt, ut omnis populus obstupuerit, et conturbata est terra, et accidit quasi miraculum a Deo. *Ibid.*14.15. *Vide totum contextum. Item de Davide, qui juvenis inexpertus, et inermis, praevaluit adversus Philisthaeum armatum Goliath. Ibid. c.* 17.

Elias coelum triennio claudit, primumque pascitur a corvis, deinde a muliere Sarephtana, cujus hydria farinae, et lecythus olei non minuuntur, cujus etiam filius mortuus oratione Eliae resuscitatur. 3. *Reg. c.* 17.

Elias ignem, holocaustum mirabiliter consummantem, a Domino precibus impetrat. Ibid. 18. 38. *Demum post orationem ejus*, facta est pluvia grandis. v. 45.

Deinde Angelus Domini panem et aquam Eliae ostendit, quem panem divinitus missum edit aquamque bibit, et ambulavit in fortitudine cibi illius, quadraginta diebus, et quadraginta noctibus usque ad montem Dei Horeb. *Ib.* 19. 8.

Vaticinatur Elias de Jezabel. Ibid. 21. 23. *quod postea impletur.* 4. *Reg.* 9. 36.

Duos quinquagenarios principes et quinquaginta viros, qui erant sub eis, Eliae virtute et zelo, coelestis devorat ignis, tertio principe sua modestia servato, cum quo jussu Angeli Elias descendit de monte. 4. *Reg.* 1. 9.

Tandem divisit Elias pallio suo aquas Jordanis, ut ipse et Eliseus transire possent. Elia autem in coelum igneo curru rapto, Eliseus duplicem ejus spiritum accipit, ac pallio Eliae rursum Jordanis aquas dividit, ac per siccum transit. Ib. 2. 8. *Aquae Jericho ac terrae sterilitas immisso per Eliseum sale sanantur, puerique illum irridentes quadraginta duo, ab ursis lacerantur. v.* 21. *et seq.*

Dixit Eliseus: Facite alveum torrentis hujus fossas et fossas. Haec enim dicit Dominus: Non videbitis ventum, neque pluviam: et alveus iste replebitur aquis, et bibetis vos, et familiae vestrae, et jumenta vestra, etc. *Ibid.* 3. 16. 17.

Eliseus viduae debitis oppressae oleum augmentat, quo solvat creditoribus. Porro Sunamitidi hospiti suae filium a Deo impetrat, quem postea mortuum suscitat. Farina quoque pulmento infusa, amara olera edulcat, et paucis panibus multos satiat, ita ut etiam superfuerit. 4. *Reg. c.* 4.

Naaman Syrum Eliseus septena in Jordane lotione mundat a lepra. Ibid. 5. 10. *Absens tamquam praesens malitiam servi sui cognovit, cui propter munera mendacio extorta, et ab Eliseo spreta, lepra perpetuo adhaesit. v.* 26. *et seq.*

Eliseus ferrum securis natare super aquas facit: postea regis Syriae milites ab ipso quasi excaecati, in Samariam ducuntur, et servo currus igneos, etc., in auxilium sui monstrat. Ibid. c. 6. *et tandem Eliseus abscondita et absentia iterum clara et praesentia cognoscit. v.* 32.

Eliseus in Samaria praedicit, fore frumenti abundantiam, quam leprosi quatuor annuntiant, territis miraculose Syris a Deo, ac omnibus relictis, obsidionem solventibus. Dux autem quidam, Elisei verbo incredulus, a turba conculcatur in porta Samariae, ut ipse Eliseus praedixerat. Ibid. c. 7.

Post septennem famem ab

Eliseo praedictam, Sunamitis quae ipsius consilio peregrinata erat, reversa, suos agros cum fructibus recuperat. Eliseus Benadad ægrotantem praedixit moriturum, et impium Hazael regnaturum. Ibid. c. 8.

Joas juxta Elisei morientis vaticinium Syros ter devicit: mortui autem Elisei sepulcro injectus quidam mortuus, tangens ossa Elisei resuscitatur. Ibid. 13. 19. 21.

Percussit Angelus Domini in una nocte centum octoginta quinque millia Assyriorum. Ib. 19. 35.

Mirabile fuit valde, quando ad petitionem Ezechiae sol retrocessit per decem lineas in horologio Achaz. Ibid. 20. 11.

Congregati sunt contra Josaphat filii Ammon et Moab, et de monte Seir; sed praedicato jejunio, dum rex cum populo supplex ad Deum confugeret, adversarii in semetipsos versi, mutuis concidere vulneribus. 2. *Paral.* 20. 25.

Tobias post diutinam caecitatem, filio juxta consilium Angeli patris oculos felle piscis liniente, recepit visum. Tob. 11. 13. 15.

Memorandum fuit miraculum de tribus sociis Danielis de fornace ignis tam magnifice liberatis. Dan. c. 3.

Daniel cum leonibus sex diebus remansit illaesus, et mirabiliter cibatus est a propheta Habacuc. Ib. 14. 30. 36.

Occasione Jonæ mare fuit commotum, quo in mare projecto, piscis eum glutivit, et per triduum in pisce vixit, et postea sanum evomuit piscis. Jon.c. 1. *et* 2.

Expertus est Heliodorus divinam virtutem, quando spoliare templum volens, fuit a duobus juvenibus gravissime verberatus. 2. *Mach.* 3. 25. 26.

Nullum est dubium, quin et stella illa fuerit miraculosa, qua duce, Magi Hierosolymam pervenerunt. Matth. 2. 2.

Angelus Domini apparuit Zachariae, nuntians ei ex parte Dei, quod uxor ejus Elisabeth sterilis et senex, paritura sit filium: qui incredulus ad verbum Angeli, mutus effectus est usque ad circumcisionem pueri, et tunc loquela restituta est ei. Luc. c. 1.

Mirum, dulce, et pium valde fuit, quando ad salutationem Beatae Mariae, quae nuper conceperat Salvatorem, Joannes in utero matris exultavit, etc. *Ib. v.* 41.

Miracula Christi.

Quod attinet ad miracula Christi, quae Salvator noster, cum hominibus conversatus, dignatus est operari, quantum ex Evangelica Historia colligitur, vocatus ad nuptias Salvator Jesus Christus initio signorum aquam in vinum vertit. Joan. c. 2.

Item tres suscitavit a mortuis, nempe filiam Archisynagogi. Matth. 9. 25. *Marc.* 5. 42. *Luc.* 8. 55. *Filium viduae, extra portam civitatis Naim delatum. Luc.* 7. 15. *Et demum Lazarum. Joan.* 11. 44. *Vide totum Caput vere miraculosum.*

Postea sex caecos legitur illuminasse. De duobus conjunctim fit mentio, Matth. 9. 27. *Item de duobus simul illuminatis narratur, Matth.* 20. 30. *De uno caeco, Marc.* 8. 22. *Tandem de caeco nato, Joan. c.* 9. *per totum.*

Daemoniacos septem liberavit. Duos apud Matth. 8. 28. *Confer Luc.* 8. 30. *ubi extat, quod unus ex illis multa daemonia habuerit, quia nomen habebat Legio, alterum, qui erat caecus et mutus. Matth.* 12. 22. *Lunaticum, qui non poterat liberari, nisi in jejunio et oratione. Matth.* 17. 14. *Marc.* 9. 16. *Luc.* 9. 38. *Alium, qui erat e Synagoga Judaeorum. Marc.* 1. 23. *Luc.* 4. 33. *Item filiam mulieris Chananeæ ad instantiam matris. Matth.* 15. 22. *Marc.* 7. 25. *Tandem Mariam liberavit a septem spiritibus immundis. Marc.* 16. 9. *Luc.* 8. 2.

Iter faciente Jesu per civitates, castella, et vicos Galileæ, offerebantur ei omnes male habentes, et curabat eos, et liberabat obsessos a spiritibus malignis. Matth. 4. 23. 24. *Marc.* 1. 34. *Luc.* 8. 2.

Non parvum quoque fuit Christi miraculum, quando habitatores Nazareth, ira repleti, duxerunt illum usque ad supercilium montis — ut præcipitarent eum: ipse autem transiens per medium illorum, ibat. *Luc.* 4. 29. 30.

Cum socrus Simonis teneretur magnis febribus, imperavit Jesus febri, et continuo surgens mulier, ministrabat eis. Marc. 1. 30. *Luc.* 4. 38. *Item paralyticum, per tegulas et tectum demissum, sanavit. Matth.* 9. 2. *Marc.* 2. 3. *Luc.* 5. 18. *Hydropicum quoque curavit, dum Sabbato in domo Pharisaei comederet; incurvatamque mulierem, nec sursum respicere valentem, erexit. Luc.* 13. 11. *et c.* 14. 2.

Hominem, manum aridam habentem, incolumitati restituit. Matth. 12. 10. *Item sanavit verbo servum Centurionis, qui jacebat paralyticus. Ibid.* 8. 13. *Porro surdum fecit audire, et mutum loqui. Marc.* 7. 32. *Filium reguli de Capharnaum, incipientem mori, ab infirmitate liberavit, Joan.* 4. 46. *Fluxum sanguinis in muliere haemorrhoissa cessare fecit, sola tactu fimbriae vestimenti sui. Matth.* 9. 20. *Marc.* 5. 25. *Luc.* 8. 43. 44.

Tempestate valida in mari, ipso dormiente, exorta, imperavit ventis, statimque venti et mare obedierunt ei. Matth. 8. 24.

Ambulavit, *discipulis admirantibus, supra mare, et Petrum ambulare fecit super undas*, *et incipientem mergi*, *manu extensa*, *salvavit. Ib.* 14. 25.

Insigne miraculum ostendit Christus tribus illis discipulis, *dum coram ipsis transfiguratus est. Ib.* 17. 2. *Vide et Marc.* 9. 1. *Luc.* 9. 29.

Item quinque panibus et duobus piscibus quinque millia hominum satiavit, *et superfuerunt duodecim cophini. Matth.*14.19. *Vide et Marc.* 6. 41. *Luc.*9.16. *Joan.* 6. 9.

Quatuor millia hominum alia vice refecit de septem panibus et paucis pisciculis; *superfueruntque septem sportae. Marc.* 8. 5. *Vide et Matth.* 15. 34.

Christus ficum, *habentem folia sine fructu*, *maledixit*, *et continuo aruit. Matth.* 21. 19. *Marc.* 11. 13.

Auriculam per Petrum servo principis sacerdotum amputatum benigne restituit, *et Petrum super hoc increpavit. Luc.*22.50.

Cum Salvator penderet in cruce, *a sexta hora diei usque ad horam nonam tenebræ factæ sunt per universam terram*, *et velum templi scissum est*, *et monumenta aperta sunt*, *etc. Matth.* 27. 45. 51. *et seq.*

Resurgente Domino, terrae motus factus est magnus. Angelus enim Domini descendit de cœlo : et accedens, revolvit lapidem, etc. *Ibid.* 28. 2.

Christus intrat ad discipulos congregatos, januis clausis. Joan. 20. 19. 26.

Apparuit Jesus discipulis ad mare Tiberiadis, *ubi ad praeceptum ejus mittentes rete in mare*, *impletum est illud* magnis piscibus centum quinquaginta tribus : et cum tanti essent, non est scissum rete. *Ibid.* 21. 11.

Apparuit insuper duobus discipulis pergentibus Emmaus, *quibus sub specie peregrini se comitem adjunxit*, *completoque itinere*, *accubuit cum eis ad mensam, panem benedixit*, *ac fregit*, *statimque evanuit ex oculis eorum. Luc. c.* 24. *Vide Marc.* 16. 12.

Tandem Christus, *Salvator mundi*, *postquam per quadraginta dies post resurrectionem suam apparuerat discipulis*, *increpans eos et instruens*, *elevatus est in coelum*, *videntibus illis et mirantibus*, et nubes suscepit eum ab oculis eorum. *Luc.* 24. 31. *Marc.* 16. 19. *Actor.* 1. 2. 9.

Sunt autem et alia multa, quae fecit Jesus ; quae si scribantur per singula, nec ipsum arbitror mundum capere posse eos, qui scribendi sunt, libros. *Joan.* 21. 25. *Vide c.* 20. 30.

Fuit sane magnum miraculum effusio Spiritus Sancti super discipulos in die Pentecostes : *unde fuerunt mire robora-*

ti, *consolidati*, *et illustrati*, *Actor. c.* 2.

Miracula Apostolorum.

Videns Petrus hominem claudum juxta portam speciosam templi, *dixit ei*: In nomine Jesu Christi Nazareni surge, et ambula. Et apprehensa manu ejus dextera, allevavit eum, et protinus consolidatae sunt bases ejus, et plantae, etc. *Actor.* 3. 6. 7.

Angelus Domini per noctem januas carceris aperiens, *Apostolos ibi detentos eduxit. Ibid.* 5. 18.

In plateis ponebant infirmos in lectis et grabatis, ut venienté Petro, saltem umbra illius obumbraret quemquam illorum. — Concurrebat autem et multitudo vicinarum civitatum Jerusalem, afferentes aegros, et vexatos a spiritibus immundis: qui curabantur omnes. *Ibid. v.* 15. 16.

Praedicante Philippo in Samaria, *multi*, qui habebant spiritus immundos, clamantes voce magna exibant. Multi autem paralytici et claudi curati sunt. *Ibid.* 8. 7. 8.

Invenit autem ibi (*Petrus*) hominem quemdam, nomine Æneam, ab annis octo jacentem in grabato, qui erat paralyticus. Et ait illi Petrus: Ænea, sanat te Dominus Jesus Christus: surge, et sterne tibi; et continuo (*sanatus*) surrexit. *Ibid.* 9. 33. 34.

Ejectis autem omnibus foras, Petrus ponens genua oravit: et conversus ad corpus (*mortuae Tabithae*), dixit: Tabitha, surge. At illa aperuit oculos suos: et viso Petro, resedit. Dans autem illi manum, erexit eam. Et cum vocasset sanctos et viduas, assignavit eam vivam. *Ibid. v.* 40.

Describitur etiam admiranda Sauli persecutoris conversio, *Domino ei apparente*, *dum iret Damascum ad capiendos Christi discipulos. Coelesti enim lumine circumdatus et in terram prostratus est*: *sed interius illustratus*, *quamvis exterius obcoecatus. Exod. cap. a v.* 1. *usq. ad* 20.

Petrum in carcere catenis duabus vinctum, *et a militibus diligentissime custoditum Angelus Domini solutum eduxit*, *et porta ferrea ultro aperta est eis. Ibid.* 12. 6. *et seq.*

Elymam magum, *pseudoprophetam Judaeum*, *Paulus privavit lumine oculorum*, *eo quod Proconsulem Sergium a fide avertebat*, *et Apostolis verbum Dei praedicantibus resistebat. Ibid.* 13. 8. *et seq.*

In civitate Lystrys erat quidam vir claudus ex utero matris suae, qui numquam ambulaverat, *quem intuens Paulus*, et videns quia fidem haberet, ut salvus fieret, dixit magna voce: Surge super pedes tuos rectus.

Et exilivit: et ambulabat. *Ibid.* 14. 7. *et seq.*

Puella quaedam habens spiritum phythonem, magnum quaestum praestabat dominis suis divinando. Hæc sequebatur Paulum et Silam, clamans et dicens: Isti homines servi Dei excelsi sunt. *Paulus autem* spiritui dixit: Praecipio tibi in nomine Jesu Christi exire ab ea. Et exiit eadem hora *Ibid.* 16. 16.

Cum essent Paulus et Silas in carcere laudantes Dominum subito — terrae motus factus est magnus, ita ut moverentur fundamenta carceris. Et statim aperta sunt omnia ostia: et universorum vincula soluta sunt, *et custos carceris conversus est. Ibid. v.* 26. *et seq.*

Virtutes non modicas faciebat Deus per manus Pauli, ita ut etiam super languidos deferrentur a corpore ejus sudaria, et semicinctia, et recedebant ab eis languores, et spiritus nequam egrediebantur. *Ibid.* 19. 11. 12.

Quidam Judaei tentaverunt — invocare super eos, qui habebant spiritus malos, nomen Domini Jesu, dicentes: Adjuro vos per Jesum, quem Paulus prædicat. — Respondens autem spiritus nequam, dixit eis: Jesum novi, et Paulum scio: vos autem qui estis? Et insiliens in eos homo, in quo erat daemonium, *Dominatus est eorum*, ita ut nudi et vulnerat effugerent. *Ibid. v.* 13.

Una Sabbati Paulus dispu tans, protraxit sermonem us que ad mediam noctem. Seden autem quidam adolescens — super fenestram, cum merge retur somno gravi, — cecidi de tertio cœnaculo deorsum, e sublatus est mortuus. Ad quen cum descendisset Paulus, incu buit super eum. — Adduxerun autem puerum viventem, e consolati sunt non minime *Ibid.* 20. 9. *et seq.*

Tempore hyemali, cum eva sissent Paulus et socii ejus d confracta navi, et calefaceren se ad ignem, vipera a calor cum processisset, invasit ma num *Pauli: quam ille excutien in ignem, nihil mali passus fuit cum tamen crederetur ab homi nibus regionis illius illico mo riturus Ibid.* 28. 3. *et seq.*

Patrem Publii, febribus e dysenteria laborantem. Paulu oratione, et manuum imposi tione sanavit. Quo facto omnes qui in insula *illa* habebant in firmitates, accedebant, et cu rabantur. *Ibid. v.* 9.

Miracula, quae operatur Deu per sanctos et eorum Reliquias.
Vide *Sancti*, *et Reliquiae.*

Miracula in Ecclesia necessaria.
Vide *Ecclesia.*

MISERICORDIA.

(Vide *Thesaurum Patrum*).

Misericordia Dei.
Vide *Bonitas* : *item Caritas Dei.*

Misericordia Dei est generalis, *nullum excludendo.*

Misericors fuit Deus erga Cain, *dum posuit ei* signum, ut non interficeret eum omnis qui invenisset eum. *Gen.*4.15.

Misericors fuit Deus erga Noe, *dum eum liberavit a diluvio* ; *consequenter erga totum humanum genus*, *ut non funditus periret. Ibid. c.* 7.

Adeo fuit Deus misericors erga Sodomitas, *ut si in eorum civitate decem tantum justos invenisset*, *omnibus pepercisset. Ibid.* 18. 32.

Sic etiam misericors fuit Deus erga Lot et suos, *dum ipsos per Angelos de Sodomitis et flamma ignis eripuit. Ibid.* 19. 15.

Misericors fuit Deus erga populum Israeliticum, *dum eum liberavit a dura servitute Ægyptiaca. Exod. c.* 14.

Sic erga eumdem populum, *dum a captivitate Babylonica eripuit*, *et in patriam reduxit misericors fuit Deus.* 1.*Esdr. c.*1.

Miserebor, cui voluero, et clemens ero, in quem mihi placuerit. *Exod.* 33. 19.

Dominator Domine Deus, misericors, et clemens, patiens et multae miserationis, ac verax. Qui custodis misericordiam in millia ; qui aufers iniquitatem, et scelera, atque peccata, nullusque apud te per se innocens est. Qui reddis iniquitatem patrum filiis ac nepotibus, in tertiam et quartam progeniem. *Exod.* 34.6.7. *Vide Jerem.* 32. 18.

Ego enim sum Dominus Deus tuus — et faciens misericordiam in multa millia, diligentibus me, et custodientibus praecepta mea. *Deut.* 5. 9. 10.

Et scies, quia Dominus Deus tuus, ipse est Deus fortis et fidelis, custodiens pactum et misericordiam diligentibus se, et his qui custodiunt praecepta ejus, in mille générationes. *Ibid.* 7. 9.

Misericors fuit Deus erga David qui vix poenitenti corde illam vocem pronuntiavit : Peccavi Domino : *statim a Propheta Nathan audivit* : Dominus quoque transtulit peccatum tuum. 2. *Reg.* 12. 13.

Erga Manassen, *qui post immania flagitia dedit gratiam*, *qua egit* poenitentiam valde coram Deo patrum suorum. 2. *Paral.* 33. 12.

Misericordia Domini plena est terra. *Psal.* 32. 5.

Et tu Domine Deus miserator et misericors, patiens, et multæ misericordiae. *Psal.*85.15. *Vide etiam v.* 5.

Miserator et misericors Dominus, etc. *Psal.* 144. 8. Suavis Dominus universis : et mi-

serationes ejus super omnia opera ejus. *v.* 9.

Tu autem Deus noster, suavis et verus est: patiens et in misericordia disponens omnia. Etenim si peccaverimus, tui sumus, scientes magnitudinem tuam: et si non peccaverimus, scimus, quoniam apud te sumus computati. *Sap.* 15. 1. 2.

Miseratio hominis circa proximum suum: misericordia autem Dei super omnem carnem. *Eccli.* 18. 12.

Et praeparabitur in misericordia solium. *Isa.* 16. 5.

Misericors fuit Deus erga Ninivitas, quibus propter insignem poenitentiam condonavit excidium a Propheta Jona praedictum. Jonae 3. 10. *Reprehendit etiam Prophetam Jonam, quasi dolentem de ipsius erga Ninivitas misericordia. Vide totum caput* 4.

Misericors Christus erga Matthaeum, quem a telonio ad Apostolatum vocavit. Matth. 9. 9. *Item Marc.* 2. 14. *Luc.* 5. 27.

Non est voluntas ante Patrem vestrum, qui in coelis est, ut pereat unus de pusillis istis. *Matth.* 18. 14.

Misericors fuit Christus erga Magdalenam, cui licet esset in civitate peccatrix, *non tantum omnia peccata remisit, sed illam etiam ad magnam sanctitatem provexit. Luc.* 7. 37.

Misericors erga Zachaeum Publicanum, apud quem se ultro invitavit, et salutem in ejus domum intulit. Ibid. 19. 5.

Erga latronem in cruce, cui plus concessit, quam ille petierat. Ibid. 23. 42. 43.

Erga feminam adulteram, quam non tantum eripuit e manibus Scribarum et Pharisaeorum, qui illam in adulterio deprehensam volebant lapidare, sed etiam a suo divino judicio et condemnatione absolvit. Joan. 8. 3. 11.

Erga Petrum, quem post trinam condonatam negationem, in gradum pristinum restituit. Ibid. 21. 15.

Erga Paulum, ad quem de coelo locutus est, ut eum converteret, et ex persecutore magnum Apostolum faceret. Actor. 9. 4. *quam misericordiam Paulus ipse depraedicat.* 1. *Tim.* 1. 12. *et seq.*

Erga peccatores omnes. Hinc communis de Christo sermo: Hic peccatores recipit. *Luc.* 15. 2. *Qui Salvator noster non dubitavit crudelissima supplicia et acerbissimam mortem pati, ut nos ab interitu liberaret.*

Deus autem, qui dives est in misericordia, propter nimiam caritatem suam, qua dilexit nos, etc. *Ephes.* 2. 4. *et seq.*

Misericordiam Dei Christus nobis per varias parabolas proposuit, ut:

Regis, qui servo suo, decem millium talentorum debitori,

totum debitum dimisit, cum hic in genua procidens eum rogasset. Matth. 18. 27.

Samaritani, qui cum vidisset hominem a latronibus vulneratum, misericordia motus —alligavit vulnera ejus. *Luc.* 10. 33. *et seq.*

Boni pastoris, qui amissam ovem per desertum quaerit, inventam humeris imponit, et ad ovile reportat. Ib. 15. 4. *Vide Matth.* 18. 12.

*Filii prodigi, qui ad patrem reversus, benignissime ab eo fuit exceptus. Ib. v.*11.*usq.ad finem.*

Misericordia Dei est salutaris, moerentes consolando.

Fiat misericordia tua, Domine, super nos, quemadmodum speravimus in te. *Psal.* 32. 22.

Quoniam tu, Domine, suavis et mitis. *Psal.* 85.5. *Vide Joel.* 2. 13. *Jonae* 4. 2.

Quoniam secundum altitudinem cœli a terra, corroboravit misericordiam suam super timentes se. *Psal.* 102.11. Quomodo miseretur pater filiorum, misertus est Dominus timentibus se. *v.* 13.

Quoniam gratia Dei, et misericordia est in Sanctos ejus, et respectus in electos illius. *Sap.* 4. 15.

Speciosa misericordia Dei, in tempore tribulationis, quasi nubes pluviae in tempore siccitatis. *Eccli.* 35. 26.

Miserationum Domini recordabor. *Isa.* 63. 7.

Et nunc Domine, Pater noster es tu, nos vero lutum: et fictor noster tu, et opera manuum tuarum omnes nos. *Ib.* 64. 8.

Quomodo si cui mater blandiatur, ita ego consolabor vos, etc. *Ibid.* 66. 13. Videbitis, et gaudebit cor vestrum. *v.* 14.

Benedictus Deus et Pater, etc. 2. *Cor.* 1. 3. *Vide Consolatio.*

Peccantes expectando.
Vide *Longanimitas.*

Sed misereris omnium (*Domine*), — et dissimulas peccata hominum propter pœnitentiam. *Sap.* 11. 24.

Propterea expectat Dominus, ut misereatur vestri. *Isa.* 30. 18.

Expandi manus meas tota die ad populum incredulum, etc. *Ibid.* 65. 2.

Quia nolo mortem morientis, dicit Dominus Deus, revertimini, et vivite. *Ezech.* 18. 32. *Vide v.* 23. *et c.* 33. 11.

Filius hominis non venit animas perdere, sed salvare. *Luc.* 9. 56. *Vide Joan.* 3. 17. *c.* 12. 47.

Deus patienter agit propter vos, nolens aliquos perire, sed omnes ad pœnitentiam reverti. 2. *Petr.* 3. 9.

Revertentes suscipiendo.

Pius enim et clemens est

Dominus Deus vester, et non avertet faciem suam a vobis, si reversi fueritis ad eum. 2. *Par.* 30. 9. Dominus bonus propitiabitur cunctis, qui in toto corde requirunt Dominum Deum patrum suorum. *v.* 18. *et* 19.

Si poenitentiam non egerimus, incidemus in manus Domini, et non in manus hominum. Secundum enim magnitudinem ipsius, sic et misericordia illius cum ipso est. *Eccli.* 2. 22. 23.

Quam magna misericordia Domini, et propitiatio illius, convertentibus ad se! *Ib.* 17. 28.

Ad punctum in modico dereliqui te, et in miserationibus magnis congregabo te. In momento indignationis abscondi faciem meam parumper a te, et in misericordia sempiterna misertus sum tui: dixit redemptor tuus Dominus. *Isa.* 54. 7. 8.

Revertere ad me, dicit Dominus, et ego suscipiam te. *Jerem.* 3. 1.

Misericordiæ opera proximo Exhibenda. Vide et *Liberalitas et Eleemosyna.*

Dixitque Saul Cynæo: Abite, recedite, atque descendite ab Amalec: ne forte involvam te cum eo: tu enim fecisti misericordiam cum omnibus filiis Israel, cum ascenderent de Ægypto. 1. *Reg.* 15. 6.

Ea tempestate erat ibi propheta Domini, nomine Oded: qui egressus obviam exercitui venienti in Samariam, dixit eis: Ecce iratus Dominus Deus patrum vestrorum contra Juda, tradidit eos in manibus vestris, et occidistis eos atrociter, ita ut ad cœlum pertingeret vestra crudelitas. 2. *Paral.* 28. 9. Steteruntque viri, quos supra memoravimus, et apprehendentes captivos, omnesque qui nudi erant, vestierunt de spoliis: cumque vestissent eos et calceassent, et refecissent cibo ac potu, unxissentque propter laborem, et adhibuissent eis curam: quicumque ambulare non poterant, et erant imbecillo corpore, imposuerunt eos jumentis, et adduxerunt Jericho civitatem palmarum ad fratres eorum, ipsique reversi sunt in Samariam. *v.* 15.

Pium et misericordem se fuisse testatur Job dicens: Et cor viduae consolatus sum. *Job* 29. 13. *etc.* Pater eram pauperum. *v.* 16.

Si comedi buccellam meam solus, et non comedit pupillus ex ea; quia ab infantia mea crevit mecum miseratio, etc. *Ibid.* 31. 17. 18.

Jucundus homo, qui miseretur et commodat: disponet sermones suos in judicio, quia in æternum non commovebitur. *Psal.* 111. 5. 6. Dispersit, dedit pauperibus, justitia ejus manet in saeculum saeculi: cornu ejus exaltabitur iu gloria. *v.* 9.

Qui despicit proximum suum

peccat; qui autem miseretur pauperis, beatus erit. *Prov.* 14. 21. *Vide v.* 31. *Item c.* 19. 17. *c.* 25. 21.

Animam esurientem ne despexeris: et non exasperes pauperem in inopia sua. *Eccli.* 4. 2. *Vide versus sequentes.*

Non despiciet (*Dominus*), preces pupilli, nec viduam, si effundat loquelam gemitus. *Ib.* 35. 17.

Frange esurienti panem tuum, et egenos vagosque induc in domum tuam: cum videris nudum, operi eum, et carnem tuam ne despexeris. *Isa.* 58. 7. *Vide Ezech.* 18. 7. 16.

Indicabo tibi, o homo, quid si bonum, et quid Dominus requirat a te: utique facere judicium, et diligere misericordiam, et sollicitum ambulare cum Deo tuo. *Mich.* 6. 8.

Hæc ait Dominus exercituum dicens: Judicium verum judicate, et misericordiam et miserationes facite, unusquisque cum fratre suo. *Zach.* 7. 9.

Beati misericordes; quoniam ipsi misericordiam consequentur. *Matth.* 5. 7.

Euntes autem discite, quid est: Misericordiam volo, et non sacrificium. Non enim veni vocare justos, sed peccatores. *Ib.* 9. 13. *Vide Osee* 6. 6.

Qui recipit Prophetam in nomine Prophetæ, mercedem Prophetæ accipiet: et qui recipit justum in nomine justi, mercedem justi accipiet. *Ibid.* 10. 41. *Vide Marc.* 9. 40.

Nonne ergo oportuit et te misereri conservi tui, sicut et ego tui misertus sum? *Ib.* 18. 33.

Discedite a me maledicti in ignem æternum, qui paratus est Diabolo et Angelis ejus. Esurivi enim, etc. *Ibid.* 25. 41. 42.

Verumtamen diligite inimicos vestros: benefacite, et mutuum date, nihil inde sperantes: et erit merces vestra multa, et eritis filii Altissimi, quia ipse benignus est super ingratos et malos. *Luc.* 6. 35.

Samaritanus autem quidam iter faciens, venit secus eum: et videns eum, misericordia motus est. *Ibid.* 10. 33. *Vide Rom.* 12. 13.

Induite vos ergo sicut electi Dei, sancti et dilecti, viscera misericordiae, benignitatem, humilitatem, modestiam, patientiam, etc. *Coloss.* 3. 12. *Vide* 1. *Tim.* 5. 10. *Vide Eleemosyna.*

MISSAE SACRIFICIUM.

Missae sacrificium olim praedictum et praenuntiatum.

Respiciam vos, et crescere faciam: multiplicabimini, et firmabo pactum meum vobiscum. Comedetis vetustissima veterum, et vetera novis supervenientibus, projicietis. Ponam tabernaculum meum in medio vestri, et non abjiciet vos anima mea. Ambulabo inter vos, et

ero Deus vester, vosque eritis populus meus. *Lev.* 26. 9. *et seq.*

Parasti in conspectu meo mensam adversus eos, qui tribulant me. Impinguasti in oleo caput meum: et calix meus inebrians quam praeclarus est! *Psal.* 22. 5.

Juravit Dominus, et non pœnitebit eum: Tu es Sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech. *Psalm.* 109. 4. *Vide Hebr.* 5. 6. *c.* 7. 17.

Et erit in novissimis diebus praeparatus mons domus Domini, in vertice montium, et elevabitur super colles, et fluent ad eum omnes gentes. Et ibunt populi multi, et dicent: Venite, et ascendamus ad montem Domini, et ad domum Dei Jacob, et docebit nos vias suas, et ambulabimus in semitis ejus: quia de Sion exibit lex, et verbum Domini de Jerusalem. *Is.* 2. 2. 3. *Vide Micheae* 4. 1.

In die illa erit altare Domini in medio terrae Ægypti: et titulus Domini juxta terminum ejus. Erit in signum et in testimonium Domino exercituum in terra Ægypti. *Ibid.* 19. 19. 20. Et cognoscetur Dominus ab Ægypto (*id est a Gentibus*), etc. et colent eum in hostiis et in muneribus, etc. *v.* 21.

Adducam eos in montem sanctum meum, et laetificabo eos in domo orationis meæ: holocausta eorum, et victimæ eorum placebunt mihi super altari meo; quia domus mea, domus orationis vocabitur cunctis populis. *Ibid.* 56. 7.

Vos autem sacerdotes Domini vocabimini: ministri Dei nostri, dicetur vobis: Fortitudinem gentium comedetis, et in gloria earum superbietis. *Ib.* 61. 6.

Et ponam in eis signum, et mittam ex eis qui salvati fuerint, ad gentes in mare, in Africam, et Lydiam tendentes sagittam; in Italiam et Graeciam, ad insulas longe, ad eos qui non audierunt de me, et non viderunt gloriam meam. Et annuntiabunt gloriam meam Gentibus, et adducent omnes fratres vestros de cunctis gentibus donum Domino, in equis, et in quadrigis, et in lecticis, et in mulis, et in carrucis, ad montem sanctum meum Jerusalem, dicit Dominus, quomodo si inferant filii Israel munus in vase mundo in domum Domini. Et assumam ex eis in Sacerdotes et Levitas, dicit Dominus. *Ibid.* 66. 19. *et seq.*

Ecce dies venient, dicit Dominus: et feriam domui Israel et domui Juda foedus novum, etc. *Jer.* 31. 31. *Vide Hebr.* 8. 8.

In diebus illis salvabitur Juda, et Jerusalem habitabit confidenter: et hoc est nomen, quod vocabunt eum: Dominus justus noster. Quia haec dicit Dominus: Non interibit de David vir, qui sedeat super thro-

num domus Israel. Et de sacerdotibus et Levitis non interibit vir a facie mea, qui offerat holocautomata, et incendat sacrificium, et caedat victimas omnibus diebus. *Ibid.* 33. 16. *et seq.*

Et auferent juge sacrificium; et dabunt abominationem in desolationem. *Dan.* 11. 31.

Et a tempore cum ablatum fuerit juge sacrificium, et posita fuerit abominatio in desolationem, dies mille ducenti nonaginta. *Ibid.* 12. 11.

In die illa suscitabo tabernaculum David, quod cecidit, et reædificabo aperturas murorum ejus, et ea quae corruerant, instaurabo: et reaedificabo illud sicut in diebus antiquis. *Amos* 9. 11. *Vide Actor.*15.16.

Quis est in vobis, qui claudat ostia, et incendat altare meum gratuito? non est mihi voluntas in vobis, dicit Dominus exercituum, et munus non suscipiam de manu vestra. Ab ortu enim solis usque ad occasum, magnum est nomen meum in gentibus: et in omni loco sacrificatur, et offertur nomini meo oblatio munda: quia magnum est nomen meum in gentibus, dicit Dominus exercituum. *Malach.* 1. 10. 11.

Missae Sacrificium per varias figuras veteris Testamenti significatum est.

At vero Melchisedech rex Salem, proferens panem et vinum (erat enim sacerdos Dei Altissimi), benedixit ei, et ait: Benedictus Abram Deo excelso, qui creavit coelum et terram. *Gen.* 14. 18. 19. *Vide Hebr.* 7. 1.

Levavit Abraham oculos suos viditque post tergum arietem inter vepres haerentem cornibus, quem assumens, obtulit holocaustum pro filio. *Ibid.* 22. 13.

Erit autem agnus absque macula, masculus, anniculus: juxta quem ritum tolletis et hoedum. *Exod.* 12. 5. Custodi verbum istud legitimum tibi et filiis tuis usque in aeternum. *v.* 24.

Et pones super mensam panes propositionis in conspectu meo semper. *Ibid.* 25. 30.

Sed et hoc facies, ut mihi in sacerdotio consecrentur. Tolle vitulum de armento, et arietes duos immaculatos, panesque azymos, et crustulam absque fermento, quae conspersa sit oleo, lagana quoque azyma oleo lita: de simila triticea cuncta facies. *Ibid.* 29. 1. 2. Unum quoque arietem sumes, super cujus caput ponent Aaron et filii ejus manus. *v.*15. *Vide totum caput. Item Levit.* 2.1.11.

Masculum immaculatum offeret ad ostium tabernaculi testimonii, ad placandum sibi Dominum: ponetque manum super caput hostiæ, et acceptabilis erit, atque in expiationem ejus proficiens. *Levit.* 1. 3. 4.

Si peccaverit princeps, et fecerit unum e pluribus per ignorantiam, quod Domini lege probibetur, et postea intellexerit peccatum suum, offeret hostiam Domino, bircum de capris immaculatum. *Ibid.* 4. 22. 23.

Sin autem non poterit offerre pecus, offerat duos turtures, vel duos pullos columbarum,— dabitque eos sacerdoti. *Ibid.* 5. 7. 8.

Tollet sacerdos pugillum similae, quae conspersa est oleo, et totum thus, quod super similam positum est: adolebitque illud in altari, in monumentum odoris suavissimi Domino. *Ibid.* 6. 15. *Vide c.* 9. 8.

Praecipiet (*sacerdos*) ei, qui purificatur, ut offerat duos passeres vivos pro se, quibus vesci licitum est, et lignum cedrinum, vermiculumque et byssopum, etc. *Ibid.* 14. 4.

Vitulum pro peccato offeret (*Aaron*), et arietem in holocaustum. *Ibid.* 16. 3.

Pro delicto autem suo offeret Domino ad ostium tabernaculi testimonii arietem, etc. *Ibid.* 19. 21.

Offeret vitulum de armento, holocaustum in odorem suavissimum Domino, et sacrificium ejus, ac liba, ut caeremoniae pustulant, hircumque pro peccato. *Num.* 15. 24. *Vide c.* 18. 17.

Et respondens sacerdos ad David, ait illi: non habeo laicos panes ad manum, sed tantum panem sanctum: si mundi sunt pueri maxime a mulieribus. 1. *Reg.* 21. 4. *Vide* 3. *Reg.* 19. 6. *Item* 4. *Reg.* 4. 42.

Appellatur juge sacrificium.

Robur autem datum est ei contra juge sacrificium propter peccata: et prosternetur veritas in terra, et faciet, et prosperabitur. *Dan.* 8. 12.

Et brachia ex eo stabunt, et polluent sanctuariam fortitudinis, et auferent juge sacrificium: et dabunt abominationem in desolationem. *Ib.* 11. 31.

Et a tempore cum ablatum fuerit juge sacrificium, et posita fuerit abominatio in desolationem dies mille ducenti nonaginta. 12. 11.

Nec interibit offerens sacrificium.

Et de Sacerdotibus et de Levitis non interibit vir a facie mea, qui offerat holocantomata, et incendat sacrificium, et cædat victimas omnibus diebus. *Jer.* 33. 18. Et pactum meum irritum esse poterit cum David servo meo, ut non sit ex eo filius, qui regnet in throno ejus, et Levitae et sacerdotes ministri mei. *v.* 21.

Missae sacrificium a Christo institutum.

Et accepto pane (*Christus*), gratias egit, et fregit, et dedit eis, dicens: Hoc est corpus meum, quod pro vobis datur;

hoc facite in meam commemorationem. *Luc.* 22. 19. *Item Matth.* 26. 26. *Marc.* 14.22.1. *Cor.* 11. 24.

Pro vobis datus, διδομενον, *datum in praesenti vel praeterito; ergo Corpus Christi debuit de facto esse victima; non immolanda, ergo immolata; et consequenter tunc fuit sacrificium. Et licet Marcus et Matthaeus, ille c.* 14. 24. *hic c.*26. 28. *posuerint futurum verbum, tamen hoc ut praeteritum intelligi debere, ratio convincit, quia quod necdum immolatum est, non potest habere rationem comestibilis, ut victima, nec aptum esse, ut sit cibus et potus; sed Christus in hac coena habebat rationem comestibilis, et vere cibus et potus erat; ergo jam erat immolatus: non in cruce, quod postea secutum est; ergo per incruentum sacrificium, quod cruentum crucis antecessit.*

Hoc facite in meam commemorationem. Facere *in Scriptura sacra saepissime idem est ac* sacrificare. *Vide supra in Lit. F. Facere pro sacrificare.*

Omnis coetus filiorum Israel faciet illud (*Phase*), (*id est immolabit*). *Exod.*12.47. *Confer v.*5. *hujus capitis; et v.*48. *repetitur idem verbum* facere *pro* immolare.

Facietis et hircum pro peccato, duosque agnos anniculos hostias pacificorum. *Lev.*23.19.

Juravit Dominus, et non pœnitebit eum: Tu es sacerdos in aeternum, secundum ordinem Melchisedech. *Ps.*109.4. *Confer Hebr.* 5. 6. 10. *et c.* 7. 17. *Atqui Melchisedech sacerdos Dei Altissimi panem et vinum in sacrificium obtulit; ergo etiam Christus in ultima coena (nam de nullo alio tempore dici hoc potest) sub speciebus panis et vini Corpus et Sanguinem obtulit.*

Protulisse Melchisedech panem et vinum ad milites Abrahami, certum est ex Gen. 14. 18. *Sed non ut eos cibaret quia jam comederant, et saturi erant ex cibariis acceptis Sodomorum, ut habetur v.* 24. *Ergo panem et vinum sanctificatum protulit, ut ea primum in sacrificium oblata, militibus divideret, non ad famem sublevandam, sed ut sacrificii hujus participes efficeret; qui sensus probatur ex verbis immediate sequentibus:* Erat enim sacerdos Dei Altissimi. *Ergo et Christus sic sacrificium obtulit, et hoc fieri in suam commemorationem, praecepit.*

Et ab ejus discipulis usitatum.

Ministrantibus autem illis Domino et jejunantibus, etc., λυτουργουντων *sacrificantibus ipsis Actor.* 13. 2.

Et a S. Paulo confirmatum.

Calix benedictionis, cui benedicimus, nonne communicatio sanguinis Christi est? et panis quem frangimus, nonne

participatio corporis Domini est ? 1. *Cor.* 10. 16.

Nonne qui edunt hostias, participes sunt altaris ? *Ib. v.* 18. N.B. *Triplicem mensam seu altare Apostolus agnoscit, Judaeorum, Gentilium et Christianorum. Confer etiam Hebr.*13. 10. Habemus altare, de quo edere non habent potestatem, qui tabernaculo deserviunt. *Si ergo altare habemus, necesse est ut habeamus et sacrificium; et cum ex altari, non ex cruce victimam sumamus, sequitur, victimam esse sacrificii incruenti, quod fit per consecrationem Eucharisticam.*

Ego enim accepi a Domino, quod et tradidi vobis, quoniam Dominus Jesus in qua nocte tradebatur, accepit panem, et gratias agens, fregit, et dixit: Accipite, et manducate : hoc est corpus meum, quod pro vobis tradetur : hoc facite in meam commemorationem, etc. *Ibid.* 11. 23. 24.

Quemadmodum et in alio loco dicit (*Psal.* 109. 4.) : Tu es Sacerdos in aeternum, secundum ordinem Melchisedech. *Hebr.* 5. 6.

Translato enim sacerdotio, necesse est ut et legis translatio fiat. *Hebr.* 7. 12. *Ergo et translatio sacrificii necessaria est; nam sacerdotium et sacrificium inseparabiliter connexa sunt : et quidem sacrificium perpetuum, uti sacerdotes perpetui. Et sicut in lege mosaica sacerdotes habebant sacrificium crucis ut futurum; et tamen sua propria bestiarum et similia, quae futurum crucis repraesentabant; sic in lege Christi, peracto semel sacrificio cruento crucis, sacrificium habere quoddam debemus, quod praeteritum crucis sacrificium repraesentet. Vide tit. Sacerdotes.*

Mobilitas populi.
Vide *Inconstantia.*

MONACHUS.

Cum votum voveris Domino Deo tuo, non tardabis reddere: quia requiret illud Dominus Deus tuus. Et si moratus fueris reputabitur tibi in peccatum. *Deut.* 23. 21. *Vide Eccles.*5.4.

Semita justorum declinat mala : custos animae suae servat viam suam (*id est, animam*). *Prov.* 16. 17.

Omnis autem, qui in agone contendit, ab omnibus se abstinet : et illi quidem, ut corruptibilem coronam accipiant; nos autem incorruptam. 1. *Cor.* 9. 25. *Vide* 2. *Tim.* 2. 5.

Nemo militans Deo, implicat se negotiis saecularibus: ut ei placeat, cui se probavit. 2. *Tim.* 2. 4.

Morbus. Vide *Ægrotatio.*

MORS ET MORTUI.

(Vide *Thesaurum Patrum*).

Mors in genere.

Nec possum in monte salvari,

(*ait Lot*), ne forte apprehendat me malum, et moriar. *Gen.*19. 19. (*Si antiqui in V. T. mortem timebant*, *et longam vitam optabant*, *non erat mirum*; *nam ipsi non poterant adhuc in coelum ascendere*, *nec divina perfrui visione*, *donec Salvator adveniret ad aperiendas januas Paradisi*).

Moriatur anima mea (*dixit impius Propheta Balaam*) morte justorum. *Num.* 23. 10. (*Sic etiam mali optant bene mori*).

Noluit David flere pro filio mortuo, *cum tamen flevisset pro eodem infirmo*. 2. *Reg.* 12. 21.

Cumque venisset, et sederet (*Elias*) subter unam juniperum, petivit animae suae, ut moreretur, et ait: Sufficit mihi, Domine, tolle animam meam; neque enim melior sum, quam patres mei. 3. *Reg.*19.4.

Tobias auditis exprobrationibus uxoris suae, ingemuit; et coepit orare cum lacrymis, dicens: Justus es, Domine, etc. *Tob.* 3. 1. 2. Et praecipe in pace recipi spiritum meum; expedit enim mihi mori magis, quam vivere. *v.* 6.

Sara, *filia Raguelis*, *accepta ab una ancillarum gravi contumelia*, *oravit Dominum*, *dicens*: Peto, Domine, ut de vinculo improperii hujus absolvas me, aut certe desuper terram eripias me. *Ibid.* *v.* 15.

Ezechias Rex Juda ambulavit coram Domino in veritate, *et fuit bonus et pius*; *attamen quando nunciatum fuit ei per Isaiam*, *quia mori deberet*, *oravit Dominum* fletu magno, *ut adhuc ei vitam prolongaret*. *Isa.* 38. 3. *Item* 4. *Reg.* 20. 3.

Discipuli omnes, relicto eo (*Christo*), fugerunt. *Matth.* 26. 56. (*Ante adventum Spiritus Sancti nimis timuerunt mortem Apostoli*, *qui comprehenso Domino omnes eum reliquerunt*: *postquam vero fuerunt virtute ex alto roborati*, *ducti coram principibus et tyrannis*, *fiducialiter loquebantur*, *et imperterriti mortem non amplius formidabant*).

Non solum alligari, sed et mori — paratus sum, propter nomen Domini Jesu. *Actor.* 21. 13.

Mors est poena peccati.

De ligno autem scientiæ boni et mali ne comedas: in quocumque enim die comederis ex eo, morte morieris. *Gen.*2.17. (*Et haec sententia Dei quam vera*, *et inevitabilis est*! *nam homo ab utero matris*, *et per totam vitam quasi vivens continue moritur*).

In sudore vultus tui vesceris pane, donec revertaris in terram, de qua sumptus es: quia pulvis es, et in pulverem reverteris. *Ibid.* 3. 19.

Propterea, sicut per unum hominem peccatum in hunc mundum intravit, et per pec-

catum mors, et ita in omnes homines mors pertransiit, in quo omnes peccaverunt. *Rom.* 5. 12. Si enim unius delicto mors regnavit per unum: multo magis abundantiam gratiae et donationis et justitiae accipientes; in vita regnabunt per unum Jesum Christum. *v.* 17.

Stipendia enim peccati, mors, *Ibid.* 6. 23.

Quoniam quidem per hominem mors, et per hominem resurrectio mortuorum, etc. 1. *Cor.* 15. 21.

Nam quae in deliciis est, vivens mortua est. 1. *Tim.* 5. 6.

Deinde concupiscentia cum conceperit, parit peccatum; peccatum vero, cum consummatum fuerit, generat mortem. *Jac.* 1. 15.

Mors, et certus dies mortis omni homini constitutus est.

Cum tot annis vixerint homines ante diluvium, signanter tamen dicit Scriptura post tempus descriptionis vitae uniuscujusque: Et mortuus est. *Gen. c.* 5. *pluries.*

Et ait Dominus ad Moysen: Ecce prope sunt dies mortis tuæ: voca Josue, et state in tabernaculo testimonii. *Deut.* 31. 14.

En ego hodie ingredior viam universae terrae, et toto animo cognoscetis, quod de omnibus verbis, quae se Dominus praestiturum vobis esse pollicitus est, unum non præterierit incassum. *Josue* 23. 14. *Vide* 1. *Reg.* 26. 10. 3. *Reg.* 2. 2.

Breves dies hominis sunt, numerus mensium ejus apud te est: constituisti terminos ejus, qui praeteriri non poterunt. *Job.* 14. 5.

Quis est homo, qui vivet et non videbit mortem: eruet animam suam de manu inferi? *Psal.* 88. 49.

Non est in hominis potestate prohibere spiritum, nec habet potestatem in die mortis: nec sinitur quiescere, ingruente bello, neque salvabit impietas impium. *Eccles.* 8. 8.

Viventes enim sciunt se esse morituros, mortui vero nihil noverunt amplius, nec habent ultra mercedem: quia oblivioni tradita est memoria eorum. *Ibid.* 9. 5.

Noli de mortuo inimico tuo gaudere sciens, quoniam omnes morimur, et in gaudium nolumus venire. *Eccli.* 8. 8.

Numerum dierum et tempus dedit (*homini Deus*), et dedit illi potestatem eorum, quae sunt super terram. *Ibid.* 17.3.

O mors, quam amara est memoria tua homini pacem habenti in substantiis suis! *Ibid.* 41. 1. *Vide Joan.* 7. 30. *et c.* 8. 20.

Propterea, sicut per unum hominem peccatum in hunc mundum intravit, et per peccatum mors, et ita in omnes homines mors pertransiit, in quo omnes peccaverunt. *Rom.* 5. 12.

Stipendia enim peccati, mors. *Ibid.* 6. 23.

Et quemadmodum statutum est hominibus semel mori, post hoc autem judicium: sic et Christus semel oblatus est, etc. *Hebr.* 9. 27. 28.

Mortis hora incertissima.

Nescit homo finem suum: sed sicut pisces capiuntur hamo, et sicut aves laqueo comprehenduntur, sic capiuntur homines in tempore malo, cum eis extemplo supervenerit (*mors*). *Eccles.* 9. 12.

Illud autem scitote, quoniam si sciret pater-familias, qua hora fur venturus esset, vigilaret utique, et non sineret perfodi domum suam. Ideo et vos estote parati: quia qua nescitis hora Filius hominis venturus est. *Matth.* 24.43.44. *Item Marc.* 13. 33. *Luc.*12.39.

Et vos estote parati: quia qua hora non putatis, Filius hominis veniet. *Luc.* 12. 40.

Ipsi enim diligenter scitis, quia dies Domini sicut fur in nocte, ita veniet. 1. *Thess.* 5. 2. *Vide* 2. *Thess.* 2. 2.

Tu autem quis es, qui judicas proximum! Ecce nunc qui dicitis: Hodie aut crastino ibimus in illam civitatem, et faciemus ibi quidem annum, et mercabimur, et lucrum faciemus: qui ignoratis, quid erit in crastino. *Jac.* 4.13.14.

Adveniet autem dies Domini ut fur. 2. *Petr.* 3. 10.

Si ergo non vigilaveris, veniam ad te tamquam fur, et nescies qua hora veniam ad te. *Apoc.* 3. 3. *Vide c.* 16. 15.

Mors Justorum.

Cum essent in agro (*Cain et Abel*) consurrexit Cain adversus fratrem suum Abel, et interfecit eum. *Gen.* 4. 8. (*Rationem dat Joannes*, 1. *Epist.* 3.12. *Quoniam opera Cain mala erant, Abel autem justa*).

Ambulavitque (*Henoch*) cum Deo, et non apparuit: quia tulit eum Deus. *Ibid.* 5. 24.

Et deficiens mortuus est (*Abraham*) in senectute bona, provectaeque aetatis, et plenus dierum: congregatusque est ad populum suum. *Ibid.* 25. 8.

Et completi sunt dies Isaac centum octoginta annorum, consumptusque aetate mortuus est: et appositus est populo suo senex, et plenus dierum. *Ibid.* 35. 28. 29.

Finitisque mandatis, quibus filios suos instruebat (*Jacob*), collegit pedes suos super lectulum et obiit: appositusque est ad populum suum. *Ibid.*49.32.

Cumque adjurasset eos (*Joseph fratres suos*), atque dixisset: Deus visitabit vos: asportate ossa mea vobiscum de loco isto mortuus est. *Ibid.* 50. 24. 25.

Ascenderunt (*Moyses et Aaron juxta mandatum Domini*) in montem Hor, coram omni multitudine. Cumque Aaron

spoliasset se vestibus suis induit eis (*Moyses*) Eleazarum filium ejus , *et Aaron mortuus est. Num.* 20. 27.

Mortuusque est ibi Moyses servus Domini in terra Moab , jubente Domino , et sepelivit eum (*Dominus*) : etc. , et non cognovit homo sepulcrum ejus usque in præsentem diem.*Deut.* 34. 5. 6.

Cumque pergerent (*simul Elias et Eliseus*)—ecce currus igneus, et equi ignei diviserunt utrumque : et ascendit Elias per turbinem in coelum. 4. *Reg.* 2. 11.

David post instructionem filii sui Salomonis , et orationem , quam fecit ad Dominum pro eo et pro toto populo, mortuus est in senectute bona : plenus dierum et divitiis , et gloria. 1. *Paral.* 29. 28. *Vide de morte Tobiae, c.* 14. *et de morte Job c.* 42.

Eleazarus post multa tormenta sibi illata , e vita decessit , non solum juvenibus : sed et universae genti memoriam mortis suae ad exemplum virtutis et fortitudinis derelinquens. 2. *Mach.* 6. 31.

Septem fratres cum pia matre finem vitae suae miro modo imposuerunt , et plurima nobis virtutum reliquerunt exempla. Ibid. c. 7. *per tot.*

Factum est autem , ut moreretur mendicus , et portaretur ab Angelis in sinum Abrahae. *Luc.* 16. 22.

Stephanus inter lapides videns coelos apertos , etc. obdormivit in Domino. *Actor.* 7. 59.

Mors corporis , justis est dormitio et quasi somnus.

Dixitque Dominus ad Moysen : Ecce tu dormies cum patribus tuis, et populus iste consurgens fornicabitur post deos alienos in terra , ad quam ingreditur , ut habitet in ea : ibi derelinquet me et irritum faciet foedus , quod pepigi cum eo. *Deut.* 31. 16.

Cumque completi fuerint dies tui (*David*) , et dormieris cum patribus tuis , suscitabo semen tuum (*filium tuum*) post te , quod egredietur de utero tuo , et firmabo regnum ejus. 2. *Reg.* 7. 12. *Vide Sap.* 3. 3. *Item Actor.* 13. 36.

Dormivit igitur David cum patribus suis , et sepultus est in civitate David. 3. *Reg.* 2. 10. *Vide c.* 11. 21.

Dormivitque Salomon cum patribus suis, et sepultus est in civitate David patris suis , regnavitque Roboam filius ejus pro eo. *Ibid.* 11. 43.

Dies autem, quibus regnavit Jeroboam , viginti duo anni sunt, et dormivit cum patribus suis. *Ibid.* 14. 20.

Dicebat Jesus veniens in domum principis : Recedite: non est enim mortua puella , sed dormit. *Matth.* 9. 24.

Et post haec dixit eis (*Jesus discipulis suis*) : Lazarus ami-

cus noster dormit : sed vado ut a somno excitem eum. *Joan.* 11. 11.

Positis autem genibus , clamavit (*Stephanus*) voce magna,dicens: Domine, ne statuas illis hoc peccatum. Et cum hoc dixisset , obdormivit in Domino. *Actor.* 7. 59.

Ideo inter vos multi infirmi et imbecilles, et dormiunt multi. 1. *Cor.* 11. 30.

Nolumus autem vos ignorare, fratres, de dormientibus, ut non contristemini, sicut et cæteri qui spem non habent, etc. 1. *Thess.* 4. 12.

Mortem nostram , sua morte devicit Christus.

Morte turpissima condemnemus eum. *Sap.* 2. 20.

Præcipitabit mortem in sempiternum: et auferet Dominus Deus lacrymam ab omni facie , et opprobrium populi sui auferet de universa terra : quia Dominus locutus est. *Isa.* 25. 8. *Vide Rom.* 6. 9.

Et nunc haec dicit Dominus —Noli timere, quia redemi te, etc. *Ibid.* 43. 1.

Ipse autem vulneratus est propter iniquitates nostras, attritus est propter scelera nostra , etc. *Ibid.* 53. 5. Et cum sceleratis reputatus est: et ipse peccata multorum tulit. *v.* 12. *Vide* 1. *Cor.* 15. 3.

De manu mortis liberabo eos, de morte redimam eos : ero mors tua, o mors , morsus tuus ero , inferne , consolatio abscondita est ab oculis meis. *Osee* 13. 14.

Cum autem mortale hoc induerit immortalitatem , tunc fiet sermo , qui scriptus est : Absorpta est mors in victoria. 1. *Cor.* 15. 54.

Caritas enim Christi urget nos ; æstimantes hoc, quoniam si unus pro omnibus mortuus est , ergo omnes mortui sunt. Et pro omnibus mortuus est Christus, ut et qui vivunt, jam non sibi vivant, sed ei, qui pro ipsis mortuus est, et resurrexit 2. *Cor.* 5. 14. 15.

Deus autem, qui dives est in misericordia, propter nimiam caritatem suam , qua dilexit nos , et cum essemus mortui peccatis , convificavit nos in Christo, (cujus gratia estis salvati). Et conresuscitavit, et consedere fecit in cœlestibus in Christo Jesu. *Ephes.* 2. 4. *et seq.*

Manifestata est autem nunc (*gratia*) per illuminationem Salvatoris nostri Jesu Christi , qui destruxit quidem mortem, illuminavit autem vitam, et incorruptionem per Evangelium. 2. *Tim.* 1. 10. *Vide Hebr.* 2. 14.

Quia et Christus semel pro peccatis nostris mortuus est , justus pro injustis , ut nos offerret Deo, mortificatus quidem carne , vivificatus autem spiritu. 1. *Petr.* 3. 18. *Vide Rom.* 5. 6. *Hebr.* 9. 28.

Et absterget Deus omnem lacrymam ab oculis eorum : et

mors ultra uon erit, neque luctus, neque clamor, neque dolor erit ultra, quia prima abiernut. *Apoc*. 21. 4. *Vide c*. 7. 17.

Mors gratiae vitia extirpat.

Quid ergo dicemus? permanebimus in peccato, ut gratia abundet? Absit. Qui enim mortui sumus peccato, quomodo adhuc vivemus in illo? An ignoratis, etc. *Rom*. 6.1. *et seq*. Ita et vos existimate, vos mortuos quidem esse peccato, viventes autem Deo, in Christo Jesu Domino nostro. Non ergo regnet peccatum in vestro mortali corpore, ut obediatis concupiscentiis ejus. *v*. 11. *et* 12.

Semper mortificationem Jesu in corpore nostro circumferentes. 2. *Cor*. 4. 10. Semper enim nos, qui vivimus, in mortem tradimur propter Jesum; ut et vita Jesu manifestetur in carne nostra mortali. *v*. 11.

Vivo autem, jam non ego: vivit vero in me Christus. *Gal*. 2. 20.

Mortificate ergo membra vestra, quæ sunt super terram. *Coloss*. 13. 5.

Vitam praestat.

Si enim complantati facti sumus similitudini mortis ejus: simul et resurrectionis erimus. *Rom*. 6. 5. Si autem mortui sumus cum Christo: credimus, quia simul etiam vivemus cum Christo, etc. *v*. 8.

Mortui enim estis, et vita vestra est abscondita cum Christo in Deo. Cum Christus apparuerit vita vestra: tunc et vos apparebitis cum ipso in gloria. *Coloss*. 3. 3. 4.

Nam si commortui sumus, et convivemus: si sustinebimus, et conregnabimus. 2. *Tim*. 2. 11. 12.

Mors malorum.

Cain, qui occidit fratrem suum, occisus est a Lamech. Gen. 4. 23.

Igitur Dominus pluit super Sodomam et Gomorrham sulphur et ignem a Domino de cœlo: et subvertit *quinque civitates, detestabili peccato foetentes. Ib*. 19. 24. 25.

Sichem filius Hemor, qui oppressit Dinam filiam Jacob, interfectus est a filiis Jacob, una cum omnibus masculis civitatis. Ibid. 34. 25.

Aquae maris Rubri cooperuerunt currus et equites cunctos exercitus Pharaonis, nec unus quidem remansit; et quidem satis juste, ut cujus cor non potuit emolliri, corpus ejus in aquis totaliter mergeretur. Ex. 14. 28.

Israelitae in deserto murmurantes, et diversa committentes peccata, variis mortibus interierunt, ita ut de sexcentis millibus et amplius hominum pugnatorum duo tantum, Josue scilicet et Caleb, terram promissionis intraverint. Ib. 32. 28. *Num*. 11. 33. *c*. 14. 30.

Nadab et Abiu filii Aaron, offerentes ignem alienum coram Domino, devorati sunt ab igne Domini, et interierunt. *Lev.* 10. 1.

Praecepto Domini, filii Israel eduxerunt blasphemum extra castra, ac lapidibus obruerunt. *Ibid.* 24. 14.

Core, Dathan, et Abiron, ac eorum complices, Moysi rebellantes, descenderuntque vivi in infernum, operti humo, et perierunt. *Num.* 16. 33.

Quoniam Achan tulit furtive de anathemate Jericho, lapidavitque eum omnis Israel: et cuncta, quæ illius erant, igne consumpta sunt. *Josue* 7. 25.

Comprehenderunt filii Israel Adonibezec, ac caesis summitatibus manuum *ejus* ac pedum (*uti fecerat et ipse septuaginta regibus*), adduxeruntque eum in Jerusalem et ibi mortuus est. *Judic.* 1. 6. 7.

Tulit itaque Jahel uxor Haber, clavum tabernaculi — et defixit in cerebrum (*Sisaræ*)— qui soporem morti consocians defecit, et mortuus est. *Ibid.* 4. 21.

Si Zebec et Salmana servassent fratres Gedeonis, pepercisset eis Gedeon; sed quia eos occiderunt, ipsi quoque a Gedeone occisi fuerunt. Ib. 8. 19.

Cum audisset Heli, Arcam Domini esse captam, cecidit de sella retrorsum juxta ostium, et fractis cervicibus, mortuus est. 1. *Reg.* 4. 18.

Superbum Goliath et blasphemum, David puer inermis, non habens usum armorum, gladio illius proprio interfecit. *Ibid.* 17. 51.

Adolescens, qui dixit se Saulem occidisse, jubente David occisus est, cum putaret prospera nuntiare. 2. *Reg.* 1. 15. *Vide et c.* 4. 10.

Simile accidit duobus latronibus, qui caput Isboseth, filii Saul, attulerant ad David. Ib. 4. 12.

Amnon filius David oppressit sororem suam Thamar, et paulo post occisus est, jubente Absalom fratre suo, cum comederet cum eo. Ibid. 13. 29.

Libidine dominandi, Absalom multum afflixit patrem suum David; sed antequam consilium suum perficeret, suspensus est inter coelum et terram. *Ibid.* 18. 9.

Seba filius Bochri concitavit populum contra David, et fugiens in Abelam civitatem, ubi putabat se habiturum esse refugium et auxilium, decollatus fuit ibidem. Ibid. 20. 22.

Quamvis Joab fuisset miles strenuus et fidelis, quia tamen occidit duos viros proditorie, jussus est occidi, praecipiente Salomone. 3. *Reg.* 2. 29.

Vulneratus in bello Achab, mortuus est vespere, et linxerunt canes sanguinem ejus *in eodem loco, in quo linxerunt sanguinem Naboth, qui, dissimulante ipso Achab, cum li-*

berare eum deberet , et posset , lapidatus et mortuus est. Ibid. 22. 38. *et c.* 21. 19.

Cum ascenderet Eliseus in Bethel , quidam pueri illudebant ei : egressique sunt duo ursi de saltu , et laceraverunt ex eis quadraginta duos pueros. 4. *Reg.* 2. 24.

Unus de ducibus , qui aderant cum rege Israel , noluit credere verbis Elisei , futuram abundantiam praedicentis : in crastino vero conculcavit eum *turba hominum , ad spolia concurrentium* , et mortuus est. *Ibid.* 7. 20.

Benadab , rex Syriae , qui multa mala intulit filiis Israel , fuit demum ab Hazael servo suo suffocatus. Ibid. 8. 15.

Videns Jehu Jezabel impiam , quae fuit causa tot malorum , jussit eam praecipitari deorsum ; quae fuit adeo equorum ungulis conculcata , ut licet esset filia regis, non fuit tradita sepulturae ; tantum enim calvaria capitis aderat , reliqua canes comederunt. Ibid. 9. 33. *et* 35.

Athalia vero mater Ochoziæ — interfecit omne semen regium , *ut posset regnare super populum , et postmodum turpiter interfecta fuit , jussu Joiadæ sacerdotis. Ibid.* 11. 1. *et* 16. *Item* 2. *Par.* 23. 15.

Joas rex Juda malus et ingratus , qui Zachariam filium sacerdotis Joiadae fecit crudeliter lapidari , postea interfectus est a servis suis. Ibid. 12. 20. *et* 21. *Item* 2. *Par.* 24. 25.

Rex Assyriorum superbissimus , Sennacherib , et in Deum coeli blasphemus , postquam de terra Juda confusus aufugit , a filiis suis interfectus fuit. Ibid. 19. 37. *Item* 2. *Par.* 32. 21. *Tob.* 1. 24. *Isa.* 37. 38.

Sedecias rex Juda malus apud Deum et homines, comprehensus est fugiens. Ante cujus oculos rex Babylonis proprios filios fecit occidi ; deinde exoculatus fuit, et ductus in Babylonem, ubi miserabiliter mortuus est. Ibid. 25. 7. *Item Jer.* 39. 6. 7. *et c.* 52. 10. 11.

Multas terras coepit et destruxit Holophernes : tandem dormiens inebriatus , per manum mulieris capite truncatus fuit. Judith. 13. 10.

Superbissimus Aman, qui faciebat se ab hominibus adorari, suspensus est in patibulo , quod ipse paraverat Mardochaeo. Esth. 7. 10.

Balthassar rex Babylonis non est correctus per exemplum Nabuchodonosor patris sui, qui ante eum fuerat mutatus in bestiam. Igitur in convivio vidit scripturam in pariete : Mane, Thecel, Phares, — *statimque* eadem nocte interfectus est, *et regnum ejus ad Medos et Persos translatum. Dan.* 4. 30. *et c.* 5. 25. *et seq.*

Accusatores Danielis , jubente Dario rege Persarum , missi sunt in lacum leonum , et a

leonibus devorati. Ibid. 6. 24. *Vide similem casum et historiam c.* 14. 41.

In tempore illo percussus est Alcimus *proditor*, — et dissolutus est paralysi, nec ultra potuit loqui verbum, et mandare de domo sua. Et mortuus est, — cum tormento magno. 1. *Mach.* 9. 55. 56.

Contristatus rex Antiochus, eo quod Andronicus injuste occiderati Oniam summum sacerdotem, occidi in eodem loco Andronicum jussit, quia nimiam impietatem commiserat. 2.*Mach.* 4. 38.

Multis autem sacrilegiis in templo a Lysimacho commissis, —congregata est multitudo adversus *eum*, *et ipsum* etiam sacrilegum secus aerarium interfecerunt. *v.* 39. *et* 42.

Et Jason quidem, qui proprium fratrem captivaverat,— et qui multos de patria sua expulerat, peregre periit, — et alimentatus, et insepultus *abjectus fuit. Ibid. v.* 26. *et c.* 5. 9. 10.

Antiochus, qui aliorum torserat viscera, passus *durum dolorem viscerum*, in montibus miserabili obitu vita functus est. *Ibid.* 9. 5. 6. *et* 28.

Menelaus, qui malitiose obtinuit modico tempore sacerdotium, de alta turri fuit praecipitatus in aggestum cineris.Ib. 13. 6.

Homo ille dives, cujus ager uberes fructus attulit, cum cogitaret destruere horrea sua et facere majora, credebat se adhuc multos vitae suae habere annos. Dominus autem illi ait: Stulte hac nocte *morieris, etc. Luc.* 12. 20.

Vide quoque terribilem historiam et exemplum de divite epulone, qui mortuus est, et sepultus in inferno. Ibid. 16. 19. 22.

Ananias et uxor ejus Saphira, qui fraudaverunt de pretio agri venditi, ad increpationem Petri terribiliter ambo expirarunt extemplo. Actor. 5. 5. 10.

Herodes sedens pro tribunali, et vestitus veste regali, concionabatur ad populum. Populus autem acclamabat : Dei voces, et non hominis. Confestim autem percussit eum Angelus Domini, eo quod non dedisset honorem Deo, et consumptus a vermibus, expiravit. *Ibid.* 12. 21. *et seq.*

Mortem qui sibi intulerint.

Qui (*scilicet Abimelech, cujus caput quaedam mulier fragmine molae eliserat ex turri quadam excelsa, in quam confugerant viri et mulieres a facie Abimelech*) vocavit cito armigerum suum, et ait ad eum : Evagina gladium tuum, et percute me : ne forte dicatur, quod a femina interfectus sim, etc.*Jud.*9.54.

Et apprehendens (*Samson*) ambas columnas, quibus innitebatur domus : alteramque

earum dextera, et alteram læva tenens, ait: Moriatur anima mea cum Philistiim. *Ibid.* 16. 29. 30.

Dixitque Saul ad armigerum suum: Evagina gladium tuum, et percute me: ne forte veniant incircumcisi isti et interficiant me, illudentes mihi. Et noluit armiger ejus: fuerat enim nimio terrore perterritus: arripuit itaque Saul gladium et irruit super eum. Quod cum vidisset armiger ejus, videlicet quod mortuus esset Saul, irruit etiam ipse super gladium suum et mortuus est cum eo. 1. *Reg.* 31. 4. 5. *Item* 1. *Par.* 10.4.5.

Porro Achitophel videns, quod non fuisset factum consilium suum, stravit asinum suum, surrexitque et abiit in domum suam: et disposita domo sua, suspendio interiit, et sepultus est in sepulchro patris sui. 2. *Reg.* 17. 23.

Videns autem Zambri, quod expugnanda esset civitas (*Thersa*), ingressus est palatium, et succendit se cum domo regia: et mortus est in peccatis suis, quae peccaverat faciens malum coram Domino, et ambulans in via Jeroboam, et in peccato ejus, quo fecit peccare Israel. 3. *Reg.* 16. 18. 19.

Sed ob hoc accusatus (*Ptolemaeus*) ab inimicis apud Eupatorem, cum frequenter proditor audiret, eo quod Cyprum creditam sibi a Philometore deseruisset, et Antiochum nobilem translatus etiam ab eo recessisset, veneno vitam finivit. 2. *Mach.* 10. 13.

Suggerente Alcimo, qui summo destitutus erat sacerdotio, Nicanor in judaeos missus a rege Demetrio, auditis Judae praeclaris facinoribus, amicitiam cum eo contraxit; quam postmodum rege cogente solvens, dum Judam nequit comprehendere, templi minatur eversionem, et senem Raziam Judaeum magnanimum apprehendere conatur; qui dum ab hostibus jam se capiendum videret, elegit potius constantissimo animo sibi mortem inferre, quam indigna pati ab hostibus, in quos propriis manibus sua intestina projecit. 2. *Mach. c.* 14. Turbis autem irruere in domum ejus, et januam disrumpere, atque ignem admovere cupientibus, cum jam comprehenderetur, gladio se petiit, etc. *v.* 41. *et seq.*

Et projectis argenteis in templo, recessit (*Judas*): et abiens, laqueo se suspendit. *Matth.* 27. 5.

Et hic quidem (*Judas*) possedit agrum de mercede iniquitatis, et suspensus crepuit medius; et diffusa sunt omnia viscera ejus. *Actor.* 1. 18.

Mortuos lugere, quatenus permittatur et prohibeatur.

Et super mortuo (*ait Moyses Israelitis*) non incidetis carnem vestram, neque figuras aliquas,

aut stigmata facietis vobis. *Lev.* 19. 28.

Filii estote Domini Dei vestri: non vos incidetis, nec facietis calvitium super mortuo. *Deut.* 14. 1.

Fleveruntque eum (*Moysen mortuum*) filii Israel in campestribus Moab triginta diebus: et completi sunt dies planctus lugientium Moysen. *Ibid.* 34. 8. *Vide et de Joseph. Gen.* 50. 3.

Apprehendens autem David vestimenta sua scidit, omnesque viri, qui erant cum eo: et planxerunt, et fleverunt, et jejunaverunt usque ad vesperam super Saul, et super Jonatham filium ejus, et super populum Domini, et super domum Israel, eo quod corruissent gladio. 2. *Reg.* 1. 11. 12.

Cumque sepelissent Abner in Hebron, levavit rex David vocem suam, et flevit super tumulum Abner, flevit autem et omnis populus. *Ibid.* 3. 32.

Dixitque David: Faciam misericordiam cum Hanon filio Naas, sicut fecit pater ejus mecum misericordiam. Misit ergo David consolans eum per servos suos super patris interitu. *Ibid.* 10. 2.

Luxit ergo David filium suum (*Amnon*) cunctis diebus. *Ibid.* 13. 37.

Intelligens autem Joab filius Sarviae — misit Thecuam, et tulit inde mulierem sapientem: dixitque ad eam: Lugere te simula, et induere veste lugubri, et ne ungaris oleo, ut sis quasi mulier jam plurimo tempore lugens mortuum. *Ib.* 14. 1.

Nuntiatum est autem Joab, quod Rex (*David*) fleret et lugeret filium suum (*Absalom*): et versa est victoria in luctum in die illa omni populo, audivit enim populus in die illa dici: Dolet Rex super filio suo. *Ib.* 19. 1. 2.

Supra mortuum plora; defecit enim lux ejus: et supra fatuum plora; deficit enim sensus, etc. *Eccli.* 22. 10. *Vide et versus sequentes.*

Fili, in mortuum produc lacrymas, et quasi dira passus incipe plorare, et secundum judicium contege corpus illius, et non despicias sepulturam illius, etc. *Ibid.* 38. 16.

Et fleverunt eum (*scilicet Judam occisum*) omnis populus Israel planctu magno, et lugebant dies multos. 1. *Mach.* 9. 20.

Illi autem venerunt omnes cum pace in terram Juda. Et planxerunt Jonathan, et eos, qui cum ipso fuerant, valde: et luxit Israel luctu magno. *Ib.* 12. 52. *Vide c.* 13. 26.

Et cum venisset Jesus in domum principis, et vidisset tibicines, et turbam tumultuantem, dicebat: Recedite, etc. *Matth.* 9. 23. 24.

Quam (*viduam scilicet, cujus unicus filius erat mortuus*) cum vidisset Dominus, misericordia motus super eam, dixit illi: Noli flere. *Luc.* 7. 13.

Jesus ergo, ut vidit eam (*Mariam sororem Lazari*) plorantem, et Judæos, qui venerant cum ea, plorantes, infremuit spiritu, et turbavit se ipsum. *Joan.* 11. 33. et lacrymatus est Jesus. *v.* 35.

Curaverunt autem Stephanum viri timorati, et fecerunt planctum magnum super eum. *Actor.* 8. 2.

Exurgens autem Petrus venit cum illis (*scil. duobus viris eum rogantibus, ut veniret ad eos*). Et cum advenisset, duxerunt illum in coenaculum, et circumsteterunt illum omnes viduæ flentes, et ostendentes ei tunicas et vestes, quas faciebat illis Dorcas. *Ibid.* 9. 39.

Nolumus autem vos ignorare, fratres, de dormientibus, ut non contristemini, sicut et caeteri, qui spem non habent etc. 1. *Thess.* 4. 12.

Mortui revocantur ad vitam.

Et clamavit ad Dominum (*Elias*), et dixit: Domine Deus meus, etiamne viduam, apud quam ego utcumque sustentor, afflixisti, ut interficeres filium ejus? etc. 3. *Reg.* 17. 20. Et exaudivit Dominus vocem Eliæ; et reversa est anima pueri intra eum, et revixit. *v.* 22.

Ingressus est ergo Eliseus domum, et ecce puer mortuus jacebat in lectulo ejus: ingressusque clausit ostium super se, et super puerum: et oravit ad Dominum, etc. 4. *Reg.* 4. 32. 33. At ille vocavit Giezi, et dixit ei: Voca Sunamitidem hanc (*viduam*). Quae vocata, ingressa est ad eum. Qui ait: tolle filium tuum, etc. *v.* 36.

Quidam autem sepelientes hominem, viderunt latrunculos, et projecerunt cadaver in sepulcro Elisei. Quod cum tetigisset ossa Elisei, revixit homo et stetit super pedes suos. *Ibid.* 13. 21.

Et cum ejecta esset turba, intravit (*Jesus*): et tenuit manum ejus. Et surrexit puella (*scilicet filia principis*). *Matth.* 9. 25.

Et multa corpora sanctorum qui dormierant, surrexerunt (*scilicet in passione Christi*). *Ibid.* 27. 52.

Et tenens manum puellae, ait illi (*Jesus*): Talitha cumi, quod est interpretatum: Puella (tibi dico), surge. Et confestim surrexit puella, et ambulabat (*scilicet filia Jairi Archisynagogi*) *Marc.* 5. 41. 42. *Item Luc.* 8. 54.

Quam (*viduam*) cum vidisset Dominus, misericordia motus super eam, dixit illi: Noli flere. Et accessit, et tetigit loculum. Hi autem, qui portabant, steterunt. Et ait: Adolescens, tibi dico, surge. Et residit, qui erat mortuus, et cœpit loqui. Et dedit illum matri suae. *Luc.* 7. 13. *et seq.*

Voce magna clamavit (*Jesus*): Lazare, veni foras. Et statim prodiit qui fuerat mor-

tuus; ligatus pedes et manus instiis, et facies illius sudario erat ligata. *Joan.* 11. 43. 44.

Ejectis autem omnibus foras, Petrus ponens genua oravit; et conversus ad corpus dixit: Tabitha, surge. At illa aperuit oculos suos: et viso Petro, resedit. *Actor.* 9. 40.

Ad quem (*Adolescentem Eutychum lapsum a tertio coenaculo et mortuum*) cum descendisset Paulus, incubuit super eum: et complexus, dixit: Nolite turbari; anima enim ipsius in ipso est. *Ibid.* 20.10.

Mors est consolabilis miseris.

Moritur doctus similiter ut indoctus. *Eccles.* 2. 16.

Unus ergo introitus est omnibus ad vitam, et similis exitus. *Sap.* 7. 6.

Melior est mors, quam vita amara: et requies æterna, quam languor perseverans. *Eccli.*30. 17.

O mors! bonum est judicium tuum homini indigenti, et qui minoratur viribus, defecto ætate, etc. *Ib.*41.3.4. *Vide v. seq.*

Honorabilis bonis.

Justorum autem animae in manu Dei sunt, etc. *Sap.* 3.1.

Justus autem, si morte præoccupatus fuerit, in refrigerio erit. *Ibid.* 4. 7.

Noli metuere judicium mortis. Memento quae ante te fuerunt, et quæ superventura sunt tibi: hoc judicium a Domino omni carni. *Eccli.* 41. 5.

Justus perit, et non est, qui recogitet in corde suo. — Veniat pax, requiescat in cubili suo qui ambulavit in directione sua. *Isa.* 57. 1. 2.

Scimus enim, quoniam si terrestris domus nostra hujus habitationis dissolvatur, quod ædificationem ex Deo habemus, domum non manufactam, æternam in coelis. 2. *Cor.* 5. 1.

Coarctor autem a duobus; desiderium habens dissolvi, et esse cum Christo, etc. *Philipp.* 1. 23.

Beati mortui, qui in Domino moriuntur. *Apoc.* 14. 13.

Horribilis malis.

Mors peccatorum pessima. *Psal.* 33. 22.

Mortuo homine impio, nulla erit ultra spes. *Prov.* 11. 7.

Non est in hominis potestate prohibere spiritum, nec habet potestatem in die mortis, nec sinitur quiescere ingruente bello, neque salvavit impietas impium. *Eccles.* 8. 8.

Cum enim morietur homo, hæreditabit serpentes, et bestias, et vermes. *Eccli.* 10. 13.

O mors, quam amara est memoria tua, homini pacem habenti in substantiis suis: viro quieto, et cujus viae directae sunt in omnibus, et adhuc valenti accipere cibum! *Ibid.* 41. 1.

Lamentabilis cunctis.

Supra mortuum plora, etc. *Eccli.* 22. 10.

Ingemisce tacens, mortuorum luctum non facies. *Ezech.* 24. 17. *Vide Eccli.* 38. 16.

Mortuorum sepultura.
Vide *Sepeliendi mortui.*

Mortuorum suffragia.
Vide *Purgatorium.*

MORTIFICATIO.

Caino a passione invidiae occupato, ait Dominus: Sub te erit appetitus ejus, et tu dominaberis illius. *Gen.* 4. 7.

Magna opus fuit mortificatione, ut Abraham primo exiret de terra sua, deinde ut immolaret quod carius in mundo habebat, nempe unigenitum suum filium. Ibid. 12. 1. *et* 22. 2.

Jacob mortificans se, innixus capite lapidi, vidit mysticam scalam. Ibid. 28. 11. 12.

Nazaraei abstinebant a vino, et omni, quod inebriare potest, per totam vitam. Num. 6. 3.

Et jejunavit David jejunio, et ingressus seorsum, jacuit super terram, etc. *nec voluit surgere, et comedere cibum.* 2. *Reg.* 12. 16. 17.

Itaque cum audisset Achab sermones istos, scidit vestimenta sua, et operuit cilicio carnem suam, jejuniavitque, et dormivit in sacco, etc. *Et ait Dominus*: Quia igitur (*Achab*) humiliatus est mei causa, non inducam malum in diebus ejus. 3. *Reg.* 21. 27. 29.

David, vehementer sitiens, desiderabat aquam de cisterna Bethlehem; sed postquam haec fuit allata, noluit bibere, sed magis libavit illam Domino, *eamque effudit in terram.* 1. *Par.* 11. 17. 18. *Vide* 2. *Reg.* 23. 15. 16.

Et clamavit omnis populus ad Dominum, — et humiliaverunt animas suas in jejuniis et orationibus, ipsi et mulieres eorum. Et induerunt se Sacerdotes ciliciis, etc. *Judith* 4. 8. 9. Et erat cinis super capita eorum, etc. *v.* 16.

Judith, licet innocentis vitae, habens super lumbos suos cilicium, jejunabat omnibus diebus vitæ suæ, præter Sabbata — et festa domus Israel. *Ibid.* 8. 6.

Cum promulgatus fuisset crudele edictum Assueri contra Judaeos, Mardochaeus indutus est sacco, spargens cinerem capiti. — In omnibus quoque provinciis, oppidis, ac locis— planctus ingens erat apud Judaeos, jejunium *et* ululatus, — sacco et cinere multis prostrato utentibus. *Esther* 4. 1. 3.

Job, licet nullius gravis culpae conscius, de se testatur: Ipse me reprehendo; et ago poenitentiam in favilla et cinere. *Job* 42. 6.

Quam austeram vitam duxerit David, indicat ipse his ver-

bis: Ego autem — induebar cilicio: humiliabam in jejunio animam meam. *Psal.* 34. 13.

Anticipaverunt vigilias oculi mei. *Psal.* 76. 5.

Quia cinerem tamquam panem manducabam: et potum meum cum fletu miscebam. *Psal.* 101. 10.

Convertimini ad me in toto corde vestro, in jejunio, et in fletu, et in planctu. *Joel.* 2. 12.

Innocentissimus Joannes Baptista, austerissimam in deserto duxit vitam, habens vestimentum de pilis camelorum; — esca autem ejus erat locustae et mel silvestre. *Matth.* 3. 4.

Sic et Paulus dicit: Castigo corpus meum, et in servitutem redigo: ne forte cum aliis prædicaverim, ipse reprobus efficiar. 1. *Cor.* 9. 27.

Semper mortificationem Jesu in corpore nostro circumferentes, ut et vita Jesu manifestetur in corporibus nostris. 2. *Cor.* 4. 10.

Mihi mundus crucifixus est, et ego mundo. *Gal.* 6. 14.

Mortificate ergo membra vestra, quae sunt super terram. *Coloss.* 3. 5.

MULIER.

Mulier bona Deum reverenter honorat.

Fallax gratia, et vana est pulchritudo: mulier timens Dominum, ipsa laudabitur. *Prov.* 31. 30.

Fundamenta aeterna super petram solidam, et mandata Dei in corde mulieris sanctæ. *Eccli.* 26. 24.

Viro humiliter obtemperat.

Mulier diligens, corona est viro suo: et putredo in ossibus ejus, quae confusione res dignas gerit. *Prov.* 12. 4.

Mulierem fortem quis inveniet? procul, et de ultimis finibus pretium ejus. Confidit in ea cor viri sui, etc. *Ibid.* 31. 10. 11.

Noli discedere a muliere sensata et bona, quam sortitus es in timore Domini: gratia enim verecundiæ illius super aurum. *Eccli.* 7. 21.

Non zeles mulierem sinus tui, ne ostendat super te malitiam doctrinae nequam. Non des mulieri potestatem animæ tuae, ne ingrediatur in virtutem tuam, et confundaris. *Ibid.* 9. 1. 2.

Beatus qui habitat cum muliere sensata. *Ibid.* 25. 11.

Mulieris bonae beatus vir: numerus enim annorum illius duplex. Mulier fortis oblectat virum suum, et annos vitae illius in pace implebit. Pars bona mulier bona, in parte timentium Deum dabitur viro pro factis bonis. *Ibid.* 26. 1. *et seq.* Gratia mulieris sedulæ delectabit virum suum, et ossa illius impinguabit. Disciplina illius datum Dei est, etc. *v.* 16. *et* 17. *Vide versus sequentes.*

Species mulieris exhilarat fa-

ciem viri sui, et super omnem concupiscientiam hominis superducit desiderium. *Ib.* 36. 24.

Ut amicus opportune congruat cum amico, vir tamen et uxor concordes utrique praeferendi sunt. Ibid. 40. 23.

Mulieres viris suis subditae sint, sicut Domino. *Ephes.* 5. 22. *Vide Coloss.* 3. 18.

Similiter et mulieres subditæ sint viris suis, etc. *Petr.* 3. 1. Sanctae mulieres — subjectae propriis viris, sicut Sara obediebat Abrahae, etc. *v.* 5. *et* 6.

Domum diligenter curat.

Qui invenit mulierem bonam, invenit bonum: et hauriet jucunditatem a Domino, etc. *Prov.* 18. 22.

Filia prudens haereditas viro suo. *Eccli.* 22. 4.

Sicut sol oriens mundo in altissimi Dei: sic mulieris bonæ species in ornamentum domus ejus, etc. *Ibid.* 26. 21. *Vide v.* 19.

Qui possidet mulierem bonam, inchoat possessionem: adjutorium secundum illum est, et columna ut requies. *Ibid.* 36. 26.

Ut prudentiam doceant adolescentulas, ut viros suos ament, filios suos diligant, prudentes, castas, etc. *Tit.* 2. 4. 5.

Proximum aedificat honesto affatu.

Favus distillans labia tua, sponsa, mel et lac sub lingua tua. *Cant.* 4. 11.

Mulieres in ecclesiis taceant: non enim permittitur eis loqui, sed subditas esse, etc. 1. *Cor.* 14. 34.

Mulier in silentio discat cum omni subjectione. 1. *Tim.* 2. 11. Adam enim primus formatus est, deinde Eva: et Adam non est seductus, mulier autem seducta in praevaricatione fuit. Salvabitur autem per filiorum generationem, si permanserit in fide, et dilectione, et sanctificatione cum sobrietate. *v.* 13. *et seq.*

Modesto gestu, et incessu.

Mulier gratiosa inveniet gloriam. *Prov.* 11. 16.

Mulier sensata et tacita, non est immutatio eruditæ animae. Gratia super gratiam mulier sancta et pudorata. *Eccli.* 26. 18. Columnae aureae, super bases argenteas, et pedes firmi super plantas stabilis mulieris. *v.* 23.

Filii et aedificatio civitatis confirmabit nomen, et super haec mulier immaculata computabitur. *Ibid.* 40. 19.

Sanctificatus est enim vir infidelis per mulierem fidelem, et sanctificata est mulier infidelis per virum fidelem. 1. *Cor.* 7. 14.

Vir quidem non debet velare caput suum: quoniam imago et gloria Dei est, mulier autem gloria viri est. Non enim

vir ex muliere est, sed mulier ex viro. Etenim non est creatus vir propter mulierem, sed mulier propter virum. Ideo debet mulier potestatem (*scil. velamen*) habere supra caput, propter Angelos. *Ibid.* 11. 7. *et seq.* Vos ipsi judicate: decet mulierem non velatam orare Deum? Nec ipsa natura docet vos, quod vir quidem si comam nutriat, ignominia est illi. Mulier vero si comam nutriat, gloria est illi, etc. *v.*13. *et seq.*

Similiter et mulieres in habitu ornato, cum verecundia, et sobrietate ornantes se, et non in tortis crinibus, aut auro, aut margaritis, vel veste pretiosa: sed quod decet mulieres, promittentes pietatem per opera bona. 1. *Tim.* 2. 9. 10.

Quarum (*mulierum*) non sit extrinsecus capillatura, aut circumdatio auri, aut indumenti vestimentorum cultus, etc. 1. *Petr.* 3. 3.

Mulierum fides.

Ruth adhaesit socrui suae Noemi, dicens: Populus tuus, populus meus, et Deus tuus, Deus meus. *Unde Boos postea dixit ei*: Reddat tibi Dominus —plenam mercedem--ad quem venisti, et sub cujus confugisti alas. *Ruth* 1. 16. *et c.* 2. 12.

Mulier vidua Sarepthana credidit verbis Eliae Prophetae, licet rem satis difficilem illi praedixisset. 3. *Reg.* 17. 14.

Mundi creationem et corporum resurrectionem optime confitebatur mirabilis illa mater, quae septem filios torqueri uno die vidit, et ipsos ad moriendum pro Dei legibus fortiter animavit. 2. *Mach.* 7. 23. *Vide totum Caput.*

Sic etiam mulier Chananaea, nec longa expectatione, nec dura responsione destitit clamare ad Dominum; idcirco tandem audivit: O mulier! magna est fides tua: fiat tibi sicut vis. *Matth.* 15. 28.

De resurrectione Domini legimus, multos viros dubitasse, et Dominum Jesum illorum incredulitatem, et cordis duritiam exprobasse: de mulieribus autem nihil tale legitur; sed resurgens Dominus primo apparuit mulieri, scilicet Magdalenae, et illa currens discipulis lugentibus nuntiavit. Ibid. 28. 17. *et Marc.* 16. 9. *et seq.*

Circa mysterium Dominicae Incarnationis fuerunt mulieres ad credendum promptiores, quam viri. Nam Zacharias, pater Joannis Baptistae, fuit incredulitatis ab Angelo redargutus. Luc. 1. 20. *Elisabeth autem in adventu B. Virginis exclamavit*: Et unde hoc mihi, ut veniat Mater Domini mei ad me? *v.* 43.

Commendatur Beatissima Virgo, quae credidit Angelo, et dixit: Ecce ancilla Domini:

fiat mihi secundum verbum tuum. *Ibid. v.* 38.

Anna vidua Prophetissa, loquebatur *de puero nato* omnibus, qui expectabant redemptionem Israel. *Ibid.* 2. 38.

Mariae Magdalenae dixit Dominus: Fides tua te salvam fecit: vade in pace. *Ibid.* 7. 50.

Tantam fidem habebat ad Dominum mulier haemorrhoissa, ut sufficeret ei, si tantummodo tangeret fimbriam vestimenti ejus. Ideo meruit audire: Fides tua salvam te fecit. *Ibid.* 8. 48. *Item Matth.* 9. 21. 22. *et Marc.* 5. 28. 34.

Mulier Samaritana plene confessa est, dicens: Quia Messias venit, qui dicitur Christus. *Et postea multi Samaritanorum crediderunt in Dominum, propter sermonem ejus. Joan.* 4. 25. 41.

Confessio fidei Marthae, quae dixit: Ego credidi, quia tu es Christus Filius Dei vivi, qui in hunc mundum venisti. *Ibid.* 11. 27. *valde similis fuit confessioni Petri*: Tu es Christus, Filius Dei vivi. *Matth.* 16. 16.

Et quaedam mulier, nomine Lydia, purpuraria — *audivit praedicationem Pauli, eique* Dominus aperuit cor — *et baptizata est*, et domus ejus. *Act.* 16. 14. 15.

Commendat Apostolus fidem Rahab, quae non periit cum incredulis, *eo quod excepit hospitio exploratores pacifice. Hebr.* 11. 31. *Confer Josue* 2. 3. *et Jacob* 2. 25.

Mulierum pietas et compassio.

Rebecca videns servum Abrahae, hominem peregrinum et bibere petentem, sine mora respondit: Bibe, domine mi, — quin et camelis tuis hauriam aquam, donec cuncti bibant. *Gen.* 24. 18. 19.

Timuerunt autem obstetrices Deum, et non fecerunt juxta praeceptum regis Ægypti, sed conservabant mares. *Exod.* 1. 17.

Cernens filia Pharaonis parvulum vagientem, miserta ejus, ait: De infantibus Hæbræorum est hic: *et faciens eum nutriri, in filium adoptavit. Ibid.* 2. 6.

Rahab meretrix audiens exploratores Josue ad mortem quæri, compassa est eis, et ipsos abscondens liberavit, et sanos remisit. Jos. c. 2. *per tot.*

Nuntii, euntes ad David absconditi fuerunt in puteo et salvati per mulierem, quae posuit velamen super os putei, et eos, qui quaerebant, delusit. 2. *Reg.* 17. 19.

Duarum mulierum coram Salomone contendentium, illa pium cor habuit, quae liti cedere voluit, quia ejus viscera super filium suum commota sunt. 3. *Reg.* 3. 26.

Vidua mulier Sarephtana fuit hospita Eliae prophetae, et hic

apud illam sustentabatur. Ibid. 17. 9.

Mulier Sunamitis induxit virum suum ad hoc, ut fieret in domo sua Eliseo locus aptus ad manendum. 4. Reg. 5. 10.

Cum occidisset Athalia omne semen regium, *Josaba filia regis Joram tulit Joas unum de filiis regis, et abscondens, salvavit eum. Ibid.* 11. 2.

Esther compatiens populo suo, morti addicto, magno se exposuit periculo, et sic liberationem et sublimationem eorum obtinuit. Esther c. 5. *per tot.*

Mulier Chananaea miseriam filiae suae propriam reputabat, dicens : Miserere mei, Domine fili David: filia mea male a dæmonio vexatur. *Matth.* 15. 22.

Mulieres studiose obsequi voluerunt Jesu jacenti jam in sepulcro. Marc. 16. 2. *Matth.*28. 1. *Luc.* 23.55.56.*et* 24.1.*Joan.* 20. 1.

Mulieres item ministraverunt Domino praedicanti, et per castella et civitates eunti. Luc. 8. 2.3.*Vide et c.*10.38.*de Martha.*

Blasphemantibus miracula Domini Scribis et Pharisaeis, mulier quaedam devote audiens verba ejus, extulit vocem, clamans : Beatus venter, qui te portavit, et ubera quæ suxisti. *Ib.*11.27.

*Praetulit Dominus duo aera minuta paupérculæ viduae, quae misit in gazophylacium, muneribus divitum : quia plus ponderat Dominus mentis pietatem, quam muneris quantitatem. Ibid.*21.2.

Mulieres astiterunt Christo patienti, et sequebantur eum, dum ad crucem duceretur, ab Apostolis derelictus. Ibid. 23. 27.

Pietas B. Virginis Mariae multum apparet in hoc, quod ad pauperes nuptias ire voluit, et deficiente vino, non requisita ab aliquo, sed ultro sponsis miserta, dixit Filio: Vinum non habent, *quod et ab ipso miraculose obtinuit. Joan.* 2. 3.

Ambulans per mundum Salvator, in domo Marthae et Mariae specialius hospitium legitur habuisse. Ibid. 12. 2.

Stabant autem juxta crucem Jesu Mater ejus, et soror matris ejus, etc. *Ibid.* 19. 25.

Propter opera pietatis et eleemosynas, quas Thabita viduis faciebat, rogaverunt flentes Petrum; ut ad eam defunctam veniret. Et motus lacrymis eorum Petrus ponens genua, oravit, et eam suscitavit. Actor. 9. 36.

Exiens de carcere Petrus, venit ad domum Mariae matris Joannis,. *qui cognominatus est Marcus. Unde patet (praecipue quia ibi multi erant congregati orantes), piam fuisse istam et bonam mulierem, et hospitam discipulorum Domini. Ib.*12.12.

Lydia purpuraria, credens ad praedicationem Pauli, et baptizata cum domo sua, deprecata est dicens : Si judicastis me fidelem Domino esse, introite in domum meam, et manete :

et coegit nos, *ait Lucas. Ibid.* 16. 15.

Mulierum sapientia.

Sara prudenter deprehendit inter Isaac et Ismaelem ludum non bonum : hinc dixit Dominus ad Abraham : Omnia quae dixerit tibi Sara, audi vocem ejus, etc. *Gen.* 21. 12.

Sapientissime procuravit Rebecca, ut Jacob benedictionem a patre, quae debebatur primogenito, obtineret: et postea fecit eum caute iram Esau declinare. Ibid. 27. 5. *et* 42.

Sapienter meretrix Rahab exploratores abscondit, et per hoc se et totam domum suam a periculo mortis liberavit. Josue 2. 4.

Debbora judicavit populum, docuitque Barac filium Abinoem, quid facturus esset, ut populum Dei de manu Sisarae liberaret. Judic. 4. 4. 6.

Sollicita fuit Noemi et astuta ad modum inveniendum, quo Ruth alienigena nurus sua nubere posset Booz inclyto et potenti. Ruth c. 3. *per tot. Vide et c.* 4.

Per sapientiam, eloquentiam, et liberalitatem suam Abigail viro suo Nabal vitam servavit, et regem David ab homicidio impedivit. 1. *Reg.* 23. 25.

Sapiens mulier Thecuitis induxit David ad hoc, ut filium suum Absalom exulem revocaret. 2. *Reg.* 14. 2.

Obsidente Joab civitatem Abelam, mulier quaedam sapiens taliter locuta est Joab, et populo; ut omnes ab obsidione recesserint. Ibid. 20. 16. *et* 22.

Bethsabee mater Salomonis sapienter verbum proposuit coram rege David, ut filius ejus Salomon post eum regnaret. 3. *Reg.* 1. 15. *et seq.*

Magna sapientia fuit in regina Saba, quae venit audire sapientiam Salomonis, et tentare eum in aenigmatibus. *Ib.* 10. 1. *Item* 2. *Par.* 9. 1.

Miram sapientiam, prudentiam, et constantiam ostendit Judith, alloquendo populum, et decipiendo tyrannum. Judith a c. 8. 8. *usque ad finem libri.*

Esther cum magna sagacitate fecit petitionem suam, postquam regem ad prandium invitaverat, et ille vino incaluerat. Esther 7. 2.

Mulierum fortitudo.

Barac nolebat ducere exercitum contra Sisaram, nisi Debbora iret cum eo. Quae dixit ad eum. Ibo quidem tecum, sed in hac vice victoria non reputabitur tibi, quia in manu mulieris tradetur Sisara. *Judic.* 4. 9.

Dixit Booz ad Ruth, quae reliquerat patriam et Deos suos : Scit enim omnis populus, qui habitat intra portas urbis meae, mulierem te esse virtutis. *Ruth* 3. 11.

Michol viriliter salvavit virum suum David, cum quaereretur ad mortem a Saul patre suo. 1. *Reg.* 19. 11.

Cum vidisset Abigail virum suum Nabal dure respondisse nuntiis David, festinavit, et tulit diversa xenia, et David iratum placavit. Ibid. 25. 18. *Vide totum Caput.*

Supra modum autem fuit fortis et mirabilis mater illa, quae pereuntes septem filios suos sub unius diei tempore conspiciens, bono animo ferebat, et femineae cogitationi masculinum animum inserebat. 2. *Mach.* 7. 20. 21.

Mulierum fallacia et astutia.

Occasione Hevae deceptus est Adam, cum de ligno vetito, ipsa suadente, comedit. Gen. 3. 6.

Sara risit, audita promissione de conceptione filii: redarguta autem a Domino ejus diffidentia, se ipsam mendaciter excusavit. Ibid. 18. 10. 15.

*Duae filiae Loth volentes ex patre suo concipere, cum verbis eum fortasse ad hoc inducere non auderent, mediante viroconsilium sunt executæ.Ibid.*19.31.

Rebecca pelliculasque haedorum circumdedit manibus (*Jacob*), et colli nuda protexit. *Ibid.* 27. 16.

Rachel patrem proprium, quærentem idola sua, fallax delusit. Ibid. 31. 34. 35.

Vide fallaciam et astutiam Thamar. Ibid. 38. 13. *et seq.*

*Uxor Putipharis Joseph apud virum suum nequiter accusavit, ut se ipsam mendaciter excusaret, et sic se de Joseph impiissime vindicavit. Ib.*39.16.*et seq.*

Obstetrices Hebraeorum, licet piam intentionem habuerint in reservatione puerorum, tamen Pharaonem mendacio fefellerunt. Exod. 1. 19.

Mulieres Moabitides filios Israel deceperunt, contra quos Balaam hariolus cum omnibus suis magicis artibus nihil profecerat. Num. 25. 1.

Rahab meretrix abscondit exploratores Josue, et eos, qui quaerebant ipsos, fecit currere usque ad vada Jordanis, dicens, quod exierint de civitate, et nesciret, quo abierint. Josue 2. 5.

Egressa igitur Jahel in occursum Sisarae, dixit ad eum: Intra ad me, domine mi: intra, ne timeas. *Et postea illum dormientem occidit. Judic.* 4. 18. 21.

Uxor Samsonis, fundens ad eum lacrymas,dixit: Odisti me, — idcirco problema, etc. non vis mihi exponere: *quod tamen in damnum proprium Samson illi revelavit. Ibid.* 14. 16.

Dalila molesta fuit Samsoni jugiter per multos dies, spatium ad quietem non tribuens: *tandem victus fortissimus Samson, stulte aperuit ei arcanum. Ibid.* 16. 16.

Michol intelligens, quod Saul quaereret David virum suum ad mortem, fecit eum fugere, et posuit simulacrum super lectum ejusdem. 1. *Reg.* 19. 12. 13.

Mulieris Thecuitae solertia et fallacia revocatur Absalom. 2. *Reg.* 14. 4. *et seq.*

Viri, qui nuntiare debebant David insidias Absalom, fuerunt positi in puteo : et mulier quaedam ponens velamen super os putei, quasi siccans ptisanas, *ipsos recessisse mentita est. Ib.* 17. 19. 20.

Vide fallaciam meretricis mentientis. 3. *Reg.* 3. 20.

Fefellit Holophernem Judith, a cujus facie terra tremere videbatur, attamen fefellit pia intentione. Judith c. 10. *Vide et c.* 11.

Herodes metuebat Joannem, sciens esse virum justum; et tamen Herodias adeo laboravit, ut fecerit illum in carcere decollari. Matth. 14. 8. *Item Marc.* 6. 20. 27.

Saphira uxor et Ananias maritus fallere voluerunt et decipere Petrum, fraudantes de agri pretio. Sed fallacia ista et mendacium gravissime fuit punitum. Actor. 5. 1. *et seq.*

Mulierum aviditas et concupiscentia.

Prima mulier vidit lignum pulchrum et delectabile, et statim sine deliberatione tulit de fructu illius, et comedit. *Gen.* 3. 6.

Sara licet esse bona, tamen culpabilem aviditatem liberos accipiendi satis manifestavit, dicens ad Abraham : Ingredere ad ancillam meam, si forte saltem ex illa suscipiam filios. *Ib.* 16. 2.

Filiae Loth potius voluerunt de patre liberos suscipere, quam sine liberis permanere. Ibid. 19. 31. *et seq.*

Cernens autem Rachel, quod infecunda esset, invidit sorori suæ, et ait marito suo : Da mihi liberos, alioquin moriar. *Ibid.* 30. 1.

Egressa est autem Dina—ut videret mulieres regionis illius *Ibid.* 34. 1.

Domina, cui serviebat Joseph, non expectavit, ut sollicitaretur ab eo; sed ipsum nimis procaciter incitavit. Ibid. 39. 7. 12.

Anna, mater Samuelis, prae desiderio habendi liberos, flebat, et non capiebat cibum. 1. *Reg.* 1. 7.

Athalia mater Ochoziae regis, concupiscens regnare super terram, interfecit omne semen regium, *excepto Joas infantulo, qui furtim absconditus fuit.* 4. *Reg.* 11. 1. 2. *Vide* 2. *Par.* 22. 10. 11.

Anna Tobiae uxor quotidie exiliens circumspeciebat, et circuibat vias omnes, per quas spes remeandi videbatur, ut procul videret eum (*filium su-*

um), si fieri posset, venientem. *Tob.* 10. 7. *Vide c.* 11. 5.

Vide insatiabilitatem Esther, quae non contenta cladibus in Susan peractis, petiit a rege, ut et sequenti die caedes renovaretur. Esther 9. 12. 13.

Mulier Chananaea sanitatem filiæ obtinuit multis precibus importunis. Matth. 15. 22. *et seq.*

Mater filiorum Zebedaei non expectavit, ut renumeraret filios Dominus secundum merita, sed petiit ante tempus, unum poni ad dexteram Domini in regno suo, et alterum ad sinistram. Ibid. 20. 21.

Puella, nomine Rhode, intelligens pulsare Petrum ad januam, præ gaudio (*et aviditate*) non aperuit, *sed relinquens Petrum foras, cucurrit, et aliis in domo nuntiavit. Act.* 12. 13. 14.

Mulierum stultiloquium.

Heva prius legitur locuta fuisse cum serpente, quam cum Deo adorando, vel cum viro suo. Gen. 3. 2.

Stulte Sara ridens locuta est, et iterum stulte negavit, se risisse. Ibid. 18. 12. *et seq.*

Cernens autem Rachel, quod infecunda esset, — ait marito suo : Da mihi liberos, alioquin moriar. *Quasi esset in ipsius Jacob potestate, de sterili fecundam facere. Ib.* 30. 1. *Vide v.* 2.

Uxor Samsonis, statim ut scivit solutionem aenigmatis viri sui, indicavit civibus suis in damnum mariti. Judic. 14. 17.

Cum vidisset Dalila, quod Samson confessus ei esset, omnem animum suum, *in quo scilicet fortitudo sua sita esset, inimicos illius vocavit, et statim eis revelavit. Ib.* 16. 18.

Quia David prae magna devotione saltaverat coram arca Domini, Michol stulte et ironice dixit: Quam gloriosus fuit hodie rex Irsael. 2. *Reg.* 6. 20.

Stulte locuta est mulier illa, quae coram Salomone de infante vivo rixata est: Nec mihi, nec tibi sit (*filius*), sed dividatur. 3. *Reg.* 3. 26.

Stulte respondit uxor Tobiae, marito : Manifeste vana facta est spes tua. *Tob.* 2. 12.

Sara filia Raguelis, increpante ancillam juste, haec impatienter et injuriose respondit : Amplius ex te non videamus filium, aut filiam super terram, interfectrix virorum tuorum. *Ibid.* 3. 9.

Audi stultam sententiam et loquelam uxoris Aman, dum maritus ejus quereretur de Mardochaeo : respondit enim : Jube parari excelsam trabem, — ut appendatur super eam Mardochaeus. *Esther* 5. 14.

Sedente Job in sterquilinio et saniem defluentem testa radente, dixit illi uxor sua : adhuc tu permanes in simplicitate tua ? benedic Deo, et morere. *Sed illi Job bene et*

discrete respondit : Quasi una de stultis mulieribus locuta es. *Job*. 2. 9. 10.

Si non stulte , attamen quasi stulte locuta est Domino mater filiorum Zebedaei : Dic , ut sedeant hi duo filii mei, unus ad dexteram tuam , et unus ad sinistram in regno tuo : *nam et Christus hanc loquelam non approbavit. Matth*. 20. 21.

Mulierum ornatus superfluus et curiosus.

Thamar , nurus Judae filii Jacob , volens socerum allicere , ut ex illo conciperet , depositis viduitati vestibus , *ornavit se* , *et* assumpsit theristrum. *Gen*. 38. 14.

Audito adventu Jehu , qui occiderat Joram regem Israel , *Jezabel* depinxit oculos suos stibio, et ornavit caput suum. 4. *Reg*. 9. 30.

Testatur Judith , quod ornamenta , quae assumpsit, deceperint Holophernem. Induit *enim* se vestimento lætitiae,—unxit faciem suam unguento, et colligavit cincinnos suos mitra — da decipiendum illum, etc. *Judith* 16. 8. *et seq*.

De Esther legitur , quod quando debuit intrare ad regem, non quaesivit muliebrem cultum , *sicut faciebant aliae mulieres. Esther* 2. 15.

Reprehensibilem habitum malae mulieris describit Salomon : Considero vecordem juvenem, — et ecce occurrit illi mulier ornatus meretricio , praeparata ad capiendas animas : garrula , et vaga , quietis impatiens, etc. *Prov*. 7. 7. 10. *et seq. Vide totum Caput.*

Averte faciem tuam a muliere compta. *Eccli*. 9. 8.

Comminando dixit Propheta : Auferet Dominus ornamentum calceamentorum, et lunulas, et torques , et monilia, — et mitras, et discriminalia, *et multa alia enumerat. Isa*. 3.18. *et seq*.

Similiter et mulieres (*incedant*) in habitu ornato , cum verecundia, et sobrietate ornantes se, et non in tortis crinibus, aut auro , aut margaritis , vel veste pretiosa. 1. *Tim*. 2. 9.

Quarum (*mulierum*) non sit extrinsecus capillatura , aut circumdatio auri , aut indumenti vestimentorum cultus. 1. *Petr*. 3. 3.

Mulier est viri adjutrix , et propter ipsum ex costa ejus effecta.

Faciamus ei (*homini*) adjutorium simile sibi , (*ait Creator*). *Gen*. 2. 18. Et ædificavit Dominus Deus costam (*Adae*) — in mulierem , etc. *v*. 22.

Mulier autem gloria viri est. 1. *Cor*. 11. 7. Etenim non est creatus vir propter mulierem ; sed mulier propter virum. *v*.9.

Mulier mystica est Ecclesia tam veteris, quam novi Testamenti.

Et levavi oculos meos, et vidi: et ecce duæ mulieres egredien-

tes, etc. *Zach.* 5. 9. *Confer. Apoc.* 12. 1. *et seq. per totum.*

Mulierum officia.

Viris suis mulieres subjectae esse debent, ipsis parare, et honorem deferre : nam mulieri dixit Deus : Sub viri potestate eris, et ipse dominabitur tui. *Gen.* 3. 16.

Debent sequi maritum quocumque ierit, uti Sara. Ibid. 12. 11.

Sara, juxta mandatum Abrahæ mariti, reticet se esse uxorem ejus. Ibid. v. 13.

Igitur Rebecca, et puellae illius, ascensis camelis, secutae sunt virum. *Ibid.* 24. 61.

Lia et Rachel Jacob profugum sponte sequuntur. Ibid. 31. 14. *et seq.*

Similiter sequitur Moysem Sephora. Exod. 4. 20.

Et apprehendentes parentes (*Sarae*) filiam suam, osculati sunt eam, et dimiserunt ire : monentes eam honorare soceros, diligere maritum, regere familiam, gubernare domum, et se ipsam irreprehensibilem exhibere. *Tob.* 10. 12. 13.

Maritum amore complecti debent mulieres, ut Michol David. 1. 18. 28. *Tit.* 2. 4.

Mulieres, velato capite orare debent. 1. *Cor.* 11. 4.

Mulieres in Ecclesiis taceant; non enim permittitur eis loqui, sed subditas esse. *Ibid.* 14. 34. Turpe est enim mulieri loqui in Ecclesia. *v.* 35.

Mulieres viris suis subditae sint, sicut Domino : quoniam vir caput est mulieris, etc. *Ephes.* 5. 22. 23. *Vide Coloss.* 3. 18. 1. *Petr.* 3. 1.

Mulier in silentio discat, cum omni subjectione. Docere autem mulieri non permitto, neque dominari in virum : sed esse in silentio. 1. *Tim.* 2. 11. Salvabitur autem per filiorum generationem, si permanserit in fide, et dilectione, et sanctificatione, cum sobrietate. *v.* 15.

Mulieres similiter pudicas, non detrahentes, sobrias, fideles in omnibus. *Ibid.* 3. 11.

Subjectae (*sint mulieres*) propriis viris, sicut Sara obediebat Abrahae, dominum eum vocans, etc. 1. *Petr.* 3. 5. 6.

Mulieres steriles, fecundae redditae.

Sara uxor Abrahami. Gen. 16. 1. *et c.* 21. 2.

Rebecca uxor Isaac. Ibid. 25. 21.

Rachel uxor Jacob. Ibid. 30. 1. *et v.* 22. 23.

Uxor Manue, mater Samsonis. Judic. 13. 2. 3. *et v.* 24.

Anna mater Samuelis. 1. *Reg.* 1. 2. *et v.* 5. 6. 20.

Elisabeth mater Joannis Baptistae. Luc. 1. 7. *et v.* 24. 57.

Mulier mala Deum contemnit.

Ut eruaris a muliere aliena, et ab extranea, quae mollit sermones suos, et relinquit ducem pubertatis suae, et pacti Dei

sui oblita est : inclinata est enim ad mortem domus ejus, et ad inferos semitae ipsius. Omnes, qui ingrediuntur ad eam, non revertentur, nec apprehendent semitas vitae. *Prov.* 2. 16. *et seq.*

Virum de mille unum reperi: mulierem ex omnibus non inveni. *Ergo mulierum probarum numerus rarissimus est. Eccles.* 7. 29.

Non est creata hominibus superbia, neque iracundia nationi mulierum. *Eccli.* 10.22.

Peccatum duxit initium a muliere, et per illam omnes morimur. *Ib.*25.33. *Vide totum cap.*

Mulieres translatae in Ægyptum, sacrificabant reginæ cœli. Jerem. 44. 25.

Virum offendit.

Qui expellit mulierem bonam expellit bonum : qui autem tenet adulteram, stultus est, et impius. *Prov.* 18. 22.

Melius es sedere in angulo domatis (*scil. in pinna tecti*), quam cum muliere litigiosa, et in domo communi. *Ibid.* 21. 9. Melius est habitare in terra deserta, quam cum muliere rixosa et iracunda. *v.* 19.

Tecta perstillantia in die frigoris, et litigiosa mulier comparantur. *Ibid.* 27. 15. *Vide et c.* 19. 1. 13.

Patrem et virum confundit audax (*mulier*). *Eccli.* 22. 5.

Omnis plaga tristitia cordis est : et omnis malitia, nequitia mulieris. Et omnem plagam, et non plagam videbit cordis : et omnem nequitiam, et non nequitiam mulieris. *Ibid.* 25. 17. Non est caput nequius super caput colubri : et non est ira super iram mulieris. Commorari leoni et draconi placebit, quam habitare cum muliere nequam. Nequitia mulieris immutat faciem ejus, et obcaecat vultum suum tanquam ursus : et quasi saccum ostendit. In medio proximorum ejus ingemuit vir ejus, et audiens suspiravit modicum. Brevis omnis malitia super malitiam mulieris, sors peccatorum cadat super illam. Sicut ascensus arenosus in pedibus veterani, sic mulier linguata homini quieto. *v.* 22. *et seq.* Mulieris ira et irriverentia et confusio magna. Mulier, si primatum habeat, contraria est viro suo. Cor humile, et facies tristis, et plaga cordis mulier nequam. *v.* 29. *et seq. Vide reliquos versus hujus capitis.*

Dolor cordis, et luctus, mulier zelotypa. In muliere zelotypa flagellum linguæ, omnibus communicans. *Ibid.* 26. 8. 9. *Vide et versus sequentes.*

Mulieres, subditae estote viris, sicut oportet, in Domino. *Coloss.* 3. 18.

Proximum incendit procaci affatu.

Ne attendas fallaciæ mulieris. Favus enim distillans labia meretricis, et nitidius oleo guttur

ejus Novissima autem illius amara quasi absynthium, et (*lingua ejus*) acuta, quasi gladius biceps. Pedes ejus descendunt in mortem, et ad inferos gressus illius penetrant. Per semitam vitæ non ambulant, vagi sunt gressus ejus, et investigabiles. — Longe fac ab ea viam tuam, et ne appropinques foribus domus ejus. *Prov.* 5. 2. *et seq.*

Dic sapientiæ, soror mea es: et prudentiam voca amicam tuam, ut custodiat te a muliere extranea, et ab aliena, quæ verba sua dulcia facit. De fenestra enim domus meæ per cancellos prospexi, et video parvulos, considero vecordem juvenem, qui transit per plateam juxta angulum, et prope viam domus illius graditur, in obscuro, advesperascente die, in noctis tenebris et caligine. Et ecce occurrit illi mulier ornatu meretricio, præparata ad capiendas animas: garrula, et vaga, etc. Apprehensumque deosculatur juvenem, et procaci vultu blanditur, dicens, etc. *Ibid.* 7. 4. *et seq.* Irretivit eum multis sermonibus, et blanditiis labiorum protraxit illum. Statim eam sequitur, quasi bos ductus ad victimam, et quasi agnus lasciviens, et ignorans, quod ad vincula stultus trahatur, donec transfigat sagitta jecur ejus, velut si avis festinet ad laqueum, et nescit, quod de periculo animæ illius agitur. *v.* 21. *et seq. usque ad finem.*

Mulier stulta, et clamosa, plenaque illecebris, et nihil omnino sciens, sedit in foribus domus suae super sellam in excelso urbis loco, ut vocaret transeuntes per viam, et pergentes itinere suo. *Ibid.* 9. 13. *et seq. Vide et reliquos versus.*

Petulanti gestu.

Si habuerint inter se jurgium viri duo, et unus contra alterum rixari cœperit, volensque uxor alterius eruere virum suum de manu fortioris, miseritque manum, et apprehenderit verenda ejus: abscindes manum illius, nec flecteris super eam, ulla misericordia. *Deut.* 25. 11. 12.

Et inveni amariorem morte mulierem, quæ laqueus venatorum est, et sagena cor ejus, vincula sunt manus illius, etc. *Eccles.* 7. 27. *Vide totum versum.*

Manus debiles, et genua dissoluta, mulier, quæ non beatificat virum suum. *Eccli.* 25. 32.

Sicut boum jugum, quod movetur, ita et mulier nequam. Qui tenet illam, quasi qui apprehendit scorpionem. Mulier ebriosa, ira magna: et contumelia, et turpitudo illius non tegetur, etc. *Ibid.* 26. 10. 11. *Vide et versus sequentes.*

Omnem masculum excipiet mulier. *Ibid.* 36. 23. *Multa invenies in Tit. Fornicatio.*

Domum destruit.

Sapiens mulier aedificat domum suam: insipiens extructam

quoque manibus destruet. *Prov.* 14. 1.

Vir, qui amat sapientiam, lætificat patrem suum: qui autem nutrit scorta, pedit substantiam (*et animam suam*). *Ibid*. 29. 3.

Mulier mala summe cavenda.

Quia mandatum lucerna est, etc., ut custodiant te a muliere mala, et a blanda lingua extraneae. Non concupiscat, etc. *Prov.* 6. 23. *et seq.* Nunquid potest homo abscondere ignem in sinu suo, ut vestimenta illius non ardeant? etc. Sic qui ingreditur ad mulierem, etc. 27. *et seq.*

Os scorti profondus est hiatus, in quem cadet ille, cui Dominus irascitur. Ib. 22. 14.

Ne dederis mulieribus substantiam tuam. *Ibid.* 31. 3.

Vinum et mulieres apostatare faciunt sapientes, etc. *Eccli.* 19. 2. *Vide et c.* 25. 28.

Bonum est homini mulierem non tangere. 1. *Cor.* 7. 1.

Adolescentiores autem viduas devita. 1. *Tim.* 5. 11. *Vide versus sequentes.*

Sollicite custodienda.

Uxorem ex sententia nactus, ne repudies: nec te permittas odiosæ. Mulier si est tibi secundum animam tuam, non projicias illam: et odibili non credas te. *Eccli.* 7. 28.

Non des mulieri potestatem animæ tuæ, ne ingrediatur in virtutem tuam, et confundaris, etc. *Ibid.* 9. 2. *Vide versus sequentes usque ad* 14.

Non des aquae tuae exitum, nec modicum: nec mulieri nequam veniam prodeundi. Si non ambulaverit ad manum tuam, confundit te in conspectu inimicorum. A carnibus tuis abscinde illam, ne semper te abutatur. *Ibid.* 25. 34. *et seq. Vide versus præcedentes.*

Super mulierem nequam bonum est signum. *Ibid.* 42. 6.

Ab ea, quae dormit in sinu tuo, custodi claustra oris tui. *Mich.* 7. 5.

MULTILOQUIUM.
Vide et LOQUACITAS.

In multiloquio non deerit peccatum: qui autem moderatur labia sua, prudentissimus est. *Prov.* 10. 19.

Orantes autem, nolite multum loqui, sicut Ethnici; putant enim, quod in multiloquio suo exaudiantur. *Matth.* 6. 7.

MULTITUDO.

Multitudo Dei auxilio non anteponenda.

Expugnat Josue regem Jabin, cum aliis plurimis regibus ac populis. Josue c. 11. *Sic vide victoriam Gedeonis, Judic. c.* 7.

Asa regem Æthiopum Zaram cum exsercitu immenso, divino auxilio concidit ad internecionem. 2. *Paral.* 14. 12.

Josaphat oratione jejunio juncta, et soli Deo fidens, vicit

*Moabitas et Ammonitas.Ib.c.*20.

Cum permodicus venisset numerus Syrorum, tradidit Dominus in manibus eorum infinitam multitudinem, etc. *Ib.* 24. 24.

Nolite timere, nec paveatis regem Assyriorum, et universam multitudinem — multo enim plures nobiscum sunt, quam cum illo. Cum illo enim est brachium carneum: nobiscum Dominus Deus noster, qui auxiliator est noster, pugnatque pro nobis, etc. *Ibid.* 32. 7. 8.

Non timeo millia populi circumdantis me. *Psal.* 3. 7.

Dominus illuminatio mea, et salus mea, quem timebo? etc. *Psal.*26.1.In die malorum protexit me--et exaltavit caput meum super inimicos meos. *v.* 5. 6.

Facile est concludi multos in manus paucorum: et non est differentia in conspectu Dei cœli liberare in multis, et in paucis: quoniam non in multitudine exercitus victoria belli, sed de coelo fortitudo est, etc. 1.*Mach.* 3. 18. 19. *Vide Tit. Bellum.*

MUNDITIES.

Mundities cordis.

Innocens manibus et mundo corde, qui non accepit in vano animam suam, nec juravit in dolo proximo suo. Hic accipiet benedictionem a Domino, etc. *Psal.* 23. 4. 5.

Cor mundum crea in me, Deus: et spiritum rectum innova in visceribus meis. *Psal.* 50. 12.

Quam bonus Israel Deus his, qui recto sunt corde! *Ps.*72.1.

Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt.*Matth.*5.8.

Animas vestras castificantes in obedientia caritatis, in fraternitatis amore, simplici ex corde invicem diligite attentius 1. *Petr.* 1. 22.

Mundities exterior et interior commendatur.

Vae vobis, Scribae et Pharisaei hypocritae, quia mundatis quod deforis est calicis et paropsidis: intus autem pleni estis rapina, et immunditia. *Matth.* 23. 25.*Item Luc.*11.39.

Has ergo habentes promissiones, carissimi, mundemus nos ab omni inquinamento carnis et spiritus, perficientes sanctificationem in timore Dei. 2. *Cor.* 7. 1.

Imperatur.

Nolite contaminare animas vestras. *Levit.* 11. 43.

Docebitis ergo filios Israel, ut caveant immunditiam, et non moriantur in sordibus suis *Ibid.* 15. 31.

Perfectus eris, et absque macula cum Domino Deo tuo. *Deut.* 18. 13.

Lavamini, mundi estote, etc. *Isa.* 1. 16.

Lava a malitia cor tuum, Jerusalem, etc. *Jerem.* 4. 14.

Propter qnod exite de medio eorum, et separamini, dicit Dominus, et immnndum ne tetigeritis: et ego recipiam vos: et ero vobis in Patrem, et vos eritis mihi in filios, et filias, dicit Dominus omnipotens. 2. *Cor.* 6. 17. 18.

Remuneratur.

Salvabitur innocens; salvabitur autem in munditia manuum suarum. *Job* 22. 30.

Et ero immaculatus cnm eo: — Et retribuet mihi Dominus secundnm jnstitiam meam: et secundum pnritatem manunm mearum in conspectu oculornm ejus. *Psal.* 17. 24. 25. *Vide et* v. 21.

Quis ascendet in montem Domini? — Innocens manibns et mundo corde. *Psal.* 23. 3. 4.

Non privabit bonis eos, qui ambulant in innocentia. *Psal.* 83. 13.

Novit Dominns dies immaculatorum—Non confundentnr in tempore malo, et in diebus famis saturabuntur. *Psal.* 36. 18. 19.

Beati immaculati in via. *Ps.* 118. 1. Fiat cor meum immaculatum. *v.* 80.

Perversa via viri, aliena est (*a Deo*): qui autem mundus est, rectum opus ejus. *Prov.* 21. 8.

Qui diligit cordis mnnditiam, propter gratiam labiorum suorum habebit amicum regem. *Ibid.* 22. 11.

Beati mundo corde, quoniam ipsi Denm videbunt. *Mat.* 5. 8.

Sicut elegit nos in ipso (*Christo*), ante mundi constitutionem, ut essemus sancti et immaculati in conspectu ejus in caritate. *Ephes.* 1. 4.

Si quis ergo emundaverit se ab istis, erit vas in honorem sanctificatum, et utile Domino, ad omne opus bonum paratum. 2. *Tim.* 2. 21.

Hi snnt, qni venerunt de tribulatione magna, et laverunt stolas suas, et dealbaverunt eos in sangnine Agni. Ideo sunt ante thronum Dei, etc. *Apoc.* 7. 14. 15.

Beati qui lavant stolas suas in sanguine Agni. *Ibid.* 22. 14.

A Deo datur.

Nunqnid homo, Dei comparatione jnstificabitur, aut factore suo purior erit vir? etc. *Job* 4. 17.

Si lotus fuero quasi aqnis nivis et fulserint velut mundissimae manus meae: tamen sordibus intenges me, etc. *Ibid.* 9. 30. 31.

Quis potest facere mundum de immnndo conceptum semine? Nonne tu, qui solus es? *Ibid.* 14. 4. *Vide Psal.* 50. 4.

Qnid est homo, nt immacnlatus sit, et ut justus appareat natus de muliere? Ecce inter sanctos ejus nemo immu-

tabilis, et cœli non sunt mundi in conspectu ejus. *Ibid.* 15. 14. 15.

Ab immundo quis mundabitur? et a mendace quid verum dicetur? *Eccli.* 34. 4.

Si abluerit Dominus sordes filiarum Sion, et sanguinem Jerusalem laverit de medio ejus, in spiritu judicii, et spiritu ardoris. *Isa.* 4. 4.

Et convertam conversionem Juda — et emundabo illos ab omni iniquitate sua, in qua peccaverunt mihi: et propitius ero cunctis iniquitatibus eorum, etc. *Jerem.* 33. 7. 8.

Et lavi te aqua, et emundavi sanguinem tuum ex te, et unxi te oleo, etc. *Ezech.* 16. 9.

Multo labore sudatum est, et non exivit de ea nimia rubigo ejus, neque per ignem. Immunditia tua execrabilis: quia mundare te volui, et non es mundata a sordibus tuis: sed nec mundaberis prius donec quiescere faciam indignationem meam in te. *Ibid.* 24. 12. 13.

Et haec quidam fuistis: sed abluti estis, sed sanctificati estis, sed justificati estis, in nomine Domini nostri Jesu Christi, et in Spiritu Dei nostri. 1. *Cor.* 6. 11.

Has ergo habentes promissiones, carissimi, mundemus nos ab omni inquinamento carnis et spiritus, perficientes sanctificationem in timore Dei. 2. *Cor.* 7. 1.

Non enim vocavit nos Deus in immunditiam, sed in sanctificationem. 1. *Thess.* 4. 7.

Qui (*Christus*) cum sit splendor gloriæ, et figura substantiæ ejus, portansque omnia verbo virtutis suæ purgationem peccatorum faciens, sedet ad dexteram majestatis in excelsis, etc. *Hebr.* 1. 3.

Si enim sanguis hircorum, et taurorum, et cinis vitulæ aspersus, inquinatos sanctificat ad emundationem carnis: quanto magis sanguis Christi, qui per Spiritum Sanctum semetipsum obtulit immaculatum Deo, emundabit conscientiam nostram ab operibus mortuis, ad serviendum Deo viventi? *Ib.* 9. 13. 14. *Vide* 1. *Joan.* 1. 7.

Qui (*Christus*) dilexit nos, et lavit nos a peccatis nostris in sanguine suo. *Apoc.* 1. 5. *Vide* 1. *Petr.* 1. 19.

Munditia ficta acriter reprobatur.

Audite, et intelligite: Non quod intrat in os coinquinat hominem: sed quod procedit ex ore, hoc coinquinat hominem. *Matth.* 15. 10. 11. *Vide Marc.* 7. 15.

Væ vobis, Scribæ et Pharisæi hypocritæ, quia mundatis quod deforis est calicis, et paropsidis: intus autem pleni estis rapina, et immunditia. Pharisæe cæce, munda prius quod intus est calicis et paropsidis, ut fiat id, quod deforis est, mundum. *Ibid.* 23. 25. 26. *Vide et v. seq.*

Pharisaei enim, et omnes Judæi, nisi crebro laverint manus, non manducant, tenentes traditionem seniorum: et a foro (*venientes*), nisi baptizentur, non comedunt: et alia multa sunt, quae tradita sunt illis servare, baptismata calicum, urceorum, et aeramentorum, et lectorum. *Marc.* 7. 3. 4.

Nunc vos, Pharisaei, quod deforis est calicis, et catini, mundatis: quod autem intus est vestrum plenum est rapina, et iniquitate — Verumtamen, quod superest, date eleemosynam: et ecce omnia munda sunt vobis. *Luc.* 11. 39. 41.

MUNDUS.

Mundus piis contemnendus est.

Nolite conformari huic saeculo, etc. *Rom.* 12. 2. *Vide et Joan.* 15. 18. *et c.* 16. 33. 2. *Petr.* 1. 4.

Mihi autem absit gloriari, nisi in cruce Domini nostri Jesu Christi, per quem mihi mundus crucifixus est, et ego mundo. *Galat.* 6. 14.

Quæ sursum sunt sapite, non quae super terram. *Coloss.* 3. 2.

Nolite diligere mundum, neque ea, quae in mundo sunt, etc. 1. *Joan.* 2. 15.

Mundi amor et amicitia, valde noxia, a Deo avertunt.

Filii hominum, usquequo gravi corde? ut quid diligitis vanitatem, et quaeritis mendacium? *Psal.* 4. 3.

Odisti (*Domine*) observantes vanitates supervacue. *Psal.* 30. 7.

Quoniam Deus dissipavit ossa eorum, qui hominibus placent. *Psal.* 52. 6.

Levate in coelum oculos vestros, et videte sub terra deorsum: quia coeli sicut fumus liquescent, et terra sicut vestimentum atteretur, et habitatores ejus sicut haec interibunt: Salus autem mea in sempiternum erit, etc. *Isa.* 51. 6.

Vae cum benedixerint vobis homines: secundum haec enim faciebant Pseudoprophetis patres eorum. *Luc.* 6. 26.

Et ego rogabo Patrem, et alium Paraclitum dabit vobis, ut maneat vobiscum in aeternum, Spiritum veritatis, quem mundus non potest accipere, quia non videt eum. *Joan.* 14. 16. 17.

Si mundus vos odit, scitote, quia me priorem vobis odio habuit. Si de mundo fuissetis, mundus quod suum erat diligeret. Quia vero de mundo non estis, sed ego elegi vos de mundo, propterea odit vos mundus. *Ibid.* 15. 18. 19.

Nemo militans Deo, implicat se negotiis saecularibus: ut ei placeat, cui se probavit. 2. *Tim.* 2. 4.

Adulteri, nescitis quia amicitia cujus mundi inimica est Dei? Quicumque ergo voluerit

amicus esse saeculi hujus, inimicns Dei constituitur. *Jacob* 4. 4.

Nolite diligere mundum, neque ea, quae in mundo sunt. Si quis diligit mundum, non est caritas Patris in eo. 1. *Joan.* 2. 15. *Vide c.* 3. 13.

Laetitia modum pervertit.

Qui utuntur hoc mundo, tanquam non utantur: praeterit enim figura hujus mundi. 1. *Cor.* 7. 31.

Et mundus transit, et concupiscentia ejus. 1. *Joan.* 2. 17.

Propter hoc mundus non novit nos: quia non novit eum (*Deum*). *Ibid.* 3. 1.

Mundi malitiam fides subvertit.

Qui vocavit nos propria gloria et virtute, per quem maxima et pretiosa nobis promissa donavit: ut per hæc efficiamini divinae consortes naturae: fugientes ejus, quae in mundo est, concupiscentiae corruptionem. 2. *Petr.* 1. 3. 4.

Omne, quod est in mundo, concupiscentia carnis est, etc. 1. *Joan.* 2. 16.

Omne, quod natum est ex Deo, vincit mundum, etc. Quis est, qui vincit mundum, nisi qui credit, quoniam Jesus est Filius Dei. *Ibid.* 5. 4. 5.

Mundi Prosperitas.
Vide *Prosperitas mundana.*

MUNUS.

Munerum acceptio periculosa.

Non accipiam ex omnibus, quae tua sunt, ne dicas: Ego ditavi Abraham. *Gen.* 14. 23.

Nec accipies munera, quae etiam excaecant prudentes, et subvertunt verba justorum. *Exod.* 23. 8. *Vide Deut.* 16. 19.

Perrexeruntque seniores Moab — habentes divinationis pretium in manibus. *Num.* 22. 7. *Vide totum contextum. Item c.* 24. 13.

Maledictus qui accipit munera, ut percutiat animam sanguinis innocentis. *Deut.* 27. 25. *Vide exemplum, Judic.* 16. 5.

Sed declinaverunt (*filii Samuel*) post avaritiam, acceperuntque munera, et perverterunt judicium. 1. *Reg.* 8. 3. *Vide c.* 12. 3. 4. 5.

Giezi munera accipiens, leprosus fit. 4. *Reg.* 3. 23. 27.

Ignis devorabit tabernacula eorum, qui munera libenter accipiunt. *Job* 15. 34.

Non te ergo superet ira — nec multitudo donorum inclinet te. *Ibid.* 36. 18.

Qui — munera super innocentem non accepit — non movebitur in aeternum. *Ps.* 14. 5.

In quorum manibus iniquitates sunt: dextera eorum repleta est muneribus. *Psal.* 25. 10.

Conturbat domum suam, qui

sectatnr avaritiam : qui autem odit munera, vivet. *Prov.* 15. 27. *Vide Isa.*33.15. *Item Actor.* 20. 35.

Munera de sinu impius accipit, ut pervertat semitas judicii. *Ibid.* 17. 23. *Vide et c.* 22. 9.

Non sit porrecta manus tua ad accipiendum, et ad dandum collecta. *Eccli.* 4. 36.

Xenia et dona excæcant oculos judicum, etc. *Ibid.* 20. 31.

Donec accipiant, osculantur manus dantis, etc. *Ibid.* 29. 5. *Vide Isa.* 1. 23.

Principes ejus in muneribus judicabant, et sacerdotes ejus in mercede docebant; et Prophetae ejus in pecunia divinabant, *propterea Jerusalem vastabitur. Micheae* 3. 11. *Vide Ezech.* 22. 27. *Soph.* 3. 3.

*Milites pecunia corrumpuntur. Matth.*28.12.*Confer v.*15.15.1. *Mach.*2.18.*Act.*8.20. *Judae* 16.

Munerum oblationis et exhibitionis exempla. Vide etiam *Acceptatio Munerum.*

Rex Sodomorum Abrahae. Gen. 14. 21.

Jacob Esau fratri suo. Ibid. 33. 9.

Jacob Josepho munera mittit. Ibid. 43. 11.

Israelitae munera offerant ad tabernaculum. Exod. 35. 21. *et seq.*

Aod Regi Eglon munera dat. Judic. 3. 17.

Regina Saba Salomoni, et idem ipsi Reginae. 3. *Reg.* 10. *et* 15.

*Asa Regi Benadad. Ib.*15.18.

Rex Babyloniorum Regi Ezechiae. 4. *Reg.* 20. 12.

Achaz regi Assyriorum. 2. *Paral.* 28. 21.

Bethuliani Judith. Judith 15. 14.

Magister militiae Jeremiae. Jerem. 40. 5.

Nabuchodonosor Danieli. Dan. 2. 48.

Jonathas Alexandro et Ptolemaeo. 1. *Mach.* 10. 60.

Magi Christo. Matth. 2. 11.

Munerum recusationis in tempore a piis factae exempla.

Abraham nihil accepit a Rege Sodomorum, ne diceret, se ditasse ipsum. Gen. 14. 23.

Responditque vir Dei ad regem (*Jeroboam*): Si dederis mihi mediam partem domus tuae, non veniam tecum. 3. *Reg.* 13. 8.

Ita etiam Eliseus nihil accepit a Namaan Syro, quem Sanaverat. 4. *Reg.* 5. 16.

Respondit Daniel Regi Nabuchodonosor: Munera tna sint tibi, et dona domus tuae alteri da. *Dan.* 5. 17. *Vide et exemplum generosum.* 1. *Mach.*2.18.

Dixit Petrus Simoni mago: Pecunia tua tecum sit in perditionem: quoniam donum Dei existimasti pecuuia possideri. *Actor.* 8. 20.

MURMURATIO.

Murmurationis ejusdemque, pœnae, dicta, et exempla. Vide et *Impatientia.*

Dixitque Cain ad Dominum: Major est iniquitas mea, quam ut veniam merear, etc. *Gen.* 4. 13.

Murmuraverunt Israelitæ contra Pharaonem. Exod. 5. 15. *Et contra Moysen et Aaron. v.* 21.

Et dixerunt ad Moysen (*filii Israel, videntes Pharaonem et Ægyptios appropinquare*): Forsitan non erant sepulchra in Ægypto, ideo tulisti nos, ut moreremur in solitudine? quid hoc facere voluisti, ut educeres nos ex Ægypto? etc. *Ib.* 14. 11.

Et murmuravit populus (*Israel*) contra Moysen, dicens: Quid bibemus? *Ibid.* 15. 24. *Vide c.* 16. 2.

Et mane videbitis (*dixerunt Israelitis Moyses et Aaron*) gloriam Domini: audivit enim murmur vestrum contra Dominum: nos vero quid sumus, quia mussitastis contra nos? Et ait Moyses: Dabit vobis Dominus vespere carnes edere, et mane panes in saturitate: eo quod audierit murmurationes vestras, quibus murmurati estis contra eum: nos enim quid sumus? nec contra nos est murmur vestrum, sed contra Dominum. *Ibid.* 16. 7. 8.

Qui jurgatus (*populus Israel*) contra Moysen, ait: Da nobis aquam, ut bibamus. Quibus respondit Moyses: Quid jurgamini contra me? cur tentatis Dominum? *Ibid.* 17. 2. *Vide et versum sequentem. Item Num.* 20. 3. *et seq.*

Interea ortum est murmur populi, quasi dolentium pro labore, contra Dominum: quod cum audisset Dominus, iratus est. Et accensus in eos ignis Domini, devoravit extremam castrorum partem. *Num.* 11. 1. *Vide Psal.* 77. 19.

Iratusque (*Dominus*) contra eos (*Aaronem, et Mariam*), abiit: nubes quoque recessit, quæ erat super tabernaculum: et ecce Maria apparuit candens lepra, quasi nix (*scilicet in poenam peccati*). *Ibid.* 12. 9. 10. *Vide c.* 13. 31. *c.* 14. 2. 27. *et* 36. *c.* 16. 3. 49. *c.* 20. 3.

Post terribilem mortem seditiosorum, multitudo murmuravit contra Moysen et Aaron, dicens: Vos interfecistis populum Domini, etc. *Num.* 16. 41. *Vide versum sequentem.*

Cur eduxisti nos de Ægypto, ut moreremur in solitudine? Deest panis, non sunt aquae: anima nostra jam nauseat super cibo isto levissimo. Quamobrem misit Dominus in populum ignitos serpentes, ad quorum plagas et mortes plurimorum, venerunt ad Moysen, atque dixerunt: Peccavimus, quia locuti sumus contra Dominum, et te:

ora, ut tollat a nobis serpentes. *Ibid.* 21. 5. *et seq. Vide Josue* 9. 18. *Judith* 8. 10.

Murmurastis in tabernaculis vestris, atque dixistis: Odit nos Dominus, et idcirco eduxit nos de terra Ægypti, ut traderet nos in manu Amorrhæi, atque deleret. *Deut.* 1. 27.

Custodite ergo vos a murmuratione, quae nihil prodest, et a detractione parcite linguae, quoniam sermo obscurus in vacuum cum ibit: os autem, quod mentitur, occidit animam. *Sap.* 1. 11.

Pharisaei dicebant discipulis ejus (*Christi*) : Quare cum publicanis et peccatoribus manducat Magister vester ? *Matth.* 9. 11. *Vide et c.* 12. 2. *et c.* 15. 2. *Item Marc.* 2. 6. *et* 24. *c.* 7. 5. *Luc.* 5. 30. *et c.* 6. 2.

Mercenarii murmurabant adversus patrem familias, dicentes : Hi novissimi una hora fecerunt, etc. *Ib.* 20. 11. 12.

Indignati discipuli, dixerunt: Ut quid perditio haec, etc. *Ib.* 26. 8. *Vide Marc.* 14. 4. 5. *Joan.* 12. 5.

Et murmurabant Pharisaei et Scribae, dicentes : Quia hic peccatores recipit, et manducat cum illis. *Luc.* 15. 2. *Vide c.* 19. 7.

Murmurabant ergo Judæi de illo, quia dixisset : Ego sum panis vivus, qui de coelo descendi, etc. *Joan.* 6. 41. Respondit ergo Jesus, et dixit eis: Nolite murmurare in invicem. *v.* 43. *Vide et c.* 7. 12. 32. *Actor.* 6. 1.

Neque murmuraveritis sicut quidam eorum murmuraverunt; et perierunt ab exterminatore. 1. *Cor.* 10. 10.

Omnia autem facite sine murmurationibus, et haesitationibus. *Philipp.* 2. 14. *Vide et* 1. *Petr.* 4. 9.

Hi sunt murmuratores querulosi, secundum desideria sua ambulantes, et os eorum loquitur superba, mirantes personas quaestus causa. *Judae v.* 16.

MUSICA.

Musica instrumenta in divinis celebrandis laudibus adhibenda.

David autem et omnis Israel ludebant coram Domino, in omnibus lignis fabrefactis, et citharis, et lyris, et tympanis, et sistris, et cymbalis. 2. *Reg.* 6. 5. *Item* 1. *Paral.* 13. 8.

Dixitque David principibus Levitarum, ut constituerent de fratribus suis cantores in organis musicorum, nablis videlicet et lyris, et cymbalis, ut resonaret in excelsis sonitus laetitiae. 1. *Paral.* 15. 16. *Vide et versus sequentes. Item c.* 25. 1. 6.

Cymbalis, et psalteriis, et citharis concrepabant (*Levitae et cantores*), stantes ad orientalem plagam altaris, et cum eis sacerdotes centum viginti

canentes tubis. Igitur cunctis pariter et tubis, et voce, et cymbalis, et organis, et diversi generis musicorum concinentibus, et vocem in sublime tollentibus, longe sonitus audiebatur, ita ut cum Dominum laudare coepissent et dicere: Confitemini Domino, etc. 2. *Paral*.5.12.13. *Vide c*. 29. 25.

Confitemini Domino in cithara: in psalterio decem chordarum psallite illi. Cantate ei canticum novum: bene psallite ei in vociferatione. *Psal*. 32. 2. *et* 3. *Vide Psal*.36.9.70.22. 80. 3. 91. 4. 97.5.*et* 6.107.3. 143.9.146.7.149.3.150. 3. 4.

MUTUATIO.

Mutuatio fructuosa.

Si unus de fratribus tuis, qui morantur intra portas civitatis tuae, in terra quam Dominus Deus tuus daturus est tibi, ad paupertatem venerit: non obdurabis cor tuum, nec contrahes manum; sed aperies eam pauperi, et dabis mutuum, quo eum indigere perspexeris. *Deut*. 15. 7. 8.

Volenti mutuari a te, ne avertaris. *Matth*. 5. 42.

Et si mutuum dederitis his, a quibus speratis recipere, quæ gratia est vobis? Nam et peccatores peccatoribus foenerantur, ut recipiant aequalia. — Mutuum date, nihil inde sperantes: et erit merces vestra multa. *Luc*. 6. 34. 35.

Periculosa.

Mutuabitur peccator, et non solvet. *Psal*. 36. 21.

Qui accipit mutuum, servus est foenerantis. *Prov*. 22. 7.

Negligentia. Vide *Acedia et Thesaurum Patrum*.

NEGOTIATIO.

Vide et EMERE *et* VENDERE.

Negotiationis corporalis periculum.

Duae species difficiles, et periculosae mihi apparuerunt, difficile exuitur negotians a negligentia: et non justificabitur caupo a peccatis labiorum. *Eccli*. 26. 28.

Sicut in medio compaginis lapidum palus figitur, sic et inter medium venditionis et emptionis angustiabitur peccatum. *Ibid*. 27. 2.

In multitudine iniquitatum tuarum, et iniquitate negotiationis tuae, polluisti sanctificationem tuam, etc. *Ezech*.28. 18. *Vide v*. 16.

Æquitas.

Malum est, malum est, dicit omnis emptor: et cum recesserit, tunc gloriabitur. *Prov*. 20. 14.

Et ne quis supergrediatur, neque circumveniat in negotio fratrem suum. 1. *Thess*. 4. 6.

Negotiantium exempla.

Viri isti pacifici sunt, et volunt habitare nobiscum: nego-

tientur in terra, et exerceant eam, quae spatiosa et lata cultoribus indiget. *Gen*. 34. 21.

Et prætereuntibus Madianitis negotiatoribus — vendiderunt eum (*fratres Joseph*) Ismaelitis, etc. *Ibid*. 37. 28.

Adducebantur autem ei equi de Ægypto, et de Coa, a negotiatoribus regis, qui ibant et emebant pretio; — similiter de universis regnis Hethæorum, etc., emptio celebrabatur. 2. *Paral*. 1. 16. 17. *Item* 3. *Reg*. 10. 28. 29.

Et manserunt negotiatores et vendentes universa venalia, foris Jerusalem semel et bis. 2. *Esdr*. 13. 20.

Quis cogitavit hoc super Tyrum quondam coronatam, cujus negotiatores principes, institutores ejus inclyti terrae? *Isa*. 23. 8.

Carthaginenses negotiatores tui, a multitudine cunctarum divitiarum, argento, ferro, stanno, plumboque repleverunt nundinas tuas, etc. *Ezech*. 27. 12. *et seq*. *Vide totum Caput*.

Christus ejiciebat e templo omnes negotiatores profanantes illud. Matth. 21. 12. *Vide Marc*. 11. 15. *Luc*. 19. 45. *Joan*. 2. 14. *et seq*. *Vide et Apoc*. 18. 11. *et seq*.

Nequitia. Vide *Malitia*.

NOMEN.

Nominis Dei invocatio fructuosa.

Turris fortissima, nomen Domini: ad ipsum currit justus, et exaltabitur. *Prov*. 18. 10.

Omni vita tua dilige Deum, et invoca illum in salute tua, *Eccli*. 13. 18.

Affer filios meos de longinquo, et filias meas ab extremis terrae. Et omnem, qui invocat nomen meum, in gloriam meam creavi eum, formavi eum, et feci eum. *Isa*. 43. 6. 7.

Et cecidimus quasi folium universi, et iniquitates nostrae quasi ventus abstulerunt nos. Non est qui invocet nomen tuum (*Domine*), qui consurgat, et teneat te. *Ibid*. 64. 6. 7.

Tu autem in nobis es, Domine, et nomen tuum invocatum est super nos, ne derelinquas nos. *Jerem*. 14. 9.

Et erit: omnis, qui invocaverit nomen Domini, salvus erit. *Joel* 2. 32.

Quid tu sopore deprimeris? surge: invoca Deum tuum. *Jonae* 1. 6.

Ab ortu enim solis usque ad occasum, magnum est nomen meum in Gentibus, et in omni loco sacrificatur, et offertur nomini meo oblatio munda, etc. *Malach*. 1. 11.

Nam idem Dominus omnium, dives in omnes, qui invocant illum, etc. *Rom*. 10. 12. *Vide et Actor*. 2. 21.

Infructuosa.

Non omnis, qui dicit mihi, Domine, Domine, intrabit in regnum cœlorum: sed qui facit

voluntatem Patris mei, qui in coelis est, ipse intrabit in regnum coelorum. *Matth.* 7. 21. *Vide c.* 25. 11.

Et discedat ab iniquitate, omnis qui nominat nomen Domini. 2. *Tim.* 2. 19.

Nominis Dei frequentatio periculosa.

Non usurpabis nomen Domini Dei tui frustra, quia etc. *Deut.* 5. 11. *Vide Exod.* 20. 7. *Levit.* 19. 12.

Nominatio vero Dei non sit assidua in ore tuo, etc. *Eccli.* 23. 10.

Sicut servus crebro vapulatus non levatur a vibicibus: ita qui dejerat, et nomen Dei assidue usurpat, culpa non vacabit. Ib. v. 11.

Nominum impositionis exempla.

Heva, *Gen.* 3. 20. *Seth*, *c.* 4. 25. *Noe*, *c.* 5. 29. *Ismael*, *c.* 16. 11. *Sara*, *c.* 17. 13. *Isaac*, *v.* 19. *Moab*, *c.* 19.37. *Ammon*, *v.* 38. *Esau et Jacob*, *c.* 25. 25. *Ruben*, *c.* 29. 32. *Simeon*, *v.* 33. *Levi*, *v.* 34. *Juda*, *v.* 35., *Joseph*, *c.* 30. 24. *Benjamin*, *c.* 35. 18. *Manasses*, *c.* 41. 51. *Ephraim*, *v.* 52. *Moyses*, *Exod.* 2. 10. *Gersam et Eliezer*, *v.* 22. *et c.* 18. 3. *Samuel*, 1. *Reg.* 1.20. *Lorihamo* (*absque misericordia*), *Osee* 1. 6. *Loammi* (*non populus meus*), *v.* 9. *Jesu*, *Matth.* 1. 21. *et Luc.* 1. 31. *c.* 2. 21. *Joannes*, *Luc.* 1. 60. *et* 63.

NOVISSIMA.

Novissimorum memoria a malo revocat.

Utinam saperent, et intelligerent, ac novissima providerent! *Deut.* 32. 29.

Si annis multis vixerit homo, et in his omnibus laetatus fuerit, meminisse debet tenebrosi temporis, et dierum multorum: qui cum venerint, vanitatis arguentur præterita. *Eccles.* 11. 8.

In omnibus operibus tuis memorare novissima tua, et in aeternum non peccabis. *Eccli.* 7. 40.

Memento novissimorum, et desine inimicari. *Ibid.* 28. 6. *Vide c.* 38. 21.

Ad bonum incitat.

In die bonorum, ne immemor sis malorum: et in die malorum ne immemor sis bonorum: quoniam facile est coram Deo in die obitus retribuere unicuique secundum vias suas. *Eccli.* 11. 27. 29.

Memento iræ in die consummationis, et tempus retributionis in conversatione faciei. *Ibid.* 18. 24.

Ne dederis in tristitia cor tuum; sed repelle eam a te, et memento novissimorum. *Ib.* 38. 21. Memor esto judicii mei: sic enim erit et tuum. Mihi heri, et tibi hodie. *v.* 23.

Non posuisti haec super cor tuum, neque recordata es novissimi tui. *Isa*. 47. 7.

NOVUM TESTAMENTUM.

Ecce dies venient, dicit Dominus; et feriam domui Israel et domui Juda foedus novum. *Jer*. 31. 31.

Hic est enim sanguis meus novi testamenti, qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum. *Matth*. 26. 28. *Idem verbatim habetur. Marc*. 14. 24. *Item Luc*. 22. 20.

Hic calix novum testamentum est in meo sanguine. 1. *Cor*. 11. 25.

Vituperans enim eos dicit: Ecce dies venient, dicit Dominus: et consummabo super domum Israel, et super domum Juda testamentum novum. *Hebr*. 8. 8. *Vide et versus sequentes usque ad finem.*

Et ideo novi testamenti mediator est: ut morte intercedente, in redemptionem earum praevaricationum, quae erant sub priori testamento, repromissionem accipiant, qui vocati sunt aeternae haereditatis. *Ibid*. 9. 15. *Vide Galat*. 3. 15.

Hoc autem testamentum quod testabor ad illos post dies illos, dicit Dominus; dando leges meas in cordibus eorum, et in mentibus eorum superscribam eas: et peccatorum, et iniquitatum eorum jam non recordabor amplius. *Ibid*. 10. 16. 17. *Vide et v*. 29. *Item c*. 13. 20.

NOVUM COELUM ET NOVA TERRA POST MUNDI INNOVATIONEM.

Ecce enim ego creo coelos novos et terram novam: — et non ascendent super cor. *Isa*. 65. 17.

Quia sicut cœli novi, et terra nova, quae ego facio stare coram me, dicit Dominus: sic stabit semen vestrum, et nomen vestrum. *Ibid*. 66. 22.

Novos vero coelos, et novam terram secundum promissa ipsius expectamus, in quibus justitia habitat. 2. *Petr*. 3. 13.

Et vidi coelum novum, et terram novam. *Apoc*. 21. 1.

NUBES.

Deus in nube apparet Moysi, *Exod*. 19. 9. 16. *c*. 24. 15. 16. *et* 18. *c*. 33. 9. *Item Num*. 11. 25. *c*. 12. 10. *Nubes tabernaculum operit*, *Ibid*. 40. 34. *et seq*. *Item Num*. 9. 15. *et seq*. *Deus in nube super oraculum appariturus*, *Levit*. 16. 2. *Nubes rore concrescunt*, *Prov*. 3. 20. *Nubes in occasu orta pluviæ signum*. *Luc*. 12. 54. *et Matth*. 16. 3. *Nubis candidae visio Apoc*.

NUDITAS.

Nuditas spiritualis.

Prohibe pedem tuum a nuditate. *Jerem*. 2. 25.

Eras nuda, et confusione plena. *Ezech*. 16. 7. *Vide et v*. 22. *et* 39. *Item c*. 23. 29. *Osee* 2. 3. *Nahum* 3. 5.

Et nescis, quia tu es miser, et miserabilis, et pauper, et cæcus, et nudus, etc. *Apoc.* 3.17.

Beatus, qui vigilat, et custodit vestimenta sua, ne nudus ambulent, et videant turpitudinem ejus. *Ibid.* 16. 15.

Nudi vestiendi.
Vide et *Misericordia.*

Frange esurienti panem tuum, et egenos vagosque induc in domum tuam: cum videris nudum, operi eum, et carnem tuam ne despexeris. *Isa.* 58. 7. *Vide Tob.* 1. 20. *Ezech.* 18. 7. 16. *Matth.* 25. 35. 38.

NUNTIUS.

Nuntius bonus.

Legatus autem fidelis, sanitas. *Prov.* 13. 17.

Sicut frigus nivis in die messis; ita legatus fidelis ei, qui misit eum, animam ipsius requiescere facit. *Ibid.* 25. 13.

Aqua frigida anima sitienti, et nuntius bonus de terra longinqua. *v.* 25.

Nuntii bona exempla.

Rebecca, *Gen.* 24. 28. *Rachel*, *c.* 29. 12. *Filii Jacob*, *c.* 45. 26. *Judas*, *c.* 46. 28. *Uxor Manue*, *Judic.* 13.10. *Jonathas et Achimaas*, 2. *Reg.*17.17.21. *Nuntius Elisei*, 4. *Reg.* 5. 10. *Leprosi*, *c.* 7. 9. *et seq. Nuntii Ezechiae*, 4. *Reg.* 18. 14. *Item* 2. *Paral.* 30. 5. *Ancilla Annae*, *Tob.* 8. 16. *Uxor Tobiae*, *c.* 11. 6. *Mulieres resurrectionem Christi annuntiantes*, *Matth.*28. 8. *Angelus in nativitate Christi*, *Luc.* 2. 10. *Septuaginta duo Discipuli*, *c.* 10. 17. *Rhode*, *Actor* 12. 14. *Petrus*, *v.* 17.

Nuntius malus.

Sicut acetum dentibus, et fumus oculis, sic piger his, qui miserunt eum. *Prov.* 10. 26.

Nuntius impii cadet in malum. *Ibid.* 13. 17.

Claudus pedibus, et iniquitatem bibens, qui mittit verba per nuntium stultum. *Ib.* 26.6.

Nuntii mali, tristitis et infelicis exempla.

Cham, *Gen.* 9. 22. *Rebeccae*, *c.* 27. 42. *Jacobo*, *c.* 37. 32. *Judae*, *c.* 38. 24. *Josepho*, *c.* 48. 1. *Pharaoni*, *Exod.* 14. 5. *Regi Jerichuntis*, *Jos.* 2. 2. *Sisarae*, *Judic.* 4. 12. *Joatham*, *c.* 9. 7. *Vir de Benjamin*, 1. *Reg.* 4. 12. *et seq. Uxori Phinees*, *v.* 19. *Samueli*, *c.* 15.12. *Jonathas*, *c.* 19. 2. *Sauli*, *c.* 24. 2. *Abigail*, *c.* 25. 14. *Amalecita*, 2. *Reg.* 1. 2. *et seq. Joabo*, *c.* 3. 23. *Rechab et Baana*, *c.* 4. 8. *Davidi*, *c.* 10. 5. 17. *c.* 11. *per tot. c.* 12. 18. 27. *c.* 15. 12. 31. *Chusi*, *c.*18. 32. *Gad*, *c.* 24. 13. *Salomoni*, 3. *Reg.* 1. 51. *c.* 2. 29. 41. *Achabo*, *c.* 19. 1. *Eliae*, *v.* 2. *Ochosiae*, 4. *Reg.* 1. 5. *Minister Elisei*, *c.* 6. 15. *Regi As-*

syriorum, c. 17. 26. *Ezechias, c.* 18. 37. *Josaphat*, 2. *Paral.* 20. 2. *Nehemias*, 2. *Esdr.* 1.3. *Eunuchi Esther, Esth.* 4.4. *per tot. Nuntii Jobi, Job* 1. 14. *et seq. Ezechiae, Isa.* 38. 1. *Nuntii de Galilaea*, 1. *Mach.* 9. 14. *Alius nuntius tristis, c.* 16. 21. *Discipuli Joannis, Matth.*14.12. *Nuntius Jairi, Luc.* 8. 49.

NUPTIAE.

Nuptiae celebrantur, et Salvator noster iisdem non dedignatus est interesse.

Inito convivio, vescentes pariter et bibentes manserunt ibi. *Gen.* 24. 54.

Qui (*Laban*), vocatis multis amicorum turbis ad convivium fecit nuptias. *Ibid.* 29. 22.

Descendit itaque pater ejus ad mulierem, et fecit filio suo Samson convivium: sic enim juvenes facere consueverant. *Judic.* 14.10.

Et die tertia nuptiae factae sunt in Cana Galilaeæ: et erat Mater Jesu ibi. Vocatus est autem et Jesus, et discipuli ejus ad nuptias. *Joan.* 2. 1. 2.

OBEDIENTIA.

(*Vide Thesaurum Patrum*).

Obediendum Deo ejusque praeceptis, et quae obedientibus constituta sit merces.

*Hominem Deus volens sub obedientia vivere etiam in statu innocentiae, statim ut conditus est, ipsum praeceptis adstrinxit, et eum contra obedientiam peccantem severe punivit. Gen.c.*2.*et* 3.

Prompte obedivit Noe Domino in omnibus, quae ei facienda praecepit tempore instantis diluvii. Ibid. 7. 5. 9. *Vide c.* 6.22. *Item Hebr.* 11. 7.

Abram Dei mandato parens, promissaque accipiens, patria relicta, comitante Lot, Domino in Sichem sacrificavit. Ibid. c. 12.

Dixit iterum Deus ad Abram: Et tu ergo custodies pactum meum, et semen tuum post te in generationibus suis. *Ib.*17.9.

Praeceptum Dei de circumcisione, quamvis esset grave et insolitum, non distulit tamen Abram implere usque in crastinum. Ibid. v. 23.

Abraham praeceptum Dei de immolatione filii sine mora exequi voluit: ex quo considera mirabilem ejus obedientiam. Ibid. 22. 2. *Vide Actor* 7.4. *Hebr.* 11. 8. *et* 17.

Vocavit autem Angelus Domini Abraham secundo de coelo, dicens: Per memetipsum juravi, dicit Dominus: quia fecisti hanc rem, et non pepercisti filio tuo unigenito propter me: benedicam tibi, et multiplicabo semen tuum sicut stellas coeli, et velut arenam, quae est in littore maris: possidebit semen tuum portas inimicorum suorum, et benedicentur in semine tuo omnes gentes terrae, quia obedisti

voci meae. *Ibid. c.* 22. *v.* 15. *et seq. Vide Exod.* 7. 6.

Et benedicentur in semine tuo omnes gentes terrae, eo quod obedierit Abraham voci meae, et custodierit praecepta et mandata mea: et cæremonias legesque servaverit. *Ibid.* 26. 4. 5. *Vide c.* 28. 7.

Timuerunt autem obstetrices Deum, etc. *et ideo benefecit illis Deus. Exod.* 1. 17. 20.

Si audieris (*ait Dominus ad Moysen*) vocem Domini Dei tui, et quod rectum est coram eo feceris, et obedieris mandatis ejus, custodierisque omnia praecepta illius, cunctum languorem quem posui in Ægypto, non inducam super te: ego enim sum Dominus sanator tuus. *Ibid.* 15. 26.

Si ergo audieritis vocem meam, et custodieritis pactum meum, eritis mihi in peculium de cunctis populis: mea est enim omnis terra. Et vòs eritis mihi in regnum sacerdotale, et gens sancta. *Ibid.* 19. 5. 5.

Et faciens misericordiam in millia his, qui diligunt me, et custodiunt praecepta mea. *Ibid.* 20. 6.

Quod si audieris vocem ejus (*Angeli*), et feceris omnia quae loquor, inimicus ero inimicis tuis, et affligam affligentes te, etc. *Ibid.* 25.22. *Vide et versus sequentes.*

Custodite leges meas, atque judicia, et facite ea: ne et vos evomat terra, quam intraturi estis, et habitaturi. *Levit.* 20. 22. *Item c.* 22. 31.

Si in praeceptis meis ambulaveritis, et mandata mea custodieritis, et feceritis ea, dabo vobis pluvias temporibus suis. Et terra gignet germen suum, et pomis arbores replebuntur, etc. *Ibid.* 26. 3. 4. *per totum. Vide Deut.* 28. 1. *pariter per totum.*

Filii Israel per desertum ambulantes ad imperium Domini erigebant tentoria, et ad imperium ejus deponebant. Num. 9. 18. *Vide reliquos versus hujus capitis.*

Custodi praecepta ejus atque mandata (*ait Moyses ad populum Israel*), quæ ego praecipio tibi: ut bene sit tibi, et filiis tuis post te, et permaneas multo tempore super terram, quam Dominus Deus tuus daturus est tibi. *Deut.* 4. 40. *Vide c.* 7. *per totum. Item c.* 8. 1. *et c.* 11. *per totum.*

Dominum Deum vestrum sequimini, et ipsum timete, et mandata illius custodite, et audite vocem ejus: ipsi servietis, et ipsi adhaerebitis. *Ibid.* 13. 4.

Prophetam de gente tua, et de fratribus tuis sicut me suscitabit tibi Dominus Deus tuus ipsum audies: etc. *Ibid.* 18.15. Qui autem verba ejus, quæ loquetur in nomine meo, audire noluerit, ego ultor existam. *v.* 19.

Observa diligenter, ne in-

curras plagam leprae, sed facies quaecumqne docuerint te Sacerdotes Levitici generis, juxta id quod praecepi eis, et imple sollicite. *Ibid.* 24.8. *Vide* c. 27. 10.

Si autem audieris vocem Domini Dei tui, ut facias atque custodias omnia mandata ejus, quae ego praecipio tibi hodie, faciet te Dominus Deus tuus excelsiorem cunctis gentibus, quae versantur in terra, etc. *Ibid.* 28. 1. Aperiet Dominus thesaurum suum optimum, coelum, ut tribuat pluviam terrae tuae in tempore suo: benedicetque cunctis operibus manuum tuarum, etc. v. 12.

Quia transgressus est Achan mandatum Josue, populus in praelio fuit superatus, et Achan postea a populo lapidatus Josue. c. 7.

Si timueritis Dominum, et servieritis ei, et audieritis vocem ejus, et non exasperaveritis os Domini: eritis et vos, et rex qni imperat vobis, sequentes Dominum Deum vestrum. Si autem non audieritis vocem Domini, etc., erit manus Domini super vos, et super patres vestros. 1. *Reg.* 12. 14. 15.

Saul offerens holocaustum, contra mandatum Samuelis, reprobatus est. Ibid. 13. 12. *et seq.*

Melior est enim obedientia, quam victimae. *Ibid.* 15. 22. *Vide Eccles.* 4. 17.

Praedixit Dominus Salomoni, quod si faceret omnia, quae praeceperat ei, poneret thronum regni ejus in sempiternum: si autem averteretur, et non custodiret ejus mandata auferet Israel de superficie terrae. 3. *Reg.* 9. 4. *et seq. Vide* 2. *Paral.* 7. 17. *et seq.*

Cum ad mandatum Elisei Naaman indignatus abiret, dixerunt ei servi sui: Pater, et si rem grandem dixisset tibi Propheta, certe facere debueras. 4. *Reg.* 5. 13.

Dixit autem Dominus ad Jehu: Quia studiose egisti, quod rectum erat, et placebat in oculis meis, et omnia quae erant in corde meo, fecisti contra domum Achab: filii tui usque ad quartam generationem sedebunt super thronum Israel. *Ibid.* 10. 30.

Tu quoque (*Salomon*) si ambulaveris coram me, sicut ambulavit David pater tuus, et feceris juxta omnia quae praecepi tibi, et justitias meas, judiciaque servaveris: suscitabo thronum regni tui, sicut pollicitus sum David patri tuo, dicens: Non auferetur de stirpe tua vir, qui sit princeps in Israel si autem aversi fueritis, et dereliqueritis justitias meas et præcepta mea, quæ proposui vobis, et abeuntes servieritis diis alienis, et adoraveritis eos: evellam vos de terra mea, quam dedi vobis, et domum hanc, quam sanctificavi nomini meo, projiciam a facie mea, et tradam eam in parabolam, et in

exemplum cunctis populis. 2. *Paral.* 7. 17. *et seq. Item* 3. *Reg.* 9. 4. *et seq.*

Tobias junior, auditis exhortationibus patris, respondit: Omnia quaecumque praecepisti mihi, faciam, Pater. *Tob.* 5. 1.

Quidquid enim ille praecipiebat (*Mardochaeus*), observabat Esther: et ita cuncta faciebat, ut eo tempore solita erat quo eam parvulam nutriebat. *Esther* 2. 20. *Vide v.* 10.

Audi, fili mi, disciplinam patris tui, et ne dimittas legem matris tuae. *Prov.* 1. 8. Qui autem me audierit, absque terrore requiescet, et abundantia perfruetur, timore malorum sublato. *v.* 33.

Auris, quae audit increpationes vitae, in medio sapientium commorabitur. *Ibid.* 15. 31. *Vide Isa.* 55. 2. 3.

Haec enim omnia propter mandatum Dei fiunt. *Eccli.* 35. 7.

Si volueritis, et audieritis me, bona terræ comeditis. *Isa.* 1.19.

Utinam attendisses (*increpat Dominus Judaeorum ingratitudinem, hypocrisim, atque duritiam*) mandata mea: facta fuisset sicut flumen pax tua, et justitia tua, sicut gurgites maris. Et fuisset quasi arena semen tuum, etc. *Ib.*48.18.19.

Audite vocem meam, et ero vobis Deus, et vos eritis mihi populus: et ambulate in omni via, quam mandavi vobis, ut bene sit vobis. Et non audierunt, nec inclinaverunt aurem suam: sed abierunt in voluntatibus, et in pravitate cordis sui mali: factique sunt retrorsum, et non in ante, etc. *Jerem.* 7. 23.24. *Vide c.*11.4. *et c.*17.24.

Exemplo obedientiae Rechabitarum, precepta patris sui licet dura servantium, expostulat Dominus de pertinaci Judaeorum inobedientia adversus ipsius praecepta: quapropter his praenuntiat Dominus mala, illis autem bona. Ibid. c. 35. *Vide Dan.* 3. 16.

Jonas insipienter refugiebat obedire Domino praecipienti, ut iret ad prædicandum in Ninive; sed refugiendo devenit, quo Dominus eum miserat. Jonae c. 1. 2. *et* 3.

Mathathias dixit nuntiis regis Antiochi: Et si omnes obediunt regi, ego, et filii mei, et fratres mei obediemus legi patrum nostrorum. 1. *Mach.* 2. 20.

Cum hæc illa adhuc diceret, ait adolescens: Quem sustinetis? Non obedio præcepto regis, sed praecepto legis, quae data est nobis per Moysen. *Et alius ante dixerat*: Parati sumus mori magis, quam patrias Dei leges praevaricari. 2. *Mach.* 7. 30. *et v.* 2.

Et ait illis (*Jesus Simoni et Andreae*): Venite post me, et faciam vos fieri piscatores hominum. At illi continuo relictis retibus secuti sunt eum.

*Matth.*4. 19. 20. *Vide Marc.*1. 17. 18.

Omnis ergo qui audit verba mea baec, et facit ea, assimilabitur viro sapienti, qui aedificavit domum suam supra petram, — omnis, qui audit verba mea bæc, et non facit ea, similis erit viro stulto, etc. *Ib.* 7. 24. 26. *Vide v.*21. *et c.*15.3.

Et ecce vox de nube, dicens: Hic est Filius meus dilectns, in quo mihi bene complacui: ipsum audite. *Ibid.* 17. 5. *Vide Luc.* 5.4. *Joan.*2.5.7. *Act.*4.19.

Descendebat puer Jesus cum Maria et Joseph in Nazareth, et erat subditus illis. *Luc.*2.51.

Qui vos audit, me audit; et qui vos spernit, me spernit. *Ibid.* 10. 16.

Principes sacerdotum comminati sunt Petro et Joanni, ne omnino loqnerentur, neque docerent in nomine Jesu: *qui responderunt eis*: Si justum est in conspectu Dei, vos potius audire, quam Deum, judicate. Non enim possumns, quae vidimus, et andivimus, non loqui. *Actor.* 4. 18. 19. 20.

Obedire oportet Deo magis, quam bominibns. *Ibid.* 5. 29. Et nos sumus testes horum verborum, et Spiritus Sanctus, quem dedit Dens omnibus obedientibus sibi. 32. *Vide Rom.* 16. 19.

Saulus in terram prostratus, audiens verba Jesu Nazareni, prompte ait: Domine, quid me vis facere? *Ibid.* 9. 6.

Cornelius dixit Petro: Nunc ergo omnes nos in conspectu tuo adsumus, (*parati*) audire omnia, quæcnmqne tibi præcepta sunt a Domino. *Ibid.*10.33.

Paulus, electo sibi Sila in socium, perambulabat — Syriam et Ciliciam, confirmans Ecclesias: præcipiens custodire praecepta Apostolorum, et seniornm. *Ibid.* 15. 41.

Hnmiliavit semetipsnm (*Christus*) factus obediens usque ad mortem, mortem autem crucis, etc. *Philipp.* 2. 8. Itaque carissimi mei (sicut semper obedistis), non ut in præsentia mei tantum, sed multo magis nunc in absentia mea, cum metu et tremore vestram salutem operamini. *v.* 12. *Vide* 1. *Thess.* 4. 3. *et c.* 5. 18.

Estote autem factores verbi, et non auditores tantum, fallentes vosmetipsos. *Jacob* 1.22. *Vide Matth.*7.21.24. *Rom.*2.13.

Animas vestras castificantes in obedientia caritatis, in fraternitatis amore, simplici ex corde invicem diligite attentius. 1. *Petr.* 1. 22.

Obediendum perseveranter.

Quod cum audisset Dominus, ait ad me: Audivi vocem verborum populi hujus, quæ locuti snnt tibi: bene omnia sunt locuti. Quis det talem eos babere mentem, ut timeant me, et custodiant universa mandata mea in omni tempore, ut bene

sit eis, et filiis eorum in sempiternum? *Deut.* 5. 28. 29.

Ob mali devitationem.

Nnmquid vult Dominns holocausta et victimas (*ait Samuel Sauli*) et non potius ut obediatur voci Domini? Melior est enim obedientia, qnam victimæ: et auscultare magis, quam offerre adipem arietum. Quoniam qnasi peccatnm ariolandi est, repugnare: et qnasi scelns idololatriæ, nolle acqniescere. 1. *Reg.* 15. 22. 23.

Quia vocavi et rennistis: extendi manum meam, et non fuit qui aspiceret. Despexistis omne consilinm meum, et increpationes meas neglexistis. Ego quoque in interitn vestro ridebo, et subsannabo, cnm vobis id quod timebatis, advenerit, etc. *Prov.* 1. 24. *et seq.* *Vide Isa.* 65. 12. *et c.* 66. 4.

Quod si nolueritis, et me ad iracundiam provocaveritis: gladius devorabit vos. *Isa.* 1. 20.

Numquid non recipietis disciplinam, ut obediatis verbis meis, dicit Dominus? *Jerem.* 35. 13. *c.* 7. 13. *et seq.*

Et boni consecutionem.

Et propone in conspectn vestro hodie benedictionem, et maledictionem: benedictionem, si obedieritis mandatis Domini Dei vestri—, maledictionem si non obedieritis, etc. *Deut.* 11. 26. *et seq.*

Qui autem me audierit, absque terrore requiescet, et abundantia perfruetur, timore malorum sublato. *Prov.* 1. 33.

Custodi legem, atqne consilium: et erit vita animae tuæ. *Ibid.* 3. 21. 22. *et seq.*

Mens jnsti meditatur obedientiam. *Ibid.* 15. 28.

Si volneritis, et audieritis me, bona terræ comedetis. *Isa.* 1. 19.

Audite audientes me, et comedite bonnm. — Inclinate aurem vestram, et venite ad me: audite, et vivet anima vestra, et feriam vobiscum pactum sempiternum. *Ibid.* 55. 2. 3.

Obedientiae exempla.

Noe, *Gen.* 6. 22. *et c.* 7. 5. *Hebr.* 11. 7. *Abraham*, *c.* 12. 4. *et c.* 17. 23. *et c.* 22. 3. 10. *et c.* 26. 5. *Act.* 7. 4. *Hebr.* 11. 8. 17. *Jacob*, *c.* 28. 7. *Jacobi familia*, *c.* 35. 4. *Joseph*, *c.* 37. 14. *Moyses*, *Exod.* 3. 13. *et c.* 4. 3. *et c.* 7. 6. *et c.* 40. 14. *Israelitae*, *c.* 24. 3. *et c.* 39. 31. 42. *Num.* 1. 54. *et c.* 2. 34. *et c.* 9. 18. *et seq.* *Deut.* 34. 9. *Josue* 1. 16. 17. 2. *Paral.* 11. 4. *et c.* 24. 21. *Moyses et Aaron*, *Exod.* 7. 6. *Aaron et ejus filii*, *Lev.* 8. 36. *David*, 1. *Reg.* 17. 20. *Joram*, 4. *Reg.* 6. 21. 22. *Multitudo*, 1. *Esdr.* 10. 12. 2. *Esdr.* 5. 12. *Tobias*, *Tob.* 5. 1. *Esther*, *Esth.* 2. 10. 20. *Isaias*, *Isa.* 6. 8. *Ezechiae Regis legati*, *c.* 36. 21. *Rechabitae*, *Jerem.* 35. 6. *per tot.* *Mathathias*, 1. *Mach.* 2. 20. *Joseph Mariae Virginis Sponsus*,

Matth. 1. 24. *et c*. 2. 14. 21. *Petrus et Andreas*, *c*. 4. 20. *Marc*. 1. 28. *Jacobus et Joannes*, *v*. 22. *Marc*. 1. 20. *Matthaeus*, *c*. 9. 9. *Marc*. 2. 14. *Luc*. 5. 28. *Discipuli Christi*, *c*. 26. 19. *Luc*.22.13.*Apostoli*, *Marc*. 16. 20. *Luc*. 9. 6. *Joan*. 6. 10. *Deipara Virgo cum viro suo Joseph*, *Luc*. 2. *v*. 21. 22. 39. *et* 41. *Christus*, *Isa*. 50. 5. *Luc*. 2. 51. *Joan*. 10. 18. *et c*. 12. 49. *et c*. 14. 31.*et c*.15. 10. *et v*. 17. 4. *Philipp*. 2. 8. *Hebr*. 5. 8. *et c*. 10. 7. *Petrus*, *Luc*. 5. 5. *Actor*. 10. 33. *Coecus natus*, *Joan*. 9. 7. *Petrus et Joannes*, *Actor*. 4. 19. *et c*. 5. 29. *Paulus*, *c*. 9. 6. *Ananias*, *v*. 17. *Cornelius Centurio*, *c*. 10. 33. *Romana Ecclesia*, *Rom*. 16. 19. *Corinthiaca Ecclesia*, 2. *Cor*. 7. 15. *Philippenses*, *Philipp*. 2. 12. *Timotheus*, *v*. 22. *Thessalonicenses*, 1. *Thess*. 1. 6. *Sara*, 1. *Petr*. 3. 6.

Obedientia inferiorum erga Superiores.
Vide *Subditorum officium*.

OBJURGATIO.

Objurgationes in Ecclesia sunt necessariae.

Quid vultis? in virga veniam ad vos, an in caritate et spiritu mansuetudinis? 1. *Cor*. 4. 21.

Nam ex multa tribulatione et angustia cordis scripsi vobis per multas lacrymas: non ut contristemini, sed ut sciatis, quam caritatem habeam abundantius in vobis. 2. *Cor*. 2. 4.

Et nolite communicare operibus infructuosis tenebrarum, magis autem redarguite. *Ephes*. 5. 11. *Vide et v*. 13.

Omnis scriptura divinitus inspirata, utilis est — ad arguendum, ad corripiendum, etc. 2. *Tim*. 3. 16.

Praedica verbum, insta opportune, importune: argue, obsecra, increpa in omni patientia et doctrina. *Ibid*. 4. 2.

Objurgationis exempla.

Dei ad Adam et Hevam, *Gen*. 3. 11. *Dei ad Cain*, *c*. 4. 6. 10. *Dei ad Abimelech*, *c*. 20. 3. *Abimelech ad Isaac*, *c*. 26. 9. *Laban ad Jacob*, *c*. 31. 26. *Ruben ad fratres*, *c*. 42. 22. *Moyses ad Aaron*, *Exod*. 32. 21. *Angeli Domini ad Israelitas*, *Judic*. 2. 1. 2. *David ad Saul*, 1. *Reg*. 24.10. *David ad Abner*, *c*. 26. 15. *Nathan ad David*, 2. *Reg*. 12. 9. *Joab ad David*, *c*. 19. 5. 6. *Eliae ad Achab*, 3. *Reg*. 18.18.*Eliae ad Israelitas*, *v*.21. *Eliae ad Ochoziam*, 4. *Reg*. 1. 16. *Elisei ad Joram*, *c*. 3. 13. *Abiae ad Jeroboam*, 2. *Paral*. 13. 5. *Josaphat ad Achab*, *c*. 18. 6. *Jehu ad Josaphat*, *c*. 19. 2. *Zachariae ad populum Israel*, *c*. 24. 20. *Prophetae cujusdam ad Amaziam*, *c*. 25. 15. *Sacerdotum ad Oziam*, *c*. 26. 18. *Nehemiae ad optimates Israel*, 2. *Esdr*. 5. 7. *Job ad uxorem*,

Job. 2. 10. *Jeremiae ad populum*, *Jerem.* 34. 17. *Joannis*, *ad Pharisaeos*, *Matth.* 3. 7. *et ad Herodem*, *c.* 14. 4. *Marc.* 6. 18. *Christi ad Discipulos*, c. 15. 13. *et c.* 16.*et* 8.*et* c.19. 14. *et c.* 26. 10. *Marc.* 8. 17. *et c.* 14. 6. *et c.* 16. 14. *Luc.* 8. 25. *et c.* 22. 46. 51.*Joan.*6. 62. *et c.* 12. 7. *Ad Petrum*, *Matth.* 16. 23. *et c.* 26. 40.52. *Joan.* 18. 11. *Ad Judaeos*, *Marc.* 9. 18. *Luc.* 9. 41. *Joan.* 6. 43. *et c.* 7. 19. *Ad mercenarium*, *Matth.* 20. 15. *Ad turbam*, *Matth.* 15. 3. *Marc.* 7. 18. *Joan.* 6. 26. *Ad Herodianos*, *Matth.* 22. 18. *Marc.* 12. 15. *Luc.* 20. 23. *Ad discipulos et ad Petrum*, *Matth.* 26. 40. *Marc.* 14.37. *Luc.* 22. 46. *Ad Scribas et Pharisaeos*, *Matth.* 9. 4. *Marc.* 2. 8. *Luc.* 5. 22.*et c.* 6. 3. *Ad Hypocritas*, *v.* 41. *Ad Pharisaeos*, *Luc.* 11.39.*Ad quemdam hominem*, *c.* 12. 14. *Ad duos de discipulis*, *c.* 24. 25. *Ad Nicodemum*, *Joan.* 3. 10. *Ad quemdam regulum*, *c.* 4. 48. *Ad servum Pontificis*, *c.* 18. 23. *Ad Sadducaeos*, *Matth.* 22. 29. *Marc.* 12. 24. *Latronis ad socium suum. Luc.* 23. 40. *Petri ad populum*, *Actor.*3.12. *Ad Sacerdotes, principes*, *et seniores*, *c.* 4. 10. *Ad Ananiam et Saphiram*, 5. 3. *et* 9. *Stephani ad Judaeos*, *c.* 7. 31. *Petri ad Simonem magum*, *c.* 8. 20. *et sequent. Pauli ad Elymam magnum*, *c.* 13. 10. *Pauli et Barnabae ad Judaeos*, *v.* 46. *Ad Lycaones*, *c.* 14. 14. *Pauli ad Ananiam sacerdotem*, *c.* 23. 3. *Ad nautas*, *c.* 27.21. *Ad Corinthios*, 1. *Cor.* 1. 11. *et c.* 3. 3. *et c.* 6. 1. *et seq.* 2. *Cor.* 12. 11. *et seq. Ad Galatas*, *Gal.* 3. 1. *et c.* 5. 7. *Ad Hebraeos*, *Hebr.* 5. 12.

OBLATIO. *Vide et* SACRIFICIUM, *et Titul.* DEUS.

Oblatio omnis debet esse sine vitio aut macula.

Si holocaustum fuerit ejus oblatio, ac de armento; masculum immaculatum offeret ad ostium tabernaculi testimonii, ad placandum sibi Dominum. *Levit.* 1. 3. *Vide Exod.* 29. 10.

Quod si hostia pacificorum fuerit ejus oblatio, et de bobus voluerit offerre, marem sive foeminam, immaculata offeret coram Domino. *Ibid.* 3. 1. *Vide c.* 22. 19. *et seq.*

Haec sunt sacrificia, quæ offerre debetis: Agnos anniculos immaculatos duos quotidie in holocaustum sempiternum. *Num.* 28. 3. Immaculata offeretis omnia cum libationibus suis. *v.* 31. *Vide Exod.* 29.38.

Sin autem habuerit maculam, vel claudum fuerit, vel cæcum, aut in aliqua parte deforme, vel debile, non immolabitur Domino Deo tuo. *Deut.* 15. 21. *Vide Levit.* 22. 20. *et seq.*

Noli offerre munera prava, non enim suscipiet illa (*Dominus*). *Eccli.* 35. 14.

Cumque compleveris expians illud (*altare*), offeres vitulum de armento immaculatum, et arietem de grege immaculatum. *Ezech.* 43. 23.

Maledictus dolosus, qui habet in grege suo masculum, et votum faciens immolat debile Domino: quia rex magnus ego, dicit Dominus exercituum, et nomen meum horribile in gentibus. *Malach.* 1. 14. *Vide etiam v.* 8.

Oblationes Deo gratae coelitus incenduntur.

Abel quoque obtulit de primogenitis gregis sui, et de adipibus eorum: et respexit Dominus ad Abel, et ad munera ejus. *Gen.* 4. 4. *Vide c.* 8. 21. *et c.* 15. 17. *Item Hebr.* 11. 4.

Apparuitque gloria Domini omni multitudini: et ecce egressus ignis a Domino devoravit holocaustum, et adipes, qui erant super altare, etc. *Levit.* 9. 23. 24. *Vide et Judic.* 6. 21. *c.* 13. 20.

Cecidit autem ignis Domini, et voravit holocaustum, et ligna, et lapides, pulverem quoque, et aquam, quae erat in aquaeductu, lambens. 3. *Reg.* 18. 38.

Et aedificavit ibi (*David*) altare Domino: obtulitque holocausta, et pacifica, et invocavit Dominum, et exaudivit eum in igne de coelo super altare holocausti. 1. *Par.* 21: 26.

Cumque complesset Salomon fundens preces, ignis descendit de coelo, et devoravit holocausta et victimas: et majestas Domini implevit domum. 2. *Par.* 7. 1. *Vide* 2. *Mach.* 1. 22.

Sicut et Moyses orabat ad Dominum, et descendit ignis de coelo, et consumpsit holocaustum, etc. 2. *Mach.* 2. 10.

Oblationes quotidianae.

Hoc est, quod facies in altari: Agnos anniculos duos per singulos dies jugiter, unum agnum mane, et alterum vespere. *Exod.* 29. 38. 39.

Hæc sunt sacrificia quæ offerre debetis: Agnos anniculos immaculatos duos quotidie in holocaustum sempiternum. *Num.* 28. 3. *Vide* 1. *Esdr.* 3. 3. 4.

Oblactio pro defunctis.

Et facta collatione, duodecim millia drachmas argenti misit (*Judas Machabaeus*) Jerosolymam offerri pro peccatis mortuorum sacrificium, bene et religiose de resurrectione cogitans, etc. 2. *Mach.* 12. 43. *et seq.*

Oblationes propriorum filiorum.

De semine tuo non dabis, ut consecretur idolo Moloch, nec pollues nomen Dei tui: ego Dominus. *Levit.* 18. 21.

Hæc loqueris filiis Israel (*ait Dominus Moysi*): Homo de filiis Israel, et de advenis, qui

habitant in Israel, si quis dederit de semine suo idolo Moloch, morte moriatur: populus terrae lapidabit eum, etc. *Ibid.* 20. 2.

Non facies similiter Domino Deo tuo. Omnes enim abominationes, quas aversatur Dominus, fecerunt diis suis, offerentes filios et filias, et comburentes igni. *Deut.* 12. 31.

Nec inveniatur in te, qui lustret filium suum, aut filiam, ducens per ignem: aut qui ariolos sciscitetur, et observet somnia atque auguria. *Ibid.* 18. 10. *Vide Judic.* 11. 34. 39.

Arripiensque (*Mesa rex Moab*) filium suum primogenitum, qui regnaturus erat pro eo, obtulit holocaustum super murum, etc. 4. *Reg.* 3. 27.

Sed ambulavit (*Achaz*) in via regum Israel: insuper et filium suum consecravit, transferens per ignem secundum idola gentium, quae dissipavit Dominus coram filiis Israel. *Ibid.* 16. 3. *Vide* 3. *Paralip.* 28. 3.

Servieruntque Baal, et consecraverunt (*filii Israel*) filios suos et filias suas per ignem, et divinationibus inserviebant, et auguriis: et tradiderunt se, ut facerent malum coram Domino, ut irritarent eum. *Ibid.* 17. 16. 17.

Et traduxit (*Manasses*) filium suum per ignem, et ariolatus est, et observavit auguria, et fecit pythones, et aruspices multiplicavit, etc. *Ib.* 21. 6. *Item* 2. *Paral.* 33. 6.

Et immolaverunt filios suos, et filias suas daemoniis. *Psal.* 105. 37. *Vide Isa.* 57. 5.

Et aedificaverunt (*filii Juda*) excelsa Topheth, quae est in valle filii Ennon: ut incenderent filios suos, et filias suas, igni, quae non praecepi, nec cogitavi in corde meo. *Jerem.* 7. 31.

Et ædificaverunt excelsa Baalim ad comburendos filios suos igni in holocaustum Baalim: quae non præcepi, nec locutus sum, nec ascenderunt in cor meum. *Ibid.* 19. 5.

Et tulisti (*Jerusalem*) filios tuos, et filias tuas, quas generasti mihi: et immolasti eis ad devorandum. Numquid parva est fornicatio tua? Immolasti filios meos, et dedisti, illos consecrans eis. *Ezech.* 16. 20. 21. 36. *Item* c. 20. 31. c. 23. 37.

Oblationum convivia cum gaudio celebrantur.

Obtulit ergo Jethro cognatus Moysi holocausta, et hostias Deo: veneruntque Aaron et omnes seniores Israel, ut comederent panem cum eo coram Deo. *Exod.* 18. 12. *Vide Gen.* 31. 46. 54.

Surgentesque mane (*filii Israel*), obtulerunt holocausta, et hostias pacificas, et sedit populus manducare et bibere, et surrexerunt ludere. *Ibid.* 32. 6. *Vide Num.* 25. 2.

Et immolabis hostias pacificas, comedesque ibi, et epulaberis coram Domino Deo tuo. *Deut.* 27. 7. *Vide* 1. *Reg.* 1. 4. *c.* 9. 13. *c.* 18. 5.

Igitur evigilavit Salomon, et intellexit, quod esset somnium: cumque venisset Jerusalem, stetit coram Arca foederis Domini, et obtulit holocausta, et fecit victimas pacificas, et grande convivium universis famulis suis. 3. *Reg.* 3. 15. *Vide et c.* 1. 9. *Item* 2. *Reg.* 15. 12.

Et comederunt, et biberunt coram Domino in die illo cum grandi laetitia. 1. *Par.* 29.22.

Oblationes impiorum.

Factum est autem post multos dies, ut offerret Cain de fructibus terrae munera Domino. *Gen.* 4. 3.

Tulit autem de praeda populus oves et boves, primitias eorum, quae caesa sunt, ut immolet Domino Deo suo in Galgalis. 1. *Reg.* 15. 21.

Sacrificium et oblationem noluisti: aures autem perfecisti mihi. Holocaustum et pro peccato non postulasti. *Psal.* 39. 7. 8. *Vide Psal.* 49. 9.

Quoniam si voluisses sacrificium, dedissem utique: holocaustis non delectaberis. *Ps.* 50. 18. *Vide Eccli.* 34. 21.

Victimae impiorum abominabiles Domino: vota justorum placabilia. *Prov.* 15. 8.

Hostiae impiorum abominabiles, quia offeruntur ex scelere. *Ibid.* 21. 27.

Et noli inspicere sacrificium injustum, quoniam Dominus judex est, et non est apud illum gloria personae. *Eccli.* 35. 15. *Vide Isa.* 43. 23.

Ut quid mihi thus de Saba affertis, et calamum suaveolentem de terra longinqua: holocautomata vestra non sunt accepta, et victimae vestrae non placuerunt mihi. *Jerem.* 6. 20. *Vide Isa.* 1. 11. *et sequentes Item c.* 61. 8. *c.* 66. 3.

Cum jejunaverint, non exandiam preces eorum: et si obtulerint holocautomata, et victimas, non suscipiam ea; quoniam gladio, et fame, et peste consumam eos. *Ib.* 14. 12.

Hostias offerent, immolabunt carnes, et comedent, et Dominus non suscipiet eas: tunc recordabitur iniquitatis eorum, et visitabit peccata eorum: ipsi in Ægyptum convertentur. *Oseæ* 8. 13.

Non libabunt Domino vinum, et non placebunt ei: sacrificia eorum quasi panis lugentium, etc. *Ibid.* 9. 4.

Quod si obtuleritis (*Israelitis loquitur Dominus*) mihi holocautomata, et munera vestra, non suscipiam: et vota pinguium vestrorum non respiciam. *Amos* 5. 22. *Vide Mich.* 6. 7.

Et intulistis de rapinis claudum, et languidum, et intulistis munus: numquid suscipiam

illud de manu vestra, dicit Dominus? *Malach.* 1. 13. *Vide et v.* 7.

Euntes autem discite, quid est: Misericordiam volo, et non sacrificium. Non enim veni vocare justos, sed peccatores (*ad poenitentiam*). *Matth.*9.13. *Vide c.*12.7. *Item Marc.*12.23.

Ideo ingrediens mundum dicit: Hostiam et oblationem noluisti: corpus autem aptasti mihi: holocautomata pro peccato non tibi placuerunt. *Hebr.* 10. 5. 6. *Vide Psal.* 39. 7.

OBLIVIO.

Oblivio beneficiorum.
Vide *Beneficia.*

Obliviscendum numquam est Dei.

Observa, et cave, ne quando obliviscaris Domini Dei tui. *Deut.* 8. 11.

Deum, qui te genuit, dereliquisti, et oblitus es Domini creatoris tui. *Ibid.* 32. 18.

Obliviscor, de Deo humanitus dictum.

Si tu, Deus, recordatus mei *fueris*, nec oblitus ancillæ tuæ, etc. 1. *Reg.* 1. 11.

Deus non est oblitus clamorem pauperum. *Psal.*9.13. *Vide et v.* 11.

Usquequo, Domine, oblivisceris me in finem? *Psal.*12.1. *Vide Psal.*41.10.*et* 43.*Item Isa.* 44.21.*c.*49.14.15.*Thren.*5.20.

Voca nomen ejus absque misericordia: quia non addam ultra misereri domui Israel, sed oblivione obliviscar eorum. *Osee* 1. 6. *Vide c.* 4. 6.

OBSCURITAS.

Obscuritas sumitur pro caecitate spirituali.

Obscurentur oculi eorum, ne videant. *Psal.* 68. 24. *Item Rom.* 11. 10.

Et obscuratum est insipiens cor eorum. *Rom.* 1. 21.

Tenebris obscuratum habentes intellectum, etc. *Ephes.* 4. 18. *Vide totum versum.*

OBSECRATIO.

Sumitur pro deprecatione.

Ut respicias orationem servi tui, et obsecrationem ejus. 2. *Paral.* 6. 19. *Vide et v.* 35.

Domine, exaudi orationem meam: auribus percipe obsecrationem meam. *Psal.*142. 1.

Et haec vidua, — quae non discedebat de templo, jejuniis et obsecrationibus serviens nocte ac die. *Luc.* 2. 37.

Quare discipuli Joannis jejunant frequenter, et obsecrationes faciunt? *Ibid.* 5. 33.

Fratres, voluntas quidem cordis mei, et obsecratio ad Deum, fit pro illis in salutem. *Rom.* 10. 1. *Vide et* 1.*Tim.*2.1.

Pro oratione.

Nec est alia natio tam grandis, quae habeat Deos appro-

pinquantes sibi, sicut Deus noster adest cunctis obsecrationibus nostris. *Deut.* 4. 7.

Reliqua autem gestorum Manasse: et obsecratio ejus ad Deum suum, etc. 2.*Paral.*33. 18.

Pro petitione.

Daniel tribus temporibus per diem *orabat* obsecratione sua. *Dan.* 6. 13.

Et in ipsorum obsecratione pro vobis. 2. *Cor.* 9. 14.

Pro supplicatione.

Cum obsecrationibus loquetur pauper; et dives effabitur rigide. *Prov.* 18. 23.

Assumite et gladium spiritus (quod est verbum Dei) per omnem orationem et obsecrationem orantes omni tempore in spiritu: et in ipso vigilantes in omni instantia, et obsecratione pro omnibus sanctis. *Ephes.* 6. 17. 18.

In omni oratione, et obsecratione, cum gratiarum actione, petitiones vestrae innotescant apud Deum. *Philipp.* 4. 6.

Quae autem vere vidua est, — instet obsecrationibus — nocte ac die. 1. *Tim.* 5. 5.

OBSEQUIUM.

Sumitur pro cultu divino.

Venit hora, ut omnis, qui interficit vos, arbitretur obsequium se praestare Deo. *Joan.* 16. 2.

Qui sunt Israelitae, quorum adoptio est filiorum, et gloria, et testamentum, et legislatio, et obsequium, et promissa. *Rom.* 9. 4.

Rationabile (*sit*) obsequium vestrum, *Ibid.* 12. 1.

Pro officio seu functione et ministerio divino.

Et obsequii mei oblatio accepta fiat in Jerusalem sanctis. *Rom.* 15. 31.

Observatio Legis. Vide *Lex.*

OBSTETRIX.

Obstetricum usus longe antiquissimus.

Dixitque ei obstetrix (*ad Rachel*): Noli timere, quia et hunc habebis filium. *Gen.* 35. 17.

In ipsa effusione infantium, unus protulit manum, in qua obstetrix ligavit coccinum, etc. *Ibid.* 38. 27.

Obstetricum in Ægypto pietas.

Timuerunt autem obstetrices Deum, et non fecerunt juxta praeceptum regis, etc.*Exod.*1. 17.

OBSTINATIO ET DURITIA CORDIS.

Observatio cavenda.

Circumcidite igitur praeputium cordis vestri, et cervicem vestram ne induretis amplius. *Deut.* 10. 16.

Hodie si vocem ejus audi e-

ritis, nolite obdurare corda vestra. *Psal.* 94. 8. *Vide Hebr.* 3. 7. 8. 15. *et c.* 4. 7.

Vir impius procaciter obfirmat vultum suum : qui autem rectus est, corrigit viam suam. *Prov.* 21. 29. *Vide* 2. *Paral.* 30. 8.

Secundum autem duritiam tuam, et impoenitens cor thesaurizas tibi iram in die irae, et revelationis justi judicii Dei *Rom.* 2. 5.

Mali autem homines et seductores, proficient in pejus. 2. *Tim.* 3. 13.

Doctrinis variis et peregrinis nolite abduci. Optimum est enim gratia stabilire cor. *Hebr.* 13. 9.

Obstinationis poena.

Quod si nolueritis, et me ad iracundiam provocaveritis : gladius devorabit vos, quia os Domini locutum est. *Isa.* 1. 20.

Haec dicit Dominus. — Ecce ego inducam super civitatem hanc, et super omnes urbes ejus, universa mala, quae locutus sum adversus eam, quoniam induraverunt cervicem suam, ut non audirent sermones meos. *Jerem.* 19. 15. *Vide Baruch* 2. 8. *et seq. Zach.* 7. 11. *et seq.*

Vae provocatrix et redempta civitas. — Non audivit vocem, et non suscepit disciplinam, etc. *Soph.* 3. 1. 2. *Vide* 2. *Paral.* 36. 16. *Ezech.* 6. 3. *per tot. Amos* 4. 6. *per tot. Matth.* 23. 37.

Obstinationis et praevaricationis exempla.

Dixitque Dominus ad eum (*Cain*) : Quare iratus es ? et cur concidit facies tua ? *Gen.* 4. 6. *Sed post increpationem, quam fecit Dominus, pejor fuit, et fratricidium perpetravit.*

Induratumque est cor Pharaonis, et non audivit eos, sicut praeceperat Dominus. *Exod.* 7. 13. *Vide v.* 14. *et* 22. *imo a cap.* 5. *usque ad* 11. *nam cor ipsius nec per blanda verba, quae primo dixit Moyses ex parte Domini, nec per dura flagella potuit emolliri.*

Filii Israel dicuntur a Domino populus duræ cervicis, *ut patet Exod.* 32. 9. *etc.* 33. 3. 5. *Item Deut.* 9. 6. 13.

Heli sermonibus suis filios corripuit, sed nihil eis profuit. 1. *Reg.* 2. 23. *et seq.*

Samuel prædixit populo conditiones regis eorum valde graves, et quod hoc displiceret Domino ; et tamen noluerunt desistere a proposito. Ib. 8. 11. 19.

Nec per verba Jonathae, nec per beneficia a David recepta, cor Saul ad diligendum ipsum potuit provocari. Ibid. c. 18. *Vide Capita sequentia.*

De Nabal dicitur, quod esset vir durus, et pessimus, et malitiosus. *Ibid.* 25. 3.

Obstinate nimis Asael persequebatur Abner. 2. *Reg.* 2. 18.

Qui non audierunt, sed indu-

raverunt cervicem suam juxta cervicem patrum suorum, qui noluerunt obedire Domino Deo suo. Et abjecerunt legitima ejus, et pactum, etc. 4. *Reg.* 17. 14. 15. *Vide et seq.*

Mittebatque eis Prophetas, ut reverterentur ad Dominum, quos protestantes, illi andire nolebant. 2. *Paral.* 24.19. *Vide et v.* 21.

Fecitque (*Sedecias*) malum in oculis Domini Dei sui, nec erubuit faciem Jeremiae Prophetae, loquentis ad se ex ore Domini; — et induravit cervicem suam et cor, ut non reverteretur ad Dominum Deum Israel. Sed et universi principes sacerdotum et populus praevaricati sunt inique, etc. *Ibid.* 36. 12. *et seq. Vide et c.*30. 8.

Domine oculi tui respiciunt fidem; percussisti eos, et non doluerunt: attrivisti eos, et renuerunt accipere disciplinam: induraverunt facies suas supra petram, et noluerunt reverti. *Jer.* 5. 3.

Sermonem, quem locutus es ad nos in nomine Domini, non audiemus ex te, etc. *Ibid.* 44. 16. *et c. seq.*

Fili hominis mitto ego te ad filios Israel, ad gentes apostatrices, quae recesserunt a me: ipsi et patres eorum praevaricati sunt pactum meum usque ad diem hanc. Et filii dura facie, et indomabili corde sunt. *Ezech.* 2. 3. 4. *Vide c.* 5. *etc.* 6. *per totum.*

Et noluerunt attendere, et averterunt scapulam recedentem, et aures suas aggravaverunt, ne audirent. Et cor suum posuerunt ut adamantem, ne audirent legem, etc. *Zach.* 7. 11. 12. *et seq. Vide Baruch* 2. 7. *et seq. Amos* 4. 11.

Jerusalem, Jerusalem, quae occidis Prophetas, — quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum gallina congregat pullos suos sub alas, et noluisti? *Matth.* 23. 37. *Vide Luc.* 13. 34.

Dura cervice, et incircumcisis cordibus et auribus, vos semper Spiritui Sancto resistitis, etc. *Act.* 7. 51.

OBTRECTATIO ET OBTRECTATOR

Obtrectatio damnatur.

Non eris criminator, nec susurro in populo. *Lev.* 19. 16.

Prohibe linguam tuam a malo: et labia tua ne loquantur dolum. *Psal.* 33. 14. *Vide et Psal.* 14. 3.

Detrahentem secreto proximo suo, hunc persequebar. *Psal.*100.5. *Vide et Psal.*119.2.

Vir linguosus non dirigetur in terra. *Psal.* 139. 12.

Remove a te os pravum, et detrahentia labia sint procul a te. *Prov.* 4. 24.

Timor Domini odit malum: arrogantiam, et superbiam, et vim pravam, et os bilingue detestor. *Ibid.* 8. 13.

Cogitatio stulti peccatum est: et abominatio hominum detractor. *Ibid.* 24. 9. Time Dominum fili mi, — et cum detractoribus non commiscearis. *v.* 21. Ne sis testis frustra contra proximum tuum: nec lactes quemquam labiis tuis. *v.* 28.

Ventus aquilo dissipat pluvias, et facies tristis linguam detrahentem. *Ibid.* 25. 23.

Si mordeat serpens in silentio, nihil eo minus habet qui occulte detrahit. *Eccles.*10.11. In cogitatione tua regi ne detrahas, et in secreto cubiculi tui ne maledixeris diviti.*v.*20.

Detractores (*sunt*) Deo odibiles, etc. *Rom.* 1. 30.

Timeo enim, ne forte cum venero (*inquit Paulus*), non quales volo, inveniam vos; — ne forte — detractiones—sint inter vos. 2. *Cor.* 12. 20.

Mulieres similiter pudicas, non detrahentes, sobrias, fideles in omnibus. 1. *Tim.* 3.11. *Vide Tit.* 3. 2. *Jacob* 1. 26. *et c.* 3. 2. *et seq.*

Nolite detrahere alterutrum, fratres. Qui detrahit fratri,aut qui judicat fratrem suum, detrahit legi, etc. *Jacob* 4. 11.

Deponentes igitur omnem malitiam — et omnes detractiones. 1. *Petr.* 2. 1.

Obtrectationis et detractionis exempla.

Filii Laban, *Gen.* 31. 1. *Uxor Putipharis*, *c.* 39. 14. 17. *Maria et Aaron*, *Num.* 12. 1. 2. *Exploratores terrae promissae*, *Num.* 14. 36. *Multitudo*, *c.* 16. 41. *Filii Belial*, 1. *Reg.*10.27. *Doeg Idumaeus*, *c.* 22. 9. *Principes philistiim*, *c.* 29. 3. 4. *Principes Ammonitarum*, 2. *Reg.* 10. 3. *Absalom*, *c.* 15. 3. *Siba*, *c.* 16. 3. *Rehum cum sociis*, 1. *Esdr.* 4. 13. *et seq. Ancilla Raguelis*, *Tob.* 3. 9. *Aman*, *Esth.* 3. 8. *Principes Juda*, *Jerem.* 38. 4. *Chaldaei quidem*, *Dan.* 3. 12. *Danielis hostes*, *c.* 6. 13. *Alcimus cum viris iniquis*, 1. *Mach.* 7. 6. 25. *Simon*, 2. *Mach.* 3. 6. *et c.* 4. 1. *Alcimus*, *c.* 14. 6. 26. *Pharisaei*, *Matth.* 9. 11. *Judaei*, *c.* 11. 18. 19. *Luc.* 19. 7. *Joan.* 7. 12. *etc.* 8. 48. *et c.* 9. *v.* 16. 24. 28. *Domini puellae pythonissae*, *Act.* 16. 20. *Judaei Thessalonicenses*, *c.* 17. 6. *et seq. Epicurei et Stoici Philosophi*, *v.* 18. *Judaei Corinthii*, *c.* 18.13. *et c.* 19. 9. *Judaei Asiatici*, *c.* 21. 28. *Barbari*, *c.* 28. 4. *Vide et Accusationis et falso accusatorum exempla.*

OCCASIO.

Occasio oblata non est praetermittenda.

Pro hac orabit ad te omnis sanctus, in tempore opportuno: verumtamen in diluvio aquarum multarum, ad eum non approximabunt. *Psal.* 31. 6.

Hodie si vocem ejus audieritis, nolite obdurare corda vestra. *Ibid.* 94. 8.

Quodcumque facere potest manus tua, instanter operare : quia nec opus, nec ratio, nec sapientia, nec scientia erunt apud inferos, quo tu properas. *Eccles.* 9. 10.

Quærite Dominum, dum inveniri potest : invocate eum, dum prope est. *Isa.* 55. 6.

Date Domino Deo vestro gloriam antequam contenebrescat, et antequam offendant pedes vestri ad montes caliginosos : expectabitis lucem, et ponet eam in umbram mortis, et in caliginem. *Jerem.* 13. 16. *Vide et* 21. 12.

Dum autem irent (*virgines fatuae* emere (*oleum*), venit sponsus : et quæ paratæ erant, intraverunt cum eo ad nuptias, et clausa est janua. *Matth.* 25. 10. Vigilate itaque, quia nescitis diem, neque horam. *v.* 13. *Vide Marc.* 13. 33.

Contendite intrare per angustam portam : quia multi, dico vobis, quaerent intrare, et non poterunt. Cum autem intraverit paterfamilias, et clauserit ostium, incipietis foris stare, et pulsare ostium, etc. *Luc.* 13. 24. 25. *Vide c.* 12. 40. 46. *et Matth.* 24. 42. 50.

Venient dies, quando desideretis videre unum diem Filii hominis, et non videbitis, *Ibid.* 17. 22.

Dico autem vobis, quia omni habenti dabitur, et abundabit. *Ibid.* 19. 26.

Quaeretis me, et non invenietis. *Joan.* 7. 34. *Vide et c.* 8. 21.

Adhuc modicum lumen in vobis est. Ambulate dum lucem habetis, ut non vos tenebrae comprehendant : et qui ambulat in tenebris, nescit, quo vadat. Dum lucem habetis, credite in lucem, ut filii lucis sitis. *Ibid.* 12. 35. 36.

O homo peccator! An divitias bonitatis ejus, et patientiæ, et longanimitatis contemnis? ignoras, quoniam benignitas Dei ad poenitentiam te adducit ? secundum autem duritiam tuam, et impœnitens cor, thesaurizas tibi iram in die irae, et revelationis justi judicii Dei, qui reddet unicuique secundum opera ejus. *Rom.* 2. 4. *et seq.*

Tu autem fide stas : noli altum sapere, sed time. — Vide ergo (*in te*) bonitatem — Dei —, si permanseris in bonitate, alioquin et tu excideris, etc. *Ibid.* 11. 20. 22.

Odientes malum, adhærentes bono. *Ibid.* 12. 9. Sollicitudine non pigri : Spiritu ferventes, etc. *v.* 11.

Et hoc scientes tempus, quia hora est jam nos de somno surgere : nunc enim propior est nostra salus, quam cum credidimus. Nox praecessit, dies autem appropinquavit : abjiciamus ergo opera tenebrarum, et induamur arma lucis. Sicut in die honeste ambulemus, etc. *Ibid.* 13. 11. *et seq.*

Adjuvantes autem exhorta-

mur, ne in vacuum gratiam Dei recipiatis. Ait enim: Tempore accepto exaudivi te, et in die salutis adjuvi te. Ecce nunc tempus acceptabile; ecce nunc dies salutis. 2. *Cor. c.* 6. 1. 2. *Confer. Isa.* 49. 8.

Ergo dum tempus habemus, operemur bonum, etc. *Gal.* 6. 10.

Sed ut sapientes, redimentes tempus, quoniam dies mali sunt. *Ephes.* 5.16. *Vide Coloss.* 4. 5.

Propterea abundantius oportet observare nos ea quae audivimus, ne forte pereffluamus. *Hebr.* 2. 1. *Vide et v.* 3.

Sed adhortamini vosmetipsos per singulos dies, donec hodie cognominatur, ut non obduretur quis ex vobis fallacia peccati, etc. *Ibid.* 3. 13. *Vide v.* 7. *et* 15. *Item c.* 4. 7.

Adeamus ergo cum fiducia ad thronum gratiæ: ut misericordiam consequamur, et gratiam inveniamus in auxilio opportuno. *Ibid.* 4. 16.

Scitote enim, quoniam et postea cupiens (*Esau*) hereditare benedictionem, reprobatus est; non enim invenit pœnitentiae locum: quamquam cum lacrymis inquisisset eam. *Ibid.* 12. 17. *Vide Gen.* 27. 34. 38.

OCCISIO.

Occisio. Vide et *Homicidium.*

Occisio hominis juridica.

In ore duorum aut trium testium peribit, qui interficietur. Nemo occidatur, uno contra se dicentem testimonium. Manus testium prima interficiet eum, et manus reliqui populi extrema mittetur: ut auferas malum de medio tui. *Deut.* 17. 6. 7. *Vide c.* 19. 15. *Item Matth.* 18. 16. *Item* 2. *Cor.* 13. 1.

Fortuita.

Quod si fortuito, et absque odio, et inimicitiis quidquam horum fecerit (*scil. occiderit ferro, aut ligno, aut lapide*), et hoc audiente populo fuerit comprobatum, atque inter percussorem, et propinquum sanguinis quæstio ventilata: liberabitur innocens de ultoris manu, etc. *Num.* 35. 22. *et seq.*

Qui percusserit proximum suum nesciens, et qui heri et nudiustertius nullum contra eum odium habuisse comprobatur: sed abiisse cum eo simpliciter in sylvam, ad ligna cædenda, et in succisione lignorum securis fugerit manu, ferrumque lapsum de manubrio amicum ejus percusserit, et occiderit: hic ad unam supradictarum urbium confugiet, et vivet. *Deut.* 19. 4. 5.

OCCULTUM CRIMEN PROXIMI NON REVELANDUM.

Audisti verbum adversus proximum tuum? commoriatur in te, fidens, quoniam non te disrumpet. *Eccli.* 19. 10.

Qui denudat arcana amici,

fidem perdit, et non inveniet amicum ad animum suum. *Ib.* 27. 17. Quod si denudaveris absconsa illius (*proximi tui*), non. persequeris post eum. *v.* 19. Denudare autem amici mysteria, desperatio est animae infelicis. *v.* 24.

OCULUS SIMPLEX ET RECTUS.

Da Altissimo secundum datum ejus, et in bono oculo adinventionem facito manuum tuarum. *Eccli.* 35. 12.

Lucerna corporis tui est oculus tuus. Si oculus tuus fuerit simplex: totum corpus tuum lucidum erit. Si autem oculus tuus fuerit nequam: totum corpus tuum tenebrosum erit. *Matth.* 6. 22. 23. *Idem verbatim habetur. Luc.* 11. 34.

Oculus malus sumitur pro invidia.

An oculos tuus nequam est, quia ego bonus sum? *Matth.* 20. 15.

Ab intus enim de corde hominum malæ cogitationes procedunt, adulteria, fornicationes, homicidia—oculus malus, etc. *Marc.* 7. 21. 22. *Confer Matth.* 15. 19.

Item pro affectibus inordinatis.

Quod si oculus tuus dexter scandalizat te, erue eum, etc. *Matth.* 5. 29. *Vide c.* 18. 9. *Marc.* 9. 46.

Quoniam omne, quod est in mundo, concupiscentia carnis est, et concupiscentia oculorum, et superbia vitæ. 1. *Joan.* 2. 16.

Oculus nequam.

Videntes filii Dei filias hominum quod essent pulchrae, acceperunt sibi uxores ex omnibus, quas elegerant. *Gen.* 6. 2.

Homo apostata, vir inutilis, graditur ore perverso, annuit oculis, terit pede, digito loquitur, pravo corde machinatur malum, et omni tempore jurgia seminat. *Prov.* 6. 12. *et seq.*

Unus est, et secundum non habet, non filium, non fratrem, et tamen laborare non cessat, nec satiantur oculi ejus divitiis: —in hoc quoque vanitas est, et afflictio pessima. *Eccles.* 4. 8.

Nequam est oculus lividi: et avertens faciem suam, et despiciens animam suam. Insatiabilis oculus cupidi in parte iniquitatis: non satiabitur donec consumat arefaciens animam suam. Oculus malus ad mala, et non satiabitur pane, etc. *Eccli.* 14. 8. *et seq.*

Memento, quoniam malus est oculus nequam. Nequius oculo quid creatum est? *Ibid.* 31. 14. 15.

Si oculus tuus fuerit simplex: totum corpus tuum lucidum erit. Si autem oculus tuus fuerit nequam: totum corpus tuum tenebrosum erit. *Matth.* 6. 22. 23. *Vide Luc.* 11. 34.

Furta, avaritiae, nequitiae, dolus, impudicitiae, oculus malus, blasphemia, superbia, stultitia. Omnia haec mala ab intus procedunt, et communicant (*scilicet coinquinant*) hominem. *Marc*. 7. 22. 23. *Vide* 1. *Joan*. 2. 16.

Oculi Dei et filii Dei.

Ut sint oculi tui (*mi Deus*) aperti super domum hanc nocte, ac die, etc. 3. *Reg*.8.29. *Vide et v*. 52. *Idem* 1.*Paral*.6. 40.*c*.7.15.*et Isa*.1.15.*et c*.3.8.

Ecce oculi Domini super metuentes eum. *Ps*. 32. 18. *Vide Eccli*. 15. 20.

In omni loco oculi Domini contemplantur bonos et malos. *Prov*. 15. 3. *Vide Zach*. 4. 10.

Domine, oculi tui respiciunt fidem. *Jerem*. 5. 3.

Ecce oculi Domini Dei super regnum peccans (*ut conterat*), *Amos* 9. 8.

Mundi sunt oculi tui (*Deus*), ne videas malum: et respicere ad iniquitatem non poteris. *Habac*. 1. 13.

Et non est ulla creatura invisibilis in conspectu ejus(*Dei*): omnia autem nuda et aperta sunt oculis ejus. *Hebr*. 4. 13.

Quia oculi Domini super justos, et aures ejus in preces eorum: vultus autem Domini super facientes mala. 1. *Petr*. 3. 12. *Vide Psal*. 33. 16.

Caput autem ejus, et capilli erant candidi tamquam lana alba, et tamquam nix, et oculi ejus tamquam flamma ignis. *Apoc*. 1. 14.

Haec dicit Filius Dens, qui habet oculos tamquam flammam ignis, et pedes ejus similes aurichalco. *Ibid*. 2. 18. *Vide c*. 5. 6.

Oculi autem ejus sicut flamma ignis, et in capite ejus diademata multa, habens nomen scriptum, quod nemo novit, nisi ipse. *Ibid*. 19. 12.

Oculi Angelorum.

Horribilis (*earum rotarum*) aspectus, et totum corpus oculis plenum. *Ezech*. 1. 18.

Et omne corpus earum (*rotarum*), et colla, et manus, et pennae, et circuli, plena erant oculis. *Ibid*. 10. 12. *Vide Apoc*. 4. 6. 8.

Et corpus ejus quasi chrysolithus, et facies ejus velut species fulguris, et oculi ejus ut lampas ardens. *Dan*. 10. 6.

Oculorum custodia quantopere sit necessaria, ne peccetur.

Vidit igitur mulier, quod bonum esset lignum ad vescendum, et pulchrum oculis, aspectuque delectabile: et tulit de fructu illius, et comedit, deditque viro suo, qui comedit. *Gen*. 3. 6.

Videntes filii Dei filias hominum, quod essent pulchrae, acceperunt sibi uxores ex omnibus, quas elegerant. *Ib*.6.2.

Ex eo quod Cham filius Noe vidit verenda patris, et ipsum

nudatum esse fratribus nuntiavit, maledictionem patris incurrit. Ibid. 9. 22. 25.

Abraham dixit Sarai uxori suae : Novi, quod pulchra sis mulier : et quod cum viderint te Ægyptii dicturi sunt : uxor ipsius est : et interficient me, et te reservabunt. *Ib.*12.11.12.

Quam (*scil. Dinam filiam Liae*) cum vidisset Sichem filius Hemor Hevaei princeps terrae illius, adamavit eam : et rapuit, et dormivit cum illa, vi opprimens virginem. *Et sic Dina volens videre illius regionis mulieres, ipsa visa et corrupta fuit. Ibid.* 34. 2. 3.

Judas vidit Thamar in bivio, et cum ipsa peccavit. Ibid. 38. 15. 16.

Domina, cui serviebat Joseph, oculos in eum injecit, et quanta hinc venere mala! Ibid. 39. 7.

Dum haec agerentur (*scilicet dum obsideretur Rabba civitas*), accidit, ut surgeret David de stratu suo post miridiem, et deambularet in solario domus regiæ: viditque mulierem (*scilicet Betsabeam*) se lavantem, ex adverso super solarium suum: erat autem mulier pulchra valde, etc. 2. *Reg.* 11. 2. *et seq.*

Absalon, propter incestum cum sorore Thamar, fratrem Amnon occidit : iratoque patre, profugus ad regem Gessur tribus annis ibi permansit. Ibid. c. 13.

Cumque intrasset (*Judith*) ante faciem ejus, statim captus est in suis oculis Holophernes, etc. *Judith* 10. 17.

Cor autem Holophernis concussum est : erat enim ardens in concupiscentia ejus (*Judith*). *Ibid.* 12. 16.

Pepigi foedus cum oculis meis, ut ne cogitarem quidem de virgine. *Job* 31. 1.

Averte oculos meos, ne videant vanitatem. *Psal.* 118.37.

Praebe, fili mi, cor tuum mihi : et oculi tui vias meas custodiant. *Prov.*23.26. Oculi tui videbunt extraneas, et cor tuum loquetur perversa. *v.* 33.

Virginem ne conspicias, ne forte scandalizeris in decore illius. *Eccli.* 9. 5. Noli circumspicere in vicis civitatis, nec oberraveris in plateis illius. Averte faciem tuam a muliere compta, et ne circumspicias speciem alienam : *nam* propter speciem mulieris multi perierunt; et ex hoc concupiscentia quasi ignis exardescit. *Ibid. v.* 7. *et seq.*

Ne respicias in mulieris speciem, et non concupiscas mulierem in specie, etc. *Ibid.*25. 28. *per totum caput.*

Erubescite — a salutantibus de silentio, a respectu mulieris fornicariæ: et ab aversione vultus cognati. *Ibid.* 41. 25. Ne respicias mulierem alieni viri; et ne scruteris ancillam ejus, neque steteris ad lectum ejus. *v.* 27.

Omni homini noli intendere

in specie : et in medio mulierum noli commorari. *Ib.* 42. 12.

Et videbant eam (*Susannam*) senes quotidie ingredientem et deambulantem : et exarserunt in concnpiscentiam ejus. Et everternnt sensum suum, etc. *Dan.* 13. 8. 9.

Audistis, quia dictum est antiquis: non mœchaberis. Ego autem dico vobis: quia omnis, qui *viderit* mulierem ad concupiscendum eam, jam moechatus est eam in corde suo. *Matth.* 5. 27. 28.

Oculos habentes plenos adulterii, et incessabilis delicti. 2. *Petr.* 2. 14.

Oculus mentis vel intellectus.

Assumpta parabola, ait : Dixit Balaam filius Beor: dixit homo, cujus obturatus est oculus : dixit auditor sermonum Dei, qui visionem Omnipotentis intuitus est, qui cadit, et sic aperiuntur oculi ejus. *Num.* 24. 3. 4. *Item v.* 15. *Vide Psal.* 12. 4. *et* 13.

Et non dedit vobis Dominus cor intelligens, et oculos videntes, et anres, quæ possnnt audire, usque in praesentem diem. *Deut.* 29. 4.

Et dixit: Vade, et dices populo huic : Audite audientes, et nolite intelligere: et videte visionem, et nolite cognoscere. *Isa.* 6. 9. *Vide c.* 29. 18. *Item Matth.* 13. 14. *Marc.* 4. 12. *Luc.* 8. 10. *Joan.* 12. 40. *Act.* 28. 26. *Rom.* 11. 8.

Dixit Paulus : Unde, rex Agrippa, non fui incredulus coelesti visioni : sed his, qni sunt Damasci primum et Jerosolymis, etc. annuntiabam ut pœnitentiam agerent, et converterentur ad Denm, digna pœnitentiæ opera facientes. *Actor.* 26. 19. 20. *Vide et v.* 18.

Ut Deus—det vobis – illuminatos oculos cordis vestri, ut sciatis, quæ sit spes vocationis ejus, et qnæ divitiæ gloriæ hæreditatis ejus in sanctis, et quæ sit snpereminens magnitudo virtutis ejus in nos, qni credimus. *Ephes.* 1. 17. 18. 19. *Vide Rom.* 11. 8. 10. *Item Joan.* 2. 11.

Oculus Fidei.

Non contemplantibns nobis, quæ videntnr, sed qnæ non videntnr. Qnae enim videntur, temporalia snnt : quae autem non videntnr, æterna sunt. 2. *Cor.* 4. 18. *Vide et Apoc.* 3. 18.

ODIUM.

Vide et *Invidia* et *Inimicitia.*

Odium proximi prohibetur.

Non oderis fratrem tuum in corde tno. *Lev.* 19. 17. *Vide et v.* 18.

Odium snscitat rixas: et universa delicta operit caritas. *Prov.* 10. 12.

Melins est vocari ad olera cum caritate, quam ad vitulum saginatum cum odio. *Ibid.* 15. 17.

Si ergo offers munus tuum

ad altare, et ibi recordatus fueris, quia frater tuus habet aliquid adversum te: relinque ibi munus tuum ante altare, et vade prius reconciliari fratri tuo, etc. *Matth.* 5. 23. 24.

Qui dicit se in luce esse, et fratrem suum odit, in tenebris est usque adhuc. 1. *Joan.* 2. 9. *Vide et v.* 11.

Omnis, qui odit fratrem suum, homicida est, etc. *Ibid.* 3. 15.

Si quis dixerit, quoniam diligo Deum, et fratrem suum oderit, mendax est, etc. *Ibid.* 4. 20.

Odio habenda malitia.

Qui diligitis Dominum, odite malum: custodit Dominus animas sanctorum suorum: de manu peccatoris liberabit eos. *Psal.* 96. 10.

Nonne qui oderunt te, Domine, oderam, et super inimicos tuos tabescebam? *Psal.* 138. 21.

Odite malum, et diligite bonum, et constituite in porta judicium. *Amos* 5. 15. *Vide Rom.* 12. 9.

Odii exempla.

Abimelech et socii ejus, Gen. 26. 27. *Esau*, c. 27. 41. *Chananaei*, c. 34. 30. *fratres Joseph*, c. 37. 4. *Ægyptii, Exod.* 1. 13. *Madianitae*, *Num.* 25. 18. *Israelitae*, *Judic.* 11. 7. *Caeci et claudi*, 2. *Reg.* 5. 8. *Amnon*, c. 13. 15. *Absolom*, v. 22. *Razon*, 3. *Reg.* 11. 25. *Achab*, c. 22. 8. *Hostes Juda*, 1. *Esdr.* 4. 1. *Aman*, *Esther* 7. 6. *Hostes David*, *Psal.* 17. 18. *et* 24. 19. *et* 43. 8. 17. *et* 68. 5. 15. *Judaei*, *Amos* 5. 10. *Viri quidam iniqui*, 1. *Mach.* 11. 21. *Nicanor*, 2. *Mach.* 14. 39. *Mundus, Joan.* 7. 7. *et c.* 15. 18.

Odium Dei.

Nec facies tibi, neque constitues statuam: quae odit Dominus Deus tuus. *Deut.* 16. 22.

Odit Dominus omnes, qui operantur iniquitatem. *Psal.* 5. 7. *Vide totum versum.*

Sex sunt, quae odit Dominus, et septimum destestatur anima ejus, etc. *Prov.* 6. 16. *Vide singula.*

Calendas vestras, et solemnitates vestras odivit anima mea, etc. *Isa.* 1. 14.

Nolite facere verbum abominationis hujuscemodi, quam odivi. *Jer.* 44. 4.

Juravit Dominus Deus in anima sua, dicit Dominus Deus exercituum: Detestor ego superbiam Jacob, et domos ejus odi, et tradam civitatem cum habitatoribus suis. *Amos* 6. 8.

Et unusquisque malum contra amicum suum ne cogitetis in cordibus vestris: et juramentum mendax nediligatis: omnia enim haec sunt, quae odi, dicit Dominus. *Zach.* 8. 17.

Odium Messiae.

Dilexisti justitiam et odisti iniquitatem: propterea unxit

te Deus, Deus tuus oleo lætitiae, etc. *Psal.* 44. 8. *Vide Hebr.* 1. 9.

Sed hoc habes, quia odisti facta Nicolaitarum, quæ et ego odi. *Apoc.* 2. 6.

Odium sine causa.

Non supergaudeant mihi, qui adversantur mihi inique : qui oderunt me gratis, et annuunt oculis. *Psal.* 34. 19. *Vide et Psal.* 119. 7.

Multiplicati sunt super capillos capitis mei, qui oderunt me gratis. *Psal.* 68. 5. *Vide totum versum.*

Sed ut adimpleatur sermo, qui in lege eorum scriptus est. Quia odio habuerunt me gratis. *Joan.* 15.25. *Vide Psal.* 24.19.

Odium salutare propter Deum.

Qui diligitis Dominum, odite malum. *Psal.* 96. 10.

Iniquos odio habui. *Psal.* 118. 113. Omnem viam iniquam odio habui. *v.* 128. Vidi prævaricantes, et tabescebam. *v.* 158. Iniquitatem odio habui, et abominatus sum. *v.* 163.

Nonne qui oderunt te, Domine, oderam, et super inimicos tuos tabescebam? Perfecto odio oderam illos : et inimici facti sunt mihi. *Ps.* 138.21.22.

Timor Domini odit malum : arrogantiam, et superbiam, et viam pravam, et os bilingue detestor. *Prov.* 8. 13.

Revertere ad Dominum, et avertere ab injustitia tua : et nimis odito execrationem. *Eccli.* 17. 23.

Odite malum, et diligite bonum. *Amos* 5. 15. *Vide Rom.* 12. 9.

Qui amat patrem aut matrem plusquam me, non est me dignus, etc. *Matth.* 10. 37.

Si quis venit ad me, et non odit patrem suum, et matrem, et uxorem, et filios, et fratres, et sorores, adhuc autem et animam suam, non potest meus esse discipulus. *Luc.* 14. 26.

Qui odit animam suam in hoc mundo, in vitam æternam custodit eam. *Joan.* 12. 25. *Vide Rom.* 12. 9.

Exitiale in se ipsum.

Qui autem faciunt peccatum et iniquitatem, hostes sunt animae suae. *Tob.* 12. 10.

Qui autem diligit iniquitatem, odit animam suam. *Psal.* 10. 6.

Officium Filiorum.
Vide *Filius*, *et Filia.*

Officium Parentum.
Vide *Parentes.*

Officium Subditorum.
Vide *Subditorum Officium.*

OLEUM.

Oleum in lucerna Tabernaculi.

Præcipe filiis Israel, ut afferant tibi oleum de arboribus olivarum purissimum, piloque contusum : ut ardeat lucerna

semper in tabernaculo testimonii. *Exod*. 27. 20. 21.

Olei usus.

Faciesque unctionis oleum sanctum, etc *Exod*. 30. 25. *et seq*.

ONUS.

Onus pro afflictione. Isa. 13. 1. *et c*.15.1. *et c*.17. 1.*et c*.21. 1.11.13.*et c*.22.1. *et c*.23.1. *et c*. 30. 6. *Jerem*. 23. *v*. 33. 34. 36.38. *Ezech*. 12. 10. *Nahum*. 1. 1. *Habac*. 1. 1. *Zach*. 9. 1. *et c*. 12. 1. *Malach*. 1. 1.

Alter alterius onera portate. *Galat*. 6. 2. Unusquisque enim onus suum portabit. *v*. 5.

Propter quod suscipite invicem, sicut et Christus suscepit vos in honorem Dei.*Rom*.15.7. *Vide Ephes*. 4.32.*Coloss*. 3.13.

OPERA, SIVE OPUS.
Vide et BONA OPERA.

Sumitur pro operis vel mercenarii mercede, et pro praemio.

Non morabitur opus mercenarii tui apud te usque mane. *Lev*. 19. 13.

Quia ego Dominus diligens judicium, et odio habens rapinam in holocansto: et dabo opus eorum in veritate, etc. *Isa*. 61.8.

Omnes enim nos manifestari oportet ante tribunal Christi, ut referat unusquisque propria corporis, prout gessit, sive bonum, sive malum. 2.*Cor*.5.10.

Scientes quoniam unusquisque, quodcumque fecerit bonum, hoc recipiet a Domino, etc. *Ephes*. 6. 8.

Beati mortui, qui in Domino moriuntur: amodo jam dicit Spiritus, ut requiescant a laboribus suis: opera enim illorum sequuntur illos. *Apoc*. 14. 13.

Dantur opera perfecte bona.

In omnibus his non peccavit Job labiis suis. *Job* 1. 22. *Vide* 4. *Reg*. 20. 3.

Irascimini, et nolite peccare. *Psal*. 4. 5. *Item Ephes*. 4. 26.

Et retribuet mihi Dominus secundum justitiam meam, et secundum puritatem manuum mearum retribuet mihi: quia custodivi vias Domini, nec impie gessi a Deo meo. Quoniam omnia judicia ejus in conspectu meo: et justitias ejus non repuli a me. Et ero immaculatus cum eo: et observabo me ab iniquitate mea, etc. *Ibid*. *v*. 17.21. *et seq*. *Vide* 2. *Reg*. 22. 21. *et seq*.

Quiescite agere perverse, discite benefacere, etc. *Isa*. 1. 16. 17.

Obsecro, Domine, memento, quæso, quomodo ambulaverim coram te in veritate, et corde perfecto, et quod bonum est in oculis tuis fecerim. *Ibid*. 38.3. *Vide* 4. *Reg*. 20. 3.

In multis enim (*non tamen in omnibus*) offendimus omnes. *Jac*. 3. 2.

Quapropter fratres magis satagite, ut per bona opera

certam vestram vocationem et electionem faciatis : haec enim facientes , non peccabitis aliquando. 2. *Petr.* 1.10. *Vide* 1. *Joan.* 3. 6. *Vide sub Tit. Lex , exempla eorum , qui perfecte impleverunt legem.*

Omnis,qui natus est ex Deo, peccatum non facit : quoniam semen ipsius in eo manet , et non potest peccare , quoniam ex Deo natus est. 1. *Joan.* 3. 9. *Vide c.* 5. 18.

Opera bona commendantur.

Jam enim securis ad radicem arborum posita est.Omnis ergo arbor , quae non facit fructum bonum, excidetur, et in ignem mittetur. *Matth.* 3. 10. *Item Luc.* 3. 9.

Sic luceat lux vestra coram hominibus , ut videant opera vestra bona , et glorificent Patrem vestrum , qui in coelis est. *Ibid.* 5. 16.

Sic omnis arbor bona fructus bonos facit : mala autem arbor malos fructus facit. Non potest arbor bona malos fructus facere : neque arbor mala bonos fructus facere. *Ibid.* 7. 17.18. *Vide c.* 12. 33. *Item Luc.*6.43.

Creati (*sumus*) in Christo Jesu in operibus bonis , quae praeparavit Deus , ut in illis ambulemus. *Ephes.* 2. 10. *Vide* 1. *Tim.* 6. 18.

(*Christus*) dedit semetipsum pro nobis, ut nos redimeret ab omni iniquitate , et mundaret sibi populum acceptabilem , sectatorem bonorum operum. *Tit.* 2. 14. *Vide tot. cap.*

Fidelis sermo est : et de his volo te confirmare : ut curent bonis operibus praeesse , qui credunt Deo. *Ibid.*3.8. Discant autem et nostri bonis operibus praeesse ad usus necessarios ; ut non sint infructuosi. *v.* 14.

Ut non segnes efficiamini , verum imitatores eorum , qui fide et patientia haereditabunt promissiones. *Hebr.* 6. 12.

Et consideremus invicem in provocationem caritatis, et bonorum operum. *Ibid.* 10. 24.

Carissimi , obsecro vos, etc. abstinere vos a carnalibus desideriis,—conversationem vestram inter gentes habentes bonam , ut — ex bonis operibus vos considerantes , glorificent Deum. 1. *Petr.* 2. 11. *et seq. Vide c.* 1. *per totum.*

Fratres , magis satagite , ut per bona opera certam vestram vocationem et electionem faciatis. 2. *Petr.* 1. 10.

Opera bona sunt necessaria ad salutem.

Si enim dimiseritis hominibus peccata eorum: dimittet et vobis pater vester coelestis delicta vestra. Si autem non dimiseritis hominibus: nec pater vester dimittet vobis peccata vestra. *Matth.* 6. 14. 15. *Vide c.* 18. 35. *Eccli.* 28. 1. *et seq. Marc.* 11. 25.

Non omnis , qui dicit mihi, Domine , Domine , intrabit in

regnum coelorum; sed qui facit voluntatem Patris mei, etc. *Ibid.* 7. 21. *Vide Luc.* 6. 46.

Si — vis ad vitam ingredi, serva mandata. *Ibid.* 19. 17.

Discedite a me maledicti in ignem æternum—Esurivi enim et non dedistis mihi manducare; sitivi, et non dedistis mihi potum, etc. *Ibid.* 25. 41. 42.

Legisperitus interrogavit Jesum: Magister, quid faciendo vitam aeternam possidebo? — Diliges Dominum Deum tuum — ex tota anima tua, etc. et proximum tuum sicut te ipsum *Tunc Christus ait*: Hoc fac et vives. *Luc.* 10. 25. *et seq.*

Si pœnitentiam non egeritis, omnes similiter peribitis. *Ibid.* 13. 5. *Vide v.* 30.

Si haec scitis, beati eritis, si feceritis ea. *Joan.* 13. 17.

Vos amici mei estis, si feceritis quae ego praecipio vobis. *Ibid.* 15. 14.

Si autem spiritu facta carnis mortificaveritis, vivetis. *Rom.* 8. 13.

Cum metu et tremore vestram salutem operamini. *Philipp.* 2. 12.

Nam si commortui sumus, et convivemus: si sustinebimus, et conregnabimus, etc. 2. *Tim.* 2. 11. 12.

Patientia enim vobis necessaria est; ut voluntatem Dei facientes, reportetis promissionem. *Hebr.* 10. 36.

Quid proderit, fratres mei, si fidem quis dicat se habere, opera autem non habeat? numquid poterit fides salvare eum? *Jac.* 2. 14.

Operum merita et retributio, seu merces. Vide et Tit. Bonis operibus ex caritate factis debetur meritum. Item, Merces. Item, Fructus operis boni.

Quia tu (*Domine*) reddes unicuique juxta opera sua. *Psal.* 61. 12.

Inclinavi cor meum ad faciendas justificationes tuas — propter retributionem. *Psal.* 118. 112.

Impius facit opus instabile: seminanti autem justitiam, merces fidelis. *Prov.* 11. 18.

Da mercedem sustinentibus te, ut Prophetae tui fideles inveniantur: et exaudi orationes servorum tuorum. *Eccli.* 36. 18.

Dicite justo, quoniam bene, quoniam fructum adinventionum suarum comedet. Vae impio in malum: retributio enim manuum ejus fiet ei. *Isa.* 3. 10. 11.

Loquitur de Noe, Daniel, et Job: ipsi justitia sua liberabunt animas suas. *Ezech.* 14. 14. *Item* c. 20.

Beati estis, cum maledixerint vobis, et persecuti vos fuerint, et dixerint omne malum adversum vos mentientes, propter me: gaudete et exultate, quoniam merces vestra copiosa est in coelis: sic enim persecuti sunt Prophetas, qui fuerunt

ante vos. *Matth.* 5. 11. 12. *Vide Luc.* 6. 23.

Et quicumque potum dederit uni ex minimis istis calicem aquæ frigidæ tantum in nomine discipuli; amen dico vobis, non perdet mercedem suam. *Ibid.* 10. 42. *Vide Marc.* 9.40.

Filius enim hominis venturus est in gloria Patris sui cum Angelis suis: et tunc reddet unicuique secundum opera ejus. *Ibid.* 16. 27.

Conventione autem facta cum operariis ex denario diurno, etc. *Ibid.* 20. 2. *Vide v.* 8.

Tunc dicet Rex his, qui a dextris ejus erunt: Venite, benedicti Patris mei, possidete paratum vobis regnum a constitutione mundi. Esurivi enim et dedistis mihi manducare, etc. *Ibid.* 25. 34. 35.

Secundum autem duritiam tuam, et impoenitens cor, thesaurizas tibi iram (*Dei*) in die irae, et revelationis justi judicii Dei, qui reddet unicuique secundum opera ejus. *Rom.* 2. 5. 6.

Unusquisque autem propriam mercedem accipiet, secundum suum laborem. 1. *Cor.* 3. 8.

Omnes enim nos manifestari oportet ante tribunal Christi, ut referat unusquisque propria corporis, prout gessit, sive bonum, sive malum. 2. *Cor.* 5. 10.

In reliquo reposita est mihi corona justitiae, quam reddet mihi Dominus in illa die justus judex: non solum autem mihi, sed et iis, qui diligunt adventum ejus. 2. *Tim.* 4. 8.

Non enim injustus Deus, ut obliviscatur operis vestri, et dilectionis, quam ostendistis in nomine ipsius, qui ministrastis sanctis, et ministratis. *Hebr.* 6. 10.

Nolite itaque amittere confidentiam vestram, quæ magnam habet remunerationem. *Ibid.* 10. 35. *Vide c.* 11. 26.

Beatus vir qui suffert tentationem; quoniam cum probatus fuerit, accipiet coronam vitae, quam repromisit Deus diligentibus se. *Jac.* 1. 12.

Videtis, quoniam ex operibus justificatur homo, et non ex fide tantum? *Ibid.* 2. 24.

Ecce venio cito, et merces meà mecum est, reddere unicuique secundum opera sua. *Apoc.* 22. 12.

Opera mala Deo displicent, et poenam merentur.

Cui (*Adam*) dixit Dominus: Quis enim indicavit tibi, quod nudus esses, nisi quod ex ligno, de quo praeceperam tibi, ne comederes, comedisti? *Gen.* 3. 11.

Nonne si bene egeris (*Cain*), recipies? sin autem male, statim in foribus peccatum aderit? *Ibid.* 4. 7.

Videns autem Deus, quod multa malitia hominum esset in terra, et cuncta cogitatio cordis intenta esset ad malum

omni tempore ; poenituit eum, quod hominem fecisset in terra. *Ibid.* 6. 5. 6.

Adhuc enim, et post dies septem ego pluam super terram, — et delebo omnem substantiam, etc., *propter peccatum. Ibid.* 7. 4.

Quicumque effuderit humanum sanguinem, fundetur sanguis illius:ad imaginem quippe Dei factus est homo. *Ibid.* 9. 6. *Vide Matth.* 26. 52. *Apoc.* 13. 10.

In aedificatione turris Babel, superborum fastus, et lingua confunditur. Ibid. c. 11.

Masculus, cujus praeputii caro circumcisa non fuerit, delebitur anima illa de populo suo : quia pactum meum irritum fecit. *Ibid.* 17. 14.

Dixit itaque Dominus : Clamor Sodomorum et Gomorrhaeorum multiplicatus est, et peccatum eorum aggravatum est nimis. *Ib.* 18. 20. *Vide c.* 19. 11.

Igitur Dominus pluit super Sodomam et Gomorrham sulphur et ignem a Domino de coelo. *Ibid.*19.24. Respiciensque uxor ejus (*Lot*) post se, versa est in statuam salis.*v.*26.

Venit autem Deus ad Abimelech per somnium nocte, et ait illi : En morieris propter mulierem, quam tulisti (*scilicet Saram uxorem Abrahae*) : habet enim virum. *Ibid.* 20. 3.

Merito haec patimur ; quia peccavimus in fratrem nostrum etc. idcirco venit super nos ista tribulatio. *Ibid.* 42. 21. *Vide et c.* 44. 16.

Clamor ergo filiorum Israel venit ad me : vidique afflictionem eorum, qua ab Ægyptiis opprimuntur. *Et liberavit Deus filios Israel, et Ægyptios punivit. Exod.* 3. 9.

Moyses et Aaron ad Pharaonem loquuntur, virgam vertunt in serpentem, et aquam virga percussam in sanguinem quae etiam faciunt Magi Pharaonis suis incantationibus ; quam ob causam Pharao magis induratur. Exod. c. 7. *Secunda Ægyptiorum plaga est Ranarum. Tertia est Sciniphum. Quarta est Muscarum, propter quas rursum promittit Pharao se filios Israel dimissurum, quod non fecit. Ibid. c.* 8. *Quinta plaga est Pestis in jumentis. Sexta Ulcerum. Septima Grandinis, ob quam promittit Pharao se dimissurum populum, si cesset ; verum nec id complet : nullus autem filiorum Israel in his malis aliquid patitur mali. Ibid. c.* 9. *Octava plaga est Locustarum. Nona est Tenebrarum densissimarum. Ibid. c.* 10. *Decima, ut omne primogenitum hominum, et jumentorum moreretur. Ibid. c.* 11. *et* 12.

*Ob vitulum adoratum Moyses Dominum precatur, tabulas frangit, vitulum comburit, et Aaron objurgato, Idololatras occidi jubet, caeterisque veniam impetrat. Ibid. c.*32. Cui (*Moysi*)

respondit Dominus : Qui peccaverit mihi , delebo eum de libro meo. *v.* 33. *Vide Deut.* 10. 2. *Et deinceps per omnes sacrae Scripturae libros.*

Opera bona Deo grata sunt , et praemium merentur.
Vide et *bona opera.*

Abel quoque obtulit de primogenitis gregis sui, et de adipibus eorum : et respexit Dominus ad Abel et ad munera ejus. *Gen.* 4. 4. Nonne si bene egeris (*Cain*), recipies : sin autem male , statim in foribus peccatum (*tuum*) aderit ? *v.* 7. *Vide Hebr.* 11. 4.

Ambulavit cum Deo (*Henoch*) , et non apparuit : quia tulit eum Deus. *Ibid.* 5. 24. *Vide Eccli.* 44.16. *Hebr.* 11.5.

Noe vero invenit gratiam coram Domino. Hae sunt generationes Noe : Noe vir justus atque perfectus fuit in generationibus suis, cum Deo ambulavit. *Ibid.* 6. 8. 9. *Vide Eccli.* 44. 17.

Ædificavit autem Noe altare Domino : et tollens de cunctis pecoribus, et volucribus mundis , obtulit holocausta super altare. Odoratusque est Dominus odorem suavitatis , et ait: Nequaquam ultra maledicam terrae propter homines : sensus enim et cogitatio humani cordis in malum prona sunt ab adolescentia sua : non igitur ultra percutiam omnem animam viventem, sicut feci. *Ibid.* 8. 20. *et seq.*

Vocavit autem Angelus Domini Abraham secundo de cœlo dicens : Per memetipsum juravi , dicit Dominus : quia fecisti hanc rem , et non pepercisti filio tuo unigenito propter me: benedicam tibi , et multiplicabo semen tuum sicut stellas cœli, et velut arenam, quæ est in littore maris: possidebit semen tuum portas inimicorum suorum. Et benedicentur in semine tuo omnes gentes terrae , quia obedisti voci meae. *Ibid.* 22.15. *et seq. Vide Exod.* 1.20.

Et multiplicabo semen tuum sicut stellas cœli: daboque posteris tuis universas regiones has: et benedicentur in semine tuo omnes gentes terrae. *Ibid.* 26. 4. *Vide c.* 12. 2. 3.

Quod si audieris vocem ejus (*Angeli*) , et feceris omnia quæ loquor : inimicus ero inimicis tuis, et affligam affligentes te , etc. *Exod.* 23. 22. *Vide Deut.* 7. 12. *et seq.*

Nolite contaminare animas vestras, nec tangatis quidquam eorum, ne immundi sitis. Ego enim sum Dominus Deus vester. Sancti estote, quia ego sanctus sum. Ne polluatis animas vestras in omni reptili quod movetur super terram. Ego enim sum Dominus, qui eduxi vos de terra Ægypti , ut essem vobis in Deum. *Levit.* 11. 43. *et seq. Et sic deinceps per totam Scripturam.*

Operari bene propter mercedem, et retributionem, licitum est.

Inclinavi cor meum ad faciendas justificationes tuas in aeternum propter retributionem. *Psal.* 118. 112.

Gaudete et exultate, quoniam merces vestra copiosa est in coelis. *Matth.* 5. 12. *Item Luc.* 6. 23.

Quodcumque facitis, ex animo operamini,—scientes quod a Domino accipietis retributionem. *Coloss.* 3. 23. 24.

In reliquo reposita est mihi corona justitiae, quam reddet mihi Dominus in illa die justus judex; non solum autem mihi, sed et iis qui diligunt adventum ejus. 2. *Tim.* 4. 8.

Fide Moyses grandis factus negavit, etc., majores divitias aestimans thesauro Ægyptiorum, improperium Christi: aspiciebat enim in remunerationem. *Hebr.* 11. 24. 26.

Operari bene iram Dei placat.

Bonas facite vias vestras, et studia vestra: et habitabo vobiscum in loco isto. *Jer.* 7. 3. *Item c.* 26. 13.

Qui bene facit, ex Deo est. *Joan.* 3. 11.

Proximum aedificat.

Sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona, et glorificent Patrem vestrum, qui in cœlis est. *Matth.* 5.16. *Vide* 1.*Petr.*2.12.

Tantum autem auditum habebant: quoniam qui persequebatur nos aliquando, nunc evangelizat fidem, quam aliquando expugnabat; et in me clarificabant Deum. *Gal.* 1. 23. 24.

Praemium praeparat.

Et cognovi quod non esset melius, nisi laetari, et facere bene in vita sua. *Eccles.* 3. 12.

Omne opus corruptibile in fine deficiet, et qui illud operatur, ibit cum illo. *Eccli.* 14. 20. *Vide v.* 21.

Voca operarios, et redde illis mercedem. *Matth.* 20. 8.

Gloria, — et honor, et pax omni operanti bonum. *Rom.* 2. 10.

Unusquisque autem propriam mercedem accipiet, secundum suum laborem. 1. *Cor.* 3. 8.

Qui parce seminat, parce et metet. 2. *Cor.* 9. 6. *Vide totum versum.*

Beati mortui: qui in Domino moriuntur. — Opera enim illorum sequuntur illos. *Apoc.* 14. 13.

Licet operari bene propter metum gehennae.

Initium sapientiae timor Domini. *Psal.*110.10. *Vide Prov.*1. 7. *et c.*9.10. *Item Eccli.* 1.16.

Confige (*Domine*) timore

tuo carnes meas : a judiciis enim tuis timui. *Psal.* 118.120.

Timete eum, qui potest et animam et corpus perdere in gehennam. *Matth.* 10. 28.

Timete Dominum, etc., quia venit hora judicii ejus. *Apoc.* 14. 7.

Opera supererogationis, seu concilia Evangelica dantur.

Dicit Christus de castitate voluntaria : Non omnes capiunt verbum istud, sed quibus datum est. Sunt enim eunuchi—qui se ipsos castraverunt propter regnum coelorum. Qui potest capere capiat. *Matth.* 19. 11.12.

Bonum est homini mulierem non tangere. 1. *Cor.* 7. 1. Volo enim, omnes vos esse sicut me ipsum. *v.* 7. Dico autem non nuptis et viduis : bonum est illis si sic permaneant, sicut et ego. *v.* 8. De virginibus autem præceptum Domini non habeo: consilium autem do. *v.* 25. Solutus es ab uxore ? noli quærere uxorem. *v.* 27. Igitur et qui matrimonio jungit virginem suam, bene fecit, et qui non jungit, melius facit. *v.* 38. Cui vult nubat, tantum in Domino. Beatior autem erit, si sic permanserit secundum meum consilium : puto autem, quod et ego Spiritum Dei habeam. *v.* 39. *et* 40. *Vide totum caput.*

De paupertate voluntaria dicit Christus : *Non volo, non jubeo, sed*, Si vis perfectus esse, vado, vende quae habes, et da pauperibus, et habebis thesaurum in coelo : et veni, sequere me. *Matth.* 19. 21. *Hoc consilium perfectionis esse, non autem praeceptum ad salutem, patet ex verbis Christi ; qui interroganti juveni : Quid faciam, ut salvus fiam ? respondit* : Si autem vis ad vitam ingredi, serva mandata *v.* 17. *Ubi ostendit, mandatorum observationem sufficere ad salutem, deinde subjungit* : si vis perfectus esse, *id est, si non es contentus aeterna vita, sed in ea cupis aliquem praestantiorem locum obtinere, si vis facere opus supererogationis* : Vade, vende quae habes, etc.

Et omnis, qui reliquerit domum, vel fratres, aut sorores, aut patrem, aut matrem, etc. propter nomen meum, centuplum accipiet, et vitam aeternam possidebit. *Ibid. v.* 29.

Opera mortificationis.

Et jejunavit David jejunio, et ingressus seorsum, jacuit super terram. 2. *Reg.* 12. 16.

Achab rex, operuit cilicio carnem suam, jejunavitque et dormivit in sacco, etc. Et factus est sermo Domini ad Eliam. — Quia igitur humiliatus est mei causa, non inducam malum in diebus ejus. 3. *Reg.* 21. 27. *et seq. Sic de Ninivitis, Jonae c.* 3. *a v.* 5. *usq. ad finem*

Job egit poenitentiam in favilla et cinere. *Job* 42. 6.

Convertimini ad me in toto corde vestro, in jejunio, — et in planctu. *Joel.* 2. 12.

Castigo corpus meum, et in servitutem redigo. 1. *Cor.* 9. 27.

Mortificate ergo membra vestra, quae sunt super terram. *Coloss.* 3. 5.

Operum bonorum commemoratio.

Obsecro, Domine, memento quæso, quomodo ambulaverim coram te in veritate, et in corde perfecto, et quod placitum est coram te, fecerim. 4. *Reg.* 20. 3. *Item Isa.* 38. 3.

Et retribuet mihi Dominus secundum justitiam meam: et secundum puritatem manuum mearum retribuet mihi: quia custodivi vias Domini, nec impie gessi a Deo meo, etc. *Psal.* 17. 21. 22.

Memento, Domine, David, et omnis mansuetudinis ejus. *Psal.* 131. 1.

Operatio domestica.

Operationis domesticae modus bonus.

Et posuit eum (*Dominus hominem*) in paradiso voluptatis, ut operaretur, et custodiret illum. *Gen.* 2. 15. Emisit eum Dominus Deus (*hominem*) de paradiso voluptatis, ut operaretur terram. *Ib.* 3. v. 23. Et *sic videre licet, quod Deus hominem voluerit operari tam in statu innocentiae, quam peccatum.*

In sudore vultus tui vesceris pane (*tuo*). *Ibid.* 3. 19.

Qui observat ventum, non seminat: et qui considerat nubes, nunquam metet. *Eccl.* 11. 4.

Qui tenet aratrum, etc. Omnes hi in manibus suis speraverunt, et unusquisque in arte sua sapiens est. Sine his omnibus non aedificatur civitas. *Eccli.* 30. 38. 26. *et seq. usq. ad* 37.

Fructus. Vide *sub Tit. Panis, Panis labore comparandus. Item Otium vitandum.*

Qui operatur terram suam, satiabitur panibus: qui autem sectatur otium: stultissimus est. *Prov.* 12. 11.

Qui operatur terram suam, inaltabit acervum frugum. *Eccli.* 20. 30.

Servus qui accepit quinque talenta, et operatus est in eis, lucratus est alia quinque, *commendatus est a Domino*: similiter et qui duo acceperat, lucratus est alia duo. *Alius autem, qui unum accepit, et non multiplicavit, et inutiliter reservavit, reprobatus fuit. Matth.* 25. 16. *et seq. usq. ad* 31.

Paulus apud Corinthios manebat, quia ejusdem erat artis — et operabatur *manibus. Act.* 18. 3. *Vide c.* 20. 34. *Item* 1. *Cor.* 4. 12. 1. *Thess.* 2. 9. 2. *Thess.* 3. 8.

Quoniam si quis non vult operari, nec manducet. 2. *Thess.* 3. 10. Ut cum silentio operantes, suum panem manducent. *v.* 12.

Non in quolibet opere homo peccat.

Quapropter, fratres, magis satagite, ut per bona opera certam vestram vocationem et electionem faciatis. 2. *Petr.* 1. 10.

Omnis, qui in eo (*Deo*) manet, non peccat: et omnis, qui peccat: non vidit eum, nec cognovit eum. 1. *Joan.* 3. 6. Omnis, qui natus est ex Deo peccatum non facit: quoniam semen ipsius in eo manet, et non potest peccare, quoniam ex Deo natus est. *v.* 9.

Scimus, quia omnis qui natus est ex Deo, non peccat: sed generatio Dei conservat eum, et malignus non tangit eum. *Ib.* 5. 18.

Opera bona quae sint.
Vide *Opera bona.*

Opera a nobis proximo exhibita, tanquam sibi facta reputat Deus, sive bona sint, sive mala.

Cui exprobrasti, et quem blasphemasti, et super quem exaltasti vocem, et elevasti altitudinem oculorum tuorum? Ad sanctum Israel. *Isa.* 37. 23.

Et bellabunt adversum te (*o Jeremia*), et non praevalebunt; quia ego tecum sum, ait Dominus, ut liberem te. *Jer.* 1. 19.

O Sion fuge, quae habitas apud filiam Babylonis: quia hæc dicit Dominus exercituum: Post gloriam misit me ad gentes, quae spoliaverunt vos: qui enim tetigerit vos, tangit pupillam oculi mei. *Zach.* 2. 6. 8.

Amen dico vobis, quamdiu fecistis uni ex his fratribus meis minimis, mihi fecistis. *Matth.* 23. 40.

Sic autem peccantes in fratres, et percutientes conscientiam eorum infirmam, in Christum peccatis. 1. *Cor.* 8. 12. *Vide Actor.* 9. 5.

OPES. *Vide et* DIVITIAE.

Opes a Deo sunt.

Dixit Dominus, ad Abraham: Semini tuo dabo terram hanc. *Gen.* 12. 7. *Vide et c.* 13. *v.* 14. 15. 17. *c.* 15. 18. *c.* 17. 8. *c.* 23. 7. *c.* 26. 3.

Nonne tu (*Deus*) vallasti eum, ac domum ejus, universamque substantiam per circuitum: operibus manuum ejus benedixisti et possessio ejus crevit in terra? *Job* 1. 10.

Dominus autem benedixit novissimis Job magis quam principio ejus, etc. *Ibid.* 42. 12.

Dives et pauper obviaverunt sibi: utriusque operator est Dominus. *Prov.* 22. 2.

Et omni, homini, cui dedit Deus divitias, atque substantiam, potestatemque ei tribuit ut comedat ex eis, et fruatur parte sua, et laetetur de labore

suo : hoc est donum Dei. *Eccli*. 5. 18.

Opes nimiae non appetendae.

Noli laborare ut diteris: sed prudentiæ tuæ pone modum. Ne erigas oculos tuos ad opes, quas non potes habere : quia facient sibi pennas quasi aquilæ, et volabunt in cœlum. *Prov*. 23. 4. 5.

Mendicitatem, et divitias ne dederis mihi (*Deus*): *sed* tribue tantum victui meo necessaria : ne forte satiatus illiciar ad te negandum, et dicam: Quis est Dominus? aut egestate compulsus furer, et perjurem nomen Dei mei. *Ibid*. 30. 8. 9.

Avarus non implebitur pecunia : et qui amat divitias, fructum non capiet ex eis : et hoc ergo vanitas. *Eccles*. 5. 9. *Vide et versus sequentes. Item c*. 4. 8. *et c*. 6. 2. 3.

Qui volunt divites fieri, incidunt in tentationem, et in laqueum diaboli, et desideria multa inutilia et nociva, quae mergunt homines in interitum et perditionem : radix enim omnium malorum est cupiditas. 1. *Tim*. 6. 9. 10.

Opes statim et de repente cum dolo, mendacio, foenere, et rapinis partae inutiles.

Substantia festinata minuetur : quae autem paulatim colligitur manu, multiplicabitur *Prov*. 13. 11.

Hæreditas, ad quam festinatur in principio, in novissimo benedictione carebit. *Ibid*. 20. 21.

Qui congregat thesauros lingua mendacii, vanus et excors est, et impingetur ad laqueos mortis. *Ibid*. 21. 6. *Vide et versum sequentem.*

Qui calumniatur pauperem, ut augeat divitias suas, dabit ipse ditiori, et egebit. *Ibid*. 22. 16.

Vir fidelis multum laudabitur, qui autem festinat ditari, non erit innocens. *Ibid*. 28. 20. *Vide v*. 22.

Avarus non implebitur pecunia : et qui amat divitias, fructum non capiet ex eis. *Eccles*. 5. 9.

Opes interdum suis dominis ruinam afferunt.

Nec est satiatus venter ejus: et cum habuerit, quae concupierat, possidere non poterit. *Job* 20. 20.

Est et alia infirmitas pessima, quam vidi sub sole: divitiæ conservatae in malum domini sui; etc. *Eccles*. 5. 12. *Vide et totum Caput* 6.

Opifex. Vide *Artifex*.

OPINIO.

Opiniones hominum, et cogitationes frequenter sunt erroneæ.

Arreptisque Nadab et Abiu filii Aaron thuribulis, posuerunt ignem, et incensum de super, offerentes coram Domino ignem

alienum: quod eis praeceptum non erat, etc. *Levit.* 10. 1. *Vide v.* 2.

Nec sequantur cogitationes suas. *Num.* 15. 39.

Non facietis ibi (*scilicet idololatriam*) quæ nos hic facimus hodie, singuli quod sibi rectum videtur. *Deut.* 12. 8.

Cumque audierit verba juramenti hujus, benedicat sibi in corde suo, dicens: Pax erit mihi et ambulabo in pravitate cordis mei, etc. *Ibid.* 29. 19. *Vide* 1. *Reg.* 15. 9. 2. *Reg.* 6. 8.

Via stulti recta in oculis ejus: qui autem sapiens est, audit consilia. *Prov.* 12. 15.

Est via, que videtur homini justa: novissima autem ejus deducunt ad mortem. *Ibid.* 14. 12.

Omnis via viri recta sibi videtur; appendit autem corda Dominus. *Ibid.* 21. 2.

Vae qui sapientes estis in oculis vestris, et coram vobismetipsis prudentes. *Isa.* 5. 21. *Vide Prov.* 3. 7. *Rom.* 12. 16.

Qui dicebas (*Lucifer*) in corde tuo; in cœlum conscendam, super astra Dei exaltabo solium meum, sedebo in monte testamenti, in lateribus Aquilonis, etc. *Ibid.* 14. 13. *et seq.*

Non enim cogitationes meæ, cogitationes vestræ: neque viæ vestrae, viae meae (*sunt*), dicit Dominus. *Ibid.* 55. 8.

Et assumens eum (*Jesum*) Petrus: cœpit increpare illum, dicens: Absit a te, Domine: non erit tibi hoc (*scilicet ut* adeas *Jerusalem*, *et diru patiaris a Scribis et Pharisaeis*). *Matth.* 16. 22. *Item Marc.* 8. 32. *Joan.* 12. 5.

Dicit ei (*Jesu*) Petrus: Non lavabis mihi pedes in æternum. Respondit ei Jesus: Si non lavero te, non habebis partem mecum. *Joan.* 13. 8.

Oppressio.

Oppressio bonorum in mundo piis destinata et perpetua.

In mundo pressuram habebitis. *Joan.* 16. 33.

Ut nemo moveatur in tribulationibus istis: ipsi enim scitis, quod in hoc positi sumus. 1. *Thess.* 3. 3. *Vide et v.* 4. *Item* 2. *Tim.* 3. 12.

In hoc enim vocati estis: quia et Christus passus est pro nobis, vobis relinquens exemplum, ut sequamini vestigia ejus. 1. *Petr.* 2. 21.

Itaque et hi, qui patiuntur secundum voluntatem Dei, fideli Creatori commendent animas suas in benefactis. *Ibid.* 4. 19.

Oppressionis bonorum per malos exempla.

Cain nequam et invidus praevaluit adversus Abel justum, et occidit eum. Gen. 4. 8.

Sodomitae animam Lòth multipliciter afflixerunt. Ibid. 19. 4. 9.

Oderat ergo semper Esau Jacob—dixitque in corde suo:

Venient dies luctus patris mei, et occidam Jacob fratrem meum. *Unde et compulsus est Jacob fugere ad Laban avunculum suum. Ibid.* 27. 41. *et c.* 28. 5.

Oderantque filios Israel Ægyptii, et affligebant illudentes eis: atque ad amaritudinem perducebant vitam eorum, etc. *Exod.* 1. 13. 14.

Abimelech ambiens principatum, occidit septuaginta fratres suos. Judic. 9. 5.

Saul diu persecutus est David, cui tamen hic fideliter et utiliter serviebat. 1. *Reg.* 18. 11.

Absalom adeo commovit populum adversus David, ut compulsus sit exire de Jerusalem. 2. *Reg.* 15. 16.

Impiissima Jezabel minata et conata est ut occideret hominem Dei Eliam. Itaque ille timens abiit, quocumque eum ferebat voluntas. 3. *Reg.* 19. 2. 3.

Rex Israel Joram pessimus, audiens, quod maxima fames esset in civitate, misit virum ad amputandum caput Elisei. 4. *Reg.* 6. 31.

Ad imperium Joas regis Juda, lapidatus est Zacharias filius Jojadae, pro eo, quod arguebat regem et populum, sculptilibus servientes. 2. *Par.* 24. 21.

Nabuchodonosor præcepit Holopherni, ut omnes Deos terrae exterminaret, videlicet ut ipse solus Deus diceretur: propter hoc multa regna destruxit, et populum Dei, qui nuper redierat de civitate Babylonis, vehementer afflixit. Judith c. 2. *et seq.*

Aman superbus, crudelis, et impius ita potens fuit, ut pro nihilo habuerit procurare necem omnium Judaeorum: sed divina providentia ejus conatibus obviavit. Esther 3. 6. *Vide et capita sequentia.*

Et percussit Phassur Jeremiam Prophetam, et misit eum in nervum. *Jer.* 20. 2.

Hananias prophetavit plane contra illud, quo dicebat Jeremias, et tulit catenam de collo Jeremiae, et confregit eam; et abiit Jeremias in domum suam, quasi confusus ab illo Propheta mendace. Ibid. c. 28.

Nabuchodonosor rex Babylonis Azariam et socios ejus in fornacem mitti jussit, eo quod illi adorare noluerunt statuam quam ipse idololatra erexit. Et Daniel bis fuit missus in locum leonum, procurantibus pessimis hominibus. Dan. 3. 19. *et c.* 6. 16. *et c.* 14. 50.

Antiochus ascendit Jerosolymam in multitudine gravi, *cum superbia magna, et fecit ibi terribilem hominum caedem.* 1. *Mach.* 1. 22.

Bacchides et Alcimus proditor, missi a rege Demetrio, tantum exercitum produxerunt contra Judam Machabaeum, ut ipse Judas ceciderit in bello, et caeteri commilitones sui fugerint. Ibid. c. 9. 18.

Perfidus et dolosus Tryphon,

qui dominum suum regem Antiochum adolescentem dolo occidit, Jonathan et duos ejus filios nequiter interfecit. Ibid. c. 13. 23. 31.

Joannem Baptistam, totius exemplar sanctitatis, ad petitionem unius saltatricis, Herodes adulter, et homicida decollavit. Matth. 14. 8. 10.

*Salvator mundi Dominus noster Jesus Christus fuit percussus et delusus ab Anna, Caipha, et Herode tetrarcha, et tandem a praeside Pilato judicatus et crucifixus, imo ab ipsis latronibus blasphematus. Ib.*26.57. *Vide et c.*27.2. *Item Marc.*15.15. *Luc.* 23. 11. 39. *Joan.* 18.13.

Princeps sacerdotum et omnes, qui cum illo erant,—injecerunt manus in apostolos, et posuerunt eos in custodia publica; *et postea fuerunt caesi, et denunciatum est eis*, ne omnino loquerentur in nomine Jesu. *Actor.* 5. 17. 18. 40.

Quidam de Synagoga—commoverunt—plebem, et seniores, et Scribas, *et rapuerunt Stephanum, et statuentes falsos testes contra eum, lapidaverunt eum. Ibid.* 6. 12. *et c.* 7. 57.

Misit Herodes rex manus, ut affligeret quosdam de Ecclesia. Occidit autem Jacobum fratrem Joannis gladio, *et insuper apprehendit Petrum, et misit in carcerem. Ibid.* 12. 1. *et seq.*

Judaei autem concitaverunt mulieres religiosas et honestas, et primos civitatis, et excitaverunt persecutionem in Paulum et Barnabam: et ejecerunt eos de finibus suis. *Ib.* 13. 50.

Cum Paulus et Barnabas essent Lystrae in civitate ita honorati, ut illi homines istis quasi diis sacrificare vellent; supervenerunt quidam Judaei, et persuasis turbis, lapidantesque Paulum, traxerunt extra civitatem, existimantes eum mortuum esse. *Ibid.* 14. *v.* 10. 12. 18.

Quidam quaestuarii, domini mulieris cujusdam pythonissae, a qua daemonium Paulus ejecerat ita concitaverunt principes et magistratus civitatis Philipporum, ut Paulus et Silas socius ejus jussi sint caedi, et in carcerem mitti, et pedes eorum ligno adstringi. Ibid. 16. 19. *et seq. Vide et Titul. Tribulatio.*

Oppressores pauperum a Deo puniuntur.

Non facias violentiam pauperi, quia pauper est, neque conteras egenum in porta: quia judicabit Dominus causam ejus, et configet eos, qui confixerunt animam ejus. *Prov.* 22.22.23. *Vide Amos* 5. 11.

ORATIO.

(*Vide Thesaurum Patrum*).

Orare in nomine Jesu.

Et quodcumque petieritis Patrem in nomine meo, hoc faciam; ut glorificetur Pater in filio. *Joan.* 14. 13.

Non vos me elegistis, sed ego elegi vos, et posui vos ut eatis, et fructum afferatis, et fructus vester maneat, ut quodcumque petieritis Patrem in nomine meo, det vobis. *Ibid.* 15. 16.

Et in illo die me non rogabitis quidquam. Amen, amen dico vobis: si quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis. *Ibid.* 16. 23. *Vide v.* 24. *et* 26.

Et hæc est fiducia quam habemus ad eum (*Deum*): quia quodcumque petierimus secundum voluntatem ejus, audit nos, etc. 1. *Joan.* 5. 14. *Vide v.*5.

Orare in Spiritu Sancto.

Non enim accepistis Spiritum servitutis iterum in timore, sed accepistis Spiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus: Abba, (Pater), etc. *Rom.* 8. 15. *Vide et Galat.* 4. 6.

Orabo spiritu, orabo et mente, etc. 1. *Cor.* 14. 15.

Orantes omni tempore in spiritu. *Ephes.* 6. 18.

Vos autem, carissimi, superaedificantes vosmetipsos sanctissimæ vestræ fidei, in Spiritu Sancto orantes, etc. *Judae v.*20.

Orare quemadmodum oporteat, frequenter ignoramus, et ideo male oramus.

Tunc accessit ad eum (*Jesum*) mater filiorum Zebedaei cum filiis suis, adorans, et petens aliquid ab eo. Qui dixit ei: Quid vis? Ait illi: dic, ut sedeant hi duo filii mei, unus ad dexteram tuam, et unus ad sinistram in regno tuo. Respondens autem Jesus, dixit: Nescitis quid petatis. Potestis bibere calicem, quem ego bibiturus sum? *Matth.* 20. 20. *et seq. Item Marc.* 10. 35.

Similiter autem et Spiritus adjuvat infirmitatem nostram; nam quid oremus, sicut oportet, nescimus: sed ipse Spiritus postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus. *Rom.* 8. 26.

Petitis, et non accipitis: eo quod male petatis: ut in concupiscentiis vestris insumatis. *Jacob* 4. 3.

Orare noctes atque dies.

Media nocte surgebam ad confitendum tibi, super judicia justificationis tuæ. *Ps.* 118. 62.

Videte, vigilate, et orate. *Marc.* 13. 33.

Dicebat autem et parabolam ad illos (*Discipulos*): quoniam oportet semper orare, et non deficere. *Luc.* 18. 1. *Vide præsertim v.* 7.

Vigilate itaque, omni tempore orantes. *Ibid.* 21. 36. *Vide Eccli.* 18. 22.

Nos vero orationi, et ministerio verbi instantes erimus. *Actor.* 6. 4.

Orationi instantes. *Rom.* 12. 12. *Vide Coloss.* 4. 2.

Quam enim gratiarum actionem possumus Deo retribuere pro vobis, in omni gaudio, quo gaudemus propter vos ante

Deum nostrum, nocte ac die abundantius orantes, ut videamus faciem vestram, et compleamus ea quae desunt fidei vestrae? 1. *Thess.* 3. 9. 10. *Vide c.* 5. 17.

Quæ autem vere vidna est, et desolata, speret in Deum, et instet obsecrationibus et orationibus nocte ac die. 1. *Tim.* 5. 5.

Gratias ago Deo, cui servio a progenitoribus (*meis*) in conscientia pura: quod sine intermissione habeam tui memoriam in orationibus meis, nocte ac die. 2. *Tim.* 1. 3.

Omnium autem finis appropinquavit. Estote itaque prudentes, et vigilate in orationibus. 1. *Petr.* 4. 7.

Orare sine intermissione.

Non impediaris orare semper. *Eccli.* 18. 22.

Petite, et dabitur vobis: quærite, et invenietis: pulsate, et aperietur vobis. *Matth.* 7. 7. *Vide c.* 21. 22. *Item Marc.* 11. 24. *Luc.* 11. 9. *Joan.* 14. 13. *et c.* 16. 23. 24.

Dicebat autem et parabolam ad illos (*Discipulos*): quoniam oportet semper orare, et non deficere. *Luc.* 18. 1. *Vide Joan.* 14. 13.

Vir autem quidam erat in Caesarea nomine Cornelius, Centurio cohortis quæ dicitur Italica, religiosus ac timens Deum cum omni domo sua, faciens eleemosynas multas plebi, et deprecans Deum semper. *Actor.* 10. 1. 2.

Et galeam salutis assumite, — per omnem orationem et obsecrationem orantes omni tempore in spiritu: et in ipso vigilantes in omni instantia, et obsecratione pro omnibus sanctis etc. *Ephes.* 6. 17. 18.

Orationi instate, vigilantes in ea in gratiarum actione? orantes simul et pro nobis, etc. *Col.* 4. 2. 3. *Vide Rom.* 12. 12.

Sine intermissione orate. In omnibus gratias agite, etc. 1. *Thess.* 5. 17. 18. *Vide* 2. *Tim.* 1. 3.

Orandum ubique locorum.

Benedicite Domino omnia opera ejus: in omni loco dominationis ejus, benedic, anima mea, Domino. *Psal.* 102. 22.

Cum omnibus, qui invocant nomen Domini nostri Jesu Christi, in omni loco ipsorum et nostro. 1. *Cor.* 1. 2. *Vide Joan.* 4. 23.

Volo ergo viros orare in omni loco, levantes puras manus, etc. 1. *Tim.* 2. 8.

Orandum cum fiducia.

Tu enim, Domine Deus meus, revelasti auriculam servi tui, ut ædificares ei domum: et idcirco invenit servus tuus fiduciam, ut oret coram te. 1. *Par.* 17. 25.

Respondit Jesus discipulis suis: Amen dico vobis, si habueritis fidem, et non haesita-

veritis, non solum de ficulnea facietis, sed et si monti huic dixeritis: Tolle, et jacta te in mare, fiet. *Matth.*21.21. *Vide et v.* 22. *Item c.*17.19. *Luc.*17.6.

Propterea dico vobis, omnia quaecumque orantes petitis, credite quia accipietis, et evenient vobis. *Marc.* 11. 24.

Postulet autem in fide nihil haesitans, etc. *Jac.* 1. 6.

Et hæc est fiducia, quam habemus ad eum (*Deum*): quia quodcumque petierimus secundum voluntatem ejus, audit nos, etc. 1. *Joan.* 5.14. *Vide v.* 15.

Orare ut fidei praedicatio successum habeat.

Nos vero orationi, et ministerio verbi instantes erimus. *Actor.* 6. 4.

Obsecro ergo vos, fratres, etc., ut adjuvetis me in orationibus vestris pro me ad Deum, ut liberer ab infidelibus, qui sunt in Judæa, et obsequii mei oblatio accepta fiat in Jerusalem sanctis, etc. *Rom.* 15.30. 31. *Vide* 1. *Thess.* 5. 25.

Orantes omni tempore in spiritu: et in ipso vigilantes in omni instantia, et obsecratione pro omnibus sanctis, et pro me, ut detur mihi sermo in apertione oris mei cum fiducia, notum facere mysterium Evangelii. *Ephes.* 6. 18. 19. *Vide Actor.* 6. 4.

Orantes simul et pro nobis: ut Deus aperiat nobis, ostium sermonis ad loquendum mysterium Christi, etc. *Coloss.* 4. 3.

De caetero, fratres, orate pro nobis, ut sermo Dei currat, et clarificetur, sicut et apud vos, etc. 2. *Thess.* 3. 1.

Orare alium pro alio.

Dixeruntque (*reliquiae Judaeorum*) ad Jeremiam Prophetam: Cadat oratio nostra in conspectu tuo: et ora pro nobis ad Dominum Deum tuum pro universis reliquiis istis: quia derelicti sumus pauci de pluribus, sicut oculi tui nos intuentur. *Jer.* 42. 2. *Vide v.* 20.

Et pro nobis ipsis orate ad Dominum Deum nostrum: quia peccavimus Domino Deo nostro (*aiunt Judaei in Babylone his, qui erant in Jerusalem*), et non est aversus furor ejus a nobis usque in hunc diem. *Baruch.* 1. 13. *Vide* 2. 2. *Mach.* 1. 6. *Item* 2. *Cor.* 1. 11.

Et galeam salutis assumite— per omnem orationem et obsecrationem, orantes omni tempore in spiritu: et in ipso vigilantes in omni instantia, et obsecratione pro omnibus sanctis, etc. *Ephes.* 6. 17. 18.

Orationi instate, vigilantes in ea in gratiarum actione: orantes simul et pro nobis, etc. *Coloss.* 4. 2. 3.

Fratres, orate pro nobis. 1. *Thess.* 5.25. *Vide Hebr.* 13.18.

De caetero, fratres, orate pro nobis, ut sermo Dei currat,

et clarificetur, sicut et apud vos, etc. 2. *Thess.* 3. 1.

Obsecro igitur primum omnium, fieri obsecrationes, orationes, postulationes, gratiarum actiones pro omnibus hominibus: pro regibus, et omnibus qui in sublimitate sunt, etc. 1. *Tim.* 2. 1. 2.

Confitemini ergo alterutrum peccata vestra, et orate pro invicem, ut salvemini: multum enim valet deprecatio justi assidua. *Jac.* 5. 16. *Vide et v.* 14. *de aegrotis.*

Orandum est pro aliis.
Exempla.

Abraham orat pro Ismaele, Gen. 17. 18. 20. *Pro Sodomitarum incolumitate, c.* 18. 23. *et seq. Pro Abymelechi uxore et ancillis, c.* 20. 17. *Lot pro urbe Segor, c.* 19. 20. *Fratres pro Rebecca, c.* 24. 60. *Joseph pro Benjamin, c.* 43. 29. *Jacob benedicit filiis Joseph, hoc est oratione precatur eis benedictionem divinam, et conferri eis cupit corporalia simul, et spiritualia bona, c.* 48. 15. *et Hebr.* 11. 21. *Moyses orat pro populo, Exod.* 32. 11. *et c.* 33. 13. *et c.* 34. 9. *Item Num.* 14. 19. *Pro sorore, Num. c.* 12. 13. *Samuel pro populo,* 1. *Reg.* 12. 23. *David pro infante aegroto,* 2. *Reg.* 12. 16. *Servi David pro rege suo,* 3. *Reg.* 1. 47. *Vir Dei pro Jeroboam, c.* 13. 6. *David pro Salomone,* 1. *Paral.* 22. 12.

Orationes aliorum pro se expetendae sunt.

Abimelecho jubet Deus, ut Abrahae preces expetat, Gen. 20. 7. 17. *Pharao Moysis et Aaronis precibus se commendat, Exod.* 8. 28. *Aaron hortatur Moysen, ut pro Maria oret, Num.* 12. 11. *Populus hoc idem a Samuele efflagitat,* 1. *Reg.* 12. 19. *Jeroboam,* 3. *Reg.* 13. 6. *Naaman Syrus,* 4. *Reg.* 5. 18. *Ezechias c.* 19. 4. *Item Isa.* 37. 4. *Josias,* 2. *Par.* 34. 21. *Sedecias, Jer.* 37. 3. *Bellatorum principes, etc. c.* 42. 2. *Simon magus, Actor.* 8. 34. *Paulus, Rom.* 15. 30. *Item Ephes.* 6. 18. 19. *Philipp.* 1. 19. *Coloss.* 4. 3. 1. *Thess.* 5. 25. 2. *Thess.* 3. 1. *Hebr.* 13. 18.

Orandum pro inimicis et impiis.

Sic Abraham oravit pro impiis Sodomitis. Gen. 18. 23. *et seq.*

Sic etiam Lot pro impia civitate Segor. Ibid. 19. 19.

Sic iterum Abraham pro Abimelech. Ibid. 20. 17.

Moyses pro Hebraeis idololatris. Exod. 32. 11.

Qui ceciderunt (*Moyses et Aaron*) proni in faciem, atque dixerunt: Fortissime Deus spirituum universae carnis, num uno peccante, contra omnes ira tua desaeviet? *Num.* 16. 22. Dixit Moyses ad Aaron: Tolle

thuribulum, et hausto igne de altari, mitte incensum desuper, pergens cito ad populum, ut roges pro eis: jam enim egressa est ira a Domino, et plaga desævit. *v.* 46. *Vide Sap.* 18. 21. *Loquitur de* 14700. *consumptis igne, cum Dathan et Abiron, eo quod murmuraverint, etc.*

Sic oravit Samuel pro Saule rege impio. 1. *Reg.* 15. 35.

Cumque summus sacerdos exoraret, iidem juvenes eisdem vestibus amicti, astantes Heliodoro, dixerunt: Oniæ sacerdoti gratias age: nam propter eum Dominus tibi vitam donavit. 2. *Mach.* 3. 33.

Ego autem dico vobis: diligite inimicos vestros, benefacite his, qui oderunt vos: et orate pro persequentibus, et calumniantibus vos: ut sitis filii Patris vestri, qui in cœlis est. *Matth.* 5. 44 45.

Benedicite maledicentibus vobis, et orate pro calumniantibus vos. *Luc.* 6. 28.

Jesus autem dicebat: Pater, dimitte illis: non enim sciunt quid faciunt. *Ibid.* 23. 34.

Positis autem genibus, clamavit voce magna (*Stephanus*), dicens: Domine, ne statuas illis hoc peccatum. Et cum hoc dixisset, obdormivit in Domino. *Actor.* 7. 59.

Orare pro Defunctis.
Vide *Purgatorium.*

Adhortatio ad studium orandi.

Vigilate ergo, quia nescitis qua hora Dominus vester venturus sit. *Matth.* 24. 42. *Vide c.* 25.13.

Videte, vigilate, et orate. *Marc.* 13. 33. *Vide Luc.* 18. 1. *Coloss.* 4. 2.

Sine intermissione orate. 1. *Thess.*5.17. *Vide Eccli.* 18.22.

Oratio, quomodo, quando, cui et ubi fieri debeat, et quid petendum.

Et dixit Dominus ad Moysen: Congrega mihi septuaginta viros de senibus Israel, quos tu nosti; quod senes populi sint ac magistri: et duces eos ad ostium tabernaculi fœderis, faciesque ibi stare tecum, etc. *Num.* 11. 16. *Vide praecedentia.*

Nec est alia natio tam grandis, quae habeat Deos appropinquantes sibi, sicut Deus noster adest cunctis obsecrationibus nostris. *Deut.* 4. 7. *Vide c.* 9. 26.

Et clamantes (*filii Israel in idololatriam lapsi*) ad Dominum, dixerunt: Peccavimus tibi, quia dereliquimus Dominum Deum nostrum, et servimus Baalim. *Judic.* 10. 10. Dixeruntque filii Israel ad Dominum: Peccavimus, redde tu nobis quidquid tibi placet: tantum nunc libera nos. *v.* 15.

Cum esset Anna amaro animo, oravit ad Dominum, flens largiter, et votum vovit, dicens, etc. 1. *Reg.* 1. 10. 11.

Et ait (*David*): Dominus petra mea, et robur meum,

et Salvator meus, etc. 2. *Reg.* 22. 2. In tribulatione mea invocabo Dominum, et ad Deum meum clamabo: et exaudiet de templo suo vocem meam, et clamor meus veniet ad aures ejus. *v.* 7. *Vide Psal.* 17. 2. 3. *et* 7.

Ait Salomon : Et nunc Domine Deus, tu regnare fecisti servum tuum pro David patre meo, ego autem sum puer parvulus, et ignorans egressum et introitum meum. 3. *Reg.* 3. 7. *Vide versus sequentes.*

Sed in oratione persistens (*Sara*), cum lacrymis deprecabatur Deum, ut ab isto improperio liberaret eam. *Tob.* 3. 11. Dixit: Benedictum est nomen tuum, Deus patrum nostrorum, qui cum iratus fueris, misericordiam facies, et in tempore tribulationis peccata dimittis his, qui invocant te. Ad te, Domine, faciem meam converto: ad te oculos meos dirigo. Peto, Domine, ut de vinculo improperii hujus absolvas me, aut certe desuper terram eripias me. *v.* 13. *et seq.*

Tunc Eliachim, Sacerdos Domini magnus, circuivit omnem Israel, allocutusque est eos, dicens: Scitote, quoniam exaudiet Dominus preces vestras, si manentes permanseritis in jejuniis, et orationibus in conspectu Domini. *Judith* 4. 11. 12.

Non impediaris orare semper. *Eccli.* 18. 22.

Oratio humiliantis se, nubes penetrabit, etc. *Ibid.* 35. 21.

Speciosa misericordia Dei in tempore tribulationis, quasi nubes pluviae in tempore siccitatis. *v.* 26.

Eritque, antequam clament, ego exaudiam: adhuc illis loquentibus, ego audiam. *Isa.* 65. 24.

Et factum est: cum consummasset comedere herbam terræ, dixi: Domine Deus, propitius esto, obsecro: quis suscitabit Jacob, quia parvulus est? *Amos* 7. 2. *Vide et v.* 5.

Et cum oratis, non eritis sicut hypocritae, qui amant in synagogis et in angulis platearum stantes orare, ut videantur ob hominibus: amen dico vobis, receperunt mercedem suam. *Matth.* 6. 5. Sic ergo vos orabitis: Pater noster, qui es in cœlis, sanctificetur nomen tuum, etc. *v.* 9. *Item Luc.* 11. 2.

Petite, et dabitur vobis: quærite, et invenietis: pulsate, et aperietur vobis. *Ibid.* 7. 7. *Item Luc.* 11. 9.

Iterum dico vobis, quia si duo ex vobis consenserint super terram, de omni re quamcumque petierint, fiet illis a Patre meo, qui in cœlis est. *Ib.* 18. 19.

Tunc accessit ad eum (*Jesum*) mater filiorum Zebedaei cum filiis suis, adorans et petens aliquid ab eo. Qui dixit ei. Quid vis? Ait illi: Dic, ut sedeant hi duo filii mei, unus ad dexteram tuam, et unus ad sinistram, in regno tuo. Respondens autem Jesus, dixit: Nescitis, quid

petatis. *Ibid.* 20. 20. *et seq. Item Marc.* 10. 35.

Et omnia quaecumque petieris in oratione credentes, accipietis. *Ibid.* 21. 22. *Item Marc.* 11. 24.

Hoc genus (*daemoniorum*) in nullo potest exire, nisi in oratione, et jejunio. *Marc.* 9. 28. *Vide Matth.* 17. 20.

Videte, vigilate, et orate: nescitis enim quando tempus sit. *Ibid.* 13. 33. *Vide Matth.* 24. 42.

Et hæc vidua (*Anna prophetissa*) usque ad annos octoginta quatuor: quae non discedebat de templo, jejuniis et obsecrationibus serviens nocte ac die. *Luc.* 2. 37.

Dicebat antem et parabolam ad illos: qnoniam oportet semper orare et non deficere. *Luc.* 18. 1.

Et cnm pervenisset ad locum (*scilicet montem Olivarum*), dixit illis: Orate, ne intretis in tentationem. *Ibid.* 22. 40.

Spiritns est Dens: et eos, qui adorant enm, in spiritu et veritate oportet adorare. *Joan.* 4. 24.

Scimus autem, qnia peccatores Deus non audit: sed si quis Dei cultor est, et voluntatem ejns facit, hunc exaudit. *Ibid.* 9. 31.

Et quodcnmque petieritis Patrem in nomine meo, hoc faciam: ut glorificetur Pater in Filio. *Ibid.* 14. 13.

Si manseritis in me, et verba mea in vobis manserint: quodcumqne volueritis petetis, et fiet vobis. *Ibid.* 15. 7.

Et in illo die me non rogabitis quidquam. Amen, amen dico vobis, si qnid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis. *Ibid.* 16. 23. *Vide et v.* 24.

Hi omnes (*Apostoli*) erant perseverantes unanimiter in oratione cnm mulieribns, et Maria matre Jesn, et fratribus ejus. *Actor.* 1. 14.

Erant autem perseverantes in doctrina Apostolorum, et communicatione fractionis panis, et orationibns. *Ibid.* 2. 42.

Qui cum audissent (*Apostoli de claudo sanato*), nnanimiter levavernnt vocem ad Deum, et dixerunt: Domine, tn es, qui fecisti coelnm et terram, mare et omnia, quæ in eis sunt, etc. *Ibid.* 4. 24. Et cum orassent, motus est locus, in qno erant congregati: et repleti sunt omnes Spiritn Sancto, et loquebantnr verbum Dei cnm fidncia. *v.* 31. *Vide c.* 13. 3. *et c.* 14. 22.

Cornelius erat religiosns ac timens Denm cum omni domo sna, faciens eleemosynas mnltas plebi, et deprecans Denm semper, etc. *Ibid.* 10. 2.

Similiter autem et Spiritus adjnvat infirmitatem nostram; nam qnid oremus, sicut oportet, nescimus: sed ipse Spiritns postnlat pro nobis gemitibus inenarrabilibus. *Rom.* 8. 26.

Spe gandentes: in tribula-

tione patientes ; orationi instantes. *Ibid.* 12. 12.

Et ideo qui loquitur lingua, oret ut interpretetur. 1. *Cor.* 14.13. *Vide et versus sequentes.*

Et galeam salutis assumite— per omnem orationem, et obsecrationem orantes omni tempore in spiritu : et in ipso vigilantes in omni instantia et obsecratione pro omnibus Sanctis, etc. *Ephes.* 6. 17. 18.

Orationi instate, vigilantes in ea in gratiarum actione : orantes simul et pro nobis, etc. *Coloss.* 4. 2. 3. *Vide* 2. *Thess.* 3. 1. *et c.* 5. 25.

Sine intermissione orate. 1. *Thess.* 5. 17.

Obsecro igitur primum omnium fieri obsecrationes, orationes, postulationes, gratiarum actiones, pro omnibus hominibus, etc. 1. *Tim.* 2. 1.

Orate pro nobis : confidimus enim, quia bonam conscientiam habemus in omnibus bene volentes conversari. *Heb.* 13.18.

Postulet autem in fide, nihil hæsitans: qui enim hæsitat, similis est fluctui maris, qui a vento movetur, et circumfertur. *Jacob* 1. 6. *Vide Apoc.* 19. 10. *et c.* 22. 9.

Petitis, et non accipitis: eo quod male petatis: ut in concupiscentiis vestris insumatis. *Ibid.* 4. 3.

Tristatur aliquis vestrum ? oret. Æquo animo est? psallat. *Ib.* 5. 13. *Vide et v.* 14. *et* 16.

Quia oculi Domini super justos, et aures ejus in preces eorum : vultus autem Domini super facientes mala. 1. *Petr.* 3. 12. *Vide Psal.* 33. 16.

Oratio Deum inclinat.

Eritque, antequam clament, ego exaudiam : adhuc illis loquentibus, ego audiam. *Isa.* 65. 24.

Petite, et dabitur vobis, etc. Omnis enim qui petit, accipit : et qui quærit, invenit: et pulsanti aperietur. *Matth.* 7. 7.8.

Si ergo vos cum sitis mali, nostis bona data dare filiis vestris: quanto magis Pater vester de coelo dabit Spiritum bonum petentibus se? *Luc.* 11. 13.

Et quodcumque petieritis Patrem in nomine meo, hoc faciam. *Joan.* 14. 13.

Peccatum purgat.

Et rogante pro eis sacerdote, propitius erit eis Dominus. *Lev.* 4.20. Rogabitque pro eo *sacerdos*, — et pro peccato ejus, et dimittetur ei. *v.* 31. 35.

Respicite, filii, nationes hominum: et scitote, quia nullus speravit in Domino, et confusus est. Quis enim permansit in mandatis ejus, et derelictus est? Aut quis invocavit eum, et despexit illum ? etc. *Eccli.* 2. 11. 12.

Qui diligit Deum, exorabit pro peccatis, et continebit se ab illis, et in oratione dierum exaudietur. *Ibid.* 3. 4.

Quis est qui condemnet ?

Christus Jesus, qui mortuus est: imo qui et resurrexit, qui est ad dexteram Dei, qui etiam interpellat pro nobis. *Rom.* 8. 34.

Unde et salvare in perpetuum potest (*Jesus*) accedentes per semetipsum ad Deum: semper vivens ad interpellandum pro nobis. *Hebr.* 7. 25.

Hostem superat spiritualem.

Hoc autem genus (*daemoniorum*) non ejicitur, nisi per orationem et jejunium. *Matth.* 17. 20.

Vigilate, et orate, ut non intretis in tentationem. *Ibid.* 26. 41. *Vide Marc.* 14. 38. *Luc.* 22. 46.

Corporalem.

Et invoca me in die tribulationis: eruam te, et honorificabis me. *Ps.* 49. 15. *Vide totum Ps.* 90.

Impetrat boni consecutionem.

Fili, in tua infirmitate ne despicias te ipsum; sed ora Dominum, et ipse curabit te. *Eccli.* 38. 9. *Vide Isa.* 38. 3.

Fratres, voluntas quidem cordis mei, et obsecratio ad Deum, fit pro illis in salutem. *Rom.* 10. 1.

Per omnem orationem et obsecrationem orantes omni tempore in Spiritu: et in ipso vigilantes in omni instantia et obsecratione pro omnibus Sanctis; et pro me, ut detur mihi sermo in apertione oris mei cum fiducia, notum facere mysterium Evangelii. *Ephes.* 6. 18. 19.

Scio enim, quia hoc mihi provenit ad salutem, per vestram orationem. *Phil.* 1. 19.

Ideo et nos ex qua die audivimus, non cessamus pro vobis orantes, et postulantes, ut impleamini agitatione voluntatis ejus in omni sapientia et intellectu spirituali: ut ambuletis digne Deo per omnia placentes etc. *Coloss.* 1. 9. 10.

Orationi instate, vigilantes in ea in gratiarum actione: orantes simul et pro nobis, ut Deus aperiat nobis ostium sermonis ad loquendum mysterium Christi. *Ib.* 4. 2. 3. Salutat vos Epaphras, qui ex vobis est, servus Christi Jesu, semper sollicitus pro vobis in orationibus, ut stetis perfecti, et pleni in omni voluntate Dei. *v.* 12.

In quo etiam oramus semper pro vobis: ut dignetur vos vocatione sua Deus noster, etc. 2. *Thess.* 1. 11.

De cætero, fratres, orate pro nobis, ut sermo Dei currat, et clarificetur, sicut et apud vos: et ut liberemur ab importunis, et malis hominibus. *Ib.* 3. 1. 2.

Obsecro igitur primum omnium fieri obsecrationes, orationes; postulationes, gratiarum actiones, pro omnibus hominibus: pro regibus, et omnibus, qui in sublimitate sunt, ut quietam et tranquillam vitam agamus, in omni pietate et castitate. 1. *Tim.* 2. 1. 2.

Periculi evasionem.

Obsecro ergo vos, fratres, per Dominum nostrum Jesum Christum, et per caritatem S. Spiritus, ut adjuvetis me in orationibus vestris pro me ad Deum, ut liberer ab infidelibus, etc. *Rom.* 15. 30. 31.

Orationes quae quemadmodum oportet, fiunt, exaudit Deus.

Ecce, ait (*Angelus ad Agar ancillam Sarae et fugientem ab illa*), concepisti, et paries filium: vocabisque nomen ejus Ismael, eo quod audierit Dominus afflictionem tuam. *Gen.* 16. 11.

Exaudivit autem Deus vocem pueri (*Ismaelis*); vocavitque Angelus Dei Agar de coelo, dicens: Quid agis, Agar? noli timere: exaudivit enim Deus vocem pueri de loco, in quo est. Surge, tolle puerum, et tene manum illius: quia in gentem magnam faciam eum. *Ibid.* 21. 17. 18.

Et audivit gemitum eorum (*scilicet filiorum Israel post mortem regis Ægypti*), ac recordatus est foederis, quod pepigit cum Abraham, Isaac, et Jacob. Et respexit Dominus filios Israel, et cognovit eos. *Exod.* 2. 24. 25.

Cui (*Moysi*) ait Dominus: Vidi afflictionem populi mei in Ægypto, et clamorem ejus audivi propter duritiam eorum, qui præsunt operibus, etc. *Ib.* 3. 7.

Ego audivi gemitum filiorum Israel, quo Ægyptii oppresserunt eos: et recordatus sum pacti mei. *Ib.* 6. 5.

Si laeseritis eos (*scilicet viduam et pupillum*) vociferabuntur ad me, et ego audiam clamorem eorum. *Ib.* 22. 23. Ipsum enim (*vestimentum proximi tui*) est solum quo operitur, indumentum carnis ejus, nec habet aliud, in quo dormiat: si clamaverit ad me, exaudiam eum, quia misericors sum. *v.* 27.

Nec est alia natio tam grandis, quæ habeat deos appropinquantes sibi, sicut Deus noster adest cunctis obsecrationibus nostris. *Deut.* 4. 7.

Cave ne forte subrepat tibi impia cogitatio, et dicas in corde tuo: appropinquat septimus annus remissionis; et avertas oculos tuos a paupere fratre tuo, nolens ei, quod postulat, mutuum commodare: ne clamet contra te ad dominum, et sit tibi in peccatum. *Ibid.* 15. 9.

Tulit autem Samuel agnum lactentem unum, et obtulit illum holocaustum integrum Domino: et clamavit Samuel ad Dominum pro Israel, et exaudivit eum Dominus. Factum est autem, cum Samuel offerret holocaustum, Philisthiim iniere prælium contra Israel: intonuit autem Dominus fragore magno in die illa super Philisthiim, et

exterruit eos, et cæsi sunt a facie Israel. 1. *Reg*. 7. 9. 10.

Quia respexi populum meum (*ait Deus*): venit enim clamor ad me. *Ibid*. 9. 16.

Et clamavit Samuel ad Dominum: et dedit Dominus voces et pluvias in illa die. *Ibid*. 12. 18.

Laudabilem invocabo Dominum (*ait David*): et ab inimicis meis salvus ero. 2. *Reg*. 22. 4. In tribulatione mea invocabo Dominum, et ad Deum meum clamabo: et exaudiet de templo suo vocem meam, et clamor meus veniet ad aures ejus. *v*. 7. *Item Psal*. 17. 4. *et* 7.

Et ait rex (*Jeroboam*) ad virum Dei: Deprecare faciem Domini Dei tui, et ora pro me, ut restituatur manus mea (*arida*) mihi. Oravitque vir Dei faciem Domini, et reversa est manus regis ad eum, et facta est sicut prius fuerat. 3. *Reg*. 13. 6.

Et exaudivit Dominus vocem Eliæ: et reversa est anima pueri intra eum, et revixit. *Ibid*. 17. 22. *et c*. 18. 36. *Vide Historiam Eliae, perlustra orationem Prophetae, et ut exaudivit eum Deus*.

Revertere (*ait Deus ad Isaiam*) et dic Ezechiae duci populi mei: Hæc dicit Dominus Deus David patris tui: audivi orationem tuam, et vidi lacrymas tuas: et ecce sanavi te: die tertio ascendes templum Domini, etc. 4. *Reg*. 20. 5. *et c*. 13. 4. *Vide* 2. *Par*. 32. 20. *Isa*. 38. 5.

Deprecatusque est eum (*Manasses*), et obsecravit intente: et exaudivit orationem ejus, reduxitque eum Jerusalem in regnum suum; et cognovit Manasses, quod Dominus ipse esset Deus. 2. *Par*. 33. 13.

Propterea dicit Dominus: Jam non silebo de impietatibus eorum, quæ irreligiose agunt, nec sustinebo in his, quæ inique exercent. Ecce sanguis innoxius, et justus clamat ad me, et animæ justorum clamant perseveranter. Vindicans vindicabo illos, dicit Dominus, et accipiam omnem sanguinem innoxium ex illis ad me. 4. *Esdr*. 15. 7. *et seq*.

In illo tempore exauditae sunt preces amborum (*Tobiae et Sarae*) in conspectu gloriæ summi Dei: et missus est Angelus Domini sanctus Raphael, ut curaret eos ambos, quorum uno tempore sunt orationes in conspectu Domini recitatae. *Tob*. 3. 24. 25.

Et clamavit omnis populus ad Dominum instantia magna, et humiliaverunt animas suas in jejuniis, et orationibus, ipsi et mulieres eorum. *Judith* 4. 8.

Tunc Eliachim sacerdos Domini magnus, — allocutusque est eos, dicens: Scitote, quoniam Dominus exaudiet preces vestras, si manentes permanseritis in jejuniis, et orationibus

in conspectu Domini. *v.* 11. *et* 12.

Voce mea ad Dominum clamavi : et exaudivit me de monte sancto suo. *Psal.* 3. 5.

Et scitote quoniam mirificavit Dominus sanctum suum : Dominus exaudiet me, cum clamavero ad eum. *Psal.* 4. 4.

Dominus non est oblitus clamorem pauperum. *Psal.* 9.13.

Timeat eum omne semen Israel : quoniam non sprevit, neque despexit deprecationem pauperis : nec evertit faciem suam a me : et cum clamarem ad eum, exaudivit me. *Psal.* 21. 25.

Iste pauper clamavit, et Dominus exaudivit eum, et de omnibus tribulationibus ejus salvavit eum. *Psal.* 33. 7. *Vide v.* 5. *et* 18.

Et invoca me in die tribulationis : eruam te, et honorificabis me. *Psal.* 49. 15. *Vide totum Psal.* 90.

Ego autem ad Deum clamavi : et Dominus salvabit me. *Psal.* 54. 17.

De tribulatione invocavi Dominum : et exaudivit me in latitudine Dominus. *Psal.*117.5.

Ad Dominum, cum tribularer, clamavi : et exaudivit me. *Psal.* 119. 1.

Voluntatem timentium se faciet, et deprecationem eorum exaudiet : et salvos faciet eos. *Psal.* 144. 19. *Vide Eccli.* 4. 6.

Longe est Dominus ab impiis: et orationes justorum exaudiet. *Prov.* 15. 29.

Deprecatio pauperis ex ore usque ad aures ejus perveniet, et judicium festinato adveniet illi. *Eccli.* 21. 6.

Speciosa misericordia Dei, in tempore tribulationis, quasi nubes pluviæ in tempore siccitatis. *Ibid.* 35. 26.

Et invocaverunt (*Elias et Eliseus*) Dominum misericordem, et expandentes manus suas, extulerunt ad cœlum : et sanctus Dominus Deus audivit cito vocem ipsorum. *Ib.* 48.22.

Populus enim Sion habitabit in Jerusalem : plorans nequaquam plorabis, miserans miserebitur tui : ad vocem clamoris tui statim ut audierit, respondebit tibi. *Isa.* 30. 19.

Consternatus Ezechias propter blasphemias tum Rabsacis, tum Sennacherib, mittit ad Isaiam, ut Dominum deprecetur qui ipsum confortans, divinum promittit auxilium, et caeso per Angelum exercitu Sennacherib, etiam ipse a filiis suis interimitur. Ib. c. 37.

Derelinquat impius viam suam, et vir iniquus cogitationes suas, et revertatur ad Dominum, et miserebitur ejus, et ad Deum nostrum : quoniam multus est ad ignoscendum. *Ibid.* 55. 7.

Et invocabitis me (*captivi Judaei*), et ibitis ; et orabitis me, et ego exaudiam vos. Quaeretis me, et invenietis :

cum quaesieritis me in toto corde vestro, etc. *Jerem.* 29. 12. 13.

Invocavi nomen tuum, Domine, de lacu novissimo: vocem meam audisti: ne avertas aurem tuam a singultu meo, et clamoribus. *Thren.* 3. 55. 56.

Exaudivit autem Dominus vocem ejus (*Susannae*). Cumque duceretur ad mortem, suscitavit Dominus spiritum sanctum pueri junioris, cujus nomen Daniel. *Dan.* 13. 44. 45.

Et dixit (*Jonas*): Clamavi de tribulatione mea ad Dominum, et exaudivit me: de ventre inferi clamavi, et exaudisti vocem meam. *Jonae* 2. 3.

Et ducam tertiam partem per ignem, et uram eos sicut uritur argentum, et probabo eos sicut probatur aurum. Ipse vocabit nomen meum, et ego exaudiam eum. Dicam: Populus meus es; et ipse dicet: Dominus Deus meus. *Zach.*13. *vers.* 9.

Et hi quidem invocabant omnipotentem Deum, ut credita sibi his, qui crediderant, cum omni integritate conservarentur. 2. *Mach.* 3. 22.

Scimus autem, quia peccatores Deus non audit: sed si quis Dei cultor est, et voluntatem ejus facit, hunc exaudit. *Joan.* 9. 31.

At ille (*Cornelius*) intuens eum (*Angelum*), timore correptus dixit: Quis es, Domine? Dixit autem illi: Orationes tuæ, et eleemosynae tuae ascenderunt in memoriam in conspectu Dei. *Actor.* 10. 4.

Orationes quorumdam cur non exaudiat Deus.

Cumque reversi ploraretis coram Domino, non audivit vos (*Israelitas*), nec voci vestræ voluit acquiescere. *Deut.* 1. 45.

Ego autem abscondam (*ait Dominus*), et celabo faciem meam in die illo, propter omnia mala, quae fecit (*Israel*), quia secutus est deos alienos. *Ibid.* 31. 18.

Et clamabitis in die illa (*ait Samuel ad populum*) a facie regis vestri, quem elegistis vobis: et non exaudiet vos Dominus in die illa, quia petistis vobis regem. 1. *Reg.* 8. 18.

Quando invocabitis me, ego non exaudiam vos. Maculastis enim manus vestras sanguine, et pedes vestri impigri sunt ad committenda homicidia. 4. *Es.* 1. 26.

Clamaverunt (*Israelitae*), nec erat, qui salvos faceret ad Dominum, nec exaudivit eos. *Psal.* 17. 42.

Tunc invocabunt me, et non exaudiam: mane consurgent, et non invenient me: eo quod exosam habuerint disciplinam, et timorem Domini non susceperint, nec acquieverint consilio meo, et detraxerint universæ correptioni meae. *Prov.* 1. 28. *et seq.*

Longe est Dominus ab impiis: et orationes justorum exaudiet. *Ibid.* 15. 29.

Qui obturat aurem suam ad clamorem pauperis; et ipse clamabit, et non exaudietur. *Ibid.* 21. 13.

Qui declinat aures suas, ne audiat legem; oratio ejus erit execrabilis. *Ibid.* 28. 9.

Unus orans, et unus maledicens, cujus vocem exaudiet Deus? *Eccli.* 34. 29. Sic homo qui jejunat in peccatis suis, et iterum eadem faciens, quid proficit humiliando se? orationem illius quis exaudiet? *v.*31.

Et cum extenderitis manus vestras, avertam oculos meos a vobis: ut cum multiplicaveritis orationem, non exaudiam: manus enim vestrae sanguine plenae sunt. *Isa.* 1. 15. *Vide c.* 59. 1. *et seq.*

Tu ergo noli orare pro populo hoc, nec assumas pro eis laudem et orationem, et non obsistas mihi, quia non exaudiam te, etc. *Jer.* 7. 16. *Id. habetur verbatim c.* 11. 14. *et c.* 14.11.

Quam ob rem haec dicit Dominus: Ecce ego inducam super eos mala, de quibus exire non poterunt: et clamabunt ad me, et non exaudiam eos (*Israelitas*). *Ibid.* 11. 11.

Cum jejunaverint, non exaudiam preces eorum; et si obtulerint holocautomata, et victimas, non suscipiam ea: quoniam gladio, et fame, et peste consumam eos. *Ib.*14.12.

Et dixit Dominus ad me: Si steterit Moyses et Samuel coram me, non est anima mea ad populum istum: ejice illos a facie mea, et egrediantur. *Ibid.*15.1.

Ergo et ego faciam in furore: non parcet oculus meus, nec miserebor: et cum clamaverint ad aures meas voce magna, non exaudiam eos. *Ezech.* 8. 18.

Tres viri isti (*Noe*, *Daniel et Job*) si fuerint in ea (*terra*), vivo ego, dicit Dominus Deus, quia nec filios, nec filias liberabunt: sed ipsi soli liberabuntur, terra autem desolabitur. *Ezech.*14.16. *Si* et Noe, et Daniel, et Job fuerint in medio ejus: vivo ego, dicit Dominus Deus, quia filium et filiam non liberabunt: sed ipsi justitia sua liberabunt animas suas. *v.* 20.

Tunc clamabunt (*populus Israel*) ad Dominum, et non exaudiet eos; et abscondet faciem suam ab eis in tempore illo, sicut nequiter egerunt in adinventionibus suis. *Mich.* 3. 4. *Vide Zach.* 7. 13.

Orabat autem hic scelestus (*Anthiochus*) Dominum, a quo non esset misericordiam consecuturus. 2. *Mach.* 9. 13.

Scimus autem, quia peccatores Deus non audit: sed si quis Dei cultor est, et voluntatem ejus facit, hunc exaudit. *Joan.* 9. 31.

Scitote enim, quoniam et postea cupiens (*Esau*) haereditare benedictionem, repro-

batus est : non enim invenit poenitentiae locum, quamquam cum lacrymis inquisisset eam. *Hebr*. 12. 17.

Petitis, et non accipitis; eo quod male petatis; ut in concupiscentiis vestris insumatis. *Jac*. 4. 3.

Orationum Sanctorum exempla.

Abraham oravit pro Ismaele, *Gen*. 17. 18.

Humiliter et discrete, constanter et pie oravit Abraham Dominum, ut parceret Sodomitis. Ibid. 18. 23.

Oratio et preces Loth. Ibid. 19. 19.

Orante autem Abraham, sanavit Deus Abimelech, et uxorem, ancillasque ejus. *Ib*. 20. 17.

Oratio famuli Abrahae satis vehemens. Ibid. 24. 12.

Pro rebus, quas etiam Dominus destinavit facere, interdum debemus orare, unde: Deprecatusque est Isaac Dominum pro uxore sua, eo quod esset sterilis, *quam parituram fore disposuerat Dominus. Ibid*. 25. 21.

Isaac orando benedixit Jacob: sic etiam Jacob filiis Joseph. Ib. 28. 3. *et c*. 48. 15. 16.

Dixitque Jacob : Deus patris mei Abraham, et Deus patris mei Isaac: Domine, qui dixisti mihi : Revertere in terram tuam, et in locum nativitatis tuae, et benefaciam tibi, etc. *Ibid*. 32. 9. *et seq*.

Oravit multoties Dominum Moyses, ut amoveret plagas ab Ægyptiis, et exaudiebatur, licet illi mali essent. Exod. 8. 12. 29. *et c*. 9. 29. 33. *et c*. 10. 18.

Oratio mentalis clamat in aures Dei, sicut apparet, quando dixit Moysi nihil loquenti: Quid clamas ad me? *Ibid*. 14. 15.

Cumque levaret Moyses manus, vincebat Israel; sin autem paululum remisisset, superabat Amalec. *Sic in isto bello plus fecit Moyses orando quam Josue pugnando. Ibid*. 17. 11.

Moyses autem orabat Dominum Deum suum, dicens : Cur, Domine, irascitur furor tuus contra populum tuum, quem eduxisti de terra Ægypti in fortitudine magna, et in manu robusta? *Ibid*. 32. 11. Recordare Abraham, Isaac, et Israel servorum tuorum, quibus jurasti per temetipsum, dicens: Multiplicabo semen vestrum sicut stellas coeli : et universam terram hanc, de qua locutus sum, dabo semini vestro, et possidebitis eam semper. *v*. 13.

Satis importunus in oratione sua fuit Moyses, dicens: Aut dimitte eis (*scil. populo*) hanc noxam; aut si non facis, dele me de libro tuo quem scripsisti. *Ibid*. *v*. 31. *et* 32.

Orat Moyses Deum: Si ergo inveni gratiam in conspectu tuo, ostende mihi faciem tuam, ut sciam te, et inveniam gra-

tiam ante oculos tuos : respice populum tuum, gentem hanc. *Ibid*. 33. 13.

Per orationem Moysis absorptus est ignis, *qui devoravit castra murmurantium, et dolentium pro labore. Num*. 11. 2.

Petiit populus carnes in deserto, et Dominus iratus concessit eis. Per quod liquet, quod exauditio orationis non semper sit signum divinae dilectionis. Ibid. v. 18.

Per orationem Moysis curata est Maria soror ejus a lepra. Ibid. 12. 13.

Dimitte obsecro (*ait Moyses ad Dominum*), peccatum populi hujus secundum magnitudinem misericordiae tuae, sicut propitius fuisti egredientibus de Ægypto usque ad locum istum. *Ibid*. 14. 19.

Iratusque Moyses valde, ait ad Dominum: Ne respicias sacrificia eorum : tu scis, quod ne asellum quidem unquam acceperim ab eis, nec afflixerim quempiam eorum. *Ibid* 16,15.

Qui (*Moyses et Aaron*) ceciderunt proni in faciem, atque dixerunt, etc. *Ibid. v*. 22. *Vide et similiter factum ab eis, c*. 20. 6.

Venerunt (*Israelitae*) ad Moysen, atque dixerunt: Peccavimus, quia locuti sumus contra Dominum, et te: ora, ut tollat a nobis serpentes. Oravitque Moyses pro populo, *et liberatus est populus. Ibid*. 21. 7.

Et orans dixi, (*ait Moyses*) : Domine Deus, ne disperdas populum tuum, et haereditatem tuam, quam redemisti in magnitudine tua, quos eduxisti de Ægypto in manu forti. Recordare servorum tuorum, Abraham, Isaac, et Jacob : ne aspicias duritiam populi hujus, et impietatem atque peccatum, etc. *Deut*. 9. 26. 27.

Vide orationem Josue pro se et populo Josue. Ib. c. 7. 7. *et seq.*

Oratio Gedeonis ad Dominum pro impetrando miraculo. Judic. 6. 56. *Vide et v*. 39. *iteratam petitionem.*

Oravit itaque Manue Dominum, et ait : Obsecro, Domine, ut vir Dei, quem misisti, veniat iterum, et doceat nos, quid debeamus facere de puero qui nasciturus est. Exaudivitque Dominus deprecantem Manue, etc. *Ibid*. 13. 8. 9.

Cum esset Anna amaro animo, oravit ad Dominum, flens largiter, et votum vovit, dicens, etc. 1. *Reg*. 1. 10. Porro Anna loquebatur in corde suo: tantumque labia illius movebantur, et vox penitus non audiebatur. *v*. 13.

Pugnaturi filii Israel contra Philisthaeos, dixerunt Samueli: Ne cesses pro nobis clamare ad Dominum Deum nostrum, ut salvet nos de manu Philistinorum. *Ibid*. 7. 8.

Non placuit Domino : quod filii Israel petierint super se regem ; et tamen dixit Samueli

oranti de hac re : Audi vocem populi in omnibus quae loquuntur tibi. *Ibid.* 8. 7.

Dixit Samuel ad populum : Absit autem a me hoc peccatum in Dominum, ut cessem orare pro vobis. *Ibid.* 12. 23.

Vide orationem David cum cogitaret aedificare domum Domino. 2. *Reg.* 7. 8. *usque ad finem. Vide Paral.* 17. 16.

Deprecatusque est David Dominum pro parvulo : et jejunavit David jejunio, et ingressus seorsum, jacuit super terram. *Ibid.* 12. 16.

Dixitque (*David*) : Infatua, quaeso, Domine, consilium Achitophel. *Ibid.* 15. 31.

Et dixit David ad Dominum : Peccavi valde in hoc facto : sed precor, Domine, ut transferas iniquitatem servi tui, quia stulte egi nimis. *Ibid.* 24. 10. *Item* 1. *Paral.* 21. 8.

Et ait Salomon : benedictus Dominus Deus Israel, qui locutus est ore suo ad David patrem meum, et in manibus ejus perfecit, etc. 3. *Reg.* 8. 15. *per totum caput. Vide* 2. *Paral.* 6. 14. *usq. ad fin.*

Et ait Rex (*Jeroboam*) ad virum Dei : deprecare faciem Domini Dei tui, et ora pro me, ut restituatur manus mea mihi. Oravitque vir Dei faciem Domini : et reversa est manus regis ad eum, et facta est sicut prius fuerat. *Ibid.* 13. 6.

Oratione sua Elias filium hospitae suae mortuum, ad vitam revocavit. Ibid. 17. 20. 22.

Oratio Eliae ignem de coelo protraxit. Ibid. 18. 36.

Orans Elias pro pluvia, dixit puero suo, ut prospiceret contra mare, unde sperabat nubem consurgere pluviosam, sed usque ad septem vices nihil penitus apparebat ; porro orationis diuturnitas et instantia in septima vice pluviam copiosissimam descendere fecit. Ibid. v. 43.

Sic etiam Eliseus oratione sua Sunamitidis filium mortuum suscitat. 4. *Reg.* 4. 33.

Cumque orasset Eliseus, — aperuit Dominus oculos pueri, et vidit *currus igneos, et percussi sunt Syri. Ibid.* 6. 17.

Deprecatus est autem Joachaz faciem Domini, et audivit eum Dominus, *et liberatus est Israel de manu regis Syriae. Ibid.* 13. 4.

Fideliter et prudenter oravit Ezechias ad Dominum, et simul etiam Isaiam Prophetam invitavit, ut simul cum ipso ad Deum clamaret. Ib. 19. 15. *Vide Isa.* 37. 4. 15.

Convertit Ezechias faciem suam ad orandum ad parietem ut attentius orare possit, et oravit Dominum, dicens : Obsecro, Domine ; memento quæso, etc. Flevit itaque Ezechias fletu magno ; *et ita oratione sua sanitatem et prorogationem vitae ad quindecim annos impetravit. Ib.* 20. 2. 3.

Vide et 2. *Par.* 32. 24. *Item Isa.* 32.

Oratio David, in qua gratias Deo agit, et extollit ejus beneficia. 1. *Paral.* 17. 16.

Orans David, confitetur peccatum suum, scilicet numerationis populi. Ibid. 21. 17. *Item* 2. *Reg.* 24. 17.

David benedicens Dominum orat pro Salomone ac populo. Ibid. 29. 10. *et seq.*

Benedicit Salomon populo Israel, et gratias Deo agit de impletione promissionis factae David: oratque supplex coram multitudine, ut orantium in eo templo vota Deus exaudiat. 2. *Paral. c.* 6. *per totum.*

Et invocavit (*Asa*) Dominum Deum, et ait: Domine, non est apud te ulla distantia, utrum in paucis auxilieris, an in pluribus: adjuva nos Domine Deus noster: in te enim et in tuo nomine habentes fiduciam, venimus contra hanc multitudinem. Domine, Deus noster tu es, non praevaleat contra te homo. *Ibib.* 14. 11.

Josaphat autem timore perterritus totum se contulit ad rogandum Dominum: *Audierat enim, quod maxima multitudo gentium venerat contra eum. Ibid.* 20. 3. *Et* ait: Domine Deus patrum nostrorum, tu es Deus in coelo, et dominaris cunctis regnis gentium; in manu tua est fortitudo et potentia, nec quisquam tibi potest resistere, etc. *v.* 6. *et seq.* Deus noster, ergo non judicabis eos? In nobis quidem non est tanta fortitudo, ut possimus huic multitudini resistere (*scil. Ammonitarum, Moabitarum, et Syriorum*), quae irruit super nos. Sed cum ignoremus, quid agere debeamus, hoc solum habemus residui, ut oculos nostros dirigamus ad te. *v.* 12.

Manasses postquam coangustatus est, oravit Dominum Deum suum: et egit poenitentiam valde coram Deo patrum suorum. Deprecatusque est eum, et obsecravit intente: et exaudivit (*Deus*) orationem ejus, *quae humillima, et ferventissima est; et digna quae legatur ab omnibus. Ib.*33.12.13.

Jejunavimus autem et rogavimus Deum nostrum per hoc (*pro felici itinere et securo*); et evenit nobis prospere (*aiebat Esdras*). 1. *Esd.* 8. 23.

Et dixi (*ait Esdras*): Deus meus, confundor et erubesco levare faciem meam ad te: quoniam iniquitates nostrae multiplicatae sunt super caput nostrum, et delicta nostra creverunt usque ad coelum, a diebus patrum nostrorum: sed et nos ipsi peccavimus graviter usque ad diem hanc, etc. *Ib.* 9. 6. *per totum.*

Oravit Nehemias: Quaeso Domine Deus coeli, fortis, magne, atque terribilis, qui custodis pactum, etc. 2. *Esdr.*

1. 5. *per totum*, *et c.* 4. 4. *Item c.* 9. 3. *usque ad finem.*

Et oravimus Deum nostrum, et posuimus custodes super murum die ac nocte contra eos. *Ibid.* 4. 9.

Et consurgens (*ait Esdras*) a jejunio, conscissa habens vestimenta et sacram tunicam, ingeniculans, et extendens manus ad Dominum, dicebam: Domine, etc. 3. *Esdr.* 8. 74. *et seq. usque ad v.* 92. *Vide* 4. *Esdr.* 3. 4. *usque ad finem. Item c.* 6. 38. *usque ad finem et c.* 8. 20.

Tunc Tobias ingemuit, et coepit orare cum lacrymis, dicens: Justus es, Domine, et omnia judicia tua justa sunt, et omnes viæ tuæ misericordia et veritas, et judicium, etc. *Tob.* 3. 1. *et seq.*

Sara filia Raguelis, audita ab ancilla sua gravi contumelia, perrexit in superius cubiculum domus suæ: et tribus diebus et tribus noctibus — in oratione persistens, cum lacrymis deprecabatur Deum, ut ab isto improperio liberaret eam. *Ib. v.* 10. *et seq. usq. ad finem Capitis.*

Raphael Angelus monuit Tobiam juniorem, ut per tres primas noctes contineret se ab uxore, et ambo orationibus vacarent. Ib. 6. 18.

Tobias et Sara simul orantes noctem transigunt incolumes. Ibid. 8. 6. *et seq.*

Tobias senior benedicit ac gratias agit Domino. 13. 1. *per totum Caput.*

Metuentes filii Israel Holophernem, vehementer clamaverunt ad Dominum instantia magna, etc. *Judith* 4. 8. 10. *Eliachim vero summus sacerdos commemorabat eis, quomodo Moyses Amalec confidentem in virtute sua, non ferro pugnando, sed precibus orando dejecerit. v.* 13. *Vide v.* 15. *et* 17. *Item c.* 6. 15. 21. *et c.* 7. 19.

Multum confidebat Judith in orationibus aliorum; unde proponens ire ad Holophernem, dixit Presbyteris: Orate, ut firmum faciat Deus consilium meum. *Ib.* 8. 31. Nihil aliud fiat, nisi oratio pro me, ad Dominum Deum nostrum. *v.* 33.

Judith sese affligens ac humilians, pro populi liberatione prostrata precatur, utque sibi virtus detur avertendi Holophernem. Ib. c. 9. *per totum. Vide et c.* 10. 10. *et c.* 11. 14.

Similiter quando voluit amputare caput Holophernis, oravit cum lacrymis ad lectum. Ib. 13. 7. 9.

Oratio et Canticum Judith ob victoriam. Ib. 16. 2. *usque ad v.* 22.

Esther locutura ad regem Assuerum, dixit Mardochaeo: Vade et congrega omnes Judæos — et orate pro me. Non comedatis, et non bibatis tribus diebus et tribus noctibus: et ego cum ancillis meis similiter jejunabo, etc. *Esth.* 4. 16.

Oratio Mardochaei. Ibid. 13. 9. *et seq. usq. ad finem.*

Vide, quam devote et humiliter oraverit Esther. Ib. c. 14. 3. *per totum.*

Oratio Sapientis cum agnitione propriae imbecillitatis ad impetrandam a Domino sapientiam, quae cum omnibus necessaria sit, potissimum tamen rectoribus populorum; incerta est enim humana sapientia. Sap. c. 9. *per totum. Vide et aliam orationem. Eccl.* 23. 1.

Miserere nostri, Deus omnium, et respice nos, et ostende nobis lucem miserationum tuarum; et immitte timorem tuum super gentes quae non exquisierunt te, ut cognoscant quia non est Deus, nisi tu, et enarrent magnalia tua. *Eccli.* 36. 1. 3. *et seq. usq. ad v.* 20.

Dei laus, exaltatio, et gratiarum actio habetur. Ib. c. 51. *a v.* 1. *usq. ad* 18.

Domine, miserere nostri; te enim expectavimus esto: brachium nostrum in mane, et salus nostra in tempore tribulationis. *Isa.* 33. 2. *Vide c.* 37. 16. *Item c.* 63. 15. *et c.* 64. *per totum.*

Magnae efficaciae apud Deum erat oratio Jeremiae, quando dicebat ei Dominus: Tu ergo noli orare pro populo hoc. *Jer.* 7. 16. *Item.* 11. 14. *et c.* 14. 11.

Corripe me, Domine, verumtamen in judicio, et non in furore tuo, ne forte ad nihilum redigas me. Effunde indignationem tuam super gentes, quae non cognoverunt te: et super provincias, quae nomen tuum non invocaverunt: quia comederunt Jacob, et devoraverunt eum, et consumpserunt illum, et decus ejus dissipaverunt. *Ibid.* 10. 24. 25.

Alia oratio efficax Jeremiae Prophetae ad Deum. Ib. 15. 15.

Expectatio Israel, Domine: omnes qui te derelinquunt, confundentur: recedentes a te, in terra scribentur: quoniam dereliquerunt venam aquarum viventium Dominum. Sana me, Domine, et sanabor: salvum me fac: et salvus ero, quoniam laus mea tu es. *Ibid.* 17. 13. *Vide et c.* 18. 19. 23.

Et oravi ad Dominum, postquam tradidi librum possessionis Baruch, filio Neri, dicens: Heu, heu, heu! Domino Deus: ecce tu fecisti coelum et terram in fortitudine tua magna, et in brachio tuo extento, non erit tibi difficile omne verbum, etc. *Ibid.* 32. 16. *et seq.*

Oratio Jeremiae: Recordare, Domine, quid acciderit nobis: intuere, et respice opprobrium nostrum, etc. *Thren.* 5. 1. *per totum caput.*

Peccavimus ante Dominum Deum nostrum, et non credidimus diffidentes in eum, etc. *Baruch* 1. 17. Et non audivimus vocem Domini Dei nostri, secundum omnia verba Prophetarum, quos misit ad nos. *v.* 21.

Domino Deo nostro justitia : nobis autem, et patribus nostris confusio faciei , sicut est dies haec, etc. *Ib*.2.6. Et tnnc, Domine Dens Israel, qui ednxisti, etc. *v*. 11. *usque ad finem*.

Et nunc , Domine omnipotens, Dens Israel, anima in angustiis , et spiritns anxius clamat ad te : andi , Domine , et miserere , quia Deus es misericors , etc. *Ib*. 3. *usq. ad v*. 9.

Stans autem Azarias (*in medio fornacis*) , oravit sic , aperiensque os sunm in medio ignis , ait : Benedictus es , Domine Dens patrum nostrorum, etc. *Dan*. 3. 25. *et seq. usq. ad v*. 91.

Propter impium Darii regis decretum , attamen non omisit Daniel , quin adoraret ter Deum suum per singulos dies flexis genibus. Ibid. 6. 10.

Intelligens Daniel , tempus captivitatis esse completum, instantius oravit pro populo , in captivitate detento. Et nota , quam humiliter et ferventer oraverit. Ib. 9. 4. *et seq. usq. ad v*. 20.

Videns Susanna , omne humanum sibi deesse consilium , auxiliumque , recurrit ad orationis suffragium , et oratio ejus fuit exaudita. Ib. 13. 42.

Et oravit Jonas ad Dominum Deum suum de ventre piscis , *et liberatus est.Jonae* 2.2.*et seq*.

Oratio Habacuc Prophetae pro ignorantiis. *Habac*. 3. 1. *per totum*.

Et congregatns est conventus, ut essent parati in prælium: et ut orarent , et peterent misericordiam et miserationes. 1. *Mach*. 3. 44.

Judas Machabaeus commissurus praelium contra Gorgiam, ait—viris, qni secnm erant: — Et nunc clamemus in coelum , et miserebitur nostri Dominus. *Ib*. 4. 8. 10. *Et ipse etiam oravit. v*. 30. *et seq*.

Dum Nicanor succendere templum minaretur , intraverunt sacerdotes , et steterunt ante faciem altaris et templi , et flentes dixernnt : Tu Domine , etc. *Ibid*. 7. 36. *et seq*.

Videns Jonathas , quod omnes, exceptis duobus , derelinquebant eum pugnantem contra alienigenas , scidit vestimenta sua , et oravit , et postea victoriam obtinuit. Ib. 11. 71.

Oratio Nehemiae. 2. *Mach*. 1. 24. *et seq*.

Dum non modica—per universam civitatem (*Jerusalem*) *esset* trepidatio , Sacerdotes— ante altare , cum stolis sacerdotalibus jactaverunt se et invocabant de coelo *Deum* , etc. *Ibid*. 3. 14. 15. Alii etiam gregatim de domibns confluebant , publica snpplicatione obsecrantes. v.18.Universae autem (*mulieres*) protendentes manus in coelum , deprecabantur. *v*. 20.

Onias summus pontifex oravit pro Heliodoro , divina virtute graviter flagellato , eo quod voluerat spoliare templum : et

Dominus ob hanc orationem vitam ei donavit. Ibid. v. 33.

Sed cum plagis perimeretur (*Eleazarus*), ingemuit, et dixit: Domine, qui habes sanctam scientiam, manifeste tu scis, quia cum a morte possem liberari, duros corporis sustineo dolores; secundum animam vero propter timorem tuum libenter haec patior. Et iste quidem hoc modo vita decessit, non solum juvenibus, sed et universæ genti memoriam mortis suæ ad exemplum virtutis, et fortitudinis derelinquens. *Ib.* 6. 30. 31.

Judas vero Machabaeus, et qui cum illo erant—Dominum deprecabantur, ut eriperet eos ab impio Nicanore. *Ib.* 8. 1. 14.

Orabat autem hic scelestus (*Antiochus*) Dominum, a quo non esset misericordiam consecuturus. *Ibid.* 9. 13.

Nicanor autem, et qui cum ipso erant, cum tubis et canticis admovebant. Judas vero, et qui cum eo erant, invocato Deo, per orationes congressi sunt: manu quidem pugnantes, sed Dominum cordibus orantes, prostraverunt non minus triginta quinque millia, præsentia Dei magnifice delectati. *Ib.* 15. 25. *et seq. Vide et v.* 22.

Dominus et Salvator noster docet discipulos suos orare, et praescribit formulam. Matth. 6. 9. *Vide Luc.* 11. 2.

Brevem, utilem, et humilem modum orandi habuit leprosus ille, qui genu flexo adoravit Dominum Jesum, *dicens*: Domine, si vis, potes me mundare. *Matth.* 8. 2. *Vide Marc.* 1. 40. *Luc.* 3. 12.

Similem modum orandi, per insinuationem habuit Centurio, cum dixit: Domine, puer meus jacet in domo paralyticus, etc. *Ibid. v.* 6. *Item Martha et Maria pro fratre Lazaro jam sepulto. Joan.* 11. 21. 32.

Et dimissa turba, ascendit (*Jesus*) in montem solus orare. *Matth.* 14. 23. *Vide Marc.* 6. 46. *Vide orationem Christi in monte Oliveti. Ibid.* 26. 39.

Eximium Christus orandi exemplum nobis reliquit, cum in oratione Dei pernoctavit. Luc. 6. 6. 12. *Vide et c.* 5. 16.

Dicebat Jesus discipulis parabolam, quomodo oporteat semper orare, imo et instanter. Ibid. 18. 1. *Vide c.* 11. 5.

Ad humiliter orandum et jactantiam contemnendam, inducit Dominus exemplum de superbo Pharisaeo et humili Publicano. Ibid. v. 9.

Jesus orabat in cruce: Pater dimitte illis: non enim sciunt, quid faciunt. *Ibid.* 23. 34.

Oratio Christi, dum Lazarum resuscitaret. Joan. 11. 40.

Oratio Christi ad Patrem pro utriusque clarificatione, pro discipulis, et his, qui per illos in ipsum essent credituri, etc. Ib. 17. 1. *per totum Caput.*

Post ascensionem Domini in coelum, reversi sunt discipuli in Jerusalem, et hi omnes erant

perseverantes unanimiter in oratione cum mulieribus, et Maria matre Jesu. *Actor.* 1. 14.

Apostoli volentes unum de discipulis eligere in Apostolum loco Judae, statuerunt duos, Joseph — et Matthiam. Et orantes dixerunt : Tu Domine, qui corda nosti omnium], ostende, quem elegeris ex bis duobus unum. *Ib. v.* 23. *et* 24.

Omnes fideles in primitiva Ecclesia erant — perseverantes in doctrina Apostolorum, et communicatione fractionis panis et orationibus. *Ib.* 2. 42.

Petrus autem et Joannes ascendebant in templum ad horam orationis nonam. *Ib.* 3. 1.

Qui cum audissent, unanimiter levaverunt vocem ad Deum, et dixerunt: Domine, tu es, qui fecisti cœlum et terram, mare, et omnia, quae in eis sunt, etc. *Ib.* 4. 24. Et cum orassent (*discipuli unanimiter una voce*), motus est locus, in quo erant congregati, et repleti sunt omnes Spiritu Sancto, et loquebantur verbum Dei cum fiducia. *v.* 31.

Hos statuerunt ante conspectum Apostolorum: et orantes imposuerunt eis manus. *Ib.* 6. 6. *Vide et c.* 13. 3.

Et lapidabant Stephanum (*Judaei*) invocantem, et dicentem : Domine Jesu, suscipe spiritum meum. Positis autem genibus, clamavit voce magna, dicens: Domine, ne statuas illis hoc peccatum. *Ib.* 7. 58. 59.

Petrus, et Joannes oraverunt pro illis de Samaria, ut acciperent Spiritum Sanctum. *Ib.* 8. 15. Tunc imponebant manus super illos, et accipiebant Spiritum Sanctum. *v.* 17.

Saulus Damascum jussu Domini veniens, orare coepit, et fuit ibi tribus diebus non manducans. Actor. 9. 9. *et* 11.

Petrus ponens genua oravit, *et oratione ista discipulam Tabitham suscitavit a mortuis. Ib. v.* 40.

Orationes et eleemosynae Cornelii Centurionis ascenderunt in conspectum Dei, ut Angelus ei significavit. Ib. 10. 4.

Ascendit Petrus in superiora, ut oraret circa horam sextam. *Ib. v.* 9.

Et Petrus quidem servabatur in carcere. Oratio autem fiebat sine intermissione ab Ecclesia ad Deum pro eo. *Ib.* 12. 5.

Petrus miraculose liberatus a carcere, venit ad domum Mariae, etc., ubi erant multi congregati et orantes. *Ibid. v.* 12.

Et cum constituissent illis (*Paulus et socii*) per singulas Ecclesias Presbyteros, et orassent cum jejunationibus, commendaverunt eos Domino, in quem crediderunt. *Ib.* 14. 22.

Cum iret Paulus ad orationem, puellam quamdam a spiritu pythone liberavit. Ib. 16. 16. 18.

Recedens Paulus a fratribus de Mileto, post paucos sermo-

nes, et pia verba, positis genibus suis, oravit cum omnibus illis. *Ib*. 20. 36.

Et expletis diebus profecti ibamus, deducentibus nos omnibus cum uxoribus et filiis usque foras civitatem, et positis genibus in littore, oravimus. *Ib*. 21. 5.

Cum orasset in templo Paulus, factus est in stupore mentis, et vidit Dominum Jesum dicentem : Festina, et exi velociter ex Jerusalem. *Ib*. 22. 17. 18.

Patre Publii febribus et dysenteria laborante, cum orasset (*Paulus*), et imposuisset ei manus, salvavit eum. *Ib*. 28.8.

Sine intermissione memoriam vestri facio semper in orationibus meis, etc. *Rom*. 1. 9.10.

Adeo grande et arduum opus est orare, ut ipse Paulus ad id agendum dicat, se sufficientem non esse. Ib. 8. 26.

Gratias ago Deo meo in omni memoria vestri, semper in cunctis orationibus meis pro omnibus vobis, cum gaudio deprecationem faciens, etc. *Philipp*. 1. 3. 4. Et hoc oro, ut caritas vestra magis ac magis abundet, etc. *v*. 9. *Vide et* 2. *Tim*. 1. 3.

Non cessamus pro vobis orantes, et postulantes, ut impleamini agnitione voluntatis ejus, etc. *Coloss*. 1. 9.

In quo etiam oramus semper pro vobis, etc. 2. *Thess*.1.11.

Orationes piis necessariae

Obsecro ergo vos, fratres, per Dominum nostrum Jesum Christum, et per caritatem Sancti Spiritus, ut adjuvetis me in orationibus vestris pro me ad Deum, ut liberer, etc. *Rom*. 15. 30. 31.

Nihil solliciti sitis : sed in omni oratione, et obsecratione, cum gratiarum actione, petitiones vestræ innotescant apud Deum. *Philipp*. 4. 16.

Orationi instate, vigilantes in ea, etc. *Coloss*. 4. 2.

Si quis autem vestrum indiget sapientia, postulet a Deo, etc. *Jacob* 1. 5.

Tristatur aliquis vestrum ? oret, etc. *Ib*. 5. 13.

Omnium autem finis appropinquavit. Estote itaque prudentes, et vigilate in orationibus. 1. *Petr*. 4. 7.

Orationis vis et efficacia.

Moyses levando manus in oratione, vicit Amalecitas. Ergo oratio valet ad quaevis mala avertenda. Exod. 17. 11.

Anna sterilis cum orasset, facta est fecunda 1.*Reg*.1.19.20.

Samuel clamando ad Dominum, vicit Philisthaeos. Ibid. 7. 9.

Elias Propheta post trium annorum et sex mensium sterilitatem, pluviam rursus et fertilitatem a Deo oratione obtinuit. 3. *Reg*. 17. 1. *et* 18. 45.

Ezechias orationis suffragio e gravi morbo convalescit. 4. *Reg*. 20. 2. 5.

Manasses coangustatus orans

Dominum, *et intente obsecrans*, egit poenitentiam valde coram Deo, etc. 2. *Paral.* 33. 12.

Bona est oratio, etc. *Tob.* 12. 8. *Vide totum caput*, *imo Historiam.*

Job in sterquilinio nudus et ulceribus plenus, *triumphat. Job.* 2. 8.

Oratio humiliantis se, nubes penetrabit — et non discedet, donec Altissimus aspiciat. *Ergo coelos penetrat. Eccli.* 35. 21.

Tres pueri in fornace ambulabant in medio flammæ, laudantes Deum, et benedicentes Domino. *Dan.* 3. 24.

Daniel inter leones exultat, *et a Domino miraculose pascitur. Ibid.* 6. 22. *et. c.* 14. 28. *Susanna orans inter senes defenditur. Ibid.* 13. 44.

Jonas clamavit de ventre piscis ad Dominum, *et pervenit vox ejus ad aures Dei. Jonae* 2. 2.

Clauso ostio, ora Patrem tuum, etc. Et Pater tuus, etc. reddet tibi. *Ergo valet ad meritum. Matth.* 6. 6.

Hoc autem genus (*Daemonum*) non ejicitur, nisi per orationem. *Ergo repellit Dæmones eorumque tentationes. Ibid.* 17. 20.

Publicanus oravit: Deus propitius esto mihi peccatori. — Descendit hic justificatus in domum suam. *Ergo impetrat remissionem peccatorum. Luc.* 18. 13. 14.

Latro in cruce orans, *Paradiso donatur. Ergo satisfacit pro poenis peccatorum. Ibid.* 23. 42. 43.

Sthephanus orans, *et pro se lapidantibus intercedens*, *in cælum suscipitur. Actor.* 7. 58.

Apostolus Jacobus orationem dicit valere pro obtinenda corporali salute : Oratio fidei salvavit infirmum. *Jacob* 5. 15. *Item et pro aeterna*, *quæ est salus simpliciter vera* : Orate pro invicem, ut salvemini : multum enim valet deprecatio justi assidua. *v.* 16.

Ad orationem, *ut sit infallibiliter efficax ad impetrandum*, *conditiones.*

Primo requiritur fides.

Omnia quæcumque petieretis in oratione credentes, accipietis. *Matth.* 21. 22.

Quæcumque orantes petitis, credite quia accipietis, et evenient vobis. *Marc.* 11. 24.

Postulet autem (*Christianus a Deo*) in fide nihil haesitans, etc. *Jacob* 1. 6.

Secundo necessaria est spes et fiducia.

Petite, et dabitur vobis. *Matth.* 7. 7.

Omnia quaecumque orantes petitis, credite quia accipietis. *Marc.* 11. 24.

Omnis enim qui petit, accipit, etc. *Luc.* 11. 10.

Si quid petieritis Patrem in

nomine meo, dabit vobis. *Joan.* 16. 23.

Et haec est fiducia, quam habemus ad eum: quia quodcumque petierimus, etc., audit nos. 1. *Joan.* 5. 14.

Porro necessaria est caritas.

Bona est oratio cum jejunio, et eleemosyna, etc. *Tob.* 12. 8.

Beati misericordes: quoniam ipsi misericordiam consequentur. *Matth.* 5. 7.

Cum stabitis ad orandum, dimittite, si quid habetis adversus aliquem: ut et Pater vester, qui in cœlis est, dimittat vobis peccata vestra. *Marc.* 11. 25.

Qui habet mandata mea, et servat ea, ille est, qui diligit me. *Joan.* 14. 21.

Orate pro invicem, ut salvemini. *Jacob* 5. 16.

Carissimi, si cor nostrum non reprehenderit nos, fiduciam habemus ad Deum: et quidquid petierimus, accipiemus ab eo: quoniam mandata ejus custodimus, et ea, quæ sunt placita coram eo, facimus. 1. *Joan.* 3. 21. 22.

Orans, in Dei misericordiam, non in sua justitia, fidat.

Ad quem autem respiciam, nisi ad pauperculum, et contritum spiritu et trementem sermones meos? *Isa.* 66. 2.

Inclina, Deus meus, aurem tuam, et audi: aperi oculos tuos, et vide desolationem nostram, etc.; neque enim in justificationibus nostris prosternimus preces ante faciem tuam, sed in miserationibus tuis multis. *Dan.* 9. 18.

Orans a potiori sit in statu gratiae.

Oculi Domini super justos: et aures ejus in preces eorum. Vultus autem Domini super facientes mala, etc. *Ps.* 33. 16. 17. (*Vide Isa.* 59. 2.) Clamaverunt justi, et Dominus exaudivit eos, et ex omnibus tribulationibus eorum liberavit eos. *v.* 18.

Multum enim valet deprecatio justi assidua. *Jacob.* 5. 16.

Requiritur porro orantis devotio, qua ardenter, serio, attente, sive de profundis oret.

Ante orationem praepara animam tuam: et noli esse quasi homo, qui tentat Deum. *Eccli.* 18. 23.

Noli esse de illo populo, qui labiis dumtaxat Deum honorat, et non corde. Matth. 15. 8.

Tandem requiritur humilitas corporis.

Moyses populi Israelitici dux et imperator, pugnante populo, manus in altum ad lassitudinem usque sustulit. Exod. 17. 12.

Salomon Rex ejusdem gentis inclytissimus, in dedicatione templi flexis genibus, extensisque ad coelum manibus, orasse legitur. 3. *Reg.* 8. 22. *Vide* 2. *Paral.* 6. 13.

Et posui faciem meam (*ait Daniel*) ad Dominum Deum meum rogare et deprecari in jejuniis, sacco et cinere. *Dan.* 9. 3.

Sic Ninivitae jejunarunt : et vestiti sunt saccis a majore usque ad minorem. *Jonae* 3.5.

Publicanus Evangelicus a longe stat pectus tundit, nec ad coelum oculos audet tollere. Luc. 18. 13.

Apostolus Paulus inquit: Hujus rei gratia flecto genua mea ad Patrem Domini nostri Jesu Christi. *Ephes.* 3. 14.

Et quidem a potiori fiat oratio flexis genibus. Vide *etiam*, *Genu omne flectendum Deo.*

Factum est autem cum complesset Salomon orans Dominum omnem orationem et deprecationem hanc, surrexit de conspectu altaris Domini : utrumque enim genu in terram fixerat, et manus expanderat in coelum. 3. *Reg.* 8. 54.

Elias autem ascendit in verticem Carmeli, et pronus in terram posuit faciem suam inter genua sua, etc. *Ibid.* 18. 42.

Et derelinquam mihi in Israel septem millia virorum, quorum genua non sunt incurvata ante Baal. *Ibid.* 19.18. *Vide Rom.* 11. 4.

Salomon flexix genibus contra universam multitudinem Israel, et palmis in coelum levatis, *orabat*. 2. *Paral.* 6. 13.

Omnes incurvato genu adoraverunt *Dominum*. *Ibid*.29.30. *Vide et v.* 29.

Dixit Esdras : Et in sacrificio vespertino surrexi de afflictione mea, et scisso pallio et tunica, curvavi genua mea et expandi manus meas ad Dominum Deum meum, et *oravi*. 1. *Esdr.* 9. 5.

Denuo repetit alia vice : Et consurgens a jejunio, conscissa habens vestimenta, et sacram tunicam, ingeniculans, et extendens manus ad Dominum, dicebam: Domine, etc.3.*Esdr.* 8. 74. 75.

In memetipso juravi, egredietur de ore meo justitiæ verbum, et non revertetur : quia mihi curvabitur omne genu, et jurabit omnis lingua. *Isa.* 45. 23. 24. *Vide Rom.* 14. 11.

Daniel, fenestris apertis in coenaculo suo, etc., tribus temporibus in die flectebat genua sua, et adorabat, etc. *Dan.* 6. 10.

Daniel dicit: Et audivi vocem sermonum ejus: et audiens jacebam consternatus super faciem meam, et vultus meus hærebat terræ. Et ecce manus tetigit me, et erexit me super genua mea, et super articulos manuum mearum, etc. *Ibid.* 10. 9. 10.

Quid dignum offeram Domino? curvabo genu Deo excelso? etc. *Mich.* 6. 6.

Et cum venisset (*Jesus*) ad turbam, accessit ad eum homo genibus provolutus ante eum,

dicens: Domine, miserere, etc. *Matth.* 17. 14.

Et venit ad eum (*Jesum*) leprosus deprecans eum: et genu flexo dixit ei: Si vis, potes me mundare. *Marc.* 1. 40.

Et cum egressus esset (*Jesus*) in viam, procurrens quidam genu flexo ante eum, rogabat eum: Magister bone, quid faciam, ut vitam aeternam percipiam? *Ibid.* 10. 17.

Simon Petrus, procidit ad genua Jesu (*videns miraculum*), dicens: Exi a me, quia homo peccator sum, Domine. *Luc.* 5. 8.

Jesus, positis genibus, orabat. *Ibid.* 22. 41.

Stephanus, positis—genibus, *orabat pro lapidantibus se, dicens*: Domine, ne statuas illis hoc peccatum. *Actor.* 7. 59.

Petrus ponens genua, oravit, *et a mortuis suscitavit discipulam Tabitham. Ibid.* 9. 40.

Paulus, positis genibus suis, oravit cum *suis auditoribus et discipulis, a quibus discedebat. Ibid.* 20. 36.

Deducentibus nos omnibus (*inquit Paulus*) cum uxoribus et filiis, usque foras civitatem: et positis genibus in littore, oravimus. *Ibid.* 21. 5.

Flecto genua mea (*dicit Paulus*) ad Patrem Domini nostri Jesu Christi. *Ephes.* 3. 14.

Ut in nomine Jesu omne genuflectatur, cœlestium, terrestrium, et infernorum. *Philipp.* 2. 10.

Praeter humilitatem corporis, requiritur etiam humilitas spiritus.

Juxta est Dominus iis, qui tribulato sunt corde; et humiles spiritu salvabit. *Psal.* 33. 19.

Cor contritum et humiliatum, Deus non despicies. *Psal.* 50. 19.

Respexit in orationem humilium: et non sprevit precem eorum. *Psal.* 101. 18.

Oratio humiliantis se, nubes penetrabit. *Eccli.* 35. 21.

Dicit Dominus: Ad quem autem respiciam, nisi ad pauperculum, et contritum spiritu? *Isa.* 66. 2.

Orandi assiduitas.

Christum interdum in oratione pernoctasse testatur Lucas. Luc. 6. 12.

Oportet semper orare, et non deficere. *Ibid.* 18. 1. *Vide Eccli.* 18. 22.

Orationi instate, vigilantes in ea in gratiarum actione. *Col.* 4. 2.

Sine intermissione orate. 1. *Thess.* 5. 17.

ORDO.

Vide *Thesaurum Patrum.*

Sumitur pro disciplina Ecclesiastica.

Omnia autem honeste et secundum ordinem fiant. 1. *Cor.* 14. 40.

Et si corpore absens sum (*ait Paulus*), sed spiritu vobiscum

sum : gaudens et videus ordinem vestrum, et firmamentum ejus, quae iu Christo est, fidei vestrae. *Coloss.* 2. 5

Ut subtrahatis vos ab omui fratre ambulaute iuordinate, et nou secuudum traditiouem, quam acceperunt a nobis. 2. *Thess.* 3. 6.

Ordo politicus servandus et colendus.

Omnis auima potestatibus sublimioribus subdita sit. Non est enim potestas, nisi a Deo : quae autem sunt, a Deo ordinatae suut. *Rom.* 13. 1. *Vide et Sap.* 6. 4.

Admone illos, priucipibus et potestatibus subditos esse. *Tit.* 3. 1.

Subjecti igitur estote omni humanae creaturae propter Deum, etc. 1. *Petr.* 2. 13.

Ordinis Sacramentum.

Sicut misit me Pater, et ego mitto vos. Haec cum dixisset, insufflavit, et dixit eis : Accipite Spiritum Sanctum ; quorum remiseritis peccata remittuutur eis : et quorum retiuueritis, reteuta sunt. *Joan.* 20. 21. *et seq. Vide Matth.* 16. 19. *et c.* 18. 18.

Noli negligere gratiam, quæ est in te, quæ data est tibi per prophetiam, cum impositioue manuum presbyterii. 1. *Tim.* 4. 14.

Manus cito nemini imposueris, etc. *Ibid.* 5. 22.

Propter quam causam admoneo te, ut resuscites gratiam Dei, quae est in te per impositiouem mauuum mearum. 2. *Tim.* 1. 6.

Hujus rei gratia reliqui te Cretæ, ut ea quæ desunt, corrigas, et constituas per civitates presbyteros, sicut et ego disposui tibi. *Tit.* 1. 5.

ORIENS.

Sic denominatur Christus.

Ecce enim ego adducam servum meum Orientem (*scilicet Messiam*). *Zach.* 3. 8.

Hæc ait Dominus exercituum, dicens : Ecce Vir (*Messias*), Oriens uomeu ejus. *Ibid.* 6.12.

Per viscera misericordiæ Dei nostri, iu quibus visitavit uos, oriens ex alto. *Luc.* 1. 78. *Vide Malach.* 4. 2.

Ornatus superfluus. Vide *Mulierum ornatus superfluus.*

OS.

Sumitur pro sermone et locutione.

In ore duorum vel trium testium stet omue verbum. *Matth.* 18. 16. *Deut.* 17. 6. *et c.* 19. 15. *Item* 2. *Cor.* 13. 1.

Os Domini interrogare, id est ejus consilium sciscitari.

Os Domini nou iuterrogaverunt. *Josue* 9. 14. *Vide Isa.* 30. 2.

Os hominis sumitur pro vultu et specie ejus.

Et immutavit (*David*) os suum coram eis. 1.*Reg*.21.13.

OSCULUM.

Osculum pudicum , pacis et caritatis symbolum.

Qui (*Laban*) cum audisset, venisse Jacob filium sororis suae, cucurrit obviam ei: complexusque eum , et in oscula ruens , duxit in domum suam. *Gen*. 29. 13.

Cumque (*Joseph*) amplexatus recidisset in collum Benjamin fratris sui , flevit illo quoque similiter flente super collum ejus. Osculatusque est Joseph omnes fratres suos, et ploravit super singulos. *Ibid*.45.14.15.

Oculi enim Israel (*scil.Jacob*) caligabant præ nimia senectute, et clare videre non poterat. Applicitosque ad se *Joseph* , *Manassem et Ephraim*) , deosculatus et circumplexus (*est*) eos. *Ibid*. 48. 10.

Dixit autem Dominus ad Aaron : Vade in occursum Moysi in desertum. Qui perrexit obviam ei in montem Dei , et osculatus est eum. *Exod*. 4. 27.

Et surgens venit ad patrem suum (*filius prodigus*). Cum autem adhuc longe esset, vidit illum pater ipsius , et misericordia motus est , et accurrens cecidit super collum ejus, et osculatus est eum. *Luc*. 15. 20.

Magnus autem fletus factus est omnium : et procumbentes super collum Pauli , osculabantur eum. *Actor*. 20. 37.

Salutate invicem in osculo sancto. *Rom*. 16. 16. *Item* 1. *Cor*.16.20. *Idem habetur etiam*. 2. *Cor*. 12. 13.

Sàlutate fratres omnes in osculo sancto. 1. *Thess*. 5. 26. *Item* 1. *Petr*. 5. 14.

Osculi sancti et minime fucati exempla.

Isaac dixit ad Jacob : Accede ad me, et da mihi osculum, fili mi. Accessit , et osculatus est eum, etc. *Gen*. 27. 26.

Jacob , videns Rachel consobrinam suam , osculatus est eam , etc. *Ibid*. 29. 11.

Laban vero de nocte consurgens , osculatus est filios et filias suas , et benedixit illis , reversusque est in locum suum. *Ibid*. 31. 55.

Currens itaque Esau obviam fratri suo (*Jacob*), amplexatus est eum : stringensque collum ejus , et osculans , flevit. *Ibid*. 33. 4.

Osculatus est Joseph omnes fratres suos , et ploravit super singulos. *Ibid*. 45. 15.

Joseph cernens patrem suum Jacob morientem , ruit super faciem *ejus* , flens et deosculans eum. *Ibid*. 50. 1.

Dixit autem Dominus ad Aaron : Vade in occursum

Moysi in desertum. Qui perrexit obviam ei in montem Dei, et osculatus est eum. *Exod.* 4. 27.

Moyses egressus in occursum cognati sui (*Jethro*), adoravit, et osculatus est eum. *Ibid.* 18. 7.

Dicens Noemi ad nurus suas Ruth et Orpha: Ite in domum matris vestræ, et osculatá est eas. *Ruth* 1. 8. 9. Orpha osculata est socrum, ac reversa est *in* (*patriam*). *v.* 14.

Tulit autem Samuel lenticulam olei, et effudit super caput ejus (*Saulis*), et deosculatus est eum, *et unxit in regem*. 1. *Reg.* 10. 1.

Osculantes se alterutrum (*David et Jonathas*), fleverunt pariter, etc. *Ibid.* 20. 41.

Vocatus Absalom ab exilio, intravit ad regem (*David*), et adoravit super faciem terrae coram eo: osculatusque est rex Absalom. 2. *Reg.* 14. 33.

Cumque transisset universus populus et rex (*David*) Jordanem, osculatus est rex Berzellai, et benedixit ei. *Ibid.* 19. 39.

Eliseus sequi volens Eliam, *dixit*: osculer, oro, patrem meum, et matrem meam, et sic sequar te. 3. *Reg.* 19. 20.

Tunc surgens Darius rex, osculatus est illum (*Zorobabel*), etc. 3. *Esdr.* 4. 47.

Et misit se Raguel, et cum lacrymis osculatus est eum (*Tobiam juniorem*), et plorans supra collum ejus, dixit: benedictio sit tibi, fili mi, quia boni et optimi viri filius es. *Tob.* 7. 6. 7.

Cumque ingressus esset (*Gabelus*) domum Raguelis, invenit Tobiam discumbentem: et exilieus, osculati sunt se invicem, etc. *Ibid.* 9. 8.

Et apprehendentes (*Raguel et Anna*) parentes filiam suam (*Saram abeuntem*): osculati sunt eam, et dimiserunt ire, etc. *Ibid.* 10. 12.

Et suscipiens (*Tobias senex filium suum reversum de itinere*), osculatus est eum cum uxore sua, et cœperunt ambo flere præ gaudio. *Ibid.* 11. 11.

Cumque illa (*Esther*) reticeret, tulit (*Assuerus*) auream virgam, et posuit super collum ejus, et osculatus est eam, et ait: Cur mihi non loqueris? etc. *Esther* 15. 15.

Magdalena stans retro, secus pedes ejus (*Jesu*), lacrymis cœpit rigare pedes ejus, et capillis capitis sui tergebat: et osculabatur pedes ejus, et unguento ungebat. *Luc.* 7. 38.

Filius prodigus resipiscens et poenitens, *surrexit*, *et* venit ad patrem suum. Cum autem adhuc longe esset, vidit illum pater ipsius, et misericordia motus est, et accurrens, cecidit super collum ejus, et osculatus est eum. *Ibid.* 15. 20.

Dum discederet Paulus a Mileto, magnus — fletus factus est omnium: et procum-

bentes super collum Pauli, osculabantur eum, etc. *Actor.* 20. 37.

Osculum fictum et proditorium.

Meliora sunt vulnera diligentis, quam fraudulenta oscula odientis. *Prov.* 27. 6.

Absalom ambiens regnum patris sui, stabat juxta introitum portae, et omnem virum, qui habebat negotium, ut veniret ad regis judicium, vocabat — ad se — et apprehendens, osculabatur eum. Faciebatque hoc omni Israel venienti ad judicium—et sollicitabat corda virorum Israel. 2. *Reg.* 15. 2. 5. *et* 6.

Dixit itaque Joab ad Amasam: Salve, mi frater. Et tenuit manu dextera mentum Amasæ, quasi osculans eum. Porro Amasa non observavit gladium, quem habebat Joab: qui percussit eum in latere, et effudit intestina ejus in terram, nec secundum vulnus apposuit: et mortuus est. *Ibid.* 20. 9. 10.

Judas accedens ad Jesum, dixit: Ave Rabbi. Et osculatus est eum. Dixitque illi Jesus: amice, ad quid venisti? Tunc accesserunt, et manus injecerunt in Jesum, et tenuerunt eum: *Judas enim* dedit illis signum, dicens: quemcumque osculatus fuero, ipse est, tenete eum. *Matth.* 26. 49. 48. *et seq. Vide Marc.* 14. 44. *et seq. Luc.* 22. 47.

OTIUM.

Vide et ACEDIA ET NEGLIGENTIA

Otium vitandum, quia vitia nutrit.

Adam jussus est a Deo operari in paradiso: sed quia otiosus fuit, peccavit; non peccaturus, si sedulo laborasset. Gen. 2. 15.

Populus Israeliticus, quandiu fuit occupatus labore in Ægypto, nunquam legitur aliquid mali egisse; sed cum cœpit manducare et bibere, et surrexerunt ludere, *factus est idolatra. Exod.* 32. 6.

Samson otio vacat per multos dies apud Dalilam; sed perdit fortitudinem, libertatem, et vitam. Judic. c. 16.

Sexcenti viri ex tribu Dan venerunt in Lais ad populum quiescentem atque securum, et percusserunt eos in ore gladii: urbemque incendio tradiderunt. *Ibid.* 18. 27. *Vide et v.*7.

David eo tempore, quo solent reges ad bella procedere, domi vacat otio, et labitur in adulterium, et subsequens homicidium. 2. *Reg. c.* 11.

Salomon, dum fuit occupatus labore aedificationis templi, vitam duxit innocentem; postquam vero a labore cessavit, et vitam desidem ac mollem duxit, captus amore mulierum, in idolatriam est lapsus. 3. *Reg. c.* 6. *et c.* 11.

Vade ad formicam, o piger,

et considera vias ejus, etc. *Prov.* 6. 6. *et seq.*

Egestatem operata est manus remissa. *Ibid.* 10. 4. Sicut acetum dentibus, et fumus oculis, sic piger bis, qui miserunt eum. *v.* 26.

Qui operatur terram suam, satiabitur panibus: qui autem sectatur otium, stultissimus est *Ibid.* 12. 11. *Vide c.* 19. 15.

Ubi non sunt boves praesepe vacuum est: ubi autem plurimae segetes, ibi manifesta est fortitudo bovis. *Ibid.* 14. 4.

Propter frigus piger arare noluit: mendicabit ergo aestate, et non dabitur illi. *Ibid.* 20. 4.

Qui operatur terram suam, satiabitur panibus; qui autem sectatur otium, replebitur egestate. *Ibid.* 28. 19.

Consideravit (*mulier fortis*) semitas domus suae, et panem otiosa non comedit. *Ibid.* 31. 27.

Mane semina semen tuum, et vespere ne cesset manus tua etc. *Eccles.* 11. 6. *Vide Eccli.* 20. 30.

Multam enim malitiam docuit otiositas. *Eccli.* 33. 29.

Ecce haec fuit iniquitas Sodomae (*et origo excidii ejus*) —superbia, saturitas panis, et abundantia, et otium ipsius, et filiarum ejus. *Ezech.* 16. 49.

Jonas, dum omnes erant occupati in navi vel labore ad evitandum naufragium, vel oratione ad Deum, solus dormit; hinc projicitur in mare et fit praeda piscis. Jonae c. 1.

Spiritus immundus veniens, invenit domum vacantem. Tunc vadit, et assumit septem alios spiritus secum nequiores se, et intrantes habitant ibi. *Matth.* 12. 44. 45.

Cum autem dormirent homines, venit inimicus ejus, et superseminavit zizania in medio tritici. *Ibid.* 13. 25.

Pater familias increpat otiosos in foro stantes, eosque ad laborem mittit. Ibid. 20. 3. 6.

Virgines fatuae, quia oscitantes, et dormientes prae desidia, lampades suas reficere, et oleum emere neglexerunt, a superveniente sponso reprobatae sunt. Ibid. 25. 12.

Servus piger et inutilis, qui cum commisso sibi talento noluit operari, ejicitur in tenebras exteriores. *Ibid. v.* 30.

Nolite locum dare diabolo: qui furabatur, jam non furetur: magis autem laboret, operando manibus suis quod bonum est. *Ephes.* 4. 27. 28.

Rogamus autem vos, fratres, ut abundetis magis et operam detis, ut quieti sitis, et ut vestrum negotium agatis, et operemini manibus vestris, sicut praecepimus vobis, etc. 1. *Thes.* 4. 10. 11.

Si quis non vult operari, nec manducet. 2. *Thess.* 3. 10. *Vide et v.* 11.

Paulus praecipit Timotheo vitare illas viduas, quae otiosæ

discunt circuire domos : *imo* non solum otiosæ, sed et verbosae, et curiosae , loquentes quæ non oportet. 1.*Tim*. 5.13.

Discant autem et nostri bonis operibus præesse ad usus necessarios, ut non sint infructuosi. *Tit*. 3. 14.

PACTUM. *Vide et* FOEDUS.

Pactum cum quibus non sit ineundum.

Non inibis cum eis (*Gentilibus*) foedus , nec cum diis eorum. *Exod*. 23. 32.

Ne ineas pactum cum hominibus illarum regionum); ne, cum fornicati fuerint cum diis suis, et adoraverint simulacra eorum, vocet te quispiam , ut comedas de immolatis. *Ibid*. 34. 15.

Non inibis cum eis (*Gentilibus*) foedus, — neque sociabis cum eis conjugia. Filiam tuam non dabis filio ejus, nec filiam illius accipies filio tuo. *Deut*. 7. 2. 3.

Rex Achab a Propheta reprehenditur , quod foedus cum Benadad rege Syriae inierit , illumque vivum dimiserit. 3. *Reg*. 20. 34. *et* 42.

Pactum contra Dei voluntatem cum infidelibus initum , punitur.

Israel , dum sociatur Gentibus a Domino derelictis , ad ipsius exercitationem , earum sceleribus contaminatur : ideo saepius per extraneos reges affligitur. Judic. c. 3. Vide et c. 2. 2.

Rex Achab a Propheta reprehenditur, et punitur, quod foedus cum Benadad rege Syriae inierit , illumque vivum dimiserit. 3. *Reg*. 2. 20. 34. et 42.

Cui (*regi Josaphat*) occurrit Jehu (*Propheta*) filius Hanani , Videns, et ait ad eum: Impio (*Achaz*) praebes auxilium, et his, qui oderunt Dominum , amicitia jungeris, et idcirco iram quidem Domini merebaris. 2. *Paral*. 19. 2.

Pactum init Deus cum populo.

Ponamque fœdus meum inter me et te , et multiplicabo te vehementer nimis. *Gen*. 17. 2. Et statuam pactum meum inter me et te, et inter semen tuum post te in generationibus suis , foedere sempiterno : ut sim Deus tuus , et seminis tui post te. *v*. 7.

Si ergo audieritis vocem meam , et custodieritis pactum meum, eritis mihi in peculium de cunctis populis : mea est enim omnis terra. *Exod*.19.5.

Dominus Deus noster pepigit nobiscum foedus in Horeb. *Deut*. 5. 2.

Ecce dies venient, dicit Dominus : et feriam domui Israel, et domui Juda foedus novum. *Jerem*. 31.31. *Vide v*.34. *Item Oseae* 2. 18.

Pactum init populus cum Deo.

Percussit ergo Josue in die illo foedus, et proposuit populo praecepta, atque judicia in Sichem. *Josue* 24. 25.

Stetitque rex (*Josias*) super gradum: et fœdus percussit coram Domino, ut ambularent post Dominum, et custodirent præcepta ejus, et testimonia, et cæremonias in omni corde, et in tota anima, et suscitarent verba foederis hujus, quae scripta erant in libro illo: acquievitque populus pacto. 4. *Reg*. 23. 3. *Vide* 2. *Paral*. 15. 12.

Pepigit autem Joiada fœdus inter se, universumque populum et regem, ut esset populus Domini. 2. *Paral*. 23. 16. *Vide* 2. *Esdr*. 10. 29.

Pacta sunt servanda. Exempla.

Rahab vero meretricem, et domum patris ejus, et omnia quae habebat, fecit Josue vivere, et habitaverunt in medio Israel usque in praesentem diem; eo quod absconderit nuntios, quos miserat, ut explorarent Jericho. *Josue* 6. 25. *Vide* v.22. *et confer* c.2.12.14.

Inquit Saul ad David: Jura mihi in Domino, ne deleas semen meum post me, etc. Et juravit David Sauli. 1. *Reg*. 24. 22. 23. *Confer* 2. *Reg*.19. 23. *et* 3. *Reg*. 2. 8.

Respondit Michaeas Propheta nuntio Regis Achab: vivit Dominus, quia quodcumque dixerit mihi Deus meus, hoc loquar. 2. *Paral*. 18. 13. *Vide versus sequentes.*

PALMES SPIRITUALIS.

Extendit palmites suos usque ad mare; et usque ad flumen propagines ejus. *Psal*. 79. 12.

Facta est ergo (*Domus Dei*) vinea, et fructificavit in palmites et emisit propagines. *Ezech*. 17. 6. *Vide* v.7.8.9.11.

Vidit (*domus Dei*) altitudinem suam in multitudine palmitum suorum. *Ibid*. 19. 11.

Omnem palmitem in me non ferentem, fructum, tollet eum (*Pater meus*): et omnem, qui fert fructum purgabit eum, ut fructum plus, afferat. *Joan*. 15. 2. Sicut palmes non potest ferre fructum a semetipso, nisi manserit in vite: sic nec vos: nisi in me manseritis, etc. v.4. *Vide* v. 5. *et* 6.

PANIS.

Sumitur pro quolibet cibi genere.

In sudore vultus tui vesceris pane, donec revertaris in terram, de qua sumptus es. *Gen*. 3. 19.

Ponamque bucellam panis (*ait Abraham ad hospites suos*), et confortate cor vestrum, postea transibitis. *Ibid*. 18. 5.

Surrexit itaque Abraham

mane, et tollens panem et utrem aquae, imposuit scapulae ejus (*Agar*) tradiditque puerum (*Ismaelem*) et dimisit eam. *Ibid*. 21. 14.

Jacob immolatisque victimis in monte, vocavit fratres suos ut ederent panem. *Ib*. 31. 54.

Fratres Joseph postquam miserunt hunc in cisternam, sedentes, comederunt panem. Ibid. 37. 25.

Fratres Joseph parabant munera, donec ingrederetur Joseph meridie: audierant enim, quod ibi comesturi essent panem. *Ibid*. 43. 25.

Quare dimisistis hominem? (*ait Raguel sacerdos Madian filiabus suis*) vocate eum, ut comedat panem. (*Hic homo erat Moyses*). *Exod*. 2. 20.

Obtulit ergo Jethro cognatus Moysi holocausta et hostias Deo: veneruntque Aaron et omnes seniores Israel, ut comederent panem cum eo coram Deo. *Ibid*. 18. 12.

Afflixit te (*Israel, dicit Moyses, Deus*) penuria, et dedit tibi cibum manna, quod ignorabas tu, et patres tui: ut ostenderet tibi, quod non in solo pane vivat homo, sed in omni verbo, quod egreditur de ore Dei. *Deut*. 8. 3. *Confer Matth*. 15. 2. *Vide Marc*. 7. 2.

Quare discipuli tui (*Dicunt Pharisaei ad Jesum*) transgrediuntur traditionem seniorum? non enim lavant manus suas cum panem manducant. *Matth*. 15. 2. *Vide Marc*. 7. 2.

Et cum venissent discipuli ejus (*Christi*) trans fretum, obliti sunt panes accipere, etc. *Ibid*. 16. 5. *Vide v*. 7. *et seq. usq. ad* 13.

Et convenit iterum turba, ita ut non possent neque panem manducare. *Marc*. 3. 20.

Et cum vidissent (*Pharisæi*) quosdam ex discipulis ejus (*Christi*) communibus manibus, id est non lotis, manducare panes, vituperaverunt. *Ibid*. 7. 2.

Panem nostrum quotidianum da nobis hodie, *Domine*. *Luc*. 11. 3. *Item Matth*. 6. 11.

Quotidie quoque perdurantes unanimiter (*discipuli Christi*) in templo, et frangentes circa domos panem, sumebant cibum cum exultatione et simplicitate cordis. *Actor*. 2. 46. *Vide v*. 42. *Item Luc*. 24. 35.

Neque gratis panem manducavimus ab aliquo, etc. 2. *Thess*. 3. 8.

Panis labore comparandus.

Vide etiam in Lit. O in Tit. Opus, sub finem: operatio domestica.

Item Otium vitandum.

In sudore vultus tui vesceris pane. *Gen*. 3. 19.

Homo nascitur ad laborem, et avis ad volatum. *Job* 5. 7.

Qui operatur terram suam, satiabitur panibus. *Prov*. 12. 11.

Mane semina semen tuum, et vespere ne cesset manus tua. *Eccles*. 11. 6.

Qui operatur terram suam, inaltabit acervum frugum. *Eccli*. 20. 30.

Nolite locum dare diabolo: qui furabatur, jam non furetur: magis autem laboret, operando manibus suis quod bonum est, ut habeat unde tribuat necessitatem patienti. *Ephes*. 4. 27. 28.

Rogamus autem vos, fratres, ut abundetis magis, et operam detis, ut quieti sitis, et ut vestrum negotium agatis, et operemini manibus vestris, sicut præcepimus vobis. 1. *Thess*. 4. 10. 11.

Si quis non vult operari, nec manducet. Audivimus enim, inter vos quosdam ambulare inquiete, nihil operantes, sed curiose agentes. Iis autem, qui ejusmodi sunt, denuntiamus, et obsecramus in Domino Jesu Christo, ut cum silentio operantes, suum panem manducent. 2. *Thess*. 3. 10. *et seq*.

Discant autem et nostri bonis operibus præesse ad usus necessarios, ut non sint infructuosi. *Tit*. 3. 14.

Papa est Judex Controversiarum. Vide Tit. Judex, sub finem.

PARABOLAE.

Parabolarum Catalogus.

Parabola amici, petentis ab alio tres panes, *Luc*. 11. 5. *Aquarum egredientium e domo*, *Ezech*. 47. *Aquilarum grandium*, *c*. 17. 3. *Arborum ungentium regem super se*, *Judic*. 9. 8.

Duorum canistrorum ficuum, *Jerem*. 24. 1. *Cardui et cedri*, 4. *Reg*. 14. 9. *Item* 2. *Paral*. 25. 18. *Cinguli linei*, *Jerem*. 13. 1. *Coenae magnae*, *Matth*. 22. 2. *Item Luc*. 14. 16. *Vide Apoc*. 19. 9.

Divitis et pauperis, habentis unam oviculam, 2. *Reg*. 12. 1. *Divitis, cujus agri exuberant*, *Luc*. 12. 16. *Duorum debitorum*. *c*.7. 41. *Dispensatoris seu villici iniqui delati ad dominum*, *c*. 16. 1. *Drachmae amissae*, *c*. 15. 8. *Erucae, locustae, bruchi, et rubiginis*. *Joel*. 1. 2. *et seq*.

Fermenti, *Matth*. 13. 33. *Item Luc*. 13. 21. *Ficus*, *Matth*. 24. 32. *Item Marc*. 13. 28. *et Luc*. 13. 6. *Reg*. 14. 5. *Filiorum duorum, unius morigeri, immorigeri alterius*, *Matth*. 21. 28. *Fratrum septem*, *c*. 22. 25. *Item Marc*. 12. 20. et *Luc*. 20. 29.

Grani sinapis, *Matth*. 13. 31. *Item Marc*. 4. 31. *et Luc*. 13. 19. *Invitatorum ad nuptias*, *Luc*. 14. 7. *Judicis iniqui*, *c*. 18. 2. *Lagenae testaceæ*. *Jerem*. 19. 1. 10. *et* 11. *Leænæ et leunculorum*. *Ezech*. 19. *vers*. 2.

Margaritae, *Matth*. 13. 45. *Mnarum servis distributarum*,

Luc. 19.12. *Mulieris parturientis*, *Joan.* 16.21. *Duarum mulierum filiarum ejusdem matris fornicantium. Ezech.* 23. 1.

Negotiatoris, *Matth.* 13. 45. *Novaculae acutae*, *Ezech.* 5.1. *OEnophori*, *seu lagenae testaceae*, *Jerem.* 19. 1. 10. *et* 11. *Ollae*, *Ezech.* 24. 3. *Operariorum in vinea*, *Matth.* 20. 1. *Ostii et ovilis*, *Joan.* 10. 1. 2. *Oviculae hominis pauperis*, 2. *Reg.*12.1.*Ovis perditae, Matth.* 18. 12. *Item Luc.* 15.4.*Ovium non habentium pastorem*, 3. *Reg.* 22. 17. *Item* 2. *Paral.*18. 16. *et Matth.* 9. 36.

Patris familias plantantis vineam, *Isa.* 5. 1. *Item Jerem.* 2. 21. *Matth.* 21. 33.*Marc.*12. 1.*Luc.*20.9. *Pharisaei et Publicani*, *Luc.* 18. 10. *Puerum in foro sedentium*, 11. 16. *Item Luc.* 7. 32.

Rechabitarum, *Jerem.* 35.1. *Regis rationem ponentis cum servis suis*, *Matth.* 18.23.*Regis facientis nuptias filio suo*, c.22. 2. *Item Luc.*14. 16. *Regis ituri in bellum contra alterum regem*, *Luc.* 14. 31.

Sagenae jactae in mare, *Mat.* 13. 47. *Seminantis*, *c.* 13. 3. *Item Marc.* 4. 3. *et Luc.* 8. 5. *Servorum expectantium dominum suum. Luc.* 12. 36. *Sinapis*, *Matth.* 13. 31. *Item Marc.* 4. 31. *et Luc.* 13. 19.

Talentorum, *Matth.* 25. 14. *Item Luc.* 19.12. *Thesauri absconditi in agro*, *Matth.* 13. 44. *Turrim aedificare volentis. Luc.* 21. 28.

Villici, *seu dispensatoris iniquis*, *Luc.*16.1. *Vineæ plantatæ*, *Isa.* 5. 1. *Item Jerem.* 2. 21. *Matth.*21.33.*Marc.* 12. 1. *Luc.* 20. 9. *Virginum decem*, *Matth.* 25. 1. *Viri pauperis et sapientis*, *Eccles.* 9. 14. *Vitis et palmitum*, *Joan.* 15. 1. *Uncini pomorum*, *Amos* 8. 1.

Zizaniorum, *Matth.* 13. 26. *et* 36.

PARENS.

(Vide *Thesaurum Patrum*).

Parentes sunt honorandi et timendi.

Sem et Japhet benedictionem patris meruerunt, *quia ei nudato obsequium praebuerunt*; *Cham vero filius maledictus fuit quia patris nuditatem derisit. Gen.* 23. 9. *et seq.*

Magnae existimationis erat apud antiquos benedictio patris, *ut patet in Jacob et Esau*, *qui ipsam sollicite quaesierunt. Ibid.* c. 27. *per totum.*

Licet Esau esset homo malus reprobatus a Deo, *et odio haberet fratrem suum Jacob*, *nolebat tamen ipsum occidere*, *vivente patre suo Isaac. Unde dicebat*: Venient dies luctus patris mei. *In hoc deferens patri honorem*, *et timens offensam ejus. Ibid. v.* 41.

Honora patrem tuum et matrem tuam, ut sis longaevus super terram. *Exod.* 20. 12.

Qui percusserit patrem suum aut matrem, morte moriatur, etc. *Ibid.* 21.15. Qui maledixerit patri suo, vel matri, morte moriatur. *v.* 17.

Unusquisque patrem suum, et matrem suam timeat. *Levit.* 19. 3.

Qui maledixerit patri suo, aut matri: morte moriatur: patri, matrique maledixit, sanguis ejus sit super eum. *Ibid.* 20. 9.

Honora patrem tuum, et matrem, sicut praecepit tibi Dominus Deus tuus, ut longo vivas tempore, et bene sit tibi, etc. *Deut.* 5. 16.

Si genuerit homo filium contumacem, et protervum, qui non audiat patris aut matris imperium, et coercitus obedire contempserit,—lapidibus eum obruet populus, etc. *Ibid.* 21. 18. 21.

Maledictus qui non honorat patrem suum, et matrem: et dicet omnis populus: Amen. *Ibid.* 27. 16.

Reddidit Deus malum, quod fecerat Abimelech contra patrem suum, interfectis septuaginta fratribus suis. *Judic.* 9. 56.

Non audierunt filii Heli patrem ipsos corripientem, et ideo divinam ultionem experti sunt. 1. *Reg.* 2. 23. *Vide c.* 4. *v.* 11.

David a facie Saul fugiens, et in magna necessitate existens habuit curam parentum suorum, et commendavit illos diligenter regi Moab. Ibid. 22. 3.

Absalom David patrem suum de regno expellere laborabat, sed pessime ei successit. 2. *Reg. c.* 15. *et* 18.

Veniente Bethsabea matre, surrexit Salomon rex, adoravitque eam, *et positus est thronus matri ad dexteram filii regis.* 3. *Reg.* 2. 19.

Duo filii Sennacherib occiderunt patrem; sed neuter eorum regnavit post eum. 4. *Reg.* 19. 37. *Item Isa.* 37. 38.

Tobias senior instruens filium suum, inter caetera dixit: Cum acceperit Deus animam meam, corpus meum sepeli: et honorem habebis matri tuæ omnibus diebus vitae ejus, etc. *Tob.* 4. 3.

Qui maledicit patri suo et matri, extinguetur lucerna ejus in mediis tenebris. *Prov.* 20. 20.

Audi patrem tuum, qui genuit te: et ne contemnas, cum senuerit mater tua. *Ibid.* 23. 22.

Oculum, qui subsannat patrem, et qui despicit partum matris suæ, effodiant eum corvi de torrentibus, et comedant eum filii aquilæ. *Ibid.* 30. *vers.* 17.

Judicium patris audite filii, et sic facite, ut salvi sitis. Deus enim honoravit patrem in filiis, et judicium matris exquirens, firmavit in filios. *Eccli.* 3. *v.* 2. 3. Et sicut qui thesaurizat, ita et qui honorificat matrem suam. Qui honorat

patrem suum jucundabitur in filiis, in die orationis suæ exaudietur. Qui honorat patrem suum, vita vivet longiore: et qui obedit patri, refrigerabit matrem. Qui timet Dominum, honorat parentes, et quasi dominis serviet his, qui se genuerunt. In opere et sermone et omni patientia honora patrem tuum, ut superveniat tibi benedictio ab eo, et benedictio illius in novissimo maneat, etc. *v.* 5. *et seq.* Ne glorieris in contumelia patris tui: non enim est tibi gloria ejus confusio, etc. *v.* 12. Fili, suscipe senectam patris tui, et non contristes eum in vita illius: et si defecerit sensu, veniam da, et ne spernas eum in virtute tua. *v.* 14. *et* 15. Quam malae famae est, qui derelinquit patrem! et est maledictus a Deo, qui exasperat matrem. *v.* 18.

In toto corde tuo honora patrem tuum; et gemitus matris tuae ne obliviscaris: memento, quoniam nisi per illos natus non fuisses; et retribue illis, quomodo et illi tibi. *Ib.* 7. 28. *et seq.*

Honora patrem, et matrem, etc. *Matth.* 15. 4. *usque ad v.* 7. *Vide c.* 19. 19. *Item Marc.* 7. 10. *et c.* 10. 19. *Luc.* 18. 20.

De puero Jesu dicitur: Et descendit cum eis (*scilicet Maria et Joseph*), et venit Nazareth, et erat subditus illis. *Luc.* 2. 51.

Sic etiam pendens in cruce Jesus, matrem suam dilecto discipulo commedavit. Joan. 19. 27.

Honora patrem tuum, et matrem tuam, quod est mandatum primum in promissione: ut bene sit tibi, et sis longævus super terram. *Ephes.* 6. 2. 3. *Vide et v.* 1.

Filii, obedite parentibus per omnia: hoc enim placitum est in Domino. *Coloss.* 3. 20.

Parentum amor, Dei et Christi amori cedere debet.

Cum Abraham a Deo jussus fuit filium suum immolare, prompte obedivit. Gen. c. 22.

Qui amat patrem, aut matrem plus quam me, non est me dignus, etc. *Matth.* 10. 37.

Si quis venit ad me, et non odit patrem suum, et matrem, — non potest meus esse discipulus. *Luc.* 14. 26.

Parentum erga liberos officia.
Vide et *Filii instituendi.*

Pietatem eos docere debent.

Scio enim (*ait Dominus*), quod praecepturus sit (*Abraham*) filiis suis et domui suae post se, ut custodiant viam Domini, et faciant judicium et justitiam: ut adducat Dominus propter Abraham omnia quae locutus est ad eum. *Gen.* 18. 19.

Sara adeo fuit sollicita pro filio suo Isaac bene educando, ut cum vidisset Ismaelem fi-

lium Agar ancillae suae, ludere cum filio suo, (*utique indecenter*) *dixerit ad Abraham maritum suum* : Ejice ancillam hanc, et filium ejus. *Ibid.* 21. 10. *Vide Gal.* 4. 30.

Jacob singulis suis filiis benedicens, et quorumdam defectus arguens, futura illis praedicit; tandemque declarato sepulturae suae loco, moritur. Ibid. c. 49.

Occurrit Dominus Moysi in itinere, et voluit occidere eum, eo quod filium suum non circumcidisset juxta legem Domini. Exod. 4. 24.

Et narres (*Moysi et Aaron ait Deus*), in auribus filii tui, et nepotum tuorum, quoties contriverim Ægyptios, et signa mea fecerim in eis; et sciatis, quia ego Dominus. *Ibid.* 10. 2. *Vide c.* 12. 26. 27.

Omne autem primogenitum hominis de filiis tuis, pretio redimes. Cumque interrogaverit te filius tuus cras, dicens: Quid est hoc? respondebis ei: In manu forti eduxit nos Dominus de terra Ægypti, de domo servitutis. *Ibid.* 13. 13. 14.

Et factum est grande miraculum, ut Core pereunte, filii illius non perirent: *nam peccante patre, ipsi non peccaverunt, quod inter miracula hic numeratur. Num.* 26. 10.

Custodi igitur temetipsum, et animam tuam sollicite: ne obliviscaris verborum, quæ viderunt oculi tui: et ne excidant de corde tuo cunctis diebus vitæ tuæ. Docebis ea filios ac nepotes tuos, a die in quo stetisti coram Domino Deo tuo in Horeb, etc. *Deut.* 4. 9. 10.

Audi, Israel: Dominus Deus noster, Dominus unus est. Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, et ex tota anima tua, et ex tota fortitudine tua. Eruntque verba hæc, quæ ego præcipio tibi hodie, in corde tuo, et narrabis ea filiis tuis, et meditaberis in eis sedens in domo tua, et ambulans in itinere, dormiens atque consurgens. *Ibid.* 6. 4. *et seq.* Cumque interrogaverit te filius tuus cras dicens: quid sibi volunt testimonia haec, et caeremoniae, atque judicia, quae praecepit Dominus Deus noster nobis? Dices ei: Servi eramus Pharaonis in Ægypto, et eduxit nos Dominus de Ægypto in manu forti, etc. *v.* 20. 21.

Docete filios vestros, ut illa (*Dei verba*) meditentur, quando sederis in domo tua, et ambulaveris in via, et accubueris, atque surrexeris, etc. *Ibid.* 11. 19.

Si genuerit homo filium contumacem et protervum, qui non audiat patris aut matris imperium, et coercitus obedire contempserit: apprehendent eum, et ducent ad seniores civitatis illius, et ad portam judicii, dicentque ad eos: Filius noster iste protervus et contumax est, monita nostra audire

contemnit ; comessationibus vacat, et luxuriae atque conviviis : lapidibus eum obruet populus civitatis, et morietur, ut auferatis malum de medio vestri, et universus Israel audiens pertimescat. *Ibid.* 21. 18. *et seq.*

Et dixit (*Moyses*) ad eos : Ponite corda vestra in omnia verba, quæ ego testificor vobis *hodie :* ut mandetis ea filiis vestris custodire, et facere, et implere universa, quae scripta sunt (*in volumine*) legis hujus. *Ibid.* 32. 46.

Quando interrogaverint filii vestri,—docebitis eos, etc. *Jos.* 4. 21. 22. *Vide et v.* 6. 7. *Item c.* 22. 24.

Israelitae narraverunt filiis suis beneficia toti populo a Deo praestita, teste Gedeone, qui ait : ubi sunt mirabilia ejus, quæ narraverunt patres nostri, atque dixerunt : De Ægypto eduxit nos Dominus? *Judic.* 6. 13.

Magna fuit Elcanae et Annæ circa filii sui educationem pietas, dum eum totum Deo consecrarunt, ut cunctis diebus vitae suae ei inserviret. 1. *Reg.* 1. 22. *et seq. usq. ad fin.*

Dixit Heli ad filios suos: Nolite, filii mei (*facere mala hæc*): non enim est bona fama, quam ego audio, ut transgredi faciatis populum Domini. *Ibid.* 2. 24.

Prædixi enim ei (*ait Dominus Samueli*), quod judicaturus essem domum ejus in æternum (*scil. Heli*) propter iniquitatem, eo quod noverat indigne agere filios suos, et non corripuerit eos. *Ibid.* 3. 13.

Ergo praedicata correctio Heli ad filios suos, pro nihilo fuit a Deo reputata ; imo supplicio digna visa est.

Cum audisset David incestum, quem patravit filius ejus Amnon, eum non corripuit : et noluit contristare spiritum Amnon filii sui, quoniam diligebat eum : quia primogenitus erat ei. *Sed in hoc male egit.* 2. *Reg.* 13. 21.

Optime egit David parens, cum filium suum Salomonem magna sollicitudine Nathan Prophetae tradidit instituendum, eique moriturus bonam regni administrationem, et cultus divini curam commendavit. 2. *Reg.* 12. 25. *et seq.*

Appropinquaverunt autem dies David, ut moreretur, præcepitque Salomoni filio suo, dicens, etc. 3. *Reg.* 2. 1. Et observa custodias Domini Dei tui, ut ambules in viis ejus, ut custodias cæremonias ejus, et præcepta ejus, et judicia, et testimonia, sicut scriptum est in lege Moysi (*Deut.* 17. 19.), ut intelligas universa, quæ facis, et quocumque te verteris. *v.* 3.

Dixit David ad Salomonem filium suum : Tu autem Salomon, fili mi, scito Deum patris tui, et servito ei corde

perfecto, et animo voluntario, etc. 1. *Paral.* 28. 9.

Tobias senior genuit filium, quem ab infantia timere Deum docuit, et abstinere ab omni peccato. *Tob.* 1. 10.

Tobias senior optime educatus a suis parentibus, quippe qui adhuc puerulus, omnia secundum legem Dei observabat, optime quoque filium suum educavit, et saluberrima praecepta ad vitam pie instituendam illi dedit. Confer cap. 4. *Tob. cum c.* 1. *v.* 9. *Vide totum hoc cap.* 4.

Raguel et Anna filiam suam Saram pie et pudice educatam dimittunt, monentes eam honorare soceros, diligere maritum, regere familiam, gubernare domum, et se ipsam irreprehensibilem exhibere. *Ibid.* 10. 13.

Audite ergo, filii mei, patrem vestrum (*inquit Tobias moriens*): Servite Domino in veritate, et inquirite ut faciatis, quae placita sunt illi: et filiis vestris mandate, ut faciant justitias, et eleemosynas, ut sint memores Dei, et benedicant eum in omni tempore in veritate, et in tota virtute sua. *Ibid.* 14. 10. 11.

Quantam pro filiorum suorum salute curam gesserit sanctus Job, ex eo patet, quod quotidie pro illis Deum sit deprecatus, et sacrificia obtulerit. Job 1. 5.

Quanta audivimus et cognovimus ea: et patres nostri narraverunt nobis. *Psal.* 77. 3. *Vide usque ad v.* 7.

Audi, fili mi, disciplinam patris tui, et ne dimittas legem matris tuae, ut addatur gratia capiti tuo, et torques collo tuo. *Prov.* 1. 8. 9.

Audite, filii, disciplinam patris, et attendite, ut sciatis prudentiam. *Ibid.* 4. 1. *Vide c.* 5. 7. *et c.* 7. 24.

Qui parcit virgæ, odit filium suum: qui autem diligit illum, instanter erudit. *Ibid.* 13. 24.

Erudi filium tuum, ne desperes: ad interfectionem autem ejus ne ponas animam tuam. *Ibid.* 19. 18.

Justus, qui ambulat in simplicitate sua, beatos post se filios derelinquet. *Ibid.* 20. 7.

Stultitia colligata est in corde pueri, et virga disciplinae fugabit eam. *Ibid.* 22. 15.

Noli subtrahere a puero disciplinam: si enim percusseris eum virga, non morietur. Tu virga percuties eum, et animam ejus de inferno liberabis. *Ibid.* 23. 13. 14.

Erudi filium tuum, et refrigerabit te, et dabit delicias animae tuae. *Ibid.* 29. 17. *Vide et v.* 15.

Verba Lamuelis regis. Visio, qua erudivit eum mater sua. *Ibid.* 31. 1.

Fili, conserva tempus, et devita a malo. *Eccli.* 4. 23.

Filii tibi sunt? erudi illos, et curva illos a pueritia illorum,

etc. *Ibid.* 7. 25. *Vide et v.* 26. *Item c.* 8. 11.

In filia non avertente se, firma custodiam, ne inventa occasione, utatur se. *Ibid.* 26. 13. *Vide et c.* 42. 11.

Qui diligit filium suum, assiduat illi flagella, ut laetetur in novissimo suo, et non palpet proximorum ostia. *Et sic per totum caput docemur, filios in disciplina educare, et quam sit perniciosum illis indulgere. Ibid.* 30. 1. Non des illi potestatem in juventute, et ne despicias cogitatus illius, etc. *v.* 11. *et seq.*

Pater filiis notam faciet veritatem tuam (*scil. Dei*) *Isa.* 38. 19. *Vide et Joel* 1. 3.

Parentes enim illius (*Susannae*), cum essent justi, erudierunt filiam suam secundum legem Moysi. *Dan.* 13. 3.

Vos ergo, filii, confortamini (*dixit Mathatias moriturus*), et viriliter agite in lege: quia in ipsa gloriosi eritis (*scilicet cum feceritis, quae vobis praecepta sunt in lege a Domino Deo vestro*). 1. *Mach.* 2. 64. *Vide et v.* 50.

Adolescentibus autem (*dixit Eleazarus moriturus*) exemplum forte relinquam, si prompto animo, ac fortiter, pro gravissimis ac sanctissimis legibus honesta morte perfungar. His dictis confestim ad supplicium trahebatur. 2. *Mach.* 6. 28. *Vide v.* 24.

Supra modum autem mater mirabilis, et bonorum memoria digna, quae pereuntes septem filios sub unius diei tempore conspiciens, bono animo ferebat, propter spem, quam in Deum habebat: singulos illorum hortabatur voce patria fortiter, repleta sapientia: et feminæ cogitationi masculinum animum inserens, etc. *Ibid.* 7. 20. *et seq.* Itaque inclinata ad illum (*scil. filium suum*), irridens crudelem tyrannum, ait patria voce: Fili mi, miserere mei, quae te in utero novem mensibus portavi, et lac triennio dedi, et alui, et in ætatem istam perduxi. *v.* 27. *et seq.*

Qui amat patrem aut matrem plus quam me, non est me dignus: et qui amat filium aut filiam super me, non est me dignus. *Matth.* 10. 37. *Vide Luc.* 14. 26.

Et vos, patres, nolite ad iracundiam provocare filios vestros: sed educate illos in disciplina et correctione Domini. *Ephes.* 6. 4. *Item Coloss.* 3. 21. *verbatim fere. Vide* 2. *Tim.* 3. 15. *Tit.* 2. 4.

Parentes debent diligere liberos tanquam dona Dei.

Dixit Jacob ad Esau de liberis suis: Parvuli sunt, quos donavit mihi Deus servo tuo. *Gen.* 33. 5.

Videntes autem fratres ejus (*Joseph*), quod a patre plus cunctis filiis amaretur, oderant eum, etc. *Ibid.* 37. 4.

Jacobo interroganti respondit Joseph: Filii mei sunt, quos donavit mihi Deus in hoc loco. *Ibid.* 48. 9.

Deprecatusque est David Dominum pro parvulo (*aegrotante*), et jejunavit David jejunio, et ingressus seorsum jacuit super terram. Venerunt autem seniores domus ejus, cogentes eum, ut surgeret de terra; qui noluit, nec comedit cum eis cibum. 2. *Reg.* 12. 16. *et* 17. *Vide et v.* 22.

Dixit autem mulier, cujus filius erat vivus, ad regem (*Salomonem*) (commota sunt quippe viscera ejus super filio suo): Obsecro, Domine: date illi infantem vivum, et nolite interficere eum. 3. *Reg.* 3. 26.

Cum profectus esset Tobias junior, cœpit mater ejus flere, et dicere *viro suo*: Baculum senectutis nostrae tulisti, et transmisisti a nobis, etc. *Tob.* 5. 23. *Vide c.* 10. 4.

Cœpit autem contristari nimis ipse (*Tobias*), et Anna uxor ejus cum eo: et cœperunt ambo simul flere: eo quod die statuto minime reverteretur filius eorum ad eos. *Ibid.* 10. 3.

Ecce hæreditas Domini, filii; merces, fructus ventris. *Psal.* 126. 3.

Parentes debent liberos suos corrigere, et peccata eorum arguere.

Si, vovente filia, contradixerit, pater: et vota et juramenta ejus irrita erunt, nec obnoxia tenebitur sponsioni; eo quod contradixerit pater. *Num.* 30. 6.

Prædixi enim ei (*inquit Deus Samueli*), quod judicaturus essem domum ejus (*scil. Heli*) in aeternum, propter iniquitatem, eo quod noverat indigne agere filios suos, et non corripuerit eos. 1. *Reg.* 3. 13.

Qui parcit virgæ, odit filium suum: qui autem diligit illum, instanter erudit. *Prov.* 13. 24.

Noli subtrahere a puero disciplinam: si enim percusseris eum virga, non morietur. Tu virga percuties eum: et animam ejus de inferno liberabis. *Ib.* 23. 13. 14. *Vide c.* 29. 15.

Erudi filium tuum, et refrigerabit te, et dabit delicias animae tuae. *Ibid.* 29. 17.

Qui diligit filium suum, assiduat illi flagella, ut laetetur in novissimo suo, et non palpet proximorum ostia. Qui docet filium suum, laudabitur in illo: et in medio domesticorum in illo gloriabitur, etc. *Eccli.* 30. 1. *et seq. usq. ad v.* 14.

Quis enim filius, quem non corripit pater? *Hebr.* 12. 7.

Sed in corrigendis liberis et arguendis moderatione opus est.

Et vos, patres, nolite ad iracundiam provocare filios vestros; sed educate illos in disciplina et correptione Domini. *Ephes.* 6. 4.

Patres, nolite ad indignationem provocare filios vestros, ut

non pusillo animo fiant. *Coloss.* 3. 21.

Parentes debent orare pro liberorum felicitate, et peccatis amovendis.

Deprecatusque est David Dominnm pro parvulo (*suo aegrotante*). 2. *Reg.* 12. 16.

Oravit David pro filio suo Salomone. 1. *Paral.* 29. 19.

Consurgensque (*Job*) diluculo, offerebat holocausta pro singulis *liberis; et sic faciebat cunctis diebus. Job* 1. 5.

Parentes debent liberis tradere facultates, et prospicere de matrimonio.

Habitavitque (*Ismael*) in deserto Pharan, et accepit illi mater sua uxorem de terra Ægypti. *Gen.* 21. 21.

Dixit (*Abraham*) ad servum seniorem domus suæ, qui præerat omnibus, quae habebat: Pone manum tuam subter femur meum, ut adjurem te per Dominum Deum cœli, et terræ, ut non accipias uxorem filio meo de filiabus Chananæorum, inter quos habito: sed ad terram et cognationem meam proficiscaris, et inde accipias uxorem filio meo Isaac, etc. *Ibid.* 24. 2. *et seq.*

Dixit servus Abraham ad Laban: Et peperit Sara uxor domini mei filium domino meo in senectute sua, etc. *Ib. v.* 36.

Deditque Abraham cuncta, quae possederat, Isaac: filiis autem concubinarum largitus est munera, etc. *Ibid.* 25. 5. 6.

Vocavit itaque Isaac Jacob, et benedixit eum, præcepitque ei, dicens: Noli accipere conjugem de genere Chanaan: sed vade, et proficiscere in Mesopotamiam, etc. et accipe tibi inde uxorem de filiabus Laban avunculi tui. *Ibid.* 28. 1. 2.

Et pergens (*Sichem*) ad Hemor patrem suum, Accipe, inquit, mihi puellam hanc conjugem, (*scil. Dinam*). *Ibid.* 34. 4.

Dedit autem Judas uxorem primogenito suo Her, nomine Thamar. *Ibid.* 38. 6.

Sin autem (*dominus*) filio suo desponderit eam (*famulam*), juxta morem filiarum faciet illi. Quod si alteram ei acceperit, providebit puellae nuptias, et vestimenta, et pretium pudicitiae non negabit. *Exod.* 21. 9. 10.

Descendit ergo Samson in Thamnatha, vidensque ibi mulierem de filiabus Philisthiim, ascendit et nuntiavit patri suo et matri suæ, dicens: Vidi mulierem in Thamnatha de filiabus Philisthinorum: quam quaeso, ut mihi accipiatis uxorem. Cui dixerunt pater et mater sua: Numquid non est mulier in filiabus fratrum tuorum, et in omni populo meo, quia vis accipere uxorem de Philisthiim, qui incircumcisi sunt? Dixit Samson ad patrem suum: Hanc

mihi accipe: quia placuit oculis meis, etc. *Judic.* 14. 1. *per totum caput. Vide et* 1. *Cor.* 7.38. *Et titulum Matrimonium.*

Parentes sunt honorandi ex corde.

Audi, fili mi, (*dixit senex Tobias filio suo*), verba oris mei, et ea in corde tuo quasi fundamentum construe. Cum acceperit Deus animam meam, corpus meum sepeli: et honorem habebis matri tuæ omnibus diebus vitæ ejus. Memor enim esse debes, quæ et quanta pericula passa sit propter te in utero suo. Cum autem et ipsa compleverit tempus vitae suae, sepelias eam circa me. *Tob.*4. 2. *et seq.*

Audi patrem tuum, qui genuit te, et ne contemnas, cum senuerit, mater tua.*Prov.* 23. 22.

Fili, suscipe senectam Patris tui, et non contristes eum in vita illius: et si defecerit sensu, veniam da, et ne spernas eum in virtute tua: eleemosyna enim patris non erit in oblivione. Nam pro peccato matris restituetur tibi bonum, et in justitia ædificabitur tibi, et in die tribulationis commemorabitur tui: et sicut in sereno glacies, solventur peccata tua, etc. *Eccli.* 3. 14. *et seq.*

Diligenter.

Qui timet Dominum, honorat parentes, et quasi dominis serviet his, qui se genuerunt, etc. *Eccli.* 3. 8. *Vide et versus sequentes.*

Honora patrem tuum, et gemitus matris tuæ ne obliviscaris. Memento, quoniam nisi per illos natus non fuisses: et retribue illis, quomodo et illi tibi. *Ibid.* 7. 29. 30.

Filii, obedite parentibus per omnia: hoc enim placitum est in Domino. *Coloss.* 3. 20. *Item Ephes.* 6. 1.

Propter Dei Jussionem.

Unusquisque patrem suum, et matrem suam timeat. *Levit.* 19. 3.

Honora patrem tuum, et matrem, sicut præcepit tibi Dominus Deus tuus, ut longo vivas tempore, et bene sit tibi in terra, quam Dominus Deus tuus daturus est tibi. *Deut.* 5. 16. *Item Exod.* 20. 12.

Quare et vos transgredimini mandatum Dei propter traditionem vestram? Nam Deus dixit: Honora patrem, et matrem, etc. Qui maledixit patri, vel matri, morte moriatur. *Matth.* 15. 3.

Ob boni consecutionem.

Corona senum filii filiorum: et gloria filiorum, patres eorum. *Prov.* 17. 6.

Judicium patris audite, filii, et sic facite, ut salvi sitis. Deus enim honoravit patrem in filiis: et judicium matris exquirens,

firmavit in filios. *Eccli.* 3. 2. 3. Et sicut qui thesaurizat, ita et qui honorificat matrem suam. Qui honorat patrem suum jucundabitur in filiis, et in die orationis suae exaudietur. Qui honorat patrem suum, vita vivet longiore; et qui obedit patri refrigerabit matrem. *v.* 5. *et seq.* In opere et sermone, et omni sapientia honora patrem tuum, ut superveniat tibi benedictio ab eo, et benedictio illius in novissimo maneat. Benedictio patris firmat domos filiorum: maledictio autem matris eradicat fundamenta. *Ib. v.* 9. *et seq.*

Filii, obedite parentibus vestris in Domino: hoc enim justum est. Honora patrem tuum, et matrem tuam, quod est mandatum primum in promissione: ut bene sit tibi, et sis longævus super terram. *Ephes.* 6. 1. *et seq.*

Ob mali evasionem.

Qui percusserit patrem suum, aut matrem, morte moriatur. *Exod.* 21. 15. Qui maledixerit patri suo, vel matri, morte moriatur. *v.* 17. *Vide Lev.* 20. 9. *Prov.* 20. 20. *Matth.* 15. 4. *Marc.* 7. 10.

Maledictus qui non honorat patrem suum et matrem. *Deut.* 27. 16.

Qui affligit patrem, et fugat matrem, ignominiosus est, et infelix. *Prov.* 19. 26.

Qui maledicit patri suo, et matri, extinguetur lucerna ejus in mediis tenebris. *Ibid.* 20. 20.

Qui subtrahit aliquid a patre suo, et a matre, et dicit hoc non esse peccatum, particeps homicidae est. *Ibid.* 28. 24.

Oculum, qui subsannat patrem, et qui despicit partum matris suæ, effodiant eum corvi de torrentibus, et comedant eum filii aquilae. *Ibid.* 30. 17.

Ne glorieris in contumelia patris tui: non enim est tibi gloria, ejus confusio. Gloria enim hominis ex honore patris sui et dedecus filii, pater sine honore. *Eccli.* 3. 12. 13. Quam malæ famæ est, qui derelinquit patrem! et est maledictus a Deo qui exasperat matrem. *v.* 18.

Pascha. Vide in Lit. F. Festum Pascha.

PASTOR.

Pastor summus Christus Deus, affectuose revocans errantes.

Et ego congregabo reliquias gregis mei de omnibus terris, ad quas ejecero eos illuc: et convertam eos ad rura sua: et crescent, et multiplicabuntur. Et suscitabo super eos pastores et pascent eos. *Jerem.* 23. 3. 4.

Ecce ego ipse requiram oves meas, et visitabo eas. *Ezech.* 34. 11. Ei educam eas — et inducam eas in terram suam: et pascam eas in montibus Israel. *v.* 13. *Vide totum caput per singulos versus.*

Ego sum pastor bonus. *Joan.*

10. 11. *Vide et v.* 14. *Item Isa.* 40. 11.

Deus autem pacis, qui eduxit de mortuis pastorem magnum ovium, in sanguine testamenti æterni, Dominum nostrum Jesum, aptet vos in omni bono, ut faciatis ejus voluntatem: faciens in vobis, quod placeat coram se per Jesum Christum. *Hebr.* 13. 20. 21.

Eratis enim sicut oves errantes, sed conversi estis nunc ad pastorem et Episcopum animarum vestrarum. 1. *Petr.* 2. 25.

Copiose remunerans obsequentes.

Sicut pastor gregem suum pascet: in brachio suo congregabit agnos, et in sinu suo levabit, foetas ipse portabit. *Isa.* 40. 11.

In pascuis uberrimis pascam eas, etc. *Ezech.* 34. 14. Quod perierat, requiram: et quod abjectum erat, reducam: et quod confractum fuerat, alligabo: et quod infirmum fuerat, consolidabo: et quod pingue et forte, custodiam, et pascam illas in judicio. Vos autem greges mei, haec dicit Dominus Deus. *v.* 16. *et* 17. *Vide et tot. cap.*

Ego sum pastor bonus: et cognosco oves meas, et cognoscunt me meae. Sicut novit me Pater, et ego agnosco Patrem: et animam meam pono pro ovibus meis, etc. *Joan.* 10. 14. 15. Ego vitam aeternam do eis; et non peribunt in aeternum, et non rapiet eas quisquam de manu mea. *v.* 28.

Pastores, praeceptores, et alii praefecti, qua debeant sollicitudine, et cura esse erga sibi commissos.

Diligenter agnosce vultum pecoris tui, tuosque greges considera, non enim habebis jugiter potestatem, sed corona tribuetur (*tibi*) in generationem, et generationem. *Prov.* 27. 23. 24.

Diligite lumen sapientiae, omnes qui praeestis populis. *Sap.* 6. 23. *Vide et v.* 26.

Quod infirmum fuit (*o pastores*)! non consolidastis; et quod aegrotum, non sanastis; quod confractum est, non alligastis; et quod adjectum est, non reduxistis; et quod perierat, non quaesistis: sed cum austeritate imperabatis eis, et cum potentia, etc. *Ezech.* 34. 4. *per totum caput.*

Quid vobis videtur? si fuerint alicui centum oves, et erraverit una ex eis: nonne relinquit nonaginta novem in montibus, et vadit quaerere eam, quae erravit? etc. *Matth.* 18. 12. *Item Luc.* 15. 4.

Quis, putas, est fidelis servus et prudens, quem constituit dominus suus super familiam suam, ut det illis cibum in tempore? *Ibid.* 24. 45. *Item Luc.* 12. 42.

Bonus pastor animam suam dat pro ovibus suis. Mercena-

rius autem, et qui non est pastor, cujus non sunt oves propriæ, videt lupum venientem, et dimittit oves, et fugit: et lupus rapit, et dispergit oves, etc. *Joan.* 10. 11. *per totum caput.*

Ante diem festum Paschæ, sciens Jesus, quia venit hora ejus, ut transeat ex hoc mundo ad Patrem: cum dilixisset suos, qui erant in mundo, in finem dilexit eos, etc. *Ibid.* 13.1. *per totum caput.*

Ego pro eis rogo: non pro mundo rogo, sed pro his, quos dedisti mihi: quia tui sunt. *Ibid.*17. 9. Et jam non sum in mundo, et hi in mundo sunt, et ego ad te venio. Pater sancte, serva eos in nomine tuo, quos dedisti mihi, ut sint unum sicut et nos. *v.*11. *Vide et v.*12.

Respondit Jesus: Dixi vobis, quia ego sum: si ergo me quæritis, sinite hos abire. *Ibid.* 18. 8.

Nos vero orationi, et ministerio verbi instantes erimus. *Actor.* 6. 4.

Attendite vobis, et universo gregi, in quo vos Spiritus Sanctus posuit episcopos, regere Ecclesiam Dei, quam acquisivit sanguine suo, etc. *Ibid.* 20. 28. Propter quod vigilate, memoria retinentes: quoniam per triennium nocte et die non cessavi, cum lacrymis monens unumquemque vestrum. *v.*31.

Agrippa autem (*dicebat*) ad Paulum: In modico suades me Christianum fieri. Et Paulus: Opto apud Deum, et in modico, et in magno, non tantum te, sed etiam omnes, qui audiunt, hodie fieri tales, qualis et ego sum, exceptis vinculis his. *Ibid.* 26. 28.

Optabam enim ego ipse anathema esse a Christo pro fratribus meis, qui sunt cognati mei secundum carnem. *Rom.* 9. 3.

Qui exhortatur in exhortando (*donum habet secundum gratiam*), qui tribuit in simplicitate, qui praeest in sollicitudine, qui misertur in hilaritate. *Ibid.* 12. 8.

Et ego, fratres, non potui vobis loqui quasi spiritualibus, sed quasi carnalibus. Tanquam parvulis in Christo, lac vobis potum dedi, non escam, etc. 1. *Cor.* 3. 1. 2.

Sic nos existimet homo, ut ministros Christi, et dispensatores mysteriorum Dei. Hic jam quaeritur inter dispensatores, ut fidelis quis inveniatur. *Ibid.* 4.1.2. Non ut confundam vos, hæc scribo, sed ut filios meos carissimos moneo. *v.* 14.

Statui autem hoc ipsum apud me, ne iterum in tristitia venirem ad vos. Si enim ego contristo vos: et quis est qui me lætificet, nisi qui contristatur ex me? etc. 2. *Cor.* 2.1.2. *per tot.*

Et posuit (*Deus*) in nobis verbum reconciliationis. Pro Christo ergo legatione fungimur, tanquam Deo exhortante per nos. Obsecramus pro Chri-

sto, reconciliamini Deo. *Ibid.* 5. 19. 20.

Adjuvantes autem exhortamur, ne in vacuum gratiam Dei recipiatis. *Ibid.* 6. 1. *Vide totum caput* 7. *Item c.* 10. 14.

Despondi enim vos uni viro virginem castam exhibere Christo. *Ibid.* 11. 2. Quis infirmatur, et ego non infirmor? quis scandalizatur, et ego non uror? *v.* 29.

Ecce, tertio hoc paratus sum venire ad vos: et non ero gravis vobis. Non enim quæro quæ vestra sunt, sed vos. *Ibid.* 12. 14. *Vide et v.* 15.

Oramus autem Deum, ut nihil mali faciatis, non ut nos probati appareamus, sed ut vos quod bonum est, faciatis. - Non enim possumus aliquid adversus veritatem: sed pro veritate. Gaudemus enim, quoniam nos infirmi sumus, vos autem potentes estis. Hoc et oramus, vestram consummationem. Ideo hæc absens scribo, ut non præsens durius agam, secundum potestatem, quam Dominus dedit mihi in ædificationem, et non in destructionem. *Ibid.* 13. 7. *et seq.*

Timeo vos, ne forte sine causa laboraverim in vobis. Estote sicut ego, quia et ego sicut vos, etc. *Galat.* 4. 11. 12. Filioli mei, quos iterum parturio, donec formetur Christus in vobis. *v.* 19.

Hujus rei gratia flecto genua mea ad Patrem Domini nostri Jesu Christi, — ut det vobis secundum divitias gloriæ suæ, virtute corroborari per Spiritum ejus in interiorem hominem, etc. *Ephes.* 3. 14. 16.

Et ipse (*Deus*) dedit quosdam quidem Apostolos, quosdam autem Prophetas, alios vero Evangelistas, alios autem Pastores, et Doctores, ad consummationem Sanctorum in opus ministerii, in aedificationem corporis Christi, etc. *Ibid.* 4. 11. 12. *Vide* 1. *Cor.* 1. 12. 28.

Paulus inquit: Orantes (*sitis*) omni tempore in spiritu: et in ipso vigilantes in omni instantia, et obsecratione pro omnibus Sanctis, et pro me, ut detur mihi sermo in apertione oris mei cum fiducia, notum facere mysterium Evangelii: pro quo legatione fungor in catena, ita ut in ipso audeam, prout oportet me, loqui, etc. *Ibid.* 6. 18. *et seq.*

De cætero, fratres mei, gaudete in Domino. Eadem vobis scribere mihi quidem non pigrum, vobis autem necessarium. *Philipp.* 3. 1.

Orantes simul et pro nobis, ut Deus aperiat nobis ostium sermonis ad loquendum mysterium Christi (propter quod etiam vinctus sum), ut manifestem illud ita, ut oportet me loqui. *Coloss.* 4. 3. 4.

Neque enim aliquando fuimus in sermone adulationis, sicut scitis: neque in occasione avaritiæ: Deus testis est: nec quæ-

rentes ab hominibus gloriam, neque a vobis, neque ab aliis. Cum possemus vobis oneri esse ut Christi Apostoli: sed facti sumus parvuli in medio vestrum, tanquam si nutrix foveat filios suos. 1. *Thess.* 2. 5. *et seq.*

Positus sum ego (*Paulus*) Praedicator, et Apostolus — Doctor gentium in fide, et veritate. 1. *Tim.* 2. 7.

Oportet — Episcopum irreprehensibilem esse, unius uxoris virum, sobrium, prudentem ornatum, pudicum, etc. *Ibid.* 3. 2. *Item Tit.* 1. 7. *et seq.*

Praecipe haec et doce, etc. *Ibid.* 4. 11. Exemplum esto fidelium in verbo, in conversatione, in caritate, in fide, in castitate; — attende lectioni, exhortationi, et doctrinae — profectus tuus manifestus sit omnibus, etc. *v.* 12. *et seq.*

Certa bonum certamen fidei. Apprehende vitam aeternam, in qua vocatus es, et confessus bonam confessionem coram multis testibus. *Ibid.* 6. 12. *Vide et v.* 11.

Sollicite cura te ipsum probabilem exhibere Deo, operarium inconfusibilem, recte tractantem verbum veritatis. 2. *Tim.* 2. 15. Servum autem Domini non oportet litigare: sed mansuetum esse ad omnes, docibilem, patientem, cum modestia corripientem, etc. *v.* 24. *et* 25. *Vide et v.* 22.

Praedica verbum, insta opportune, importune: argue, obsecra, increpa in omni patientia, et doctrina. *Ibid.*4. 2. Tu vero vigila, in omnibus labora, opus fac Evangelistae, ministerium tuum imple. *Ibid. v.* 5. *Vide Tit.* 1. 11.

Ut potens sit (*Episcopus*) exhortari in doctrina sana, et eos, qui contradicunt, arguere. *Tit.* 1. 9.

In omnibus te ipsum praebe exemplum bonorum operum, in doctrina, in integritate, in gravitate, verbum sanum, irreprehensibile: ut is, qui ex adverso est, vereatur, nihil habens malum dicere de nobis. *Ibid.* 2. 7. 8. Haec loquere, et exhortare, et argue cum omni imperio. Nemo te contemnat. *v.* 15. *Vide et totum caput* 3.

Pascite qui in vobis est gregem Dei, providentes non coacte, sed spontanee secundum Deum: neque turpis lucri gratia, sed voluntarie: neque ut dominantes in cleris, sed forma facti gregis ex animo. 1. *Petr.* 5. 2. 3.

Pastorum dignitas ac praestantia.

Et dixit Dominus ad me (*Jeremiam*): Ecce dedi verba mea in ore tuo: ecce constitui te hodie super gentes, et super regna, ut evellas, et destruas, et disperdas, et dissipes, et ædifices, et plantes. *Jerem.* 1. 9. 10.

Ecce super montes pedes

evangelizantis, et annuntiantis pacem. *Nahum* 1. 15. *Vide et Isa.* 52. 7. *Rom.* 10. 15.

Intrantes autem in Domum: salutate eam, dicentes: Pax huic domni. *Matth.* 10. 12. *Vide Luc.* 10. 5.

Et quicumque non receperint vos, nec audierint vos, exeuntes inde, excutite pulverem de pedibus vestris in testimonium illis. *Marc.* 6. 11. *Vide Matth.* 10. 14. *Luc.* 9. 5. *Actor.* 13. 51. *et c.* 18. 6.

Communicet autem is, qui catechizatur verbo, ei qui se catechizat, in omnibus bonis. *Galat.* 6. 6.

Excipite itaque illum (*Epaphroditum fratrem et cooperatorem*) cum omni gaudio in Domino, et ejusmodi cum honore habetote. Quoniam propter opus Christi usque ad mortem accessit, tradens animam suam, ut impleret id, quod ex vobis deerat erga meum obsequium. *Philipp.* 2. 29.30. *Vide* 1. *Cor. c.* 9. *per totum Caput.*

Rogamus autem vos, fratres, ut noveritis eos, qui laborant inter vos, et præsunt vobis in Domino, et monent vos, ut habeatis illos abundantius in caritate propter opus illorum. *Thess.* 5. 12. 13.

Qui bene praesunt presbyteri, duplici honore digni habeantur: maxime qui laborant in verbo et doctrina. 1. *Tim:* 5. 17.

Mementote præpositorum vestrorum, qui vobis locuti sunt verbum Dei: quorum intuentes exitum conversationis, imitamini fidem. *Hebr.* 13. 7. Obedite præpositis vestris, et subjacete eis. Ipsi enim pervigilant, quasi rationem pro animabus vestris reddituri, ut cum gaudio hoc faciant, et non gementes: hoc enim non expedit vobis. *v.* 17.

Non ex Deo sumus. Qui novit Deum, audit nos: qui non est ex Deo: non audit nos. 1. *Joan.* 4. 6.

Pastor bonus Deum attendit.

Qui autem intrat per ostium, pastor est ovium. — Et cum proprias oves emiserit, ante eas vadit, et oves illum sequuntur, quia sicut vocem ejus. *Joan.* 10. 2. 4.

Dicit Simoni Petro Jesus: Simon Joannis, diligis me plus his? Dicit ei: etiam, Domine, tu scis, quia amo te. Dicit ei: Pasce agnos meos, etc. *Ibid.* 21. 15. *Vide v.* 16. *et* 17.

Hic jam quaeritur inter dispensatores, ut fidelis quis inveniatur. 1. *Cor.* 4. 2.

Ovibus intendit.

Et dabo vobis pastores juxta cor meum, et pascent vos scientia, et doctrina. *Jerem.* 3. 15.

Scitis, quia principes gentium dominantur eorum — Non ita erit inter vos: sed quicunque voluerit inter vos major fieri, sit vester minister. — Sicut Fi-

lius hominis non venit ministrari, sed ministrare, et dare animam suam, redemptionem pro multis. *Matth.* 20. 25. *et seq. Vide Luc.* 22. 25.

Bonus pastor animam suam dat pro ovibus suis, etc. *Joan.* 10. 11.

Attendite vobis, et universo gregi, in quo vos Spiritus Sanctus posuit Episcopos, regere Ecclesiam Dei, quam acquisivit sanguine suo. *Actor.* 20. 28.

Oportet ergo Episcopum irreprehensibilem esse, etc. 1. *Tim.* 3. 2.

Oportet enim Episcopum sine crimine esse, etc. *Tit.* 1. 7.

Discant autem et nostri bonis operibus præesse ad usus necessarios, ut non sint infructuosi. *Ibid.* 3. 14.

Praemium acquirit.

Quis, putas, est fidelis servus et prudens, quem constituit dominus suus super familiam suam, ut det illis cibum in tempore? Beatus ille servus, quem cum venerit dominus ejus, invenerit sic facientem. Amen dico vobis, quoniam super omnia bona sua constituet eum. *Matth.* 24. 45. *et seq. Item Luc.* 12. 42.

Qui autem plantat, et qui rigat, unum sunt. Unusquisque autem propriam mercedem accipiet secundum suum laborem. 1. *Cor.* 3. 8.

Seniores ergo, qui in vobis sunt, obsecro, consenior et testis

Christi passionum, qui et ejus, quæ in futuro revelanda est, gloriæ communicator: Pascite qui in vobis est gregem Dei, providentes non coacte, sed spontanee secundum Deum: neque turpis lucri gratia, sed voluntarie: neque ut dominantes in cleris, sed forma facti gregis ex animo. Et cum apparuerit princeps pastorum, percipietis immarcescibilem gloriae coronam. 1. *Petr.* 5. 1. *et seq.*

Pastor malus bonum gregem dissipat.

Speculatores ejus cæci omnes, nescierunt universi: canes muti non valentes latrare, videntes vana, dormientes, et amantes somnia. *Isa.* 56. 10. *Vide et v.* 11.

Sacerdotes non dixerunt: Ubi est Dominus? et tenentes legem nescierunt me, et pastores prævaricati sunt in me. *Jerem.* 2. 8.

Prophetæ prophetabant mendacium, et sacerdotes applaudebant manibus suis: et populus meus dilexit talia: quid igitur fiet in novissimo ejus? *Ib.* 5. 31.

A propheta usque ad sacerdotem cuncti faciunt dolum. Et curabant contritionem filiæ populi mei cum ignominia, dicentes: Pax, pax: et non erat pax. *Ibid.* 6. 13. 14. *Item c.* 8. 10.

Pastores multi demoliti sunt vineam meam, conculcaverunt

partem meam : dederunt portionem meam desiderabilem in desertum solitudinis, etc. *Ibid.* 12. 10.

Et populi, quibus prophetant (*falsi Prophetae*) erunt projecti in viis Jerusalem præ fame, et gladio, etc. *Ibid.* 14. 16. *Vide c.* 23. 14. *per totum et c.* 27. 15. *Item Thren.* 2. 14. *Ezech.* 13. 10. *et c.* 34. 2. *Zach.* 10. 3.

Grex perditus factus est populus meus : pastores eorum seduxerunt eos, feceruntque vagari in montibus, etc. *Ibid.* 50. 6.

Fili hominis, propheta de pastoribus Israel.—Vae pastoribus Israel, qui pascebant semetipsos : nonne greges a pastoribus pascuntur? Lac comedebatis, et lanis operiebamini, et quod crassum erat, occidebatis : gregem autem meum non pascebatis. Quod infirmum fuit non consolidastis, et quod ægrotum non sanastis, quod confractum est non alligastis, et quod abjectum est non reduxistis, et quod perierat non quæsistis : sed cum austeritate imperabatis eis, et cum potentia. Et dispersæ sunt oves meae, eo quod non esset pastor. *Ezech.* 34. 2. *et seq.* Nonne satis vobis erat pascua bona depasci? insuper et reliquias pascuarum vestrarum conculcastis pedibus vestris, et cum purissimam aquam biberetis, reliquam pedibus vestris turbabatis.—Propterea hæc dicit Dominus Deus ad vos : Ecce ego ipse judico inter pecus pingue et macilentum : Pro eo, quod lateribus et humeris impingebatis, et cornibus vestris ventilabatis omnia infirma pecora, donec dispergerentur foras : salvabo gregem meum, et non erit ultra in rapinam, et judicabo inter pecus et pecus. *v.* 18. *et seq.*

Sinite illos : caeci sunt, et duces cæcorum : caecus autem si cæco ducatum præstet, ambo in foveam cadunt. *Matth.* 15. 14. *Item Luc.* 6. 39.

Væ autem vobis, Scribæ et Pharisæi, hypocritæ: quia clauditis regnum cœlorum ante homines, vos enim non intratis, nec introeuntes sinitis intrare. *Ibid.* 23. 13. *Vide et versus sequentes.*

Qui non intrat per ostium in ovile ovium, sed ascendit aliunde, ille fur est et latro. *Joan.* 10. 1. Mercenarius autem, et qui non est pastor, cujus non sunt oves propriæ, videt lupum venientem, et dimittit oves, et fugit: et lupus rapit, et dispergit oves. *v.* 12.

Commodum proprium spectat.

Ipsi pastores ignoraverunt intelligentiam : omnes in viam suam declinaverunt, unusquisque ad avaritiam suam a summo usque ad novissimum. *Isa.* 56. 11. *Vide Jerem.* 6. 13. *et c.* 8. 10.

Propterea, pastores, audite verbum Domini: vivo ego, dicit Dominus Deus, quia pro eo, quod facti sunt greges mei in rapinam: et oves meae in devorationem omnium bestiarum agri, eo quod non esset pastor: neque enim quæsierunt pastores mei gregem meum sed pascebant pastores semetipsos, et greges meos non pascebant. *Ezech.* 34. 7. 8. Haec dicit Dominus Deus: Ecce ego ipse super pastores requiram gregem meum de manu eorum, et cessare faciam eos, ut ultra non pascant gregem, nec pascant amplius pastores semetipsos: et liberabo gregem meum de ore eorum, et non erit ultra eis in escam. *v.* 10.

Mercenarius autem fugit, quia mercenarius est, et non pertinet ad eum de ovibus. *Joan.* 10. 13.

Sunt enim multi — qui universas domos subvertunt, docentes quae non oportet, turpis lucri gratia. *Tit.* 1. 10.11.

Malum contra se provocat.

Vae pastoribus, qui disperdunt, et dilacerant gregem pascuae meae, dicit Dominus. Ideo haec dicit Dominus, etc. Vos dispersistis gregem meum, et ejecistis eos, et non visitastis eos: ecce ego visitabo super vos malitiam studiorum vestrorum ait Dominus. *Jerem.* 23. 1. 2.

Ululate, pastores, et clamate: et aspergite vos cinere, optimates gregis: quia completi sunt dies vestri, ut interficiamini; et dissipationes vestræ, et cadetis quasi vasa pretiosa.—Vox clamoris pastorum, et ululatus optimatum gregis: quia vastavit Dominus pascua eorum. Et conticuerunt arva pacis a facie irae furoris Domini. *Ibid.* 25. 34. 36. 37.

Super pastores iratus est furor meus, et super hircos visitabo. *Zach.* 10. 3.

Vox ululatus pastorum, quia vastata est magnificentia eorum.—Hæc dicit Dominus Deus meus: Pasce pecora occisionis, quae qui possiderant, occidebant, et non dolebant, et vendebant ea, dicentes: Benedictus Dominus, divites facti sumus: et pastores eorum non parcebant eis. Et ego non parcam ultra super habitantes terram, dicit Dominus. *Ibid.* 11. 3. *et seq.* Adhuc sume tibi — super oculum dextrum ejus, etc. *v.* 15. *et* 17.

PATIENTIA.

(Vide *Thesaurum Patrum*).

Patiens et longanimis est Deus.

Dixitque Deus (*videns hominum peccata crescere*): Non permanebit spiritus meus in homine in æternum, quia caro est: eruntque dies illius centum viginti annorum. *Gen.* 6. 3.

Quo (*Deo*) transeunte coram eo (*Moyse*), ait: Dominator Domine Deus, misericors et

clemens, patiens et multae miserationis, ac verax. *Exod.* 34. 6. *Vide et v.* 7.

Dominus patiens et multae misericordiae, auferens iniquitatem et scelera, nullumque innoxium derelinquens, qui visitas peccata patrum in filios, in tertiam et quartam generationem. *Num.* 14. 18.

Deus judex justus, fortis et patiens, numquid irascitur per singulos dies? *Psal.* 7. 12.

Quoniam tu, Domine, suavis et mitis, et multae misericordiae omnibus invocantibus te. *Psal.* 85. 5.

Et tu, Domine, Deus miserator et misericors, patiens, et multae misericordiae, et verax. *v.* 15.

Miserator et misericors Dominus; longanimis, et multum misericors. *Psal.* 102. 8. *Item Psal.* 144. 8. 9.

Attamen peccator ex eo, quod centies facit malum, et per patientiam sustentatur. *Eccles.* 8. 12.

Sed misereris omnium (*Domine*), quia omnia potes, et dissimulas peccata hominum propter poenitentiam. *Sap.* 11. 24. *Vide et v.* 27.

Tu autem, Deus noster, suavis et verus es, patiens, et in misericordia disponens omnia. *Ibid.* 15. 1. *Vide et v.* 2.

Propterea expectat Dominus, ut misereatur vestri: et ideo exaltabitur parcens vobis: quia Deus judicii Dominus: beati omnes qui expectant eum. *Isa.* 30. 18.

Dicit Deus: Tacui semper, silui, patiens fui, sicut parturiens loquar. *Ibid.* 42. 14.

Et scindite corda vestra, et non vestimenta vestra, et convertimini ad Dominum Deum vestrum; quia benignus et misericors est, patiens et multae misericordiae, et praestabilis super malitia. *Joel.* 2. 13. *Vide Mich.* 7. 18. 19.

Jonas in afflictione sua oravit Dominum, dicens: Scio enim, quia tu Deus clemens, et misericors es, patiens et multae miserationis, et ignoscens super malitia. *Jonae* 4. 2.

Dominus patiens, et magnus fortitudine, et mundans non faciet innocentem. Dominus in tempestate et turbine viæ ejus, et nebulae pulvis pedum ejus. *Nahum* 1. 3. *Vide et v.* 7.

Misertus autem Dominus servi illius, dimisit eum, et debitum dimisit ei. *Matth.* 18. 27.

Deus autem non faciet vindictam electorum suorum, clamantium ad se die ac nocte, et patientiam habebit in illis? *Luc.* 18. 7.

An divitias bonitatis ejus (*Dei*), et patientiae, et longanimitatis contemnis? ignoras, quoniam benignitas Dei ad poenitentiam te adducit? *Rom.* 2. 4.

Quod si Deus volens ostendere iram, et notam facere potentiam suam, sustinuit in

multa patientia vasa irae, apta in interitum, ut ostenderet divitias gloriae suae in vasa misericordiae, quae praeparavit in gloriam. *Ibid.* 9. 22. 23.

Deus autem patientiae, et solatii. *Ibid.* 15. 5.

Dominus autem dirigat corda vestra in caritate Dei, et patientia Christi. 2. *Thess.*3.5. *Vide Apoc.* 1. 9. *et c.* 3. 10.

Sed ideo misericordiam consecutus sum; ut in me primo ostenderet Christus Jesus omnem patientiam, ad informationem eorum, qui credituri sunt illi, in vitam aeternam. 1. *Tim.* 1. 16.

Non tardat Dominus promissionem suam, sicut quidam existimant: sed patienter agit propter vos, nolens aliquos perire, sed omnes ad poenitentiam reverti. 2. *Petr.* 3. 9. *Vide et* 1. *Petr.* 3. 20.

Patientia, et longanimitas fidelium in omni genere tribulationum: exempla, dicta et commendatio.

Abraham Dei mandato parens, promissaque accipiens, patria relicta, comitante Lot Domino in Sichem sacrificat: inde propter famem Ægyptum ingressus, uxorem suam vocat sororem, quam in domum regis sublatam, postea ditatus recipit. Gen. c. 12.

Mansuete ferebat Isaac, cum pater suus eum immolare vellet. Gen. 22. 9.

Joseph facinus, quod in eum commiserunt fratres sui, et patienter tulit, et clementer indulsit. Ibid. 45. 4.

Cito oravit Moyses pro Maria, quae contra eum tam inique locuta fuerat, et per orationem ejus sanata fuit. Num. 12. 13. *Vide v.* 3.

Murmurabat populus contra Moysen et Aaron: dicens: Vos interfecistis populum Domini. *Ibid.*16. 41. *Et cum iratus esset Dominus, ut perculeret populum,* dixit Moyses ad Aaron: Tolle thuribulum, etc. pergens cito ad populum, ut roges pro eis: *et sequitur, quod plaga cessaverit. v.*46. *Vide Sap.*18.21.

Viri Ephraim jurgantes fortiter contra Gedeonem, sedati fuerunt propter ejus mansuetam responsionem: Quid enim tale facere potui, quale vos fecistis? *Judic.* 8. 2. *Vide et v.* 3.

Noluit sustinere Saul, ut occiderentur viri, qui detraxerant ei. 1. *Reg.* 11. 13.

Potuit David pluries, et noluit occidere Saul, ipsum acriter persequentem; sed tantum abscidit oram chlamydis ejus, quando ingressus est speluncam, in qua latitabat. Ibid. 24. 5. *Vide et v.* 12.

Aliud insigne mansuetudinis exemplum praebuit David, cum facillime posset occidere Saul dormientem in tentorio, et tamen satis habuit auferre illi hastam, et scyphum. Ib. 26. 12.

Fugiens David a facie Absalom, patienter dixit ad Sadoc: Si invenero gratiam in oculis Domini, reducet me. 2. *Reg*. 15. 25.

Sibae cibaria afferenti ac detractori confert David bona Miphiboseth, et Semei maledicentem occidi vetat. 2. *Reg*. *c*. 16. Et ait rex (*iis, qui voluerunt amputare caput Semei*): Quid mihi et vobis est, filii Sarviæ? dimittite eum, ut maledicat. Dominus enim praecepit ei, ut malediceret David: et quis est, qui audeat dicere, quare sic fecerit? *v*. 10.

Miphiboseth patienter sustinuit iniquam sententiam contra se latam. *Ibid*. 19. 28.

Homines, qui venerant ad capiendum Eliseum, non permisit ipse illos aliquid mali habere, sed præcepit eis mensam apponi, et refectos abire permisit. 4. *Reg*. 6. 22. 23.

Dixerunt seniores dantes consilium Roboam: Si placueris populo huic, et leniveris eos verbis clementibus, servient tibi omni tempore. 2. *Paral*. 10. 7. *Vide* 3. *Reg*. 12. 7.

Nunc ergo retine apud temetipsam dolorem tuum, et fortiter fer, qui tibi contigerunt, casus. 4. *Esdr*. 10. 15.

Tobias cum ab infantia sua semper Deum timuerit, et mandata ejus custodierit, non est contristatus contra Deum, quod plaga caecitatis evenerit ei, sed immobilis in Dei timore permansit, *et irrisionem uxoris et amicorum sicut Job patienter sustinuit*. *Tob*. 2. 13. 14.

Filia Raguelis Sara, gravem contumeliam ab ancilla prolatam patienter tulit, nihil respondens, sed ad orationem se statim convertens. *Ibid*. 3. 10. *et seq*.

Humiliemus illi (*Deo*) animas nostras, et in spiritu constituti humiliato, *serviamus ei*. *Judith* 8. 16. *et seq*.

Job sanctus et dives, pro filiis vicissim convivia celebrantibus Domino sacrificat, cujus possessiones Dominus petenti Satanae diripiendas exponit, per quem perdita omni illius substantia, interemptisque filiis, ipse cum signis moestitiae, patiens in Dei laudes prorumpit. *Job c*. 1.

Dixit autem illi (*Job*) uxor sua: Adhuc tu permanes in simplicitate tua? benedic Deo, et morere. Qui ait ad illam: Quasi una de stultis mulieribus locuta es: si bona suscepimus de manu Dei, mala quare non suscipiamus? *Ibid*. 2. 9. 10.

Disciplinam Domini, fili mi, ne abjicias: nec deficias, cum ab eo corriperis: quem enim diligit Dominus, corripit: et quasi pater in filio complacet sibi. *Prov*. 3. 11. 12. *Vide Hebr*. 12. 5. 6.

Qui patiens est, multa gubernatur prudentia: qui autem impatiens est, exaltat stultitiam suam. *Ibid*. 14. 29.

Responsio mollis frangit iram: sermo durus suscitat furorem. *Ibid.* 15. 1. Vir iracundus provocat rixas; qui patiens est, mitigat suscitatas. *v.* 18.

Melior est patiens viro forti: et qui dominatur animo suo, expugnatore urbium. *Ibid.* 16. 32.

Doctrina viri per patientiam noscitur; et gloria ejus est iniqua praetergredi. *Ibid.* 19. 11.

Ne dicas: Reddam malum; expecta Dominum, et liberabit te. *Ibid.* 20. 22. *Vide et caput* 17. 13.

Patientia lenietur princeps, et lingua mollis confringet duritiam. *Ibid.* 25. 15.

Melior est patiens arrogante. *Eccles.* 7. 9.

Usque in tempus sustinebit patiens, et postea redditio jucunditatis. *Eccli.* 1. 29.

Omne, quod tibi applicitum fuerit, accipe: et in dolore sustine, et in humilitate tua patientiam habe: quoniam in igne probatur aurum et argentum; homines vero receptibiles in camino humiliationis. *Ib.* 2. 4. 5.

Bonum est praestolari cum silentio salutare Dei. *Thren.* 3. 26. *Vide et Mich.* 7. 9.

Intuens autem, quemadmodum oportet accedere, patienter sustinens destinavit (*Eleazarus*) non admittere illicita propter vitae amorem, etc. 2. *Mach.* 6. 20.

Septem fratrum, matrisque eorum ingentia fortissimeque tolerata supplicia, quod porcinis nollent vesci carnibus; et quam constanter regi ob suam crudelitatem ostenderint damnationem esse paratam, et quomodo mater suos filios sit exhortata. Ibid. c. 7.

Ego autem dico vobis, non resistere malo: sed si quis te percusserit in dexteram maxillam tuam, praebe illi et alteram, etc. *Matth.* 5. 39. *Item Luc.* 6. 29.

Tollite jugum meum super vos, et discite a me, quia mitis sum, et humilis corde. *Ibid.* 11. 29.

Boni Christiani fructum afferunt in patientia. *Luc.* 8. 15.

Dixerunt discipuli quidam: Domine, vis, dicimus, ut ignis descendat de cœlo, et consumat illos (*scil. Samaritanos*)? *At Jesus increpavit eos*, dicens: Nescitis cujus spiritus estis, etc. *Ibid.* 9. 54.

In patientia vestra possidebitis animas vestras. *Ibid.* 21. 19.

Apostoli cæsi ibant gaudentes a conspectu concilii, quoniam digni habiti sunt pro nomine Jesu contumeliam pati. *Actor.* 5. 41.

Deus reddet secundum patientiam operis boni, vitam aeternam. Rom. 2. 7.

Non solum autem (*gloriamur in spe gloriae filiorum Dei*), sed et gloriamur in tribulationibus, scientes, quod tribulatio patientiam operatur, patientia

autem probationem, probatio vero spem. *Ibid.* 5. 3. 4.

Si autem quod non videmus, speramus: per patientiam exspectamus. *Ibid.* 8. 25.

Spe gaudentes: in tribulatione patientes. *Ibid.* 12. 12. Non vosmetipsos defendentes, carissimi, sed date locum iræ, etc. *v.* 19.

Quaecumqne enim scripta sunt, ad nostram doctrinam scripta sunt: nt per patientiam, et consolationem Scripturarum, spem habeamus. *Ibid.* 15. 4.

Qnare non magis injnriam accipitis? quare non magis fraudem patimini? 1. *Cor.* 6. 7.

Caritas patiens est, benigna est, etc. — Omnia suffert, omnia credit, omnia sperat, omnia sustinet. *Ibid.* 13. 4. *et seq.*

In omnibus exhibeamus nosmetipsos sicnt Dei ministros, in multa patientia, in tribulationibns, etc. 2. *Cor.* 6. 4. *Vide et c.* 12. 12.

Fructus autem Spiritus est: caritas, gaudium, pax, patientia, benignitas, bonitas, longanimitas, mansuetudo, fides, modestia, continentia, castitas. *Galat.* 5. 22. 23.

Obsecro itaque vos, etc., ut digne ambuletis vocatione, qua vocati estis, cum omni humilitate et mansuetudine, cnm patientia, supportantes invicem in caritate. *Ephes.* 4. 1. 2.

Quia vobis donatum est pro Christo, non solum ut in eum credatis, sed ut etiam pro illo patiamini. *Philipp.* 1. 29.

In omni virtute confortati secundum potentiam claritatis ejus, in omni patientia et longanimitate cum gaudio, gratias agentes Deo Patri, etc. *Coloss.* 1. 11. 12.

Induite vos ergo sicut electi Dei sancti, et dilecti, viscera misericordiae, benignitatem, humilitatem, modestiam, patientiam: supportantes invicem, etc. *Ibid.* 3. 12. 13.

Rogamns autem vos, fratres corripite inquietos, consolamini pusillanimes, snscipite infirmos, patientes estote ad omnes. Videte, ne qnis malum pro malo alicni reddat. 1. *Thess.* 5. 14. 15. *Vide Rom.* 12. 17. *Item* 1. *Petr.* 3. 9.

Ita nt et nos ipsi in vobis gloriemur in Ecclesiis Dei, pro patientia vestra, et fide, et in omnibus persecutionibus vestris, et tribulationibus, quas sustinetis in exemplnm justi jndicii Dei ut digni habeamini in regno Dei, pro quo et patimini. Si tamen justum est apud Denm, retribuere tribulationem (*aliqui legunt retributionem*) iis, qui vos tribulant: et vobis, qui tribulamini, requiem nobiscum in revelatione Domini Jesu de cœlo cum Angelis virtutis ejus. 2. *Thess.* 1. 4. *et seq.*

Tu autem, o homo Dei, hæc fuge (*scil. cupiditatem, etc.*): sectare vero justitiam, pietatem,

fidem, caritatem, patientiam, mansuetudinem. 1. *Tim.* 6.11.

Labora, sicut bonus miles Christi Jesu. 2. *Tim.* 2.3. Si sustinebimus et conregnabimus: si negaverimus, et ille (*Christus*) negabit nos. *v.* 12.

Servum Domini oportet, mansuetum esse ad omnes, docibilem, patientem. 2. *Tim.* 2.24. *Vide Tit.* 2. 2.

Ut non segnes efficiamini, verum imitatores eorum, qui fide et patientia haereditabunt promissiones. *Hebr.* 6. 12.

Patientia enim vobis necessaria est: ut voluntatem Dei facientes, reportetis promissionem. *Ibid.* 10. 36.

Fide Moyses grandis factus, negavit se esse filium filiæ Pharaonis, magis eligens affligi cum populo Dei, quam temporalis peccati habere jucunditatem. *Ibid.* 11. 24. 25.

Ideoque et nos tantam habentes impositam nubem testium, deponentes omne pondus, et circumstans nos peccatum, per patientiam curramus ad propositum nobis certamen. *Ib.* 12. 1. *Vide et versus sequentes.*

Scientes, quod probatio fidei vestrae patientiam operatur: patientia autem opus perfectum habet, etc. *Jacob* 1. 3. 4.

Patientes igitur estote, fratres, usque ad adventum Domini. Ecce agricola expectat pretiosum fructum terrae, patienter ferens, donec accipiat temporaneum et serotinum. Patientes igitur estote et vos, et confirmate corda vestra. *Ibid.* 5. 7. 8. *Vide v.* 10. *et* 11.

In quo (*Deo*) exultabitis, modicum nunc si oportet contristari in variis tentationibus: ut probatio vestrae fidei multo pretiosior auro (quod per ignem probatur) inveniatur in laudem, et gloriam, et honorem in revelatione Jesu Christi. 1. *Petr.* 1. 6. 7.

Hæc est enim gratia, si propter Dei conscientiam sustinet quis tristitias, patiens injuste. Quae enim est gloria si peccantes, et colaphizati suffertis? Sed si bene facientes, patienter sustinetis: haec est gratia apud Deum. *Ibid.* 2. 19. 20.

Sed et si quid patimini propter justitiam, beati. Timorem autem eorum ne timueritis, et non conturbemini. *Ib.* 3. 14. Melius est enim benefacientes (si voluntas Dei velit) pati, quam malefacientes. Quia et Christus semel pro peccatis nostris mortuus est, justus pro injustis, ut nos offerret Deo. *v.* 17. *et* 18.

Christo igitur passo in carne et vos eadem cogitatione armamini, quia qui passus est in carne, desiit a peccatis: ut jam non desideriis hominum, sed voluntate Dei, quod reliquum est, in carne vivat, temporis. *Ibid.* 4. 1. 2. *Vide et n.* 19. *Item* 2. *Petr.* 1. 6.

Hic patientia Sanctorum est, qui custodiunt mandata Dei, et fidem Jesu. *Apoc.* 14. 12.

Patientia Deum placat.

Patientia pauperum non peribit in finem. *Psal.* 9. 19.

Ne dicas : Reddam malum (*pro malo*) : expecta Dominum, et liberabit te. *Prov.* 20. 22.

Quoniam servasti verbum patientiae meae , et ego servabo te ab hora tentationis , quae ventura est in orbem universum tentare habitantes in terra. *Apoc.* 3. 10.

Praemium parat.

Quod autem in bonam terram : hi sunt , qui in corde bono et optimo audientes verbum retinent, et fructum afferunt in patientia. *Luc.* 8. 15.

Quaecumque enim scripta sunt , ad nostram doctrinam scripta sunt : ut per patientiam et consolationem Scripturarum spem habeamus. *Rom.* 15. 4.

Hominem commendat.

Longanimis forti praestat : et qui animo suo imperat , ei , qui expugnat urbes. Prov. 16. 32.

Doctrina viri per patientiam noscitur. *Ibid.* 19. 11.

Melior est patiens arrogante. *Eccles.* 7. 9.

In patientia vestra possidebitis animas vestras. *Luc.* 21. 19.

Caritas patiens est , benigna est , etc. 1. *Cor.* 13. 4.

Patientia enim vobis necessaria est : ut voluntatem Dei facientes , reportetis promissionem. *Hebr.* 10. 36.

Impatientia et ejus punitio.

Et dixerunt ad Moysen (*filii Israel*) : Forsitan non erant sepulcra in Ægypto, ideo tulisti nos , ut moreremur in solitudine ? quid hoc facere voluisti, ut educeres nos ex Ægypto ? *Exod.* 14. 11.

Et murmuravit populus contra Moysen , dicens : Quid bibemus ? *Ibid.* 15. 24.

Et murmuravit omnis congregatio filiorum Israel contra Moysen et Aaron in solitudine. Dixeruntque filii Israel ad eos: Utinam mortui essemus per manum Domini in terra Ægypti , etc. *Ib.* 16. 2. 3. *Dixeruntque eis Moyses et Aaron* : Mane videbitis gloriam Domini : audivit enim murmur vestrum contra Dominum : nos vero quid sumus , quia mussitastis contra nos ? *v.* 7.

Qui (*populus Israel*) jurgatus contra Moysen , ait : Da nobis aquam , ut bibamus. Quibus respondit Moyses : Quid jurgamini contra me ? cur tentatis Dominum ? *Ibid.* 17. 2. *Vide Num.* 20. 4. *et* 5.

Interea ortum est murmur populi, quasi dolentium pro labore contra Dominum. Quod cum audisset Dominus , iratus est. Et accensus in eos ignis Domini , devoravit extremam castrorum partem. *Num.* 11.1. Audivit ergo Moyses flentem

populum per familias, singulos per ostia tentorii sui. Iratusque est furor Domini valde, sed et Moysi intoleranda res visa est. v. 10.

Igitur vociferans omnis turba flevit nocte illa, et murmurati sunt contra Moysen et Aaron cuncti filii Israel, dicentes: Utinam mortui essemus in Ægypto et in hac vasta solitudine utinam pereamus, etc. *Ib.* 14. 1. *et seq.* *Ait Dominus*: Usquequo multitudo haec pessima murmurat contra me? querelas filiorum Israel audivi. Dic ergo eis: Vivo ego, ait Dominus: sicut locuti estis, audiente me, sic faciam vobis. In solitudine hac jacebunt cadavera vestra, etc. *v.* 27. *et seq.*

Locutusque (*populus Israel*) contra Deum, et Moysen, ait: Cur eduxisti nos de Ægypto, ut moreremur in solitudine? Deest panis, non sunt aquae: anima nostra jam nauseat super cibo isto levissimo. Quamobrem misit Dominus in populum ignitos serpentes, ad quorum plagas et mortes plurimorum, venerunt ad Moysen, et dixerunt: Peccavimus, quia locuti sumus contra Dominum et te: ora, ut tollat a nobis serpentes. *Ib.* 21. 5. *et seq.*

Post hæc aperuit Job os suum et maledixit diei suo, et locutus est. Pereat dies, in qua natus sum, et nox in qua dictum est: Conceptus est homo, etc. *Job* 3. 1. *et seq.* *Vide et Jerem.* 20. 14. *et seq.*

Væ his, qui perdiderunt sustinentiam, et qui dereliquerunt vias rectas, et diverterunt in vias pravas. *Eccli.* 2. 16.

PAUPERTAS ET PAUPERES.
Vide et ELEEMOSYNA,
et MISERICORDIA.
(*Et Thesaurum Patrum*).

Paupertas a Deo est, et laudatur.

Melior est pauper et sufficiens sibi, quam gloriosus et indigens pane. *Prov.* 12. 9. *Vide Eccli.* 10. 30.

Qui calumniatur egentem, exprobrat factori ejus: honorat autem eum, qui miseretur pauperis. *Ib.* 14. 31. *Item c.* 17. 5.

Melius est parum cum timore Domini, quam thesauri magni et insatiabiles. *Ib.* 15. 16. *Vide et c.* 16. 8. *et c.* 17. 1.

Dives et pauper obviaverunt sibi: utriusque operator est Dominus. *Ib.* 22. 2.

Bona et mala, vita et mors, paupertas et honestas a Deo sunt. *Eccli.* 11. 14. *Vide Job* 1. 21. *et c.* 2. 10.

Beati pauperes: quia vestrum est regnum Dei. *Luc.* 6. 20. *Vide Matth.* 5. 3.

Paupertatis exempla.

Patriarcha Jacob recedens a parentibus suis, et pergens ad Laban fratrem suae matris, nec animal nec famulum legitur habuisse, sed in baculo suo transiit Jordanem: et quadam vice volens requiescere post solis occasum, tulit de lapidibus, et

supponens capiti, dormivit in eodem loco. Gen. 28. 11. *Confer c.* 22. 10.

Moyses autem pascebat oves Jethro soceri sui sacerdotis Madian. *Exod.* 3. 1.

Ruth Moobitis non magnis divitiis abundabat, quando ibat ad colligendum spinas, quae metentium manus fugerant, quaeque ad manus pauperum pertinebant. Ruth. 2. 2.

Uno puero contentus Saul, ivit satis longe ad quaerendum asinas patris sui. Et ipse Saul dixit postea Samueli, quod cognatio sua esset minima inter omnes familias tribus Benjamin. 1. *Reg.* 9. 3. 21.

Minimus erat David inter filios patris sui, ita ut, quando Samuel venit ad ungendum unum ex filiis Isai, David erat in pascuis, nec in principio vocatus fuit, quasi nullius esset reputationis. Deinde cum fratres ejus essent in castris, misit eum pater suus onustum victuariis, ut deferret illis. Ibid. 16. 11. *et c.* 17. 17.

Magnam penuriam patiebatur Elias, quando petiit a vidua Sarephtana, ut daret ei paululum aquae, et buccellam panis. 3. *Reg.* 17. 10. 11.

Filii Prophetarum sub Eliseo in magna paupertate vivebant, qui parum panis, et insipidum pulmentum habebant. 4. *Reg.* 4. 38. *Vide et versus sequentes. Insuper in loco valde angusto habitabant, et ligna quoque propriis manibus sibi cædebant. Ibid.* 6. 1. 4.

Anna vero uxor ejus (*Tobiæ*) ibat ad opus textrinum quotidie, et de labore manuum suarum victum, quem consequi poterat, deferebat. *Tob.* 2. 19.

Noli timere, fili mi: pauperem quidem vitam gerimus, etc. *Ibid.* 4. 23.

Rechabitae domos non aedificabant, semen non serebant; vineas non habebant, vinum non bibebant, sed in tabernaculis habitabant. Jerem. 35. 6. *et seq.*

De plebe pauperum, qui nihil penitus habebant, dimisit Nabuzardan — in terra Juda. *Ib.* 39. 10.

Discipuli majore ex parte de statu paupertatis fuerunt assumpti a Christo: nam Petrus, et Andreas mittebant rete in mare: erant enim piscatores: Jacobus autem et Joannes reficiebant retia sua. Matth. 4. 18. 21. *Item Marc.* 1. 16. 19.

In sermone Domini in monte primum ponitur commendatio paupertatis, quasi ipsa esset totius spiritualis aedificii fundamentum. Ibid. 5. 3. *Item Luc.* 6. 20.

Circumiens Jesus civitates et castella, non habebat, ubi caput reclinaret; unde ait: Vulpes foveas habent, et volucres cœli nidos: Filius autem hominis non habet, ubi caput reclinet. *Matth.* 8. 20. *Item Luc.* 9. 58.

Adolescenti de ingressu ad vitam æternam quærenti, dixit Dominus: Si vis perfectus esse, vade, vende quae habes, et da pauperibus. *Et in sequentibus magnam promittit Dominus remunerationem omnia derelinquentibus propter nomen ipsius. Ibid.* 19. 21. *et sequens usque ad finem. Vide Marc.* 10. 21. *et sequentes. Luc.* 18. 22. *et sequentes.*

Peperit (*Maria*) filium suum primogenitum, et pannis eum involvit, et reclinavit eum in praesepio: quia non erat eis locus in diversorio. *Luc.* 2. 7.

In purificatione Virginis gloriosae oblationem pauperum parentes Jesu in templo obtulerunt. Ibid. v. 24. *Confer Levit.* 5. 7. *et c.* 12. 8.

Et erat quidam mendicus nomine Lazarus, qui jacebat ad januam ejus (*divitis*), ulceribus plenus, cupiens saturari de micis, quae cadebant de mensa divitis, etc. *Ibid.* 16. 20. 21.

Vidit autem (*Jesus*) et quamdam viduam pauperculam, mittentem æra minuta duo. Et dixit: Vere dico vobis, quia vidua hæc pauper, plus quam omnes misit, etc. *Ib.* 21. 2. 3. *Vide et v.* 4. *Item Marc.* 12. 42. *et seq.*

Scitis enim gratiam Domini nostri Jesu Christi; quoniam propter vos egenus factus est, cum esset dives, ut illius inopia vos divites essetis. 2. *Corinth.* 8. 9.

Pauper frater quomodo tractandus.

Si unus de fratribus tuis, qui morantur intra portas civitatis tuæ, etc., ad paupertatem venerit; non obdurabis cor tuum, nec contrahes manum, sed aperies eam pauperi, et dabis mutuum, quo eum indigere perspexeris, etc. *Deut.* 15. 7. 8. *Vide et versus sequentes. Item Tob.* 4. 7. 17. *Matth.* 5. 42. *Luc.* 6. 20. *et c.* 14. 13.

Pauperes semper in mundo.

Christus ait: Semper pauperes habetis vobiscum; me autem non semper habetis. *Matth.* 26. 11.

Semper enim pauperes habetis vobiscum: et cum volueritis, potestis illis benefacere. *Marc.* 14. 7. 8. *Item Joan.* 12. 8.

Pauperes boni in se ipsis humiliantur.

Melior est pauper, qui ambulat in simplicitate sua, quam dives torquens labia sua, et insipiens. *Prov.* 19. 1. Melior est pauper (*justus*), quam vir mendax. *v.* 22.

Melior est pauper, ambulans in simplicitate sua, quam dives in pravis itineribus. *Ib.* 28. 6.

Pauper propter scientiam et religionem gloriam adipiscitur; dives ob divitias suas in honore est. Eccli. 10. 33.

Memento paupertatis in tempore abundantiæ, et necessita-

tum paupertatis in die divitiarum. *Ib.* 18.25. *Vide c.* 11.27.

Scio tribulationem tuam, et paupertatem tuam, sed dives es. *Apoc.* 2. 9.

Necessariis contenti sunt.

Noli timere, fili mi: pauperem quidem vitam gerimus; sed multa bona habebimus, si timuerimus Deum, et recesserimus ab omni peccato, et fecerimus bene. *Tob.* 4. 23.

Edent pauperes, et saturabuntur. *Psal.* 21. 27.

Melius est modicum justo, super divitias peccatorum multas. *Psal.* 36. 16.

Pauper qui sibi laborat, praestat glorioso, qui pane indiget. Prov. 12. 9. *Vide Eccli.* 10. 30.

Est, qui sese divitem simulat, cum tamen omnino nihil habeat; est rursus, qui fingit se pauperem, cum opibus abundet. Ibid. 13. 7.

Melius est parum cum timore Domini, quam thesauri magni et insatiabiles. *Ibid.* 15. 16.

Melius est parum cum justitia, quam multi fructus cum iniquitate. *Ibid.* 16. 8. *Vide Eccles.* 4. 6.

Duo rogavi te, ne deneges mihi, etc. Vanitatem, et verba mendacia longe fac a me. Mendicitatem et divitias ne dederis mihi: tribue tantum victui meo necessaria: ne forte satiatus illiciar ad negandum, et dicam: Quis est Dominus? aut egestate compulsus furer, et perjurem nomen Dei mei. *Ibid.* 30. 7. *et seq.*

Melior est puer pauper et sapiens, rege sene et stulto, qui nescit prævidere in posterum. *Eccles.* 4. 13. *Vide et v.* 14.

Summa vitae humanae est aqua, et panis, et vestimentum, et domus protegens turpitudinem. *Eccli.* 29. 28.

Initium necessariæ rei vitae hominum, aqua, ignis, et ferrum, sal, lac, et panis similagineus, et mel, et botrus uvae, et oleum, et vestimentum. *Ib.* 39. 31.

Vita sibi sufficientis operarii condulcabitur, et in ea invenies thesaurum. *Ibid.* 40. 18.

Discipuli autem, prout quis habebat, proposuerunt singuli in ministerium mittere habitantibus in Judaea fratribus, etc. *Actor.* 11. 29.

Nihil enim intulimus in hunc mundum: haud dubium, quod nec auferre quid possumus. Habentes autem alimenta, et quibus tegamur, his contenti sumus. 1. *Tim.*6.7.8. *Vide Job* 1. 21. *Prov.* 27.27. *Eccles.*5.14.

A bonis sustentantur.

Et omnino indigens, et mendicus non erit inter vos. *Deut.* 15. 4. Non deerunt pauperes in terra habitationis tuae[1]: idcirco ego præcipio tibi, ut aperias manum fratri tuo egeno, et pauperi, qui tecum versatur in terra. *v.* 11.

Et adjuvit (*Deus*) pauperem de inopia. *Psal.* 106. 41. *Vide et v.* 9.

Novit justus causam pauperum. *Prov.* 29. 7.

Congregationi pauperum affabilem te facito. *Eccli.* 4. 7.

De collectis autem, quae fiunt in sanctos, sicut ordinavi Ecclesiis Galatiae, ita et vos facite. 1. *Cor.* 16. 1.

Notam autem facimus vobis, fratres, gratiam Dei, quae data est in Ecclesiis Macedoniae: quod in multo experimento tribulationis, et abundantia gaudii ipsorum fuit: et altissima paupertas eorum abundavit in divitias simplicitatis eorum. 2. *Cor.* 8. 1. 2. Si enim voluntas prompta est: secundum id, quod habet, accepta est; non secundum id, quod non habet. Non enim ut aliis sit remissio, vobis autem tribulatio, sed ex aequalitate. In praesenti tempore vestra abundantia illorum inopiam suppleat: ut et illorum abundantia vestrae inopiae sit supplementum. *v.* 12. *et seq.*

Tantum ut pauperum memores essemus. *Galat.* 2. 10.

A Deo remunerantur.

Exultate in conspectu ejus (*Dei*)—patris orphanorum, et judicis viduarum. *Psal.* 67. 6. Parasti in dulcedine tua pauperi, Deus. *v.* 12.

Est homo marcidus egens recuperatione, plus deficiens virtute, et abundans paupertate: et oculus Dei respexit illum in bono, et erexit eum ab humilitate ipsius, et exaltavit caput ejus: et mirati sunt in illo multi, et honoraverunt Deum. *Eccli.* 11. 12. 13. Confide autem in Deo, et mane in loco tuo. Facile est enim in oculis Dei subito honestare pauperem *v.* 22. 23. *Vide Job* 42. 10.

Et pascentur primogeniti pauperum, et pauperes fiducialiter requiescent, etc. *Isa.* 14. 30. Quia Dominus fundavit Sion, et in ipso sperabunt pauperes populi ejus. *v.* 32.

Et addent mites in Domino laetitiam, et pauperes homines in Sancto Israel exultabunt. *Ib.* 29. 19.

Beati pauperes spiritu: quoniam ipsorum est regnum coelorum. *Matth.* 5. 3. *Item Luc.* 6. 20.

Si vis perfectus esse, vade, vende quae habes, et da pauperibus, et habebis thesaurum in coelo: et veni, sequere me. *Ibid.* 19. 21. *Item Marc.* 10. 21. *Luc.* 18. 22.

Et omnis, qui reliquerit domum, vel fratres, aut sorores, aut patrem, aut matrem, aut uxorem, aut filios, aut agros propter nomen meum, centuplum accipiet, et vitam aeternam possidebit. *Ibid. v.* 29.

Amen dico vobis: nemo est, qui reliquerit domum, aut fratres, aut sorores, aut patrem, aut matrem, aut filios, aut

agros propter me, et propter Evangelium, qui non accipiet centies tantum, nunc in tempore hoc, domos, etc., et in saeculo futuro vitam aeternam. *Marc.* 10. 29. 30.

Factum est autem, ut moreretur mendicus, et portaretur ab Angelis in sinum Abrahae. *Luc.* 16. 22.

Amen dico vobis: nemo est, qui reliquit domum, aut parentes, etc., propter regnum Dei, et non recipiat multo plura in hoc tempore, et in sæculo venturo vitam aeternam. *Ibid.* 18. 29. 30.

Nonne Deus elegit pauperes in hoc mundo, divites in fide, et haeredes regni quod repromisit Deus diligentibus se? *Jacob* 2. 5.

De malis illatis vindicantur.

Advenam non contristabis, etc. Viduae et pupillo non nocebitis, etc. *Exod.* 22. 21.22. *Vide et versus sequentes.*

Et populum pauperem salvum facies. 2. *Reg.*22.28.*Item Psal.* 17. 28.

Porro salvum faciet egenum a gladio oris eorum, et de manu violenti pauperem.*Job*5.15.

Eripiet de angustia sua pauperem, etc. *Ibid.* 36. 15.

Quoniam non in finem oblivio erit pauperis, etc. *Psal.*9. 19. Tibi derelictus est pauper. *Psal.* 10. 14. *Vide et v.* 41.

Propter miseriam inopum et gemitum pauperum, nunc exurgam, dicit Dominus. *Psal.*11.6.

Respice in me, et miserere mei: quia unicus et pauper sum ego. *Psal.* 24. 16.

Cognovi, quia faciet Dominus judicium inopis, et vindictam pauperum. *Psal.* 139. 13.

Qui calumniatur egentem, exprobrat factori ejus, etc. *Prov.* 14. 31.

Qui despicit pauperem, exprobrat factori ejus, etc. *Ibid.* 17. 5.

Dives et pauper obviaverunt sibi: utriusque operator est Dominus. *Ibid.* 22. 2. Non facias violentiam pauperi, quia pauper est, neque conteras egenum in porta: quia judicabit Dominus causam ejus, et configet eos, qui confixerunt animam ejus. *v.*22.23. *Vide et versus* 16. *Item caput* 23.10.*et* 11.

Qui dat pauperi, non indigebit: qui despicit deprecantem, sustinebit penuriam. *Ib.* 28. 27.

Deprecatio pauperis ex ore usque ad aures ejus (*Dei*) perveniet, et judicium festinato adveniet illi. *Eccli.* 21. 6.

Panis egentium, vita pauperum est: qui defraudat illum, homo sanguinis est. Qui aufert in sudore panem, quasi qui occidit proximum suum. *Ibid.* 34. 25. 26. *Vide et v.* 24.

Non accipiet Dominus personam in pauperem, et deprecationem laesi exaudiet. Non despiciet preces pupilli, nec viduam, si effundat loquelam

gemitus. Nonne lacrymae viduae ad maxillam descendunt, et exclamatio ejus super deducentem eas? A maxilla enim ascendunt usque ad coelum, et Dominus exauditor non delectabitur in illis. *Ibid.* 35. 16. *et seq.*

Quia factus est (*Deus*) fortitudo pauperi, fortitudo egeno in tribulatione sua. *Isa.* 25. 4.

Egeni et pauperes quaerunt aquas, et non sunt: lingua eorum siti aruit. Ego Dominus exaudiam eos; Deus Israel non derelinquam eos. *Ibid.* 41. 17.

Super tribus sceleribus Israel, et super quatuor non convertam eum: pro eo quod vendiderit pro argento justum, et pauperem pro calceamentis. *Amos* 2. 6.

Audite verbum hoc vaccae pingues, quae estis in monte Samariae: quae calumniam facitis egenis, et confringitis pauperes, quae dicitis dominis vestris: Afferte, et bibemus. Juravit Dominus Deus in sancto suo: quia ecce dies venient super vos, etc. *Ibid.* 4. 1. *per tot. Vide caput* 5. 11. *et c.* 8. 4.

A malis hominibus abominantur.

Etiam proximo suo pauper odiosus erit. *Prov.* 14. 20.

Cum obsecrationibus loquetur pauper: et dives effabitur rigide. *Ibid.* 18. 23.

Fratres hominis pauperis oderunt eum: insuper et amici procul recesserunt ab eo. *Ibid.* 19. 7.

Sapiens sibi videtur vir dives: pauper autem prudens scrutabitur eum. *Ibid.* 28. 11.

Quomodo ergo sapientia pauperis contempta est, et verba ejus non sunt audita? *Eccles.* 9. 16.

Dives injuste egit; et fremet: pauper autem laesus tacebit. *Eccli.* 13. 4.

Si introierit in conventum vestrum vir aureum annulum habens in veste candida: introierit autem et pauper in sordido habitu; et intendatis in eum, qui indutus est veste præclara, et dixeritis ei: Tu sede hic bene: pauperi autem dicatis: Tu sta illic: aut sede sub scabello pedum meorum, etc. *Jacob* 2. 2. *et seq.*

A Deo commendantur.

Non deerunt pauperes in terra habitationis tuae: idcirco ego praecipio tibi, ut aperias manum fratri tuo egeno, et pauperi, qui tecum versatur in terra. *Deut.* 15. 11.

Quando messueris segetem in agro tuo, et oblitus manipulum reliqueris, non reverteris ut tollas illum: sed advenam, et pupillum, et viduam auferre patieris, etc. *Ibid.* 24. 19. *et seq. Item Levit.* 19. 9. 10. *et c.* 23. 22.

Anima impii desiderat malum non miserebitur proximo suo. *Prov.* 21. 10. Qui obturat aurem suam ad clamorem pau-

peris: et ipse clamabit, et non exaudietur. *v.* 13.

Aperi os tuum, decerne quod justum est, et judica inopem et pauperem. *Ibid.* 31. 9.

Discite benefacere: quaerite judicium, subvenite oppresso judicate pupillo, defendite viduam. *Isa.* 1. 17. *Vide Zach.* 7. 10.

Respondebit Jesus in judicio extremo de pauperibus: Amen dico vobis, quamdiu fecistis uni ex his fratribus meis minimis, mihi fecistis. *Matth.*25.40. *Vide et v.* 45.

Sed cum facis convivium (*inquit Christus*), voca pauperes, debiles, claudos et caecos: et beatus eris, quia non habent retribuere tibi: retribuetur enim tibi in resurrectione justorum. *Luc.* 14. 13. 14.

Neque enim quisquam egens erat inter illos (*in Ecclesia primitiva Christiana*), *Sed omnes ab Apostolis sublevabantur. Act.* 4. 34.

Necessitatibus Sanctorum communicantes. *Rom.* 12. 13.

De collectis autem, quæ fiunt in Sanctos, sicut ordinavi Ecclesiis Galatiae, ita et vos facite. 1. *Cor.* 16. 1. *Vide* 2. *Cor.* 8. 4.

Tantum ut pauperum memores essemus: quod etiam sollicitus fui hoc ipsum facere. *Gal.* 2. 10.

Religio munda et immaculata apud Deum et Patrem (*caelestem*), haec est: Visitare pupillos, et viduas in tribulatione eorum. *Jacob* 1. 27.

Pauperes mali, impatientia agitantur.

Omnes dies pauperis, mali. *Prov.* 15. 15.

Vir pauper calumnians pauperes, similis est imbri vehementi, in quo paratur fames. *Ib.* 28. 3.

Nequissima paupertas in ore impii. *Eccli.* 13. 30.

Tres species odivit anima mea, etç. Pauperem superbum, divitem mendacem, senem fatuum et insensatum. *Ib.* 25. 3. 4.

PAX.

(Vide *Thesaurum Patrum*).

Pax quaedam aeterna, quaedam temporalis.

Nec poterat eos capere terra, ut habitarent simul (*Lot et Abraham*): erat quippe substantia eorum multa, et nequibant habitare communiter. *Gen.* 13. 6. Dixit ergo Abram ad Lot: Ne quaeso, sit jurgium inter me et te, et inter pastores meos et pastores tuos: fratres enim sumus. *v.* 8. *Vide c.* 26. 22. *et c.* 45. 24.

Dabo pacem in finibus vestris: dormietis, et non erit qui exterreat. Auferam malas bestias: et gladius non transibit terminos vestros. *Lev.* 26. 6. *Vide et versus sequentes.*

Convertat Dominus vultum suum ad te, et det tibi pacem.

Invocabuntque nomen meum super filios Israel, et ego benedicam eis. *Num.* 6. 26. 27.

Concordia fratrum, et amor proximorum, et vir et mulier bene sibi consentientes (*placent Deo et hominibus*). *Eccli.*25.2.

Susurro et bilinguis maledictus; multos enim turbabit pacem habentes. *Ib.* 28. 15.

Et quærite pacem civitatis, ad quam transmigrare vos feci, et orate pro ea ad Dominum: quia in pace illius erit pax vobis. *Jerem.* 29. 7.

Beati pacifici: quoniam filii Dei vocabuntur. *Matth.* 5. 9.

Bonum est sal: quod si sal insulsum fuerit, in quo illud condietis? Habete in vobis sal, et pacem habete inter vos. *Marc.* 9. 49. *Vide Luc.* 14. 32.

Pacem annuntiaverunt Angeli in nativitate Domini. Luc. 2. 14.

Christus pacem discipulis suis ante passionem reliquit. Joan. 14. 27. *Et post resurrectionem eis pacem obtulit. Luc.* 24. 36. *Item Joan.* 20. 19. 21. *et* 26.

Ecclesia quidem per totam Judæam, et Galilæam, et Samariam habebat pacem, et aedificabatur ambulans in timore Domini, et consolatione Sancti Spiritus replebatur. *Act.* 9. 31.

Si fieri potest, quod ex vobis est, cum omnibus hominibus pacem habentes. *Rom.* 12. 18.

Non enim est dissensionis Deus, sed pacis: sicut et in omnibus Ecclesiis Sanctorum doceo. 1. *Cor.* 14. 33.

Pacem habete: et Deus pacis, et dilectionis erit vobiscum. 2. *Cor.* 13. 11.

Supportantes invicem in caritate; solliciti servare unitatem spiritus in vinculo pacis. *Ephes.* 4. 2. 3.

Juvenilia autem desideria fuge; sectare vero justitiam, fidem, spem, caritatem, et pacem cum iis, qui invocant Dominum de corde puro. 2. *Tim.* 2. 22.

Pacem sequimini cum omnibus. *Hebr.* 12. 14.

Fructus autem justitiae, in pace seminatur, facientibus pacem. *Jacob* 3. 18. *Vide Apoc.* 6. 4.

Declinet a malo, et faciat bonum: inquirat pacem, et sequatur eam. 1. *Petr.* 3. 11. *Item Psal.* 33. 15.

Pax interna, qualis est inter Deum et amicos ejus.

Parvulus enim natus est nobis, et filius datus est nobis, et factus est principatus super humerum ejus: et vocabitur nomen ejus Admirabilis, Consiliarius, Deus Fortis, Pater futuri saeculi, Princeps pacis. *Isa.* 9. 6.

Quia haec dicit Dominus: Ecce ego declinabo super eam (*Jerusalem*) quasi fluvium pacis, et quasi torrentem inundantem gloriam gentium, quam

sugetis: ad ubera portabimini, et super genua blandientur vobis. *Ib.* 66. 12.

Dicit Dominus: Propter hoc, ecce ego lactabo eam, et ducam eam in solitudinem: et loquar ad cor ejus, etc. *Osee* 2.14. Et sponsabo te mihi in sempiternum : et sponsabo te mihi in justitia, et in judicio, et in misericordia, et in miserationibus. Et sponsabo te mihi in fide : et scies, quia egò Dominus. *v.* 19. *et* 20. *Vide Michae.* 4. 3.

Ecce Rex tuus veniet tibi justus, etc. *Zach.* 9.9. Et disperdam quadrigam ex Ephraim, et equum de Jerusalem, et dissipabitur arcus belli: et loquetur (*Rex tuus*) pacem Gentibus, et potestas ejus a mari usque ad mare, et a fluminibus usque ad fines terrae. *v.* 10.

Gloria in altissimis Deo, et in terra pax hominibus bonae voluntatis. *Luc.* 2. 14.

Dum autem haec loquuntur (*scilicet quod surrexit Dominus vere, et apparuit Simoni*), stetit Jesus in medio eorum (*discipulorum*), et dicit eis : Pax vobis : Ego sum, nolite timere. *Ib.* 24. 36. *Vide Joan.* 20. 19. 21. *et* 26.

Paraclitus autem Spiritus Sanctus, quem mittet Pater in nomine meo, ille vos docebit omnia, et suggeret vobis omnia, quæcumque dixero vobis. Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis: non quomodo mundus dat, ego do vobis. Non turbetur cor vestrum, neque formidet. *Joan.* 14. 26. 27.

Haec locutus sum vobis, ut in me pacem habeatis. In mundo pressuram habebitis : sed confidite, ego vici mundum. *Ib.* 16. 33.

Verbum misit Deus filiis Israel, annuntians pacem per Jesum Christum: (hic est omnium Dominus). *Actor.* 10. 36.

Justificati ergo ex fide pacem habeamus ad Deum per Dominum nostrum Jesum Christum. *Rom.* 5. 1.

Ipse enim est pax nostra, qui fecit utraque unum, et medium parietem maceriæ solvens, inimicitias in carne sua: legem mandatorum decretis evacuans, ut duos condat in semetipso in unum novum hominem, faciens pacem. *Eph.* 2. 14. 15. *Vide et v.* 17.

Et pax Dei, quae exsuperat omnem sensum; custodiat corda vestra, et intelligentias vestras in Christo Jesu. *Philipp.* 4. 7. *Vide Coloss.* 3. 15.

Pax sumitur pro incolumitate, felicitate, omnique prosperitatis genere, et felici rerum successu.

Dabo pacem in finibus vestris: dormietis, et non erit qui exterreat, etc. *Lev.*26.6. *usque ad v.* 13. *Vide* 1. *Paral.* 12.18.

Zelavi super iniquos, pacem peccatorum videns, etc. *Psal.* 72. 3.

Fiat pax in virtute tua, et

abundantia in tnrribus tuis. *Ps.* 121. 7.

Et erit opus justitiæ pax, et cultus jnstitiæ silentium, et securitas nsqne in sempiternum. Et sedebit popnlus meus in pulcbritudine pacis, et in tabernaculis fidnciæ, et in requie opulenta. *Isa.* 32. 17. 18.

Et curabant contritionem filiæ populi mei cum ignominia, dicentes: Pax, pax, et non erat pax. *Jerem.* 6. 14.

Et quærite pacem civitatis, ad quam transmigrare vos feci: et orate pro ea ad Dominum: quia in pace illius erit pax vobis. *Ib.* 29. 7. Ego enim scio— cogitationes pacis, et non afflictionis, ut dem vobis finem et patientiam. *v.* 11.

Cum enim dixerint (*falsi prophetae*) pax et securitas, tunc repentinns eis superveniet interitus, sicut dolor in utero habenti, et non effugient. 1. *Thess.* 5. 3.

Pax spiritualis, seu effectus illius pacis quam habemus reconciliati Deo per Christum.

Benefac, Domine, bonis et rectis corde,—pax super Israel. *Psal.* 124. 4. 5.

Benedicat tibi Dominns ex Sion: et videas bona Jerusalem omnibns diebus vitæ tuæ. Et videas filios filiorum tuorum, pacem super Israel. *Psal.* 127. 5. 6.

Multiplicabitur ejns (*Messiae*) imperium, et pacis non erit finis. *Isa.* 9. 7.

Utinam attendisses mandata mea; facta fuisset sicut flumen pax tua, etc. *Ib.* 48. 18.

Ecclesiae Christianorum promittitur, quod perpetua Dei protectione sit in securitate victura, veteris oblita calamitatis; omnesque in ea docti erunt a Deo, et multitudine pacis fruituri. Ib. 54. 10. 13.

Messias stabit, et pascet in fortitudine Domini, — et erit iste pax, etc. *Mich.* 5. 4.5. *Vide et c.* 4. 3. *Item Isa.* 2. 4. *et c.* 26. 12. *et c.* 66. 12. *et Zach.* 9. 10.

Gloria in altissimis Deo, et in terra pax hominibns bonae voluntatis. *Luc.* 2. 14.

Dicit Jesus: Pacem relinqno vobis, pacem meam do vobis: non quomodo mundus dat, ego do vobis. *Joan.* 14. 27.

Haec locutus sum vobis, ut in me pacem habeatis. In mundo pressuram habebitis: sed confidite, ego vici mundum. *Ib.* 16. 33. *Vide et c.* 20. 19. 21. *et* 26.

Verbum misit Deus filiis Israel, annuntians pacem per Jesum Christum; (hic est omnium Dominus). *Actor.* 10. 36.

Gratia vobis, et pax a Deo Patre nostro, et Domino Jesu Christo. *Rom.* 1. 7. *Item* 1. *Cor.* 1. 3. 2. *Cor.* 1. 2. *Gal.* 1. 3. *Ephes.* 1. 2. *et c.* 6. 23. *Philipp.* 1. 2. *Coloss.* 1. 3. 1. *Thess.* 1. 2. 2. *Thess.* 1. 2. 1. *Tim.* 1. 2. 2. *Tim.* 1. 2. *Tit.*

1. 4. *Philipp*. 1. 3. 1. *Petr*. 1. 2. 2. *Joan*. 2. *Judae* 2. *Apoc*. 1. 4.

Justificati ergo ex fide, pacem habeamus ad Deum per Dominum nostrum Jesnm Christum. *Ibid*. 5. 1. *Vide* 14. 19.

Ipse enim (*Christus*) est pax nostra, qui fecit utraque unum, et medium parietem maceriae solvens, inimicitias in carne sua — faciens pacem, etc. *Ephes*. 2. 14. 15. Et veniens evangelizavit pacem vobis, qui longe fuistis, et pacem iis, qui prope. *v*. 17.

Solliciti (*estote*) servare unitatem spiritus in vinculo pacis. *Ib*. 4. 3.

Induti loricam justitiae, et calceati pedes in praeparatione Evangelii pacis. *Ib*. 6. 14. 15.

Et pax Dei, quae exsuperat omnem sensum, custodiat corda vestra, et intelligentias vestras in Christo Jesu. *Philipp*. 4. 7.

Et pax Christi exultet in cordibus vestris, in qua et vocati estis in uno corpore; et grati estote. *Coloss*. 3. 15.

Ipse autem Dominus pacis det vobis pacem sempiternam in omni loco, etc. 2. *Thess*. 3. 16.

Pacem dat Deus.

Convertat Dominus vultum suum ad te, et det tibi pacem. *Num*. 6. 26.

Ædificavit qnoque (*Asa*) urbes munitas in Juda, quia quietus erat, et nulla temporibus ejus bella surrexerant, pacem Domino largiente. 2. *Paral*. 14. 6. *Vide* 3. *Reg*. 5. 4. *et c*. 8. 56. *Item* 1. *Paral*. 12. 18. *et* 22. 18.

Domine, dabis pacem nobis: omnia enim opera nostra operatus es nobis. *Isa*. 26. 12.

Ego Dominus, et non est alter, formans lucem, et creans tenebras, faciens pacem, et creans malum: ego Dominus faciens omnia haec. *Ibid*. 45. 6. 7.

Deus autem pacis sit cum omnibus vobis. Amen. *Rom*. 15. 33.

Deus autem pacis conterat Satanam sub pedibns vestris velociter. *Ibid*. 16. 20.

Ipse autem Deus pacis sanctificet vos per omnia, etc. 1. *Thess*. 5. 23.

Pax amanda et quaerenda.

Diverte a malo et fac bonum: inquire pacem, et persequere eam. *Psal*. 33. 15.

Veritatem tantum et pacem diligite. *Zach*. 8. 19.

In quamcumque domum intraveritis, primum dicite: Pax huic domui. *Luc*. 10. 5. *Item Matth*. 10. 12.

Si fieri potest, quod ex vobis est, cum omnibus pacem habentes (*sitis*). *Rom*. 12. 18.

Itaque quæ pacis sunt, sectemur. *Ibid*. 14. 19.

In pace autem vocavit nos Deus. 1. *Cor*. 7. 15.

Non enim est dissensionis Deus, sed pacis: sicut et in o-

mnibus Ecclesiis sanctorum doceo, *inquit Paulus. Ib.*14. 33.

Fructus autem Spiritus est: caritas, gaudium, pax, patientia, etc. *Gal.* 5. 22.

Solliciti (*estote*) servare unitatem Spiritus in vinculo pacis. *Ephes.* 4. 3.

Et pax Christi exultet in cordibus vestris. *Coloss.*3.15. *Vide Philipp.* 4. 7.

Pacem habete cum eis, *qui praesunt vobis in Domino.* 1. *Thess.* 5. 13.

Sectare vero justitiam, — et pacem cum iis, qui invocant Dominum. 2. *Tim.* 2. 22.

Pacem sequimini cum omnibus, et sanctimoniam sine qua nemo videbit Deum. *Hebr.* 12. 14.

Qui enim vult vitam diligere et dies videre bonos,—inquirat pacem, et sequatur eam. 1. *Petr.* 3. 10. 11.

Pax piis promissa.

Benedictus Dominus, qui dedit requiem populo suo Israel, juxta omnia quæ locutus est— Per Moysen servum suum. 3. *Reg.* 8. 56.

Pax multa diligentibus legem tuam (*Domine*). *Psal.* 118.165.

*Multitudinem pacis dabit filiis tuis doctis a Domino.Isa.*54.13.

Pax sceleratis et impiis nulla.

Non est pax impiis, dicit Dominus. *Isa.* 48. 22. *Idem verbatim habetur c.* 57. 21. *Vide et c.* 59. 8.

Et curabant contritionem filiæ populi mei cum ignominia, dicentes: Pax: pax; et non erat pax, etc. *Jerem.* 6. 14. *Item repetitur verbatim c.* 8.11.

Confusi sunt, quia abominationem fecerunt, etc. *Ibid.* 8. 12. *Vide et v.* 15.

Pacem et misericordiam promittunt mendaces Prophetae.

Et curabant contritionem filiae populi mei cum ignominia, dicentes: Pax: pax; et non erat pax. *Jerem.* 6. 14.

Quomodo dicitis: Sapientes non sumus, et lex Domini nobiscum est? vere mendacium operatus est stylus mendax scribarum. Confusi sunt sapientes — quia abominationem fecerunt: quin imo confusione non sunt confusi, et erubescere nescierunt: idcirco cadent inter corruentes: in tempore visitationis suae corruent, dicit Dominus. *Ibid.* 8. 8. *et seq.*

Et dixi: A, a, a, Domine Deus, Prophetae dicunt eis: Non videbitis gladium, et fames non erit in vobis, sed pacem veram dabit vobis in loco isto. *Ibid.* 14. 13. *Vide et v.* 19.

Haec dicit Dominus exercituum: Nolite audire verba Prophetarum, qui prophetant vobis et decipiunt vos: visionem cordis sui loquuntur, non de ore Domini. *Ibid.* 23. 16. *Vide et versum* 17.

Eo quod deceperint populum meum, dicentes: Pax, et non est pax: et ipse aedificabat parietem, illi autem liniebant cum luto absque paleis. *Ezech.* 13. 10. *Vide et v.* 26.

Haec dicit Dominus super Prophetas, qui seducunt populum meum: qui mordent dentibus suis, et prædicant pacem: et si quis non dederit in ore eorum quippiam, sanctificant super eum praelium. *Mich.* 3. 5.

Cum enim dixerint pax, et securitas: tunc repentinus eis superveniet interitus, sicut dolor in utero habenti, et non effugient. 1. *Thess.* 5. 3.

PECCATOR ET PECCATUM.
(Vide *Thesaurum Patrum*).

Peccatorum misera conditio.

Non sic impii, non sic; sed tamquam pulvis, quem projicit ventus a facie terrae. Ideo non resurgent impii in judicio, neque peccatores in concilio justorum. Quoniam novit Dominus viam justorum, et iter impiorum peribit. *Psal.* 1. 4. *et seq.*

Quoniam tu (*Deus*) percussisti omnes adversantes—dentes peccatorum contrivisti. *Ps.* 3. 8.

Consumetur nequitia peccatorum. *Psal.* 7. 11.

In operibus manuum suarum comprebensus est peccator. Convertantur peccatores in infernum, omnes gentes, quae obliviscuntur Deum. *Psalm.* 9. 17. 18.

Quia peccatores peribunt. *Psal.* 36. 19. Cum perierint peccatores, videbis. *v.* 34.

Scimus autem, quia peccatores Deus non audit. *Joan.* 9. 31. *Vide Isa.* 59. 2.

Peccatores quomodo tractandi.

Rogamus autem vos, fratres, corripite inquietos, consolamini pusillanimes, suscipite infirmos, patientes estote ad omnes. 1. *Thess.* 5. 14.

Quod si quis non obedit verbo nostro, — hunc notate; et ne commisceamini cum illo, ut confundatur: et nolite quasi inimicum existimare, sed corripite ut fratrem. 2. *Thess.* 3. 14. 15.

Peccantes coram omnibus argue, ut et caeteri timorem habeant. 1. *Tim.* 5. 20. *Vide et Tit.* 1. 13.

Haereticum hominem, post unam et secundam correptionem devita; sciens, etc. *Tit.* 3. 10. 11.

Et hos quidem arguite judicatos, illos vero salvate, de igne rapientes. Aliis autem miseremini in timore. *Judae v.* 22. 23.

Peccati origo.

De ligno autem scientiæ boni et mali ne comedas: in quocumque enim die comederis ex eo, morte morieris. *Gen.* 2. 17.

Vidit igitur mulier, quod bonum esset lignum ad vescendum, et pulchrum oculis, as-

pectuque delectabile : tulit de fructu illius, et comedit. *Ibid.* 3. 6.

A muliere initium factum est peccati, et per illam omnes morimur. *Eccli.* 25. 33. *Vide* 1. *Tim.* 2. 14.

Propterea sicut per unum hominem peccatum in hunc mundum intravit, et per peccatum mors, et ita in omnes homines mors pertransiit, in quo omnes peccaverunt. *Rom.* 5. 12. *Vide reliquum capitis. Item* 1. *Cor.* 15. 21.

Peccatum originale omnibus hominibus ingenitum.

Quis potest facere mundum de immundo conceptum semine? nonne tu, qui solus es? *Job* 14. 4.

Quid est homo, ut immaculatus sit, et ut justus appareat natus de muliere. *Ibid.* 15. 14.

Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum, et in peccatis concepit me mater mea. *Psal.* 50. 7.

Quid ergo? præcellimus eos? Nequaquam. Causati enim sumus Judaeos et Graecos omnes sub peccato esse, etc. *Rom.* 3. 9. Omnes enim peccaverunt, et egent gloria Dei. *v.* 23.

Propterea sicut per unum hominem peccatum in hunc mundum intravit, et per peccatum mors, et ita in omnes homines mors pertransiit in quo omnes peccaverunt. *Ibid.* 5. 12. *Vide reliq. cap.*

Eramus natura filii iræ, sicut et cæteri. *Ephes.* 2. 3. *Vide v.* 5.

Effectus peccati originalis.

Nequaquam ultra maledicam terrae propter homines: sensus enim et cogitatio humani cordis in malum prona sunt ab adolescentia sua : non igitur ultra percutiam omnem animam viventem, sicut feci. *Gen.* 8. 21. *Vide c.* 6. 5.

Post concupiscentias tuas non eas, et a voluntate tua avertere. *Eccli.* 18. 30. *Vide Rom.* 6. 12.

Propterea sicut per unum hominem peccatum in hunc mundum intravit, et per peccatum mors, ita et in omnes homines mors pertransiit, in quo omnes peccaverunt. *Rom.* 5. 12. Si enim unius delicto mors regnavit per unum : multo magis abundantiam gratiae, et donationis, et justitiae accipientes, in vita regnabunt per unum Jesum Christum. *v.* 17.

Stipendia enim peccati, mors. Gratia autem Dei vita aeterna, in Christo Jesu Domino nostro. *Ibid.* 6. 23.

Peccatum per mandatum operatum est in me omnem concupiscentiam. *Rom.* 7. 8. Nam peccatum, occasione accepta per mandatum, seduxit me, et per illud occidit. *v.* 11. Quod ergo bonum est, mihi factum est mors? Absit. Sed peccatum, ut appareat peccatum, per bonum operatum est mihi mortem : ut fiat supra modum peccans pec-

catum per mandatum. *v.* 13. Nunc autem jam non ego operor illud, sed quod habitat in me peccatum. *v.* 17.

Si enim secundum carnem vixeritis, moriemini. *Ibid.* 8. 13.

Stimulus autem mortis peccatum est. 1. *Cor.* 15. 56.

Caro enim concupiscit adversus spiritum. *Galat.* 5. 17.

Nos omnes aliquando conversati sumus in desideriis carnis nostrae, facientes voluntatem carnis, et cogitationum, et eramus natura filii iræ, sicut et cæteri. *Ephes.* 2. 3.

Peccatum originale tollitur per Baptismum omnino quoad reatum et culpam.

Ego sum, ego sum ipse, qui deleo iniquitates tuas, etc. *Isa.* 43. 25.

Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccatum mundi. *Joan.* 1. 29.

Sicut enim per inobedientiam unius hominis peccatores constituti sunt multi : ita et per unius obeditionem justi constituentur multi. *Rom.* 5. 19.

Nihil ergo nunc damnationis est iis, qui sunt in Christo Jesu. *Ibid.* 8. 1.

Sed abluti estis, sed sanctificati estis, sed justificati estis, in nomine Domini nostri Jesu Christi, in Spiritu Dei nostri. 1. *Cor.* 6. 11.

Deus autem, qui dives est in misericordia, propter nimiam caritatem suam, qua dilexit nos, et cum essemus mortui peccatis, convivificavit nos in Christo (cujus gratia estis salvati), et conresuscitavit, et consedere fecit in coelestibus in Christo Jesu. *Ephes.* 2. 4. *et seq.*

Deus secundum suam misericordiam salvos nos fecit, per lavacrum regenerationis et renovationis Spiritus Sancti, quem effudit in nos abunde per Jesum Christum Salvatorem nostrum : ut justificati gratia ipsius haeredes simus secundum spem vitae aeternae. *Tit.* 3. 5. *et seq.*

Peccatum actuale multipliciter committitur Infirmitate.

Quanto magis hi, qui habitant domos luteas, qui terrenum habent fundamentum, consumentur velut a tinea ? *Job* 4. 19.

Ipse autem (*Deus*) est misericors, et propitius fiet peccatis eorum. — Et recordatus est, quia caro sunt. *Psal.* 77. 38. 39.

Quomodo miseretur pater filiorum, misertus est Dominus timentibus se, quoniam ipse cognovit figmentum nostrum. Recordatus est, quoniam pulvis sumus, etc. *Psal.* 102. 13. 14.

Corpus enim, quod corrumpitur, aggravat animam, et terrena inhabitatio deprimit sensum. *Sap.* 9. 15.

Ignorantia.

Anima, si peccaverit per ignorantiam, etc., offeret arietem, etc. *Lev.* 5. 17. *et seq.*

Quod si per ignorantiam præ-

terieritisquidquamhorum, quæ locutus est Dominus, etc., *offeretis* vitulum de armento, etc. *Num.* 15.22.24. Quod si anima una nesciens peccaverit, offeret capram anniculam, etc. *v.* 27.

Delicta quis intelligit? ab occultis meis munda me, et ab alienis parce servo tuo. *Psal.* 18. 13. 14.

Pater, dimitte illis (*dicebat Jesus in cruce*): non enim sciunt quid faciunt. *Luc.* 23. 34.

Qui prius blasphemus fui, et persecutor, et contumeliosus; sed misericordiam Dei consecutus sum, quia ignorans feci in incredulitate. 1. *Tim.*1.13.

Malitia.

Anima vero, quæ per superbiam aliquid commiserit, sive civis sit ille, sive peregrinus (quoniam adversus Dominum rebellis fuit), peribit de populo suo. Verbum enim Domini contempsit, et praeceptum illius fecit irritum, etc. *Num.* 15. 30. 31.

Concepit dolorem, et peperit iniquitatem. *Job* 15. 35.

Ecce parturiit injustitiam: concepit dolorem, et peperit iniquitatem. *Psal.* 7. 15.

Qui relinquunt iter rectum, et ambulant per vias tenebrosas: qui lætantur cum malefecerint, et exultant in rebus pessimis: quorum viae perversæ sunt, et infames gressus eorum. *Prov.* 2. 13. *et seq.*

Error et tenebrae peccatoribus concreata sunt: qui autem exultant in malis, consenescunt in malo. *Eccli.* 11. 16.

Est qui vetatur peccare præ inopia. *Ibid.* 20. 23.

Et peccatum suum quasi Sodoma praedicaverunt, nec absconderunt: væ animæ eorum, quoniam reddita sunt eis mala. *Isa.* 3. 9.

Væ qui trahitis iniquitatem in funiculis vanitatis et quasi vinculum plaustri, peccatum. *Ib.* 5. 18. Vae qui dicitis malum bonum, et bonum malum. *v.*20.

Conceperunt laborem, et pepererunt iniquitatem. Ova aspidum ruperunt, et telas araneæ texuerunt: qui comederit de ovis eorum, morietur. *Ib.* 59. 4. 5.

Docuerunt enim linguam suam loqui mendacium: ut inique agerent, laboraverunt. *Jer.* 9. 5. *Vide v.* 3.

Peccatum malum operatur, affectum deflectendo.

Non est sanitas (*Domine*) in carne mea, a facie iræ tuæ, etc. *Psal.* 37. 4. Quoniam iniquitates meae supergressae sunt caput meum, etc. *v.* 5. *Vide et Ps.* 39. 13.

Vir peccator adjiciet ad peccandum. *Eccli.* 3. 29.

Non est enim ei bene, qui assiduus est in malis, etc. *Ib.* 12. 3.

Duo genera abundant in peccatis, etc. Anima calida, quasi ignis ardens, non exstinguetur,

donec aliquid glutiat: et homo *scortator*, *qui in corpore carnis suae non conquiescit*, douec incendat ignem. *Ib.* 23. 21. *et seq.*

Propter quod tradidit illos Deus iu desideria cordis eorum, etc. *Rom.* 1. 24.

Meritum impediendo.

Qui in uno peccaverit, multa bona perdet. *Eccles.* 9. 18.

Quid proderit libatio idolo? nec enim manducabit, uec odorabit: sic qui effugatur a Domino, portans mercedes iniquitatis: videns oculis, et ingemiscens, sicut spado complectens virginem et suspirans. *Eccli.* 30. 19. *et seq.*

Ecce uou est abbreviata manus Domini, ut salvare nequeat. —Sed iniquitates,—et peccata vestra absconderunt faciem ejus a vobis, ue exaudiret. *Isa.* 59. 1. 2.

Si autem averterit se justus a justitia sua, — omnes justitiæ ejus, quas fecerat, non recordabuntur, etc. *Ezech.* 18. 24.

Justitia justi non liberabit eum in quacumque die peccaverit, — et justus uou poterit vivere in justitia sua, in quacumque die peccaverit. Etiam si dixero justo, quod vita vivat, et confisus in justitia sua, fecerit iniquitatem: omnes justitiæ ejus oblivioni tradentur, et in iniquitate sua, quam operatus est, in ipsa morietur. *Ib.* 33. 12. 13. Cum enim recesserit justus a justitia, sua feceritque iuiquitates, morietur iu eis. *v.* 18.

Et omnis qui peccat, non videt eum (*Deum*), uec cognovit eum. 1. *Joan.* 3. 6.

Salubriter, etsi difficulter, plene vitatur.

Noune si bene egeris, recipies; sin autem male, statim in foribus peccatum aderit? *Gen.* 4. 7.

Non est enim homo, qui non peccet. 3. *Reg.* 8. 46. *Item* 2. *Paral.* 6. 36.

Qui fodit foveam, incidet in eam. *Prov.* 26. 27.

Non est enim homo justus in terra, qui faciat bonum, et non peccet. *Eccles.* 7. 21. *Vide et Prov.* 20. 9.

Qui amat periculum, in illo peribit. *Eccli.* 3. 27.

Quis miserebitur incantatori a serpente percusso? *Ibid.* 12. 13.

Qui tetigerit picem, iuquinabitur ab ea. *Ib.* 13. 1.

Fili, peccasti? nou adjicias iterum: sed et de pristinis deprecare, ut tibi dimittantur. Quasi a facie colubri fuge peccata: et si accesseris ad illa, suscipient te. Dentes leonis dentes ejus, interficientes animas hominum. Quasi rhomphaea bis acuta omnis iniquitas; plagae illius nou est sanitas. *Ib.* 21. 1. *et seq.*

In vanitate sua apprehenditur peccator. *Ib.* 23. 8.

Spiritus quidem promptus

est, caro autem infirma. *Matth.* 26. 41. *Item Marc.* 14. 38.

Non ergo regnet peccatum in vestro mortali corpore, ut obediatis concupiscentiis ejus. *Rom.* 6. 12. Peccatum enim vobis non dominabitur. *v.* 14.

Condelector enim legi Dei secundum interiorem hominem. *Ib.* 7. 22. *Vide totum caput.*

Nihil ergo nunc damnationis est iis, qui sunt in Christo Jesu. *Ib.* 8. 1.

Nondum enim usque ad sanguinem restitistis, adversus peccatum repugnantes. *Hebr.* 12. 4.

Si dixerimus, quoniam peccatum non habemus, ipsi nos seducimus, et veritas in nobis non est. 1.*Joan.*1.8. *Vide v.*10.

Omnis, qui natus est ex Deo, peccatum non facit, etc. *Ib.* 3. 9. *Vide v.* 6.

Graviter punitur.

Dominus patiens, et multae misericordiae, auferens iniquitatem et scelera, nullumque innoxium derelinquens, qui visitas peccata patrum in filios in tertiam et quartam generationem. *Num.* 14. 18. *Vide Exod.* 20. 5. *c.* 34. 7. *Deut.* 5. 9. *Jerem.* 32. 18.

Vultus autem Domini super facientes mala: ut perdat de terra memoriam eorum. *Psal.* 33. 17.

Et adhuc pusillum, et non erit peccator, etc. *Psal.* 36. 10. Peccatores peribunt. Inimici vero Domini mox ut honorificati fuerint, et exaltati: deficientes quemadmodum fumus deficient. *v.* 19. 20.

Justitia elevat gentem: miseros autem facit populos peccatum. *Prov.* 14. 34.

Per quæ peccat quis, per hæc et torquetur. *Sap.* 11. 17.

Bona bonis creata sunt ab initio, sic nequissimis bona et mala. *Eccli.* 39. 30. *Vide versus* 33.

Væ genti peccatrici, populo gravi iniquitate, semini nequam, filiis sceleratis; dereliquerunt Dominum, blasphemaverunt Sanctum Israel, abalienati sunt retrorsum. Super quo percutiam vos ultra, addentes prævaricationem? omne caput languidum, et omne cor moerens. *Isa.* 1. 4. Terra vestra deserta, civitates vestræ succensæ igni: regionem vestram coram vobis alieni devorant, etc. *v.* 7. *Vide c.* 5. 5.

Secundum magnitudinem operis, et visitatio eorum. *Ib.* 15. 7.

Quis dedit in direptionem Jacob, et Israel vastantibus? nonne Dominus ipse, cui peccavimus? Et noluerunt in viis ejus ambulare—Et effudit super eum indignationem furoris sui, et forte bellum, etc. *Ib.* 42. 24. 25. *Vide v.* 13. *et seq.*

Sed iniquitates vestræ diviserunt inter vos et Deum vestrum: et peccata vestra absconderunt faciem ejus a vobis, ne exaudi-

ret, etc. *Ib.* 59. 2. *Vide et versus sequentes.*

Quam ob rem prohibitæ sunt stillæ pluviarum, et serotinus imber non fuit: frons mulieris meretricis facta est tibi, noluisti erubescere. *Jerem.* 3. 3.

Populo autem huic factum est cor incredulum, et exasperans: recesserunt, et abierunt. Et non dixerunt in corde suo: Metuamus Dominum Deum nostrum, qui dat nobis pluviam temporaneam, et serotinam in tempore suo, plenitudinem annuae messis custodientem nobis. Iniquitates vestræ declinaverunt haec: et peccata vestra prohibuerunt bonum a vobis. *Ib.* 5. 23. *et seq.*

Non est uva in vitibus, et non sunt ficus in ficulnea, folium defluxit: et dedi eis, quæ prætergressa sunt. — Convenite, et ingrediamur civitatem munitam, et sileamus ibi: quia Dominus Deus noster silere nos fecit, et potum dedit nobis aquam fellis: peccavimus enim Domino. Expectavimus pacem, et non erat bonum: tempus medelae, et ecce formido. *Ib.* 8. 13. *et seq. Vide c.* 9. 15. *c.* 14. 19. *c.* 23. 15. 19.

Propter multitudinem iniquitatis tuae revelata sunt verecundiora tua, pollutae sunt plantae tuae. *Ib.* 13. 22.

Quem ergo fructum habuistis, tunc in illis (*peccatis vestris*), in quibus nunc erubescitis? Nam finis illorum mors est. — Stipendia enim peccati, mors. *Rom.* 6. 21. 23.

Æternaliter.

Pluet super peccatores laqueos: ignis, et sulphur et spiritus procellarum, pars calicis eorum. *Psal.* 10. 7.

Iniquitates suae capiunt impium, et funibus peccatorum suorum constringitur. *Pr.* 5. 22.

Clementia praeparat vitam: et sectatio malorum, mortem. *Ib.* 11. 19. Si justus in terra recipit, quanto magis impius et peccator? *v.* 31. *Vide* 1. *Petr.* 4. 18.

Peccantem virum iniquum involvet laqueus. *Ib.* 29. 6. *Vide v.* 16. *et c.* 1. 24. *et seq.*

Malorum amatores, digni sunt morte. *Sap.* 15. 6.

Leo venationi insidiatur semper: sic peccata operantibus iniquitates. *Eccli.* 27. 11.

Vae impio in malum; retributio enim manuum ejus fiet ei. *Isa.* 3. 11.

Et vos, qui dereliquistis Dominum, etc. *Ib.* 65. 11. *et seq.*

Vermis eorum non morietur, et ignis eorum non extinguetur. *Ib.* 66. 24. *Vide Marc.* 9. 45.

Dormiemus in confusione nostra, etc. *Jerem.* 3. 25.

Discedite a me maledicti in ignem aeternum, etc. *Matth.* 25. 41.

Peccati gravitas et poena, in dictis et exemplis.

Quod peccatum causet in ho-

mine erubescentiam, *patet ex hoc*, *quod in statu innocentiae erant primi parentes nudi*, et non erubescebant; *post peccatum vero sibi statim operimenta fecerunt. Gen.* 2. 25. *et cap.* 3. 7.

Peccatum peccatorem terret; *unde Adam postquam peccavit*, *volebat se abscondere a facie Domini. Ibid.* 3. 8.

Peccatum etiam facit hominem timidum: *unde Adam post peccatum dixit*: Timui eo quod nudus essem, et abscondi me. *Ibid. v.* 10.

Enormitas sceleris clamat pro vindicta ad aures Dei: Vox sanguinis fratris tui (*inquit Deus ad Cain*) clamat ad me de terra *Ibid.* 4. 10.

Dixit itaque Dominus: Clamor Sodomorum et Gomorrhaeorum multiplicatus est, et peccatum eorum aggravatum est nimis. Descendam et videbo utrum clamorem, qui venit ad me, opere compleverint: an non est ita, ut sciam. *Ibid.*18. 20. 21.

Igitur Dominus pluit super Sodomam et Gomorrham sulphur et ignem a Domino de cœlo: et subvertit civitates has, et omnem circa regionem, universos habitatores urbium, et cuncta terrae virentia. *Ibid.*19. 24.25. *Sic poenae temporali graviter punit Deus peccatum quandoque*, *ut etiam patet in Adam et Heva*, *Gen.* 3. *In Cain*, *Gen.* 4. *In diluvio*, *Gen.* 7. *In filiis Israel multoties*, *et alibi passim.*

Pharao propter peccatum recognoscebat se a Domino flagellatum, *dicens*: Peccavi in Dominum Deum vestrum, et in vos. *Exod.* 10.16. *Item c.*9.27.

Feceruntque filii Israel malum in conspectu Domini: — iratusque Dominus contra Israel, tradidit eos in manus diripientium, qui ceperunt eos, et vendiderunt hostibus, etc. *Judic.* 2. 11. 14.

Peccatum ipsum, *peccantem quiescere non permittit*; *unde* percussit—cor David eum postquam numeratus est populus: et dixit David ad Dominum: Peccavi valde in hoc facto, etc. 2.*Reg.*24. 10. *Nihilominus iratus Deus*, *immisit* pestilentiam in Israel,—et mortui sunt ex populo—septuaginta millia virorum. *v.* 15.

Salomonem sapientissimum, *peccatum infatuavit.* 3. *Reg.*11. 1. *Ipsius etiam famam maculavit*; *unde Eccli.* 47. 22. *extat de Salomone*: Dedisti maculam in gloria tua, etc.

Postquam Joram rex Juda coepit ambulare per vias regum Israel pessimas, *recessit Edom ab eo*, *et noluit ei tributum solvere consuetum.* 4. *Reg.* 8. 18. 20.

Post multa filiorum Israel, *quae commemorantur*, *facinora*, *sequitur*: Translatusque est Israel de terra sua, etc. *Ibid.* 17. 23.

Factum est autem hoc per verbum Domini contra Judam, ut auferret eum coram se, propter peccata Manasse universa quæ fecit, et propter sanguinem innoxium, quem effudit, et implevit Jerusalem cruore innocentium: et ob hanc rem noluit Dominus propitiari. *Ib.*24.3.4.

Deus castigat nos, propter iniquitates nostras. *Job* 13. 5.

Peccavimus in conspectu tuo et idcirco tradidisti nos in manus inimicorum nostrorum. *Esther* 14. 6. *Vide Judith* 7. 17. *et c.* 8. 26. 27. *Baruch* 1. 17. *et seq. Dan.* 9. 5. *et seq.*

Audite, coeli, et auribus percipe terra, quoniam Dominus locutus est. Filios enutrivi et exaltavi, ipsi autem spreverunt me. Cognovit bos possessorem suum, et asinus præsepe domini sui: Israel autem me non cognovit, et populus meus non intellexit. Væ genti peccatrici, populo gravi iniquitate, etc. *Isa.* 1. 2. *et seq.*

Obstupescite, coeli, super hoc, et portae, ejus desolamini vehementer, dixit Dominus. Duo enim mala fecit populus meus: Me dereliquerunt fontem aquae vivae, et foderunt sibi cisternas, cisternas dissipatas, quae continere non valent aquas. *Jer.*2.12.13. Scito, et vide, quia malum et amarum est, reliquisse te Dominum Deum tuum, et non esse timorem mei apud te, dixit Dominus Deus exercituum, etc. *v.* 19.

Hæc dicit Dominus exercituum, Deus Israel: Vos vidistis omne malum istud, quod adduxi super Jerusalem, et super omnes urbes Juda: et ecce desertæ sunt hodie: et non est in eis habitator: propter malitiam, quem fecerunt, ut me ad iracundiam provocarent, etc. *Ib.*44.2. 3. Et non poterat Dominus ultra portare propter malitiam studiorum vestrorum, et propter abominationes, quas fecistis: et facta est terra vestra in desolationem, et in stuporem, et in maledictum, etc. *v.* 22. *Vide Isa.* 3.8. *et c.*5.24.

Propter multitudinem iniquitatum *Jerusalem*, *deplorat Jeremias miserrimum ipsius statum. Thren.* 1. 5. *Vide totum caput.*

Profunde peccaverunt — recordabitur iniquitatis eorum (*Deus*), et visitabit peccata eorum.— Abalienati sunt in confusionem, et facti sunt abominabiles. *Osee* 9.9.10. *Vide totum caput; imo omnia capita et versus hujus Profetiae.*

Si nolueritis (*me*) audire, et si nolueritis ponere super cor, ut detis gloriam nomini meo, ait Dominus exercituum: mittam in vos egestatem, et maledicam benedictionibus vestris, etc. *Malach.* 2. 2. *Vide Levit.* 26. 14. *et seq. Deut.* 28. 15. *et seq. per totum Caput.*

Cum sanasset Dominus Jesus hominem languidum, in grabato jacentem, invenit eum

postea in templo, et dixit illi : Ecce sanus factus es : jam noli peccare, ne deterius tibi aliquid contingat. *Joan*. 5. 14.

Mulieri in adulterio deprehensae, et a Judaeis coram Domino accusatae, dixit Christus : Vade, et jam amplius noli peccare. *Ibid*. 8. 11.

Quem ergo fructum habuistis tunc in illis (*peccatis vestris*), in quibus nunc erubescitis ? Nam finis illorum mors est. *Rom*. 6. 21. Stipendia enim peccati, mors. *v*. 23.

Et prolapsi sunt — rursum crucifigentes sibimetipsis Filium Dei, et ostentui habentes. *Hebr*. 6. 6.

Peccata castigat Deus etiam in Sanctis.

Dixitque Dominus ad Moysen et Aaron: Quia non credidistis mihi, ut sanctificaretis me coram filiis Israel, non introducetis hos populos in terram, quam dabo eis. *Num*. 20. 12. *Vide et c*. 27. 12. *Item Deut*. 32. 49.

Dixit Moyses : Nec miranda indignatio in populum, cum mihi quoque iratus Dominus propter vos, dixerit: Nec tu ingredieris illuc, etc. *Deut*.1.37.

Quamobrem non recedet gladius de domo tua usque in sempiternum, eo quod despexeris me, et tuleris uxorem Uriæ Hethæi, ut esset uxor tua, etc. 2. *Reg*. 12. 10. *Vide* 3. *Reg*. 11. 11.

Cumque vidisset Dominus, quod humiliati essent (*principes et rex Israel*), factus est sermo Domini ad Semeiam dicens : Quia humiliati sunt, non disperdam eos ; daboque eis pauxillum auxilii, et non stillabit furor meus super Jerusalem per manum Sesac. Verumtamen servient ei ut sciant distantiam servitutis meae, et servitutis regni terrarum. 2. *Par*.12.7.8.

Ipse (*Deus*) castigavit nos propter iniquitates nostras : et ipse salvabit nos propter misericordiam suam. *Tob*. 13. 5.

Et surrexit Jonas, ut fugeret in Tharsis a facie Domini, et descendit in Joppen, et invenit navem euntem in Tharsis : et dedit naulum ejus, et descendit in eam, ut iret cum eis in Tharsis a facie Domini. Dominus autem misit ventum magnum in mare : et facta est tempestas magna in mari, et navis periclitabatur conteri, etc. *Jonae* 1.3. *per totum Caput.*

Peccata non sunt aequalia nec paria.

Hæc dicit Dominus Deus : Ista est Jerusalem, in medio gentium posui eam, et in circuitu ejus terras. Et contempsit judicia mea, ut plus esset impia quam Gentes: et præcepta mea ultra quam terrae, quae in circuitu ejus sunt, etc. *Ezech*. 5. 5. *per totum Caput.*

Sed nec in viis earum ambulasti, neque secundum scelera

earum fecisti paxillum minus: pene sceleratiora fecisti illis in omnibus viis tuis. *Ib.* 16. 47. *Vide v.* 51. 52.

Quod cum vidisset soror ejus Ooliba, plus quam illa insanivit libidine: et fornicationem suam super fornicationem sororis suæ (*fecit*), etc. *Ib.* 23. 11.

Amen dico vobis : Tolerabilius erit terrae Sodomorum et Gomorrhaeorum in die judicii, quam illi civitati. *Matth.* 10. 15. *Vide similia verba c.* 11. *v.* 22. *et* 24. *Luc.* 10. *v.*12.*et* 14.

Ille autem servus, qui cognovit voluntatem domini sui-- et non fecit secundum voluntatem ejus, vapulabit multis. Qui autem non cognovit, et fecit digna plagis, vapulabit paucis. *Luc.* 12. 47. 48.

Respondit Jesus (*Pilato*) : Non haberes potestatem adversum me ullam, nisi tibi datum esset desuper. Propterea, qui me tradidit tibi, majus peccatum habet. *Joan.* 19. 11.

Nec pares peccatorum poenae.

Ego autem dico vobis : quia omnis, qui irascitur fratri suo, reus erit judicio. Qui autem dixerit fratri suo, raca : reus erit — gehennae ignis. *Matth.* 5. 22.

Dico vobis, quia Sodomis in die illa remissius erit, quam illi civitati. *Luc.* 10. 12. *Vide et v.* 15. *Item Matth.* 10. 15. *et c.* 11. 22. 24.

Peccati mortalis et venialis discrimen.

Quoniam si inimicus meus maledixisset mihi, sustinuissem utique, — Tu vero, homo unanimis, dux meus, et notus meus, etc. *Psal.* 54. 13. 14.

Septies enim (*in die*) cadet justus, et resurget. *Ergo dantur peccata, cum quibus stat justitia. Prov.* 24. 16.

Affert Christus triplex peccatum iracundiae, et tertium dumtaxat dignum gehenna pronunciat. Matth. 5. 22.

Comparat Christus peccata trabi et festucae. Ibid. 7. 3.

Comparatur peccatum camelo et culici. Ibid. 23. 24.

De Zacharia et Elisabeth dicitur : Erant autem justi ambo ante Deum, incidentes in omnibus mandatis et justificationibus Domini sine querela. *Luc.* 1. 6. *Hos autem non caruisse peccatis venialibus, testis est Joannes, de se et similibus sibi, dicens:* Si dixerimus, quoniam peccatum non habemus : ipsi nos seducimus, et veritas in nobis non est. 1. *Joan.* 1. 8. *Ergo peccata venialia non solvunt amicitiam cum Deo.*

In multis enim offendimus omnes. *Jac.* 3. 2. *Vide* 3. *Reg.* 8. 46. 2. *Par.* 6. 36. *Prov.* 20. 9. *Eccles.* 7. 21.

Qui scit fratrem suum peccare peccatum non ad mortem, petat, et dabitur ei vita peccanti non ad mortem. Est peccatum

ad mortem : non pro illo dico, ut roget quis. 1. *Joan.* 5. 16.

Peccatum in Spiritum Sanctum.

Ideo dico vobis : Omne peccatum et blasphemia remittetur hominibus ; Spiritus autem blasphemia non remittetur. *Matth.* 12. 31.

Amen dico vobis , quoniam omnia dimittentur filiis hominum peccata , et blasphemiae, quibus blasphemaverint , qui autem blasphemaverit in Spiritum Sanctum , non habebit remissionem in æternum , sed reus erit æterni delicti. *Marc.* 3. 28. 29.

Et omnis , qui dicit verbum in Filium hominis , remittetur illi: ei autem, qui in Spiritum Sanctum blasphemaverit , non remittetur. *Luc.* 12. 10.

Impossibile est enim eos , qui semel sunt illuminati , gustaverunt etiam donum coeleste,et participes facti sunt Spiritus Sancti—et prolapsi sunt : rursus renovari ad poenitentiam. *Hebr.* 6. 4. 6.

Voluntaria enim peccantibus nobis post acceptam notitiam veritatis , jam non relinquitur pro peccatis hostia ; terribilis autem quaedam expectatio judicii , et ignis ambulatio quae consumptura est adversarios. *Ibid.* 10. 26. 27.

Qui scit fratrem suum peccare peccatum non ad mortem, petat,et dabitur ei vita peccanti non ad mortem. Est peccatum ad mortem: non pro illo dico , ut roget quis. 1. *Joan.* 5. 16.

Peccatum in coelum vindictam clamans.

Dixitque (*Deus*) ad eum (*Cain*): Quid fecisti ? vox sanguinis fratris tui clamat ad me de terra. *Gen.* 4. 10.

Dixit itaque Dominus: Clamor Sodomorum et Gomorrhæorum multiplicatus est , et peccatum eorum aggravatum est nimis. Descendam, et videbo, utrum clamorem , qui venit ad me, opere compleverint: an non est ita , ut sciam. *Ibid.* 18. 20. 21.

Si læseritis eos (*pupillos et viduas*) , vociferabuntur ad me , et ego audiam clamorem illorum.*Exod.*22.23.*Vide et v.*27.

Nonne lacrymae viduae ad maxillam descendunt, et exclamatio ejus super deducentem eas? A maxilla enim ascendunt usque ad cœlum, et Dominus exauditor non delectabitur in illis. *Eccli.* 35. 18. 19.

Ecce merces operariorum , qui messuerunt regiones vestras , quae fraudata est a vobis , clamat : et clamor eorum in aures Domini Sabaoth introivit. *Jac.* 5. 4.

Peccatum contra naturam.

Lot , Angelis hospitio susceptis , a Sodomitis vim patitur ; cum uxore et utraque filia a Sodomitico ereptus incen-

dio, uxorem in via amisit; tandemque inebriatus, cum utraque filia incestum ignorans commisit; unde ortum habuerunt Moabitae, et Ammonitae. Gen. c. 19.

Qui dormierit cum masculo coitu femineo, uterque operatus est nefas, morte moriantur: sit sanguis eorum super eos, etc. *Lev.* 20. 13. *Vide versus sequentes.*

Cum Levita uxorem suam a parentum domo reduceret, ipsa a Gabaonitis (qui tribus erant Benjamin) prodigiosa libidine exstincta, maritus in duodecim partes corpore secto, ad singulas tribus singulas portiones misit. Judic. c. 19.

Nam feminæ eorum immutaverunt naturalem usum in eum usum, qui est contra naturam. Similiter autem et masculi, relicto naturali usu feminae, exarserunt in desideriis suis in invicem, masculi in masculos turpitudinem operantes, et mercedem, quam oportuit, erroris sui in semetipsis recipientes. *Rom.*1.26.27. *Vide* 1.*Tim.* 1. 10.

Neque fornicarii, — neque adulteri, neque molles, neque masculorum concubitores, etc. regnum Dei possidebunt. 1. *Cor.* 6. 9. 10.

Peccatum ex ignorantia.

Loquere filiis Israel (*ait Dominus ad Moysen*): anima, quæ peccaverit per ignorantiam, et de universis mandatis Domini, quæ præcepit, ut non fierent, quippiam fecerit— offeret pro peccato suo vitulum immaculatum Domino. *Lev.* 4. 2. 3. *Vide v.* 13. *et* 14. *Item v.* 27. *et* 28.

Anima, si prævaricans cæremonias, per errorem, in his quæ Domino sunt sanctificata, peccaverit, offeret pro delicto suo arietem immaculatum de gregibus, qui emi potest duobus siclis, juxta pondus Sanctuarii. *Ibid.* 5.15. *Vide v.* 17. 18. *et* 19.

Quod si anima una nesciens peccaverit, offeret capram anniculam pro peccato suo: et deprecabitur pro ea sacerdos, quod inscia peccaverit coram Domino: impetrabitque ei veniam, et dimittetur illi. *Num.* 15. 27. 28. *Vide v.* 22.

Jesus autem dicebat: Pater, dimitte illis: non enim sciunt, quid faciunt. *Luc.*23.34.

Dixit eis Jesus (*Pharisaeis*): Si cæci essetis, non haberetis peccatum. Nunc vero dicitis: Quia videmus. Peccatum vestrum manet. *Joan.* 9. 41.

Si opera non fecissem in eis, quæ nemo alius fecit, peccatum non haberent: nunc autem et viderunt, et oderunt et me, et Patrem meum. *Ibid.* 15. 24. *Vide v.* 22.

Inquit Petrus: Et nunc, fratres, scio, quia per ignorantiam fecistis, sicut et principes vestri. *Act.* 3. 17.

Qui prius blasphemus fui

(*ait Paulus*) et persecutor, et contumeliosus; sed misericordiam Dei consecutus sum, quia ignorans feci in incredulitate. 1. *Tim.* 1. 13.

Peccatum ex malitia, et data opera.

Anima vero, quae per superbiam aliquid commiserit, sive civis sit ille, sive peregrinus (quoniam adversus Dominum rebellis fuit), peribit de populo suo, etc. *Num.* 15. 30.

Initium superbiae hominis, apostatare a Deo: quoniam ab eo; qui fecit illum, recessit cor ejus, quoniam initium omnis peccati est superbia. *Eccli.* 10. 14. 15.

Seniores Judaeorum dederunt militibus custodientibus sepulcrum Domini copiosam pecuniam, Dicentes: Dicite, quia discipuli ejus nocte venerunt, et furati sunt eum, nobis dormientibus. *Matth.* 28. 13.

Unus autem ex ipsis Caiphas nomine, cum esset Pontifex anni illius, dixit eis: Vos nescitis quidquam, etc. *Joan.* 11. 49.

Impossibile est enim eos, qui semel sunt illuminati, gustaverunt etiam donum coeleste, et participes facti sunt Spiritus Sancti, gustaverunt nihilominus bonum Dei verbum, virtutesque sæculi venturi, et prolapsi sunt: rursus renovari ad poenitentiam, rursum crucifigentes sibimetipsis Filium Dei, et ostentui habentes. *Hebr.* 6. 4. *et seq.*

Voluntarie enim peccantibus nobis post acceptam notitiam veritatis, jam non relinquitur pro peccatis hostia; terribilis autem quaedam expectatio judicii, et ignis aemulatio, quae consumptura est adversarios. *Ibid.* 10. 26. 27.

Peccata aliena.

Pharao legem tulit, ut Hebraeorum infantes, statim ac nati essent, occiderentur. Mors ergo omnium infantium illi imputatur, licet eos propriis manibus non occiderit. Exod. 1. 16.

David dedit litteras Uriae ferendas ad Joab militiae supremum ducem, quibus imperabat ipsi: ut Uriam poneret ex adverso belli, ubi fortissimum esset praelium, et ibi percussus interiret, quod etiam factum est. 2. *Reg.* 11. 15. 17.

Hinc reprehenditur David, quod Uriam occiderit, licet ipse manus ejus neci non admoverit. Ibid. 12. 9.

Herodis alienis manibus infantes a bimatu et infra occidi praecepit, quod idem est, ac si eos propriis manibus interfecisset. Matth. 2. 16.

Herodias rea est necis Joannis Baptistae: nam illius consilio saltatrix filia innocentissimi viri caput petiit, et nefarie impetravit. Marc. 6. 24. 25. *Item Matth.* 14. 8.

Caiphas consilio suo senatum judaicum permovit, ut necem Christi decerneret. Joan. 11. 49. 50.

Pilatus propriis manibus Christum non interfecit; reus tamen est ejus mortis, quia illam non impedivit, cum ratione officii et auctoritate sua eam impedire potuisset, et debuisset. Ibid. 19. 10. *et* 16.

Judæi rei sunt mortis Christi, licet propriis manibus eum non crucifixerint, quia ejus mortem postularunt, et consenserunt ejus neci. Ibid. v. 15. *Hinc.*

Merito sanctus Petrus Judæis exprobrat: Auctorem vero vitae interfecistis. *Actor.* 3.15.

Cum lapidaretur Stephanus, Paulus erat consentiens neci ejus; *et ideo reus hujus necis, licet propriis manibus eum non lapidaverit. Ibid.* 7. 59.

Peccatis alienis non communicandum.

Peccavit uxor Tobiae viro objiciens, quod propter eleemosynas suas, et alia pia opera ad paupertatem et angustias magnas essent redacti. Tob. 2. 22.

Peccavit similiter uxor Job, patientissimo viro petulanter insultans; nam quantum in se erat, eum provocavit, ut in impatientiam erumperet, et Deo malediceret, quoniam in miseriis suis ab eo derelictus esset. Job 2. 9.

Qui cum fure participat, odit animam suam. *Prov.* 29. 24.

Nolite ergo effici participes eorum (*peccatorum*). *Ephes.* 5. 7.

Neque communicaveris peccatis alienis. 1. *Tim.* 5. 22.

Propter peccatum unius aut paucorum, puniuntur multi.

Locutusque est Dominus ad Moysen et Aaron, et ait: Separamini de medio congregationis hujus, ut eos repente disperdam. Qui ceciderunt proni in faciem, atque dixerunt: Fortissime Deus spirituum universae carnis, num uno peccante, contra omnes ira tua desæviet? etc. *Num.* 16. 20.

Explorata urbe Hai, percussus est populus Israel ab hostibus propter furtum Achan. Josue 7. 5.

Propter scelus horrendum Gabaonitarum contra uxorem Levitae, pugnantes reliquae tribus adversus tribum Benjamin, istam, exceptis sexcentis, qui in solitudinem fugerant, penitus deleverunt. Judic. c. 19. *et* 20.

Ob peccatum regis David, pestis septuaginta millia virorum ex populo interemit. 2. *Reg.* 24. 13. *Item* 1. *Paral.* 21. 14.

Peccato renuntiandum est.

Discede ab iniquo, et deficient mala abs te. *Eccli.* 7. 2.

Invenit Jesus in templo languidum illum, quem sanaverat ad porticus Probaticae piscinae, et dixit illi: Ecce sanus factus es: jam noli peccare, ne deterius tibi aliquid contingat. *Joan.* 5. 14.

Dixit quoque Jesus ad adulteram: Vade, et jam amplius noli peccare. *Ibid.* 8. 11.

Ut quomodo Christus surrexit a mortuis,—ita et nos in novitate vitæ ambulemus. *Rom.* 6. 4. Non ergo regnet peccatum in vestro mortali corpore, ut obediatis concupiscentiis ejus, etc. *v.* 12. *et sequentes, usque ad finem.*

Renovamini autem spiritu mentis vestrae, et induite novum hominem, qui secundum Deum creatus est in justitia, et sanctitate veritatis. Propterquod deponentes mendacium, loquimini veritatem. — Irascimini, et nolite peccare.—Nolite locum dare diabolo: qui furabatur, jam non furetur, etc. *Ephes.* 4. 23. *et seq. Vide et v.* 22.

Nunc autem deponite et vos omnia: iram, indignationem, malitiam, blasphemiam, turpem sermonem — expoliantes vos veterem hominem cum actibus suis, et induentes novum, etc. *Coloss.* 3. 8. 9.

Deponentes omne pondus, et circumstans nos peccatum, etc. *Hebr.* 12. 1.

Deponentes igitur omnem malitiam, et omnem dolum, et simulationes, et invidias, et omnes detractiones, etc. 1. *Petr.* 2. 1.

Quia qui passus est in carne, desiit a peccatis, ut jam non desideriis hominum, sed voluntati Dei, quod reliquum est in carne vivat, temporis, etc. *Ibid.* 4. 1. 2.

Peccati deletio.

Laboravi in gemitu meo, lavabo per singulas noctes lectum meum: lacrymis meis stratum meum rigabo. *Psal.* 6. 7.

Delictum meum (*Domine*) cognitum tibi feci: et injustitiam meam non abscondi. Dixi: Confitebor adversum me injustitiam meam Domino; et tu remisisti impietatem peccati mei. Pro hac orabit ad te omnis sanctus in tempore opportuno. *Psal.* 31. 5. 6.

Quare tristis es, anima mea, et quare conturbas me? Spera in Deo, quoniam adhuc confitebor illi: salutare vultus mei, et Deus meus. *Psal.* 41. 12.

Sacrificium Deo spiritus contribulatus: cor contritum et humiliatum, Deus, non despicies. *Psal.* 50. 19.

Confige timore tuo carnes meas: a judiciis enim tuis timui. *Psal.* 118. 120.

Qui abscondit scelera sua, non dirigetur: qui autem confessus fuerit, et reliquerit ea, misericordiam consequetur. *Prov.* 28. 13.

Timor Domini expellit peccatum: nam qui sine timore

est, non poterit justificari. *Ecclesiastici* 1. 27. 28.

In omnibus operibus tuis memorare novissima tua, et in æternum non peccabis. *Ib.* 7. 40.

Remittuntur ei (*Magdalenae*) peccata multa, quoniam dilexit multum. *Luc.* 7. 47.

Peccatum tollitur per Christum.

Ait Joannes: Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccatum mundi. *Joan.* 1. 29.

Omnes enim peccaverunt, et egent gloria Dei. Justificati gratis per gratiam ipsius, per redemptionem, quæ est in Christo Jesu, quem proposuit Deus propitiationem per fidem in sanguine ipsius, ad ostensionem justitiæ suæ, propter remissionem præcedentium delictorum, etc. *Rom.* 3. 23. *et seq.*

Multo igitur magis nunc justificati in sanguine ipsius (*Christi*), salvi erimus ab ira, per ipsum. *Ibid.* 5. 9. (*Vide et versus sequentes*). Si enim unius delicto multi mortui sunt: multo magis gratia Dei et donum in gratia unius hominis Jesu Christi in plures abundavit. v. 15. Si enim unius delicto mors regnavit per unum: multo magis abundantiam gratiæ, et donationis, et justitiæ accipientes, in vita regnabunt per unum Jesum Christum. Igitur sicut per unius delictum in omnes homines in condemnationem, sic et per unius justitiam in omnes homines in justificationem vitæ. Sicut enim per inobedientiam unius hominis peccatores constituti sunt multi: ita et per unius obeditionem, justi constituentur multi. v. 17. *et seq.*

An ignoratis (*fratres*), quia quicumque baptizati sumus in Christo Jesu, in morte ipsius baptizati sumus? *Ibid.* 6. 3.

Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus? Gratia Dei per Jesum Christum Dominum nostrum. *Ibid.* 7. 24. 25.

Nihil ergo nunc damnationis est iis, qui sunt in Christo Jesu, qui non secundum carnem ambulant. Lex enim spiritus vitæ in Christo Jesu liberavit me a lege peccati et mortis. *Ib.* 8. 1. 2.

Sed conclusit Scriptura omnia sub peccato, ut promissio ex fide Jesu Christi daretur credentibus. *Galat.* 3. 22.

Deus autem, qui dives est in misericordia, propter nimiam caritatem suam, qua dilexit nos, et cum essemus mortui peccatis, convivificavit nos in Christo, cujus gratia estis salvati, et conresuscitavit, et consedere fecit in coelestibus in Christo Jesu: ut ostenderet in sæculis supervenientibus abundantes divitias gratiæ suae in bonitate super nos in Christo Jesu. *Eph.* 2. 4. *et seq.*

Peccatum solus Deus propria auctoritate remittere potest.

Qui custodis misericordiam

in millia : qui aufers iniquitatem, et scelera, atque peccata, nullusque apud te per se innocens est. *Exod.* 34. 7. *Vide Deut.* 5. 10. *Jerem.* 32. 18.

Delicta quis intelligit ? ab occultis meis munda me, et ab alienis parce servo tuo. *Psal.* 18. 13. 14.

Delictum meum cognitum tibi feci, et injustitiam meam non abscondi. Dixi: Confitebor adversum me injustitiam meam Domino: et tu remisisti impietatem peccati mei. *Psal.* 31.5.

Quantum distat ortus ab occidente, longe fecit a nobis iniquitates nostras. *Psal.* 102.12.

Ego sum, ego sum ipse, qui deleo iniquitates tuas propter me, et peccatorum tuorum non recordabor. *Isa.* 43. 25.

Delevi ut nubem iniquitates tuas, et quasi nebulam peccata tua: revertere ad me, quoniam redemi te. *Ibid.* 44. 22.

Cognosce Dominum : omnes enim cognoscent me, a minimo eorum usque ad maximum, ait Dominus: quia propitiabor iniquitati eorum, et peccati eorum non memorabor amplius. *Jerem.* 31. 34.

Et emundabo illos ab omni iniquitate sua, in qua peccaverunt mihi : et propitius ero cunctis iniquitatibus eorum, in quibus deliquerunt mihi, et spreverunt me. *Ibid.* 33. 8.

Quis Deus similis tui qui aufers iniquitatem, et transis peccatum reliquiarum hæreditatis tuae ? non immittet ultra furorem suum, quoniam volens misericordiam est. Revertetur et miserebitur nostri : deponet iniquitates nostras, et projicet in profundum maris omnia peccata nostra. *Mich.* 7.18.19.

Dimitte (*Domine*) nobis debita nostra. *Matth.* 6. 12. *Item Luc.* 51. 4.

Et ecce offerebant ei paralyticum jacentem in lecto. Et videns Jesus fidem illorum, dixit paralytico: Confide fili, remittuntur tibi peccata tua. *Ibid.* 9. 2. *Item Marc.* 2. 5. *Luc.* 5 20.

Dixit autem (*Jesus*) ad illam (*Magdalenam*) : Remittuntur tibi peccata. *Luc.* 7. 48.

Peccatum Sacerdos dimittit divina auctoritate.

Amen dico vobis quaecumque alligaveritis super terram : erunt ligata et in cœlo: et quæcumque solveritis super terram, erunt soluta et in coelo. *Matth.* 18.18. *Vide et c.*16.19.

Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis: et quorum retinueritis, retenta sunt. *Joan.* 20. 23.

Peccatum remittitur per Christum.

Ipse autem vulneratus est propter iniquitates nostras, attritus est propter scelera nostra : disciplina pacis nostrae super eum, et livore ejus sanati sumus. *Isa.* 53.5. *Vide tot. cap.*

Septuaginta hebdomades abbreviatae sunt super populum

tuum,—ut consummetur praevaricatio, et finem accipiat peccatum, et deleatur iniquitas, et adducatur justitia sempiterna, et impleatur visio et prophetia, et ungatur Sanctus Sanctorum. *Dan*. 9. 24.

Pariet autem (*Maria*) filium (*dixit Angelus ad Joseph*): et vocabis nomen ejus Jesum: ipse enim salvum faciet populum suum a peccatis eorum. *Matth*. 1. 21. *Item Luc*. 1. 31.

Et ecce offerebant ei paralyticum jacentem in lecto. Et videns Jesus fidem illorum, dixit paralytico: Confide fili, remittuntur tibi peccata tua. *Ib*. 9. 2. *Item Marc*. 2. 5. *Luc*. 3.20.

Venite ad me omnes, qui laboratis et onerati estis, et ego reficiam vos. *Ibid*. 11. 28.

Filius hominis non venit ministrari, sed ministrare, et dare animam suam, redemptionem pro multis. *Ibid*. 20. 28.

Ad dandam scientiam salutis plebi ejus, in remissionem peccatorum eorum. *Luc*. 1. 77.

Ut autem sciatis, quia filius hominis habet potestatem in terra dimittendi peccata, (ait paralytico): Tibi dico, surge, tolle lectum tuum, et vade in domum tuam. *Ibid*. 5.24. *Item Matth*. 9. 6. *Luc*. 2. 10. 11.

Et dixit eis (*Jesus*): Quoniam sic scriptum est, et sic oportebat Christum pati, et resurgere a mortuis tertia die: et praedicari in nomine ejus poenitentiam ? et remissionem peccatorum in omnes gentes, incipientibus ab Jerosolyma. *Ibid*. 24. 46. 47.

Altera die vidit Joannes Jesum venientem ad se, et ait: Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccatum mundi. *Joan*. 1. 29.

Petrus vero ad illos (*Judæos*): Poenitentiam (inquit) agite, et baptizetur unusquisque vestrum in nomine Jesu Christi, in remissionem peccatorum vestrorum: et accipietis donum Spiritus Sancti. *Actor*. 2. 38.

Et non est in alio aliquo salus. Nec enim aliud nomen est sub coelo datum, etc. *Ib*. 4. 12.

Huic (*Jesu*) omnes Prophetæ testimonium perhibent, remissionem peccatorum accipere per nomen ejus omnes, qui credunt in eum. *Ibid*. 10. 43.

Notum igitur sit vobis, viri fratres, quia per hunc (*Jesum*) vobis remissio peccatorum annuntiatur: et ab omnibus, quibus non potuistis in lege Moysi justificari, etc. *Ibid*. 13. 38.

Qui (*Christus*) traditus est propter delicta nostra, et resurrexit propter justificationem nostram. *Rom*. 4. 25.

Christus pro nobis mortuus est: multo igitur magis nunc justificati in sanguine ipsius. *Ibid*. 5. 9. *Vide tot. Caput*.

Et haec quidam fuistis: sed abluti estis, sed sanctificati estis, sed justificati estis, in nomine Domini nostri, Jesu Christi, et in Spiritu Dei nostri. 1. *Cor*. 6. 11.

Tradidi enim vobis in primis, quod et accepi : quoniam Christus mortuus est pro peccatis nostris secundum Scripturas. *Ibid.* 15. 3.

Eum (*Christum*) , qui non noverat peccatum , (*Deus*) pro nobis peccatum fecit , ut nos efficeremur justitia Dei in ipso. 2. *Cor.* 5. 21.

Gratia vobis et pax a Deo Patre , et Domino nostro Jesu Christo, qui dedit semetipsum pro peccatis nostris, ut eriperet nos de praesenti saeculo nequam , etc. *Galat.* 1. 3. 4.

In quo (*Christo*) habemus redemptionem per sanguinem ejus, remissionem peccatorum, secundum divitias gratiæ ejus, quae superabundavit in nobis , in omni sapientia et prudentia. *Ephes.* 1. 7. 8.

Deus ostendit abundantes divitias gratiae suae in bonitate super nos in Christo Jesu. *Ibid.* 2. 7. *Vide et* v.5. *Item* 1.*Petr.* 3. 18.

In quo (*Christo*) habemus redemptionem per sanguinem ejus, remissionem peccatorum: qui est imago Dei invisibilis , primogenitus omnis creaturae. *Coloss.* 1. 14. 15.

Et vos , cum mortui essetis in delictis , et praeputio carnis vestrae , convivificavit (*Deus*) cum illo (*Christo*) , donans vobis omnia delicta, etc. *Ib.* 2. 13.

Fidelis sermo, et omni acceptione dignus : quod Christus Jesus venit in hunc mundum , peccatores salvos facere , quorum primus ego sum. 1. *Tim.* 1. 15. *Vide Hebr.* 9. 28.

Qui dedit semetipsum pro nobis , ut nos redimiret ab omni iniquitate , et mundaret sibi populum acceptabilem , sectatorem bonorum operum. *Tit.* 2. 14.

Scientes , quod non corruptibilibus auro vel argento redempti estis de vana vestra conversatione paternae traditionis : sed pretioso sanguine quasi Agni immaculati Christi, et incontaminati , etc. 1. *Petr.* 1. 18. 19. *Vide Hebr.* 9. 14.

Qui (*Christus*) peccata nostra ipse pertulit in corpore suo super lignum : ut peccatis mortui, justitiae vivamus: cujus livore sanati estis. *Ibid.* 2. 24. *Vide Hebr.* 1. 3.

Quia et Christus semel pro peccatis nostris mortuus est , justus pro injustis, ut nos offerret Deo , mortificatus quidem carne , vivificatus autem spiritu. *Ibid.* 3. 18. *Vide Rom.* 3. 6. *per totum.*

Si autem in luce ambulamus, sicut et ipse (*Deus*) est in luce; societatem habemus ad invicem et sanguis Jesu Christi Filii ejus emundat nos ab omni peccato. 1. *Joan.* 1. 7.

Scribo vobis , filioli , quoniam remittuntur vobis peccata propter nomen ejus. *Ibid.* 2. 12. *Vide c.* 3. 5.

Gratia vobis et pax—a Jesu Christo , qui est testis fidelis ,

primogenitus mortuorum, et princeps regum terrae; qui dilexit nos, et lavit nos a peccatis nostris in sanguine suo, etc. *Apoc.* 1. 4. 5.

Peccatum non solum non imputatur, sed etiam vere remittitur, et anima abluitur, et mundatur.

Cor mundum crea in me, Deus: et spiritum rectum innova in visceribus meis. *Psal.* 50. 12.

Petrus vero ad illos (*Judæos*): Poenitentiam (inquit) agite, et baptizetur unusquisque vestrum in nomine Jesu Christi, in remissionem peccatorum vestrorum: et accipietis donum Spiritus Sancti. *Actor.* 2. 38.

Et haec quidam fuistis: sed abluti estis, sed sanctificati estis, sed justificati estis in nomine Domini nostri Jesu Christi, et in Spiritu Dei nostri. 1. *Cor.* 6. 11. *Vide* 2. *Petr.* 1. 9.

Si confiteamur peccata nostra, fidelis est et justus (*Deus*), ut remittat nobis peccata nostra, et emundet nos ab omni iniquitate. 1. *Joan.* 1. 9.

Peccata an sint remissa, certo scire non possumus.

Cumque quaesieris ibi Dominum Deum tuum, invenies eum: si tamen toto corde quæsieris, et tota tribulatione animae tuae. *Deut.* 4. 29.

Si justificare me voluero, os meum condemnabit me: si innocentem ostendero, pravum me comprobabit. Etiamsi simplex fuero, hoc ipsum ignorabit anima mea. *Job* 9. 20. 21. Verebar omnia opera mea, sciens quod non parceres delinquenti. *v.* 28.

Quid enim faciam, cum surrexerit ad judicandum Deus? et cum quaesierit, quid respondebo illi? *Ibid.* 31. 14.

Delicta quis intelligit? ab occultis meis munda me, et ab alienis parce servo tuo. *Psal.* 18. 13. 14.

Quis potest dicere: Mundum est cor meum? purus sum a peccato? *Prov.* 20. 9.

Qui abscondit scelera sua: non dirigetur: qui autem confessus fuerit, et reliquerit ea, misericordiam consequetur. Beatus homo, qui semper est pavidus. *Ibid.* 28. 13.

Sunt justi atque sapientes, et opera eorum in manu Dei: et tamen nescit homo, utrum amore an odio dignus sit: sed omnia in futurum servantur incerta. *Eccles.* 9. 1. 2.

De propitiatio peccato noli esse sine metu, etc. *Eccli.* 5. 5.

Mihi autem pro minimo est, ut a vobis judicer, aut ab humano die, sed neque me ipsum judico. Nihil enim mihi conscius sum: sed non in hoc justificatus sum, qui autem judicat me, Dominus est. 1. *Cor.* 4. 3. 4.

Cum metu et tremore vestram salutem operamini. *Philipp.* 2. 12.

In timore incolatus vestri

tempore conversamini. 1. *Petr.* 1. 17.

Satagite, ut per bona opera certam vestram vocationem, et electionem faciatis. 2. *Petr.* 1. 10.

Relapsus in peccatum cavendus.

Sicut canis, qui revertitur ad vomitum suum, sic imprudens, qui iterat stultitiam suam. *Prov.* 26. 11.

Neque adjicias peccatum super peccatum. Et ne dicas: Miseratio Domini magna est, multitudinis peccatorum meorum miserebitur. Misericordia enim et ira ab illo cito proximant, et in peccatores respicit ira illius. *Eccli.* 5. 5. *et seq.*

Fili, peccasti? non adjicias iterum: sed et de pristinis deprecare, ut tibi dimittantur, etc. *Ibid.* 21. 1.

Quam vilis facta es nimis (*anima*), iterans vias tuas! *Jerem.* 2. 36.

Cum autem immundus spiritus exierit ab homine,—dicit: Revertar in domum meam, unde exivi. — Tunc vadit, et assumit septem alios spiritus secum nequiores se, et intrantes habitant ibi; et fiunt novissima hominis illius pejora prioribus. *Matth.* 12.43. *et seq.* *Item Luc.* 11. 24. *et seq.*

Dixit Jesus illi infirmo, quem ad Probaticam piscinam sanaverat: Ecce sanus factus es: jam noli peccare, ne deterius tibi aliquid contingat. *Joan.* 5. 14. *Item dixit ad adulterum*: Vade, et jam amplius noli peccare. *Ibid.* 8. 11.

Impossibile est enim eos, qui semel sunt illuminati, etc., et prolapsi sunt; rursus renovari ad pœnitentiam, etc. *Heb.* 6. 4. 6.

Voluntarie enim peccantibus nobis post acceptam notitiam veritatis, jam non relinquitur pro peccatis hostia. *Ibid.* 10. 26.

Si enim refugientes coinquinationes mundi in cognitione Domini nostri, et Salvatoris Jesu Christi, bis rursus implicati superantur: facta sunt eis posteriora deteriora prioribus: melius enim erat illis non cognoscere viam justitiae, quam post agnitionem, retrorsum converti ab eo, quod illis traditum est, sancto mandato. Contigit enim eis illud veri proverbii: Canis reversus ad suum vomitum; et Sus lota in volutabro luti. 2. *Petr.* 2. 20. *et seq.*

Peccanti in nos fratri condonandum. Vide *Remittendum proximo, etc.*

Peccatorum confessio.
Vide *Confessio, et poenitentia.*

PECULIUM.

Peculium Dei vocatur ejus populus.

Si ergo audieritis vocem meam, et custodieritis pactum meum, eritis mihi in peculium de cunctis populis: mea est

enim omnis terra, etc. *Exod.* 19. 5.

Nulla sit tibi cum gentibus societas, sed simulacra earum dele, etc. Quia populus sanctus es Domino Deo tuo. Te elegit Dominus Deus tuus, ut sis eis populus peculiaris de cunctis populis, qui sunt super terram. *Deut.* 7. 6. *Item c.* 14. 2. *Item c.* 26. 18.

Erunt mihi, ait Dominus exercituum, in die qua ego facio, in peculium: et parcam eis, sicut parcit vir filio suo, servienti sibi. *Malach.* 3. 17.

Christus in propria venit, et sui eum non receperunt. *Joan.* 1. 11.

Qui (*Christus*) est pignus haereditatis nostrae, in redemptionem acquisitionis, in laudem gloriæ ipsius. *Ephes.* 1. 14.

Christus dedit semetipsum pro nobis, ut nos redimeret ab omni iniquitate, et mundaret sibi populum acceptabilem, sectatorem bonorum operum. *Tit.* 2. 14.

Vos autem genus electum, regale sacerdotium, gens sancta, populus acquisitionis: ut virtutes annuntietis ejus, qui de tenebris vos vocavit in admirabile lumen suum. 1. *Petr.* 2. 9. *Vide Exod.* 19. 6.

Pedum lotio.

Vide *Lotio Pedum.*

PEREGRINUS ET PEREGRINATIO.

Peregrinis benefaciendum est.

Cumque elevasset (*Abraham*) oculos, apparuerunt ei tres viri stantes prope eum: quos cum vidisset, cucurrit in occursum eorum de ostio tabernaculi sui, et adoravit in terram. Et dixit: Domine, si inveni gratiam in oculis tuis, ne transeas servum tuum, sed afferram pauxillum aquae, et lavate pedes vestros, et requiescite sub arbore, etc. *Gen.* 18. 2. *et seq.*

Advenam non contristabis, neque affliges eum: advenae enim et ipsi fuistis in terra Ægypti. *Exod.* 22. 21.

Peregrino molestus non eris: scitis enim advenarum animas: quia et ipsi peregrini fuistis in terra Ægypti. *Ibid.* 23. 9.

Si habitaverit advena in terra vestra, et moratus fuerit inter vos, non exprobretis ei: sed sit inter vos quasi indigena: et diligetis eum quasi vosmetipsos: fuistis enim et vos advenae in terra Ægypti: ego Dominus Deus vester. *Lev.* 19. 33. 34.

Postquam autem messueritis segetem terrae vestrae, non secabitis eam usque ad solum: nec remanentes spicas colligetis; sed pauperibus, et peregrinis dimittetis eas. Ego sum Dominus Deus vester. *Ibid.* 23. 22. *Item c.* 19. 9. *et* 10. *Deut.* 24. 19. *et seq.*

(*Deus*) facit judicium pupillo et viduae, amat peregrinum, et dat ei victum atque vestitum. Et vos ergo amate peregrinos, quia et ipsi fuistis advenae in terra Ægypti. *Deut.* 10. 18. 19.

Peregrino, qui intra portas tnas est, da ut comedat, aut vende ei: quia tu populus sanctum Domini Dei tui es. *Ibid.* 14. 21. *Vide c.* 26. 11.

Non negabis mercedem indigentis, et pauperis fratris tui, sive advenæ, qui tecum moratur in terra, et intra portas tuas est; sed eadem die reddes ei pretium laboris sui ante solis occasum, quia pauper est, et ex eo sustentat animam suam, etc. *Ibid.* 24. 14. 15. Non pervertes judicium advenæ et pupilli, nec auferes pignoris loco viduæ vestimentum. *v.* 17. *Vide versus sequentes usq. ad fin.*

Populi terræ (*Judeae*) calumniabantur calumniam, et rapiebant violenter; egenum et pauperem affligebant, et advenam opprimebant calumnia, absque judicio. *Ezech.* 22. 29. *Vide c.* 47. 22. *et* 23.

Haec ait Dominus: Judicium verum judicate.— Et viduam, et pupillum, et advenam, et pauperem nolite calumniari: et malum vir fratri suo non cogitet in corde suo. *Zach.* 7. 9. 10. *Vide Malach.* 3. 5.

Peregrini sumus et advenae in hoc saeculo.

Dictumque est ad eum (*Abrahamum*): Scito prænoscens, quod peregrinum futurum sit semem tuum in terra non sua, et subjicient eos servituti, et affligent quadringentis annis. *Gen.* 15. 13. *Vide Actor.* 7. 6.

Advena sum et peregrinus apud vos (*ait Abraham ad filios Heth cum planxisset Saram uxorem suam mortuam*): date mihi jus sepulcri vobiscum, ut sepeliam mortuum meum. *Ibid.* 23. 4.

Quot sunt dies annorum vitæ tuæ (*ait Pharao ad Jacob*)? Respondit (*Jacob*): Dies peregrinationis meæ vitæ centum triginta annorum sunt, parvi et mali, et non pervenerunt usque ad dies patrum meorum, quibus peregrinati sunt. *Ib.* 47. 8. 9.

Peregrini enim sumus (*Domine*) coram te, et advenae, sicut omnes patres nostri. Dies nostri quasi umbra super terram, et nulla est mora. 1. *Par.* 29. 15.

Incola ego sum in terra: non abscondas a me mandata tua. *Psal.* 118. 19.

Audentes igitur semper, scientes, quoniam dum sumus in corpore, peregrinamur a Domino. 2. *Cor.* 5. 6.

Nostra autem conversatio in coelis est: unde etiam Salvatorem expectamus Dominum nostrum Jesum Christum. *Philipp.* 3. 20.

Juxta fidem defuncti sunt omnes isti, non acceptis repromissionibus, sed a longe eas aspicientes, et salutantes, et confitentes, quia peregrini et hospites sunt super terram, etc. *Hebr.* 11. 13.

Carissimi, obsecro vos, tanquam advenas et peregrinos,

abstinere vos a carnalibus desideriis, quæ militant adversus animam. 1. *Petr.* 2. 11.

Peregrinationes religionis gratia susceptae, sunt utiles.

Jussit Deus, ut tribus vicibus per annum *appareret* omne masculinum—in conspectu Domini Dei — in loco, quem elegerit. *Deut.* 16.16. *Vide Exod.* 23. 17. *et* 34. 23. *Quod diligenter observavit Elcana et Anna uxor ejus.* 1. *Reg.* 1. 3. *Et ipse Christus cum Maria matre sua et Joseph, venit adorare in Jerusalem. Luc.* 2. 42.

Insuper et alienigena, qui non est de populo tuo Israel (*ait Salomon orans Dominum*), cum venerit de terra longinqua propter nomen tuum (audietur enim nomen tuum magnum, et manus tua fortis et brachium tuum extentum, ubique); cum venerit ergo et oraverit in hoc loco.: tu exaudies in coelo, in firmamento habitaculi tui, et facies omnia, pro quibus invocaverit te alienigena: ut discaut universi populi terrarum nomen tuum timere, sicut populus tuus Israel, et probent quia nomen tuum invocatum est super domum hanc, quam aedificavi. 3. *Reg.* 8. 41. *et seq.*

Misitque ad eum (*Naaman*) Eliseus nuntium, dicens: Vade, et lavare septies in Jordane, et recipiet sanitatem caro tua, atque mundaberis. 4. *Reg.* 5. 10.

PERFECTIO.

Perfectio Caritatis.

Qui autem servat verbum ejus (*Dei*), vere in hoc caritas Dei perfecta est. 1. *Joan.* 2. 5. Si diligamus invicem, Deus in nobis manet, et caritas ejus in nobis perfecta est. *Ibid.* 4. 12. In hoc perfecta est caritas Dei nobiscum, ut fiduciam habeamus in die judicii: quia sicut ille est, et nos sumus in hoc mundo. *v.* 17.

Ut evadamus perfecti enitendum est.

Dixit Deus ad Abraham: Ambula coram me, et esto perfectus. *Gen.* 17. 1.

Perfectus eris, et absque macula cum Domino Deo tuo. *Deut.* 18. 13.

Nunc ergo timete Dominum, et servite ei perfecto corde, atque verissimo. *Josue* 24. 14.

Sit — cor nostrum perfectum cum Domino Deo nostro, etc. 3. *Reg.* 8. 61.

Estote ergo vos perfecti, sicut et Pater vester coelestis perfectus est. *Matth.* 5. 48.

Si vis perfectus es, vade, vende quæ habes, etc. *Ibid.* 19.21.

Obsecro autem vos, fratres, per nomen Domini nostri Jesu Christi, ut idipsum dicatis omnes, et non sint in vobis schismata: sitis autem perfecti in eodem sensu, et in eadem sententia. 1. *Cor.* 1. 10.

Fratres, nolite pueri effici sensibus, sed malitia parvuli estote: sensibus autem perfecti estote. *Ibid.* 14. 20. *Vide* 2. *Cor.* 13.

Propterea accipite armaturam Dei, ut possitis resistere in die malo, et in omnibus perfecti stare. *Ephes.* 6. 13.

Non quod jam acceperim, aut jam perfectus sim. *Philipp.* 3.12. Quicumque ergo perfecti sumus, hoc sentiamus. *v.* 15.

Corripientes omnem hominem, et docentes omnem hominem in omni sapientia, ut exhibeamus omnem hominem perfectum in Christo Jesu. *Coloss.* 1. 28.

Omnis Scriptura divinitus inspirata, utilis est ad docendum, ad arguendum, ad corripiendum, ad erudiendum in justitia: ut perfectus sit homo Dei, ad omne opus bonum instructus. 2. *Tim.* 3. 16. 17.

Patientia autem opus perfectum habet: ut sitis perfecti et integri, in nullo deficientes. *Jac.* 1. 4.

Propter quod succincti lumbos mentis vestrae, sobrii perfecte sperate in eam, quae offertur vobis, gratiam, in revelationem Jesu Christi. 1. *Petr.* 1. 13.

PERJURIUM.

Perjurium prohibetur.

Non assumes nomen Domini Dei tui in vanum. *Exod.* 20. 7. *Vide Deut.* 5. 11.

Non perjurabis in nomine meo, nec pollues nomen Dei tui. Ego Dominus. *Lev.* 19.12.

Non perjurabis: reddes autem Domino juramenta tua. *Matth.* 5. 33.

Perjurii et falsi crimen.

Secunda Ægypti plaga est Ranarum, pro quarum ablatione promittit Pharao populum dimittere, nec facit: quare additur tertia Sciniphum, et quarta Muscarum, propter quas rursus Pharao promittit se filios Israel dimissurum, quod non facit. Exod. c. 8. *Sed nec ad quintam, sextam, septimam, octavam, et nonam plagam dimisit populum, ut toties, semper. tamen mendaciter promiserat. c.* 9. *et* 10.

Anima, quae juraverit, et protulerit labiis suis, ut vel male quid faceret vel bene, et idipsum juramento et sermone firmaverit, oblitaque postea intellexerit delictum suum, agat poenitentiam pro peccato, etc. *Lev.* 5. 4. 5.

Saul, placatus voce Jonathae, juravit, *se nihil mali amplius Davidi illaturum; sed pejeravit, et statim David iterum interficere tentavit.* 1. *Reg.* 19. 6.

Si peccaverit homo in proximum suum, et habuerit aliquod juramentum, quo teneatur a-

strictus, et venerit propter juramentum coram altari tuo in domum tuam, tu exaudies in coelo. 3. *Reg*. 8. 31. 32.

Ecce vos confiditis vobis in sermonibus mendacii, qui non proderunt vobis: furari, occidere, adulterari, jurare mendaciter, libare Baalim, et ire post Deos alienos, quos ignoratis. *Jerem*. 7. 8. 9.

Haec est maledictio, quae egreditur super faciem omnis terrae: quia omnis fur, sicut ibi (*in libro legis*) scriptum est, judicabitur: et omnis jurans, ex hoc similiter judicabitur, etc. *Zach*. 5. 3. *Vide et v*. 4.

Et accedam (*ait Dominus*) ad vos in judicio, et ero testis velox maleficis, et adulteris, et perjuris, et qui calumniatur mercedem mercenarii, viduas, et pupillos, et opprimunt peregrinum, nec timuerunt me, dixit Dominus exercituum. *Malach*. 3. 5.

Et intravit rex montem Sion, et vidit munitionem loci; et rupit citius juramentum, quod juravit: et mandavit destruere murum in gyro. 1. *Mach*. 6. 62.

Alcimus locutus est cum eis (*Judaeis*) verba pacifica: et juravit illis, dicens: Non inferemus vobis malum, neque amicis vestris. Et crediderunt ei, *sed perjurus iste* comprehendit ex eis sexaginta viros, et occidit eos in una die. *Ib*. 7. 15. 16. Et incubuit timor, et tremor in omnem populum (*Judaeorum*): quia dixerunt: Non est veritas, et judicium in eis: transgressi sunt enim constitutum, et jusjurandum, quod juraverunt. *v*. 18.

Simon misit petitam a Tryphone pecuniam, una cum filiis Jonathæ, ad ejus redemptionem; Tryphon autem, accepta pecunia, patrem occidit cum filiis. Ibid. c. 15. 19. 23. *Sic etiam Demetrius foedus cum Jonatha initum praevaricatus est. Supra c*. 11. 53.

Unde Menelaus accedens ad Andronicum, rogabat, ut Oniam interficeret. Qui cum venisset ad Oniam, et datis dextris cum jurejurando (quamvis esset ei suspectus), suasisset de asylo procedere, statim eum peremit, non veritus justitiam. Ob quam causam non solum Judaei, sed aliæ quoque nationes indignabantur, et moleste ferebant de nece tanti viri injusta, etc. 2. *Mach*. 4. 34. 35. *Vide et caput* 13. 3.

Et iterum negavit (*Petrus*) cum juramento: Quia non novi hominem. *Matth*. 26. 72. *Vide et v*. 74. *Item Mach*. 14. 71.

PERMISSIO CONTRA VOLUNTATEM.

Jacob permisit abduci Benjamin filium suum, et tenere dilectum, non sponte et libenter sed propter necessitatem ciborum, et escarum, ad instantiam filiorum. Gen. 43. 1.

Moyses permisit dari libel-

lum repudii odiosis uxoribus Judaeorum, quia timebat in eis uxoricidium. Deut. 24. 1. *Vide Mach.* 5. 31. *et c.* 19.7. 8. *Item Mach.* 10. 4. 5.

Igitur considerato David populo suo, constituit super eos tribunos et centuriones. — Dixitque rex ad populum: Egrediar et ego vobiscum. Et respondit populus: Non exibis, — quia tu unus pro decem millibus computaris: melius est igitur, ut sis nobis in urbe praesidio. Ad quos rex ait: Quod vobis videtur rectum, hoc faciam. 2. *Reg.* 18. 1. *et seq.*

Cognovit Simon, quod Tryphon cum dolo loqueretur, petens filios Jonathae, et centum talenta argenti; jussit tamen dari argentum et pueros, *ne forte adversus se inimicitiam populi concitaret.* 1. *Mach.* 13. 17.

PERSECUTIO.

Vide CRUX ET TRIBULATIO.

Persecutionis piorum exempla.

Dixitque Cain ad Abel fratrem suum: Egrediamur foras. Cumque essent in agro, consurrexit Cain adversus fratrem suum Abel, et interfecit eum. *Gen.* 4. 8.

Lot nepotem Abrahami abduxerunt tyranni captivum in mancipium cum omnibus, quos et quae habebat. Gen. 14. 12.

Persecutus est Ismael alienigena Isaacum inquilinum. Ibid. 21. 9. *Unde dixit Apostolus* (*Galat.* 4. 29.): Sed quomodo tunc is, qui secundum carnem natus fuerat, persequebatur eum, qui secundum spiritum: ita et nunc, etc.

Persequitur Esau pium fratrem Jacob, qui, ne occidatur ab eo, fugam arripere cogitur. Ibid. 27. 41. *et seq.*

Persecutus est rex Pharao cum suis Ægyptiis filios Israel. Exod. 14. 8. *Vide tot. Cap.*

Afflixeruntque nos Ægyptii, et persecuti sunt, imponentes opera gravissima. *Deut.* 26. 6.

Pluries et variis modis persecutus est Saul innocentem et pium David. 1. *Reg.* 18. 11. *et c.* 19. 10.11. *et* 20. *Item c.* 20. 31. *c.* 23. 14. 25. *c.* 24. 3. *c.* 26. 2.

Eumdem Davidem persequitur Absalom filius nequam. 2. *Reg.* 15. 14. *Vide et caput* 17. 12.

Persequi jurat Jezabel Eliam prophetam. 3. *Reg.* 19. 2.

Et ait rex Israel: Tollite Michaeam (*Prophetam*) — et mittite virum istum in carcerem, et sustentate eum pane tribulationis, et aqua angustiae, etc. *Ibid.* 22. 26. 27. *Item* 2. *Paral.* 18. 26.

Impius rex Sennacherib persequitur et occidere vult pium Tobiam. Tob. 1. 22.

Persequitur crudelissime Aman gentem Judaeam. Esther 3. 8. 9.

Principes militiae regis Sedeciae persequuntur Jeremiam,

et in carcerem mittunt. Jerem. 37. 14.

Et dixerunt principes regi *de Jeremia Propheta*) : Rogamus, ut occidatur homo iste.— Et dixit rex Sedecias: Ecce ipse in manibus vestris est. — Tulerunt ergo Jeremiam, et projecerunt eum in lacum, etc., qui erat in vestibulo carceris : et submiserunt Jeremiam funibus in lacum, in quo non erat aqua, sed lutum. *Ibid.* 38. 4. *et seq.*

Ananias, Misael, Azarias nolentes adorares statuam, quam rex Nabuchodonosor erexerat : ligati mittuntur in fornacem ignis ardentis. Dan. 3. 21. 33.

Mittitur pius Daniel bis in lacum leonum, sed illaesus evadit. Ibid. 6. 16. 23. *Item c.* 14. 30.

Persecutio Ecclesiae magna facta ab Antiocho. 1. *Mach.* 1. 23. *per totum Caput. Vide et* 2. *Mach.* 5. 13. *et seq.*

Tunc Herodes videns, quoniam illusus esset a Magis, iratus est valde, et mittens occidit omnes pueros, qui erant in Bethlehem, et in omnibus finibus ejus, a bimatu et infra. *Matth.* 2. 16.

Herodes persecutus est et interfecit Joonnem Baptistam. Ib. 14. 3. 10. *Item Marc.* 6. 17. 27. *Luc.* 3. 20.

Persequuntur Pharisaei caecum natum, propter recuperationem visus a Christo. Joannes. 9. 28. 34. *Vide totum Caput.*

Cogitaverunt autem principes Sacerdotum, ut et Lazarum interficerent : quia multi propter illum abibant ex Judæis, et credebant in Jesum. *Ibid.* 12. 10. 11.

Persequuntur Sadducaei Apostolos Christi, etc. Act. 4. 3. *Vide et c.* 5. 18. 33. *persecutionem Apostolorum.*

Seniores, Scribae, falsi testes, et consilium totum persequuntur Stephanum. Ibid. 6. 12. *Vide et c.*7. 54. *et seq. usq. ad finem.*

Facta est autem in illa die persecutio magna in Ecclesia, quae erat Jerosolymis, et omnes dispersi sunt per regiones, etc. *Ibid.* 8. 1.

Cum autem implerentur dies multi, consilium fecerunt in unum Judæi, ut eum interficerent (*Paulum*). *Ibid.* 9. 23. *Vide et v.* 24.

Eodem autem tempore misit Herodes rex manus, ut affligeret quosdam de Ecclesia. Occidit autem Jacobum fratrem Joannis gladio. Videns autem, quia placeret Judaeis, opposuit ut apprehenderet et Petrum.— Quem cum apprehendisset, misit in carcerem, etc. *Ibid.* 12. 1. *et seq.*

Judæi autem concitaverunt mulieres religiosas, et honestas, et primos civitatis, et excitaverunt persecutionem in Paulum, et Barnabam : et

ejecerunt eos de finibus suis. *Ibid.* 13. 50. *Vide c.* 14. 2. 5.

Lapidantesque Paulum, traxerunt extra civitatem, existimantes eum mortuum esse. *Ibid.* 14. 18.

Et cucurrit plebs adversus eos (*Paulum et Silam*): et magistratus, scissis tunicis eorum, jusserunt eos virgis cædi. Et cum multas plagas eis imposuissent, miserunt eos in carcerem, etc. *Ibid.* 16. 22. 23.

Demetrius argentarius gravem adversus Paulum seditionem excitat. Ibid. 19. 24. *Vide versus seq. usque ad finem.*

Et omnes, qui pie volunt vivere in Christo Jesu, persecutionem patientur. 2. *Tim.* 3. 12.

Persecutorum Ecclesiae Dei et Piorum ejus civium poenae, exempla.

Pharaonem propter persecutionem, qua persecutus est filios Israel, decem plagis afflixit Deus: et tandem submersit in mari rubro cum omni suo exercitu. Exod. c. 7. 8. 9. 10. *et c.* 14. 28.

Jehu in regem Israel uncto per prophetam mandat Deus, ut deleat domum Achab: occidit ergo Joram una cum Ochozia rege Juda; et corpus Jezabel a fenestra ipsius jussu praecipitatae canes devorant, juxta Eliae vaticinium. 4. *Reg. c.* 9. *Et c.* 10. *idem Jehu septuaginta filios Achab, et quadraginta duos fratres Ochoziae necari jubet, totamque delet progeniem Achab.*

Propter Rabsacis blasphemias, percutit angelus Domini 185000 *Assyriorum: quare fugiens Sennacherib, in templo idolorum suorum a filiis suis occiditur. Ibid.* 19. 35. 37. *Vide et Tob.* 1. 21. *Item* 2. *Paral.* 32. 21. *Isa.* 37. 36. 38. 1. *Mach.* 7. 41. 2. *Mach.* 8. 19. *et c.* 15. 22.

Sic et Achab juxta Micheae prophetiam in bello occiditur. 2. *Par.* 18. 33. *Item* 3. *Reg.* 22. 34.

Sic Holophernes persecutor Judaeorum cecidit per manus Judith. Judith 13. 10. *Sic et Aman. Esth.* 7. 10.

Porro viros illos, qui miserant Sidrach, Misach, et Abdenago (*in ignem*), interfecit flamma ignis. *Dan.* 3. 22.

Daniel supra Satrapas regni constituitur; et accusatus, quod regis edictum non servasset quia Deum coeli orabat, missus est in lacum leonum, sequentique die illaesus eductus, immissi, ac subito dilaniati sunt ejus accusatores. Ibid. c. 6. *Vide et c.* 14. 41.

Nicanor cum toto suo exercitu a Judaeis occisus est, amputato ipsius capite, ac dextera, quam irrisis Judaeorum sacrificiis superbe contra locum sanctum extenderat. 1. *Mach.* 7. 47.

Alcimus ob impia in locum sanctum facinora, percussus a

Deo paralysi, *mortuus est. Ib.* 9. 55. 56. *Vide totam Historiam Machabaeorum.*

Herodes Jacobum fratrem Joannis gladio faciens, *et Petrum in carcerem mittens*, *justo Dei judicio percussus ab Angelo*, *horribili morte periit*; et consumptus a vermibus, expiravit. *Act.* 12. 23.

PERSEVERANTIA ET CONSTANTIA IN PROPOSITIS. *Vide et* CONSTANTIA.

Dicta et exempla.

Eduxeruntque (*Angeli*) eum (*Lot*) et posuerunt extra civitatem: ibique locuti sunt ad eum, dicentes: Salva animam tuam: noli respicere post tergum nec stes in omni circa regione: sed in monte salvum te fac, ne et tu simul pereas. *Gen.* 19. 17. Respiciensque uxor ejus post se, versa est in statuam salis. *v.* 26. *Vide Sap.* 10. 6. 7.

Singulis diebus molesta erat Joseph domina sua: *ipse tamen perseveranter resistebat operi nefario. Ibid.* 39. 10.

Perseverantia Moysis, *tenentis manus elevatas in oratione*, *dum pugnarent Israelitae contra Amalec*, *obtinuit plenam de hoste victoriam. Exod.* 17. 12.

Dure reprehensus David a fratre suo majore, *et etiam dissuasus a Saule*, *non destitit a proposito*, *profligandi scilicet Philisthaeum gigantem*: *et v riliter pugnavit*, *et Goliath v cit.* 1. *Reg.* 17. 28. 33. *et* 5[illegible]

Perseveranter egit Joab [illegible] *obsidione Rabbath*, *donec* c[illegible] *pta fuit civitas.* 2. *Reg.* 12. 2[illegible] *et seq.*

Item in praelio contra Abs[illegible] *lom. Ibid.* 18. 2.

Et contra Sebam filium B[illegible] *chri in obsidione civitatis Ab*[illegible] *lae. Ibid.* 20. 13. *et seq.*

Quamvis Nehemias in aedi[illegible] *candis muris Jerusalem mul passus fuerit impedimenta*; *n*[illegible] *tamen cessavit ab opere*, *d*[illegible] *nec muri fuerunt totaliter co*[illegible] *stituti.* 2. *Esdr.* 4. 6. *et se*[illegible] *per totum.*

Eliachim sacerdos magn[illegible] *allocutus est omnem Israel*, d[illegible] cens: Scitote, quoniam exa[illegible] diet Dominus preces vestras si manentes permanseritis [illegible] jejuniis, et orationibus in co[illegible] spectu Domini, etc. *Judith* [illegible] 12. *Vide v.* 14. *et seq.*

Mardochaeus ita constant[illegible] *perstitit in suo proposito*, [illegible] *non solum adorare noluerit A*[illegible] *man*, *sed nec ei assurgere tra*[illegible] *seunti. Esth.* 3. 2. *et c.* 5. 9.

Et dixit Dominus ad Satan Numquid considerasti servu[illegible] meum Job, quod non sit [illegible] similis in terra, vir simplex [illegible] rectus ac timens Deum, et r[illegible] cedens a malo, et adhuc ret[illegible] nens innocentiam? Tu aute[illegible] commovisti me adversus eu[illegible] ut affligerem eum frustra *J*[illegible] 2. 3.

Superbi inique agebant usquequaque : a lege autem tua (*Domine*) non declinavi. *Psal.* 118. 51.

Ne æmuleris hominem injustum, nec imiteris vias ejus : quia abominatio Domini est omnis illusor. *Prov.* 3. 31. 32.

Non aemuletur cor tuum peccatores : sed in timore Domini esto tota die : quia habebis spem in novissimo, et praestolatio tua non auferetur. *Ibid.* 23. 17. 18.

Deprime cor tuum, et sustine : inclina aurem tuam, et suscipe verba intellectus : et ne festines in tempore obductionis. Sustine sustentationes Dei : conjungere Deo, et sustine, ut crescat in novissimo vita tua, etc. *Eccli.* 2. 2. 3. *per totum Caput.*

Sacrificium justi acceptum est, et memoriam ejus non obliviscetur Dominus. *Ibidem* 35. 9.

Si autem averterit se justus a justitia sua, et fecerit iniquitatem secundum omnes abominationes, quas operari solet impius, nunquid vivet? Omnes justitiae ejus, quas fecerat, non recordabuntur : in prævaricatione, qua praevaricatus est, et in peccato suo, quod peccavit, in ipsis morietur. *Ezech.* 18. 24.

Etiam si dixero justo quod vita vivat, et confisus in justitia sua fecerit iniquitatem : omnes justitiae ejus oblivioni tradentur, et in iniquitate sua, quam operatus est, in ipsa morietur. *Ibid.* 33. 13.

Socii Danielis constanter dixerunt regi Babylonis : Notum sit tibi, rex, quia Deos tuos non colimus, et statuam auream, quam erexisti, non adoramus. *Dan.* 3. 18.

Non intermisit Daniel propter crudele decretum Darii, quin oraret ter in die, sicut ante consueverat, et adoraret Dominum Deum suum. Ibid. 6. 10.

Constanter restitit Susanna duobus impudicis senibus, qui eam tam vehementi sollicitatione tentabant. Ibid. 13. 20.

Et multi de populo Israel definierunt apud se, ut non manducarent immunda : et elegerunt magis mori, quam cibis coinquinari immundis. 1. *Mach.* 1. 65.

Miram constantiam et perseverantiam habuit Eleazarus in tormentis, et magis elegit crudelissima morte puniri, quam contra legem carnes edere porcinas, vel simulare se comedisse. 2. *Mach.* 6. 18. *Vide et versus sequentes.*

Septem fratres cum pia matre bene perseveraverunt usque in finem, nec potuerunt ad prævaricationem legis adduci blanditiis, vel tormentis. Ibid. c. 7. *per totum.*

Et eritis odio omnibus propter nomen meum ; qui autem perseveraverit usque in finem,

hic salvus erit. *Matth.* 10. 22. *Idem verbatim habetur v.* 24. 13. *Item Marc.* 13. 13.

Vide praeclarum exemplum perseverantiae in muliere Chananaea, quae non intermisit Christum rogare, et ad misericordiam movere, licet ter repulsa. Matth. 15. 22. *et seq. Item Marc.* 7. 25. *et seq.*

Ex hoc (*scilicet quia dixerat Jesus Discipulis* : Nemo potest venire ad me, nisi fuerit et datum a Patre meo), — multi discipulorum ejus abierunt retro, et jam non cum illo ambulabant. *Joan.* 6. 66. 67.

Caecus natus a Domino illuminatus constanter perseveravit, contra Pharisaeos veritatem confitens atque defendens. Ibid. c. 9. *per totum.*

Hi omnes (*scil. discipuli*, *et Apostoli Domini*) erant perseverantes unanimiter in oratione cum mulieribus, et Maria matre Jesu, etc. *Act.* 1. 14.

Erant autem perseverantes (*scil. tria millia nuper baptizatorum*) in doctrina Apostolorum, et communicatione fractionis panis, et orationibus. *Ibid.* 2. 42.

Principes Judaeorum videntes — Petri constantiam et Joannis, comperto quod homines essent sine litteris, et idiotae, admirabantur, etc. *Ibid.* 4.13. *Vide et c.* 5. 42.

Qui (*Barnabas*) cum pervenisset (*Anthiochiæ*), et vidisset gratiam Dei, gavisus est: et hortabatur omnes in proposito cordis permanere in Domino: quia erat vir bonus, et plenus Spiritu Sancto et fide. *Ib.* 11. 23. 24.

Cumque dimissa esset synagoga, secuti sunt multi Judæorum, et colentium advenarum, Paulum, et Barnabam: qui loquentes suadebant eis, ut permanerent in gratia Dei. *Ib.* 13. 43.

Cumque evangelizassent(*Paulus et Barnabas*) civitati illi (*Derben*), et docuissent multos, reversi sunt Lystram, et Iconium, et Antiochiam, confirmantes animas discipulorum, exhortantesque ut permanerent in fide; et quoniam per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei. *Ib.*14.20.21.

Spiritus Sanctus per omnes civitates mihi (*Paulo*), protestatur dicens: quoniam vincula et tribulationes Jerosolymis me manent. Sed nihil horum vereor nec facio animam meam pretiosiorem quam me, dummodo consummem cursum meum, etc. *Ib.* 20. 23. 24.

Vide ergo bonitatem, et severitatem Dei: in eos quidem, qui ceciderunt, severitatem; in te autem bonitatem Dei, si permanseris in bonitate; alioquin et tu excideris. *Rom.* 11. 22.

Itaque, fratres mei dilecti, stabiles estote, et immobiles: abundantes in opere Domini semper, scientes quod labor

vester non est inanis in Domino. 1. *Cor.* 15. 58.

Ut jam non simus parvuli fluctuantes, et circumferamur omni vento doctrinae in nequitia hominum, in astutia ad circumventionem erroris, etc. *Ephes.* 4. 14. *Vide Coloss.* 1. 23.

Orantes omni tempore, — in omni instantia, et obsecratione pro omnibus sanctis. *Ib.* 6. 18. *Vide Philipp.* 3. 14. *et c.* 4. 1.

Vos autem, fratres, nolite deficere benefacientes. 2. *Thes.* 3. 13. *Vide et Galat.* 6. 9. *Item* 1. *Thess.* 1. 3. 10. *c.* 3. 8. *c.* 4. 1.

Nam et qui certat in agone, non coronatur, nisi legitime certaverit. 2. *Tim.* 2. 5.

Participes enim Christi effecti sumus: si tamen initium substantiæ ejus usque ad finem firmum retineamus. *Hebr.* 3. 14.

Cupimus autem, unumquemque vestrum eamdem ostentare sollicitudinem ad expletionem spei usque in finem: ut non segnes efficiamini, verum imitatores eorum, qui fide et patientia haereditabunt promissiones. *Ib.* 6. 11. 12. *Vide et v.* 15. *et c.* 10. 23. *et c.* 12. 7.

Patientia autem opus perfectum habet: ut sitis perfecti et integri, in nullo deficientes. *Jacob* 1. 4.

Vos quod audistis ab initio, in vobis permaneat: si in vobis permanserit quod audistis ab initio, et vos in Filio, et Patre manebitis. 1. *Joan.* 2. 24. *Vide Apoc.* 2. 26.

Esto fidelis usque ad mortem, et dabo tibi coronam vitae. *Apoc.* 2. 10.

Perseverantia in precibus commendatur.

Dicta et exempla.

Elias, repetitis, precibus impetrat tandem pluviam a Deo. 3. *Reg.* 18. 42. 45.

In die tribulationis meae Deum exquisivi, manibus meis nocte contra eum: et non sum deceptus. *Psal.* 76. 3.

Domine Deus salutis meae, in die clamavi, et nocte coram te. *Psal.* 87. 1.

Ecce mulier Chananaea, — clamavit, dicens ei (*Christo*): Miserere mei, Domine, filii David, etc. Qui non respondit ei verbum. Et accedentes discipuli ejus rogabant eum, dicentes: Dimitte eam; quia clamat post nos. Ipse autem respondens, ait: Non sum missus, nisi ad oves, quae perierunt domus Israel. At illa venit, et adoravit eum, dicens: Domine, adjuva me. Qui respondens ait: Non est bonum sumere panem filiorum, et mittere canibus. At illa dixit: Etiam Domine; nam et catelli edunt de micis, quae cadunt de mensa dominorum suorum. Tunc respondens Jesus, ait illi: O mulier! magna est fides tua:

fiat tibi sicut vis. *Matth.* 15. 22. *et seq. Vide Marc.* 7. 23. *et seq.*

Et si ille (*amicus*) perseveraverit pulsans (*et orans*), dico vobis, et si non dabit illi surgens, eo quod amicus ejus sit; propter improbitatem (*scil. importunitatem*) tamen ejus surget, et dabit illi quotquot habet necessarios (*panes*). Et ego dico vobis: Petite, et dabitur vobis, etc. *Luc.* 11. 8. 9. *Vide Matth.* 7. 7.

Dicebat autem (*Christus*) et parabolam ad illos (*discipulos suos*), quoniam oportet semper orare, et non deficere. *Ib.* 18. 1. *Vide exemplum judicis et viduae. v.* 2. *et seq. Vide pariter exemplum caeci. v.* 38. *qui non sinebat sibi prohiberi, ne clamaret*: Jesu, fili David miserere mei.

Omnes (*discipuli et Apostoli*) erant perseverantes unanimiter in oratione. *Actor.* 1. 14. *Vide et c.* 2. 42. *similia verba.*

Orationi (*sitis*) instantes. *Rom.* 12. 12.

Orantes omni tempore in spiritu: et ipso vigilantes in omni instantia, et obsecratione pro omnibus sanctis. *Ephes.* 6. 18. *Vide Coloss.* 4. 2. *Item* 1. *Thess.* 5. 17.

Estote itaque prudentes, et vigilate in orationibus. 1. *Petr.* 4. 7.

Perseverantia est Dei donum.

Qui (*Deus*) et confirmabit vos usque in finem sine crimine in die adventus Domini nostri Jesu Christi. 1. *Cor.* 1. 8.

Propter quod peto, ne deficiatis, etc. *Ephes.* 3. 13.

De caetero, fratres, confortamini in Domino, et in potentia virtutis ejus. *Ib.* 6. 10.

Qui cœpit in vobis opus bonum, perficiet usque in diem Christi Jesu. *Philipp.* 1. 6.

Deus est enim, qui operatur in vobis et velle, et perficere, pro bona voluntate (*sua*). *Ib.* 2. 13. *Vide* 1. *Thess.* 5. 24.

Oramus semper pro vobis, ut dignetur vos vocatione sua Deus noster, et impleat omnem voluntatem bonitatis suae, et opus fidei in virtute, etc. 2. *Thess.* 1. 11.

Deus autem pacis, — aptet vos in omni bono, etc. *Hebr.* 13. 20. 21.

Deus autem omnis gratiae, qui vocavit nos in aeternam suam gloriam in Christo Jesu, modicum passos ipse perficiet, confirmabit, solidabitque. 1. *Petr.* 5. 10.

PERSONA.

Personarum acceptio illicita, nec Deus personam respicit. Vide et Acceptio personarum.

Non facies quod iniquum est nec injuste judicabis. Non consideres personam pauperis, nec honores vultum potentis: juste judica proximo tuo. *Lev.* 19. 15.

Nulla erit distantia personarum : ita parvum audietis , ut magnum ; nec accipietis cujusquam personam , quia Dei judicium est. *Deut.* 1. 17.

Quia Dominus Deus vester, ipse est Deus deorum, et Dominus dominantium, Deus magnus , et potens , et terribilis, qui personam non accipit , nec munera. *Ib.* 10. 17.

Non accipies personam, nec munera. *Deut.* 16. 19.

Et dixit Dominus ad Samuelem : Ne respicias vultum ejus , neque altitudinem staturae ejus (*Eliab*) ; quoniam abjeci eum , nec juxta intuitum hominis ego judico : homo enim videt ea quae parent , Dominus autem intuetur cor. 1. *Reg.* 16. 7.

Sit timor Domini vobiscum, et cum diligentia cuncta facite: non est enim apud Dominum Deum nostrum iniquitas, nec personarum acceptio , nec cupido munerum. 2. *Paral.*19.7.

Qui non accipit personas principum : nec cognovit tyrannum , cum disceptaret contra pauperem : opus enim manuum ejus sunt universi. *Job* 34. 19.

Accipere personam impii (*in judicio*) , non est bonum, ut declines a veritate judicii. *Prov.* 18. 5.

Haec quoque sapientibus (*dico*) : Cognoscere personam in judicio , non est bonum. *Ib.* 24. 23.

Qui cognoscit in judicio faciem, non bene facit : iste pro buccella panis deserit veritatem. *Ib.* 28. 21.

Non enim subtrahet personam cujusquam Deus , nec verebitur magnitudinem cujusquam : quoniam pusillum et magnum ipse fecit , et aequaliter cura est illi de omnibus. *Sap.* 6. 8.

Est qui perdet animam suam prae confusione , et ab imprudenti persona perdet eam: personae autem acceptione perdet se. *Eccli.* 20. 24.

Et noli inspicere sacrificium injustum , quoniam Dominus judex est , et non est apud illum gloria personae. Non accipiet Dominus personam in pauperem , et deprecationem laesi exaudiet. *Ib.* 35. 15. 16. *Vide Isa.* 11. 3.

Ne accipias personam , ut delinquas. *Eccli.* 42. 1.

Propter quod et ego dedi vos contemptibiles , et humiles omnibus populis, sicut non servastis vias meas, et accepistis faciem in lege. Numquid non pater unus omnium nostrum ? numquid non Deus unus creavit nos ? quare ergo despicit unusquisque nostrum fratrem suum , violans pactum patrum nostrorum ? *Malach.* 2. 9. 10.

Magister (*aiunt Pharisaei tentantes Christum*) , scimus quia verax es, et viam Dei in veritate doces , et non est tibi cura de aliquo : non enim

respicis personam hominum. *Matth.* 22. 16. *Item Marc.* 12. 14. *Luc.* 20. 21.

Aperiens autem Petrus os suum, dixit: In veritate comperi, quia non est personarum acceptor Deus: sed in omni gente, qui timet eum, et operatur justitiam, acceptus est illi. *Actor.* 10. 34. 35.

Non enim est acceptio personarum apud Deum. *Rom.* 2. 11. *Vide Ephes.* 6. 9.

Deus personam hominis non accipit; mihi enim qui videbantur esse aliquid, nihil contulerunt. *Galat.* 2. 6. *Vide* 1. *Petr.* 1. 17.

Qui enim injuriam facit, recipiet id, quod inique gessit: et non est personarum acceptio apud Deum. *Coloss.* 3. 25.

Fratres mei, nolite in personarum acceptione habere fidem Domini nostri Jesu Christi gloriae. *Jacob* 2. 1. Si autem personas accipitis, peccatum operamini, redarguti a lege, quasi transgressores. *v.* 9.

Persuasiones malae. Vide *Consilia mala.*

PES.

Pedes, affectus, cogitationes, consilia, opera, et progressus hominum tum piorum tum impiorum in hac vita significant.

Deus pedes sanctorum suorum servabit, et impii in tenebris conticescent. 1. *Reg.* 2.9.

Posuisti in nervo pedem meum, et observasti omnes semitas meas, et vestigia pedum meorum considerasti. *Job* 13. 27.

Infixæ sunt gentes in interitu, quem fecerunt: in laqueo isto, quem absconderunt, comprehensus est pes eorum. *Ps.* 9.16.

Oculi mei semper ad Dominum: quoniam ipse evellet de laqueo pedes meos. *Psal.* 24.15.

Qui (*Deus*) posuit animam meam ad vitam; et non dedit in commotionem pedes meos. *Psal.* 65. 9.

Lucerna (*Deus*) pedibus meis verbum tuum; et lumen semitis meis. *Psal.* 118. 105.

Non det (*Deus*) in commotionem pedem tuum. *Psal.* 120.3.

Illuminare his, qui in tenebris et in umbra mortis sedent, ad dirigendos pedes nostros in viam pacis. *Luc.* 1.79. Et gressus rectos facite pedibus vestris: ut non claudicans quis erret, magis autem sanetur. *Hebr.* 12. 13.

PETITIO. *Vide et* ORATIO.

Petitiones et orationes fidelium non vanae.

Cumque levaret Moyses manus, vincebat Israel, etc. *Exod.* 17. 11.

Et clamavit Samuel ad Dominum pro Israel, et exaudivit eum Dominus. 1. *Reg.* 7. 9.

Dixit Elias: Vivit Dominus Deus Israel, in cujus conspectu sto, si erit annis his ros et plu-

via, nisi juxta oris mei verba. 3. *Reg.*17.1. *Vide Jacob* 5.17.

Respondensque Elias, dixit quinquagenario: Si homo Dei sum, descendat ignis de cœlo, et devoret te, et quinquaginta tuos. Descendit itaque ignis de coelo, et devoravit eum, et quinquaginta qui erant cum eo. 4. *Reg.* 1. 10. *Vide et v.* 12. *ubi idem repetitur.*

Oratione et petitione sua suscitavit Eliseus filium Sunamitidis mortuum. Ib. 4. 32.*et seq.*

Ezechias conversus ad Dominum, pro liberatione urbis Jerusalem precatur, et exauditur. Ibid. 19. 1. *per totum Caput. Vide Isa.* 37. 1. *pariter per totum.*

Job autem servus meus (*Dixit Deus amicis Job*) orabit pro vobis: faciem ejus suscipiam, ut non vobis imputetur stultitia. *Job* 42. 8.

Voce mea ad Dominum clamavi: et exaudivit me de monte sancto suo. *Psal.* 3. 5.

Cum invocarem; exaudivit me Deus justitiae meae.*Psal.*4. 2. Et scitote, quoniam mirificavit Dominus sanctum suum, Dominus exaudiet me cum clamavero ad eum. *v.* 4.

Desiderium pauperum exaudivit Dominus: præparationem cordis eorum audivit auris tua. *Psal. h.* 10. 17.

In tribulatione mea invocavi Dominum, et ad Deum meum clamavi: et exaudivit de templo sancto suo vocem meam: et clamor meus in conspectu ejus, introivit in aures ejus. *Psal.* 17. 7. *Item* 2. *Reg.*22.7.

Non sprevit, neque despexit (*Dominus*) deprecationem pauperis: nec avertit faciem suam a me: et cum clamarem ad eum, exaudivit me. *Psal.* 21. 25.

Domine Deus meus, clamavi ad te, et sanasti me.*Psal.*29.3.

Exaudisti (*Domine*) vocem orationis meæ, dum clamarem ad te. *Psal.* 30. 23.

Exquisivi Dominum, et exaudivit me: et ex omnibus tribulationibus meis eripuit me. *Psal.* 33. 5. Clamaverunt justi, et Dominus exaudivit eos: et ex omnibus tribulationibus eorum liberavit eos. *v.* 18.

Quoniam in te, Domine, speravi, tu exaudies me, Domine Deus meus. *Psal.* 37. 16.

Expectans expectavi Dominum, et intendit mihi: et exaudivit preces meas, et eduxit me de lacu miseriae, et de luto fæcis. *Psal.* 39. 2. 3.

Ego autem ad Deum clamavi: et Dominus salvabit me. Vespere, et mane, et meridie narrabo et annuntiabo: et exaudiet vocem meam. *Psal.* 54. 17.18.

Quoniam exaudivit pauperes Dominus: et vinctos suos non despexit. *Psal.* 68. 34.

Voce mea ad Dominum clamavi: voce mea ad Deum, et intendit mihi. In die tribulationis meae Deum exquisivi, manibus meis nocte contra

eum : et non sum deceptus. *Psal.* 76. 2. 3.

In die tribulationis meæ clamavi ad te (*Domine*) ; quia exaudisti me. *Psal.* 85. 7.

Quoniam in me speravit, liberabo eum : protegam eum, quoniam cognovit nomen meum. Clamabit ad me, et ego exaudiam eum : cum ipso sum in tribulatione : eripiam eum, et glorificabo eum, etc. *Ps.* 90. 14. 15.

Moyses, et Aaron in sacerdotibus ejus : et Samuel inter eos, qui invocant nomen ejus : invocabant Dominum, et ipse exaudiebat eos : in columna nubis loquebatur ad eos. *Psal.* 98. 6. 7.

Deus respexit in orationem humilium : et non sprevit precem eorum. *Psal.* 101. 18.

De tribulatione invocavi Dominum : et exaudivit me in latitudine Dominus. *Ps.* 117.5.

Ad Dominum cum tribularer clamavi, et exaudivit me. *Psal.* 119. 1.

Prope est Dominus omnibus invocantibus eum : omnibus invocantibus eum in veritate. Voluntatem timentium se faciet, et deprecationem eorum exaudiet : et salvos faciet eos. *Psal.* 144. 18. 19.

Longe est Dominus ab impiis, et orationes justorum exaudiet. *Prov.* 15. 29.

Populus enim Sion habitabit in Jerusalem : plorans nequaquam plorabis, miserans miserebitur tui : ad vocem clamoris tui statim ut audierit, respondebit tibi. *Isa.* 30. 19.

Et misit Isaias filius Amos ad Ezechiam, dicens : Haec dicit Dominus Deus Israel : pro quibus rogasti me, *exaudivi te. Ibid.* 37.21. *Vide* 4. *Reg.* 19.20.

Et factum est verbum Domini ad Isaiam dicens : Vade, et dic Ezechiæ : Hæc dicit Dominus Deus David patris tui : Audivi orationem tuam ; et vidi lacrymas tuas : ecce ego adjiciam super dies tuos quindecim annos : et de manu regis Assyriorum eruam te, et civitatem istam, et protegam eam. *Ibid.* 38.4. *et seq. Vide* 4. *Reg.* 20.5.6.

Hæc dicit Dominus : In tempore placito exaudivi te, et in die salutis auxiliatus sum tui. *Ibid.* 49. 8. *Vide* 2. *Cor.* 6. 2.

Tunc invocabis, et Dominus exaudiet : — Ecce adsum : si abstuleris de medio tui catenam (*peccatorum*), et desieris extendere digitum, et loqui quod non prodest. *Ibid.* 58. 9.

Electi mei non laborabunt frustra, neque generabunt in conturbatione : quia semen benedictorum Domini est, et nepotes eorum cum eis. Eritque, antequam clament, ego exaudiam : adhuc illis loquentibus, ego audiam. *Ibid.* 65. 23. 24.

Et invocabitis me, et ibitis : et orabitis me, et ego exaudiam vos, etc. *Jerem.* 29. 12.

Clama ad me, et exaudiam te : et annuntiabo tibi grandia,

et firma, quae nescis. *Ibidem* 33. 3.

Omnis enim, qui petit, accipit: et qui quaerit, invenit: et pulsanti aperietur, etc. *Matth.* 7. 8. *Vide Marc.* 11. 24. *Item Luc.* 11. 10. *Joan.* 16. 23. 24.

Si duo ex vobis consenserint super terram, de omni re quacumque petierint, fiet illis a Patre meo, qui in coelis est. *Ibid.* 18. 19.

Et omnia, quaecumque petieritis in oratione credentes, accipietis. *Ibid.* 21. 22.

Et quodcumque petieritis Patrem in nomine meo, hoc faciam: ut glorificetur Pater in Filio. Si quid petieritis me in nomine meo, hoc faciam. *Joan.* 14. 13. 14.

Si manseritis in me, et verba mea in vobis manserint: quodcumque volueritis petetis, et fiet vobis. *Ibid.* 15. 7.

Et cum orassent, motus est locus, in quo erant congregati et repleti sunt omnes Spiritu Sancto, et loquebantur verbum Dei cum fiducia. *Actor.* 4. 31.

Media autem nocte, Paulus et Silas orantes laudabant Deum, et audiebant eos, qui in custodia erant, subito vero terræmotus factus est magnus, ita ut moverentur fundamenta carceris. Et statim aperta sunt omnia ostia, et universorum vincula soluta sunt. *Ibid.* 16. 25. 26.

Si quis autem vestrum indiget sapientia, postulet a Deo, qui dat omnibus affluenter, et non improperat: et dabitur ei. Postulet autem in fide nihil haesitans, etc. *Jacob* 1. 5. 6.

Quia oculi Domini super justos, et aures ejus in preces eorum. 1. *Petr.* 3. 12. *Vide Psal.* 33. 16.

Carissimi, si cor nostrum non reprehenderit nos, fiduciam habemus ad Deum: et quidquid petierimus, accipiemus ab eo: quoniam mandata ejus custodimus, et ea, quae sunt placita coram eo, facimus. 1. *Joan.* 3. 21. 22.

Et haec est fiducia, quam habemus ad eum (*Deum*) quia quodcumque petierimus secundum voluntatem ejus, audit nos, etc. *Ibid.* 5. 14. *Vide et v.* 15.

Petitiones justae esse debent. Exempla.

Sitiensque valde (*Samson*) clamavit ad Dominum, et ait: Tu dedisti in manu servi tui salutem hanc maximam atque victoriam: en siti morior: incidamque in manus incircumcisorum. Aperuit itaque Dominus molarem dentem in maxilla asini, et egressae sunt ex eo aquae. Quibus haustis, refocillavit spiritum, et vires recepit. *Judic.* 15. 18. 19.

Cum esset Anna amaro animo: oravit ad Dominum, flens largiter, et votum vovit, dicens: Domine exercituum, si respiciens videris afflictionem famu-

læ tuæ, et recordatus mei fueris, nec oblitus ancillæ tuæ: dederisque servæ tuæ sexum virilem: dabo eum Domino omnibus diebus vitae ejus: *et exaudivit Dominus petitionem ejus*. 1. *Reg*. 1. 10. 11. *Vide tot. C. Vide simile de Zach. Luc*. 1. 13.

Placuit ergo sermo coram Domino, quod Salomon postulasset hujuscemodi rem (*scil. sapientiam*), *et dedit illi hanc, et divitias, etc*. 3. *Reg*. 3. 10. *Vide et versus sequentes. Item* 2. *Par*. 1. 10. *et seq. Sap*. 9. 4. *et* 10.

Petiit Eliseus duplicem spiritum Eliae, et accepit. 4. *Reg*. 2. 9. 15.

Petitionum injustarum exempla.

Dixeruntque omnes viri Jabes ad Naas: Habeto nos fœderatos, et serviemus tibi. Et respondit ad eos Naas Ammonites: In hoc feriam vobiscum fœdus, ut eruam omnium vestrum oculos dextros, ponamque vos opprobrium in universo Israel. 1. *Reg*. 11. 1. 2.

Dixit Adonias ad Bethsabee: Precor, ut dicas Salomoni regi — ut det mihi Abisag Sunamitidem uxorem, etc. 3. *Reg*. 2. 17.

Dixit mater filiorum Zebedaei ad Jesum: Dic, ut sedeant hi duo filii mei, unus ad dexteram tuam, et unus ad sinistram, in regno tuo. *Matth*. 20. 21. *Vide Marc*. 10. 37.

Herodiadis filia petivit a ge, dicens: Volo, ut pr nus des mihi in disco ca Joannis Baptistæ. *Marc*. 6. *Item Matth*. 14. 8.

Pietas. Vide *Adoratio*, *e Thesaurum Patrum. Bona opera. Invocatio. Opera etc. etc.*

Pietas mulierum. Vide *Mulierum pietas*.

PIGNUS.

Pignus salutis nostrae est Spiritus Sanctus.

Ipse enim Spiritus testin nium reddit spiritui nostr quod sumus filii Dei. *Rom*. 8. 1

Qui unxit nos Deus, qui signavit nos, et dedit pign Spiritus in cordibus nostris. *Cor*. 1. 21. 22.

Qui autem efficit nos in h ipsum, Deus, qui dedit no pignus Spiritus. *Ibid*. 5. 5.

In quo et vos, cum audisse verbum veritatis (Evangelii salutis vestrae), in quo et c dentes signati estis Spiritu p missionis sancto, qui est pign haereditatis nostræ, in rede ptionem acquisitionis, in la dem gloriæ ipsius *Eph*. 1. 13. 1

Et nolite contristare Spi tum Sanctum Dei: in quo gnati estis in diem redempt nis. *Ib*. 4. 30.

PIGRITIA. *Vide et* ACEDIA *et* NEGLIGENTIA.

Pigritia damnatur.

Vult, et non vult pige

anima autem operantium impinguabitur. *Prov.* 13. 4.

Pigredo immittit soporem, et anima dissoluta esuriet. *Ib.* 19.15. Abscondit piger manum suam sub ascella, nec ad os suum applicat eam. *v.* 24. *Item c.* 26. 15.

Noli diligere somnum, ne te egestas opprimat. *Ib.* 20. 13.

Desideria occidunt pigrum: noluerunt enim quidquam manus ejus operari, etc. *Ibid.* 21. 25.

Dicit piger: Leo est foris, in medio platearum occidendus sum. *Ibid.* 22. 13. *Item c.* 26. 13.

Pigritiae mala.

Propter frigus piger arare noluit: mendicabit ergo æstate, et non dabitur illi. *Prov.* 20.4.

Cogitationes robusti semper in abundantia: omnis autem piger semper in egestate est. *Ibid.* 21. 5.

Per agrum hominis pigri transivi, et per vineam viri stulti: et ecce totum repleverant urticæ, et operuerant superficiem ejus spinae, et maceria lapidum destructa erat. *Ibid.* 24. 30. 31. Parum, inquam, dormies, modicum dormitabis, pauxillum manus conseres, ut quiescas: et veniet tibi quasi cursor egestas, et mendicitas quasi vir armatus. *v.* 33. 34.

Qui operatur terram suam, satiabitur panibus: qui autem sectatur otium, replebitur egestate. *Ibid.* 28. 19. *Item c.* 12. 11.

Cum autem dormirent homines, venit inimicus ejus, et superseminavit zizania in medio tritici, et abiit. *Matth.* 13. 25.

PLAGA DEI, SEU VINDICTA.

Hominis peccata fuere Diluvii causa. Gen. c. 6. *Vide et cap.* 18. *Sodomorum eversionem.*

Moyses et Aarum ad pharaonem loquuntur, virgam vertunt in serpentem, et aquam virga percussam in sanguinem, quae etiam faciunt magi Pharaonis suis incantationibus; quam ob causam Pharao magis induratur. Exod. c. 7. *Item Psal.* 77. 44. *et Psal.* 104. 29.

Secunda Ægypti plaga est Ranarum, pro quarum oblatione promittit Pharao populum dimittere, nec facit; quare additur tertia Sciniphum, et quarta Muscarum; propter quas rursum promittit Pharao se filios Israel dimissurum, quod non facit. Ibid. c. 8. *Item Psal.* 77. 43. *et Psal.* 104. 30. 31. *Item Sap.* 16. 9.

Quinta plaga est Pestis in jumentis, sexta Ulcerum, septima Grandinis, ob quam promittit Pharao se dimissurum populum, si cesset; verum nec id complet, imo amplius se obdurat. Nullus autem filiorum Israel in his malis aliquid pa-

titur damni. Ibid. c. 9. *Item Psal.* 77. 47.48. *et* 104.32.33.

Octava plaga est Locustarum, quibus ablatis, obduratus Pharao ne sic quidem juxta condictum dimittit populum: quapropter nona additur, nempe Tenebrarum densissimarum. Ibid. c. 10. *Item Psal.* 77. 46. *et Psal.* 104.34. 35. *Item Sap.* 16. 9. *et c.* 17. 17.

Factum est autem in noctis medio, percussit Dominus omne primogenitum in terra Ægypti, a primogenito Pharaonis, qui in solio ejus sedebat, usque ad primogenitum captivæ, quæ erat in carcere, et omne primogenitum jumentorum — et ortus est clamor magnus in Ægypto: neque enim erat domus: in qua non jaceret mortuus. *Exod.* 12. 29. 30. *Item Psal.* 77. 51. *et* Psal. 104. 36.

Pharao filios Israel persequens et mare per siccum post illos ingrediens, cum universo equitatu et curribus submergitur. Ibid. c. 14. *et* 15. *Item Psal.* 77. 53. *et Psal.* 105. 11. *Item Sap.* 10. 19.

Fames in terra, et pestilentia, aerugo et aurugo, locusta et bruchus, bellum, hostes, vastatio regionum, et portarum civitatis obsessio, omnisque plaga et infirmitas. 2. *Par.* 6. 28. *Item* 3. *Reg.* 8. 37.

Quod si dixerint ad te (*Jeremia*): Quo egrediemur? dices ad eos: Haec dicit Dominus: Qui ad mortem, ad mortem: et qui ad gladium, ad gladium: et qui ad famem, ad famem: et qui ad captivitatem, ad captivitatem, etc. *Jerem.* 15. 2. *Vide et versus sequentes.*

Planctus. Vide *Lacrymae.*

POENA.

Poena peccati non statim universa remittitur, remissa culpa.

Dixitque Dominus (*Moysi petenti a Domino veniam peccatorum populi Israel*): Dimisi juxta verbum tuum—*Sed qui peccaverunt* non videbunt terram, pro qua juravi patribus eorum, nec quisquam ex illis, qui detraxit mihi, intuebitur eam. *Num.* 14. 20. 23. *Vide Deut.* 35.

Et dixit David ad Nathan: Peccavi Domino. Dixitque Nathan ad David: Dominus quoque transtulit peccatum tuum: non morieris. *Attamen filius ejus mortuus est, et David varie punitus fuit.* 2. *Reg.* 12. 13. 18.

David ob numeratum populum, Gad Propheta correptus, ex tribus oblatis flagellis pestem triduanam elegit, qua in populum saeviente, ac 70000. *interemptis, orat David Dominum, et a Gad Propheta admonitus in area Areuna, dato pretio, altare erigit, cessatque*

pestis. Ibid. c. 24. *Vide et* 1. *Paral. c.* 21.

Poenae divinae exempla.

Graviter punivit Deus peccatum primorum parentum, quod ipsi credebant leve, nec ita dure puniendum fore. Gen. c. 3.

Universo mundo Deus non pepercit, sed ipsum pene totum diluvii inundatione delevit. Ibid. c. 7.

Quinque civitates propter peccatum Sodomiticum foetentes: ignis conflagratione consumptae sunt per Angelos a Deo missos. Ibid. c. 19.

Pharao cum omni exercitu persequens filios Israel, in mari Rubro submergitur. Exod. c. 14. *et* 15. *Vide Psal.* 77. 53.*et Psal.* 105. 11. *Item Sap.* 10. 19.

Quia populus Amalec voluit impedire filios Israel euntes in terram promissionis, dixit Dominus ad Moysen: Delebo — memoriam Amalec sub coelo. *Ibid.* 17. 8. 14.

Propter vitulum, quem adoraverunt Israelitae, ceciderunt una die 23000 *hominum. Ibid.* 32. 28.

Egressus est ignis a Domino, et devoravit Nadab et Abiu filios Aaron, quia arreptis thuribulis ignem alienum et incensum desuper posuerunt, et coram Domino obtulerunt. Lev. 10. 1.

Jussit Dominus, puerum blasphemum extra castra educi, et ab universa populo lapidari. Ib. 23. *v.* 11. 14. *et* 23.

Carnibus, quas miserat Dominus voracibus filiis Israel, adhuc existentibus in dentibus eorum, percussit *Dominus populum* plaga magna nimis. *Num.* 11. 33. *Vide Psal.* 77. 30. 31.

Percussit Dominus Mariam lepra, quia locuta est contra Moysen fratrem suum. Ibid. 12. 10.

De sexcentis millibus virorum, qui numerati sunt, nullus intravit terram promissionis propter eorum peccata, praeter Caleb et Josue, sicut minatus est Dominus. Ibid. 14.23. 24. *Vide c.* 11. 21.

Ligna colligens in Sabbato fuit praecepto Domini lapidatus. Ibid. 15. *v.* 32. 35. *et* 36.

Terribili morte punivit Dominus Core et complices ejus. Ib. 16. 31. *Item Psal.* 105.17.

Haesitantem ad aquas contradictionis Moysen Dominus dure punivit, cum tamen usque tunc sancte et fideliter se gessisset, tam ad Deum, quam erga populum. Ibid. 20. 12. *Vide Psal.* 105. 32.

Misit Dominus serpentes ignitos in populum, quia pertaeduerat eum itineris et laboris; et dixerat: Cur eduxisti nos de Ægypto? etc. *Ib.* 21. 4. *et seq. Vide Sap.* 16. 6. *Item* 1. *Cor.* 10. 9.

Acham filius Charmi cum

tota cognatione et supellectili sua misere periit, quia abstulerat de anathemate Jericho. Josue 7. 24. *et seq.*

Pro peccato in uxore Levitæ commisso, tota tribus Benjamin, exceptis sexcentis hominibus, fuit, Domino jubente, deleta. Judic. c. 20. *per totum.*

Heli peccantes filios corripuit, sed leviter; propter quod ipse in eis et cum eis punitus est. 1. *Reg.* 2. 23. *et seq. et c.* 3. 17. 18.

Quia Saul obtulit holocaustum contra mandatum Samuelis, reprobatus fuit. Et insuper quia Agag regem Amalec, et greges ovium reservavit. Ibid. 13. 13. 14. *et c.* 15. 9. *Vide totum Caput.*

Adducente David arcam Domini super plaustrum, Oza tenuit eam, ne caderet, quia boves calcitrantes inclinaverant eam; et percussit eum Dominus super temeritate ista, et mortuus est ibi. 2. *Reg.* 6. 6. 7. *Item Paral.* 13. 9. 10.

Propter peccatum Saul crucifixi sunt a Gabaonitis septem filii ejus post ejus mortem, quia fames magna praevaluerat in terra. Ibid. c. 21. *per totum.*

Septuaginta millia hominum mortui sunt propter elationem David, quando fecit populum numerare. Ibid. c. 24. *Item* 1. *Paral. c.* 21.

Vir Dei, qui venit de Juda, et nuntiavit Jeroboam subversionem altaris, et nativitatem Josiae, occisus fuit a leone, eo quod contra praeceptum Domini comedit panem in domo cujusdam Prophetae. 3. *Reg.* 13. 1. *per totum.*

Quadraginta duo pueri a duobus ursis fuerunt lacerati, pro eo, quod illuserant Eliseo, dicentes: ascende calve, ascende calve. 4. *Reg.* 2. 23. 24.

Si tam graviter punitum fuit Giezi peccatum, qui accepit munera a Naaman, voluntarie ei data: quid erit de illis, qui accipiunt aliena vel fraudulenter exacta, vel violenter extorta? Ibid. 5. 20. *et seq.*

Quia Ezechias ostendit thesauros suos nuntiis regis Babylonis, amisit eos; cum tamen illi de terra longinqua venissent, et videretur, quod laetanter recipi debuissent. Ibid. 20. 13. *et seq. Item Isa.* 39. 2. *et seq.*

Populum peculiarem et dilectum tradidit Dominus in manus Nabuchodonosor: qui totam gentem crudeliter captivam fecit, sanctam civitatem combussit, et templum destruxit. Ibid. c. 25. *per totum. Item Jerem. c.* 52. *pariter per totum.*

Ozias rex Juda cepit thuribulum, et more sacerdotum voluit adolere incensum, statimque est orta lepra in fronte ejus. 2. *Paral.* 26. 16. 19.

Pro eo, quod elevatae sunt filiae Sion, etc. *Isa.* 3. 16. *et seq.* Erit pro suavi odore fœtor,

etc. Pulcherrimi quoque viri tui gladio cadent, et fortes tui in praelio, etc. *v.* 24. *et seq.*

Reges Babylonis filios Israel crudeliter tractaverunt, postea etiam ipsi cum inclyta civitate sua fuerunt destructi, sicut minatus est Dominus. Ib. c. 14. 21. *et* 47. *per tot. Item Jerem. c.* 50. *et* 51. *pariter per tot.*

Heliodorus fuit graviter flagellatus, eo quod viduarum et pupillorum deposita coluit asportare. 2. *Mach.* 3. 23. *et seq. usq. ad fin.*

Antiochus rex fuit tam gravi plaga percussus, ita ut de corpore impii vermes scaturirent —odore etiam illius, et foetore exercitus gravaretur. *Ibid.* 9. 5. 9. *Vide et versus sequentes.*

Servum nequam, qui noluit dimittere conservo centum denarios, iratus Dominus ejus tradidit eum tortoribus, quoadusque redderet universum debitum. *Matth.* 18. 28. 34.

Inutilem servum, qui traditum sibi non curavit multiplicare talentum, praecepit Dominus illo, quod habuerat, spoliari, et in tenebras exteriores ejici. Ibid. 25. 28. 30.

Fraus illa, quam commisit Ananias, conscia Saphira uxore sua, gravi fuit ultione punita. Act. 5. 1. *et seq. usq. ad v.* 11.

Herodes, vestitus veste regia, sedit pro tribunali, etc. Populus autem acclamabat: Dei voces, et non hominis. Confestim autem percussit eum Angelus Domini, eo quod non dedisset honorem Deo, et consumptus a vermibus, expiravit. *Ib.* 12. 21. *et seq.*

POENITENTIA.

(*Vide Thesaurum Patrum*)

Poenitentia et satisfactio pro peccatis.

Laboravi in gemitu meo, lavabo per singulas noctes lectum meum: lacrymis meis stratum meum rigabo. *Psal.* 6. 7.

Facite ergo fructum dignum poenitentiae. *Matth.* 3. 8.

Facite ergo fructus dignos pœnitentiæ, et ne cœperitis dicere: Patrem habemus Abraham. Dico enim vobis, quia potens est Deus de lapidibus istis suscitare filios Abrahæ. *Luc.* 3. 8.

Poenitentiam (inquit) (*Petrus*) agite, et baptizetur unusquisque vestrum in nomine Jesu Christi, in remissionem peccatorum vestrorum: et accipietis donum Spiritus Sancti. *Actor.* 2. 38. *Vide et c.* 3. 19.

Pœnitentiam itaque age (*ait Petrus Simoni mago*) ab hac nequitia tua: et roga Deum, si forte remittatur tibi hæc cogitatio cordis tui. *Ib.* 8. 22.

Quæ enim secundum Deum tristitia est, pœnitentiam in salutem stabilem operatur: sæculi autem tristitia mortem operatur. 2. *Cor.* 7. 10.

Poenitentiae Sacramentum.

Vade, ostende te Sacerdoti.

Matth. 8. 4. *Item Marc.* 1. 44. *Luc.* 5. 14.

Amen dico vobis, quaecumque alligaveritis super terram, erunt ligata et in cœlo: et quæcumque solveritis super terram, erunt soluta et in coelo. *Ib.* 18. 18. *Vide c.* 16. 18.

Accipite Spiritum Sanctum: quorum remiseritis peccata, remittuntur eis: et quorum retinueritis, retenta sunt. *Joan.* 20. 22. 23.

Multique credentium veniebant confidentes, et annuntiantes actus suos. *Actor.* 19. 18.

Confitemini ergo alterutrum peccata vestra, et orate pro invicem. *Jacob* 5. 16.

Si dixerimus, quoniam peccatum non habemus, ipsi nos seducimus, et veritas in nobis non est. 1. *Joan.* 1. 8. *Vide* 3. *Reg.* 8. 46. 2. *Paral.* 6. 36. *Prov.* 20. 9. *Eccles.* 7. 20.

Poenitentia praedicatur.

Haec dicit Dominus exercituum, Deus Israel: Bonas facite vias vestras, et studia vestra, et habitabo vobiscum in loco isto. *Jer.* 7. 3. *Item c.* 26. 23.

Poenitentiam agite; appropinquavit enim regnum coelorum. *Matth.* 3. 2. *Item verbatim habetur c.*4.17. *Vide Marc.* 1. 4. *et* 15.

Et venit (*Joannes*) in omnem regionem Jordanis, prædicans baptismum poenitentiae, in remissionem peccatorum. *Luc.* 3. 3. Facite ergo fructus dignos pœnitentiæ, et ne cœperitis dicere: Patrem habemus Abraham, etc. *v.* 8. *Vide Matth.* 3.8.

Nisi pœnitentiam habueritis (*Dixit Jesus*), omnes similiter peribitis. *Ibid.* 13. 3.

Quoniam sic scriptum est, et sic oportebat Christum pati, et resurgere a mortuis tertia die: et prædicari in nomine ejus pœnitentiam, et remissionem peccatorum in omnes gentes, incipientibus ab Jerosolyma. *Ibid.* 24. 46. 47.

Poenitentiam (*inquit Petrus*) agite, et baptizetur unusquisque vestrum in nomine Jesu Christi, in remissionem peccatorum vestrorum; et accipietis donum Spiritus Sancti. *Actor.* 2. 38.

Poenitemini igitur, et convertimini, ut deleantur peccata vestra, etc. *Ibid.* 3. 19.

Poenitentiam itaque age (*ait Petrus Simoni magno*) ab hac nequitia tua: et roga Deum, si forte remittatur tibi hæc cogitatio cordis tui. *Ibid.* 8. 22.

Et tempora quidem hujus ignorantiae despiciens Deus, nunc annuntiat hominibus, ut omnes ubique poenitentiam agant. *Ibid.* 17. 30.

Paulus erat testificans Judaeis atque Gentilibus in Deum pœnitentiam, et fidem in Dominum nostrum Jesum Christum. *Ibid.* 20. 21.

Sed his, qui sunt Damasci primum, et Jerosolymis, et in omnem regionem Judææ, et

Gentibus annuntiabam, ut pœnitentiam agerent, et converterentur ad Deum, digna poenitentiae opera facientes. *Ibid.* 26. 20.

Poenitentiæ veræ et non fictæ, promissa est venia.

Anima, quae juraverit, et protulerit labiis suis, ut vel male quid faceret, vel bene, et idipsum juramento et sermone firmaverit, oblitaque postea intellexerit delictum suum, agat pœnitentiam pro peccato, etc. *Lev.* 5. 4. 5. *Vide v.* 17.

Cumque quaesieris, ibi Dominum Deum tuum, invenies eum: si tamen toto corde quæsieris, et tota tribulatione animae tuae. *Deut.* 4. 29.

Cum ergo venerint super te omnes sermones isti, benedictio, sive maledictio, quam proposui in conspectu tuo: et ductus poenitudine cordis tui in universis gentibus, in quas disperserit te Dominus Deus tuus et reversus fueris ad eum, et obedieris ejus imperiis, sicut ego hodie praecipio tibi cum filiis tuis in toto corde tuo, et in tota anima tua: reducet Dominus Deus tuus captivitatem tuam, et miserebitur tui, etc. *Ibid.* 30. 1. *et seq.*

Ait autem Samuel ad universam domum Israel, dicens: Si in toto corde vestro revertimini ad Dominum, auferte Deos alienos de medio vestri, Baalim et Astaroth: et præparate corda vestra Domino, et servite ei soli, et eruet vos de manu Philisthiim. 1. *Reg.* 7. 3.

Si fugerit populus tuus Israel inimicos suos (quia peccaturus est tibi), et agentes poenitentiam, et confitentes nomini tuo, venerint, et oraverint, etc. exaudi in coelo, et dimitte peccatum populi tui Israel, etc. 3. *Reg.* 8. 33. *usque ad v.* 54. *Item* 2. *Paral.* 6. 24. *usque ad finem.*

Si clausero cœlum, et pluvia non fluxerit, et mandavero, et præcepero locustæ, ut devoret terram, et misero pestilentiam in populum meum: conversus autem populus meus, super quos invocatum est nomen meum, deprecatus me fuerit, et exquisierit faciem meam, et egerit poenitentiam a viis suis pessimis: et ego exaudiam de coelo, et propitius ero peccatis eorum, et sanabo terram eorum, etc. 2. *Paral.* 7. 13. 14. *Vide c.* 12. 7. 12.

Cumque reversi fuerint (*filii Israel*) in angustia sua ad Dominum Deum Israel, et quaesierint eum, reperient eum. *Ib.* 15. 4.

Ait Olda prophetissa ad Helciam, aliosque nuntios regis Josiae: Ad regem autem Juda, qui misit vos pro Domino deprecando sic loquimini: Hæc dicit Dominus Deus Israel: Quoniam audisti verba voluminis, atque emollitum est cor tuum, et humiliatus es in con-

spectu Dei, super his quæ dicta sunt contra locum hunc, et habitatores Jerusalem, reveritusque faciem meam, scidisti vestimenta tua, et flevisti coram me: ego quoque exaudivi te, dicit Dominus. Jam enim colligam te ad patres tuos, et inferreris in sepulcrum tuum in pace: nec videbunt oculi tui omne malum, quod ego inducturus sum super locum istum, et super habitatores ejus. *Ib.* 34. 26. *et seq. Item* 4. *Reg.* 22. 18. *et seq.*

Cum transgressi fueritis (*ait Dominus*), ego dispergam vos in populos: et si revertamini ad me, et custodiatis præcepta mea, et faciatis ea: etiamsi abducti fueritis ad extrema cœli, inde congregabo vos, et reducam in locum, quam elegi ut habitaret nomen meum ibi. 2. *Esdr.* 1. 8. 9.

Etiam si filii tui (*dixit Baldad ad Job*) peccaverunt ei (*Deo*) et dimisit eos in manu iniquitatis suæ: tu tamen si diluculo consurrexeris ad Deum, et Omnipotentem fueris deprecatus: si mundus et rectus incesseris, statim evigilabit ad te, et pacatum reddet habitaculum justitiae tuae, in tantum, ut si priora tua fuerint parva, et novissima tua multiplicentur nimis. *Job* 8. 4. *et seq.*

Si reversus fueris ad Omnipotentem (*ait Eliphaz ad Job*), aedificaberis, et longe facies iniquitatem a tabernaculo tuo. *Ibid.* 22. 23.

Delictum meum cognitum tibi feci, et injustitiam meam non abscondi. Dixi: Confitebor adversum me injustitiam Domino: et tu remisisti impietatem peccati mei. *Psal.* 31. 5.

Qui abscondit scelera sua, non dirigetur: qui autem confessus fuerit, reliquerit ea, misericordiam consequetur. *Pro.* 28. 13.

Revertere ad Dominum, et avertere ab injustitia tua, et nimis odito execrationem, etc. *Eccli.* 17. 23. *Vide et versus sequentes. Item Isa.* 31. 6.

Lavamini, mundi estote, auferte malum cogitationum vestrarum ab oculis meis: quiescite agere perverse, discite benefacere, etc. *Isa.* 1. 16. 17.

Propterea expectat Dominus ut misereatur vestri: et ideo exaltabitur parcens vobis: quia Deus judicii Dominus: beati omnes, qui expectant eum. *Ibid.* 30. 18.

Delevi ut nubem iniquitates tuas, et quasi nebulam peccata tua: revertere ad me, quoniam redemi te. *Ibid.* 44. 22. *Vide c.* 21. 12.

Convertimini ad me, et salvi eritis, omnes fines terrae: quia ego Deus: et non est alius. *Ibid.* 45. 22. *Vide c.* 46. 8. *Item Reg.* 17. 13. *Jerem.* 18. 11. *et c.* 35. 15.

Derelinquat impius viam suam, et vir iniquus cogitationes suas, et revertatur ad Dominum, et miserebitur ejus, et

ad Deum nostrum, quoniam multus est ad ignoscendum. *Ib.* 55. 7. *Vide c.* 59. 20.

Spiritus Domini super me, eo quod unxerit Dominus me: ad annuntiandum mansuetis misit me, ut mederer contritis corde, et praedicarem captivis indulgentiam, et clausis apertionem, — ut consolarer omnes lugentes: ut ponerem lugentibus Sion, et darem eis coronam pro cinere, oleum gaudii pro luctu, pallium laudis pro spiritu moeroris, etc. *Ibid.* 61. 1. *et seq. Vide Luc.* 18. 19. 4.

Revertere ad me (*Jerusalem, scil. Anima peccatrix*), dicit Dominus, et ego suscipiam te. *Jer.* 3. 1. Revertere, aversatrix Israel, ait Dominus, et non avertam faciem meam a vobis: quia sanctus ego sum, dicit Dominus, et non irascar in perpetuum, etc. *v.* 12. In tempore illo vocabunt Jerusalem solium Domini, et congregabuntur ad eam omnes gentes in nomine Domini in Jerusalem: et non ambulabunt post pravitatem cordis sui pessimi. *v.* 17. *Vide v.* 14. *et* 22.

Si reverteris Israel, ait Dominus, ad me convertere: si abstuleris offendicula tua a facie mea, non commoveberis. *Ibid.* 4. 1. Lava a malitia cor tuum, Jerusalem, ut salva fias, etc. *v.* 14. *Vide Eccli.* 17. 21. 22.

Cum evulsero eos (*inimicos meos*), convertar, et miserebor eorum, et reducam eos, virum ad hereditatem suam, et virum in terram suam. Et erit: si eruditi didicerint vias populi mei ut jurent in nomine meo: Vivit Dominus; — aedificabuntur in medio populi mei. *Ibid.* 12. 15. 16. *Vide c.* 7. 3. *et c.* 26. 13. *Item Thren.* 3. 40.

Si poenitentiam egerit gens illa (*Judaeorum*) a malo suo, quod locutus sum adversus eam: agam et ego pœnitentiam super malo, quod cogitavi, ut facerem ei. *Jerem.* 18. 8. *Vide c.* 29. 12. *et seq. et c.* 36. 3.

Audiens audivi Ephraim transmigrantem. Castigasti me, et eruditus sum, quasi juvenculus indomitus: converte me, et convertar: quia tu Dominus Deus meus. Postquam enim convertisti me, egi poenitentiam: et postquam ostendisti mihi, percussi femur meum. Confusus sum, et erubui, quoniam sustinui opprobrium adolescentiae meae, etc. *Ibid.* 31. 18. 19.

Si autem impius egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis suis, quae operatus est, et custodierit omnia præcepta mea, et fecerit judicium et justitiam: vita vivet, et non morietur etc. *Ezech.* 18. 21. Et cum averterit se impius ab impietate sua, quam operatus est, et fecerit judicium, et justitiam: ipse animam suam vivificabit, etc. *v.* 27. *Vide v.* 30. *et seq. It. c.* 14. 6.

Si autem dixero impio:

Morte morieris, et egerit poenitentiam a peccato suo, feceritque judicium et justitiam, et pignus restituerit ille impius, rapinamque reddiderit, et in mandatis vitæ ambulaverit, nec fecerit quidquam injustum: vita vivet, et non morietur, etc. *Ib.* 33.14.15. *Vide v.* 16.*et* 19.

Nunc ergo repellant procul (*filii Israel*) fornicationem suam et ruinas regum suorum a me: et habitabo in medio eorum semper. *Ibid.* 43. 9. *Vide c.* 33. 11. *Item Dan.* 4. 24.

Convertere, Israel, ad Dominum Deum tuum; quoniam corruisti in iniquitate tua. Tollite vobiscum verba, et convertimini ad Dominum: et dicite ei: Omnem aufer iniquitatem, accipe bonum: et reddemus vitulos labiorum nostrorum. — Sanabo contritiones eorum, diligam eos spontanee, quia aversus est furor meus ab eis, etc. *Osee* 14.2.*et seq.Vide Amos* 5. *v.* 4. 6. 14. *et* 15.

Nunc ergo dicit Dominus: convertimini ad me in toto corde vestro, in jejunio, et in fletu, et in planctu. Et scindite corda vestra, et non vestimenta vestra, et convertimini ad Dominum Deum vestrum: quia benignus et misericors est, patiens et multae misericordiae, et praestabilis super malitia. *Joel.* 2. 12. 13. *Vide Ezech.* 18. 23. *Item* 2. *Petr.* 3. 9.

Ne sitis sicut patres vestri, ad quos clamabant prophetae priores, dicentes: Haec dicit Dominus exercituum: Convertimini de viis vestris malis, et de cogitationibus vestris pessimis: et non audierunt, neque attenderunt ad me, dicit Dominus. *Zach.* 1. 4. *Vide v.* 3.

A diebus enim patrum vestrorum recessistis a legitimis meis, et non custodistis. Revertimini ad me, et revertar ad vos, dicit Dominus exercituum. *Malach.* 3. 7. Et convertimini, et videbitis quid sit inter justum et impium: et inter servientem Deo, et non servientem ei. *v.* 18.

Facite ergo fructum dignum poenitentiae. *Matth.* 3. 8. *Vide v.* 2. *et c.* 4. 17. *Item Marc.* 1. 15. *Luc.* 3. 8.

Christus dicit: Non veni vocare justos, sed peccatores ad poenitentiam. *Luc.* 5. 32. *Vide Matth.* 9. 13. *Marc.* 2. 17.

Surgam, et ibo ad patrem meum, et dicam ei (*dixit filius prodigus*): Pater, peccavi in coelum, et coram te, jam non sum dignus vocari filius tuus: fac me sicut unum de mercenariis tuis. *Luc.* 15. 18. 19. *et* 21.

Poenitemini igitur, et convertimini, ut deleantur peccata vestra. *Act.* 3. 19. *Vide c.* 2. 38. *et c.* 26. 18. 20.

Poenitentia agenda est dum sani sumus.

Revertere ad Dominum, et

avertere ab injustitia tua, et nimis odito execrationem: et cognosce justitias, et judicia Dei, et sta in sorte propositionis, et orationis altissimi Dei. *Eccli.* 17.23.24. Ante mortem confitere: etc. *v.* 26. Confiteberis vivens, vivus et sanus confiteberis, et laudabis Deum, et gloriaberis in miserationibus illius. *v.* 27.

Memento paupertatis in tempore abundantiæ, et necessitatum paupertatis in die divitiarum. *Ib.* 18. 25. *Vide c.*11.27.

Poenitentiae verae et non fictae exempla.

Dixerunt ad invicem fratres Joseph: Merito haec patimur, quia peccavimus in fratrem nostrum, videntes angustiam animae illius, dum deprecaretur nos, et non audivimus: idcirco venit super nos ista tribulatio. *Gen.* 42. 21.

Audiensque populus sermonem hunc pessimum, luxit: et nullus ex more indutus est cultu suo. *Exod.* 33. 4.

Audiens populus Israel, Dominum esse iratum propter murmurationes suas, luxit nimis. Num. 14. 39.

Ad vocem Angeli, improperantis populo peccanti beneficia Dei, elevaverunt ipsi vocem suam, et fleverunt. *Judic.* 2.4.

Dixeruntque filii Israel ad Dominum (*Postquam lapsi in idololatriam, traditi sunt Philisthaeis et Ammonitis*): Peccavimus, redde tu nobis, quidquid tibi placet: tantum nunc libera nos: *et projecerunt omnia idola, etc. Ibid.* 10. 15. 16. *Vide et v.* 10.

Et dixit David ad Nathan: Peccavi Domino. Dixitque Nathan ad David: Dominus quoque transtulit peccatum tuum, non morieris. 2. *Reg.* 12. 13.

Percussit autem cor David eum, postquam numeratus est populus: et dixit David ad Dominum: Peccavi valde in hoc facto: sed precor, Domine, ut transferas iniquitatem servi tui, quia stulte egi nimis. *Ibid.* 24. 10. Dixitque David ad Dominum, cum vidisset Angelum cædentem populum: Ego sum qui peccavi, ego inique egi. Isti, qui oves sunt, quid fecerunt? Vertatur, obsecro, manus tua contra me, et contra domum patris mei. *v.* 17. *Item* 1. *Paral.* 21. 8. 17.

Itaque cum audisset Achab sermones istos (*scilicet comminationes Dei*), scidit vestimenta sua, et operuit cilicio carnem suam, jejunavitque, et dormivit in sacco, et ambulavit demisso capite. Et factus est sermo Domini ad Eliam Thesbiten, dicens: Nonne vidisti humiliatum Achab coram me? quia igitur humiliatus est mei causa, non inducam malum in diebus ejus. 3. *Reg.* 21. 27. *et seq.*

Haec dicit Dominus Deus Israel (*ad Josiam regem*): Pro eo quod audisti verba voluminis,

et perterritum est cor tuum, et humiliatus es coram Domino,—et scidisti vestimenta tua, et flevisti coram me, et ego audivi, ait Dominus: idcirco colligam te ad patres tuos, et colligeris ad sepulcrum tuum in pace, ut non videant oculi tui omnia mala, quae inducturus sum super locum istum. 4. *Reg.* 22. 18. *et seq. Item* 2. *Paral.* 34. 26. *et seq.*

Quia humiliati sunt (*principes Israel*), non disperdam eos (*dicit Dominus*), etc. 2. *Paral.* 12. 7.

Humiliatusque est postea (*Ezechias*), eo quod exaltatum fuisset cor ejus, tam ipse, quam habitatores Jerusalem: et idcirco non venit super eos ira Domini in diebus Ezechiæ. *Ibid.* 32. 26.

Qui (*Manasses*) postquam coangustatus est, oravit Dominum Deum suum: et egit poenitentiam valde coram Deo patrum suorum. Deprecatusque est eum, et obsecravit intente: et exaudivit orationem ejus, reduxitque eum Jerusalem in regnum suum; et cognovit Manasses, quod Dominus ipse esset Deus. *Ibid.* 33. 12. 13.

Cunctus caetus Israelitarum collectus est ad Esdram, et flentes multum dixerunt: Nos prævaricati sumus in Deum nostrum, et duximus uxores alienigenas de populis terrae; et nunc si est pœnitentia in Israel super hoc, *faciamus secundum legem Domini, etc.* 1. *Esdr.* 10. 2. *per totum caput.*

Et clamavit omnis populus ad Dominum instantia magna, et humiliaverunt animas suas in jejuniis et orationibus, ipsi et mulieres eorum. Et induerunt se Sacerdotes ciliciis, et infantes prostraverunt contra faciem templi Domini, et altare Domini operuerunt cilicio: et clamaverunt ad Dominum Deum Israel unanimiter, ne darentur in praedam infantes eorum, et uxores eorum in divisionem, et civitates eorum in exterminium, et sancta eorum in pollutionem, et fierent opprobrium Gentibus. *Judith* 4. 8. *et seq. Vide et c.* 7. 18. *et seq. Item* 2. *Mach.* 10. 25.

Missus Jonas ad Ninivitas, praedicit civitatis subversionem: illis autem ad Deum conversis, et magna poenitentiae signa ostendentibus, parcit Dominus civitati. Jonae c. 3.

Et recordatus est Petrus verbi Jesu, quod dixerat: Priusquam gallus cantet, ter me negabis, et egressus foras, flevit amare. *Matth.* 26. 75. *Item Marc.* 14. 72. *Luc.* 22. 62.

Et ecce mulier, quae erat in civitate peccatrix, ut cognovit quod (*Jesus*) accubuisset in domo Pharisæi, attulit alabastrum unguenti: et stans retro secus pedes ejus, lacrymis coepit rigare pedes ejus, et capillis capitis sui tergebat, et osculabatur pedes ejus: et unguento

ungebat. *Luc.* 7. 37. 38. Et conversus (*Jesus*) ad mulierem, dixit Simoni: Vides hanc mulierem? Intravi in domum tuam, aquam pedibus meis non dedisti ; haec autem lacrymis rigavit pedes meos , et capillis *suis* tersit , etc. *v.* 44. *Vide Matth.* 26.7.*Marc.* 14.3. *Joan.* 12.3.

Surgam (*ait filius prodigus*) et ibo ad patrem meum , et dicam ei : Pater, peccavi in coelum et coram te; jam non sum dignus vocari filius tuus : fac me sicut unum de mercenariis tuis. *Ibid.* 15. 18. 19.

Publicanus a longe stans nolebat nec oculos ad coelum levare , sed percutiebat pectus suum, dicens : Deus propitius esto mihi peccatori. *Ibid.* 18. 13.

Stans autem Zachaeus, dixit ad Dominum : ecce dimidium bonorum meorum , Domine , do pauperibus ; et si quid aliquem defraudavi , reddo quadruplum. *Ibid.* 19. 8.

Et nos quidem juste (*Latro bonus dixit socio*), nam digna factis recipimus: hic vero nihil mali gessit. *Ibid.* 23. 41.

Petentibus quibusdam Judaeis corde compunctis : Quid faciemus, viri fratres? *ait Petrus* : Pœnitentiam — agite , et baptizetur unusquique vestrum , etc. *Actor.* 2. 37. 38. *Vide c.* 3. 19.

Nunc gaudeo (*inquit Paulus*) — quia contristati estis ad poenitentiam. Contristati enim estis secundum Deum, ut in nullo detrimentum patiamini ex nobis : quae enim secundum Deum tristitia est, poenitentiam in salutem stabilem operatur. 2. *Cor.* 7. 9. 10.

Poenitentium felicitas temporalis.

Abrahae uxor a rege Abimelec tollitur sed Domini jussu cum magnis donis intacta redditur ; et Abraham orante, salus domini regis restituitur. Gen. c. 20. *per totum.*

Maria soror Moysis , poenitentiam agens de murmuratione contra fratrem , precibus ejus liberatur a lepra , et pristinae sanitati restituitur. Num. 12. 11.

Israelitae, poenitentiam agentes , contra ignitos serpentes remedium consequuntur in serpente æneo, quem cum percussi aspiscerent , sanabantur. *Ibid.* 21. 9.

David cum de peccato suo poenitentiam egisset , ex ipsa Bethsabea , cum qua prius peccaverat , jam sibi in uxorem copulata genuit filium sapientissimum et potentissimum Salomonem. 2. *Reg.* 12. 24.

Cumque extendisset manum suam Angelus Domini super Jerusalem, ut disperderet eam, misertus est Dominus super afflictione , et ait Angelo percutienti populum : sufficit : nunc contine manum tuam.

2. *Reg*. 24. 16. *Item* 1. *Paral*. 21. 15.

Achab, cum ob coedem innocentis Naboth ei exterminium totius suae domus ab Elia denuntiaretur, egit poenitentiam, scidit vestimenta sua, et operuit cilicio carnem suam, jejunavitque, et dormivit in sacco, et ambulavit demisso capite: *Dixit ergo Dominus ad Eliam*: Nonne vidisti humiliatum Achab coram me? quia igitur humiliatus est mei causa, non inducam malum in diebus ejus. 3. *Reg*. 21. 27. 29.

Urbs Samaria a Syris obsessa, et ingenti fame oppressa, ob regis, cilicio se induentis, et totius populi poenitentiam, mirabiliter liberatur. 4. *Reg*. 6. 30. *et c*. 7. 7.

Pro eo, — (*inquit Dominus ad Josiam, quod poenitentiam egisti*), ego audivi (*te*) ait Dominus: idcirco colligam te ad patres tuos, et colligeris in sepulcrum tuum in pace, ut non videant oculi tui omnia mala, quae inducturus sum super locum istum. *Ibid*. 22. 18. 19. 20. *Item* 2. *Paral*. 34. 26. *et sequentes*.

Deus oratione David placatus, cessare fecit pestem magnam, et praecepit Angelo percutienti, ut converteret gladium suum in vaginam. 1. *Paral*. 21. 27.

Cumque vidisset Dominus, quod humiliati essent (*principes, et rex Israel*), factus est sermo Domini ad Semeiam, dicens: quia humiliati sunt, non disperdam eos, daboque eis pauxillum auxilii, et non stillabit furor meus super Jerusalem per manum Sesac. 2. *Paral*. 12. 7.

Humiliatusque est postea (*rex Ezechias*) — tam ipse, quam habitatores Jerusalem; et idcirco non venit super eos ira Domini in diebus Ezechiae. *Ib*. 32. 26.

Vidit Deus poenitentiam Ninivitarum; et misertus est — super malitiam, quam locutus fuerat, ut faceret eis, et non fecit. *Jonae* 3. 10.

Machabaeus autem, et qui cum ipso erant, appropinquante illo (*scil. Thimotheo cum magno exercitu*), deprecabantur Dominum, caput terra aspergentes, lumbosque ciliciis praecincti, *ubi sibi propitius esset. Ob quam poenitentiam insignem victoriam de hostibus reportaverunt*. 2. *Mach*. 10. 25.

Matthaeus publicanus et poenitens, fit Apostolus et Evangelista. *Matth*. 9. 9. *Vide Marc*. 2. 14. *Luc*. 5. 28.

Affirmat Christus Dominus, quod majus gaudium erit in coelo super uno peccatore poenitentiam agente, quam super nonaginta novem justis, qui non indigent poenitentia. *Luc*. 15. 7. *Vide Matth*. 18. 13.

Filius prodigus per poenitentiam reversus ad patrem, osculo et convivio ab eodem

excipitur. Ibid. v. 20. *et seq. usque ad finem.*

Zachaeus publicanus et poenitens, meretur Christum Dominum hospitio excipere. Ib. 19.6.

Latroni poenitenti in cruce, paradisus a Christo promittitur. Ibid. 23. 43.

Magdalenam pœnitentem Christus facit suam discipulam, et ad ejus preces Lazarum a mortuis resuscitat. Joan. 11. 32. *et seq. usque ad* 45.

*Deinde illam Dominus prima sui apparitione post resurrectionem suam, multisque aliis gratiis dignatur. Ib.*20.15. *Vide Matth.* 28. 9. *Marc.* 16. 9.

Petrus post trinam negationem poenitens, Princeps Apostolorum, et caput Ecclesiae constituitur. Joan. 21. 15. *et Vide Matth.* 16. 18. 19.

Poenitentiae contemptus quam noxius. Dicta et exempla.

Principes, et populus Israel subsannabant nuntios Dei, et parvipendebant sermones ejus, illudebantque Prophetis, donec ascenderet furor Domini in populum ejus, et esset nulla curatio, etc. 2.*Paral.*36.14.*et* 16.

Neglecto Deo, frustra se munit Jerusalem ad resistendum Assyriis. Isa. c. 22.

Dominus in Jerusalem quaerit virum justum, ut illi misereatur; sed tam plebs quam optimates in pravitatibus suis, et idololatria indurati sunt, et effusi; ideo comminatur eis vastationem, etc. Jerem. c. 5. *per totum. Vide et c.* 15. 5.

Cum vellet sanare Dominus Israel, revelata est equitas ipsorum, et noluerunt etc. Osee c. 7. *per totum.*

Percussi vos vento urente, et aurugine, et grandine omnia opera manuum vestrarum : et non fuit in vobis, qui reverteretur ad me, dixit Dominus. *Aggaei* 2. 18. *Item Amos* 4. 9. *et sequentes.*

Tunc coepit (*Jesus*) exprobrare civitatibus, in quibus factae sunt plurimae virtutes ejus, quia non egissent poenitentiam : Vae tibi, etc. *Matth.* 11.20. *et seq. Item Luc.* 10.13.

Et dedi illi (*mulieri Jezabel*) tempus, ut poenitentiam ageret : et non vult poenitere a fornicatione sua. Ecce mittam eam in lectum; et qui moechantur cum ea, in tribulatione maxima erunt.—Et filios ejus interficiam in morte.*Apoc.* 2. 21. *et seq.*

Et ab his tribus plagis occisa est tertia pars hominum, *qui poenitentiam non egerunt de operibus suis malis. Ibid.*9.18. *Vide et c.* 16. 9.

Poenitentia dilata.

Esau postquam comedit lentis edulium, abiit, parvipendens, quod primogenita vendidisset,

sed ut demum vidit, quod benedictio primogeniti data esset fratri suo Jacob, eum poenituit, et irrugiit clamore magno, *sed sero nimis. Gen.* 25. 35. *Vide Hebr.* 12. 17.

Pharao, licet decem horrendis plagis afflictus et admonitus, semper tamen in crastinum distulit et promisit dimissionem populi, sed numquam, nisi post ultimam plagam, eum dimisit. Exod. c. 7. 8. 9. 10. *et* 11.

Adonibezec numquam poenituit, quod septuaginta reges, amputatis manuum ac pedum summitatibus, sub mensa sua ciborum reliquias colligere coegisset, nisi postquam ipsi haec poena irrogata fuit. Judic. 1. 6. 7.

David postquam peccavit, aliquandiu inpoenitens permansit, et nunquam forsitan cogitasset de poenitentia, nisi Nathan Propheta sub parabola gravitatem peccati sui ei proposuisset. 2. *Reg. c.* 11. *et* 12.

Anthiochus nulla unquam pœnitentia fuit ductus, quod tot mala intulerit Judaeis, nisi demum in morte; tunc enim primum exclamavit: Nunc vero reminiscor malorum, quae feci in Jerusalem, etc. *sed vana fuit haec dilata poenitentia.* 1. *Mach.* 6. 12.

Petrus Simonem magum hortatur, ut poenitentiam agat, et a Deo veniam roget, Actor. 8. 22. *Sed Simon nil aliud agit et respondet, quam hoc*: Precamini vos pro me ad Dominum, etc. *v.* 24.

Poenitentia ficta, falsae, et hypocritae exempla.

Dixitque Cain ad Dominum: Major est iniquitas mea, quam ut veniam merear. *Gen.* 4. 13.

Esau poenituit de peccato venditae primogeniturae, sed male: nam lacrymae ejus non erant poenitentiae, sed animi furentis, et indignationis internae. Ibid. 27. 38.

Pharao, plagis Dei in ipsum saevientibus, dolet, et mira pollicetur; sed ubi divina manus fit remissior, mutata sententia induratur, et denuo divinitus punitur. Exod. c. 8. 9. 10. *et* 11.

Dixitque Saul ad Samuelem: Peccavi, quia prævaricatus sum sermonem Domini, et verba tua, timens populum, et obediens voci eorum. 1. *Reg.* 15. 24. Peccavi: sed nunc honora me coram senioribus populi mei, et coram Israel, et revertere mecum, ut adorem Dominum Deum tuum. *v.* 30.

Et levavit Saul vocem suam et flevit: dixitque ad David: Justior tu es quam ego: tu enim tribuisti mihi bona: ego autem reddidi tibi mala, etc. *Sed vanam fuisse hanc poenitentiam et dolorem Saul: ostendit subsequens Davidis persecutio pejor priore. Ibid.* 24. 17. 18.

Et ait rex (*Jeroboam*) *ad*

virum Dei : Deprecare faciem Domini Dei tui, et ora pro me, ut restituatur manus mea mihi. Oravitque vir Dei faciem Domini, et reversa est manus regis ad eum, et facta est sicut prius fuerat, etc. 3. *Reg.* 13.6.

Itaque cum audisset Achab sermones istos (*Eliae plurima illi comminantis mala*), scidit vestimenta sua, et operuit cilicio carnem suam, jejunavitque et dormivit in sacco, et ambulavit demisso capite. *Ib.* 21. 27.

Videntes (*impii in judicio gloriam justorum*) turbabuntur timore horribili, et mirabuntur in subitatione insperatæ salutis, dicentes intra se, poenitentiam agentes, et prae angustia spiritus gementes : Hi sunt, quos habuimus aliquando in derisum, et in similitudinem improperii, etc. *Sap.* 5. 2. 3. *Vide* 1. *Mach.* 6. 12. 13.

Antiochus rex sceleratissimus, cum sub vitae finem gravissimas poenas lueret ob afflictam a se Judaeorum gentem, templum sacrilege spoliatum, et coelestis Numinis contemptum, peccata sua quidem cognovit, deflevit, ac restituere promisit ; misericordiam tamen non est consecutus, quia tantum propter dolores, quibus torquebatur, poenitentiam egit. 2. *Mach.* 9. 12. 13.

Judas proditor, poenitentia ductus, retulit trigenta argenteos — dicens : Peccavi, tradens sanguinem justum. *Sed mox abiit*, et laqueo se suspendit, *quod evidens erat argumentum falsae poenitentiae. Matth.* 27. 3. *et seq.*

Tunc Simon (*magnus*) et ipse credidit ; et cum baptizatus esset, adhærebat Philippo. Videns etiam signa et virtutes maximas fieri, stupens admirabatur. *Actor.* 8. 13. Cor enim tuum non est rectum coram Deo.— In felle enim amaritudinis, et obligatione iniquitatis video te esse, *dixit Petrus eidem Simoni magno. v.* 21. *et* 23.

Scitote enim, quoniam et postea cupiens (*Esau*, *Gen.* 27. 34. *et* 38.) haereditare benedictionem, reprobatus est : non enim invenit poenitentiae locum, quanquam cum lacrymis inquisisset eam. *Hebr.* 12. 17.

Pondus. Vide *Mensura. Item Titulum Emere.*

PRAECEPTUM.

Praecepta divina, gratia juvante Dei, servari possunt. Vide *Legis impletio.*

Praecepta divina facilia.

Mandatum hoc, quod ego præcipio tibi hodie (*ait Moyses ad universum Israel*), non supra te est, etc. Sed juxta te est sermo valde, in ore tuo, et in corde tuo, ut facias illum. *Deut.* 30. 11. 14.

Judicia Domini vera — desi-

derabilia super aurum.— Etenim servus tuus custodit ea. *Psal.* 18. 10. *et seq.*

In via testimoniorum tuorum (*Domine*) delectatus sum, sicut in omnibus divitiis. *Psal.* 118. 14. Viam mandatorum tuorum cucurri. *v.* 32. Deduc me in semitam mandatorum tuorum. *v.* 35.

Et agnoscent qui derelicti sunt, quoniam nihil melius est, quam timor Dei: et nihil dulcius, quam respicere in mandatis Domini. *Eccli.* 23. 37.

Sapiens non odit mandata et justitias, et non illidetur quasi in procella navis. Homo sensatus credit legi Dei, et lex illi fidelis. *Ibid.* 33. 2. 3.

Tollite (*ait Jesus*) Jugum meum super vos; — jugum enim meum suave est, et onus meum leve. *Matth.* 11. 29. 30.

Haec est enim caritas Dei, ut mandata ejus custodiamus: et mandata ejus gravia non sunt. 1. *Joan.* 5. 3.

Utilia, quia per ipsa homo bene ordinatur in corde.

Dixit—Dominus ad Moysen: Loquere filiis Israel, — ut faciant sibi fimbrias per angulos palliorum, ponentes in eis vittas hyacinthinas: quas cum viderint, recordentur omnium mandatorum Domini, nec sequantur cogitationes suas, et oculos per res varias fornicantes; sed magis memores praeceptorum Domini, faciant ea, sintque sancti Deo suo. *Num.* 15. 37. 38. *et sequentes.*

Eruntque verba haec, quae ego praecipio tibi hodie in corde tuo: et narrabis ea filiis tuis, et meditaberis in eis sedens in domo tua, et ambulans in itinere, dormiens atque consurgens. Et ligabis ea quasi signum in manu tua, eruntque et movebuntur inter oculos tuos, scribesque ea in limine, et ostiis domus tuae. *Deut.* 6. 6. *et seq. Vide Josue* 1. 8. *Item Prov.* 6. 21. 22.

Ponite haec verba mea in cordibus et in animis vestris, et suspendite ea pro signo in manibus, etc. *Ibid.* 11. 18. *Vide versus sequentes.*

Beati, qui scrutantur testimonia ejus (*Domini*). *Psal.* 118. 2. In corde meo abscondi eloquia tua, etc. *v.* 11. In justificationibus tuis meditabor. *v.* 16. Da mihi intellectum, et scrutabor legem tuam: et custodiam illam in toto corde meo. *v.* 34. Nisi quod lex tua meditatio mea est, etc. *v.* 92. In æternum non obliviscar justificationes tuas. *v.* 93. Quomodo dilexi legem tuam Domine? *v.* 97.

Mens justi meditabitur obedientiam. *Prov.* 15. 28.

Cogitatum tuum habe in praeceptis Dei, etc. *Eccli.* 6. 37. *Vide Psal.* 1. 2.

Ore.

Et erit quasi signum in manu

tua (*ait Moyses ad populum Israel*), et quasi monumentum ante oculos tuos, et ut lux Domini semper sit in ore tuo. *Exod.* 13. 9.

Docete filios vestros, ut illa mediteutur (*scil. verba legis*). *Deut.* 11. 19.

Loquebar (*Domine*) de testimoniis tuis in conspectu regum : et non confundebar. *Ps.* 118. 46.

Omnis enarratio tua (*sit*) in praeceptis Altissimi. *Eccli.* 9. 23.

Opere.

Custodite igitur et facite (*ait Moyses filiis Israel*) quae praecepit Dominus Deus vobis : non decliuabitis neque ad dexteram, neque ad siuistram : sed per viam, quam praecepit Dominus Deus vester, ambulabitis, ut vivatis, et bene sit vobis, et protelentur dies in terra possessionis vestræ. *Deut.* 5. 32. 33. *Vide caput* 13. 4. 18.

Quod praecipio tibi, hoc tautum facito Domino : nec addas quidquam, nec minuas. *Ibid.* 12. 32. *Vide v.* 28.

Tu mandasti (*Domine*) mandata tua custodiri nimis. *Psal.* 118. 4. Et levavi manus meas ad mandata tua, etc. *v.* 48. Paratus sum, et non sum turbatus, ut custodiam mandata tua. *v.* 60. Inclinavi cor meum ad faciendas justificationes tuas etc. *v.* 112.

Qui credit Deo, attendit mandatis. *Eccli.* 32. 28.

Per illa plene remuneratur homo : nam consequitur Dei familiaritatem.

Si ergo audieritis vocem meam (*ait Deus filiis Israel*), et custodieritis pactum meum, eritis mihi in peculium de cunctis populis : mea est enim omnis terra. *Exod.* 19. 5.

Ponam tabernaculum meum in medio vestri, et non abjiciet vos anima mea, etc. *Levit.* 26. 11. *Vide* 2. *Cor.* 6. 16.

Elige ergo vitam, ut et tu vivas, et semen tuum : et diligas Dominum Deum tuum, atque obedias voci ejus, etc. *Deut.* 30. 19. 20.

Quia mandatum lucerna est, et lex lux. *Prov.* 6. 23.

Qui custodit mandatum, custodit animam suam : qui negligit viam suam, mortificabitur. *Ibid.* 19. 16.

Deum time, et mandata ejus observa : hoc est enim omnis homo. *Eccles.* 12. 13.

Custoditio autem legum, consummatio incorruptionis est, etc. *Sap.* 6. 19. *Vide et v.* 20. 21.

Quis enim permansit iu mandatis ejus, et derelictus est? *Eccli.* 2. 12.

Ad quem autem respiciam, nisi ad pauperculum, et contritum spiritu, et trementem sermones meos? *Isa.* 66. 2.

Audite vocem meam, et ero

vobis Deus, et vos eritis mihi populus: et ambulate in omni via, quam mandavi vobis, ut bene sit vobis. *Jerem.* 7. 23.

Si quis diligit me (*dixit Jesus*) sermonem meum servabit, et pater meus diliget eum, et ad eum veniemus, et mansionem apud eum faciemus. *Joan.* 14. 23.

Corporis sanitatem.

Considera (*ait Moyses ad populum Israel*), quod hodie proposuerim in conspectu tuo vitam et bonum, et e contrario mortem et malum: ut diligas Dominum Deum tuum, et ambules in viis ejus, et custodias mandata illius, ac caeremonias atque judicia; et vivas atque multiplicet te, benedicatque tibi in terra, ad quam ingredieris possidendam. *Deut.* 30. 15. 16.

Fili mi, ne obliviscaris legis meae, et praecepta mea cor tuum custodiat. Longitudinem enim dierum, et annos vitae, et pacem apponent tibi. *Prov.* 3. 1. 2.

Qui custodit praeceptum, non experietur quidquam mali. *Eccles.* 8. 5.

Ejeci ergo eos (*filios Israel*) de terra Ægypti, et eduxi eos in desertum. Et dedi eis praecepta mea, et judicia mea ostendi eis, quae faciens homo vivet in eis. *Ezech.* 20. 10. 11. *Vide Lev.* 18. 5. *Item Rom.* 10. 5. *Gal.* 3. 12.

Prolis fecunditatem.

Respiciam vos, et crescere faciam (*ait Dominus*) ad filios (*Israel*): multiplicabimini, et firmabo pactum meum vobiscum. *Levit.* 26. 9.

Si postquam audieris haec judicia, custodieris ea, et feceris (*loquitur Moyses ad populum*); custodiet et Dominus Deus tuus pactum tibi, — et diliget te, ac multiplicabit, benedicetque fructui ventris tui, et fructui terrae tuae, frumento tuo, atque vindemiae, oleo, et armentis, gregibus ovium tuarum, etc. *Deut.* 7. 12. 13. *Vide et versus seq.*

Utinam attendisses mandata mea (*Israel*) etc. Fuisset quasi arena semen tuum, et stirps uteri tui, ut lapilli ejus. *Isa.* 48. 18. 19.

Substantiae temporalis ubertatem.

Facite praecepta mea (*filii Israel*), et judicia custodite, et implete ea; ut habitare possitis in terra, absque ullo pavore, et gignat vobis humus fructus suos, quibus vescamini usque ad saturitatem, nullius impetum formidantes. *Levit.* 25. 18. 19.

Si in praeceptis meis ambulaveritis, et mandata mea custodieritis, et feceritis ea, dabo vobis pluvias temporibus suis. Et terra gignet germen suum, et pomis arbores replebuntur. Apprehendet messium

tritura vindemiam, et vindemia occupabit sementem: et comedetis panem vestrum in saturitate, et absquo pavore habitabitis in terra vestra. *Ib.* 26. 3. *et seq.* Comedetis vetustissima veterum; et vetera novis supervenientibus, projicietis. *v.* 10.

Si autem audieris vocem Domini Dei tui (*ait Moyses populo Israel*), ut facias atque custodias omnia mandata ejus, —faciet te Dominus Deus tuus excelsiorem cunctis gentibus, quae versantur in terra, etc. *Deut.* 28. 1. *Vide versus sequentes.*

Pone thesaurum tuum in præceptis Altissimi, et proderit tibi magis quam aurum. *Eccli.* 29. 14.

Si volueritis, et audieritis me (*dicit Dominus*) bona terrae comedetis. *Isa.* 1. 19.

Pacis firmitatem.

Dabo pacem in finibus vestris (*dixit Deus filiis Israel*) dormietis, et non erit qui exterreat. Aufe ram malas bestias: et gladius non transibit terminos vestros. Persequimini inimicos vestros, et corruent coram vobis. Persequentur quinque de vestris centum alienos, etc. *Levit.* 26. 6. *et seq.*

Custodi præcepta ejus atquo mandata, quæ ego præcipio tibi (*dixit Moyses populo*): ut bene sit tibi, et filiis tuis post te, etc. *Deut.* 4. 40.

Pax multa diligentibus legem tuam (*Domine*). *Psal.* 118. 165.

Qui autem timet præceptum, in pace versabitur. *Prov.* 13. 13.

Utinam attendisses mandata mea (*Israel*): facta fuisset sicut flumen pax tua, etc. *Isa.* 48. 18.

Honoris celebritatem.

Rex David instruens Salomonem filium suum post se regnaturum, dicebat: Tunc enim proficere poteris, si custodieris mandata, —quae præcepit Dominus Moysi, etc. 1. *Par.* 22. 13.

Jubente Joiada Pontifice, eduxerunt filium regis (*scil. Joam*), et imposuerunt ei diadema, —dederuntque in manu ejus tenendam legem, et constituerunt eum regem. 2. *Par.* 23. 11.

Cyrus rex Persarum Gentilis, princeps totius mundi, non verecundabatur dicere: Praecepit mihi *Deus coeli et terrae*, ut aedificarem ei domum in Jerusalem. 1. *Esdr.* 1. 2. *et c.* 6. 3. *Vide* 2. *Par.* 36. 22.

Tunc non confundar, cum perspexero in omnibus mandatis tuis (*Domine*). *Psal.* 118. 6. In quo corrigit adolescentior viam suam? in custodiendo sermones tuos. *v.* 9.

Beatus vir, qui timet Dominum, in mandatis ejus volet nimis: potens in terra erit semen ejus; generatio rectorum benedicetur: gloria et divitiae in

domo ejus, etc. *Psal.* 111. 1. *et seq.*

Semen hominum honorabitur hoc, quod timet Deum, etc. *Eccli.* 10. 23. *Vide v.* 25. *et* 27.

Gloriae perpetuitatem.

Portio mea in terra viventium. *Psal.* 141. 6.

Procurrens quidam genuflexo ante eum (*Jesum*), rogabat eum, *dicens*: Magister bone, quid faciam, ut vitam æternam percipiam? Jesus autem dixit ei: —Præcepta nosti: Ne adulteres; ne occidas; ne fureris; ne falsum testimonium dixeris; ne fraudem feceris: Honora patrem tuum, et matrem. At ille respondens, ad illi: Magister, haec omnia observavi a juventute mea. Jesus autem intuitus eum, dilexit eum, etc. *Marc.* 10. 17. *et seq. Item Matth.* 19. 16. *et seq. Luc.* 18. 18. *et seq.*

Et scio (*ait Jesus*) quia mandatum ejus (*scil. Patris mei*) vita aeterna est. *Joan.* 12. 50.

Praecepta divina nobilia, ideo transgressores rigide puniuntur.

Praeceptum leve adimplendum dedit Dominus primo parenti, dicens: Ex omni ligno paradisi comede: de ligno autem scientiae boni et mali ne comedas. *Male tamen custodivit hoc præceptum et gravem ideo poenam incurrit. Gen.* 2. 16. 17.

Mandata Dei, licet videantur interdum esse de re parva, non tamen parva diligentia servanda sunt, quia puniuntur graviter transgressores; unde dixit Deus Adam: In quocumque enim die comederis ex eo (*de ligno scientiae boni et mali*), morte morieris. *Ibid. v.* 17.

Ego sum Dominus Deus tuus, fortis, zelotes, visitans iniquitatem patrum in filios, in tertiam et quartam generationem eorum qui oderunt me. *Exod.* 20. 5.

Quod si non audieritis me, nec feceritis omnia mandata mea, sed spreveritis leges meas, et judicia mea contempseritis, — ego quoque haec faciam vobis: Visitabo vos velociter in egestate, et ardore, qui conficiat oculos vestros, et consumat animas vestras. Frustra seretis sementem, quae ab hostibus devorabitur, etc. *Levit.* 26. 14. Ponam faciem meam contra vos, et corruetis coram hostibus vestris, et subjiciemini his, qui oderunt vos.—Sin autem nec sic obedieritis mihi, addam correptiones vestras septuplum, propter peccata vestra, et conteram superbiam duritiæ vestrae. Daboque vobis coelum desuper sicut ferrum, et terram æneam. Consumetur incassum labor vester, non proferet terra germen, nec arbores poma præbebunt. — Immittamque in vos bestias agri, quae consumant vos, et pecora vestra et ad paucitatem cuncta redigant, desertæque fiant viæ vestræ.—Indu-

camque super vos gladium ultorem foederis mei. Cumque confugeritis in urbes, mittam pestilentiam in medio vestri, et trademini in manibus hostium. Postquam confregero baculum patris vestri: ita ut decem mulieres in uno clibano coquant panes, et reddant eos ad pondus: et comedetis, et non saturabimini; — Ita ut comedatis carnes filiorum vestrorum et filiarum vestrarum. *Levit. Ibid.* 17. *et seq. usque ad fin.*

Quod si audire nolueris vocem Domini Dei tui, ut custodias et facias omnia mandata ejus, — venient super te omnes maledictiones istæ, et apprehendent te. Maledictus eris in civitate, maledictus in agro. Maledictum horreum tuum, et maledictæ reliquiæ tuæ. Maledictus fructus ventris tui, et fructus terræ tuæ, armenta boum tuorum, et greges ovium tuarum. Maledictus eris ingrediens, et maledictus egrediens. *Deut.* 28. 15. *et seq. usque ad finem.*

Saul signanter electus, propter transgressionem mandati divini irrevocabiliter est rejectus. 1. *Reg.* 15. 23. 26. *et c.* 16. 1.

Quod si nolueritis, et me ad iracundiam provocaveritis: gladius devorabit vos, quia os Domini locutum est. *Isa.* 1. 20.

Abjecerunt enim legem Domini exercituum, et eloquium sancti Israel blasphemaverunt. Ideo iratus est furor Domini in populum suum et extendit manum suam, super eum, et percussit eum: et conturbati sunt montes, etc. *Ibid.* 5. 24. 25.

Si nolueritis audire, et si nolueritis ponere super cor, ut detis gloriam nomini meo, ait Dominus exercituum: mittam in vos egestatem, et maledicam benedictionibus vestris, et maledicam illis: quoniam non posuistis super cor. Ecce ego projiciam vobis brachium, et dispergam super vultum vestrum stercus solemnitatum vestrarum, etc. *Malach.* 2. 2. 3.

Æternaliter.

Maledicti qui declinant a mandatis tuis (*Domine*). *Psal.* 118. 21. Sprevisti omnes discedentes a judiciis tuis. *v.* 118.

Qui declinat aures suas, ne audiat legem, oratio ejus erit execrabilis. *Prov.* 28. 9.

Maledictus vir, qui non audierit verba pacti hujus, quod præcepi patribus vestris, in die qua eduxi eos de terra Ægypti (*dixit Dominus filiis Israel*). *Jerem.* 11. 3. 4.

Haec dicit Dominus: Super tribus sceleribus Juda, et super quatuor non convertam eum: eo quod abjecerit legem Domini, et mandata ejus non custodierit. *Amos* 2. 4.

Videte, ne recusetis loquentem. Si enim illi non effugerunt recusantes eum, qui super terram loquebatur: multo magis nos, qui de coelis loquentem nobis avertimus. *Hebr.* 12. 25.

Praecepta Ecclesiae in conscientia, et sub peccato obligant.

Qui Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus et Publicanus. *Matth.* 18. 17. *Vide* 2. *Thess.* 3. 14.

Visum est—Spiritni Sancto, et nobis, nihil ultra imponere vobis oneris, quam hæc necessaria: ut abstineatis vos ab immolatis simulacrorum, et sanguine, et suffocato, et fornicatione, etc. *Actor.* 15. 28.

Paulus praecipiebat cunctis Ecclesiis custodire praecepta Apostolorum et Seniorum. Ibid. v. 41.

Itaque qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit. Qui autem resistunt, ipsi sibi damnationem acqnirnnt. *Rom.* 13. 2. Ideo necessitate subditi estote, non solum propter iram, sed etiam propter conscientiam. *v.* 5.

Praecepta humana condigna reverenter sunt observanda.

Per me reges regnant, et legum conditores justa decernunt. Per me principes imperant, et potentes decernuut justitiam. *Prov.* 8. 15. 16.

Domui autem Rechabitarum dixit Jeremias: Haec dicit Dominus: —Pro eo, quod obedistis praecepto Jonadab patris vestri,—non deficiet vir de stirpe Jonadab,—stans in conspectu meo cunctis diebus. *Jerem.* 35. 18. 19.

Perambulabat autem (*Pau* Syriam et Ciliciam, confirm Ecclesias, praecipiens custo re praecepta Apostolorum Seniorum. *Actor.* 15. 41.

Cum autem (*Paulus et Ti theus*) pertransirent civitat tradebant eis custodire dog ta, quæ erant decreta ab A stolis et Senioribus, qui e Jerosolymis. *Ibid.* 16. 4.

Itaque, fratres, state; e nete traditiones, quas dic stis, sive per sermonem, per epistolam nostram. 2. *T* 2. 14.

Indigna magnanimiter co temnenda.

Et dixit Dominus: Eo q appropinquat populus iste suo, et labiis suis glorificat cor autem ejus longe est a et timuerunt me mandato h num, et doctrinis: ideo ego addam ut admiratione ciam populo huic—perib sapientia a sapientibus, *Isa.* 29. 13. 14.

Ipse autem (*Jesus*) re dens, ait illis (*Pharisa* Quare et vos transgred mandatum Dei propter tra nem vestram? *Matth.* 1 Hypocritae, bene proph de vobis Isaias (*Isa.* 29. dicens: Populus hic, etc. 8. *Vide Marc.* 7. 6.

Obedire oportet Deo quam hominibus. *Actor.*

Quam ob causam ir illos dure: ut sani sint i

non intendentes Judaicis fabulis, et mandatis hominum, aversantium se a veritate. *Tit.* 1. 13. 14.

PRÆDESTINATIO.

(*Vide* THESAURUM PATRUM)

Praedestinatio divina imperscrutabilis.

Qui scrutator est majestatis, opprimetur a gloria. *Pr.*25. 27.

Quis enim hominum poterit scire consilium Dei? aut quis poterit cogitare quid velit Deus? *Sap.* 9. 13. *Vide Isa.* 40. 13. *Item* 1. *Cor.* 2. 16.

Altiora te ne quæsieris, et fortiora te ne scrutatus fueris: sed quæ præcepit tibi Deus illa cogita semper, et in pluribus operibus ejus ne fueris curiosus. *Eccli.* 3. 22. *et seq.* Multos quoque supplantavit suspicio illorum, et in vanitate detinuit sensus illorum. *v.* 26.

Dabo tibi thesauros absconditos, et arcana secretorum. *Isa.* 45. 3.

Nonne frater erat Esau Jacob? dicit Dominus; et dilexi Jacob, Esau autem odio habui. *Malach.* 1. 2. 3. *Vide et Rom.* 9. 13.

Multi enim sunt vocati, pauci vero electi. *Matth.* 20. 16.

O altitudo divitiarum sapientiæ et scientiæ Dei! quam incomprehensibilia sunt judicia ejus, et investigabiles viæ ejus! Quis enim cognovit sensum Domini? aut quis consiliarius ejus fuit? *Rom.* 11. 33. 34.

Irreprehensibilis.

Figulus mollem terram premens, laboriose fingit ad usus nostros unumquodque vas, et de eodem luto fingit quae munda sunt in usum vasa, et similiter quae his sunt contraria: horum autem vasorum quis sit usus, judex est figulus. *Sap.* 15. 7.

Non dicas: Ille (*Deus*) me implanavit (*scil. in errorem impulit*): non enim sunt ei necessarii homines impii. *Eccli.* 15. 12.

Et ipsis benedixit; — et ex ipsis sanctificavit, et ad se applicavit, et ex ipsis maledixit, — et convertit illos a separatione ipsorum. Quasi lutum figuli in manu ipsius, plasmare illud, et disponere. Omnes viæ ejus secundum dispositionem ejus, sic homo in manu illius, qui se fecit. *Ibid.* 33. 12. *et seq.*

Væ qui contradicit fictori suo, testa de samiis terræ. Numquid dicit lutum figulo suo: Quid facis? et opus tuum absque manibus est? *Isa.* 45. 9.

Numquid sicut figulus iste non potero vobis facere, domus Israel, ait Dominus? ecce sicut lutum in manu figuli, sic vos in manu mea. *Jerem.* 18. 6.

Nam quos præscivit, et prædestinavit, conformes fieri imaginis Filii sui. *Rom.* 8. 29. Quos autem praedestinavit, hos et vocavit: et quos vocavit, hos et justificavit, quos autem

justificavit, illos et glorificavit. *v.* 30.

Quid ergo dicemus? Numquid iniquitas apud Deum? Absit. Moysi enim dicit (*Exod.* 33. 19.): Miserebor cujus misereor: et misericordiam praestabo cujus miserebor. Igitur non volentis, neque currentis, sed miserentis est Dei. *Ibid.* 9. 14. *et seq.* Ergo cujus vult miseretur, et quem vult, indurat. Dicis itaque mihi: Quid adhuc quæritur? voluntati enim ejus quis resistit? O homo, tu quis es, qui respondeas Deo? Numquid dicit figmentum ei, qui se finxit: quid me fecisti sic? Annon habet potestatem figulus luti, ex eadem massa facere aliud quidem vas in honorem, aliud vero in contumeliam? Quod si Deus volens ostendere iram, et notam facere potentiam suam, sustinuit in multa patientia, vasa iræ apta in interitum, ut ostenderet divitias gloriæ suæ in vasa misericordiæ, quæ præparavit in gloriam. *v.* 18. *et seq.*

Qui (*Deus*) praedestinavit nos in adoptionem filiorum per Jesum Christum in ipsum, secundum propositum voluntatis suae, in laudem gloriae gratiae suae, etc. *Ephes.* 1. 5. 6. *Vide et v.* 11.

In magna autem domo non solum sunt vasa aurea, et argentea, sed et lignea et fictilia: et quaedam quidem in honorem, quaedam autem in contumeliam. Si quis ergo emu verit se, etc. 2. *Tim.* 2. 2(

Audientes autem Ge gavisae sunt, et glorific verbum Domini: et cre runt, quotquot erant prae nati ad vitam aeternam. . 13. 48.

Praedicatio verbi De
Vide *Verbum Dei.*

Praedicatores.
Vide *Concionatores.*

Praefecti. Vide *Superi* et *Pastores.* Item *Prin*

Praelati. Vide infra *T*
Principes.

PRÆSENTIA DEI.

Cain ad patrandum f dium locum solitarium q quasi Deus ubique praes eum non videret. Sed expertus est, scelus su Deo fuisse visum. Gen.

Henoch fuit tam sanct placuit Deo, quia cum D bulavit. Ibid. 5. 22.

Sic etiam Noe vir jus que perfectus fuit, quia Deo ambulavit. Ibid. 6. *de et de Abraham* c. 17 *sic etiam de Moyse testatu lus*: Invisibilem enim (tanquam videns sustin *est: ita Deum sibi sem buit praesentem, ac si eum videret. Hebr.* 11.

Elias de se affirmat

semper in praesentia Dei versetur; *ait enim*: Vivit Dominus Deus Israel, in cujus conspectu sto. 3. *Reg*. 17. 1. *et c*. 18. 15.

Providebam Dominum in conspectu meo semper, quoniam a dextris est mihi, ne commovear. *Psal*. 15. 8. *Item Actor*. 2. 25.

Quo ibo a spiritu tuo (*Deus*)? et quo a facie tua fugiam? Si ascendero in coelum, tu illic es: si descendero in infernum, ades: si sumpsero pennas meas diluculo? et habitavero in extremis maris; etenim illuc manus tua deducet me, et tenebit me dextera tua. Et dixi: Forsitan tenebræ conculcabunt me: et nox illuminatio mea in deliciis meis. Quia tenebrae non obscurabuntur a te, et nox sicut dies illuminabitur: sicut tenebrae ejus, ita et lumen ejus. *Psal*. 138. 7. *et seq*.

Duo senes impudici Susannam ad flagitium sollicitant, quia Dei praesentiam e memoria excluserunt: Everterunt *enim* sensum suum, et declinaverunt oculos suos, ut non viderent coelum, neque recordarentur judiciorum. *Quare dicunt ad Susannam*: Ecce ostia pomarii clausa sunt, et nemo nos videt. *Dan*. 13. 9. 20.

E contra Susanna gravissimam tentationem vicit, memoria praesentiae Dei roborata: *respondit enim senibus*: Melius est mihi absque opere incidere in manus vestras, quam peccare in conspectu Domini. *Ibid*. *v*. 23.

Judas vero (*Machabacus*), et qui cum eo erant, invocato Deo per orationes, congressi sunt (*cum hoste*); manu quidem pugnantes, sed Dominum cordibus orantes, prostraverunt non minus triginta quinque millia, praesentia Dei magnifice delectati. 2. *Mach*. 15. 26. 27.

Christus Dominus ante suam ascensionem in coelum, ut discipulis suis solatium simul et robur ad sustinendos apostolicos labores relinqueret, ait illis: Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus, usque ad consummationem saeculi. *Matth*. 28. 20.

PRECATIO *Vide et* ORATIO.

Precationum variae formulae: exempli gratia.

Nuptiis benedicendi. Imprecantes prospera sorori suae (*scil. fratres Rebeccae*), atque dicentes: Soror nostra es, crescas in mille millia, et possideat semen tuum portas inimicorum suorum. *Gen*. 24. 60.

Populo benedicendi. Sic benedicetis (*inquit Deus*) filiis Israel, et dicetis eis: Benedicat tibi Dominus et custodiat te. Ostendat Dominus faciem suam tibi, et misereatur tui. Convertat Dominus vultum

suum ad te, et det tibi pacem. *Num.* 6. 23. *et seq.*

Salutandi et bene precandi. Venit Booz de Bethlebem, dixitque messoribus : Dominus vobiscum. Qui responderunt ei : Benedicat tibi Dominus. *Ruth* 2. 4.

Item nuptiis benedicendi. Respondit omnis populus, qui erat in porta, et majores natu : — Faciat Dominus hanc mulierem quae ingreditur domum tuam, sicut Rachel et Liam, quæ ædificaverunt domum Israel : ut sit exemplum virtutis in Ephrata, et habeat celebre nomen in Bethlehem : fiatque domus tua, sicut domus Phares, quam Thamar peperit Judæ, de semine quod tibi dederit Dominus ex hac puella. *Ibid.* 4. 11. 12.

Regem consecrandi. Quomodo fuit Dominus cum domino meo rege (*David*), sic sit cum Salomone, et sublimius faciat solium ejus a solio domini mei regis David. 3. *Reg.* 1. 37. Amplificet Deus nomen Salomonis super nomen tuum (*David*) et magnificet thronum ejus super thronum (*David*). v. 47.

PRIMITIÆ. *Vide et* DECIMÆ.

Primitiae fructuum debentur Deo, ejusque Sacerdotibus.

Decimas tuas et primitias tuas non tardabis reddere. *Exod.* 22. 29.

Primitias frugum terrae deferes in domum Domini Dei tui. *Ibid.* 23. 19.

Primitias frugum terræ tuæ offeres in domo Domini Dei tui. *Ibid.* 34. 26.

Separate apud vos primitias Domino, etc. *Ibid.* 35. 5. *Vide c.* 25. 2.

Loquere filiis Israel (*ait Dominus ad Moysen*), et dices ad eos : Cum ingressi fueritis terram quam ego dabo vobis, et messueritis segetem, feretis manipulos spicarum, primitias messis vestræ, ad sacerdotem. *Lev.* 23. 10. *Vide et c.* 27. 30. *et seq.*

Omnes quoque primitiae, quas offerunt filii Israel, ad sacerdotem pertinent. *Num.* 5. 9.

Locutusque est Dominus ad Aaron : Ecce dedi tibi custodiam primitiarum mearum. Omnia, quae sanctificantur a filiis Israel, tradidi tibi et filiis tuis, pro officio sacerdotali, etc. *Ibid.* 18. 8. Universa frugum initia, quas gignit humus, et Domino deportantur, cedent in usus tuos (*loquitur Dominus ad Aaron*) : qui mundus est in domo tua, vescetur eis. . 13. *Vide et v.* 11. 12. *et sic per totum Caput. Item Deut.* 12. v. 6. 11. 17. *et c.* 14. 23.

Primitias frumenti, vini, et olei, et lanarum partem ex ovium tonsione (*accipient sacerdotes, ait Dominus*). *Deut* 18. 4.

Tolles de cunctis frugibus tuis primitias, et pones in cartallo, pergesque ad locnm qnem Dominus Deus tuns elegerit, ut ibi invocetur nomen ejus. *Ibid.* 26. 2. *Formula praescribitur offerendi primitias*, *versu* 10. *Vide et versum* 12.

Quod cum percrebuisset in auribus multitudinis (*scilicet quod Ezechias praeceperit dari Sacerdotibus et Levitis partes*), plurimasobtulere primitias filii Israel frumenti, vini, et olei, mellis quoque, et omnium quae gignit humus, decimas obtulerunt. 2. *Paral.* 31. 5. *Vide et versus sequentes. Item Ezech.* 45. 13. 16.

Et ut afferremus primogenita terrae nostræ, et primitiva universi fructus omnis ligni, ab anno in annum, in domo Domini, etc. 2. *Esdr.* 10. 35. *Vide et v.* 36. Et primitias ciborum nostrorum, et libaminum nostrorum, et poma omnis ligni, vindemiae quoque et olei, afferemus sacerdotibus ad gazophylacium Dei nostri, et decimam partem terrae nostrae Levitis, etc. *v.* 37. *et reliqua usq. ad finem.*

Honora Dominum de tua substantia, et de primitiis omnium frugum tuarum da ei: et implebuntur borrea tua saturitate, et vino torcularia tua redundabunt. *Prov.* 3. 9. 10. *Vide Tob. c.* 6. 7.

PRIMOGENITUM.

Primogenitum omne Deo consecratum.

Sanctifica mihi omne primogenitum, quod aperit vulvam in filiis Israel, tam de hominibus, quam de jumentis: mea sunt enim omnia. *Exod.* 13. 2. *Vide et v.* 12.

Decimas tuas, et primitias tuas non tardabis reddere: primogenitum filiorum tuorum dabis mihi. *Ibid.* 22. 29. *Vide Ezech.* 44. 30.

Primogenitum asini redimes ove: sin autem nec pretium pro eo dederis, occidetur. Primogenitum filiorum tuorum redimes: nec apparebis in conspectu meo vacuus. *Ibid.* 34. 20. *Vide et v.* 19.

Primogenita, quae ad Dominum pertinent, nemo sanctificare poterit, et vovere: sive bos, sive ovis fuerit, Domini sunt. *Levit.* 27. 26.

Meum est enimomne primogenitum: ex quo percussi primogenitos in terra Ægypti, sanctificavi mihi quidquid primum nascitur in Israel, ab homine usque ad pecus, mei sunt: ego Dominus. *Num.* 3. 13.

Mea sunt enim omnia primogenita filiorum Israel, tam ex hominibus, quam ex jumentis. Ex die quo percussi omne primogenitum in terra Ægypti, sanctificavi eos mihi. *Ib.* 8. 17.

De primogenitis, quae nascuntur in armentis, et in ovi-

bus tuis, quidquid est sexus masculini, sanctificabis Domino Deo tuo. Non operaberis in primogenito bovis, et non tondebis primogenita ovium. *Deut.* 15. 19. *Vide* 1. *Reg.* 1. 24.

Quia omne masculinum adaperiens vulvam, sanctum Domino vocabitur. *Luc.* 2. 23.

PRINCIPES ET SUPERIORES BONI.

Bonus Praelatus Moyses multoties introivit ad Pharaonem pro causa populi, ut eum liberaret de servitute Ægyptiaca. Exod. c. 5. 7. 9. 10.

Populum timentem Moyses confortabat, dicens : Nolite timere, etc. Dominus pugnabit pro vobis, et vos tacebitis. *Ibid.* 14. 13. *Ore quidem verba dicebat, sed corde Dominum exorabat, uti patet ex v.* 15.

Clamabat pro populo ad Dominum Moyses quando murmurabat populus contra eum. Ibid. 15. 24. 25. *Vide et c.* 32. 11.

Cum pugnaret Israel contra Amalec, non ivit Moyses ad praelium, sed tantum stans in vertice collis, ad orandum Dominum se convertit. Ibid. 17. 9. *et seq.*

Recessurus a populo Moyses, et iturus ad montem, bonos vicarios reliquit, videlicet Aaron et Hur. Ibid. 24. 14.

Desiderabat Moyses, ut omnes de populo prophetarent, licet honor suus minui videretur. Num. 11. 27. 29.

Post reditum exploratorum dixit Dominus ad Moysen : Usquequo detrahet mihi populus iste? — Feriam igitur eos pestilentia; — te autem faciam principem super gentem magnam, et fortiorem, quam hæc est. *Sed noluit Moyses ad majorem transferri praelationem. Ibid.* 14. 11. 12.

Pereunte populo pro murmure et tumultu, quem faciebat contra Moysen et Aaron, dixit Moyses ad Aaron: tolle thuribulum, et hausto igne de altari, mitte incensum desuper, pergens cito ad populum, ut roges pro eis, etc. *Ib.* 16. 46. Quod cum fecisset Aaron. — obtulit thymiama — pro populo deprecatus est et plaga cessavit. *v.* 47. *et* 48.

Moriturus Moyses sollicite rogavit Dominum, ut populo de duce idoneo provideret. Ibid. 27. 15. *et seq.*

Servivitque Israel Domino cunctis diebus Josue, etc. *Bonus enim Praelatus et Princeps multum confert ad populum in via Domini dirigendum. Josue* 24. 31.

Samuel judicabat Israel, et ibat circumiens Bethel, et Galgala, et Masphat, ut omnes, qui eo indigebant, facilius possent ad ipsum habere accessum. 1. *Reg.* 7. 15.

Dixit Samuel ad populum : Absit autem a me hoc peccatum in Dominum, ut cessem orare pro vobis, et docebo vos viam bonam, et rectam. *Ibid.* 12. 23.

. *Videns David Angelum percutientem populum, obtulit se percutiendum pro eo*: Vertatur (*inquit*), obsecro, manus tua contra me, etc. 2.*Reg*. 24.17. *Item* 1. *Paral*. 21. 17.

Audivit itaque omnis Israel judicium, quod judicasset rex (*Salomon de duabus mulieribus*), et timuerunt regem, videntes sapientiam Dei esse in eo, etc. 3. *Reg*. 3. 28.

Ezechias rex Juda fecit serpentem aeneum confringi, eo quod esset populo idololatrandi occasio. 4. *Reg*. 18. 4.

Signum est, quod Dominus diligat populum quando dat ei bonum Praelatum: unde regina Saba dixit Salomoni: Quia diligit Deus Israel (*populum suum*), — idcirco posuit te super eum regem, ut facias judicia atque justitiam. 2. *Paral*. 9. 8. *Item* 3. *Reg*. 10. 9.

Josaphat rex Juda constituit judices super populum, et eos valde fideliter et prudenter instruxit: Videte, ait, quid faciatis, etc. *Ib*.19.5.6. *Vide totum versum, et sequentem quoque*.

Orante Esdra — et flente (*pro transgressione populi*), —collectus est ad eum de Israel coetus grandis nimis virorum, et mulierum, et puerorum, et flevit populus fletu multo (*ad exemplum ejus*). 1. *Esdr*.10.1.

Audita Holophernis potentia, Eliachim sacerdos Domini magnus circuivit omnem Israel: allocutusque est eos, dicens, Scitote, quoniam exaudiet Dominus preces vestras, si, etc. (*Sicque populum bonis exhortationibus confortabat*) *Judith* 4. 11. 12. *et seq*.

Bonus Princeps sive Praelatus debet esse quasi bonus pater populi sui: hinc dixit Isaias: Erit quasi pater habitantibus Jerusalem, et domui Juda. *Isa*. 22. 21.

Principis seu Praelati boni requisita, in Paulo se manifestant.

Ad bonum Praelatum specialiter et summe pertinet dilectio, quam habere debet ad subditos, sicut diligebat Pastor ille optimus, Princeps Pastorum, qui posuit animam suam pro ovibus suis. Joan. 10. 11. *Sic etiam Paulus miro modo ea dilectione fervebat; unde dicebat*: Ego autem libentissime impendam, et superimpendar ipse pro animabus vestris: licet plus vos diligens, minus diligar (*a vobis*). 2. *Cor*. 12. 15. *Vide et Philipp*. 4. 1. *ubi ait*: Fratres mei carissimi et desideratissimi, gaudium meum, et corona mea, etc.

Porro debet in Praelato esse scientia Scripturae, etc. Hinc dicitur Sap. 6. 23. Diligite lumen sapientiae, omnes, qui praeestis populis: *alioquin quomodo posset lepram a non lepra discernere, vel commissum sibi populum judicare? Ipse vero Paulus de divinis et hu-*

manis excellentissimam habebat cognitionem, qui parvulis in Christo lac potum dabat, et inter perfectos sapientiam loquebatur, etc. 1. *Cor.* 2. 6. *et c.* 3. 1. 2.

Ex amore vero subditorum, et notitia Scripturarum, sollicitudo in praesidente provenit, qui praeest in sollicitudine. *Rom.* 12. 8. *Qua quidem sollicitudine Paulus erga proximos ardentissime afficiebatur: propter quod ait*, 2. *Cor.* 11. 28. Praeter illa, quae extrinsecus sunt, instantia mea quotidiana, sollicitudo omnium Ecclesiarum. *Item alibi*: Volo enim vos scire, qualem sollicitudinem habeam pro vobis, etc. *Col.* 2. 1.

Ex praedictis tribus requisitis debet sequi instructio imperitorum, unde promittit Dominus: Et dabo vobis pastores juxta cor meum, et pascent vos scientia et doctrina. *Jerem.* 3. 15. *Et juxta id, quod dixit Artaxerxes Esdrae et judicibus populi*: Imperitos docete libere. 1. *Esdr.* 7. 25. *Et hoc profecto liquet fecisse Paulum Doctorem Gentium, qui verbo et scripto docuit universum mundum*: Odorem notitiae suae (*Deus*) manifestat per nos in omni loco, etc. 2. *Cor.* 2. 14. Et ad hæc quis tam idoneus? etc. *v.* 16. Doctor gentium in fide et veritate. 1. *Tim.* 2. 7.

Debet etiam bonus praelatus officia disponere et ordinare inter subditos, sicut Moyses, qui consilio Jethro instituit in populo tribunos, centuriones, quinquagenarios, et decanos. Exod. 18. 21. 25. *Paulus quoque in Ecclesia similia faciebat*: Caetera autem (*inquit*), *cum* venero, disponam. 1. *Cor.* 11. 34. Hujus rei gratia (*inquit alibi*) reliqui te Cretae, ut ea, quae desunt, corrigas, et constituas per civitates presbyteros, sicut et ego disposui tibi. *Tit.* 1. 5.

Item debet pusillanimes et timidos animare, sicut fecit Moyses, quando dixit populo pavescenti. Exod. 14. 13. Nolite timere. — Dominus pugnabit pro vobis. *Et hoc utique Paulus optime faciebat*: Confortamini (*inquit*) in Domino, et in potentia virtutis ejus. Induite vos armaturam Dei, etc. *Ephes.* 6. 10. 11. *et seq. Item Hebr.* 12. 3. Recogitate enim eum, qui talem sustinuit a peccatoribus adversus semetipsum contradictionem: ut ne fatigemini, animis vestris deficientes.

Item in bono Prælato debet esse defensio oppressorum, sicut Onias summus sacerdos constanter restitit Heliodoro, volenti templum Domini spoliare. 2. *Mach.* 3. 10. *et seq. Quam viriliter autem Paulus restiterit pseudoapostolis Judæis, patet passim in Actibus Apost. Et* 2. *Cor.* 11. 21. *ait*: In quo quis audet — audeo et ego. *Et ideo dicebat se pugnare.* 1. *Cor.* 9. 26. Sic pugno,

non quasi aerem verberans. *Et* 2. *Tim.* 4. 7. Bonum certamen certavi, etc.

Praeterea debet esse consolator afflictorum, velut Eliachim, cum Holophernes Bethuliam obsedisset. Judith 4. 11. *et seq. Paulus autem non erat inferior in hac parte; unde ait.* 2. *Cor.* 1. 3. Benedictus Deus et Pater Domini nostri Jesu Christi, Pater misericordiarum, et Deus totius consolationis, qui consolatur nos in omni tribulatione nostra: ut possimus et ipsi consolari eos qui in omni pressura sunt. *Et Hebr.* 13. 22. Rogo autem vos, fratres, ut sufferatis verbum solatii. *Verba etiam consolatoria habuit maxime ad Philipp. et Thessalonic., uti patet inspicienti.*

Debet insuper bonus Praelatus pigros et tepidos excitare; quod fecit Patriarcha Jacob, qui audiens, quod alimenta venderentur in Ægypto, dixit filiis suis: Quare negligitis? etc. *Gen.* 42. 1. *Et hoc strenuus et vigil Paulus optime noverat facere: hinc inquit Rom.* 13. 11. Hora est jam nos de somno surgere. *Et Ephes.* 5. 14. Surge, qui dormis, et exurge a mortuis, et illuminabit te Christus. *Et* 2. *Tim.* 1. 6. Admoneo te, ut resuscites gratiam Dei, quæ est in te per impositionem manuum mearum.

Item debet indigentibus pro possibilitate sua, quantum ad necessaria, subvenire. Exemplum est de hoc in Eliseo, qui viginti panes fecit populo distribui, 4. *Reg.* 4. 42. 43. *Quod et Paulus diligenter implebat, memor illius verbi. Actor.* 20. 35. Beatius est magis dare quam accipere, *prout ipse refert: cum vero non habebat quod dare posset, ab aliis sollicite procurabat; et hoc optime apparet,* 1. *Cor.* 16. 1. De collectis autem, etc. *Item* 2. *Cor.* 9. 6. Qui parce seminat, parce et metet, etc.

Insuper ad eum pertinet superbos et timidos refrenare et humiliare: quod volens facere Moyses, increpando dicebat: Multum erigimini, filii Levi. *Num.* 16. 7. *Samuel, etiam dixit Sauli*: Quare — non audisti vocem Domini? etc. 1. *Reg.* 15. 19. *Et in hac etiam arte Paulus erat valde peritus; unde ait,* 1. *Cor.* 4. 18. 19. Tamquam non venturus sim ad vos, sic inflati sunt quidam. Veniam autem ad vos cito, si Dominus voluerit, et cognoscam non sermonem eorum, qui inflati sunt, sed virtutem, etc. *Et* 1. *Tim.* 6. 17. Divitibus hujus saeculi praecipe, *ne elato sint animo.*

Rursus etiam bonus Praelatus distantes, et ad eum accedere non valentes, debet personaliter visitare: quod bene Samuel adimplebat, qui circuiens Bethel, et Galgala, et Masphath—judicabat Israelem

1. *Reg.* 7. 16. *Et quid fecit Apostolus Paulus? Hic sane a Jerusalem usque ad ultimum mare replevit omnia loca Evangelio Christi. Rom.* 15. 19. *et seq.*, *ita ut vitam suam cursum quemdam nominaverit*, 1. *Cor.* 9. 26. Sic curro, non quasi in incertum. *Et iterum dicit idem Apostolus*, 2. *Tim.* 4. 7. Cursum consummavi, etc.

Item debet delinquentes et transgressores punire, sicut fecit Moyses, quando populus vitulum conflatilem adoravit. Exod. 32. 19. 20. *Neque in hac parte Paulus negligens erat, sed dicebat*, 2. *Cor.* 10. 4. Arma militiae nostrae non carnalia sunt, sed potentia Deo, etc. *Et v.* 6. In promptu habemus ulcisci omnem inobedientiam. *Et* 1. *Cor.* 4. 21. Quid vultis? In virga veniam ad vos, an in caritate, et spiritu mansuetudinis?

Item bonus Praelatus debet contumaces de populo et pestiferos extirpare, sicut fecit Moyses cum Core, et his qui adhaeserunt illi: Tu (*inquit*), et omnis congregatio tua, state seorsum, etc. *Num.* 16. 16. *Deinde dixit ad reliquos*: Recedite a tabernaculis hominum impiorum, etc. *v.* 26. *Sic etiam Paulus de illo qui tenebat novercam suam, ait*: Ego — judicavi — tradere hujusmodi Satanae in interitum carnis, etc. 1. *Cor.* 5. 3. 5. *Et paulo post inquit*, *v.* 7. Expurgate vetus fermentum, etc. *Sic et* 1. *Tim.* 1. 20. *Hymenaeum et Alexandrum tradidit Satanae*, ut discant non blasphemare.

Postremo debet pro universis orare, sicut faciebat Moyses, qui orabat Dominum pro populo, Exod. 32. 11. *et Num.* 14. 19. *Et Samuel dicit*, 1. *Reg.* 12. 23. Absit autem a me hoc peccatum in Dominum, ut cessem orare pro vobis. *Hoc autem et Paulus diligentissime adimplevit; sic enim ait, Rom.* 1. 9. 10. Sine intermissione memoriam vestri facio semper in orationibus meis, etc. *Et* 2. *Thess.* 1. 11. Oramus semper pro vobis, ut dignetur vos vocare Deus, *etc. Vide et* 1. *Thess.* 1. 2. *Item hoc ipsum fieri hortabatur: dicens*, 1. *Tim.* 2. 1. 2. Obsecro igitur primum omnium fieri obsecrationes, postulationes, gratiarum actiones, pro omnibus hominibus, pro regibus, etc.

Principum, et Superiorum, item Praelatorum malorum exempla.

Dixitque (*Moyses*) ad Aaron: Quid tibi fecit hic populus, ut induceres super eum peccatum maximum? *Nam multum peccat Praelatus in subditos, quando eorum pravae acquiescit voluntati*). *Exod.* 32. 21.

Praecepit Dominus Moysi, dicens: Tolle cunctos prin-

cipes populi, et suspende eos contra solem in patibulis. *Num.* 25. 4.

Male corripuit Heli filios suos, quod multum displicuit Domino. 1. *Reg.* 2. 12. *et seq. Vide et v.* 22. *et seq. Item et c.* 3. 12. *et seq.*

Totumque pondus prælii versum est in Saul: *unde et cecidit.* 1. *Reg.* 31. 3. 6. 9. *Item* 1. *Paral.* 10. 3. *per totum.*

Propter peccatum, quod commisit David in numeratione populi, mortui sunt ex populo septuaginta millia virorum. 2. *Reg.* 24. 15. *Item* 1. *Paral.* 21. 14.

Quia Roboam populum nimis gravare voluit, magna pars ipsius ab eo recessit. 3. *Reg.* 12. 19. *Item* 2. *Par.* 10. 19.

Occasionem dedit Jeroboam populo recedendi a cultu Dei, quando vitulos fecit, et adorari eos praecepit. Ibid. v. 28. *Item* 2. *Paral.* 11. 15.

Propter malos Praelatos subditi etiam temporaliter affliguntur; unde Elias dixit Achab: *Tu conturbas Israel, et totam domum patris tui. Ibid.* 18. 18.

Rex autem Syriæ præceperat principibus currum, etc. Non pugnabitis contra minorem, et majorem quempiam, nisi contra regem Israel solum (*ille autem erat Achab nequissimus*). *Ibid.* 22. 31. *Item* 2. *Paral.* 18. 30.

Igitur Manasses seduxit Judam et habitatores Jerusalem, ut facerent malum super omnes gentes, quas subverterat Dominus a facie filiorum Israel. 2. *Par.* 33. 9. *Item* 4. *Reg.* 21. 9.

Malorum Praelatorum in Jerusalem peccata expressit Propheta Isaias, dicens: Principes tui infideles, socii furum; omnes diligunt munera, sequuntur retributiones. etc. *Isa.* 1. 23.

De Nabuchodonosor principe pessimo dicitur: Tu enim terram tuam disperdisti; tu populum tuum occidisti, etc. *Ibid.* 14. 20.

Stulti facti sunt principes Taneos, emarcuerunt principes Mempheos, deceperunt Ægyptum, etc. *Ibid.* 19. 13.

Sobna praepositus templi putabat in Jerusalem diu vivere, et moriturus honorifice sepeliri; sed mandavit Dominus ei: Quid tu hic, aut quasi quis hic? etc. *Ibid.* 22. 16. *Et post pauca sequitur*: Et expellam te de statione tua, etc. *v.* 19.

Sedecias rex Juda dixit principibus, Jeremiam occidi volentibus et petentibus: Ecce ipse in manibus vestris est: nec enim fas est regem vobis quidquam negare. *Jerem. c.* 38. *v.* 5.

Contra malos Prophetas et Praelatos dixit Dominus per Ezechielem: Non ascendistis ex adverso, neque opposuistis

murum pro domo Israel, ut staretis in praelio in die Domini, etc. *Ezech.* 13. 5.

Malis Praelatis Dominus per Ezechielem terribiliter comminatur, dicens: Vae pastoribus Israel, qui pascebant semetipsos: nonne greges a pastoribus pascuntur? *Et statim describit propheta pastorum malorum vitia*, Lac (*inquit*) comedebatis, et lanis operiebamini, et quod crassum erat, occidebatis, gregem antem meum non pascebatis. Quod infirmum fuit non consolidastis, et qnod aegrotum non sanastis, quod confractum est non alligastis, etquod abjectum est non reduxistis, et quod perierat non quaesistis; sed cum austeritate imperabatis eis, et cum potentia. *Ibid.* 34. 2. *et seq.*

Scelestissimi fuerunt illi presbyteri, qui condemnaverunt Susannam ad mortem, eo quod noluit consentire eis, cum ex hoc magis meruisset laudari. Dan. 13. 41.

Rex Demetrius Alcimum (*proditorem*) impinm constituit in sacerdotium, et mandavit ei facere ultionem in filios Israel. 1. *Mach.* 7. 9.

Et elegit Bacchides viros impios, et constitnit eos dominos regionis, etc. *Ibid.* 9. 25. *et seq.*

Jason, frater Oniae, qui summum sacerdotium emit ab Anthiocho, statim (*ac obtinuit principatum*) ad gentilem ritum contribules suos transferre cœpit, etc. 2. *Mach.* 4. 10.

Proprietates malorum Praelatorum innuit Salvator noster, dicens: Super cathedram Moysi sederunt Scribæ et Pharisæi, etc. Dicunt enim, et non faciunt. Alligant — onera gravia, etc. *Matth.* 23. 1. *et seq.* Clauditis (*subjungit Christus*). regnum cœlorum ante homines vos enim non intratis, etc. *v.* 13. *et seq. per tot. caput.*

Et apud Joannem inquit: Mercenarius autem, et qui non est pastor — videt lupum venientem, et dimittit oves, et fugit, — quia — non pertinet ad eum de ovibus (*sed curat tantum de pellibus*). *Joan.* 10. 12.

Sciebat Pilatus, quod Judaei per invidiam Dominum tradidissent, sciebat eum esse innocentem; et tamen propter favorem populi et timorem Caesaris, tradidit eum voluntati eorum. Matth. 27. 18. *Item Marc.* 15. 10. *Luc.* 23. 25.

Principes sacerdotum, vocantes Petrum et Joannem, eis denuntiaverunt, ne omnino loquerentur neque docerent in nomine Jesn. *Actor.* 4. 18.

Videns Princeps sacerdotum multa signa fieri per Apostolos, exnrgens (*ipse*) — et omnes, qui cum illo erant, — injecerunt manus in Apostolos, et posnerunt eos in custodia publica: Angelus autem Domini per noctem *eduxit* eos. *Ibid.*

5. 17. *et seq*. Tunc abiit magistratus cum ministris, et adduxit illos. *v*. 26. *Et post multa consilia* convocantes Apostolos, caesis denuntiaverunt, ne omnino loquerentur in nomine Jesu. *v*. 40.

Raptus fuit Stephanus a Judaeis, et adductus in concilium. Ibid. 6. 12. *Cum autem plura objicerentur contra eum, dixit Stephano princeps sacerdotum* : Si haec ita se habent? *Qui cum fideliter se excusaret, et duritiam Judaeorum acriter increparet, lapidatus est a Judaeis, Principibus Sacerdotum nullam displicentiam ostendentibus*. c. 7. 1. *per totum Caput*.

Quidam homines, habentes puellam, a qua Paulus ejecit spiritum pythonicum, accusaverunt eum et Silam socium ejus, quod ipsi civitatem turbarent. Magistratus autem, sine aliqua probatione, fecerunt Paulum et Silam virgis caedi, *et in carcerem durum mitti. Ibid*. 16. 22. *et seq*.

Productus Paulus in concilium caeperat rationabiliter loqui; sed ad primum verbum quod dixit, Princeps sacerdotum fecit eum percuti. Tunc Paulus dixit ad eum : Percutiet te Deus, paries dealbate. Et tu sedens judicas me secundum legem, et contra legem jubes me percuti? *Ib*. 23. 3.

Malos praesides et iniquos habuit Paulus, Felicem et Festum, qui volebant gratiam Judaeis praestare, et idcirco compulsus est Paulus ad Caesarem appellare. Actor. 24. 27. *et c*. 25. 9. 11.

PRODITIO.

Proditionis et ejus poenae et punitionis, dicta et exempla.

Dixitque Cain ad Abel fratrem suum: Egrediamur foras. Cumque essent in agro, consurrexit Cain adversus fratrem suum Abel, et interfecit eum, etc. *Genes*. 4. 8.

Proditio fratrum Dinae, qui ob stupratam sororem, Sichemitas prius dolo circumcisos interfecerunt, et urbem vastaverunt; quaproter a patre arguuntur. Ibid. c. 34. *per totum*.

Uxor Samsonis Philisthaea tamdiu flevit coram eo, donec problema manifestaret ei : *quae hoc statim manifestavit inimicis Samsonis et civibus suis, etc. Judic*. 14. 17.

Dalila, cognita causa fortitudinis Samsonis, detonso ipso tradidit eum Philistaeis, a quibus excaecatus est; sed et illos tandem una cum se ipso interemit. Ibid. 16. 19. 30.

Saul promisit se daturum filiam suam David in uxorem, ut per hanc occasionem hic facilius a Philisthaeis occideretur. 1. *Reg*. 18. 17. *Vide v*. 25.

Saul omnes Sacerdotes Nobe,

praeter Abiathar, *qui ad David confugit*, *per Doeg proditorem jussit interimi. Ibid.* 22. 18. *et seq.*

Salvavit David habitatores Ceilae *ab exercitu Philisthinorum oppugnantium civitatem. Et tamen voluerunt eum tradere Saul aemulo*, *ipsum ad mortem persequenti. Ibid.* 23. 5. *Vide v.* 12.

Ascenderunt autem Ziphaei ad Saul in Gabaa, dicentes: Nonne ecce David latitat apud nos in locis tutissimis silvae? —nostrum autem erit, ut tradamus eum in manus regis. *Ibid. v.* 19. *Vide et c.* 26. 1. *eosdem proditores.*

Postquam Saul fleverat, *quasi dolens de persecutione David*, *et David ei juraverat*, *persecutus est postea David ita nequiter et acriter uti prius. Ibid.* 24. 17. 23.

Cumque rediisset Abner in Hebron, seorsum adduxit eum Joab ad medium portae, ut loqueretur ei in dolo: et percussit illum ibi in inguine, et mortuus est in ultionem sanguinis Asael fratris ejus. 2. *Reg.* 3. 27.

Tenientes igitur filii Remmon Berothitae, Rechab et Baana, ingressi sunt fervente die domum Isboseth, qui dormiebat super stratum suum meridie. Et ostiaria domus purgans triticum, obdormivit. Ingressi sunt autem domum latenter, assumentes spicas tritici, et percusserunt eum in inguine, — et percutientes interfecerunt eum: sublatoque capite ejus *aufugerunt*, *et* abierunt per viam deserti tota nocte. *Ibid.* 4. 5. 6. *et seq.*

Urias detulit ad Joab acceptas a David proditorias litteras mortis propriae. Ibid. 11. 14.

Amnon filius David vocaverat sororem Thamar, *quasi de manu illius cibum sumere volens*, *et postea oppressit eam. Ibid.* 13. 10. *et seq.*

Vocavit ad convivium Absalom Amnon fratrem suum, *et ibidem occidit eum. Ibid. v.* 28.

Absalom proditorie in Hebron proficiscens, *conjurat adversus patrem. Ibid.* 15. 7. *Vide v.* 10. *seq.*

Cum salutasset Joab Amasam, *quasi osculari eum vellet*, percussit eum in latere, et effudit intestina ejus in terram. *Ibid.* 20. 10.

Zambri, *dux mediae partis equitum*, *occidit Hela dominum suum*, *et regnavit post eum septem diebus tantum*; *obsessus enim fuit*, *et succendit se*, *et palatium in quo erat* 3. *Reg.* 16. 10. *et v.* 15. 18. *Sellum*, *filius Jabes*, *conjuravit contra Zachariam regem Israel dominum suum*, *et interfecit eum*, *et regnavit post eum uno mense tantum.* 4. *Reg.* 15. 10. 13. *Vide et v.* 25. *similem conjurationem Phacee*

contra Phaceia; *et v.* 30. *Osee contra Phacee.*

Cum oraret Senacherib in templo Deum suum, duo filii ejus percusserunt eum; sed tamen neuter eorum regnavit post eum. Ibid. 19. 37.

Tetenderuntque ei (*Amon*) insidias servi sui, et interfecerunt regem in domo sua. Percussit autem populus terrae, omnes qui conjuraverant contra regem Amon. *Ibid.* 21. 23. 24. *Item* 2. *Par.* 33. 24.

Venit Ismahel filius Nathaniae, et *multi* cum eo, *et comederunt cum Godolia, quem praefecerat rex Babylonis terrae Juda. Et post prandium surrexerunt, et interfecerunt eum, qui nihil mali suspicabatur de illis. Ibid.* 25. 25. *Confer Jerem.* 41. 1. 2.

Qui postquam recessit (*Amasias*) a Domino, tetenderunt ei insidias in Jerusalem. Cumque fugisset in Lachis, miserunt, et interfecerunt eum ibi. 2. *Par.* 25. 27. *Vide et v.* 12. *aliam proditionem.*

Quidam inimici Nehemiae voluerunt foedus cum eo maliliose componere, cogitantes facere ei malum. 2. *Esdr.* 6. 2. *per totum. Vide* 1. *Esdr.* 4. 2.

Duo janitores regis Assueri, qui in primo palatii limine praesidebant, volueruntque insurgere in regem, et occidere eum,—et appensus est uterque eorum in patibulo. *Esther* 2. 21. 23.

Misit rex (*Antiochus*) principem tributorum in civitates Juda, et venit Jerusalem cum turba magna. Et locutus est ad eos (*qui erant intus*) verba pacifica in dolo: et crediderunt ei. Et irruit super civitatem, etc. 1. *Mach.* 1. 30. *et seq.*

Cum obsideret Antiochus Eupator Jerusalem, nec posset eum capere, misit ad eos, *qui intus erant*, pacem facere, et receperunt illam. Et juravit illis rex — et rupit citius juramentum, etc. *Ibid.* 6. 60. *et seq. Vide aliam proditionem c.* 9. 40.

Ptolemaeus rex Ægypti quærebat oblinere regnum Alexandri generi suo, dolo, etc. Ibid. 11. 1.

Thryphon autem cum iter faceret cum Anthiocho rege adolescente, dolo occidit eum. Et regnavit loco ejus. *Ibid.*13. 31. 32. *Vide et v.* 17. *et* 23.

Ptolemaeus filius Abobi, gener summi sacerdotis, fecit convivium Simoni, et duobus filiis ejus. Et cum inebriati essent, occidit eos. Ibid. 16. *v.* 11. 15. 16.

Simon templi praepositus, thesauros ejus Appollonio duci prodit, ad quos rapiendos missus a rege Heliodorus, percutitur a Deo. 2. *Mach. c.* 3. *per totum. Vide cap.* 4: 1.

Qui cum venisset (*Apollonius*) Jerosolymam, pacem simulans, quievit usque ad diem sanctum Sabbati; et tunc fe-

riatis Judaeis, arma capere suis praecepit, *et ingentem multitudinem eorum peremit. Ibid.* 5. 25. 26.

Audiens Judas Machabaeus quod illi, qui obsederant turres, ubi erant inimici gentiles, pecuniam acceperint et quosdam abire permiserint, illos tanquam proditores, et fratrum venditores interfecit, et confestim turres occupavit. Ibid. 10. 20. *et seq.*

Omnes alias proditiones in nequitia et perversitate superat illa, quam facinorosissimus Judas contra Dominum procuravit: qui Dominum et Magistrum suum vendidit pro vili pretio. Matth. 26. 13. *Et v.* 49. *eum in manus hostium tradidit, osculando, Vide Marc.* 14. 10. 45. *Luc.* 22. 4. 47. *Joan.* 18. 3. *Sed propterea* suspensus crepuit medius: et diffusa sunt omnia viscera ejus. *Vide Actor.* 1. 18. *et Matth.* 27. 5.

Collegerunt se quidam ex Judaeis, et devoverunt se, dicentes, neque manducaturos, neque bibituros, donec occiderent Paulum: *sed detecta est conjuratio, et Paulus sanus evasit. Actor.* 23. 12. *et seq. usq. ad finem.*

PROMISSIO. *Vide et* VOTUM.

Promissiones. Dei cum conditione sunt.

Dabit Dominus tibi quid quid juravit dare, si tamen custodieris mandata ejus, etc. *Deut.* 19. 8.

Multiplex promittitur observantibus legem benedictio, et transgredientibus maledictio. Ib. c. 28. *Idem habetur Levit.* 26. 1. *per totum.*

Propterea ait Dominus Deus Israel (*ad Heli*): Loquens locutus sum, ut domus tua, et domus patris tui ministraret in conspectu meo, usque in sempiternum. Nunc autem dicit Dominus; Absit hoc a me: sed quicumque glorificaverit me, glorificabo eum: qui autem contemnunt me, erunt ignobiles, etc. 1. *Reg.* 2. 30.

Dicit Propheta, quod filius non portabit iniquitatem patris, nec e contra, sed quisque suam ipsius portabit: quod si impius poenitentiam egerit, salvabitur; justus vero, si suam deseruerit justitiam, damnabitur. Hortatur ergo ad poenitentiam et cordis innovationem. Ezech. c. 18. *per tot.*

Si autem dixero impio: Morte morieris: et egerit pœnitentiam a peccato suo, feceritque judicium et justitiam, et pignus restitituerit ille impius, rapinamque reddiderit, in mandatis vitae ambulaverit, nec fecerit quidquam injustum: vita vivet, et non morietur, etc. *Ib.* 33. 14. 15. Et cum recesserit impius ab impietate sua, feceritque judicium et justitiam: vivet in eis. v. 19.

Qui crediderit et baptizatus fuerit, salvus erit: qui vero non crediderit, condemnabitur. *Marc.* 16. 16.

Sic enim Deus dilexit mundum, ut Filium suum unigenitum daret: ut omnis, qui credit in eum non pereat, sed habeat vitam aeternam. *Joan.* 3. 16. Qui credit in Filium, habet vitam aeternam: qui autem incredulus est Filio, non videbit vitam, sed ira Dei manet super eum. *v.* 36. *Vide c.* 1. 12.

Amen, amen dico vobis: Qui credit in me, habet vitam aeternam. *Ibid.* 6. 47.

Si vos manseritis in sermone meo, vere discipuli mei eritis: et cognoscetis veritatem, et veritas liberabit vos. *Ibid.* 8. 31. 34.

Si haec scitis, beati eritis, si feceritis ea. *Ibid.* 13. 17.

Si manseritis in me, et verba mea in vobis manserint: quodcumque volueritis, petetis, et fiet vobis. *Ib.* 15. 7. Vos amici mei estis, si feceritis quae ego praecipio vobis. *v.* 14.

Si autem filii, et haeredes: haeredes quidem Dei, cohaeredes autem Christi: si tamen compatimur, ut et conglorificemur. *Rom.* 8. 17.

Participes enim Christi effecti sumus, si tamen initium substantiae ejus usque ad finem firmum retineamus. *Heb.* 3. 14. *Vide Coloss.* 1. 23.

Vincenti praemium promittitur. Apoc. 2. 11. *Vide et v.* 7. 17. *et* 26. *Item capit.* 3. *vers.* 5. 12. 21.

Qui vicerit, possidebit haec, et ero illi Deus, et ille erit mihi filius. *Ibid.* 21. 7. *Vide et* 2. *Petr.* 1. 4.

PROPHETA.

Prophetæ boni a Deo mittuntur.

Et factum est verbum Domini ad *Jeremiam*, dicens: Priusquam te formarem in utero, novi te et antequam exires de vulva, sanctificavi te, et prophetam in Gentibus dedi te. *Jerem.* 1. 4. 5. Noli dicere: Puer sum: quoniam ad omnia, quae mittam te, ibis: et universa, quaecumque mandavero tibi, loqueris. Ne timeas a facie eorum: quia tecum ego sum, ut eruam te, dicit Dominus. *v.* 7. 8.

Et factum est verbum Domini ad Jeremiam—dicens—Clama ad me, et exaudiam te: et annuntiabo tibi grandia et firma, quae nescis. *Ib.* 33. 1. 3.

Quia non facit Dominus Deus verbum, nisi revelaverit secretum suum ad servos suos prophetas. *Amos* 3. 7.

Et spiritus prophetarum, prophetis subjecti sunt. 1. *Cor.* 14. 32.

A malis contemnuntur.

Prophetam suscitabo eis — similem tui: et ponam verba mea in ore ejus, loqueturque ad

eos omnia quae praecepero illi. Qui autem verba ejus, quae loquetur in nomine meo, audire noluerit, ego ultor existam. *Deut.* 18. 18. 19.

Mittebat autem Dominus Deus patrum suorum ad illos per manum nuntiorum suorum, — At illi subsannabant nuntios Dei, etc. 2. *Paral.* 36. 15. 16. *Vide c.* 24. 19.

Venite, et percutiamus eum (*Jeremiam*) lingua, et non attendamus ad universos sermones ejus. *Jerem.* 18. 18.

Seduxisti me, Domine, et seductus sum: fortior me fuisti, et invaluisti: factus sum in derisum tota die, omnes subsannant me. Quia jam olim loquor, vociferans iniquitatem, et vastitatem clamito: et factus est mihi sermo Domini in opprobrium, et in derisum tota die, etc. *Ibid.* 20. 7. 8.

Et misit Dominus ad vos omnes servos suos prophetas, consurgens diluculo, mittensque: et non audistis, neque inclinastis aures vestras, ut audiretis, etc. *Ibid.* 25. 4.

Judicium mortis est viro huic: quia prophetavit adversus civitatem istam, sicut audistis auribus vestris, etc. *Ibid.* 26. 11. *Vide v.* 8.

Et dixerunt principes regi: Rogamus, ut occidatur homo iste (*scil. Jeremias*). *Ib.* 38. 4.

Domus autem Israel nolunt audire te: quia nolunt audire me. *Ezech.* 3. 7.

Et dixi: A, a, a, D
Deus ipsi: dicunt de me:
quid non per parabolas
tur iste? *Ibid.* 20. 49.

Et prophetis mandabit
centes: Ne prophetetis.
2. 12.

Jesus autem dixit eis (
Non est propheta sine ho
nisi in patria sua et in
sua. *Matth.* 13. 57. *Vide*
6. 4. *Luc.* 4. 24. *Joan.*

Vae vobis, Scribae et
saei hypocritae, qui aedi
sepulcra prophetarum, e
23. 29. *Vide versus seq*
usq. ad fin. Item Luc. 13.

Tunc exspuerunt in
ejus — dicentes: Prop
nobis, — quis est, qui te
cussit? *Ibid.* 26. 67. 68
Marc. 14. 65.

PROSPERITAS.

Prosperitas a Deo est

Fuitque Dominus cu
(*Joseph*), et erat vir in
ctis prospere agens. *Gen.*

In omnibus quoque vii
David prudenter agebat
Dominus erat cum eo. 1.
18. 14. *Vide* 2. *Reg.* 5
Item 2. *Paral.* 10. 9.
Ezechia, 4. *Reg.* 18. 7.

Haec dicit Dominus e
tuum: Ego tuli te, c
pascuis sequereris grege
esses dux populi mei Isra
fui tecum quocumque
xisti: et interfeci omne
micos tuos coram te, fe

tibi nomen quasi unius magnorum, qui celebrantur in terra, etc. 1. *Paral.* 17. 7. 8. Domine Deus, quid ultra addere potest David, cum ita glorificaveris servum tuum, et cognoveris eum? Domine, propter famulum tuum juxta cor tuum fecisti omnem magnificentiam hanc, et nota esse voluisti universa magnalia. *v.* 18. 19. *Item* 2. *Reg.* 7. *v.* 8. 9. 20. *et* 21.

Sit Dominus tecum (*ait David Salomoni*), et prosperare. *Ibid.* 22. 11.

Confortatus est ergo Salomon — in regno suo, et Dominus Deus ejus erat cum eo, et magnificavit eum in excelsum. 2. *Par.* 1. 1. *Vide c.* 7. 11. *Item c.* 14. 6. *et c.* 15. 9. *de Asa. Sic et de Josaphat, c.* 17. *v.* 3. 5. *et* 12. *et c.* 18. 1.

Egestas a Domino in domo impii: habitacula autem justorum benedicentur. *Prov.* 3. 33.

Omnis enim homo, qui comedit et bibit, et videt bonum de labore suo, hoc donum Dei est. *Eccles.* 3. 13.

Prosperitas impiorum, et eorumdem repentinus interitus.

Vide Job per tot. cap. 21.

Vidi impium superexaltatum, et elevatum sicut cedros Libani. Et transivi, et ecce non erat: et quæsivi eum, et non est inventus locus ejus, etc. Injusti autem disperibunt simul: reliquiæ impiorum interibunt. *Ps.* 36. 35. *et seq.*

Ego Deus tuus: confortavi te, et auxiliatus sum tibi. — Ecce confundentur et erubescent omnes, qui pugnant adversum te: erunt quasi non sint et peribunt viri, qui contradicunt tibi. Quæres eos, et non invenies, etc. *Isa.* 41. 10. *et seq.*

Prosperitas timentibus Deum promissa.

Tunc enim proficere (*scil. prosperare* poteris (*ait David Salomoni*), si custodieris mandata et judicia, quae praecepit Dominus, etc. 1. *Par.* 22. 13.

Confortamini et agite diligenter (*ait Josaphat Levitis, etc.*), et erit Dominus vobiscum in bonis. 2. *Paral.* 19. 11.

Credite in Domino Deo vestro, et securi eritis (*ait Josaphat viris Juda*): credite Prophetis ejus, et cuncta evenient prospera. *Ibid.* 20. 20.

Cumque requireret (*Osias*) Dominum, direxit eum in omnibus. *Ibid.* 26. 5.

Corroboratusque est Joatham, eo quod direxisset vias suas coram Domino Deo suo, *Ibid.* 27. 6.

Ezechias requirens Deum toto corde, prosperatus est valde. Ibid. 31. 21. *Vide et c.* 32. 30. *Item Psal.* 24. 13. *Isa.* 1. 19.

Utinam attendisses (*Israel*)

mandata mea, facta fuisset sicut flumen pax tua, et justitia tua sicut gurgites maris. Et fuisset quasi arena semen tuum, et stirps uteri tui ut lapilli ejus, etc. *Isa.* 48. 18. 19. *Vide c.* 58. 8.

Audite vocem meam (*dicit Dominus*), et ero vobis Deus, et vos eritis mihi populus: et ambulate in omni via, quam mandavi vobis, ut bene sit vobis. *Jerem.* 7. 23. *Vide c.* 22. 4. *et c.* 32. 39. *et seq. Item Osee* 2. 19. *et seq.*

Prosperitas mundana seu temporalis ejusque abusus, plerumque ad peccatum incitat et praecipitat.

Abundantia rerum temporalium saepe est multorum occasio peccatorum; sicut in illa regione, quae irrigabatur sicut paradisus, in qua habitabant Sodomitae pessimi. Gen. 13. 10.

Refert Moyses beneficia Dei, et e contra populi ingratitudinem. Deut. c. 32.

Gedeon cum parvus esset, et in area frumentum excuteret, bonus fuit, Angelusque Domini visitavit eum. Post obtentam autem victoriam male se habuit. Judic. 6. 11. 12. *et c.* 8. 13. *usque ad finem.*

Saul, antequam rex esset, bonus fuit: at postquam regni gubernacula suscepit, intumuit, et mandata Domini praeterivit. 1. *Reg.* 15. 11.

Post multa bella et victorias de inimicis obtentas, David remanens quietus in Jerusalem, commisit adulterium, et exinde secutum est homicidium. 2. *Reg.* 11. 4. 15.

Occasione multitudinis suorum subditorum, David in superbiam elatus est, et fecit populum numerari. Ibid. 24. 1. *Item* 1. *Paral.* 21. 1.

Non erat argentum alicujus pretii in diebus Salomonis, quia tanta erat in Jerusalem argenti abundantia, quanta et lapidum. Sed nota quam mirabile et quam terribile fuit, quod plus nocuit ei rerum copia, quam profuit ejus sapientia. 3. *Reg.* 10. 27. *Vide c.* 11. 1. *et seq. Item* 2. *Paral.* 1. 15.

Jeroboam antequam consequeretur dominium super decem tribus, non legitur fuisse malus, sed potius adolescens bonae indolis et industrius: statim vero ut regnum adeptus est, fecit vitulos aureos, et avertit populum a Deo, ne populus averteretur ab eo. Ib. 11. 28. *et c.* 12. 28. *et seq.*

Amasias postquam debellavit Edom, elevatum est cor ejus, et voluit contra Joas regem Israel praeliari, sed male successit ei. 4. *Reg.* 14. 10. *et seq. Item* 2. *Paral.* 25. 19. *et sequentes.*

Cumque roboratum fuisset Regnum Roboam et confortatum, dereliquit legem Domini, et omnis Israel cum eo. 2. *Par.* 12. 1.

Sed cum roboratus esset (*Ozias rex Juda*), elevatum est cor ejus in interitum suum, et neglexit Dominum Deum suum; ingressusque templum Domini adolere voluit incensum. *Ibid*. 26. 16.

Manasses rex Jerusalem fuit pessimus; postea in Babylonem vinctus ductus est, ubi postquam coangustatus est, oravit Dominum Deum suum: et egit poenitentiam valde coram Deo. *Ibid*. 33. 12.

Et comederunt, et saturati sunt, et impinguati sunt (*Israelitae*), et abundaverunt deliciis in bonitate tua magna. Provocaverunt autem te (*Deus*) ad iracundiam, etc. 2. *Esdr*. 9. 25. 26.

Aman prosperrimus, incidit in superbiam; et hinc in patibulo brevem suam finivit prosperitatem. Esth. 5. 9. *et seq. et c*. 7. 10.

Mendicitatem (*Deus*) et divitias (*orat Salomon*) ne dederis mihi: tribue tantum victui meo necessaria, ne forte satiatus illiciar ad negandum, et dicam: Quis est Dominus? aut egestate compulsus furer, et perjurem nomen Dei mei. *Prov*. 30. 8. 9.

Ecce haec fuit iniquitas Sodomae sororis tuae, superbia, saturitas panis, et abundantia, et otium ipsius, etc. *Ezech*. 16. 49. *Vide et versus sequentes*.

Statua, quam vidit Nabuchodonosor, quae percussa a lapide abscisso de monte, redacta est in favillam, satis indicat, prosperitatem hujus mundi nihil esse. Dan. 2. 31. *et seq*.

Denuntiat Daniel superbo Nabuchodonosor: Ejicient te ab hominibus, et cum bestiis ferisque erit habitatio tua, et fenum ut bos comedes, et rore coeli infunderis. *Ibid*. 4. 22. *Vide c*. 5. *v*. 20. 21. 23.

Juxta pascua sua adimpleti sunt (*filii Israel*), et saturati sunt: et levaverunt cor suum, et obliti sunt mei, *inquit Dominus. Osee* 13. 6.

Filii Jambri faciebant nuptias magnas, et surrexerunt Judaei ex insidiis, Jonatha duce, et occiderunt multos; et ita conversae sunt nuptiae in luctum, et vox musicorum ipsorum in lamentum. 1. *Mach*. 9. *v*. 37. 40. *et* 41. *Vide Jacob* 4. 9.

Adolescens, qui quaesivit a Christo, quomodo habere posset vitam aeternam, multas habebat possessiones et divitias; idcirco audiens a Christo consilium perfectionis, ut venderet quae possidebat, abiit tristis. *Matth*. 19. 22. *Item Marc*. 10. 22. *Luc*. 18. 23.

Ad contemnendum rerum temporalium nimiam abundantiam, multum confert exemplum, quod ponit Salvator noster in illo divite stolido, cujus ager uberes afferebat fructus. Cum autem sollicitus cogitaret destruere horrea sua, et facere majora, ait

illi Deus : Stulte , hac nocte animam tuam repetunt a te: quæ autem parasti , cujus erunt ? *Luc.* 12. *v.* 16. 18. 20. *Vide et historiam quam narravit Christus de epulone divite et paupere Lazaro. Luc.* 16. 19. *Et concludit tandem Christus c.*12.21. Sic est qui sibi thesaurizat , et non est in Deum dives.

Emptores villae , et boum , et qui uxorem duxerat , vocati ad coenam magnam , excusaverunt se tanquam aliis curis occupati : pauperes vero et debiles fuerunt introducti. Ibid. 14. 18. *et seq.*

Cum populus Herodi magno regi , vestito regali veste , et sedenti pro tribunali , acclamaret : Dei voces , et non hominis: confestim—percussit eum Angelus Domini —et consumptus a vermibus , expiravit. *Actor.* 12. 21. *et seq.*

Divitibus hujus saeculi præcipe non sublime sapere , etc. 1. *Tim.* 6. 17.

PROVIDENTIA. *Vide* DEUS OMNIA REGIT , *et sub tit.* DEUS.

(Vide *Thesaurum Patrum.*)

Providentia Dei adstruitur.

Ne dederis, etc. neque dicas coram Angelo: Non est providentia , ne forte iratus Deus contra sermones tuos, dissipet cuncta opera manuum tuarum, *Eccles.* 5. 5.

Dixit enim (*Deus*): in fo titudine manus meæ (*cuncta* feci , et in sapientia mea inte lexi : et abstuli terminos popu lorum , et principes eorum de prædatus sum, et detraxi qua potens in sublimi residente: Et invenit quasi nidum manu mea fortitudinem populorum et sicut colliguntur ova, quæ derelicta sunt , sic universa terram ego congregavi : et no fuit qui moveret pennam , aperiret os, et gannirel. Num quid gloriabitur securis conti eum, qui secat in ea? aut exa tabitur serra contra eum , quo trahitur ? quomodo si el vetur virga contra elevante se, etc. *Isa.* 10. 13. *et seq. Vi Job* 22. 14. *per totum.*

Si autem fœnum agri , quo hodie est , et cras in clibanu mittitur, Deus sic vestit, quan to magis vos , modicae fide Nolite ergo solliciti esse , d centes : Quid manducabimus aut quid bibemus , aut q operiemur?—Scit enim Pat vester, quia his omnibus ind getis. *Matth.* 6. 30. *et seq.* *de Psal.* 54. 23. *Luc.* 12. 2 *et seq. Philipp.* 4. 6. 1. *Tim.* 8. 1. *Petr.* 5. 7.

Cum autem tradent vos, no te cogitare: quomodo aut qu loquamini: dabitur enim vo in illa hora quid loquami Non enim vos estis qui loq mini, sed Spiritus Patris ves qui loquitur in vobis. *Ibid.* 19. 20. *Vide Luc.* 12. 11.

Providentia Dei universalis et generalis.

Deus praecepit et providit Noe, ut non solum filios, etc. secum in arcam duceret, sed et ex cunctis animantibus universae carnis induci mandavit bina, masculini sexus et feminini etc. Gen. 6. 19. *et seq.*

Dominus regit me, et nihil mihi deerit. *Psal.* 22. 1.

Homines et jumenta salvabis, Domine. *Psal.* 35. 8.

Laetentur et exultent gentes, quoniam judicas populos in aequitate, et gentes in terra dirigis. *Psal.* 66. 5.

Omnia a te (*Deus*) expectant, ut des illis escam in tempore. Dante te illis, colligent, aperiente te manum tuam, omnia implebuntur bonitate. Avertente autem te faciem, turbabuntur, etc. *Psal.* 103. 27. *et seq. Vide totum Psal.*

Oculi omnium in te sperant, Domine: et tu das escam illorum in tempore opportuno. Aperis tu manum tuam, et imples omne animal benedictione. *Ps.* 144. 15. 16. *Vide totum Psal. Item Psal.* 145. *et* 146.

Deus operit coelum nubibus: et parat terrae pluviam, etc. *Psal.* 146. 8. *et seq.*

In omni loco oculi Domini contemplantur bonos et malos. *Prov.* 15. 3.

Pusillum et magnum ipse fecit (*Deus*), et aequaliter cura est illi de omnibus. *Sap.* 6. 8.

In manu enim illius (*Dei*) et nos, et sermones nostri, et omnis sapientia. *Ibid.* 7. 16.

Attingit ergo (*Deus*) a fine usque ad finem fortiter, et disponit omnia suaviter. *Ib.* 8. 1.

Diligis enim (*Deus*) omnia, quae sunt, et nihil odisti eorum, quae fecisti. *Ibid.* 11. 25. *Vide et v.* 26.

Tua autem, pater, providentia (*ab initio cuncta*) gubernat. *Ibid.* 14. 3.

Ego Dominus, et non est amplius: extra me non est Deus. — Ut sciant hi, qui ab ortu solis et qui ab occidente, quoniam absque me non est. Ego Dominus, et non est alter, formans lucem, et creans tenebras; faciens pacem, et creans malum: ego Dominus, faciens omnia haec. *Isa.* 45. 5. *et seq. Vide et c.* 42. 5. *Item Amos.* 4. 13.

Numquid non coelum et terram ego impleo, dicit Dominus? *Jerem.* 23. 24.

Nonne duo passeres asse veneunt: et unus ex illis non cadet super terram sine Patre vestro? Vestri autem capilli capitis omnes numerati sunt. *Matth.* 10. 29. 30. *Vide Luc.* 12. 6. 7. *Item Actor.* 27. 34.

Jesus autem respondit eis (*Judaeis*): Pater meus usque modo operatur, et ego operor. *Joan.* 5. 17.

In ipso enim (*Deo*) vivimus, et movemur, et sumus. *Actor.* 17. 28. *Vide et v.* 25.

Qui (*Deus*) operatur omnia secundum consilium voluntatis suae. *Ephes.* 1. 11.

Omnia (*hujus universi*) in ipso (*Deo*) constant. *Coloss.* 1. 17. *Vide et v.* 16.

Omnem sollicitudinem vestram projicientes in eum (*Deum*); quoniam ipsi cura est de vobis. 1. *Petr.* 5. 7.

Providentia Dei specialis, seu particularis.

Apud Dominum gressus hominis dirigentur : et viam ejus volet. Cum ceciderit, non collidetur quia Dominus supponit manum suam. *Psal.* 36.23.24.

Catuli leonum rugientes, ut rapiant, et quaerant a Deo escam sibi. *Psal.* 103. 21.

Qui (*Deus*) numerat multitudinem stellarum : et omnibus eis nomina vocat. *Psal.* 146.4. Qui producit in montibus foenum, et herbam servituti hominum. Qui dat jumentis escam ipsorum, et pullis corvorum invocantibus eum. *v.* 8. *et* 9.

A Domino diriguntur gressus viri : quis autem hominum intelligere potest viam suam? *Prov.* 20. 24.

Omnia opera illorum (*hominum*) velut sol in conspectu Dei : et oculi ejus sine intermissione inspicientes in viis eorum. *Eccli.* 17. 16.

Scio, Domine, quia non est hominis via ejus : nec viri est ut ambulet, et dirigat gressus suos. *Jerem.* 10. 23.

Et plui (*ait Dominus*) super unam civitatem, et super alteram civitatem non plui : pars una compluta est: et pars, super quam non plui, aruit. *Amos* 4. 7.

Et paravit Deus vermem ascensu diluculi in crastinum: et percussit hederam, et exaruit. *Jonae* 4. 7.

Nonne duo passeres asse væneunt, et unus ex illis non cadet super terram sine Patre vestro? *Matth.* 10. 29. *Vide* 2. *Reg.* 14. 11. *Item Luc.* 12. 6.

Deus autem dat illi corpus sicut vult : et unicuique seminum proprium corpus. 1. *Cor.* 15. 38.

Providentia Dei peculiaris, seu singularis, qua Ecclesiae suae providet.

Quando dividebat Altissimus gentes: quando separabat filios Adam, constituit terminos populorum, etc. Pars autem Domini populus ejus, etc. circumduxit eum, et docuit: et custodivit quasi pupillam oculi sui, etc. *Deut.* 32. 8. *et versus sequentes.*

Dixit Dominus ad Eliam prophetam, qui repraesentabat totam Ecclesiam : Vade contra Orientem — et ibi de torrente bibes : corvisque praecepi, ut pascant te ibi, etc. 3. *Reg.* 17. 3. 4. *Vide et versus sequentes.*

Dominus regit me, et nihil mihi deerit, in loco pascuae,

ibi me collocavit. *Psal.* 22. 1.

Immittet Angelus Domini in circuitu timentium eum: et eripiet eos. *Psal.* 33. 8.

Et nunc hæc dicit Dominus, creans te, Jacob, et formans te, Israel: Noli timere, quia redemi te, et vocavi te nomine tuo: meus es tu. Cum transieris per aquas, tecum ero, et flumina non operient te: cum ambulaveris in igne, non combureris, et flamma non ardebit in te, etc. *Isa.* 43. 1. 2. *Vide et versus sequentes. Item c.* 42. 6. *et c.* 44. 1. *et seq.*

Quaerite ergo primum regnum Dei, et justitiam ejus: et haec omnia adjicientur vobis. *Matth.* 6.33. *Item Luc.* 12.31.

Et super hanc Petram (*inquit Salvator Petro*) aedificabo Ecclesiam meam, et portae inferi non praevalebunt adversus eam. *Ibid.* 16. 18.

Ubi enim sunt duo vel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum. *Matth.* 18. 20.

Omnia secundum consilium Dei ejusque providentiæ definitum, voluntatem, ac decretum fiunt, et fieri dicuntur.

Dixit Joseph ad fratres suos: Praemisitque me Deus, ut reservemini super terram, et escas ad vivendum habere possitis. Non vestro consilio, sed Dei voluntate huc missus sum. *Gen.* 45. 7. *Vide et v.* 5.

Nolite timere: num Dei possumus resistere voluntati? *Ib.* 50. 19. *Vide v.* 20. *et* 21.

Dixit Dominus ad Moysen: Vide, ut omnia ostenta, quæ posui in manu tua, facias coram Pharaone: ego indurabo cor ejus, et non dimittet populum. *Exod.* 4. 21.

Qui percusserit hominem, volens occidere: morte moriatur. Qui autem non est insidiatus, sed Deus illum tradidit in manus ejus: constituam tibi locum, in quem fugere debeat. *Ibid.* 21. 12. 13.

Sed recorderis Domini Dei tui, quod ipse vires tibi præbuerit: ut impleret pactum suum, etc. *Deut.* 8. 18.

Et non dedit vobis Dominus cor intelligens, et oculos videntes, et aures, quae possunt audire, usque in praesentem diem. *Ibid.* 29. 4.

Et non audierunt (*filii Heli*) vocem patris sui: quia voluit Dominus occidere eos. 1. *Reg.* 2. 25.

Cor hominis disponit viam suam: sed Domini est dirigere gressus ejus. *Prov.* 16. 9.

Multae cogitationes in corde viri: voluntas autem Domini permanebit. *Ibid.* 19. 21. *Vide et c.* 20.24. *Item Jerem.* 10. 23.

Non enim est alius Deus, quam tu, cui cura est de omnibus, ut ostendas, quoniam non injuste judicas judicium. Neque rex, neque tirannus in conspectu tuo inquirent de his, quos

perdidisti. Cum ergo sis justus, juste omnia disponis, etc. *Sap.* 12. 13. *et seq.*

Ego Dominus, et non est alter, formans lucem, et creans tenebras; faciens pacem, et creans malum: ego Dominus faciens omnia hæc. *Isa.* 45. 6. 7. *Vide et c.* 42. 6. *Item Amos* 4. 13.

Quare errare nos fecisti, Domine, de viis tuis? Indurasti cor nostrum, ne timeremus te? Convertere propter servos tuos, tribus haereditatis tuae. *Ibid.* 63. 17.

Ego (*Deus Israel*) feci terram, et homines, et jumenta, quae sunt super faciem terrae, in fortitudine mea magna, et in brachio meo extento: et dedi eam ei, qui placuit in oculis meis. *Jerem.* 27. 5.

Sapientia et fortitudo ejus (*Dei*) sunt: et ipse mutat tempora et aetates: transfert regna atque constituit: dat sapientiam sapientibus, et scientiam intelligentibus disciplinam: ipse revelat profunda et abscondita, et novit in tenebris constituta: et lux cum eo est. *Dan.* 2. 20. 21. *et* 22.

O rex (*inquit Daniel ad Baltassar*), Deus altissimus, regnum et magnificentiam, gloriam et honorem dedit Nabuchodonosor patri tuo. *Ibid.* 5. 18.

Nolite ergo solliciti esse (*de temporalibus*) — Scit enim Pater vester, quia his omnibus indigetis. *Matth.* 6. 31. 32. *Item Luc.* 12. 29. 30.

Propterea non poterant credere, quia—excæcavit (*Deus*) oculos eorum, et induravit cor eorum, ut non videant, etc. *Joan.* 12. 39. *uti dicitur Isa.* 6. 9. *Vide et Matth.* 13. 15. *Marc.* 4. 12. *Luc.* 8. 10. *Actor.* 28. 27. *Rom.* 11. 8. *et seq.*

Non quod sufficientes simus cogitare aliquid a nobis, quasi ex nobis: sed sufficientia nostra ex Deo est. 2. *Cor.* 3. 5.

Deus est enim, qui operatur in vobis et velle, et perficere, pro bona voluntate (*sua*). *Philipp.* 2. 13.

Providentia Dei reverenter expetenda.

Dixit autem Abraham (*ad filium suum Isaac sollicitum de victima*): Deus providebit sibi victimam holocausti, fili mi. *Gen.* 22. 8.

Multo tempore pugnavit Josue,—non fuit civitas, quæ se traderet filiis Israel; — omnes enim bellando cepit. Domini enim sententia fuerat, ut indurarentur corda eorum, et pugnarent contra Israel, et caderent: et non mererentur ullam clementiam ac perirent, sicut praeceperat Dominus Moysi. *Josue* 11. 18. *et seq.*

Oculi enim Domini contemplantur universam terram, et præbent fortitudinem his, qui corde perfecto credunt in eum. 2. *Paral.* 16. 9. *Vide Job* 28. 24.

Oculi enim ejus (*Dei*) super vias hominum, et omnes gressus eorum considerat. *Job* 34. 21.

Ego autem in te speravi, Domine: dixi, Deus meus es tu; in manibus tuis sortes meae. *Psal.* 30. 15. 16.

Beata gens, cujus est Dominus Deus ejus; populus quem elegit in haereditatem sibi. De coelo respexit Dominus: vidit omnes filios hominum. — Qui finxit singillatim corda eorum: qui intelligit omnia opera eorum. *Psal.* 32. 12. *et seq.*

Oculi Domini super justos: et aures ejus in preces eorum. Vultus autem Domini super facientes mala; ut perdat de terra memoriam eorum. *Psal.* 33. 16. 17. *Vide totum Psal. Item Hebr.* 4. 13.

Spera in Domino, et fac bonitatem, et inhabita terram, et pasceris in divitiis ejus. Delectare in Domino; et dabit tibi petitiones cordis tui. Revela Domino viam tuam, et spera in eo: et ipse faciet. *Psal.* 36. 3. *et seq. Vide totum Psal.*

Jacta super Dominum curam tuam, et ipse te enutriet: non dabit in aeternum fluctuationem justo, etc. *Psal.* 54. 23. *Vide Psal.* 106. 6.

Quoniam Deus judex est. Hunc humiliat, et hunc exaltat. *Psal.* 74. 7. 8.

Intelligite, insipientes in populo: et stulti, aliquando sapite. Qui plantavit aurem, non audiet? aut qui finxit oculum, non considerat? Qui corripit gentes, non arguet: qui docet hominem scientiam. *Psal.* 93. 8. *et seq.*

Quomodo miseretur pater filiorum, misertus est Dominus timentibus se: quoniam ipse cognovit figmentum nostrum. *Psal.* 102. 13. 14.

Omnia a te (*Deus*) expectant, ut des illis escam in tempore. Dante te illis, colligent: aperiente te manum tuam, omnia implebuntur bonitate. Avertente autem te faciem, turbabuntur, etc. Emittes spiritum tuum, et creabuntur: et renovabis faciem terrae. *Psal.* 103. 27. *et seq. Vide Psal.* 135. 25.

Deus suscitat a terra inopem, et de stercore *erigit* pauperem. *Psal.* 112. 7. *Vide et Psal.* 137. 6. *Item* 1. *Reg.* 2. 8.

Allevat Dominus omnes, qui corruunt; et erigit omnes elisos. Oculi omnium in te sperant, Domine: et tu das escam illorum in tempore opportuno. Aperis tu manum tuam, et imples omne animal benedictione. *Psal.* 144. 14. *et seq.* Prope est Dominus omnibus invocantibus eum: omnibus invocantibus eum in veritate. Voluntatem timentium se faciet, et deprecationem eorum exaudiet: et salvos faciet eos. Custodit Dominus omnes diligentes se: et omnes peccatores disperdet. *v.* 18. *et seq. Vide et Psal.* 145. *et* 146. *per tot.*

Respicit Dominus vias homi-

nis, et omnes gressus ejus considerat. *Prov.* 5. 21. *Vide c.* 20. 24. *Item Job* 14. 15. *c.* 31. 4. *c.* 34. 21.

Sortes mittuntur in sinum, sed a Domino temperantur. *Ibid.* 16. 33.

Oculi Domini ad timentes eum, et ipse agnoscit omnem operam hominis. *Eccli.* 15. 20.

Numquid oblivisci potest mulier infantem suum, ut non misereatur filio uteri sui? et si illa oblita fuerit, ego tamen non obliviscar tui, etc. *Isa.* 49. 15. *Vide c.* 54. 16.

Quis est iste, qui dixit ut fieret, Domino non jubente? *Thren.* 3. 37.

Non est malum in civitate, quod Dominus non fecerit. *Amos* 3. 6.

Nonne duo passeres asse veneunt: et unus ex illis non cadet super terram sine Patre vestro? Vestri autem capilli capitis omnes numerati sunt. Nolite ergo timere: multis passeribus meliores estis vos. *Matth.* 10. 29. *et seq. Vide Luc.* 12. 6. 7. *Act.* 27. 34.

In ipso enim (*Deo*) vivimus, et movemur, et sumus. *Actor.* 17. 28. *Vide et v.* 25.

Quia oculi Domini super justos, et aures ejus in preces eorum: vultus autem Domini super facientes mala. Et quis est, qui vobis noceat, si boni æmulatores fueritis? 1. *Petr.* 3. 12. 13.

Omnem sollicitudinem vestram projicientes in eum (*Deum*), quoniam ipsi cura est de vobis. *Ib.* 5. 7. *Vide Matth.* 6. 25. *et seq. Luc.* 12. 22. *et seq.*

Providentia Dei etiam ad res minimas extenditur.

Domine, in coelo misericordia tua: et veritas tua usque ad nubes. *Psal.* 35. 6. Homines et jumenta salvabis, Domine: quemadmodum multiplicasti misericordiam tuam, Deus, etc. *v.* 7. 8.

Nonne duo passeres asse veneunt; et unus ex illis non cadet super terram sine Patre vestro? *Matth.* 10. 29. *Vide Luc.* 12. 6.

Providentia Dei aequitas in remuneratione bonorum.

Nihil in terra sine causa fit. *Job* 5. 6.

Sed omnia in mensura, et numero, et pondere disposuisti (*Domine*). *Sap.* 11. 21.

Volo autem et huic novissimo dare sicut et tibi. Aut non licet mihi quod volo, facere? *Matth.* 20. 14. 15.

In punitione malorum.

Ecce Deus excelsus in fortitudine sua, et nullus ei similis in legislatoribus. *Job* 36. 22.

Non enim est alius Deus, quam tu, cui cura est de omnibus, ut ostendas, quoniam non injuste judicas judicium. *Sap.* 12. 13. *Vide et v.* 12. Cum ergo sis justus, juste omnia disponis. — Virtus enim tua ju-

stitiae initium est. *v*.15. *et* 16. *Vide et versus sequentes*.

Numquid gloriabitur securis contra eum, qui secat in ea? aut exaltabitur serra contra eum, a quo trahitur? quomodo si elevetur virga contra elevantem se, et exaltetur baculus, qui utiquelignumest. *Is*.10.15.

Imprescrutabilitas ob tribulationem bonorum.

Unum est, quod locutus sum, et innocentem, et impium ipse consumit. *Job* 9. 22.

Mei autem pene moti sunt pedes: pene effusi sunt gressus mei. Quia zelavi super iniquos, pacem peccatorum videns, etc. *Psal*. 72.2. 3. *Vide totum Psal. praeclare ad rem nostram facientem*.

Et intellexi, quod omnium operum Dei nullam possit homo invenire rationem eorum, quæ fiunt sub sole; et quanto plus laboraverit ad quaerendum, tanto minus inveniat: etiam si dixerit sapiens se nosse, non poterit reperire. *Eccles*. 8. 17.

Sunt justi atque sapientes: et opera eorum in manu Dei: et tamen nescit homo, utrum amore an odio dignus sit: sed omnia in futurum servantur incerta, eo quod universa aeque eveniant justo et impio, bono et malo, mundo et immundo, immolanti victimas et sacrificia contemnenti; sicut bonus sic et peccator: ut perjurus, ita et ille qui verum dejerat. Hoc est pessimum inter omnia, quæ sub sole fiunt, quia eadem cunctis eveniunt. *Ibid*. 9.1. *et seq*.

Usquequo, Domine, clamabo, et non exaudies? vociferabor ad te vim patiens, et non salvabis? *Habac*. 1.2. Mundi sunt oculi tui, ne videas malum, et respicere ad iniquitatem non poteris. Quare respicis super iniqua agentes: et taces devorante impio justiorem se? *v*.13.

Et ob prosperitatem malorum.

Verumtamen quia non sunt in manu eorum bona sua, consilium impiorum longe sit a me. *Job* 21. 16. *Vide totum caput, et praecipue v*. 7. *et seq*.

Quid gloriaris in malitia? *Psal*. 51. 1.

Et erue me de manu filiorum alienorum.—Quorum filiisicut novellae plantationes in juventute sua. Filiae eorum compositæ.—Promptuaria eorum plena.—Oves eorum foetosae. — Non est ruina maceriae.—Beatum dixerunt populum, cui hæc sunt: beatus populus, cujus Dominus Deus ejus. *Psal*. 143. 11. *et seq. Vide totum Psal*. 36. *et praecipue v*. 55.

Universa propter semetipsum operatus est Dominus: impium quoque ad diem malum. *Prov*. 16. 4.

Haec quoque vidi in diebus vanitatis meae: Justus perit in justitia sua, et impius multo vivit tempore in malitia sua. *Eccles*. 7. 16.

¶ Altiora te ne quaesieris.— Non est enim tibi necessarium, ea quae abscondita sunt, videre oculis tuis. *Eccli.* 3. 22. 23.

Justus quidem tu es, Domine, si disputem tecum: verumtamen justa loquar ad te: Quare via impiorum prosperatur: bene est omnibus, qui praevaricantur et inique agunt? Plantasti eos, et radicem miserunt: proficiunt, et faciunt fructum: prope es tu ori eorum, et longe a renibus eorum. — Congrega eos quasi gregem ad victimam, etc. *Jerem.* 12. 1. *et seq.*

Laborare fecistis Dominum in sermonibus vestris, et dixistis: In quo eum fecimus laborare? In eo quod dicitis: Omnis qui facit malum, bonus est in conspectu Domini, et tales ei placent; aut certe, ubi est Deus judicii? *Malach.* 2. 17.

Providentiae divinae exempla.

Eluxit haec miro modo, dum Noe cum tota sua familia, et omnibus animantibus Deus conservavit in Arca ab universali diluvio, quam super aquas direxit, et demum requiescere fecit super montes Armeniae. Genes. c. 7. 18. *et* c. 8. 4.

Abraham se totum commisit divinae providentiae, dum jussus fuit exire de terra sua, et deinde cum Deus illi praecepit immolare filium suum unigenitum, in quo tamen illi fuit promissa innumerabilis posteritas. Ibid. 12. 1. *et c.* 22. 2.

Permisit Deus, Joseph Patriarcham vendi a fratribus, et in Ægyptum perduci, ob illum finem, quem Joseph ipse indicat his verbis, alloquens fratres: Pro salute enim vestra misit me Deus ante vos in Ægyptum etc. *Ibid.* 45. 5. *Item c.* 50.20. *ait*: vos cogitastis de me malum: sed Deus vertit illud in bonum, ut exaltaret me—et salvos faceret multos populos.

Moyses parvulus flumini in fiscella expositus, Deo dirigente, invenitur a filia Pharaonis, et ignotae feminae, quae ipsa Moysis erat mater, ad nutriendum traditur. Ex. 2. 3. 8. *Vide Act.* 7. 21. *Item Hebr.* 11. 23.

Filiis Israel per quadraginta annos in deserto pluit manna e coturnix ad manducandum; e aquam de petra abundantem a bibendum Moyses eduxit. Ib 16. 13. *et c.* 17. 6. *Vide Num* 11. 31. *Item Psal.* 77. 24. 27 *et Psal.* 104. 40. 41.

Moyses ait populo Israel: No vit (*Deus*) iter tuum, quo modo transieris solitudine hanc magnam, per quadragint annos habitans tecum Domin Deus tuus, et nihil tibi defui *Deut.* 2.7. *Vide et c.* 8. *per to*

Filiorum Israel vestimenta t to illo tempore non sunt attr ta,—nec calceamenta pedu — vetustate consumpta sun *Ibid.* 29. 5. *Vide et c.* 8. *Item* 2. *Esdr.* 9. 21. *Praeter nullus eorum per totum iter u quam aegrotavit. Psal.* 104. 3

Saul, dum asinas patris sui perditas quaerit, ungitur in regem Israel. 1. *Reg.* 9. 3. *et c.* 10. 1.

Passim legitur, quomodo David inter omnes persecutiones, quas passus est a Saul et a proprio filio Absalom, mire semper a divina providentia fuit protectus. Ibid. c. 18. *et seq. et* 2. *Reg. c.* 15. *et seq.*

*Elias coelum triennio claudit primumque pascitur a corvis, deinde a muliere Sarephtana, cujus hydria farinae, et lecythus olei non minuuntur.*3.*Reg. c.* 17.

Eidem Eliae, cum fugeret furorem insidientis Jezabel, et in deserto nihil haberet, quod manducaret et biberet Angelus Domini attulit panem et aquam. Ibid. 19. 1. *et seq.*

Propheta unus accedens ad Achab regem Israel, ait ei: Haec dicit Dominus: Certe vidisti omnem multitudinem hanc nimiam? ecce ego tradam eam in manu tua hodie: ut scias, quia ego sum Dominus, etc. *Ibid.* 20. 13.

Eliseus viduae debitis oppressae oleum impetrat; quo solvat creditoribus. 4. *Reg.*4.1. *et seq.*

*Eliseus idem centum homines viginti panibus hordeaceis pavit, et multum superfuit. Ibid. v.*42. *et seq. Vide simile de Christo, Matt.* 15. 32. *et seq.Luc.* 9.13. *et seq. Joan.* 6. 5. *et sequentes.*

Noluit audire Amasias, eo quod Domini esset voluntas ut traderetur in manus hostium propter deos Edom. 2. *Par.* 25. 20. *Vide et simile de Ochozia c.* 22. 7. *Item de Josia c.* 35. 21. 22.

Tota historia Job et Tobiae est argumentum mirae Dei providentiae: uti et Esther, quae singulari Dei dispositione fit regina, ut populus Judaicus liberaretur ab exitio sibi parato. Item tota historia de Jona (quas legas et intelliges).

Salomon longum texit panegyricum providentiae divinae, ejusque multa affert exempla. Sap. c. 10 *et* 11.

Christus monet discipulos suos, ne sint solliciti de cibo et vestimento, sed se committant divinae providentiae, cujus multa adducit argumenta. Matth. 6. 25. *et seq. Item Luc.* 12. 22. *et seq.*

Idem Salvator interrogat discipulos suos: Quando misi vos sine sacculo, et pera, et calceamentis, numquid aliquid defuit vobis? At illi dixerunt: Nihil. *Luc.* 22. 35. 36.

Providentia humana.

Gens absque consilio est, et sine prudentia. Utinam saperent et intelligerent, ac novissima providerent. *Deut.* 32. 28. 29.

Frustra autem jacitur rete ante oculos pennatorum. *Prov.* 1. 17.

Audi consilium, et suscipe

disciplinam, ut sis sapiens in novissimis tuis. *Ibid.* 19. 20.

Callidus vidit malum, et abscondit se: innocens pertransiit, et afflictus est damno. *Ibid.* 22. 3.

Astutus videns malum, absconditus est: parvuli transeuntes sustinuerunt dispendia. *Ib.* 27. 12.

In die bona fruere bonis, et malam diem praecave. *Eccles.* 7. 15.

Cogitationes enim mortalium timidae, et incertae providentiae nostrae. *Sap.* 9. 14.

Proximi dilectio. Vide *Dilectio* et *Caritas proximi.*

Proximo damnum non inferendum. Vide *Damnum.*

PRUDENTIA.

(Vide *Thesaurum Patrum.*)

Prudentia omnibus necessaria a Deo est.

Det quoque tibi Dominus prudentiam et sensum (*inquit David rex ad Salomonem*), ut regere possis Israel, et custodire legem Domini Dei tui. 1. *Paral.* 22. 12.

Habe fiduciam in Domino ex toto corde tuo, et ne innitaris prudentiae tuae. *Prov.* 3. 5. *Vide et v.* 7.

Qui moderatur sermones suos, doctus et prudens est: et pretiosi spiritus vir eruditus. *Ibid.* 17. 27.

Væ qui sapientes estis in oculis vestris, et coram vobismetipsis prudentes. *Isa.* 5. 21.

Vae filii desertores, dicit Dominus, ut faceretis consilium, et non ex me: et ordiremini telam, et non per spiritum meum, etc. *Ibid.* 30. 1.

Estote ergo prudentes sicut serpentes, et simplices sicut columbae. *Matth.* 10. 16.

Et ipse (*Joannes Baptista*) praecedet ante illum (*Dominum*) in spiritu et virtute Eliæ, ut convertat corda patrum in filios, et incredulos ad prudentiam justorum, etc. *Luc.* 1. 17.

Nam prudentia carnis mors est: prudentia autem spiritus, vita et pax. *Rom.* 8. 6.

Nolite esse prudentes apud vosmetipsos. *Ibid.* 12. 16.

Oportet ergo Episcopum irreprehensibilem esse, — prudentem, etc. 1. *Tim.* 3. 2.

Senes — sobrii sint — prudentes, etc. *Tit.* 2. 2. Anus similiter — prudentiam doceant adolescentulas, — prudentes *sint*, etc. *v.* 3. *et seq.*

Si quis autem vestrum indiget sapientia, postulet a Deo, qui dat omnibus affluenter, et non improperat: et dabitur ei. *Jacob* 1. 5.

Omnium autem finis appropinquavit. Estote itaque prudentes, et vigilate in orationibus. 1. *Petr.* 4. 7.

Prudentiae et discretionis exempla.

Prudenter separavit se Abra-

ham a Lot, ne pastores ad invicem litigarent. Gen. 13. 9. *Vide et v.* 9.

Sapienter divisit Abraham filiis suis, dum viveret, portiones, ne post mortem ad invicem concertarent. Ibid. 25. 6.

Rebecca sagaciter instruxit filium suum Jacob, ut benedictionem patris sui consequeretur, et eum fecit recedere a patribus illis, donec requiesceret furor fratris Esau. Ibid. c. 27. *per totum.*

Artem arte delusit Jacob pulchre, quando nolebat ei dare Laban mercedem, pro servitio competentem. Ibid. 30. 32.

Sagaciter egit Jacob, quando debuit obviare irato fratri, quoniam munera ei misit, res suas divisit, ne uno furoris impetu totum perderet, et res nimis dilectas majori periculo exponeret. Ibid. 32. 7. 8. *et* 13. *Item c.* 33. *per totum.*

Prudenter locutus est Joseph coram Pharaone, ei exponendo somnium, et contra futuram famem dando consilium. Ibid. 41. 26. *et v.* 33. 34. 35. 36.

Joseph fratres suos caute reprehendit, et eis timorem incussit. Ibidem caput 44. *per totum.*

Bonum consilium dedit Jethro Moysi, dicens : Provide autem de omni plebe viros potentes, et timentes Deum, in quibus sit veritas, et qui oderint avaritiam, etc. *Exod.* 18. 21. *et seq.*

Antequam Moyses invaderet terram promissionis, misit exploratores illuc, ad considerandam qualitates ejus. Num. 13. 18. *et seq.*

Exploratores, quos misit Josue, prudenter latuerunt, donec illi, qui quaerebant eos, ad propria redirent. Jos. 2. 4.

Magna sagacitate usus est Josue, insidias ponendo juxta civitatem Hai, et fugam postea simulando. Ibid. 8. 4. 15.

Callide cogitantes Gabaonitae, voluerunt decipere Josue; sed ille eos discrete in servitutem redegit. Ibid. 9. 9. 25.

Phinees, et alii nuntii, ad filios Ruben et Gad missi, discrete locuti sunt, et isti verbis prudentissimis eos placaverunt. Ibid. 22. 16. 22. *et seq. usque ad finem.*

Aod portans munera, Eglon regem astute decepit, simulque interfecit. Judic. 3. 17. 21. *et sequentes.*

Caute deprehendit Jephte qui essent Ephrataei, et qui Galaaditae, dicendo Scibboleth, dum illi responderent Sibboleth, etc. Ibid. 12. 6.

Filii Israel pugnantes contra filios Benjamin, fugam arte simulaverunt, et sic eos e civitate abstractos, penitus debellaverunt. Ibid. 20. 32. *et seq. usque ad finem.*

Dicentibus quibusdam de Sa-

ul: Num salvare nos poterit iste? *et despicientibus eum*; ille vero dissimulabat se audire. 1. *Reg*. 10. 27.

Egrediebatur — David ad omnia quaecumque misisset eum Saul, et prudenter se agebat. *Ibid*. 18. 5. *Vide et v*. 14. *ubi David prudentia commendatur.*

David coram Achis simulavit se esse fatuum, et quasi furentem, ut posset fugere ab eo. Ib. 21. 13.

Abigail prudenter placavit David iratum contra Nabal virum suum; idem prudenter virum suum reprehendit. Ibid. 25. 18. 37.

Prudenti cautela usus est Joab ab hoc, ut per sapientem mulierem faceret Absalom revocari. 2. *Reg*. 14. 1. *et seq. usq. ad v*. 25.

Sapiens mulier de Abela fecit recedere Joab ab obsidione civitatis. Ibid. 20. 16. 22.

Audiens Bethsabee, quod Adonias volebat regnare pro patre, sapienter locuta est ad David pro se, et filio suo Salomone. 3. *Reg*. 1. 5. 15. *et seq.*

Discretionem et sapientiam postulavit a Deo Salomon, quod multum placuit Deo; et cum sapientia alia multa concessit ei. Ibid. 3. 9. *et seq. Vide c*. 4. 29. *et seq. Item* 2. *Par*. 1. 10. *et seq. Sap*. 7. 7. 11.

Item Salomon prudenter judicavit inter duas mulieres, de unico filio contendentes. Ibid. *v*. 25.

Studiose fecit Jehu, prophetas Baal honorare se velle fingens, et postea illos occidit, et altare Baal destruxit. 4. *Reg*. 10. 19. *et sequentes usq*. [illegible] *v*. 29.

Studiose et discrete Ezechias rex Juda prohibuit, ne populus nuntiis regis Assyriorum dicentibus blasphemias responderet; non enim expedit populum fidelem contra litigantes infideles disputationes habere. Ibid. 18. 36. *Vide Isa*. 36. 21.

Joiada Pontifex, volens constituere regem Jerusalem Joas filium Ochoziae, valde caute se gessit et prudenter. 2. *Paral*. *c*. 23. *per totum. Item* 4. *Reg*. *c*. 11. *per totum.*

Ezechias intelligens regem Assyriorum contra Jerusalem adventurum, obturavit capita fontium, extra urbem, reparavit muros urbis, extruxit turres, bellatores suos optimis sermonibus confortavit, et deinde ad peccandum Dominum se convertit. Ibid. 32. 3. *et seq.*

Cum magna discretione, diligentia et sollicitudine aedificavit Nehemias murum in circuitu Jerusalem. 2. *Esdr*. *c*. 2. 3. *et* 4.

Cum remansisset in Jerusalem duodenis puer Jesus in medio Doctorum, audiens et interrogans illos, sequitur: Stupe-

bant autem omnes — super prudentia et responsis ejus, etc. *Luc.* 2. 47.

Et laudavit dominus villicum iniquitatis, quia prudenter fecisset; quia filii hujus sæculi prudentiores filiis lucis in generatione sua sunt. *Ibidem* 16. 8.

PSEUDOPROPHETA.

Pseudoprophetae non sunt audiendi.

Si surrexerit in medio tui prophetes, aut qui somnium vidisse se dicat, et praedixerit signum atque portentum, et evenerit quod locutus est, et dixerit tibi: Eamus, et sequamur deos alienos, quos ignoras, et serviamus eis: non audies verba prophetae illius aut somniatoris: quia tentat vos Dominus Deus vester, etc. *Deut.* 13. 1. *et seq. usq. ad v.* 6.

Propheta autem, qui arrogantia depravatus, voluerit loqui in nomine meo, quae ego non praecepi illi ut diceret, aut ex nomine alienorum deorum, interficietur. *Ibid.* 18. 20. *Vide et v.* 22.

Prophetes autem quidam senex habitabat in Bethel, ad quem venerunt filii sui, et narraverunt ei omnia opera, quae fecerat vir Dei illa die in Bethel: et verba, quae locutus fuerat ad regem narraverunt patri suo, etc. 3. *Reg.* 13. 11. *Vide totum caput. Item* 4. *Reg.* 10. 19. *et seq.*

Dixitque Elias ad eos (*scil. ad populum*): Apprehendite prophetas Baal, et ne unus quidem effugiat ex eis (*erant enim* 850). Quos cum apprehendissent, duxit eos Elias ad torrentem Cison, et interfecit eos ibi. *Ibid.* 18. 40. *Vide c.* 22. *v.* 6. 10. 12. 22. *et* 23.

Qui decipit justos in via mala, in interitu suo corruet: et simplices possidebunt bona ejus. *Prov.* 28. 10.

Vae impio in malum; retributio enim manuum ejus fiet ei. *Isa.* 3. 11. *Vide caput* 28. 7.

Speculatores ejus caeci omnes, nescierunt universi: canes muti, non valentes latrare, videntes vana, dormientes, et amantes somnia. *Ibid.* 56. 10. *Vide et v.* 11.

Idcirco haec dixit Dominus de prophetis, qui prophetant in nomine meo, quos ego non misi, dicentes: Gladius et fames non erit in terra hac. In gladio et fame consumentur prophetae illi. *Jerem.* 14. 15. *Vide et v.* 14.

Vaticinatur Dominus aeternum opprobrium prophetis, qui populum decipiunt, volentes ut obliviscatur nomen Domini, et prophetant absque Dei voluntate, sermonem Domini onus appellantes. Ibidem c. 23. *per totum. Vide et totum caput* 28.

Vos ergo nolite audire prophetas vestros, et divinos, et somniatores, et augures, et maleficos, qui dicunt vobis: Non servietis regi Babylonis: quia mendacium prophetant vobis: ut longe vos faciant de terra vestra, et ejiciant vos, et pereatis. *Ib.* 27. 9. 10. *Vide et v.* 14. *et seq.*

Haec enim dicit Dominus exercituum, Deus Israel, Non vos seducant prophetae vestri, qui sunt in medio vestrum, et divini vestri: et ne attendatis ad somnia vestra, quae vos somniatis: quia falso ipsi prophetant vobis in nomine meo: et non misi eos, dicit Dominus. *Ibid.* 29. 8. 9. Hæc dicit Dominus exercituum Deus Israel ad Achab filium Coliae, et ad Sedeciam filium Maasiæ, qui prophetant vobis in nomine meo mendaciter; ecce ego tradam eos in manus Nabuchodonosor regis Babylonis: et percutiet eos in oculis vestris, etc. *v.* 21. *et seq.*

Minatur Dominus pseudoprophetis ex suo cerebro divinantibus, populumque seducentibus, falsam promittendo pacem, et parietem luto absque paleis liniendo; similiter et filiabus Israel de corde suo prophetantibus, et pulvillos sub omni cubito consuentibus Ezech. c. 13. *per totum.*

Et propheta cum erraverit, et locutus fuerit verbum: ego Dominus decepi prophetam illum; et extendam manum meam super illum: et delebo eum de medio populi mei Israel. *Ibid.* 14. 9. *Vide Amos* 7. 10.

Conjuratio prophetarum in medio ejus (*terrae Israel*) sicut leo rugiens, rapiensque praedam, animas devoraverunt, opes et pretium acceperunt, viduas ejus multiplicaverunt in medio illius, etc. *Ibid.* 22. 25. *Vide et v.* 28.

Vae pastoribus Israel, qui pascebant semetipsos: nonne greges a Pastoribus pascuntur? *Ibid.* 34. 2. *per totum caput.*

Haec dicit Dominus super prophetas, qui seducunt populum meum: qui mordent dentibus suis, et prædicant pacem: et si quis non dederit in ore eorum quippiam, sanctificant super eum praelium, etc. *Micheae* 3. 5. *et seq.*

Et erit in die illa, dicit Dominus exercituum: Disperdam nomina idolorum de terra, et non memorabuntur ultra: et pseudoprophetas, et spiritum immundum auferam de terra. *Zach.* 13. 2. *Vide et versus sequentes.*

Attendite (*dixit Jesus discipulis suis*) a falsis prophetis, qui veniunt ad vos in vestimentis ovium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces. A fructibus eorum cognoscetis eos. *Matth.* 7. 15. 16. 20. *Vide et c.* 24. 11.

Attendite: *dixit Jesus discipulis suis*; a fermento Pharisæorum, quod est hypocrisis.

Luc. 12. 1. *Item Matth.* 16. *v.* 6. 11. *et* 12. *Marc.* 8. 15.

Ego scio (*aiebat Paulus*), quoniam intrabunt post discessionem meam lupi rapaces in vos, non parcentes gregi, etc. *Actor.* 20. 29. *Vide et v.* 30.

Videte canes, videte malos operarios, videte concisionem. *Philipp.* 3. 2.

Videte, ne quis vos decipiat per philosophiam, et inanem fallaciam, secundum traditionem hominum, secundum elementa mundi, et non secundum Christum. *Coloss.* 2. 8.

Spiritus autem manifeste dicit, quia in novissimis temporibus discedent quidam a fide, attendentes spiritibus erroris, et doctrinis dæmoniorum, in hypocrisi loquentium mendacium, etc. 1. *Tim.* 4. 1. 2. *Vide* 2. *Tim.* 2. 17. 18. *Item Tit.* 1. 10. 11.

Hoc autem scito, quod in novissimis diebus instabunt tempora periculosa: erunt homines se ipsos amantes, cupidi, elati, superbi, blasphemi, etc. 2. *Tim.* 3. 1. *et seq. Vide c.* 4. 3. 4. *Item* 2. *Petr.* 3. 3.

Fuerunt vero et pseudoprophetae in populo, sicut et in vobis erunt magistri mendaces, qui introducent sectas perditionis, et eum, qui emit eos, Dominum negant, superducentes sibi celerem perditionem, etc. 2. *Petr.* 2. 1. *per totum caput.*

Carissimi, nolite omni spiritui credere, sed probate spiritus si ex Deo sint: quoniam multi pseudoprophetæ exierunt in mundum. 1. *Joan.* 4. 1. *Vide et v.* 3. *Item* 2. *Joan. v.* 7. *Judae v.* 18.

Pseudoprophetae habentur, qui currunt antequam per ordinariam potestatem mittantur.

Et dixit Dominus ad me: Falso prophetæ vaticinantur in nomine meo: non misi eos, et non præcepi eis, neque locutus sum ad eos: visionem mendacem et divinationem et fraudulentiam, et seductionem cordis sui prophetant vobis, etc. *Jerem.* 14. 14. *Vide et v.* 15. *It. c.* 29. 9.

Ecce ego ad prophetas, ait Dominus, qui assumunt linguas suas, et aiunt: Dicit Dominus. Ecce ego ad prophetas somniantes mendacium, ait Dominus, qui narraverunt ea, et seduxerunt populum meum in mendacio suo, et in miraculis suis: cum ego non misissem eos, nec mandassem eis, qui nihil profuerunt populo huic, dicit Dominus, etc. *Ibid.* 23. 31. *et seq. Vide v.* 21. *imo totum caput.*

Quia non misi eos, ait Dominus: et ipsi prophetant in nomine meo mendaciter: ut ejiciant vos, et pereatis tam vos, quam prophetæ, qui vaticinantur vobis, etc. *Ibid.* 27. 15.

Vident vana, et divinant mendacium, dicentes: Ait Dominus: cum Dominus non mise-

rit eos : et perseveraverunt confirmare sermonem, etc. *Ezech.* 13. 6. *Vide totum caput.*

Se ipsos intrudunt.

Egrediar, et ero spiritus mendax in ore omnium prophetarum ejus, etc. 3. *Reg.* 22. 22. *Vide v.* 23. *Item* 2. *Paral.* 18. 21. *et* 22.

Et dixi, A,a,a, Domine Deus: Prophetæ dicunt eis: non videbitis gladium, et fames non erit in vobis, sed pacem veram dabit vobis in loco isto. Et dixit Dominus ad me : — Non misi eos, et non præcepi eis: neque locutus sum ad eos : visionem mendacem, et divinationem, et fraudulentiam, et seductionem cordis sui prophetant vobis, etc. *Jerem.* 14. 13. 14.

Non mittebam prophetas, et ipsi currebant : non loquebar ad eos, et ipsi prophetabant. *Ibid.* 23. 21. *Vide c.* 27. 15. *c.* 29. 9.

Vae prophetis insipientibus, qui sequuntur spiritum suum, et nihil vident. Quasi vulpes in desertis, Prophetae tui, Israel, erant. Non ascendistis ex adverso, neque opposuistis murum pro domo Israel, ut staretis in praelio in die Domini. Vident vana, et divinant mendacium, dicentes : Ait Dominus : cum Dominus, non miserit eos : et perseveraverunt confirmare sermonem. Numquid non visionem cassam vidistis, et divinationem mendacem locuti estis? et dicitis : Ait Dominus cum ego non sim locutus. *Ezech.* 13. 3. *et seq. Vide c.* 14. 9. *c.* 34. 2. *et seq.*

Ex nobis prodierunt (*Antichristi*) sed non erant ex nobis : nam si fuissent ex nobis, permansissent utique nobiscum, etc. 1. *Joan.* 2. 19.

Simplices seducunt.

Si surrexerit in medio tui prophetes, aut qui somnium vidisse se dicat, et praedixerit signum atque portentum, et evenerit quod locutus est, et dixerit tibi : Eamus, et sequamur deos alienos, quos ignoras, et serviamus eis: non audies verba prophetae illius, aut somniatoris : quia tentat vos Dominus Deus vester ut palam fiat utrum diligatis eum an non, in toto corde, et in tota anima vestra. *Deut.* 13. 1. *et seq. Vide et v.* 5.

Stupor, et mirabilia facta sunt in terra : Prophetae prophetabant mendacium, et sacerdotes applaudebant manibus suis, etc. *Jerem.* 5. 30. 31.

Et curabant contritionem filiae populi mei cum ignominia, dicentes: Pax, pax: et non erat pax. *Ibid.* 6. 14. *Item c.* 8. 11.

Et in prophetis Jerusalem vidi similitudinem adulterantium, et iter mendacii, et confortaverunt manus pessimorum, ut non converteretur unusquisque a malitia sua, etc. *Jerem.* 23. 14. Hæc dicit Dominus exercituum : Nolite audire verba, prophetarum, qui prophetant

vobis, et decipiunt vos : visionem cordis sui loquuntur, non de ore Domini , etc. *v.* 16. Si stetissent in consilio meo , — avertissem utique eos a via sua [illegible]a , et a cogitationibus suis pessimis. *v.* 22. Audivi quae dixerunt prophetae , prophetantes in nomine meo mendacium, atque dicentes: Somniavi , somniavi. Usquequo istud est in corde prophetarum vaticinantium mendacium, et prophetantium seductionem cordis sui ? *v.* 25. *Vide totum caput.*

Prophetae tui (*Jerusalem*) viderunt tibi falsa et stulta , nec aperiebant iniquitatem tuam , ut te ad poenitentiam provocarent , etc. *Tren.* 2. 14.

Prophetae autem ejus liniebant eos absque temperamento, videntes vana, et divinantes eis mendacium , etc. *Ezech.* 22. 28. *Vide et v.* 25.

Scitote , Israel, stultum prophetam , insanum virum spiritualem.— Speculator Ephraim cum Deo meo: propheta laqueus ruinae factus est super omnes vias ejus, insania in domo Dei ejus. *Osee* 9. 7. 8.

Surgent enim pseudochristi , et pseudoprophetæ : et dabunt signa magna et prodigia—Nolite credere. *Matth.* 24. 24 26. *Item Marc.* 13. 22. *Luc.* 21. 8.

Nam ejusmodi pseudoapostoli, sunt operarii subdoli, transfigurantes se in Apostolos Christi 2. *Cor.* 11. 13. *Vide et v.* 15.

Videte , ne quis vos decipiat per philosophiam et inanem fallaciam , secundum traditionem hominum , secundum elementa mundi , et non secundum Christum. *Coloss.* 2. 8.

Fuerunt vero et pseudoprophetae in populo , sicut et in vobis erunt magistri mendaces, qui introducent sectas perditionis , et eum qui emit eos, Dominum negant, etc. 2. *Petr.* 2. 1.

Hoc primum scientes , quod venient in novissimis diebus in deceptione illusores , etc. *Ibid.* 3. 3. *Vide* 1. *Tim.* 4. 1. *Item* 2. *Tim.* 3. 1. *et seq. Judae v.* 18.

Factis se produnt.

Propheta autem , qui arrogantia depravatus, voluerit loqui in nomine meo , quae ego non praecepi illi ut diceret,— interficietur. *Deut.* 18. 20. *Vide et v.* 22.

Sacerdos et propheta nescierunt prae ebrietate , absorpti sunt a vino , erraverunt in ebrietate , nescierunt videntem , ignoraverunt judicium. *Isa.* 28. 7.

Prophetae ejus vesani viri infideles. *Sophon.* 3. 4.

Attendite a falsis prophetis, —Numquid colligunt de spinis uvas, aut de tribulis ficus, etc. *Matth.* 7. 15. 16. *Vide Luc.* 6. 44.

Poenam super se inducunt.

Propheta autem ille , aut fictor somniorum , interficietur : quia locutus est ut vos

averteret a Domino Deo vestro, qui eduxit vos de terra Ægypti, etc. *Deut.* 13. 5.

Propheta docens mendacium, ipse est cauda. *Isa.* 9. 15.

Idcirco haec dicit Dominus de prophetis, qui prophetant in nomine meo, quos ego non misi, dicentes, etc. In gladio et fame consumentur prophetæ illi. Et populi quibus prophetant, erunt projecti in viis Jerusalem, prae fame et gladio, etc. *Jerem.* 14. 15. 16.

Propheta namque et sacerdos polluti sunt: et in domo mea inveni malum eorum, ait Dominus. Idcirco via eorum erit quasi lubricum in tenebris: impellentur enim, et corruent in ea; afferam enim super eos mala, annum visitationis eorum, ait Dominus. *Ibid.* 23. 11. 12. *Vide et versus sequentes.* Propterea ecce ego ad prophetas, ait Dominus, qui furantur verba mea unusquisque a proximo suo, etc. *v.* 30. *et seq.*

Et dixit Jeremias propheta ad Hananiam prophetam: Audi, Hanania, non misit te Dominus, et tu confidere fecisti populum istum mendacio. Idcirco haec dicit Dominus: Ecce ego mittam te a facie terrae: hoc anno morieris: adversus enim Dominum locutus es, etc. *Ibid.* 28. 15. 16.

Propterea haec dicit Dominus Deus: Quia locuti estis vana, et vidistis mendacium, ideo ecce ego ad vos, dicit Dominus. Et erit manus mea super prophetas: qui vident vana, et divinant mendacium: in consilio populi mei non erunt, et in scriptura domus Israel non scribentur, nec in terram Israel ingredientur. —Eo quod deceperint populum meum, dicentes: pax, et non est pax, etc. *Ezech.* 13. 8. *et seq. Vide totum caput.*

Hæc dicit Dominus super prophetas, qui seducunt populum meum: qui mordent dentibus suis, et praedicant pacem: et si quis non dederit in ore eorum quippiam, sanctificant super eum praelium. Propterea nox vobis pro visione erit, et tenebrae vobis pro divinatione, etc. *Mich.* 3. 5. 6.

Puer. Vide *Filius.*

Pulchritudo. Vide *forma corporis.*

PUNITIO

Punitio divina fit per Angelos.

Cumque extendisset manum suam Angelus Domini super Jerusalem, ut disperderet eam, misertus est Dominus super afflictione, et ait Angelo percutienti populum: Sufficit: nunc contine manum tuam, etc. 2. *Reg.* 24. 16. *Vide* 1. *Paral.* 21. 15. 16.

Factum est igitur in nocte illa, venit Angelus Domini, et percussit in castris Assyriorum centum octoginta quinque

millia. 4. *Reg.* 19. 35. *Vide* 2. *Paral.* 32. 21. *Item Eccli.* 48. 24. *Isa.* 37. 36. 1. *Mach.* 7. 41. 2. *Mach.* 15. 22.

Semper jurgia quærit malus: angelus autem crudelis mittetur contra eum. *Prov.* 17. 11.

A voce Angeli fugerunt populi, etc. *Isa.* 33. 3.

Dixit Daniel ad senem petulantem, accusatorem Susannæ: Ecce enim Angelus Dei, accepta sententia ab eo, scindet te medium. *Dan.* 13. 55. *Vide et v.* 59.

Angeli Dei severissime puniunt Heliodorum. 2. *Mach.* 3. 25. 26.

Mittet Filius hominis Angelos suos, et colligent de regno ejus omnia scandala, et eos qui faciunt iniquitatem: et mittent eos in caminum ignis, etc. *Mat.* 13.41. 42. *Vide et v.* 39. *et* 49.

Confestim autem percussit eum (*Herodem*) Angelus Domini, eo quod non dedisset honorem Deo, et consumptus a vermibus, expiravit. *Actor.* 12. 23. *Vide Apoc.* 14. 15. *et seq. Item c.* 16. *per totum.*

Per homines.

Væ Assur, virga furoris mei, et baculus ipse est: in manu eorum indignatio mea. Ad gentem fallacem mittam eum, et contra populum furoris mei mandabo illi, ut auferat spolia, et diripiat praedam, et ponat illum in conculcationem, quasi lutum platearum. Ipse autem non sic arbitrabitur, et cor ejus non ita existimabit, sed ad conterendum erit cor ejus, etc. *Isa.* 10. 5. *et seq.* Et erit: cum impleverit Dominus cuncta opera sua in monte Sion, et in Jerusalem, visitabo super fructum magnifici cordis regis Assur, etc. *v.* 12.

Fili hominis, Nabuchodonosor rex Babylonis servire fecit exercitum suum servitute magna adversus Tyrum,—et merces non est reddita ei, neque exercitui ejus de Tyro, pro servitute qua servivit mihi adversus eam. Propterea hæc dicit Dominus Deus: ecce ego dabo Nabuchodonosor regem Babylonis in terra Ægypti: et accipiet multitudinem ejus, et depraedabitur manubias ejus: et diripiet spolia ejus: et erit merces exercitui illius, etc. *Ezech.* 29. 18. 19. *Vide Jer. c.* 46. *per totum.*

Punitio malorum necessaria.

Maleficos non patieris vivere. *Exod.* 22. 18.

Tolle cunctos principes populi, et suspende eos contra solem in patibulis, ut avertatur furor meus ab Israel. *Num.* 25. 4. *Vide et versus* 5. *Item Exod.* 32. 27. *Deut.* 13. 9. *et c.* 17. 7.

Impiis et peccatoribus (*Deus*) reddet vindictam. *Eccli.* 12. 4.

Novi opera tua, et fidem, et caritatem tuam, et ministerium, et patientiam tuam, et

opera tua novissima plura prioribus. Sed habeo adversus te pauca: quia permittis mulierem Jezabel, quae se dicit propheten, docere et seducere servos meos, fornicari, et manducare de idolothytis. *Apoc*. 2. 19. *et sequentes*.

Ordinata.

Non occidentur patres pro filiis, nec filii pro patribus: sed unusquisque pro peccato suo morietur. *Deut*. 24. 16. *Vide* 4. *Reg*. 14. 6. *Item* 2. *Paral*. 25. 4. *Ezech*. 18. 20.

Maledictus qui accipit munera, ut percutiat animam sanguinis innocentis. *Ibid*. 27. 25.

Per quæ peccat quis, per hæc et torquetur. *Sap*. 11. 17.

Verum sine judicio nihil facies grave. *Eccli*. 33. 30.

Qui sine peccato est vestrum, primus in illam (*mulierem*) lapidem mittat. *Joan*. 8. 7.

Non haberes potestatem adversus me ullam, nisi tibi datum esset desuper (*ait Jesus Pilato*). *Ibid*. 19. 11.

Testor coram Deo et Christo Jesu, et electis Angelis, ut hæc custodias, etc. 1. *Tim*. 5. 21.

Fructifera.

Pestilente flagellato stultus sapientior erit: si autem corripueris sapientem, intelliget disciplinam. *Prov*. 19. 25.

Livor vulneris absterget mala: et plagae in secretioribus ventris. *Ibid*. 20. 30.

Mulctato pestilente sapientior erit parvulus, etc. *Ibid*. 21. 11.

Peccantes coram omnibus argue: ut et cæteri timorem habeant. 1. *Tim*. 5. 20.

PUPILLUS.

Pupilli commendantur.

Viduæ, et pupillo non nocebitis. *Exod*. 22. 22.

Deus amat et facit judicium pupillo et viduæ. *Deut*. 10. 18.

Non pervertes judicium advenae et pupilli. *Ibid*. 24. 17. Si vindemiaveris vineam tuam, non colliges remanentes racemos, sed cedent in usus advenae, pupilli, ac viduae. *v*. 21. *Vide et v*. 19. *et* 20. *Item c*. 14. 29.

Maledictus qui pervertit judicium advenæ, pupilli, et viduae, et dicet omnis populus: Amen. *Ib*. 27. 19.

Judicate egeno et pupillo: humilem et pauperem justificate. *Psal*. 81. 3.

Causam viduæ non judicaverunt, causam pupilli non direxerunt, et judicium pauperum non judicaverunt. Numquid super his, non visitabo, dicit Dominus? aut super gentem hujuscemodi non ulciscetur anima mea. *Jer*. 5. 28. *Item Isa*. 1. 23.

Et viduam, et pupillum, et advenam, et pauperem nolite calumniari, etc. *Zach*. 7. 10.

Religio munda et immaculata apud Deum et patrem hæc est: Visitare pupillos, et viduas in

tribulatione eorum, et immaculatum se custodire ab hoc saeculo. *Jac.* 1. 27.

PURGATORIUM.

(Vide *Thesaurum Patrum*).

Purgatorium, id est locum, ubi sunt, animae quae vivorum precibus et operibus juvari possunt, et purgantur, esse confirmatur.

Dominus mortificat et vivificat : deducit ad inferos et reducit. 1. *Reg.* 2. 6. *Vide Tob.* 13. 2. *Item Sap.* 16. 13.

Panem tuum, et vinum tuum super sepulturam justi constitue, et noli ex eo manducare et bibere cum peccatoribus. *Tob.* 4. 18.

Mortuo non prohibeas gratiam. *Eccli.* 7. 37.

Ne laeteris inimica mea super me, quia cecidi : consurgam, cum sedero in tenebris, Dominus lux mea est. Iram Domini portabo, quoniam peccavi ei, donec causam meam judicet, et faciat judicium meum : educet me in lucem, videbo justitiam ejus. *Mich.* 7. 8. 9.

Tu quoque (*Deus Salvator*) in sanguine testamenti tui emisisti vinctos tuos de lacu, in quo non est aqua, etc. *Zach.* 9. 11.

Et sedebit (*Deus*) conflans, et emundans argentum, etc. *Malach.* 3. 3. *Vide tot. versum.*

Et facta collatione, duodecim millia drachmas argenti misit (*Judas Machabaeus*) Jerosolymam offerri pro peccatis mortuorum sacrificium, bene et religiose de resurrectione cogitans, etc. 2. *Mach.* 12. 43. Sancta ergo et salubris est cogitatio pro defunctis exorare, ut a peccatis solvantur. *v.* 46.

Esto consentiens adversario tuo cito, dum es in via (*in hac vita*) cum eo : ne forte — in carcerem mittaris. Amen dico tibi, non exies inde, donec reddas novissimum quadrantem. *Matth.* 5. 25. 26. *Vide Luc.* 12. 58.

Et quicumque dixerit verbum contra Filium hominis, remittetur ei; qui autem dixerit contra Spiritum Sanctum, non remittetur ei, neque in hoc sæculo, neque in futuro. *Ibid.* 12. 32. *Vide Marc.* 3. 28. *Luc.* 12. 10.

Uniuscujusque opus manifestum erit. Dies enim Domini declarabit, quia in igne revelabitur ; et uniuscujusque opus quale sit, ignis probabit. Si cujus opus manserit, quod superaedificavit, mercedem accipiet. Si cujus opus arserit, detrimentum patietur: ipse autem salvus erit, sic tamen quasi per ignem. 1. *Cor.* 3. 13. *et seq.*

Fideles inveniuntur, qui se baptizant pro mortuis, Ibid. 15. 29. (*Per baptismum autem hic intelligitur jejunium, lacrymae, afflictiones, vigiliae, et alia opera poenalia, per quae succurrunt defunctis in Christo*

iidem fideles. *Vide Marc.* 10. 38. *Luc.* 12. 50.)

Ut in nomine Jesu omne genu flectatur coelestium, terrestrium, et infernorum: et omnis lingua confiteatur, quia Dominus Jesus Christus in gloria est Dei Patris. *Philipp.* 2. 10. 11.

Det illi (*Onesiphoro*) Dominus invenire misericordiam a Domino in illa die. Et quanta Ephesi ministravit mihi, tu melius nosti. 2. *Tim.* 1. 18.

Qui scit fratrem suum peccare peccatum non ad mortem, petat, et dabitur ei vita peccanti non ad mortem. Est peccatum ad mortem; non pro illo dico ut roget quis. 1. *Joan.* 5. 16.

Et nemo poterat, neque in coelo, neque in terra, neque subtus terram, aperire librum, neque respicere illum. *Apoc.* 5. 3. Et omnem creaturam, quae in coelo est et super terram, et sub terra, et quae sunt in mari, et quae in eo, omnes audivi dicentes: Sedenti in throno, et Agno, benedictio, etc. *v.* 13.

Pusillanimitas. Vide *Formido.*

QUADRAGESIMA.

Quadragesimalis jejunii exempla.

Ingressusque Moyses medium nebulae, ascendit in montem; et fuit ibi quadraginta diebus et quadraginta noctibus. *Exod.* 24. 18.

Fuit ergo (*Moyses*) ibi cum Domino quadraginta dies et quadraginta noctes: panem non comedit, et aquam non bibit, et scripsit in tabulis verba foederis decem. *Ibid.* 34. 28. *Idem repetitur Deut.* 9. 9.

Et procidi (*ait Moyses*) ante Dominum sicut prius, quadraginta diebus et noctibus, panem non comedens, et aquam non bibens, propter omnia peccata vestra, quae gessistis contra Dominum, et cum ad iracundiam provocastis. *Deut.* 9. 18.

Qui (*Elias*) cum surrexisset, comedit et bibit, et ambulavit in fortitudine cibi illius quadraginta diebus et quadraginta noctibus, usque ad montem Dei Horeb. 3. *Reg.* 19. 8.

Et cum jejunasset (*Christus*) quadraginta diebus et quadraginta noctibus, postea esuriit. *Matth.* 4. 2. *Vide Marc.* 1. 12. *Luc.* 4. 1. 2.

QUÆSTIO.

Quaestiones contentiosae, vanae ac inutiles sunt vitandae.

Qui dixit ad mulierem (*scil. serpens*): Cur praecepit vobis Deus, ut non comederetis de omni ligno paradisi? *Gen.* 3. 1. Vidit igitur mulier, quod bonum esset lignum ad vescendum, et pulchrum oculis aspectuque delectabile: et tulit de

fructu illius, et comedit: deditque viro suo, qui comedit. *versus* 6.

Sicut qui mel multum comedit, non est ei bonum: sic qui scrutator est majestatis, opprimetur a gloria. *Prov*. 25. 27.

Ne dicas: Quid putas causæ est, quod priora tempora meliora fuere, quam nunc sunt? stulta enim est hujuscemodi interrogatio. *Eccles*. 7. 11.

Altiora te ne quaesieris, et fortiora te ne scrutatus fueris: sed quae praecepit tibi Deus, illa cogita semper, et in pluribus operibus ejus ne fueris curiosus. *Eccli*. 3. 22.

Sedente autem eo (*Christo*) super montem Oliveti, accesserunt ad eum discipuli secreto, dicentes: Dic nobis, quando haec erunt? (*scilicet eversio templi, bella, et persecutiones*) et quod signum adventus tui, et consummationis saeculi? *Matth*. 24. 3. *Item Marc*. 13. 4. *Luc*. 21. 7.

Litigabant ergo Judaei ad invicem, dicentes: Quomodo potest hic nobis carnem suam dare ad manducandum? *Joan*. 6. 53. *Vide et c*. 21. 20. 21.

Igitur qui convenerant, interrogabant eum (*Jesum*) dicentes: Domine, si in tempore hoc restitues regnum Israel? Dixit autem eis: non est vestrum nosse tempora vel momenta, quae Pater posuit in sua potestate. *Actor*. 1. 6. 7. *Vide Dan*. 12. 6.

Nolite seduci: corrumpunt mores bonos colloquia mala. 1. *Cor*. 15. 33.

Non intendatis fabulis et genealogiis interminatis, etc. 1. *Tim*. 1. 4. *Vide tot. ver*.

Si quis aliter docet, et non acquiescit sanis sermonibus Domini nostri Jesu Christi, et ei, quae secundum pietatem est, doctrinae: superbus est, nihil sciens, sed languens circa quaestiones, et pugnas verborum: ex quibus oriuntur invidiae, contentiones, blasphemiae, suspiciones malae, conflictationes hominum mente corruptorum, etc. *Ibid*. 6. 3. *et seq*. *Vide et c*. 4. 7.

Profana autem et vaniloquia devita: multum enim proficiunt ad impietatem: et sermo eorum ut cancer serpit: ex quibus est Hymenaeus et Philetus. 2. *Tim*. 2. 16. *et seq*. Stultas autem et sine disciplina quaestiones devita: sciens quia generant lites. *v*. 23. *Vide et v*. 14.

Stultas autem quaestiones, et genealogias, et contentiones, et pugnas legis devita, sunt enim inutiles, et vanae. *Tit*. 3. 9.

QUIES.

Quiescendum a peccatis.

Hoc scientes, quia vetus homo noster simul crucifixus est, ut destruatur corpus peccati, et ultra non serviamus peccato. *Rom*. 6. 6. *per totum caput*.

Si enim quae destruxi, iterum haec aedifico: praevaricatorem me constituo. Ego enim per legem, legi mortuus sum, ut Deo vivam. *Gal.* 2. 18. 19.

Quies contingit populo Dei.

Itaque relinquitur Sabbatismus populo Dei. Qui enim ingressus est in requiem ejus, etiam ipse requievit ab operibus suis, sicut a suis Deus. *Hebr.* 4. 9. 10.

Quietem et pacem certam consequentur justi.

Justorum autem animae in manu Dei sunt, et non tanget illos tormentum mortis; — illi autem sunt in pace. Et si coram hominibus tormenta passi sunt, spes illorum immortalitate plena est. *Sap.* 3. 1. *et seq.*

O quam pulchra est casta generatio cum claritate! immortalis est enim memoria illius: quoniam et apud Deum nota est, et apud homines. *Ib.* 4. 1.

Veniat pax, requiescat in cubili suo, qui ambulavit in directione sua. *Isa.* 57.2. *Vide et c.* 32. 17. 18.

Factum est autem, ut moreretur mendicus, et portaretur ab Angelis in sinum Abrahae. Mortuus est autem et dives, et sepultus est in inferno. *Luc.* 16. 22.

Et audivi (*ait Joannes*) vocem de coelo, dicentem mihi: Scribe: Beati mortui, qui in Domino moriuntur. Amodo jam dicit Spiritus, ut requiescant a laboribus suis. *Apocal.* 14. 13.

Quietem invenire animae suae.

Haec dicit Dominus: State super vias, et videte, et interrogate de semitis antiquis, quae sit via bona, et ambulate in ea, et invenietis refrigerium animabus vestris. *Jer.* 6. 16.

Tollite jugum meum super vos, et discite a me, quia mitis sum, et humilis corde: et invenietis requiem animabus vestris. *Matth.* 11. 29.

RAPINA.

Rapina damnatur.

Rapinae impiorum detrahent eos, quia noluerunt facere judicium. *Prov.* 21. 7.

Qui calumniatur pauperem, ut augeat divitias suas, dabit ipse ditiori, et egebit. *Ibid.* 22. 16.

Vae qui praedaris: nonne et ipse praedaberis? etc. *Isa.* 33. 1. *Vide et Ezech.* 22. 25.

Rapinae et spoliationis exempla.

Et depopulati sunt urbem (*filii Jacob*) in ultionem stupri. Oves eorum, et armenta, et asinos, cunctaque vastantes, quae in domibus et in agris erant: parvulos quoque eorum et uxores duxerunt captivas. *Gen.* 34. 27. *et seq.*

Feceruntque filii Israel, sicut praeceperat Moyses: et petierunt ab Ægyptiis vasa argentea et aurea, vestemque plurimam. Dominus autem dedit gratiam populo coram Ægyptiis, ut commodarent eis: et spoliaverunt Ægyptios. *Exod.* 12. 35. 36.

Egressusque est (*rex*) Sehon obviam nobis cum omni populo suo ad prælium in Jasa. Et tradidit eum Dominus Deus noster nobis, —cunctasque urbes in tempore illo; cepimus—non reliquimus in eis quidquam, etc. *Deut.* 2. 32. *et seq. Vide et c.* 3. 7.

Amalecitae Siceleg, absente David, incenderant, ablata, praeda, quos David persequens occidit, recepta praeda, 1. *Reg.* 30.16. *et seq.* Nec defuit quidquam a parvo usque ad magnum, tam de filiis, quam de filiabus, et de spoliis, et quæcumque rapuerant, omnia reduxit David, etc. *v.* 19. *Vide et v.* 20. *Item* 2. *Reg.* 23. 10. 3. *Reg.* 21. 15. 1. *Par.*10. 8. 2. *Par.* 14. 13. *et seq. c.* 20. 25. *c.* 28. 8.

Et protulit inde (*Nabuchodonosor ex Jerusalem*) omnes thesauros domus Domini, et thesauros domus regiæ: et concidit universa vasa aurea, quæ fecerat Salomon rex Israel in templo Domini juxta verbum Domini. 4. *Reg.* 24. 13. 1. *Mach.* 1. *v.* 3. 20. *et* 33. *et c.* 6. 12.

Igitur Achaz, spoliata domo Domini, et domo regum ac principum, dedit regi Assyriorum munera, et tamen nihil ei profuit. 2. *Par.* 28. 21.

Per dies—triginta, vix collecta sunt spolia Assyriorum a populo Israel. *Judith* 15. 13.

RATIO.

Rationem Deo quisque pro se redditurus est.

Dico autem vobis, quoniam omne verbum otiosum, quod locuti fuerint homines, reddent rationem de eo in die judicii. *Matth.* 12. 36.

Ideo assimilatum est regnum cœlorum homini Regi, qui voluit rationem ponere cum servis suis. *Ibid.* 18. 23.

Cum autem venerit Filius hominis in majestate sua, et omnes Angeli cum eo, tunc sedebit super sedem majestatis suae: et congregabuntur ante eum omnes gentes, et separabit eos ab invicem, sicut pastor segregat oves ab hœdis; et statuet oves quidem a dextris suis, hœdos autem a sinistris, etc. *Ibid.* 25. 31. *per totum caput.*

Itaque unusquisque nostrum pro se rationem reddet Deo. *Rom.* 14. 12.

Omnes enim nos manifestari oportet ante tribunal Christi, ut referat unusquisque propria corporis, prout gessit, sive bonum, sive malum. 2. *Cor.* 5. 10.

Rationem spei nostrae cuilibet reddere parati esse debemus.

Dominum autem Christum sanctificate in cordibus vestris, parati semper ad satisfactionem omni poscenti vos rationem de ea, quae in vobis est, spe. 1. *Petr.* 3. 15.

REBELLIO. *Vide et* SEDITIO.

Rebellionis exempla.

Dixitque Moyses ad eos (*Israelitas*): Nullus relinquat ex eo (*Manna*) in mane. Qui non audierunt eum — et iratus est contra eos Moyses. *Exod.* 16. 19. 20. *Vide et Num.* 14. 4. *et c.* 26. 9.

Seditio Core, Dathan, et Abiron. Num. c. 16. *per totum. Vide exemplum.* 3. *Reg.* 11. 26. *et* 2. *Paral.* 13. 6. *de Jeroboam. c.* 16.9. *de Zambri.c.*20. 12. *de servis Benadad.* 4. *Reg.* 17. 4. *de Osee. c.* 18. 7. *de Ezechia. c.* 24. 1. *de Joachim.*

RECIDIVATIO.

Recidivatio socorditer committitur.

Sicut canis, qui revertitur ad vomitum suum, sic imprudens, qui iterat stultitiam suam. *Prov.* 26. 11.

Quam vilis facta es nimis, iterans vias tuas! *Jer.* 2. 36.

Si enim quae destruxi, iterum hæc ædifico: prævaricatorem me constituo. *Gal.* 2. 18.

Impossibile est enim eos, qui semel sunt illuminati, gustaverunt etiam donum coeleste, et participes facti sunt Spiritus Sancti, gustaverunt nihilominus bonum Dei verbum, virtutesque saeculi venturi, et prolapsi sunt, rursus renovari ad poenitentiam, etc. *Hebr.* 6. 4. *et sequentes. Vide etiam cap.* 10. 26.

Si enim refugientes coinquinationes mundi in cognitione Domini nostri, et Salvatoris Jesu Christi, his rursus implicati superantur: facta sunt eis posteriora deteriora prioribus: melius enim erat illis non cognoscere viam justitiae, quam post agnitionem, retrorsum converti ab eo, quod illis traditum est, sancto mandato. Contigit enim eis illud veri proverbii; Canis reversus ad suum vomitum; et Sus lota in volutabro luti. 2. *Petr.* 2. 20. *et seq. Vide Matth.* 12. 45. *Luc.* 11. 26.

Graviter punitur.

Væ his, qui perdiderunt sustinentiam; et qui dereliquerunt vias rectas, et diverterunt in vias pravas. *Eccli.* 2. 16.

Sed et si conversus justus a justitia sua fuerit, et fecerit iniquitatem: ponam offendiculum coram eo — in peccato suo morietur, etc. *Ezech.* 3. 20.

Cum autem immundus spiritus exierit ab homine, ambulat

per loca arida, quaerens requiem et non invenit. Tunc dicit: Revertar in domum meam unde exivi. Et veniens invenit eam vacantem, scopis mundatam et ornatam. Tunc vadit et assumit septem alios spiritus secum nequiores se, et intrantes habitant ibi: et fiunt novissima hominis illius pejora prioribus. *Matth.* 12. 43. *et seq.* *Item Luc.* 11. 24. *et seq.*

Salubriter relinquitur.

Ecce sanus factus es: jam noli peccare, ne deterius tibi aliquid contingat, (*ait Jesus aegroto ad piscinam sanato*). *Joan.* 5. 14.

Vade, et jam amplius noli peccare (*ait Jesus adulterae*). *Ibid.* 8. 11.

Qui enim mortui sumus peccato, quomodo adhuc vivemus in illo? *Rom.* 6. 2.

Evigilate, justi, et nolite peccare. 1. *Cor.* 15. 34.

RECONCILIATIO.

Reconciliatio cum Deo per Christum.

Si enim cum inimici essemus, reconciliati sumus Deo per mortem Filii ejus: multo magis reconciliati, salvi erimus in vita ipsius. Non solum autem: sed et gloriamur in Deo per Dominum nostrum Jesum Christum, per quem nunc reconciliationem accepimus. *Rom.* 5. 10. 11.

Omnia autem (*sunt*) ex Deo, qui nos reconciliavit sibi per Christum, et dedit nobis ministerium reconciliationis. Quoniam quidem Deus erat in Christo, mundum reconcilians sibi, non reputans illis delicta ipsorum, et posuit in nobis verbum reconciliationis. Pro Christo ergo legatione fungimur, tamquam Deo exhortante per nos. Obsecramus pro Christo, reconciliamini Deo. 2. *Cor.* 5. 18. *et seq.*

Placuit Deo per Christum reconciliare omnia in ipsum, etc. *Coloss.* 1. 20. Nunc autem reconciliavit in corpore carnis ejus per mortem, etc. *v.* 22.

Reconciliatio cum fratre praecipitur.

Si ergo offers munus tuum ad altare, et ibi recordatus fueris, quia frater tuus habet aliquid adversum te: relinque ibi munus tuum ante altare, et vade prius reconciliari fratri tuo: et tunc veniens offeres munus tuum. Esto consentiens adversario tuo cito, dum es in via cum eo: ne forte tradat te adversarius judici, et judex tradat te ministro: et in carcerem mittaris. *Matth.* 5. 23. *et seq.*

Fratres mei, si quis ex vobis erraverit a veritate, et converterit quis eum: scire debet, quoniam qui converti fecerit peccatorem ab errore viæ suæ,

salvabit animam ejus a morte, etc. *Jac.* 5. 19. 20.

Recta intentio. Vide *Intentio.*

REDEMPTIO.

Redemptio per Christum facta.

Filius hominis non venit ministrari, sed ministrare, et dare animam suam, redemptionem pro multis. *Matth.* 20. 28. *Vide Marc.* 10. 45.

Justificati gratis per gratiam ipsius, per redemptionem, quæ est in Christo Jesu, quem proposuit Deus propitiationem per fidem in sanguine ipsius. *Rom.* 3. 24. 25.

Qui (*Christus*) traditus est propter delicta nostra, et resurrexit propter justificationem nostram. *Ibid.* 4. 25.

Ut quid enim Christus, cum adhuc infirmi essemus secundum tempus pro impiis mortuus est? *Ibid.* 5. 6. *Si cum adhuc essemus peccatores* Christus pro nobis mortuus est: multo igitur magis nunc justificati in sanguine ipsius, salvi erimus ab ira per ipsum. *v.* 9.

Christus factus est nobis sapientia a Deo, et justitia, et sanctificatio, et redemptio. 1. *Cor.* 1. 30.

In quo (*Christo*) habemus redemptionem per sanguinem ejus, remissionem peccatorum. *Ephes.* 1. 7. *Vide Coloss.* 1. 14.

Conversi estis ad Deum a simulacris, servire Deo vivo et vero, et expectare filium ejus de coelis (quem suscitavit ex mortuis) Jesum, qui eripuit nos ab ira ventura. 1. *Thess.* 1. 9. 10.

Unus enim Deus, unus et mediator Dei et hominum, homo Christus Jesus: qui dedit redemptionem semetipsum pro omnibus. 1. *Tim.* 2. 5. 6.

Christus per proprium sanguinem introivit semel in Sancta, aeterna redemptione inventa. *Heb.* 9. 12. *Vide et v.* 15. *et* 28.

Scientes, quod non corruptibilibus auro vel argento redempti estis, — sed pretioso sanguine quasi Agni immaculati Christi, etc. 1. *Petr.* 1. 18. 19. *Vide et c.* 3. 18.

Redemptionis nostrae finis.

Ut sine timore, de manu inimicorum nostrorum liberati, serviamus illi; in sanctitate, et justitia coram ipso, omnibus diebus nostris. *Luc.* 1. 74. 75.

Deus elegit nos in ipso (*Christo*) — ut essemus sancti et immaculati in conspectu ejus in caritate, etc. *Ephes.* 1. 4.

Christus dedit semetipsum pro nobis, ut nos redimeret ab omni iniquitate, et mundaret sibi populum acceptabilem, sectatorem bonorum operum. *Tit.* 2. 14.

Si enim sanguis hircorum et taurorum, et cinis vitulae aspersus, inquinatos sanctificat ad emundationem carnis: quanto magis sanguis Christi, qui per

Spiritum Sanctum semetipsum obtulit immaculatum Deo, emundabit conscientiam nostram ab operibus mortuis, ad serviendum Deo viventi? *Hebr.* 9. 13. 14.

Redimere novit Deus suos multis modis ex angustia.

Lot Angelis hospitio susceptis, a Sodomitis vim patiens, cum uxore et utraque filia a Sodomitico ereptus incendio, uxorem in via amisit. Gen. c. 19. *per totum.*

Pharao Israelem persequens, et mare per siccum post illum ingrediens, cum universo equitatu et curribus submergitur. Exod. c. 14.

Cumque intrasset (*Jethro socer Moysis*) tabernaculum, narravit Moyses cognato suo cuncta, quae fecerat Dominus Pharaoni, et Ægyptiis propter Israel, universumque laborem, qui accidisset eis in itinere, et quod liberaverat eos Dominus. *Ibid.* 18. 7. 8.

Vide quam multipliciter et varie et mirabiliter Deus liberaverit David ab ira Saul. 1. *Reg.* c. 16. 17. 18. *usque ad* 31. *et* 2. *Reg. c.* 22. *Item liberationem populi Israelitici in libro Esther per totum. Item Psal.* 3. *et* 9. *et* 17.

Itaque cum vidissent principes equitatus Josaphat, dixerunt: Rex Israel est iste. Et circumdederunt eum dimicantes: at ille clamavit ad Dominum, et auxiliatus est ei; atque avertit eos ab illo. 2. *Par.* 18. 31.

Erubui enim (*Esdras*) petere a rege auxilium, et equites, qui defenderent nos ab inimico in via: quia dixeramus Regi: Manus Dei nostri est super omnes, qui quaerunt eum in bonitate: et imperium ejus, et fortitudo ejus, et furor super omnes, qui derelinquunt eum. 1. *Esdr.* 8. 22.

Quoniam tu es, Domine (*inquit David*), spes mea; altissimum posuisti refugium tuum. *Ps.* 90. 9. *Vide tot. Psalmum.*

Ne timeas, quia ego tecum sum; ne declines, quia ego Deus tuus: confortavi te, et auxiliatus sum tibi: et suscepit te dextera justi mei, etc. *Isa.* 41. 10. *Vide et versus sequentes.*

Noli timere (*Israel*), quia redemi te, et vocavi te nomine tuo: meus es tu. Cum transieris per aquas, tecum ero, et flumina non operient te: cum ambulaveris in igne, non combureris, et flamma non ardebit in te, etc. *Ibid.* 43. 1. 2. *per totum caput.*

Tunc Nabuchodonosor rex obstupuit, et surrexit propere, et ait optimatibus suis: Nonne tres viros misimus in medium ignis compeditos? etc. *Dan.* 3. 91.

Et Daniel regi respondens ait: Rex in aeternum vive: Deus meus misit Angelum suum, et conclusit ora leonum, et non nocuerunt mihi, quia coram

eo justitia inventa est in me: sed et coram te, rex, delictum non feci. Tunc vehementer rex gavisus est super eo, et Danielem præcepit educi de lacu, — et nulla læsio inventa est in eo, quia credidit Deo suo. *Ibid.* 6. 21. *et seq.*

Novit Dominus pios de tentatione eripere: iniquos vero in diem judicii reservare cruciandos. 2. *Petr.* 2. 9.

Redemptionis a peccatis ortus.

Domine adjutor meus, et redemptor meus. *Psal.* 18. 15.

Redemptionem misit (*Dominus*) populo suo. *Psalmi* 110. *v.* 9.

Quia apud Dominum misericordia, et copiosa apud eum redemptio. Et ipse redimet Israel ex omnibus iniquitatibus ejus. *Psal.* 129. 7. 8.

Ecce in iniquitatibus vestris venditi estis, et in sceleribus vestris dimisi matrem vestram. Quia veni, et non erat vir: vocavi, et non erat qui audiret: numquid abbreviata et parvula facta est manus mea, ut non possim redimere? aut non est in me virtus ad liberandum? *Isa.* 50. 1. *Vide et c.* 59. 1.

Modus.

Solve vincula colli tui, captiva filia Sion. Quia hæc dicit Dominus: Gratis venum dati estis, et sine argento redimemini. *Isa.* 52. 2.

Dignus es, Domine, accipere librum, et aperire signacula ejus, quoniam occisus es, et redemisti nos Deo in sanguine tuo, etc. *Apoc.* 5. 9.

Fructus.

Gaudete, et laudate simul, deserta Jerusalem: quia consolatus est Dominus populum suum, redemit Jerusalem. *Isa.* 52. 9.

Qui (*Christus*) dedit semetipsum pro nobis, ut nos redimeret ab omni iniquitate, etc. *Tit.* 2. 14.

REGENERATIO.

Regeneratio, Dei opus est.

Hæc dicit Dominus, faciens et formans te, ab utero auxiliator tuus, etc. *Isa.* 44. 2. *Vide et v.* 21. *et seq.*

Qui credunt in nomine Dei, non ex sanguinibus, neque ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri, sed ex Deo nati sunt. *Joan.* 1. 13. *Vide Ephes.* 1. 19.

Ipsius enim (*Dei*) sumus factura, creati in Christo Jesu, etc. *Ephes.* 2. 10.

Benedictus Deus, et Pater Domini nostri Jesu Christi, qui secundum misericordiam suam magnam regeneravit nos in spem vivam, etc. 1. *Petr.* 1. 3. *Vide et v.* 23.

Interdum tamen ad commendationem ministerii hominibus tribuitur.

Nam in Christo Jesu, per

Evangelium ego vos genui, *inquit Paulus*. 1. *Cor*. 4. 15.

Obsecro te pro meo filio, quem genui in vinculis, Onesimo. *Philem*. v. 10.

Regeneratio necessaria est.

Nisi quis renatus fuerit ex aqua et Spiritu Sancto, non potest introire in regnum Dei. *Joan*. 3. 5. *Vide et v*. 3.

In Christo enim Jesu, neque circumcisio aliquid valet, neque praeputium, sed nova creatura. *Galat*. 6. 15.

Ut peccatis mortui, justitiae vivamus. 1. *Petr*. 2. 24.

Regeneratio est mutatio carnis in spiritum.

Respondit Jesus: Amen, amen dico tibi (*Nicodeme*), nisi quis renatus fuerit ex aqua et Spiritu Sancto, non potest introire in regnum Dei. *Joan*. 3. 5.

Carnalium affectionum, in spiritualem affectum.

Qui enim secundum carnem sunt, quæ carnis sunt, sapiunt; qui vero secundum spiritum sunt, quae sunt spiritus, sentiunt. *Rom*. 8. 5. Si enim secundum carnem vixeritis, moriemini: si autem spiritu facta carnis mortificaveritis, vivetis. *v*. 13.

Infidelitatis in fidem.

Quotquot autem receperunt eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri, his qui credunt in nomine ejus. *Joan*. 1. 12.

Omnes enim filii Dei estis per fidem, quæ est in Christo Jesu. *Gal*. 3. 26.

Omnis qui credit, quoniam Jesus est Christus, ex Deo natus est. Et omnis qui diligit eum qui genuit, diligit et eum qui natus est ex eo. 1. *Joan*. 5. 1.

Innovatio mentis per Spiritum Sanctum.

Quoniam autem estis filii, misit Deus Spiritum filii sui in corda vestra, clamantem: Abba, Pater. *Gal*. 4. 6.

Cum autem benignitas et humanitas apparuit Salvatoris nostri Dei, non ex operibus justitiæ quae fecimus nos, sed secundum suam misericordiam, salvos nos fecit per lavacrum regenerationis et renovationis Spiritus Sancti, quem effudit in nos abunde per Jesum Christum Salvatorem nostrum, etc. *Tit*. 3. 4. *et seq*.

Atque adeo carnalis naturae, in divinam naturam.

In quo (*Christo*) et — circumcisione non manu facta in expoliatione corporis carnis, sed in circumcisione Christi, etc. *Coloss*. 2. 11. *Vide et v*. 13.

Per quem (*Jesum*) maxima et pretiosa nobis promissa donavit (*Deus*): ut per haec efficiamini divinae consortes naturae: fugientes ejus, quae in

mundo est, concupiscentiae corruptionem. 2. *Petr*. 1. 4.

Ut qui mali sumus, sanctificemur.

Et haec quidam fuistis (*scilicet fornicarii, idolis servientes; etc.*): sed abluti estis, sed sanctificati estis, sed justificati estis in nomine Domini nostri Jesu Christi, et in Spiritu Dei nostri. 1. *Cor*. 6. 11. *Vide Ephes*. 5. 8.

Regenerati interius, etiam exterius in novitate vitae ambulemus.

In Christo baptizati sumus, ut mortui peccato, deinceps in novitate vitæ ambulemus, *sicut Christus semel mortuus, ac sepultus, ad novam vitam, non amplius moriturus, resurrexit, etc. Rom*. 6. 4. *per tot. cap.*

Nunc autem soluti snmus a lege mortis, in qua detinebamur, ita ut serviamus in novitate spiritus, et non in vetustate litterae. *Ibid*. 7. 6.

Obsecro itaque vos, fratres, per misericordiam Dei, ut exhibeatis corpora vestra, hostiam viventem, sanctam, Deo placentem, rationabile obsequium vestrum. *Ibid*. 12. 1.

Expurgate vetus fermentum, ut sitis nova conspersio, sicut éstis azymi. Etenim Pascba nostrum immolatus est Christus. 1. *Cor*. 5. 7.

Christiani qui vivunt, jam non sibi vivant, sed ei, qui pro ipsis mortuus est, et resurrexit. 2. *Cor*. 5. 15. *Vide* 2. *Petr*. 4. 1. 2.

Deponite vos secundum pristinam conversationem veterem hominem, qui corrumpitur secundum desideria erroris, etc. *Ephes*. 4. 22. *Vide et versus sequentes. Item Hebr*. 12. 1. 1. *Petr*. 2. 1. 2.

Nolite mentiri invicem, expoliantes vos veterem hominem cum actibus suis, et induentes novum, eum qui renovatur in agnitionem, secundnm imaginem ejus, qui creavit illum. *Coloss*. 3. 9. 10.

*REGNUM ET REGES.

Vide et Superiores, et Principes, et Praelati.

Rex justus a Deo est, et regni stabilimentum.

Sicut divisiones aquarum, ita cor regis in manu Domini: quocumque voluerit inclinabit illud. *Prov*. 21. 1.

Rex justus erigit terram. *Ib*. 29. 4. *Vide et v*. 14.

Reges quid facere, quidve fugere debeant.

Postquam autem sederit (*rex*) in solio regni sui, describet sibi Deuteronomium legis hujus in volumine, accipiens exemplar a sacerdotibus Leviticæ tribus, et habebit secum, legetque illud omnibus diebus vitæ suæ, nt discat timere Dominum Deum suum, et custo-

dire verba et ceremonias ejus, quæ in lege præcepta sunt, etc. *Deut.* 17. 18. 19. *Vide et v.*20.

Filiis Samuelis ad avaritiam declinantibus, petit populus sibi regem, cui Samuel jubente Domino, durum jus regis praedicit, sed non auditur. 1. *Reg. c.* 8.

Sit Dominus Deus tuus benedictus, cui complacuisti, et posuit te super tronum Israel, eo quod dilexerit Dominus Israel in sempiternum, et constituit te regem, ut faceres judicium et justitiam. 3.*Reg.*10. 9. *Vide* 2. *Par.* 9. 8.

Constituitque (*Josaphat*) judices terrae in cunctis civitatibus Juda munitis per singula loca, et praecipiens judicibus: Videte, ait, quid faciatis: non enim hominis exercetis judicium, sed Domini, et quodcumque judicaveritis, in vos redundabit, etc. 2. *Par.* 19. 5. 6. *Vide et versus sequentes.*

Qui regnare facit hominem hypocritam propter peccata populi. *Job* 34. 30. *Vide et v.* 18.

Et nunc, reges, intelligite: erudimini, qui judicatis terram. *Psal.* 2. 10. *Vide Psal.* 100. *per totum.*

In multitudine populi dignitas regis: et in paucitate plebis ignominia principis. *Prov.* 14. 28.

Sicut fremitus leonis, ita et regis ira: et sicut ros super herbam, ita et hilaritas ejus. *Ibid.* 19. 12.

Rex, qui sedet in solio judicii, dissipat omne malum intuitu suo. *Ibid.* 20. 8. Dissipat impios rex sapiens, et incurvat super eos fornicem. *v.* 26. *Vide et v.* 28.

Leo rugiens, et ursus esuriens, princeps impius super populum pauperem. *Ib.* 28.15.

Rex justus erigit terram, vir avarus destruet eam. *Ibid.* 29. 4. Rex, qui judicat in veritate pauperes, tronus ejus in aeternum firmabitur. *v.* 14. *Vide et v.* 12. *Item Isa.* 33. 8.

Noli regibus, o Lamuel, noli regibus dare vinum; quia nullum secretum est, ubi regnat ebrietas: et ne forte bibant, et obliviscantur judiciorum, et mutent causam filiorum pauperis, etc. *Ibid.* 31. 4. 5.

Reges et Judices ad sapientiam et justitiam sectandam exhortatur Sapiens, ostendens quam grave maneat injustis rectoribus supplicium, etc. Sap. c. 6. *per totum. Item c.*9. *per totum. Vide etiam c.* 1. 1. *Item Eccli.* 10.1. *et seq.*

Audi verbum Domini, rex Juda, qui sedes super solium David: tu et servi tui, et populus tuus, qui ingredimini per portas istas. Haec dicit Dominus: Facite judicium et justitiam, et liberate vi oppressum de manu calumniatoris, etc. *Jerem.* 22. 2. 3. *Vide et v. seq.*

Reges ac principes religionis curam suscipere debent.

Surrexitque David, et abiit, et

universus populus — ut adducerent arcam Dei, etc. 2. *Reg.* 6. 2. *Vide et* 1. *Paral.* 13. 5. *et seq.*

David proponit aedificare domum Domino; sed a Domino prohibetur, et filius ei promittitur illam aedificaturus. Ibid. c. 6. *Vide et* 1. *Parol. c.* 17.

Pius rex Josaphat mittit Doctores legis Dei per universum Judam. 2. *Par. cap.* 17.

Habitavit ergo Josaphat in Jerusalem: rursumque egressus est ad populum — et revocavit eos ad Dominum Deum patrum suorum. *Ibid.* 19. 4. *Vide et versus sequentes.*

Ezechias abolitum Dei cultum, aperto templo, restitutisque Sacerdotibus, Levitis, et cantoribus, instaurat; oblatis plurimis holocaustis et sacrificiis cum ingenti laetitia, Ibid. c. 29. *Vide et c.* 30. *et* 31.

Regum ac Principum vitia non sunt dissimulanda.

Dixit Elias ad regem Achab: Non ego turbavi Israel, sed tu, et domus patris tui, qui dereliquistis mandata Domini, et secuti estis Baalim. 3. *Reg.*18. 18. *Simile Vide* 4. *Reg.* 3. 13. 14. *de Eliseo.*

Dicebat enim illi Joannes (*regi Herodi*): Non licet tibi habere eam (*scil. uxorem fratris tui.*) *Matth.* 14. 4. *Item Marc.* 6. 18. *Luc.* 3. 19.

Regnum Christi dicitur gloria illa, qua in Christo post resurrectionem eluxit.

Sunt quidam de hic stantibus, qui non gustabunt mortem, donec videant Filium hominis venientem in regno suo. *Matth.* 16. 28. *Item Marc.* 8. 39. *Luc.* 9. 27.

Regnum Dei potentiae.

Tua est, Domine, magnificentia, et potentia, et gloria, atque victoria: et tibi laus: cuncta enim,quæ in cœlo sunt, et in terra, tua sunt; tuum, Domine, regnum, et tu es super omnes principes. Tuae divitiae, et tua est gloria: tu dominaris omnium: in manu tua virtus et potentia: in manu tua magnitudo, et imperium omnium, etc. 1. *Par.*29. 11. 12.

Quoniam Domini est regnum: et ipse dominabitur Gentium. *Psal.* 21. 29. *per totum.*

Dominus in coelo paravit sedem suam: et regnum ipsius omnibus dominabitur. *Psal.* 102. 19.

Confiteantur tibi Domine omnia opera tua; — Gloriam regni tui dicent: et potentiam tuam loquentur: ut notam faciant filiis hominum potentiam tuam: et gloriam magnificentiae regni tui. Regnum tuum, regnum omnium saeculorum: et dominatio tua in omni gene-

ratione et generationem. *Psal.* 144. 10. *et seq.*

Potestas ejus (*Dei*) potestas sempiterna, et regnum ejus in generationem et generationem. Et omnes habitatores terræ apud eum in nihilum reputati sunt : juxta voluntatem enim suam facit tam in virtutibus cœli, quam in habitatoribus terrae, et non est qui resistat manui ejus, et dicat ei : Quare fecisti ? *Dan.* 4. 31. *Vide similia c.* 3. 100. *c.* 6. 26. *c.* 7. 14.

Regnum gratiae.

Et circuibat Jesus omnes civitates, et castella, docens in synagogis eorum, et prædicans Evangelium regni, et curans omnem languorem, et omnem infirmitatem. *Matth.* 9. 35.

Quia vobis (*inquit Christus ad discipulos*) datum est nosse mysteria regni coelorum, illis autem non est datum. *Ibid.* 13. 11. *Item Marc.* 4. 11. *Luc.* 8. 10.

Non est enim regnum Dei esca et potus : sed justitia, et pax, et gaudium in Spiritu Sancto. *Rom.* 14. 17.

Non enim in sermone est regnum Dei, sed in virtute. 1. *Cor.* 4. 20.

Hi soli sunt adjutores mei in regno Dei, qui mihi fuerunt solatio. *Coloss.* 4. 11.

Regnum Gloriae.

Beati pauperes spiritu : quoniam ipsorum est regnum coelorum. *Matth.* 5. 3. *Item Luc.* 6. 20.

Tunc justi fulgebunt sicut sol in regno Patris eorum. *Ibid.* 13. 43.

Venite, benedicti Patris mei, possidete paratum vobis regnum a constitutione mundi. *Ibid.* 25. 34.

Per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei. *Actor.* 14. 21.

An nescitis, quia iniqui regnum Dei non possidebunt ? etc. 1. *Cor.* 6. 9. *Vide et v.* 10.

Caro et sanguis regnum Dei possidere non possunt : neque corruptio incorruptelam possidebit. *Ibid.* 15. 50.

Liberavit me Dominus ab omni opere malo : et salvum faciet in regnum suum cœleste. 2. *Tim.* 4. 18.

Satagite, ut per bona opera certam vestram vocationem et electionem faciatis— Sic enim abundanter ministrabitur vobis introitus in aeternum regnum Domini nostri, etc. 2. *Petr.* 1. 10.

Et audivi vocem magnam in cœlo dicentem : Nunc facta est salus, et virtus, et regnum Dei nostri, et potestas Christi ejus: quia projectus est accusator fratrum nostrorum, qui accusabat illos.—Et ipsi vicerunt eum propter sanguinem Agni, et propter verbum testimonii sui, et non dilexerunt animas suas usque ad mortem. Pro-

pterea laetamini, coeli, et qui habitatis in eis. *Apoc.* 12. 10. *et seq.*

Regnum Coelorum.

Ecclesia Dei post Christi plenam manifestationem sub Evangelio.

Qui ergo solverit unum de mandatis istis minimis, et docuerit sic homines, minimus vocabitur in regno coelorum: qui autem fecerit, et docuerit, hic magnus vocabitur in regno coelorum. *Matth.* 5. 19.

Quicumque ergo humiliaverit se sicut parvulus iste, hic est major in regno coelorum. *Ibid.* 18. 4. *Vide et c.* 19. 14.

Pro publica Evangelii praedicatione.

Simile factum est regnum cœlorum homini, qui seminavit bonum semen in agro suo, etc. *Matth.* 13. 24. *Vide et v.* 31. 33. 44. 45. 47. *et* 52. *Item Marc.* 1. 14. *et c.* 4. 26.

Simile est regnum coelorum homini patrifamilias, qui exiit primo mane conducere operarios in vineam suam. *Ibid.* 20. 1. *Vide Luc.* 9. 2.

Pro Ecclesiae renovatione.

Poenitentiam agite: appropinquavit enim regnum coelorum. *Matth.* 3. 2. *Item. c.* 4. 17. *Marc.* 1. 15.

Euntes autem praedicate, dicentes: Quia appropinquavit regnum cœlorum. Infirmos curate, mortuos suscitate, leprosos mundate, daemones ejicite: gratis accepistis, gratis date, etc. *Ibid.* 10. 7. 8. *Vide c.* 22. 2. *et c.* 25. 1. *Item Luc.* 10. 9. 11.

Regnum Dei vim patitur.

A diebus autem Joannis Baptistæ usque nunc, regnum cœlorum vim patitur, et violenti rapiunt illud. *Matth.* 11. 12.

Lex et prophetae, usque ad Joannem; ex eo regnum Dei evangelizatur, et omnis in illud vim facit. *Luc.* 16. 16.

Qui vicerit, possidebit haec, et ero illi Deus, et ille erit mihi filius. *Apoc.* 21. 7. *Vide c.* 2. *et c.* 3.

Regnum Dei spirituale internum et externum.

Non auferetur sceptrum de Juda, et dux de femore ejus, donec veniat qui mittendus est, et ipse erit expectatio gentium. *Gen.* 49. 10. *Vide Mich.* 5. 2. *Item Matth.* 2. 6.

Videbo eum, sed non modo, intuebor illum, sed non prope: orietur stella ex Jacob, et consurget virga de Israel: et percutiet duces Moab, vastabitque omnes filios Seth. *Num.* 24. 17.

Dominum formidabunt adversarii ejus: et super ipsos in coelis tonabit: Dominus judi-

cabit fines terrae: et dabit imperium regi suo, et sublimabit cornu Christi sui. 1. *Reg.* 2. 10.

Astiterunt reges terrae, et principes convenerunt in unum, adversus Dominum, et adversus Christum ejus. *Psal.* 2. 2. Ego autem constitutus sum Rex ab eo super Sion montem sanctum ejus, praedicans praeceptum ejus. *v.* 6.

Dominus in aeternum permanet. Paravit in judicio thronum suum, etc. *Psal.* 9. 8.

Reminiscentur et convertentur ad Dominum universi fines terrae: et adorabunt in conspectu ejus universae familiae gentium. Quoniam Domini est regnum, et ipse dominabitur gentium. *Psal.* 21. 28. 29. *Vide Psal.* 71. *per totum, et Psal.* 109. *Item per totum.*

Sedes tua, Deus, in sæculum sæculi; virga directionis, virga regni tui. *Psal.* 44. 7.

Gloriam regni tui (*Domine, Sancti tui*) dicent: et potentiam tuam loquentur. *Psal.* 144. 11. *Vide et v.* 12. 13.

Parvulus enim natus est nobis, et filius datus est nobis, et factus est principatus super humerum ejus: et vocabitur nomen ejus Admirabilis, Consiliarius, Deus fortis, Pater futuri saeculi, Princeps pacis. *Isa.* 9. 6. *Vide et v.* 7. *Item c.* 32. 1.

Vaticinatur Christi nativitas, judicium, exaltatio, conversio populorum, et gentium ad Christum, et gloria sepulcri ejus: item conversio reliquiarum Israel ad Deum, ac fides gentium Ibid. c. 11.

Super montem excelsum ascende tu, qui evangelizas Sion: exalta in fortitudine vocem tuam, qui evangelizas Jerusalem: exalta, noli timere. Dic civitatibus Juda: Ecce Deus vester, etc. *Ibid.* 40. 9. *Vide et v.* 10. *Item c.* 42. 1. *et seq. Jerem.* 33. 15. 16.

Ecce dies veniunt dicit Dominus: et suscitabo David germen justum: et regnabit rex et sapiens erit, et faciet judicium et justitiam in terra. In diebus illis salvabitur Juda, et Israel habitabit confidenter: et hoc est nomen, quod vocabunt eum, Dominus Justus noster. *Jerem.* 23. 5. *Item c.* 33. 14. *et seq. Vide Dan.* 9. 24. *Osee* 3. 5.

Et suscitabo super eas pastorem unum, qui pascat eas, servum meum David, ipse pascet eas, et ipse erit eis in pastorem. *Ezech.* 34. 23. *Vide c.* 37. 24.

In diebus autem regnorum illorum, suscitabit Deus coeli regnum, quod in aeternum non dissipabitur, et regnum ejus alteri populo non tradetur: comminuet autem, et consumet universa regna haec: et ipsum stabit in aeternum. *Dan.* 2. 44.

Et dedit ei potestatem, et

honorem, et regnum : et omnes populi, tribus, et linguae ipsi servient : potestas ejus, potestas aeterna, quae non auferetur : et regnum ejus, quod non corrumpetur. *Ibid.* 7. 14. Regnum autem et potestas, et magnitudo regni, quae est subter omne cœlum, detur populo sanctorum Altissimi : cujus regnum, regnum sempiternum est, et omnes reges servient ei, et obedient. *v.*27. *Vide c.* 3. 100. *c.* 4. 31. *Luc.* 1.32.

Et erit: in novissimo dierum erit mons domus Domini praeparatus in vertice montium, et sublimis super colles : et fluent ad eum populi, etc. *Micheae* 4. 1. *Vide et c.* 5.2. *Item Isa.* 2. 2. *et seq.*

Exulta satis, filia Sion, jubila, Jerusalem : ecce Rex tuus veniet tibi justus et salvator : ipse pauper, et ascendens super asinam, et super pullum filium asinae. *Zach.* 9. 9. *Vide et v.* 10. *Item Matth.* 21. 5. *Joan.* 12. 15.

Adveniat regnum tuum. *Matth.* 6. 10. *Item Luc.* 6. 2.

Et ingressus Angelus ad eam (*Mariam*), dixit : Ave gratia plena : Dominus tecum : Benedicta tu in mulieribus. *Luc.* 1. 28.

Verumtamen quaerite primum regnum Dei, et justitiam ejus: et haec omnia adjicientur vobis. Nolite timere pusillus grex, quia complacuit Patri vestro dare vobis regnum. *Ibid.* 12. 31. 32. *Vide et c.* 22. 29. *Item Matth.* 6. 33.

Ecce enim regnum Dei intra vos est. *Ibid.* 17.21. *Vide Joan.* 6. 15.

Respondit Jesus (*Pilato*) : Regnum meum non est de hoc mundo si ex hoc mundo esset regnum meum, ministri mei utique decertarent, ut non traderer Judaeis : nunc autem regnum meum non est hinc. *Joan.* 18. 36. *Vide et v.* 37.

Non enim in sermone est regnum Dei, sed in virtute. 1. *Cor.* 4. 20.

Regi autem saeculorum immortali, invisibili, soli Deo honor et gloria in saecula saeculorum. Amen. 1. *Tim.* 1. 17.

Thronus tuus, Deus, in saeculum sæculi : virga æquitatis, virga regni tui. *Hebr.*1.8. *Vide c.* 2. 9.

Regnum Dei percipitur.

Quaerite ergo primum regnum Dei, et justitiam ejus, etc. *Matth.* 6. 33. *Item Luc.* 12. 31.

A diebus autem Joannis Baptistae usque nunc, regnum coelorum vim patitur, et violenti rapiunt illud. *Ibid.* 11. 12. *Item Luc.* 16. 16.

Simile est regnum coelorum homini patrifamilias. — Conventione autem facta cum operariis ex denario diurno, misit eos in vineam suam. *Ibid.* 20. 1. 2.

Calicem quidem meum bibetis (*ait Jesus filiis Zebedaei*): sedere autem ad dexteram meam, vel sinistram, non est meum dare vobis, sed quibus paratum est a Patre meo. *Ibid.* *v.* 23. *Item Marc.* 10. 39. 40.

Qui (*Deus*) eripuit nos de potestate tenebrarum, et transtulit in regnum Filii dilectionis suae: in quo habemus redemptionem per sanguinem ejus, remissionem peccatorum. *Coloss.* 1. 13. 14.

Nam si commortui sumus, et convivemus: si sustinebimus, et conregnabimus. 2. *Tim.* 2. 11. 12.

Negligitur.

Dico autem vobis, quod multi ab Oriente et Occidente venient, et recumbent cum Abraham, et Isaac, et Jacob in regno coelorum: filii autem regni ejicientur in tenebras exteriores. *Matth.* 8. 11. 12.

Amen dico vobis, quia publicani, et meretrices praecedent vos in regnum Dei. Venit enim ad vos Joannes in via justitiae, et non credidistis ei: publicani autem, et meretrices crediderunt ei, etc. *Ibid.* 21. 31. 32.

Simile factum est regnum coelorum homini regi, qui fecit nuptias filio suo. *Ibid.* 22. 2. Intravit autem rex, etc. *v.* 11.

Simile erit regnum cœlorum decem virginibus, etc. *Ibid.* 25. 1.

Homo quidam fecit coenam magnam, et vocavit multos. Et misit servum suum hora coenae dicere invitatis, ut venirent, quia jam parata sunt omnia. Et coeperunt simul omnes excusare, etc. *Luc.* 14. 16. *et seq.*

An nescitis, quia iniqui regnum Dei non possidebunt? Nolite errare: Neque fornicarii, neque idolis servientes, neque adulteri, neque molles, neque masculorum concubitores, neque fures, neque avari, neque ebriosi, neque maledici, neque rapaces, regnum Dei possidebunt. 1. *Cor.* 6. 9. 10.

Stabilitur.

In diebus autem regnorum illorum, suscitabit Deus coeli regnum, quod in æternum non dissipabitur, etc. *Dan.* 2. 44. *Vide totum versum.*

Et dabit illi (*Christo*) Dominus Deus sedem David patris ejus: et regnabit in domo Jacob in aeternum, et regni ejus non erit finis. *Luc.* 1. 32. 33.

Regnum terrenum consilio firmatur.

Ab uno sensato inhabitabitur patria; tribus impiorum deseretur. *Eccli.* 16. 5.

Et ipse (*Deus*) mutat tempora, et aetates: transfert regna, atque constituit. *Dan.* 2. 21.

Peccato dissipatur.

Rex insipiens perdet populum suum : et civitates inhabitabuntur per sensum potentium (*scil. prudentium*) *Eccli.* 10. 3. Regnum a gente in gentem transfertur propter injustitias, et injurias, et contumelias, et diversos dolos. *v.* 8. Propterea exhonoravit Dominus conventus malorum, et destruxit eos usque in finem. Sedes ducum superborum destruxit Deus, et sedere fecit mites pro eis. Radices gentium superbarum arefecit Deus, et plantavit humiles ex ipsis gentibus. Terras gentium evertit Dominus, et perdidit eas usque ad fundamentum. Arefecit ex ipsis, et disperdidit eos, et cessare fecit memoriam eorum a terra, etc. *v.*16. *et seq.*

Non exoraverunt pro peccatis suis antiqui gigantes, qui destructi sunt, confidentes suae virtuti : et non pepercit peregrinationi. Lot (*sed percussit eos*), et execratus est eos prae superbia verbi illorum. Non misertus est illis, gentem totam perdens, et extollentem se in peccatis suis. *Ibid.* 16. 8. *et seq.*

Ecce Dominus dissipabit terram, et nudabit eam, etc. *Isa.* 24. 1. Dissipatione dissipabitur terra, et direptione praedabitur. *v.* 3. Quia (*habitatores ejus*) transgressi sunt leges, mutaverunt jus, dissipaverunt foedus sempiternum. Propter hoc maledictio vorabit terram, etc. *v.* 5. 6. *et seq.* Confractione confringetur terra, contritione conteretur terra, commotione commovebitur terra, agitatione agitabitur terra sicut ebrius, et auferetur, quasi tabernaculum unius noctis : et gravabit eam iniquitas sua, et corruet, et non adjiciet ut resurgat. *v.* 19. 20. *Vide totum caput.*

Et erit cor fortium Moab in die illa, sicut cor mulieris parturientis. Et cessabit Moab esse populus : quoniam contra Dominum gloriatus est. *Jerem.* 48. 41. 42. *Vide totum caput. Item c.* 49. *per totum.*

Illaqueavi te, et capta es Babylon, et nesciebas : inventa es et apprehensa, quoniam Dominum provocasti. *Ibid.* 50. 24. Consistite adversus eam per gyrum, et nullus evadat : reddite ei secundum opus suum : juxta omnia quae fecit, facite illi : quia contra Dominum erecta est, adversum Sanctum Israel. *v.* 29. *Vide totum caput, totumque c.* 51.

Ecce oculi Domini Dei super regnum peccans, et conteram illud a facie terræ. *Amos* 9. 8.

Regna et imperia omnia in manu Dei sunt.

Reprobato a Deo Saul, David inter fratres minimus in regem ungitur. 1. *Reg. c.* 16.

Dixit Ahias propheta ad Jeroboam : Haec enim dicit Dominus Deus Israel ; Ecce ego scindam regnum de manu Salomonis , et dabo tibi decem tribus , etc. 3. *Reg.* 11. 31. *Vide et v.* 35.

Deus interfecit *Saul*, et transtulit regnum ejus ad David filium Isai. 1. *Par.* 10. 14.

Deus balteum regum dissolvit , et praecingit fune renes eorum. *Job* 12. 18. *Vide et versus sequentes. Item c.* 34. 18. *et* 30.

Regnum Juda transfertur in Nabuchodonosor , uti dicit Deus Jerem. 27. 6. Ego dedi omnes terras istas in manu Nabuchodonosor regis Babylonis servi mei , etc.

Deus mutat tempora et aetates : transfert regna, atque constituit. *Dan.* 2. 21.

Cognoscant viventes , quoniam dominatur Excelsus in regno hominum ; et cuicumque voluerit , dabit illud , et humillimum hominum constituet super eum. *Ibid.* 4. 14. *Vide et v.* 22. *et* 29. *Item c.* 5. 21.

Vox de coelo ruit : Tibi dicitur , Nabuchodonosor rex : Regnum tuum transibit a te. *Ibid.* 4. 28.

Regnum Balthasaris transfert Deus ad Darium Medum. Ibid. 5. 31.

De quatuor regnis mundi. Ib. c. 7. *per totum. Vide et c.* 8. *de aliis regibus.*

Relapsus in peccatum. Vide *Peccatum* , et *Recidivatio.*

Religio Christiana. Vide *Fides, et Thesaurum Patrum.*

RELINQUERE.

Relinquentes omnia propter Christum , centuplum accipient.

Dicit illi (*Jesu*) adolescens : Omnia hæc custodivi a juventute mea , quid adhuc mihi deest ? Ait illi Jesus : si vis perfectus esse , vade , vende quae habes , et da pauperibus, et habebis thesaurum in coelo: et veni , sequere me. *Matth.* 19. 20. *Item Marc.* 10. 21. *Luc.* 18. 22.

Respondens Jesus , ait : Amen dico vobis : Nemo est , qui reliquerit domum, aut fratres, aut sorores, aut patrem , aut matrem , aut filios , aut agros , propter me et propter Evangelium , qui non accipiat centies tantum , nunc in tempore hoc , domos, et fratres , et sorores, et matres, et filios , et agros, cum persecutionibus, et in saeculo futuro vitam aeternam. *Marc.* 10. 29. 30. *Item Matth.* 19. 29. *Luc.* 18. 29. 30.

RELIQUIÆ.

Reliquiae Sanctorum et aliae res sanctae sunt venerandae.

Solve calceamentum (*ait Deus ad Moysen*) de pedibus tuis; locus enim , in quo stas , terra sancta est. *Exod.* 3. 5.

Idem injungitur Josue cap. 5. 26.

Moyses discessurus ex Ægypto, honorifice transtulit ossa Patriarchae Joseph. Ib. 13. 19. *Sic Deus ipse sepelivit corpus Moysi. Deut.* 34. 6.

Adorate scabellum pedum ejus (*Dei*): quoniam sanctum est. *Ps.* 98. 5.

Reliquiae et vestes Sanctorum quam vim a Deo habeant, quidque per eas operetur Deus. Ut per Arcam.

Siccatum Dei miraculo Jordanem, praeeunte arca, populus transit. Josue 3. 16. 17.

Post varios septem dierum circuitus cum arca, Jericho omnes muri corruunt, et urbs haec miraculo capta deletur. Ibid. 6. 12. *et seq. Vide et* 1. *Reg.* 5. 9.

Et habitavit arca Domini in domo Obededom Gethaei tribus mensibus: et benedixit Dominus Obededom, et omnem domum ejus. Nuntiatumque est regi David, quod benedixisset Dominus Obededom, et omnia ejus, propter arcam Dei (*in ipsius domo commorantem*). 2. *Reg.* 6. 11. 12. *et c.* 6. 19.

E contra Oza a Domino occisus est, quia arcam temere tetigerat. Ibid. v. 6. 7. *Item* 1. *Paral.* 13. 9. 10.

Per pallium Eliae.

Eliseus individuus Eliae comes, Jordanem, aqua Eliae pallio divisa, cum illo transit. Eliae autem in coelum igneo curru rapto, duplicem illius spiritum accipit: ac pallio Eliae rursum Jordanis aquas divisit, etc. 4. *Reg. c.* 2. Percussitque aquas (*Eliseus pallio Eliae*), et divisae sunt huc atque illuc (*aquae*) et transiit Eliseus. *v.* 14.

Per ossa Elisei.

Quidam autem sepelientes hominem, viderunt latrunculos, et projecerunt cadaver in sepulcro Elisei. Quod cum tetigisset ossa Elisei, revixit homo, et stetit super pedes suos. 4. *Reg.* 13. 21.

Et mortuum prophetavit corpus ejus (*Elisei*). In vita sua fecit monstra, et in morte mirabilia operatus est. *Eccli.* 48. 14. 15.

Per fimbriam Christi.

Et ecce mulier, quae sanguinis fluxum patiebatur duodecim annis, accessit retro, et tetigit fimbriam vestimenti ejus (*Jesu*). Dicebat enim intra se: Si tetigero tantum vestimentum ejus, salva ero. *Matth.* 9. 20. 21. *Item Marc.* 5. 25. *et seq.*

Et rogabant eum (*Jesum infirmi*:) ut vel fimbriam vestimenti ejus tangerent. Et quicumque tetigerunt, salvi facti sunt. *Ibid.* 14. 36. *Vide Marc.* 6. 56.

Et mulier quaedam erat in fluxu sanguinis ab annis duodecim quae in medicos erogaverat omnem substantiam suam, nec ab ullo potuit curari: *haec* accessit retro, et tetigit fimbriam vestimenti ejus (*Jesu*): et confestim stetit fluxus sanguinis ejus, *et sanata fuit*. *Luc*. 8. 43. 44.

Per umbram Petri.

Per manus autem Apostolorum fiebant signa, et prodigia multa in plebe, — ita ut in plateas ejicerent infirmos, et ponerent in lectulis ac grabatis, ut, veniente Petro, saltem umbra illius obumbraret quemquam illorum, et liberarentur *omnes* ab infirmitatibus suis. *Actor*. 5. 12. 15.

Per sudaria Pauli.

Virtutesque non quaslibet faciebat Deus per manum Pauli: ita ut etiam super languidos deferrentur a corpore ejus sudaria, et semicinctia et recedebant ab eis languores, et spiritus nequam egrediebantur. *Actor*. 19. 11. 12.

REMISSIO.

Remissio peccatorum, de qua certi esse non possumus. Vide *Peccatum*.

Item: Certi non sumus, etc.

Remittendum proximo in nos peccanti.

Memorare timorem Dei, et

non irascaris proximo *tuo*. *Eccli*. 28. 8.

Ego autem dico vobis: quia omnis, qui irascitur fratri suo, reus erit judicio. Qui autem dixerit fratri suo, raca: reus erit concilio. Qui autem dixerit, fatue: reus erit gehennæ ignis, etc. *Matth*. 5. 22.

Et dimitte nobis debita nostra, sicut et nos dimittimus debitoribus nostris. *Ibid*. 6. 12. *Vide Luc*. 11. 4.

Dicit illi Jesus (*Petro petenti quoties condonandum esset fratri suo in illum peccanti*): Non dico tibi usque septies, sed usque septuagies septies. *Ibid*. 18. 22. Sic et Pater meus cœlestis faciet vobis, si non remiseritis unusquisque fratri suo de cordibus vestris. *v*. 35.

Attendite vobis: Si peccaverit in te frater tuus, increpa illum: et si poenitentiam egerit, dimitte illi. Et si septies in die peccaverit in te, et septies in die conversus fuerit ad te, dicens: Poenitet me: dimitte illi. *Luc*. 17. 3. 4. *Vide Matth*. 18. 15.

Estote autem invicem benigni, misericordes, donantes invicem, sicut et Deus in Christo donavit vobis. *Ephes*. 4. 32.

Induite vos ergo sicut electi Dei, sancti, et dilecti, viscera misericordiae, benignitatem, humilitatem, modestiam, patientiam: supportantes invicem, et donantes vobismet-

ipsis, si quis adversus aliquem habet querelam : sicut et Dominus donavit vobis , ita et vos. *Coloss*. 3. 12. 13.

REPUDIUM.

Repudii libellus.

Si acceperit homo uxorem: et habuerit eam , et non invenerit gratiam ante oculos ejus, propter aliquam foeditatem : scribet libellum repudii , et dabit in manu illius, et dimittet eam de domo sua , etc. *Deut*. 24. 1. *Vide Matth*. 5. 31. *et caput* 19. 7. *Item Marcum* 10. 4.

Haec dicit Dominus : Quis est hic liber repudii matris vestrae , quo dimisi eam? aut quis est creditor meus , cui vendidi vos ? ecce in iniquitatibus vestris venditi estis , et in sceleribus vestris dimisi matrem vestram. *Isa*. 50. 1. *Vide Jerem*. 3. 8.

Cum odio habueris (*scilicet uxorem tuam*) , dimitte , dicit Dominus Deus Israel : operiet autem iniquitas vestimentum ejus , dicit Dominus exercituum. *Malach*. 2. 16.

Quod si oculus tuus dexter scandalizat te , erue eum , et projice abs te : expedit enim tibi , ut pereat unum membrorum tuorum , quam totum corpus tuum mittatur in gehennam. *Matth*. 5. 29. *Vide et v*. 30. *et c*. 18. 8. 9. *Item Marc*. 9. 42. 44. 46.

RESIGNATIO.

Resignatio in divinam voluntatem.

Fratres Joseph ob illatam fratri injuriam sibi timentes , deprecabantur eum , ut hanc illis condonaret. Quibus ille respondit : Nolite timere: num Dei possumus resistere voluntati ? Vos cogitastis de me malum : sed Deus vertit illud in bonum , etc. *Gen*. 50. 19. 20. *Vide c*. 45. 5. 8.

Cum Samuel Heli sacerdoti statutam Dei poenam ob malam educationem filiorum indicasset , respondit Heli: Dominus est ; quod bonum est in oculis suis, faciat. 1. *Reg*. 3. 18.

David , cum in persecutione filii sui Absalonis de Jerusalem fugere coactus fuisset , dixit ad Sadoc sacerdotem : Si invenero gratiam in oculis Domini , reducet me. — Si autem dixerit mihi: Non places: præsto sum, faciat , quod bonum est coram se. 2. *Reg*. 15. 25.

Tobias , *cum* parentes et cognati ejus irridebant vitam ejus dicentes : Ubi est spes tua ? etc. increpabat eos dicens : Nolite ita loqui quoniam filii sanctorum sumus , et vitam illam expectamus , quam Deus daturus est his, qui fidem suam numquam mutant ab eo. *Tob*. 2. 15. *et seq*.

Idem Tobias , in omnibus sibi illatis injuriis , convertit

se ad Deum, dicens: Et nunc Domine, secundum voluntatem tuam fac mecum. *Ibid.* 3. 6. *Vide et versus praecedentes.*

Job ad omnia mala sibi illata nihil aliud respondit, quam hoc: Dominus dedit: Dominus abstulit: sicut Domino placuit, ita factum est: sit nomen Domini benedictum. *Job* 1. 21.

Judas Machabaeus suos adhortatus vel ad victoriam, vel ad gloriosam mortem in bello contra hostes suscipiendam, adjunxit: Sicut autem fuerit voluntas in coelo, sic fiat. 1. *Mach.* 3. 60.

Judaei in Jerosolymis scribunt Judaeis in Ægypto: Et det vobis (*Deus*) cor omnibus, ut colatis eum, et faciatis ejus voluntatem, corde magno et animo volenti. 2. *Mach.* 1. 3.

Christus ad aspectum amari calicis suae passionis, ita orabat ad Patrem: Pater, si vis, transfer calicem istum a me: verumtamen non mea voluntas, sed tua fiat. *Luc.* 22. 42. *Item Matth.* 26. 39. *Marc.* 14. 36.

Item Christus Dominus per totam vitam suam opere ipso comprobavit testimonium, quod de se ipso dedit: Meus cibus est ut faciam voluntatem ejus, qui misit me, ut perficiam opus ejus. *Joan.* 4. 34.

Deus hoc testimonium perhibuit David regi: Inveni David filium Jesse, virum secundum cor meum, qui faciet omnes voluntates meas. *Actor.* 13. 22. *Vide* 1. *Reg.* 13. 14.

Paulus de Christo Domino affirmat: ideo ingrediens mundum dicit: — Ecce venio: in capite libri scriptum est de me: Ut faciam, Deus, voluntatem tuam. *Hebr.* 10. 5. 7. *et* 9. *Vide Psal.* 39. 8. 9.

RESPECTUS.

(*Vide Thesaurum Patrum*).

Respectus humanus.

Aaron, summus sacerdos, cum ab eo populus postulasset, ut Deum illis faceret, ex mero respectu humano ejus iniquissimis postulatis annuit, et formavit vitulum aureum, quem Israelitae adoraverunt. Exod. 32. 1. *et seq.*

David non cessavit saltare coram arca, etiamsi irrideretur a Michol conjuge sua. 2. *Reg.* 6. 16. *Item* 1. *Paral.* 15. 29.

Salomon, ut placeret uxoribus et concubinis suis idololatris, erexit templa et statuas idolorum, eisque ipsemet thus adolevit, et sacrificia obtulit. 3. *Reg.* 11. 4. *et seq.*

Tobias, cum irent omnes ad vitulos aureos, quos Jeroboam fecerat rex Israel, hic solus fugiebat consortia omnium (*seposito omni humano respectu*), sed pergebat in Jerusalem ad templum Domini, et ibi adora-

bat Dominum Deum Israel, etc. *Tob.* 1. 5. 6.

Daniel non curat edictum regis, quo cultus veri Dei prohibebatur, sed pergit, etiam fenestris apertis, *ut ab omnibus conspici posset, adorare Dominum Deum suum, sicut antea. Dan.* 6. 10. 13.

Herodes jussit amputari caput Joannis, ut non contristaret filiam suam saltatricem. Marc. 6. 26. *Item Matth.* 14. 9.

Nemo tamen palam loquebatur de illo (*Christo*) *propter* metum Judaeorum, *licet multi eum agnoverint pro magno Propheta, et vero Messia. Joan.* 7. 13.

Coecus natus a Christo sanatus palam confitetur Christum, et miraculum ab eo patratum, licet jam conspirassent Judaei, ut si quis eum confiteretur esse Christum, extra synagogam fieret, *et licet ipsum excommunicaverint. Non vero sic faciebant parentes ejus; qui* timebant Judaeos. *Ibid. c.* 9. *per totum.*

Pontifices et Pharisaei conspirant in necem Christi: dicentes: Si dimittimus eum sic, omnes credent in eum: et venient Romani, et tollent nostrum locum et gentem. *Ibid.* 11. 48.

Pilatus, licet agnoverit innocentiam Christi, consensit tamen in ejus mortem, statim ac audivit: Si hunc dimittis, non es amicus Caesaris. *Ibid.* 19. 12.

Apostoli libere prædicant Christum et ejus doctrinam; *advocati autem in concilium, et propterea objurgati, respondent*: Obedire oportet Deo magis quam hominibus. *Actor.* 5. 29. *Vide et c.* 4. 19. 20.

Herodes, postquam occidit — Jacobum fratrem Joannis gladio: videns autem quia placeret Judaeis, apposuit, ut apprehenderet et Petrum. *Ibid.* 12. 2. 3.

Volens autem gratiam praestare Judaeis Felix (*praeses Judaeae*), reliquit Paulum vinctum; *licet agnoverit eum esse innocentem. Ibid.* 24. 27.

RESURRECTIO.

(*Vide Thesaurum Patrum*).

Resurrectio generalis praedicitur, et certissima est.

Scio enim quod Redemptor meus vivit, et in novissimo die de terra surrecturus sum: et rursum circumdabor pelle mea, et in carne mea videbo Deum meum. Quem visurus sum ego ipse, et oculi mei conspecturi sunt, et non alius: reposita est hæc spes mea in sinu meo. *Job* 19. 25. *et seq.*

Vivent mortui tui, interfecti mei resurgent: expergiscimini, et laudate, qui habitatis in pulvere, etc. *Isa.* 26. 19.

Videbitis, et gaudebit cor

vestrum, et ossa vestra quasi herba germinabunt. *Ibid.* 66. 14.

Vidit Propheta campum plenum ossibus. Ezech. 37. 1. *et seq.* Et accesserunt ossa ad ossa, unumquodque ad juncturam suam. Et vidi, et ecce super ea nervi et carnes ascenderunt, et extenta est in eis cutis desuper. *v.* 7. Et ingressus est in ea spiritus et vixerunt: steteruntque super pedes suos exercitus grandis nimis valde. *v.* 10.

Et multi de his, qui dormiunt in terrae pulvere, evigilabunt: alii in vitam aeternam, et alii in opprobrium, ut videant semper. *Dan.* 12. 2.

In resurrectione enim neque nubent, neque nubentur: sed erunt sicut Angeli Dei in cœlo. De resurrectione autem mortuorum non legistis quod dictum est a Deo dicente vobis: Ego sum Deus Abraham, et Deus Isaac, et Deus Jacob? Non est Deus mortuorum, sed viventium. *Matth.* 22. 30. *et seq. Vide Marc.* 12. 25. 26. *Luc.* 20. 35. *et seq.*

Retribuetur enim tibi in resurrectione justorum. *Luc.* 14. 14.

Venit hora, in qua omnes, qui in monumentis sunt, audient vocem Filii Dei: et procedent qui bona fecerunt, in resurrectionem vitae: qui vero mala egerunt, in resurrectionem judicii. *Joan.* 5. 28. 29.

Haec est autem (*ait Jesus*), voluntas Patris mei, qui misit me: ut omnis, qui videt Filium, et credit in eum, habeat vitam aeternam, et ego resuscitabo eum in novissimo die. *Ibid.* 6. 40. *Vide et v.* 44. *et* 55.

Dicit Jesus ad Martham: Resurget frater tuus. Dicit ei Martha: Scio, quia resurget in resurrectione in novissimo die. *Ibid.* 11. 23. 24. *Vide et vers.* 25.

Inquit Paulus: Spem habens in Deum, quam et hi ipsi expectant, resurrectionem futuram justorum et iniquorum. *Actor.* 24. 15. *Vide et v.* 21. *Item c.* 17. 32.

Si autem Christus praedicatur, quod resurrexit a mortuis, quomodo quidam dicunt in vobis, quoniam resurrectio mortuorum non est? 1. *Cor.* 15. 12. *Vide totum caput de hac materia egregie tractans.*

Si quo modo occurram ad resurrectionem, quae est ex mortuis. *Philipp.* 3. 11.

Hoc enim vobis dicimus in verbo Domini, quia nos, qui vivimus, qui residui sumus in adventum Domini, non praeveniemus eos qui dormierunt. Quoniam ipse Dominus in jussu, et in voce Archangeli, et in tuba Dei descendet de cœlo: et mortui, qui in Christo sunt, resurgent primi. Deinde nos, qui vivimus, qui relinquimur, simul rapiemur cum illis in nubibus, obviam Christo in aera,

et sic semper cum Domino erimus. 1. *Thess.* 4. 14. *et seq.*

Et vidi mortuos, magnos et pusillos, stantes in conspectu throni, etc. *Apoc.* 20. 12. *Vide et v.* 6.

Resurrectio specialis, sive resuscitatorum exempla.

Raptus Henoch in paradisum, est certissimum et infallibile resurrectionis argumentum. Gen. 5. 24. *Vide Eccli.* 44.16. *Hebr.* 11. 5.

Item raptus Eliae curru igneo per turbinem. 4. *Reg.* 2. 11. *Vide Eccli.* 48. 13. *Item* 1. *Mach.* 2. 58.

Filius viduae Sarephtanae oratione Eliae resuscitatur. 3. *Reg.* 17. 22.

Item filius Sunamitidis oratione Elisei. 4. *Reg.* 4. 33. *et sequentes.*

Injectus quidam mortuus in sepulcrum Elisei ad contactum ossium ejus resuscitatur. Ibid. 13. 21.

Exercitus grandis nimis et campus plenus ossium resuscitantur. Ezech. 37. 1. *et* 10.

Filia Jairi mortua, a Christo resuscitata. Matth. 9. 25. *Item Marc.* 5. 41. 42. *Luc.* 8. 54. 55.

Passionis Christi tempore multi resuscitati. Ibid. 27. 52.

Item filius viduae in Naim Luc. 7. 14. 15.

Item Lazarus quatriduanus in sepulcro resuscitatus. Joan. 11. 43. 44.

Tabitha Joppensis mortua a Petro excitata. Actor. 9. 40.

Item Eutychus a Paulo excitatus. Ibid. 20. 10.

Resurrectio Christi. Vide *Christus.*

Resurrectio mortuorum, et carnis ad gloriam facta mutatio.

Ego sum Deus patris tui (*ait Deus ad Moysen*), Deus Abraham, Deus Isaac, et Deus Jacob. Abscondit Moyses faciem suam: non enim audebat aspicere contra Deum. *Exod.* 3.6.

Et resuscitabo mortuos de locis suis, et de monumentis educam illos, quoniam cognovi nomen meum in Israel. 4. *Esdr.* 2. 16. *Vide et v.* 23. 35. *et* 45.

Judicium enim post mortem veniet, quando iterum reviviscemus: et tunc justorum nomina parebunt, et impiorum facta ostendentur. *Ibid.* 14.35.

Quis mihi hoc tribuat, ut in inferno protegas me, et abscondas me, donec pertranseat furor tuus, et constituas mihi tempus in quo recorderis mei? *Job.* 14. 13.

Et rursum circumdabor pelle mea, et in carne mea videbo Deum meum. etc. *Ibid.* 19.26.

Quia in diem perditionis servatur malus, et ad diem furoris ducetur. *Ibid.* 21. 30.

Vivent mortui tui, interfecti mei resurgent: expergiscimini,

et laudate, qui habitatis in pulvere: quia ros lucis ros tuus, et terram gigantum detrahes in ruinam. *Isa.* 26. 19. *Vide c.* 66. 14. *Dan.* 12.3.12.

Et dixit (*Dominus*) ad me: Vaticinare ad spiritum, vaticinare, fili hominis, et dices ad spiritum: Haec dicit Dominus Deus: a quatuor ventis veni, spiritus, et insuffla super interfectos istos, et reviviscant. *Ezech.* 37. 9.

Et dixit Dominus pisci: et evomuit Jonam in aridam. *Jonae* 2. 11. *Vide Sophon.* 3. 8.

Et in ultimo spiritu constitutus (*secundus ex septem fratribus Machabaeis*), sic ait: Tu quidem, scelestissime, in praesenti vita nos perdis: sed Rex mundi defunctos nos pro suis legibus, in aeternae vitae resurrectione suscitabit. *Lib.*2. *Mach.* 7. 9. Et cum jam esset ad mortem (*quartus*), sic ait: Potius est ab hominibus morti datos spem expectare a Deo, iterum ab ipso resuscitandos: tibi enim resurrectio ad vitam, non erit. *v.* 14. *Deus* spiritum vobis iterum cum misericordia reddet et vitam (*ait invicta eorum mater*). *v.* 23.

In illo die accesserunt ad eum (*Jesum*) Sadducaei, qui dicunt non esse resurrectionem: et interrogaverunt eum, dicentes, etc. *Matth.* 22. 23. De resurrectione autem mortuorum non legistis quod dictum est a Deo, dicente vobis (*Ibid. c.* 22. *v.* 31.): Ego sum Deus Abraham, et Deus Isaac, et Deus Jacob. Non est Deus mortuorum, sed viventium. *vers.* 32. *Item Marc.* 12. 18. 26. *et* 27. *Luc.* 20. 27. 37. *et* 30. *Actor.* 23. 8.

Sicut enim pater suscitat mortuos, et vivificat: sic et Filius, quos vult, vivificat. *Joan.* 5.21. Nolite mirari hoc, quia venit hora, in qua omnes, qui in monumentis sunt, audient vocem Filii Dei: et procedent, etc. *v.* 28. 29. *Vide v.* 25.

Hæc est autem voluntas ejus, qui misit me, Patris: ut omne, quod dedit mihi, non perdam ex eo, sed resuscitem illud in novissimo die. *Ibid.* 6. 39. *Vide et v.* 40. 44. 45. *Item Act.* 24. 15.

Scio, quia resurget (*frater meus, ait Martha ad Jesum*) in resurrectione in novissimo die. *Ibid.* 11. 24. *Vide et v.* 25.

Christum docet Paulus a mortuis resurrexisse, et nostram astruit resurrectionem secundum animam et corpus. 1. *Cor. c.* 15. *per totum.*

Qui suscitavit Jesum, et nos cum Jesu suscitabit. 2. *Cor.* 4. 14.

Scimus enim, quoniam si terrestris domus nostra hujus habitationis dissolvatur, quod aedificationem ex Deo habemus, domum non manufactam, aeternam in coelis. *Ibid.* 5. 1.

Cum Christus apparuerit, vita vestra; tunc et vos apparebitis cum ipso in gloria. *Coloss.* 3. 4.

Nolumus autem vos ignorare, fratres, de dormientibus, ut non contristemini, sicut et caeteri, qui spem non habent. 1. *Thess.* 4. 12. Quoniam ipse Dominus in jussu, et in voce Archangeli, et in tuba Dei descendet de coelo: et mortui, qui in Christo sunt, resurgent primi. *v.* 15. *Vide Philipp.* 3. 21. *Coloss.* 3. 4. *et* 2. *Tim.* 2. 11.

Et vidi mortuos, magnos et pusillos, stantes in conspectu throni, et libri aperti sunt: et alius liber apertus est, qui est vitae: et judicati sunt mortui ex his quae scripta erant in libris, secundum opera ipsorum. *Apoc.* 20. 12.

Divina potentia consummatur.

Vivent mortui tui, interfecti mei resurgent, etc. *Isa.* 26.19.

Ecce ego aperiam tumulos vestros, et educam vos de sepulcris vestris, populus meus: et inducam vos in terram Israel, etc. *Ezech.* 37. 12. *Vide et v.* 13. *et* 14.

Nolite mirari hoc, quia venit hora, in qua omnes, qui in monumentis sunt, audient vocem Filii Dei: et procedent qui bona fecerunt, in resurrectionem vitae: qui vero mala egerunt, in resurrectionem judicii. *Joan.* 5. 28. 29. *Vide Dan.* 12. 2. *Item Matth.* 25. 46.

Hæc est autem voluntas ejus, qui misit me Patris: ut omne, quod dedit mihi, non perdam ex eo, sed resuscitem illud in novissimo die. *Ibid.* 6. 39. *Vide v.* 40. 44. 55.

Ego sum (*ait Jesus*) resurrectio et vita, etc. *Ibid.* 11.25.

Quod si Spiritus ejus, qui suscitavit Jesum a mortuis, habitat in vobis: qui suscitavit Jesum Christum a mortuis, vivificabit et mortalia corpora vestra, propter inhabitantem Spiritum ejus in vobis. *Rom.* 8. 11.

Nunc autem Christus resurrexit a mortuis, primitiæ dormientium: quoniam quidem per hominem mors, et per hominem resurrectio mortuorum. Et sicut in Adam omnes moriuntur, ita et in Christo omnes vivificabuntur. 1. *Cor.*15. 20. *et seq. Vide totum Caput.*

Scientes, quoniam qui suscitavit Jesum, et nos cum Jesu suscitabit, et constituet vobiscum. 2. *Cor.* 4. 14.

Si enim credimus quod Jesus mortuus est, et resurrexit: ita et Deus eos qui dormierunt per Jesum, adducet cum eo, etc. 1. *Thess.* 4. 13. *Vide et versus sequentes.*

Pro meritorum conditione variatur.

Et multi de his, qui dor-

miunt in terræ pulvere, evigilabunt: alii in vitam æternam, et alii in opprobrium, ut videant semper. Qui autem docti fuerint, fulgebunt quasi splendor firmamenti: et qui ad justitiam erudiunt multos, quasi stellae in perpetuas æternitates. *Dan.* 12. 2. 3. *Vide Matth.* 25. 46. *Item Joan.* 5. 29.

Si enim complantati facti sumus similitudini mortis ejus: simul et resurrectionis erimus. *Rom.* 6. 5.

Sed dicet aliquis: Quomodo resurgent mortui? qualive corpore venient? Insipiens, tu quod seminas non vivificatur, nisi prius moriatur, etc. 1. *Cor.* 15. 35. 36. Stella enim a stella differt in claritate: sic et resurrectio mortuorum. *v.* 41. 42. *Vide et versus seq.*

Nostra autem conversatio in cælis est: unde etiam Salvatorem expectamus Dominum nostrum Jesum Christum, qui reformabit corpus humilitatis nostrae, configuratum corpori claritatis suae, secundum operationem, qua etiam possit subjicere sibi omnia. *Philipp.* 3. 20. 21.

Cum Christus apparuerit, vita vestra; tunc et vos apparebitis cum ipso in gloria. *Coloss.* 3. 4.

Scimus, quoniam cum apparuerit, similes ei (*Deo*) erimus: quoniam videbimus eum sicuti est. 1. *Joan.* 3. 2.

REVELATIONES.

Vide et APPARITIONES *et Thesaurum Patrum.*

Cum autem esset Josue in agro urbis Jericho, levavit oculos, et vidit virum stantem contra se, evaginatum tenentem gladium, perrexitque ad eum: et ait: noster es, an adversariorum? etc. *Josue* 5. 13. *Vide Exod.* 3. 2. *et seq. et Actor.* 7. 30. *et seq.*

Contigit autem per universam Jerosolymorum civitatem videri diebus quadraginta per aera equites discurrentes, auratas stolas habentes, et hastis quasi cohortes armatos, etc. 2. *Mach.* 5. 2. *Vide et v.* 3. *Item c.* 3. 25. 26. 33. *et* 34.

Sed cum vehemens pugna esset, apparuerunt adversariis de coelo viri quinque in equis, frenis aureis decori, ducatum Judaeis praestantes, etc. *Ibid.* 10. 29. *Vide et v.* 30.

Cumque pariter prompto animo procederent (*Judas Machabaeus cum sociis*), Jerosolymis apparuit praecedens eos eques in veste candida, armis aureis hastam vibrans. *Ibid.* 11. 8. *Vide c.* 13. 12. *et seq.*

Reverentia. Vide *Honor.*

Rex: Vide *Regnum.*

Rixae. Vide *Discordia et Thesaurum Patrum.*

ROBUSTORUM EXEMPLA.

Nemrod coepit esse potens in terra. Et erat robustus venator

coram Domino. Ob hoc, etc. *Gen.* 10. 8.

Sed percusserunt (*Israelitae*) Moabitas in tempore illo, circiter decem millia, omnes robustos et fortes viros: nullus eorum evadere potuit. *Judic.* 3. 29.

Vide fortitudinem Samsonis. Ibid. c. 14. 15. *et* 16.

Et sic factum est, ut omnes, qui ceciderant de Benjamin in diversis locis, essent viginti quinque millia, pugnatores ad bella promptissimi. *Ibid.* 20.46.

Cis pater Saulis erat fortis robore. 1. *Reg.* 9. 1.

Et respondens unus de pueris, ait (*Saul*): Ecce vidi filium Isai Bethlehemitem, scientem psallere, et fortissimum robore, et virum bellicosum;— et Dominus est cum eo. *Ibid.* 16. 18.

Dixitque David ad Saul: Pascebat servus tuus patris sui gregem, et veniebat leo, vel ursus, et tollebat arietem de medio gregis: et persequebar eos, et percutiebam, eruebamque de ore eorum: et illi consurgebant adversum me, et apprehendebam mentum eorum, et suffocabam, interficiebamque eos. Nam et leonem et ursum interfeci ego servus tuus, *cur non et Goliath in fortitudine Dei? Ib.* 17. 34. *et seq. Vide Eccli.* 47. 3. *et seq.*

Sic et David robustum Goliath devicit. Ibid. v. 49. *et seq.*

Vide illustrem catalogum et notabilem virorum valde fortium et eximie robustorum. 2. *Reg.*23.8. *et seq. Item* 1. *Para.* 11. 10. *et seq.* 2. *Mach.* 12.27.

Fueruntque filii Ulam viri robustissimi, et magno robore tendentes arcum. 1. *Par.* 8.40. *Vide et c.* 9. 13.

Sed et de Gaddi transfugerunt ad David, cum lateret in deserto, viri robustissimi, et pugnatores optimi, tenentes clypeum et hastam: facies eorum quasi facies leonis, et veloces quasi capreæ in montibus. *Ibid.* 12. 8. *Vide v.* 21. 25. *et* 30.

SABBATUM. *Vide* FESTUM SABBATI.

SACERDOS.

Sacerdotum officia.

Sanctificabo et tabernaculum testimonii cum altari, et Aaron cum filiis suis, ut sacerdotio fungantur mihi. *Exod.* 29. 44. *Vide totum caput. Vide et Lev. c.* 8. *per tot.*

Et adolebit incensum super eo Aaron, suave fragrans, mane, etc. *Ib.* 30.7. *Vide tot. cap.*

Arreptisque Nadab et Abiu filii Aaron thuribulis, posuerunt ignem, et incensum desuper, offerentes coram Domino ignem alienum: quod eis præceptum non erat. *Lev.* 10. 1. Locutusque est Moyses ad Aaron, et ad Eleazar, et Ithamar, filios ejus: Capita vestra nolite nudare, et vestimenta nolite scindere, ne forte mo-

riamini, et super omnem cœtum oriatur indignatio. *v.*6. Vinum, et omne quod inebriare potest, non bibetis tu et filii tui, quando intrabitis in tabernaculum testimonii, ne moriamini: quia præceptum sempiternum est in generationes vestras. *v.*9. *Vide et v.* 12. *et seq.*

Dixit quoque Dominus ad Moysen: Loquere ad sacerdotes filios Aaron, et dices ad eos: Ne contaminetur sacerdos in mortibus civium suorum, etc. *Ibid.* 21. 1. Sancti erunt Deo suo, et non polluent nomen ejus: incensum enim Domini et panes Dei sui offerunt, et ideo sancti erunt, etc. *v.*6. Sint ergo sancti (*sacerdotes*), quia et ego sanctus sum, Dominus, qui sanctifico eos, etc. *v.*8. *per tot. c. Vide et tot. c.* 22.

Praecipe filiis Israel, ut afferant tibi oleum de olivis purissimum, et lucidum ad concinnandas lucernas jugiter, extra velum testimonii in tabernaculo foederis. Ponetque eas Aaron a vespere usque ad mane coram Domino, cultu rituque perpetuo in generationibus vestris. *Ibid.* 24. 2. *et seq.*

Aaron autem et filios ejus constitues super cultum sacerdotii. Externus, qui ad ministrandum accesserit, morietur. *Num.* 3. 10. *Vide c.* 4. *per tot.*

Filii autem Aaron sacerdotes clangent tubis: eritque hoc legitimum sempiternum in generationibus vestris. *Ibid.* 10. 8.

Dixitque Dominus ad Aaron: Tu et filii tui, et domus patris tui tecum, portabitis iniquitatem Sanctuarii: et tu et filii tui simul sustinebitis peccata sacerdotii vestri, etc. *Ibid.* 18. 1. *et seq.* Tu autem et filii tui custodite sacerdotium vestrum: et omnia, quae ad cultum altaris pertinent, et intra velum sunt, per sacerdotes administrabuntur, si quis externus accesserit occidetur. *v.* 7. *Vide totum caput.*

Accedentque sacerdotes filii Levi, quos elegerit Dominus Deus tuus ut ministrent ei, et benedicant in nomine ejus, et ad verbum eorum, omne negotium, et quidquid mundum vel immundum est judicetur. *Deut.* 21. 5. *Vide et c.* 20. 2.

Et elegi eum (*patrem Heli*) ex omnibus tribubus Israel mihi in sacerdotem, ut asccenderet ad altare meum, et adoleret mihi incensum, et portaret ephod coram me: et dedi domui patris tui omnia de sacrificiis filiorum Israel. 1. *Reg.* 2. 28. Et suscitabo mihi sacerdotem fidelem, qui juxta cor meum et animam meam faciet: et aedificabo ei domum fidelem, et ambulabit coram Christo meo cunctis diebus. *v.* 35.

Aaron vero et filii ejus adolebant incensum super altare holocausti, et super altare thymiamatis, in omne opus Sancti sanctorum: et ut precarentur pro Israel; justa omnia quae

præceperat Moyses Servus Dei. 1. *Par.* 6. 49.

Statimque ingressus post eum (*Oziam*) Azarias sacerdos, et cum eo sacerdotes Domini octoginta, viri fortissimi, restiterunt regi, atque dixerunt: Non est tui officii, Ozia, ut adoleas incensum Domino, sed sacerdotum, hoc est, filiorum Aaron, qui consecrati sunt ad hujuscemodi ministerium: egredere de sanctuario, ne contempseris: quia non reputabitur tibi in gloriam hoc a Domino Deo. Iratusque Ozias, tenens in manu thuribulum, ut adoleret incensum, minabatur sacerdotibus. Statimque orta est lepra in fronte ejus coram sacerdotibus, in domo Domini super altare thymiamatis. Cumque respexisset eum Azarias pontifex et omnes reliqui sacerdotes, viderunt lepram in fronte ejus, et festinato expulerunt eum. 2. *Par.* 26. 17. *et seq. Vide c.* 31. 2.

Sacerdotes autem et Levitae filii Sadoc, qui custodierunt ceremonias sanctuarii mei, cum errarent filii Israel a me, ipsi accedent ad me, ut ministrent mihi; et stabunt in conspectu meo, ut offerant mihi adipem et sanguinem, ait Dominus Deus. Ipsi ingredientur sanctuarium meum, et ipsi accedent ad mensam meam, ut ministrent mihi, et custodiant ceremonias meas. *Ezech.* 44. 15. 16. *Vide reliquum capitis.*

Labia enim sacerdotis custodient scientiam, et legem requirent ex ore ejus: quia Angelus Domini exercituum est *Malach.* 2. 7.

Christus in diebus carnis suæ preces supplicationesque ad eum, qui possit illum salvum facere a morte, cum clamore valido et lacrymis offerens, exauditus est pro sua reverentia, etc. *Hebr.* 5. 7. *Vide et v.* 1. *et seq.*

Et omnis quidem sacerdos præsto est quotidie ministrans, et easdem sæpe offerens hostias, quae numquam possunt auferre peccata: hic autem (*Christus*) unam pro peccatis offerens hostiam, in sempiternum sedet in dextera Dei. *Ibid.* 10. 11. 12. *Vide c.* 8. 3.

Sacerdotum debita sustentatio.

Sumes quoque pectusculum de ariete, quo initiatus est Aaron, sanctificabisque illud elevatum coram Domino, et cedet in partem tuam. *Exod.* 29. 26. *Vide et versus sequentes.*

Quod autem reliquum fuerit de sacrificio, erit Aaron et filiorum ejus, Sanctum sanctorum de oblationibus Domini. *Lev.* 2. 3. Quidquid autem reliquum est, erit Aaron et filiorum ejus, Sanctum sanctorum de oblationibus Domini. *v.* 10. *Vide c.* 5. 13. *Item Eccli.* 7. 34.

Omnis masculus de sacerdotali genere, in loco sancto vescetur his carnibus, quia Sanctum sanctorum est. *Ibid.* 7.

6. Armus quoque dexter de pacificorum hostis, cedet in primitias sacerdotis. *v.* 32. *Vide totum caput. Item c.* 10. 15. *et c.* 24. 9.

Dabisque pecuniam Aaron et filiis ejus, pretium eorum qui supra sunt. *Num.* 3. 48. *Vide c.* 18. *per tot. Item* 1. *Reg.* 2. 28.

Omnes quoque primitiae, quas offerunt filii Israel, ad sacerdotem pertinent: et quidquid in Sanctuarium offertur a singulis, et traditur manibus sacerdotis, ipsius erit. *Ibid.* 5. 9. 10.

Non habebunt sacerdotes et Levitæ, et omnes qui de eadem tribu sunt, partem et haereditatem cum reliquo Israël, quia sacrificia Domini, et oblationes ejus comedent, et nihil aliud accipient de possessione fratrum suorum: Dominus enim ipse est haereditas eorum, sicut locutus est illis. *Deut.* 18. 1. 2. *et seq. Vide et c.* 12. 19.

Pecuniam vero pro delicto, et pecuniam pro peccatis, non inferebant in templum Domini, *quia* sacerdotum erat. 4. *Reg.* 12. 16.

Praecepit etiam (*Ezechias*) populo habitantium Jerusalem, ut darent partes sacerdotibus, et Levitis, ut possent vacare legi Domini. 2. *Par.* 31. 4. *Vide et v.* 19. *Item* 1. *Par.* 6. 64. 1. *Mach.* 10. 42.

Et primitiva filiorum nostrorum, et pecorum nostrorum, sicut scriptum est in lege, et primitiva boum nostrorum, et ovium nostrarum, ut offerentur in domo Dei nostri, *afferamus* sacerdotibus, qui ministrant in domo Dei nostri, etc. 2. *Esdr.* 10. 36. *Vide et v.* 37.

Et addidit (*Deus*) Aaron gloriam, et dedit illi hæreditatem, et primitias frugum terræ divisit illi. Panem ipsis in primis paravit in satietatem: nam et sacrificia Domini edent, quæ dedit illi et semini ejus. *Eccli.* 45. 25. 26. *Vide* 1. *Cor.* 9.13.

Sacerdotes et ministri domus Dei nullum vectigal et tributum dare debent.

Vobis quoque notam facimus de universis sacerdotibus, et Levitis, et cantoribus, et janitoribus. Nathinaeis, et ministris domus Dei hujus, et vectigal et tributum, et annonas, non habeatis potestatem imponendi super eos. 1. *Esdr.*7.24.

In omni virtute tua dilige eum qui te fecit: et ministros ejus ne derelinquas. *Eccli.* 7. 32. *Vide et versus sequentes.*

Sacerdotum legis indumenta, ornamenta et ordinatio.

Describuntur pontificalia indumenta Aaronis, et filiorum ejus. Exod. c. 28. *Item c.* 39.

Sed et hoc facies, ut mihi in sacerdotio consecrentur (*Aaron et filii ejus*). Tolle vitulum de armento, et arietes duos

immaculatos, panesque azymos, et crustulam absque fermento, quæ conspersa sit oleo, etc. *Ibid.* 29. 1. *et seq.* Et oleum unctionis fundes super caput ejus (*Aaronis*): atque hoc ritu consecrabitur. *v.* 7. *Vide totum caput.*

Applicabisque Aaron et filios ejus ad fores tabernaculi testimonii, et lotos aqua, indues sanctis vestibus, ut ministrent mihi, et unctio eorum in sacerdotium sempiternum proficiat. *Ibid.* 40. 12.

Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens: Tolle Aaron cum filiis suis, vestes eorum, et unctionis oleum, etc. *Levit.* 8. 1. 2. Vestivit pontificem subucula linea, accingens eum balteo, et induens eum tunica hyacinthina, et desuper humerale imposuit, quod adstringens cingulo, aptavit rationali, in quo erat Doctrina et Veritas, etc. *v.* 7. 8. *Vide totum caput.*

Sacerdotibus dabantur decimæ et primitiae. Vide *Decimae et Primitiae.*

Omnes quoque primitiae, quas offerunt filii Israel, ad sacerdotem pertinent: et quidquid in sanctuarium offertur a singulis, et traditur manibus sacerdotis, ipsius erit. *Num.* 5. 9. 10.

Locutusque est Dominus ad Aaron: Ecce dedi tibi custodiam primitiarum mearum. Omnia quae sanctificantur a filiis Israel, tradidi tibi et filiis tuis pro officio sacerdotali legitima sempiterna, etc. *Ibid.* 18. 8. Primitias autem, quas voverint et obtulerint filii Israel, tibi dedi, et filiis tuis, ac filiabus tuis, jure perpetuo: qui mundus est in domo tua, vescetur eis, etc. *v.* 11. *Vide totum cap. Item Ezech.* 44.

Hoc erit judicium sacerdotum a populo, et ab his qui offerunt victimas: sive bovem, sive ovem immolaverint, dabunt sacerdoti armum ac ventriculum: primitias frumenti, vini, et olei, etc. *Deut.* 18. 3. 4.

Ut liberi a sollicitudine comparandi victum, possint vacare legi Dei.

Praecepit etiam (*Ezechias*) populo habitantium Jerusalem, ut darent partes sacerdotibus, et Levitis, ut possent vacare legi Domini. 2. *Paral.* 31. 4. *Vide et v.* 5.

Sacerdotum auctoritas.

Veniesque ad sacerdotes, etc. qui indicabunt tibi judicii veritatem. Et facies quodcumque dixerint *tibi*, etc. *Deut.* 17. 9. 10. Qui autem superbierit, nolens obedire sacerdotis imperio, — morietur homo ille, etc. *v.* 12. *Vide et v.* 11. *Item* 2. *Paral.* 19. 8. *et seq.*

Et ad verbum eorum (*sacerdotum*), omne negotium — judicetur. *Ibid.* 21. 5.

Vos estis Presbyteri in populo Dei, et ex vobis pendet anima illorum, etc. *Judit.* 8. 21.

Honora Deum ex tota anima tua, et honorifica sacerdotes: — Da illis partem — primitiarum et purgationis. *Eccli.* 7. 33. 34. *Vide et v.* 31. 32.

Et cum fuerit controversia, stabunt (*sacerdotes*) in judiciis meis, et judicabunt. *Ezech.* 44. 24. *Vide et v.* 23.

Labia enim sacerdotis custodient scientiam, et legem requirent ex ore ejus; quia Angelus Domini exercituum est. *Malach.* 2. 7.

Sacerdotum in populum benedictio.

At vero Melchisedech, — sacerdos Dei altissimi, benedixit ei (*Abraham*), etc. *Gen.* 14. 18. 19.

Dixit Dominus ad Moysen: Loquere Aaron et filiis ejus: Sic benedicetis filiis Israel, et dicetis eis, etc. *Num.* 6. 23. *Vide et versus sequentes.*

Appropinquante autem jam *praelio*, stabit sacerdos ante aciem, *et benedicet populo. Deut.* 20. 2.

Accedentque sacerdotes, — et benedicant in nomine *Dei Ibid.* 21. 5.

Et benedixit Heli Elcanae et uxori ejus, etc. 1. *Reg.* 2. 20.

Factaque est grandis celebritas in Jerusalem, etc. Surrexerunt autem sacerdotes atque Levitæ benedicentes populo: et exaudita est vox eorum, pervenitque oratio in habitaculum sanctum cœli. 2. *Paral.* 30. 26. 27..

Sacerdos bonus Deum pie honorat.

Sacerdotes quoque, qui accedunt ad Dominum, sanctificentur, ne percutiat eos. *Exod.* 19. 22.

Portabitque Aaron iniquitates eorum, quæ obtulerunt, et sanctificaverunt filii Israel, in cunctis muneribus et donariis suis. *Ibid.* 28. 38.

Facies et labrum æneum cum basi sua ad lavandum. — Et missa aqua, lavabunt in ea Aaron, et filii ejus manus suas ac pedes, quando ingressuri sunt tabernaculum testimonii, — ne forte moriantur. *Ibid.* 30. 18. *et seq. Vide et v.* 10.

Accede ad altare (*ait Moyses ad Aaron*), et immola pro peccato tuo: offer holocaustum, et deprecare pro te et pro populo, etc. *Levit.* 9. 7.

Sanctificabor (*ait Dominus*) in iis, qui appropinquant mihi. *Ibid.* 10. 3.

Sancti erunt Deo suo (*sacerdotes*), et non polluent nomen ejus: incensum enim Domini, et panes Dei sui offerunt, et ideo sancti erunt. *Ibid.* 21. 6.

Omnis homo, qui accesserit de stirpe vestra ad ea, quæ consecrata sunt, et quae obtulerunt filii Israel Domino, in quo

est immunditia, peribit coram Domino. *Ibid.* 22. 3.

Et suscitabo mihi (*ait Dominus*) sacerdotem fidelem, qui juxta cor meum et animam meam faciet, etc. 1. *Reg.* 2.35.

Pactum meum fuit cum eo (*Levi*) vitae et pacis: et dedi ei timorem, et timuit me, et a facie nominis mei pavebat. *Malach.* 2. 5. *Vide et v.* 6. *et* 7.

Omnis namque pontifex ex hominibus assumptus, pro hominibus constituitur in iis, quæ sunt ad Deum, ut offerat dona, et sacrificia pro peccatis. *Hebr.* 5. 1. *Vide et versus sequentes. Item c.* 8. 3.

Honeste se gerit in victu.

Vinum, et omne quod inebriare potest, non bibetis tu et filii tui, quando intrabitis in tabernaculum testimonii, ne moriamini. *Levit.* 10. 9.

Oportet ergo Episcopum irreprehensibilem esse, — sobrium, — non violentem, etc. 1. *Tim.* 3. 2. 3.

Oportet enim Episcopum sine crimine esse, sicut Dei dispensatorem, non superbum, non iracundum, non vinolentum, etc. *Tit.* 1. 7. *Vide et v.* 8.

Gestu.

Sacerdotes tui (*Domine*) induantur justitiam. *Psal.* 131. *vers.* 9.

Mundamini, qui fertis vasa Domini. *Isa.* 52. 11.

Et viduam, et repudiatam (*sacerdotes*) non accipiant uxores, sed virgines de semine domus Israel, etc. *Ezech.* 44. 22. *Vide et v.* 21. *Item Levit.* 21. 13. *et* 14.

Te ipsum castum custodi 1. *Tim.* 5. 22. *Vide et v.* 11. *Item c.* 4. 12. *et c.* 6. 11. *et seq.*

Juvenilia autem desideria fuge, sectare vero justitiam, fidem, spem, caritatem, et pacem cum iis, qui invocant Dominum de corde puro. 2. *Tim.* 2. 22. *Vide Tit.* 2. 7.

Proximum aedificat verbo.

Et nunc, fratres, quoniam vos estis presbyteri in populo Dei, et ex vobis pendet anima illorum, ad eloquium vestrum corda illorum erigite. *Judith* 8. 21.

Et populum meum docebunt (*sacerdotes*) quid sit inter sanctum et pollutum, et inter mundum et immundum ostendent eis. Et cum fuerit controversia, stabunt in judiciis meis, et judicabunt, etc. *Ezech.* 44. 23. 24.

Labia enim sacerdotis custodient scientiam, et legem requirent ex ore ejus: quia Angelus Domini exercituum est. *Malach.* 2. 7.

Parati semper ad satisfactionem omni poscenti vos rationem de ea, quae in vobis est, spe, *et fide.* Sed cum modestia et timore, conscientiam habentes bonam: ut in eo, quod

detrahent vobis, confundantur, qui calumniantur vestram bonam in Christo conversationem. 1. *Petr.* 3. 16. *Vide c.* 2. 12.

Exemplo.

Sic nos existimet homo, ut ministros Christi, et dispensatores mysteriorum Dei. 1. *Cor.* 4. 1.

Nemini dantes ullam offensionem; ut non vituperetur ministerium nostrum: sed in omnibus exhibeamus nosmetipsos sicut Dei ministros, in multa patientia, etc. 2. *Cor.* 6. 3. 4. *et seq.*

Nemo adolescentiam tuam contemnat: sed exemplum esto fidelium, etc. 1. *Tim.* 4. 12.

In omnibus teipsum praebe exemplum bonorum operum, etc. *Tit.* 2. 7.

Sacerdos bonus ad officium vocatur et consecratur.

Applica quoque ad te Aaron fratrem tuum cum filiis suis de medio filiorum Israel, ut sacerdotio fungantur mihi. *Exod.* 28. 1.

Aaron et filios ejus unges, sanctificabisque eos, ut sacerdotio fungantur mihi. *Ibid.* 30. 30.

Applicabisque Aaron et filios ejus ad fores tabernaculi testimonii, et lotos aqua, indues sanctis vestibus, ut ministrent mihi, et unctio eorum in sacerdotium sempiternum proficiat. *Ibid.* 40. 12. *Vide c.* 29. 35.

Cumque sanctificans aspersisset (*Moyses*) altare septem vicibus, unxit illud, et omnia vasa ejus, labrumque cum basi sua sanctificavit oleo. Quod fundens super caput Aaron, unxit eum: et consecravit. *Lev.* 8. 11. 12. Quem (*arietem*) cum immolasset Moyses, sumens de sanguine ejus, tetigit extremum auriculae dextrae Aaron, et pollicem manus ejus dextrae, similiter et pedis. *v.* 23. De ostio quoque tabernaculi non exibitis septem diebus — septem enim diebus finitur consecratio. *v.* 33. *Vide totum caput. Item Eccli.* 45. 18.

Homo de semine tuo, per familias, qui habuerit maculam, non offeret panes Deo suo. Nec accedet ad ministerium ejus: si coecus fuerit, si claudus—si gibbus, si lippus, si etc.—Ego Dominus, qui sanctifico eos, *Ibid.* 21.17. *et sequent. usque ad finem.*

Et elegit (*Judas Machabaeus*) sacerdotes sine macula, voluntatem habentes in lege Dei: et mundaverunt Sancta, et tulerunt lapides contaminationis in locum immundum. 1. *Mach.* 4. 42. 43.

Et cum (*Paulus et Barnabas*) constituissent illis per singulas ecclesias presbyteros, — commendaverunt eos Domino. *Actor.* 14. 22.

Hujus rei gratia reliqui te Cretae, ut ea quae desunt corrigas, et constituas per civitates

Presbyteros : sicut et ego disposui tibi. *Tit.* 1. 5. *Vide et vers. sequentes.*

Nec quisquam sumit sibi honorem, sed qui vocatur a Deo, tamquam Aaron. *Heb.* 5. 4.

A bonis honoratur.

Emit igitur Joseph omnem terram Ægypti, vendentibus singulis possessiones suas prae magnitudine famis. Subjecitque eam Pharaoni, et cunctos populos ejus—praeter terram sacerdotum, quae a rege tradita fuerat eis : quibus et statuta cibaria ex borreis publicis præbebantur. *Gen.* 47. 20. *et sequentes.*

Qui autem superbierit, nolens obedire sacerdotis imperio—morietur homo ille. *Deut.* 17. 12.

Presbytero humilia animam tuam. *Eccli.* 4. 7.

In tota anima tua time Dominum, et sacerdotes illius sanctifica. In omni virtute tua dilige eum qui te fecit: et ministros ejus ne derelinquas. *Ibid.* 7. 31. 32. Honorifica sacerdotes — Da illis partem, sicut mandatum est tibi, primitiarum et purgationis. *v.* 33. 34.

Qui bene praesunt presbyteri, duplici bonore digni habeantur. 1. *Tim.* 5. 17.

A Deo remuneratur.

Omnes quoque primitiæ, quas offerunt filii Israel, ad sacerdotem pertinent : et quidquid in sanctuarium offertur a singulis, et traditur manibus sacerdotis, ipsius erit. *Num.* 5. 9. 10.

Ecce dedi tibi (*ait Dominus ad Aaron*) custodiam primitiarum. Omnia, quae sanctificantur a filiis Israel, tradidi tibi et filiis tuis pro officio sacerdotali, legitima sempiterna. *Ibid.* 18. 8. In terra eorum nihil possidebitis, nec habebitis partem, inter eos ; ego pars et haereditas tua in medio filiorum Israel. *v.* 20. *Vide totum caput.*

Quamobrem non habuit Levi partem, neque possessionem cum fratribus suis : quia ipse Dominus possessio ejus est. *Deut.* 10. 9. *Vide c.* 18. 1. *et sequentes.*

Non erit autem eis (*sacerdotibus*) haereditas; ego haereditas eorum, etc. — Victimam et pro peccato et pro delicto ipsi comedent ; et omne votum in Israel ipsorum erit. Et primitiva omnium primogenitorum, et omnia libamenta ex omnibus, quae offerentur, sacerdotum erunt, etc. *Ezech.* 44. 28. *et seq.*

Si in viis meis ambulaveris, et custodiam meam custodieris: tu quoque judicabis domum meam, et custodies atria mea, etc. *Zach.* 3. 7.

Sacerdos malus ambitiose se ingerit.

Arreptisque Nadab et Abiu fi-

lii Aaron thuribulis, posuerunt ignem, et incensum desuper, offerentes coram Domino ignem alienum: quod eis praeceptum non erat. Egressusque ignis a Domino devoravit eos, et mortui sunt coram Domino. *Lev.* 10. 1. *Item Num.* 3. 4. *et caput* 26. 61.

Homo quilibet de domo Israel, si occiderit bovem aut ovem sive capram, in castris vel extra castra, et non obtulerit ad ostium tabernaculi oblationem Domino, sanguinis reus erit, — ideo sacerdoti offerre debent filii Israel hostias suas, etc. *Ibid.* 17. 3. *et seq.*

Core ambitiosus cum suis interiit. Num. 16. 31. *et seq. Item Deut.* 11. 6. *Eccli.* 45. 22. *et seq.*

Refer virgam Aaron (*ait Dominus ad Moysen*) in tabernaculum testimonii, ut servetur ibi in signum rebellium filiorum Israel, et quiescant querelæ eorum a me, ne moriantur. *Ibid.* 17. 10. *Vide et v.* 13.

Si quis externus accesserit, occidetur. *Ibid.* 18. 7.

Jeroboam thus super altare jaciens, per Prophetam a Deo missum, increpatus est. 3. *Reg.* 13. 1.

Ozias Rex lepra percussus fuit, eo quod officium sibi usurpare voluit sacerdotis. 2. *Par.* 26. 19. *et seq.*

Quia contra illum (*Aaronem*) steterunt alieni. —Vidit Dominus Deus, et non placuit illi, et consumpti sunt in impetu iracundiæ. *Eccli.* 45. 22. 23.

Sacerdotes non dixerunt: Ubi est Dominus? et tenentes legem, nescierunt me, et pastores praevaricati sunt in me. *Jerem.* 2. 8.

Proximum scandalose inficit.

Sacerdotes ejus (*Jerusalem*) contempserunt legem meam, et polluerunt sanctuaria mea: inter sanctum et profanum non habuerunt distantiam: et inter pollutum et mundum non intellexerunt, etc. *Ezech.* 22. 26.

Semetipsum opprobriosum reddit.

Coronas certe aureas habent super capita sua dii illorum (*Babyloniorum*): unde subtrahunt sacerdotes ab eis aurum et argentum, et erogant illud in semetipsos. Dant autem et ex ipso prostitutis, et meretrices ornant: et iterum cum receperint illud a meretricibus, ornant deos suos. *Baruch* 6. 9. *Vide et v.* 27. *et seq. imo totum caput.*

Quia tu scientiam repulisti, repellam te, ne sacerdotio fungaris mihi. *Osee* 4. 6. Et erit sicut populus, sic sacerdos. *v.* 9.

Audite hoc, sacerdotes, et attendite, domus Israel, et domus regis, auscultate; quia vobis judicium est, quoniam laqueus facti estis speculationi, et rete expansum super Thabor. Et victimas declinastis in profundum. *Ibid.* 5. 1. 2.

Accingite vos, et plangite, sacerdotes; ululate, ministri altaris: ingredimini, cubate in sacco, ministri Dei mei: quoniam interiit de domo Dei vestri sacrificium et libatio, etc. *Johel*. 1. 13.

Sacerdotes ejus (*Jerusalem*) in mercede docebant, etc. *Mich*. 3. 11.

Sacerdotes ejus (*Jerusalem*), polluerunt sanctum: injuste egerunt contra legem. *Soph*. 3. 4.

Ad vos, o sacerdotes, qui despicitis nomen meum, et dixistis: In quo despeximus nomen tuum? Offertis super altare meum panem pollutum, etc. *Malach*. 1. 6. 7. *et seq*. Non est mihi voluntas in vobis, dicit Dominus exercituum: et munus non suscipiam de manu vestra. *v*. 10. *Vide et v*. 12. 13.

Vos autem recessistis de via, et scandalizastis plurimos in lege: irritum fecistis pactum Levi, dicit Dominus exercituum. Propter quod et ego dedi vos contemptibiles, et humiles omnibus populis, sicut non servastis vias meas, et accepistis faciem in lege. *Ibid*. 2. 8. 9.

Sacerdotum cupiditas.

Tollant mihi (*filii Israel*) primitias: ab omni homine, qui offeret ultroneus (*non coactus*) accipietis eas. *Exod*. 25. 2. *Vide c*. 35. 5.

Nihil aliud possidebunt (*filii Levi*), decimarum oblatione contenti, quas in usus eorum et necessaria separavi. *Num*. 18. 23. 24.

Oblationem spontaneam manus tuae, quam offeres, etc. *Deut*. 16. 10.

Sacrificia Domini et oblationes ejus comedent (*Sacerdotes*; et nihil aliud accipient de possessione fratrum suorum. *Ibid*. 18. 1. 2.

Filii Heli sacrificia defraudabant, et sibi attribuebant malitiose. 1. *Reg*. 2. 12. *et seq*.

Dixit rex Joas ad Joiadam pontificem: Quare sartatecta non instauratis templi? nolite ergo amplius accipere pecuniam juxta ordinem vestrum. 4. *Reg*. 12. 7.

Fortitudinem Gentium comedetis, et in gloria earum superbietis. *Isa*. 61. 6. Ego Dominus, — odio habens rapinam in holocausto. *v*. 8.

Numquid ergo spelunca latronum facta est domus ista? etc. *Jerem*. 7. 11. *Item Matth*. 21. 13. *Marc*. 11. 17. *Luc*. 19. 46.

Et eduxit (*leæna*) unum de leunculis suis, et leo factus est: et didicit capere praedam, hominemque comedere. *Ezech*. 19. 3.

Principes ejus (*Jerusalem*) in medio illius, quasi lupi rapientes praedam ad effundendum sanguinem, et ad perdendas animas, et avari ad sectanda

lucra. *Ibid.* 22. 27. *Vide Mich.* 3. 5. 11. *Soph.* 3. 3. 4.

Peccata populi mei comedent, et ad iniquitatem eorum sublevabunt animas eorum. *Osee* 4. 8.

Quia multiplicavit Ephraim altaria ad peccandum: factae sunt ei arae in delictum. *Ibid.* 8. 11.

Et vinum damnatorum bibebant in domo Dei sui. *Amos* 2. 8.

Væ qui opulenti estis in Sion, et confiditis in monte Samariæ, etc. *Ibid.* 6. 1.

Quis est in vobis, qui claudat ostia, et incendat altare meum gratuito?.... *Malach.* 1. 10. *Vide v.* 13.

Et ejiciebat (*Jesus*) omnes vendentes, et ementes in templo, etc. *Matth.* 21. 12. *Item March.* 11. 15. *Luc.* 19. 45. *Joan.* 2. 14. *et seq.*

Ego scio (*ait Paulus*), quoniam intrabunt post discessionem meam lupi rapaces in vos, non parcentes gregi. *Actor.* 20. 29. Argentum, et aurum, aut vestem nullius concupivi, sicut ipsi scitis; quoniam ad ea, quæ mihi opus erant; et his, qui mecum sunt, ministraverunt manus istae. *v.* 33. 34.

Non enim quæro quæ vestra sunt, sed vos. Nec enim debent filii parentibus thesaurizare, sed parentes filiis. 2. *Cor.* 12. 14.

Omnes enim quae sua sunt quaerunt, non quae sunt Jesu Christi. *Philipp.* 2. 21.

Non quia quæro datum, sed requiro fructum abundantem in ratione vestra. *Ibid.* 4. 17.

Nocte ac die operantes, ne quem vestrum gravaremus, *praedicavimus in vobis Evangelium Dei.* 1. *Thess.* 2. 9. *Vide eadem verba* 2. *Thess.* 3. 8.

Oportet ergo Episcopum irreprehensibilem esse—non cupidum, etc. 1. *Tim.* 3. 2. 3.

Oportet enim Episcopum sine crimine esse, sicut Dei dispensatorem, — non turpis lucri cupidum. *Tit.* 1. 7.

Pascite qui in vobis est gregem Dei, providentes non coacte, sed spontanee secundum Deum: neque turpis lucri gratia, sed voluntarie. 1. *Petr.* 5. 2. *Vide* 1. *Mach.* 4. 8. 14.

Sacerdotes mali, et eorum punitio.

Core, Dathan, et Abiron seditionem movent, et ambiunt sacerdotium, hosque vivos terra absorbet; ignis vero devorat 250. *viros incensum offerentes: sed et alios* 14700. *murmurantes consumpsit incendium. Num. c.* 16.

Ob peccata filiorum Heli, et nimiam patris indulgentiam, fil illi et domui ejus comminatio, ac mors filiorum praedicitur. 1. *Reg. c.* 2. Heli autem erat senex valde, et audivit omnia, quæ faciebant filii sui universo Israeli: et quomodo dormiebant cum mulieribus, quae observa-

bant ad ostium tabernaculi, etc. *v.* 22. *Vide et versus sequentes.*

Praedixi enim ei (*Heli*, *ait Dominus*), quod judicaturus essem domum ejus in æternum propter iniquitatem, eo quod noverat indigne agere filios suos et non corripuerit eos. *Ib.* 3. 13.

Abiathar quoque sacerdoti dixit rex (*Salomon*): Vade in Anathoh ad agrum tuum, equidem vir mortis est: sed hodie te non interficiam, quia portasti arcam Domini Dei coram David patre meo, et sustinuisti laborem in omnibus, in quibus laboravit pater meus. 3. *Reg.* 2. 26. *Vide et v.* 27.

Vae impio in malum: retributio enim manuum ejus fiet ei. *Isa.* 3. 11.

Graviter expostulat Dominus cum filiis Israel, et Juda ac potissimum cum pastoribus et Prophetis, quod non respicientes accepta a Deo varia beneficia, adoraverint idola, a quibus nihil boni expectare poterant, ac propterea devastandos praedicit. Jerem. c. 5. *Vide Osee* 5. 1.

Milvus in cœlo cognovit tempus suum, turtur, et hirundo, et ciconia custodierunt tempus adventus sui: populus autem meus non cognovit judicium Domini. *Ibid.* 8. 7.

Conticuit populus meus, eo quod non habuerit scientiam: quia tu scientiam repulisti, repellam te, ne sacerdotio fungaris mihi: et oblita es legis Dei tui, obliviscar filiorum tuorum et ego. *Osee* 4. 6. Et erit sicut populus, sic sacerdos: et visitabo super eam vias ejus, et cogitationes ejus reddam ei. *v.* 9. *Vide Isa.* 24. 2.

Propheta conqueritur, Dominum ab Israel non honorari, neque timeri, quodque sacerdotes despiciant nomen Domini, quorum rejicit sacrificia, gratam habens oblationem, quae in omni loco ei munda offertur. Malach. c. 1. *Vide Soph.* 3. 4.

O Sacerdotes, si nolueritis audire, et si nolueritis ponere super cor, ut detis gloriam nomini meo, ait Dominus exercituum; mittam in vos egestatem, et maledicam benedictionibus vestris, et maledicam illis: quoniam non posuistis super cor, etc. *Malach.* 2. 1. *et seq.* Vos autem recessistis de via, et scandalizastis plurimos in lege; irritum fecistis pactum Levi, dicit Dominus exercituum. *v.* 8. *Vide v.* 9.

Et sedit Demetrius super sedem regni sui: et venerunt ad eum viri iniqui et impii ex Israel: et Alcimus dux eorum, qui volebat fieri sacerdos. 1. *Mach.* 7. 4. 5. Sed et Alcimum impium constituit in sacerdotium, et mandavit ei facere ultionem in filios Israel. *v.* 9. Et satis agebat Alcimus pro principatu sacerdotii sui. *v.* 21. *Vide et c.* 9. 55. *et* 56. *de ejus subita morte.*

Sacerdotium spirituale.

Si ergo audieritis vocem

meam, et custodieritis pactum meum, eritis mihi in peculium de cunctis populis: mea est enim omnis terra. Et vos eritis mihi in regnum sacerdotale, et gens sancta. *Exod.* 19. 5. 6.

Vos autem Sacerdotes Domini vocabimini: Ministri Dei nostri, dicetur vobis, etc. *Isa.* 61. 6.

Vos autem genus electum, regale sacerdotium, gens sancta, populus acquisitionis: ut virtutes annuntietis ejus, qui de tenebris vos vocavit in admirabile lumen suum. 1. *Petr.* 2.9.

Qui (*Christus*) dilexit nos, et lavit nos a peccatis nostris in sanguine suo, et fecit nos regnum, et sacerdotes Deo et Patri suo. *Apoc.* 1. 5. 6.

Et fecisti nos Deo nostro regnum, et sacerdotes: et regnabimus super terram. *Ib.* 5. 10.

Sacerdos, non lex, aut Scriptura sola, est judex.

Si difficile et ambiguum apud te judicium esse perspexeris inter sanguinem et sanguinem, causam et causam, lepram et lepram: et judicium intra portas tuas videris verba variari: surge et ascende ad locum, quem elegerit Dominus Deus tuus. Veniesque ad sacerdotes Levitici generis, et ad judicem, qui fuerit illo tempore: quaeresque ab eis, qui indicabunt tibi judicii veritatem. *Deut.* 17. 8. 9. Qui autem superbierit, nolens obedire sacerdotis imperio, qui eo tempore ministrat Domino Deo tuo, et decreto judicis; morietur homo ille, et auferes malum de Israel: cunctusque populus audiens timebit, ut nullus deinceps intumescat superbia. *v.* 12. 13. *Vide et v.* 10. 11. *Item c.* 21. 5. *Vide et* 2. *Paral.* 19. 8. *et seq.*

Labia enim sacerdotis custodient scientiam, et legem requirent ex ore ejus: quia Angelus Domini exercituum est. *Malach.* 2. 7.

SACRAMENTA ET SACRAMENTALIA

(*Vide Thesaurum Patrum*).

Sacramenta novae legis vere causant gratiam tanquam causae instrumentales.

Qui manducat meam carnem, etc. in me manet, et ego in illo, etc. *Joan.* 6. 57. *Vide totum contextum.*

Baptizetur unusquisque vestrum—in remissionem peccatorum, etc. *Actor.* 2. 38. *Vide c:* 19. 5.

Tunc imponebant (*Apostoli*) manus super illos (*Samaritanos*), et accipiebant Spiritum Sanctum. *Ibid.* 8. 17.

Salvos *nos* facit Baptisma. 1. *Petr.* 3. 21. *Vide Tit.* 3. 5.

Sacramentum Confirmationis.

Tunc imponebant (*Apostoli*) manus super illos (*Samaritanos*), et accipiebant Spiritum Sanctum. *Actor.* 8. 17. *Vide et v.* 18. 19.

Et cum imposuisset illis (*Ephesiis*) manus Paulus, venit Spiritus Sanctus super eos, etc. *Ibid*. 19. 6.

Qui autem confirmat nos nobiscum in Christo, et qui unxit nos Deus: qui et signavit nos, et dedit pignus Spiritus in cordibus nostris. 2. *Cor*. 1. 21. 22. *Vide et Hebr*. 6. 2. *de doctrina impositionis manuum*.

In quo. (*Christo*) et vos, cum audissetis verbum veritatis (Evangelium salutis vestræ), in quo (*Christo*) et credentes signati estis Spiritu promissionis Sancto, etc. *Ephes*. 1. 13.

Sacramentum Poenitentiae.

Et quæcumque solveritis super terram, erunt soluta et in coelo, etc. *Matth*. 18. 18. *Vide et c*. 16. 19.

Accipite Spiritum Sanctum: quorum remiseritis peccata, remittuntur eis. *Joan*. 20. 22. 23.

Pro Christo ergo legatione fungimur. 2. *Cor*. 5. 20. *Vide et v*. 18. 19.

Sacramentum Extremae Unctionis.

Infirmatur quis in vobis? inducat Presbyteros Ecclesiae, et orent super eum, ungentes eum oleo in nomine Domini, et oratio fidei salvabit infirmum, et alleviabit eum Dominus: et si in peccatis sit, remittentur ei. *Jac*. 5. 14. 15.

Sacramentum Ordinis.

Accipite Spiritum Sanctum: quorum remiseritis peccata, etc. *Joan*. 20. 22. 23.

Segregate mihi Saulum et Barnabam (*inquit Spiritus Sanctus*) in opus, ad quod assumpsi eos. Tunc jejunantes, et orantes, imponentesque eis manus, dimiserunt illos. *Actor*. 13. 2. 3. *Vide c*. 6. 6.

Attendite vobis, et universo gregi, in quo vos Spiritus Sanctus posuit Episcopos, regere Ecclesiam Dei. *Ibid*. 20. 28.

Noli negligere gratiam, quæ est in te, quae data est tibi per Prophetiam, cum impositione manuum Presbyterii. 1. *Tim*. 4. 14.

Manus cito nemini imposueris. *Ibid*. 5. 22.

Admoneo te, ut resuscites gratiam Dei, quae est in te per impositionem manuum mearum. 2. *Tim*. 1. 6.

Et constituas per civitates Presbyteros, sicut et ego disposui tibi. *Tit*. 1. 5.

Sacramentum Matrimonii.

Propter hoc relinquet homo patrem et matrem suam, et adhaerebit uxori suae: et erunt duo in carne una. Sacramentum hoc magnum est, ego autem dico in Christo, et in Ecclesia *Ephes*. 5. 31. 32. *Vide Matth*. 19. 5. *et Marc*. 10. 7.

Viri, diligite uxores vestras,

sicut et Christus dilexit Ecclesiam, etc. *supr. v.* 25.

Salvabitur autem (*mulier*) per filiorum generationem; si permanserit in fide, et dilectione, et sanctificatione cum sobrietate. 1. *Tim.* 2. 15.

Sacramentalia, scilicet aqua lustralis, agnus Dei, etc. etc. recte adhibentur.

Quia omnis creatura Dei bona est, etc.; sanctificatur enim per verbum Dei, et orationem. 1. *Tim.* 4. 4.

Sacrificium Novi Testamenti. Vide *Missa.*

SALTATRIX. *Vide* CHOREÆ, *Et Thesaurum Patrum.*

Cum saltatrice ne assiduus sis, nec audias illam, ne forte pereas in efficacia illius. Virginem ne conspicias, ne forte scandalizeris in decore illius. *Eccli.* 9. 4. 5. *Vide versus sequentes. Item Judic.* 21. 21.23. *Ezech.* 25. 6. *Matth.* 14. 6. *Marc.* 6. 22.

SALUS. *Vide et* BEATITUDO. *Et Thesaurum Patrum.*

Salus spiritualis quomodo acquiratur.

Domine Deus meus, clamavi ad te, et sanasti me. *Psal.* 29. 3. *Vide et v.* 4.

Sana (*Domine*) animam meam, quia peccavi tibi. *Psal.* 40. 5.

Qui (*Deus*) sanat contritos corde : et alligat contritiones eorum. *Psal.* 146. 3.

Salus animae in sanctitate justitiae melior est omni auro, etc. *Eccli.* 30. 15.

Ecce Deus noster iste, expectavimus eum, et salvabit nos. *Isa.* 25. 9.

Israel salvatus est in Domino salute aeterna. *Ibid.* 45. 17. Deus justus, et salvans non est praeter me. *v.* 21. *Vide et v.* 20. *et* 22.

Sana me, Domine, et sanabor : salvum me fac, et salvus ero : quoniam laus mea tu es. *Jerem.* 17. 14.

Et salvabo eos in Domino Deo suo. *Osee* 1. 7.

Qui enim voluerit animam suam salvam facere, perdet eam : qui autem perdiderit animam suam propter me, inveniet eam. *Matth.* 16. 25. *Vide Marc.* 8. 35. *Luc.* 9. 24. *et c.* 17. 33.

Salus a solo Deo est.

Dominus illuminatio mea, et salus mea, quem timebo? *Psal.* 26. 1. *Vide et Psal.* 3. 9. *et* 17. 3. *et* 27. 9. *et* 32. 16. *et* 34. 3. *et* 105. 47. *et* 117. 25. *et* 118. 94. 117. 173.

Tu es ipse rex meus, et Deus meus : qui mandas salutes Jacob. *Psal.* 43. 5. *Vide et v.* 8.

Quia ego Dominus Deus tuus, Sanctus Israel, Salvator tuus, etc. *Isa.* 43. 3. Ego sum, ego sum Dominus, et non est absque me Salvator. *v.* 11. *Vide c.* 51. 8.

Vere in Domino Deo nostro salus Israel. *Jerem.* 3. 23. *Vide Dan.* 13. 60.

Ego autem Dominus Deus tuus, (*qui te eduxi*) ex terra Ægypti : et Deum absque me nescies, et Salvator non est praeter me. *Osee* 13. 4.

Unus est legislator, et judex, qui potest perdere, et liberare. *Jacob* 4. 12.

Ex Dei gratia et misericordia per Christum confertur.

Christus est lapis, etc. Et non est in alio aliquo salus, etc. *Actor.* 4. 11. 12. *Vide Ephes.* 2. 5. 8.

Apparuit enim gratia Dei Salvatoris nostri, etc. *Tit.* 2. 11.

Unde et salvare in perpetuum potest (*Christus*) accedentes per semetipsum ad Deum. *Hebr.* 7. 25. *Vide et Christus.*

Salus corporalis mirabiliter commendatur.

Melior est, — corpus validum, quam census immensus. Non est census super censum salutis corporis. *Eccli.* 30. 15. 16.

Salubriter conservatur.

Insuper et universos languores et plagas, quæ non sunt scriptae in volumine legis hujus, inducet Dominus super te, donec te conterat. *Deut.* 28. 61.

Jucunditas cordis, haec est vita hominis, — et tristitiam longe repelle a te: multos enim occidet tristitia, et non est utilitas in illa. Zelus et iracundia minuunt dies, et ante tempus senectam adducet cogitatus. *Eccli.* 30. 23. *et seq. Vide totum contextum.*

In omnibus operibus tuis esto velox, et omnis infirmitas non occurret tibi. *Ibid.* 31. 27. *Vide v.* 24. *et* 37. *totumque contextum.*

Ecce sanus factus es: jam noli peccare, etc. *Joan.* 5. 14.

SALUTATIO.

Salutationis exempla.

Moyses egressus in occursum cognati sui, adoravit, et osculatus est eum: salutaveruntque se mutuo verbis pacificis. *Exod.* 18. 7.

Apparuit ei (*Gedeoni*) Angelus Domini, et ait: Dominus tecum, virorum fortissime. *Judic.* 6. 12.

Ingressi sunt domum adolescentis Levitae, — salutaveruntque eum verbis pacificis. *Ibid.* 18. 15.

Et egressus est Saul obviam ei (*Samueli*), ut salutaret eum. 1. *Reg.* 13. 10. *Vide c.* 10. 4.

Misit (*David*) decem juvenes, et dixit eis: Ascendite in Carmelum, et venietis ad Nabal, et salutabitis eum ex nomine meo pacifice, etc. *Ibid.* 25. 5. *Vide* 2. *Reg.* 8. 10.

Accedens autem David ad

populum, salutavit eos pacifice. *Ibid*. 30. 21.

Et ignorans (*Tobias*), quod Angelus Dei esset, salutavit eum, et dixit: Unde te habemus, bone juvenis? *Tob*. 5. 6.

Et venit (*Nicanor*) ad Judam, et salutaverunt se invicem pacifice. 1. *Mach*. 7. 29. Ascendit Nicanor in montem Sion: et exierunt de sacerdotibus populi salutare eum in pace. *v*. 33.

Et occurrit Jonathas regi in Joppen cum gloria, et invicem se salutaverunt, et dormierunt illic. 11. 6.

Intrantes autem in domum, salutate eam, dicentes: Pax huic domui. *Matth*. 10. 12. *Vide Luc*. 10. 5.

Et ecce Jesus occurrit illis (*mulieribus*), dicens: Avete. Illae autem accesserunt, et tenuerunt pedes ejus, et adoraverunt eum. *Ibid*. 28. 9.

Et ingressus Angelus ad eam (*Mariam*), dixit: ave, gratia plena: Dominus tecum; benedicta tu in mulieribus. *Luc*. 1. 28. Et intravit (*Maria*) in domum Zachariæ, et salutavit Elisabeth. *v*. 40.

Stetit Jesus in medio eorum (*discipulorum*), et dixit eis: Pax vobis. *Ibid*. 24. 36. *Item Joan*. 20. 19. 21. *et* 26.

Salutate Priscam, et Aquilam, adjutores meos. Rom. 16. 3. 2. *Vide totum caput, et* 2. *Tim*. 4. 19.

Salutant vos Ecclesiæ Asiæ. Salutant vos in Domino multum, Aquila et Priscilla cum domestica sua Ecclesia. 1. *Cor*. 16. 19. Salutant vos omnes fratres. Salutate invicem in osculo sancto. *v*. 20. *Vide et* 2. *Cor*. 13. 12. *Item Philipp*. 4. 21. 22. *Coloss*. 4. 12. 14. 15. 1. *Thess*. 5. 26. *Tit*. 3. 15. *Philem*. *v*. 23. 24. *Hebr*. 13. 24. 1. *Petr*. 5. 13. 14. 2. *Joan*. *v*. 13. 3. *Joan*. *v*. 14.

SANCTUS ET SANCTI.

(*Vide Thesaurum Patrum*).

Sanctus est Deus.

Et clamabant alter (*Seraphim*) ad alterum, et dicebant: Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus exercituum, plena est omnis terra gloria ejus. *Isa*. 6. 3.

Et quatuor animalia — requiem non habebant die ac nocte, dicentia: Sanctus, Sanctus, Sanctus, Dominus Deus omnipotens, qui erat, et qui est, et qui venturus est. *Apoc*. 4. 8.

Sancti et mundi esse debemus.

Viri sancti eritis mihi. *Exod*. 22. 31.

Ego enim sum Dominus Deus vester: sancti estote, quia ego sanctus sum. *Levit*. 11. 44.

Ait Dominus ad Moysen: Loquere ad omnem coetum filiorum Israel, et dices ad eos: Sancti estote, quia ego sanctus sum, Dominus Deus vester. *Ibid*. 19. 2.

Sanctificamini, et estote san-

cti, quia ego sum Dominus Deus vester. *Ibid.* 20. 7. Eritis mihi sancti, quia sanctus sum ego Dominus, et separavi vos a cæteris populis, ut essetis mei. *v.* 26.

Sancti erunt Deo suo (*Sacerdotes*), et non polluent nomen ejus: incensum enim Domini, et panes Dei sui offerunt, et ideo sancti erunt. *Ibid.* 21. 6. Sint ergo sancti, quia et ego sanctus sum, Dominus, qui sanctifico eos. *v.* 8.

Memores (*filii Israel*) praeceptorum Domini, faciant ea, sintque sancti Deo suo. *Num.* 15. 40.

Populus sanctus es Domino Deo tuo. *Deut.* 7. 6. *Item. c.* 14. 2.

Et Dominus elegit te hodie, ut sis ei populus peculiaris, sicut locutus est tibi, et custodias omnia praecepta illius: et faciat te excelsiorem cunctis gentibus, quas creavit in laudem, et nomen, et gloriam suam: ut sis populus sanctus Domini Dei tui, sicut locutus est. *Ibid.* 26. 18. 19.

Ut sine timore, de manu inimicorum nostrorum liberati, serviamus illi, in sanctitate et justitia coram ipso, omnibus diebus nostris. *Luc.* 1. 74. 75.

Ut quomodo Christus surrexit a mortuis, — ita et in novitate vitæ ambulemus. *Rom.* 6. 4. *Vide v.* 13. *et* 19.

Obsecro itaque vos, fratres per misericordiam Dei, ut exhibeatis corpora vestra hostiam viventem, sanctam, Deo placentem, etc. *Ibid.* 12. 1. *Vide Philipp.* 4. 18.

Deus elegit nos in ipso (*Christo*) ante mundi constitutionem, ut essemus sancti et immaculati in conspectu ejus in caritate. *Ephes.* 1. 4. *Vide c.* 5. 3. 4.

Viri, diligite uxores vestras, sicut et Christus dilexit Ecclesiam, et se ipsum tradidit pro ea, ut illam sanctificaret, mundans (*eam*) lavacro aquae in verbo vitae, ut exhiberet ipse sibi gloriosam Ecclesiam, non habentem maculam, aut rugam, aut aliquid hujusmodi: sed ut sit sancta et immaculata. *Ibid.* 5. 25. *et seq.*

Ut probetis potiora, ut sitis sinceri, et sine offensa in diem Christi. *Philipp.* 1. 10. *Vide c.* 2. 15. *Item* 1. *Thess.* 3. 13. *et c.* 5. 23.

Et vos cum essetis aliquando alienati, et inimici sensu in operibus malis: nunc autem (*Deus*) reconciliavit in corpore carnis ejus (*Christus*) per mortem, exhibere vos sanctos, et immaculatos, et irreprehensibiles coram ipso. *Coloss.* 1. 21. 22.

Hæc est enim voluntas Dei, sanctificatio vestra: ut abstineatis vos a fornicatione, etc. 1. *Thess.* 4. 3. *Vide v.* 7. *Item Rom.* 6. 12. 13. *c.* 8. 12. 13. 2. *Coloss.* 3. 12.

Et ipsi in omni conversatione

sancti sitis: quoniam scriptum est: Sancti eritis, quoniam ego sanctus sum. 1. *Petr*. 1. 15. 16. *Vide c*. 2. 11. 12. *Item Rom*. 13. 14. *Gal*. 5. 16.

Et omnis, qui habet hanc spem in eo (*Deo*), sanctificat se, sicut et ille sanctus est. 1. *Joan*. 3. 3.

Et qui justus est, justificetur adhuc. *Apoc*. 22. 11.

Sanctitas a Deo datur.

Ne polluatis nomen meum sanctum — Ego Dominus, qui sanctifico vos. *Levit*. 22. 32.

Ipse autem Deus pacis sanctificet vos per omnia: ut integer spiritus vester, et anima, et corpus sine querela in adventu Domini nostri Jesu Christi servetur. 1. *Thess*. 5. 23.

In qua voluntate sanctificati sumus per oblationem corporis Jesu Christi semel. *Hebr. cap*. 10. 10.

Propter quod et Jesus, ut sanctificaret per suum sanguinem populum, extra portam passus est. *Ibid*. 13. 12.

Et omnis, qui habet hanc spem in eo (*Deo*), sanctificat se, sicut et ille sanctus est. 1. *Joan*. 3. 3.

Studiose in bono ordinatur.

Vade ad populum, et sanctifica illos hodie et cras, laventque vestimenta sua, et sint parati in diem tertium, etc. *Exod*. 19. 10. 11. Descenditque Moyses de monte ad populum; et sanctificavit eum. Cumque lavissent vestimenta sua, ait ad eos: Estote parati in diem tertium, et ne appropinquetis uxoribus vestris. *v*. 14.

Homo sanctus in sapientia manet sicut sol. *Eccli*. 27. 12.

Sanctifica eos (*o Pater*) in veritate. *Joan*. 17. 17. Et pro eis ego sanctifico meipsum: ut sint et ipsi sanctificati in veritate. *v*. 19.

Propter quod succincti lumbos mentis vestrae — sperate in eam, quae offertur vobis, gratiam. 1. *Petr*. 1. 13. Et ipsi in omni conversatione sancti sitis, etc. *v*. 15.

Fructuose in nobis conservatur.

Sancti eritis, quia ego sanctus sum. *Levit*. 11. 45. *Item v*. 44.

Sancti estote, quia ego sanctus sum, Dominus Deus vester. *Ibid*. 19. 2.

Sanctificamini, et estote sancti, etc. *Ibid*. 20. 7. Eritis mihi sancti, quia sanctus sum ego Dominus, et separavi vos a cæteris populis, ut essetis mei (*scil. sancti*). *v*. 26.

Et Dominus elegit te hodie, ut sis ei populus peculiaris, etc. *Deut*. 26. 18. *Vide vers*. 19.

Hæc est enim voluntas Dei, sanctificatio vestra, etc. 1. *Thess*. 4. 3. *Vide v*. 7.

Sanctus, sanctificetur adhuc. *Apoc*. 22. 11.

Sanctum Domini.

Septimus dies erit vobis sanctus, Sabbatum, et requies Domini: qui fecerit opus in eo, occidetur. *Exod.* 35. 2.

Declaratur quando et quomodo sacerdos ingredi debeat sanctuarium, ipsumque expiare una cum tabernaculo, et altari. Levit. c. 16. *Vide et c.* 23. *per totum.*

Facta est Judaea sanctificatio ejus, Israel potestas ejus. *Psal.* 113. 2.

Nolite dare sanctum canibus, neque mittatis margaritas vestras ante porcos. *Matth.* 7. 6.

Sancti in coelo sunt; et cum Deo regnant.

Dixit Jesus latroni: Hodie mecum eris in Paradiso. *Luc.* 23. 43.

Si quis mihi ministrat, me sequatur: et ubi sum ego illic et minister meus erit. Si quis mihi ministraverit, honorificabit eum Pater meus. *Joan.* 12. 26.

Pater, quos dedisti mihi, volo, ut ubi sum ego, et illi sint mecum: ut videant claritatem meam, quam dedisti mihi: quia dilexisti me ante constitutionem mundi. *Ibid.* 17. 24.

Scimus enim, quoniam si terrestris domus nostra hujus habitationis dissolvatur quod aedificationem ex Deo habemus, domum non manufactam, æternam in cœlis, etc. 2. *Cor.* 5. 1. (Per fidem enim ambulamus, et non per speciem) audemus autem, et bonam voluntatem habemus, magis peregrinari a corpore, et praesentes esse ad Dominum. *v.* 7. 8. *Vide et v.* 2.

Cupio dissolvi (*inquit Paulus*), et esse cum Christo. *Philipp.* 1. 23.

Qui vicerit, dabo ei sedere mecum in throno meo: sicut et ego vici, et sedi cum Patre meo in throno ejus. *Apoc.* 3. 21. *Vide c.* 2. 7. *et c.* 21. 7.

Post haec vidi turbam magnam, quam dinumerare nemo poterat, ex omnibus gentibus, et tribubus, et populis, et linguis: stantes ante thronum, et in conspectu Agni, amictis stolis albis, et palmæ in manibus eorum, etc. *Ibid.* 7. 9. Hi sunt, qui venerunt de tribulatione magna, et laverunt stolas suas, et dealbaverunt eas in sanguine Agni. Ideo sunt ante thronum Dei, et serviunt ei die ac nocte in templo ejus, etc. *v.* 14. 15.

Beati mortui, qui in Domino moriuntur. Amodo jam dicit Spiritus, ut requiescant a laboribus suis: opera enim illorum sequuntur illos. *Ibid.* 14. 13.

Sancti tanquam amici Dei, licite et recte coluntur cultu religioso.

Abraham, Lot Josue, ado-

rarunt proni in terram Angelos. Gen. 18. 2. *et c.* 19. 1. *et Josue* 5. 15.

Quicumque glorificaverit me, glorificabo eum (*inquit Deus*). 1. *Reg.* 2. 30.

Abdias, potens aulicus, adoravit pronus Eliam Prophetam adhuc viventem, quia erat Propheta a Deo dilectus. 3. *Reg.* 18. 7.

Mihi autem nimis honorificati sunt amici tui, Deus. *Psal.* 138. 17.

Sicut ait Christus: Si quis mihi ministraverit, honorificabit eum Pater meus. *Joan.* 12. 26.

Invocatio Sanctorum præcipitur.

Protegamque urbem hanc, et salvabo eam propter me, et propter David servum meum. 4. *Reg.* 19. 34. *et c.* 20. 6. *Vide Isa.* 37. 35.

Ite ad servum meum Job — Job autem servus meus orabit pro vobis: faciem ejus suscipiam, etc. *Job.* 42. 8.

Sancti pro nobis orant.

Et dixit Dominus ad me: Si steterit Moyses et Samuel coram me, non est anima mea ad populum istum: ejice illos a facie mea, et egrediantur. *Jerem.* 15. 1.

Hic est fratrum amator, et populi Israel: hic est, qui multum orat pro populo, et universa sancta civitate, Jeremias propheta Dei 2. *Mach.* 15. 14.

Et cum aperuisset librum, quatuor animalia, et viginti quatuor seniores ceciderunt coram Agno, habentes singuli citharas, et phialas aureas plenas odoramentorum, quae sunt orationes sanctorum. *Apoc.* 5. 8.

Et alius Angelus venit, et stetit ante altare, habens thuribulum aureum: et data sunt illi incensa multa, ut daret de orationibus sanctorum omnium super altare aureum, quod est ante thronum Dei, etc. *Ibid.* 8. 3. *Vide v.* 4.

Propter eorum preces et merita, multa nobis largitur Deus, quamvis illi vita functi sint.

Ego sum Deus Abraham patris tui (*Dixit Dominus ad Isaac*): noli timere, quia ego tecum sum: benedicam tibi, et multiplicabo semen tuum propter servum meum Abraham. *Gen.* 26. 24. *Vide et v.* 4. 5. *Item c.* 48. 16.

Dixit Moyses ad Deum: Recordare Abraham, Isaac, et Israel servorum tuorum quibus jurasti per temetipsum, dicens: Multiplicabo semen vestrum sicut stellas coeli: et universam terram hanc, de qua locutus sum, dabo semini vestro, et possidebitis eam semper. Placatusque est Dominus, ne faceret malum,

quod locutus fuerat adversus populnm suum. *Exod.* 32. 13. 14.

Verumtamen in diebus tuis (*Salomon*) non faciam, propter David patrem tuum: de manu filii tui scindam illud, nec totum regnum auferam, sed tribum unam dabo filio tuo, propter David servum meum, et Jerusalem, quam elegi. 3. *Reg.* 11. 12. 13. Porro una tribus remanebit ei (*Salomoni*), propter servum meum David, et Jerusalem civitatem, quam elegi ex omnibus tribubus Israel. *v.* 32.

Sed propter David dedit ei (*Abiae*) Dominus Deus suus lucernam in Jerusalem, ut suscitaret filium ejus post eum, et statueret Jerusalem: eo quod fecisset David rectum in oculis Domini, et non declinasset ab omnibus, quae praeceperat ei cunctis diebus vitae suae. *Ibid.* 15. 4. 5.

Protegamque urbem hanc, et salvabo eam (*ait Dominus*) propter me, et propter David servum meum. 4. *Reg.* 19. 34. *Vide c.* 20. 6. *Itemque verbatim habetur Isa.* 37. 35.

Et in Isaac eodem modo fecit, propter Abraham patrem ejus. *Eccli.* 44. 24.

Sanctos oramus sine injuria Mediatoris, ut pro nobis orent, sicut et petimus ab aliis hominibus preces.

Dixeruntque (*filii Israel*) ad Samuelem: Ne cesses p nobis clamare ad Domin Deum nostrum, ut salvet n de manu Philistinorum. 1. *R* 7. 8.

Obsecro ergo vos, fratr per Dominum nostrum Jesu Christum, et per caritat Sancti Spiritus, ut adjuve me in orationibus vestris p me ad Deum, ut liberer ab fidelibus, qui sunt in Juda et obsequii mei oblatio acce fiat in Jerusalem sanctis. *Ro* 15. 30. 31.

Orantes simul et pro nob ut Deus aperiat nobis osti sermonis, ad loquendum m sterium Christi. *Coloss.* 4. *Item Ephes.* 6. 18. 19.

Fratres, orate pro nobis. *Thess.* 5. 25.

De caetero, fratres orate p nobis, ut sermo Dei currat, clarificetur, sicut et apud vo etc. 2. *Thess.* 3. 1.

Orate pro nobis; confidim enim, quia bonam consci tiam habemus in omnibus, l ne volentes conversari. *He* 13. 18.

Nec mirum Sanctos preces n stras cognoscere, quia su sicut Angeli Dei.

In resurrectione enim, n que nubent, neque nubentu sed erunt sicut Angeli Dei coelo. *Matth.* 22. 30. *Vide Ma* 12. 25. *Luc.* 20. 36.

Ita dico vobis, gaudium e coram Angelis Dei super u

peccatore poenitentiam agente. *Luc.* 15. 10.

Et offerunt Deo nostras preces.

Quando orabas cum lacrymis, et sepeliebas mortuos, et derelinquebas prandium tuum, et mortuos abscondebas per diem in domo tua, et nocte sepeliebas eos, ego obtuli orationem tuam Domino. *Tob.* 12. 12.

Et cum aperuisset librum, quatuor animalia, et viginti quatuor seniores ceciderunt coram Agno, habentes singuli citharas, et phialas aureas, plenas odoramentorum, quae sunt orationes Sanctorum. *Apoc.* 5. 8.

Et alius Angelus venit, et stetit ante altare, habens thuribulum aureum : et data sunt illi incensa multa, ut daret de orationibus Sanctorum omnium super altare aureum, quod est ante thronum Dei. *Ibid.* 8. 3.

Nec huic contrarium est, quod Deus solus est inspector cordis, quia et homines cognoscunt secreta cordium, Deo revelante.

Cognovit Samuel secreta, cordis Saulis. 1. *Reg.* 9. 19.

At ille (*Eliseus*) ait (*Giezi*) : Nonne cor meum in praesenti erat, quando reversus est homo de curru suo in occursum tui? Nunc igitur accepisti argentum, et accepisti vestes, ut emas oliveta, et vineas, et oves, et boves, et servos, et ancillas. 4. *Reg.* 5. 26.

Dixitque uno servorum ejus (*regis Syriae*) : Nequaquam, Domine mi rex, sed Eliseus propheta, qui est in Israel, indicat regi Israel omnia verba, quaecumque locutus fueris in conclavi tuo. *Ibid.* 6. 12.

Tu, Rex, cogitare coepisti in strato tuo, quid esset futurum post haec : et qui revelat mysteria, ostendit tibi, quae ventura sunt. *Dan.* 2. 29. *Vide v.* 30.

Sanctorum ministerio aliquando tribuitur quod soli Deo praecipue convenit. Vide *Tit. Deo soli attributa, etc.*

Si autem peccaverit in te frater tuus, vade et corripe eum inter te et ipsum solum : si te audierit, lucratus eris fratrem tuum. *Matth.* 18. 15. Amen dico vobis, quaecumque alligaveritis super terram, erunt ligata et in cœlo: et quæcumque solveritis super terram, erunt soluta et in coelo. *v.* 18. *Item c.* 16. 19. *Joan.* 20. 23.

Dicunt ei illi (*duo Angeli Mariae Magdalenae*) : Mulier, quid ploras? Dicit eis : quia tulerunt Dominum meum ; et nescio ubi posuerunt eum. *Joan.* 20. 13.

Si quomodo ad aemulandum provocem carnem meam, et

salvos faciam aliquos ex illis. *Rom.* 11. 14.

Et factus sum Judaeis tamquam Judaeus, ut Judaeos lucrarer. Iis, qui sub lege sunt, quasi sub lege essem (cum ipse non essem sub lege), ut eos, qui sub lege erant, lucrifacerem: iis, qui sine lege erant, tamquam sine lege essem (cum sine lege Dei non essem: sed in lege essem Christi), ut lucrifacerem eos, qui sine lege erant. 1. *Cor.* 9. 20. 21. *Vide v.* 22.

Noli negligere gratiam, quæ est in te, quae data est tibi per prophetiam, cum impositione manuum presbyterii. 1. *Tim.* 4. 14.

Fratres mei, si quis ex vobis erraverit a veritate, et converterit quis eum: scire debet, quoniam, qui converti fecerit peccatorem ab errore vitæ suæ, salvabit animam ejus a morte. *Jacob* 5. 19. 20.

In Sanctorum memoriam Deum orare, docent nos majorum exempla.

Dixitque Jacob: Deus patris mei Abraham, et Deus patris mei Isaac: Domine, qui dixisti mihi: Revertere in terram tuam, et in locum nativitatis tuae, et benefaciam tibi. *Gen.* 32. 9.

Angelus, qui eruit me (*dicit Jacob benedicens filiis suis moriturus*) de cunctis malis, benedicat pueris istis: et invocetur super eos nomen meum, nomina quoque patrum meorum, Abraham, et Isaac, et crescant in multitudinem super terram. *Ibid.* 48. 16.

Dixit Moyses ad Deum: Recordare Abraham, Isaac, et Israel, servorum tuorum, quibus jurasti per temetipsum, dicens: Multiplicabo semen vestrum sicut stellas coeli: et universam terram hanc, de qua locutus sum, dabo semini vestro, et possidebitis eam semper. *Exod.* 32. 13.

Iterum Dixit Moyses: Recordare servorum tuorum Abraham, Isaac, et Jacob: ne aspicias duritiam populi hujus, et impietatem atque peccatum. *Deut.* 9. 27.

Cumque jam tempus esset ut offeretur holocaustum, accedens Elias propheta ait: Domine Deus Abraham, et Isaac, et Israel, ostende hodie, quia tu es Deus Israel, et ego servus tuus, et juxta praeceptum tuum feci omnia verba haec, etc. 3. *Reg.* 18. 36.

Domine Deus Abraham, et Isaac, et Israel, patrum nostrorum, custodi in aeternum hanc voluntatem cordis eorum, et semper in venerationem tui mens ista permaneat. 1. *Par.* 29. 18. *Vide* 2. *Paral.* 6. 42. *Item Psal.* 131. 1. 10.

Eliphaz amicum suum Job admonuit, dicens: Ad aliquem Sanctorum convertere. *Job* 5. 1.

Et apprehendens (*Raguel*) dexteram filiae suae, dextrae Tobiae tradidit, dicens: Deus Abraham, et Deus Isaac, et Deus Jacob vobiscum sit, et ipse conjungat vos, impleatque benedictionem suam in vobis. *Tob.* 7. 15. *Vide Esther* 13. 15. *et c.* 14. 18.

Quare errare nos fecisti, Domine, de viis tuis: indurasti cor nostrum ne timeremus te? Convertere propter servos tuos, tribus haereditatis tuae. *Isa.* 63. 17.

Ne quaesumus, tradas nos in perpetuum propter nomen tuum: et ne dissipes testamentum tuum: neque auferas misericordiam tuam a nobis propter Abraham dilectum tuum, et Isaac servum tuum, et Israel sanctum tuum: quibus locutus es, pollicens, quod multiplicares semen eorum sicut stellas coeli, et sicut arenam quae est in littore maris. *Dan.* 3. 34.

Sancti vita defuncti, recte a nobis laudantur.

Laudemus viros gloriosos, et parentes nostros in generatione sua. Multam gloriam fecit Dominus magnificentia sua a saeculo, etc. *Eccli.* 44. 1. 2. Omnes isti in generationibus gentis suæ gloriam adepti sunt, et in diebus suis habentur in laudibus, etc. *v.* 7. Corpora ipsorum in pace sepulta sunt, et nomen eorum vivit in generationem et generationem, etc. *v.* 14. Henoch placuit Deo, et translatus est in Paradisum, ut det gentibus poenitentiam. Noe inventus est perfectus, justus, et in tempore iracundiae factus est reconciliatio, etc. *v.* 16. 17. Abraham magnus pater multitudinis gentium, et non est inventus similis illi in gloria, qui conservavit legem Excelsi, etc. *v.* 20. Et in Isaac eodem modo fecit propter Abraham patrem ejus. Benedictionem omnium gentium dedit illi Dominus, et testamentum confirmavit super caput Jacob, etc. *v.* 24. 25. *Vide totum caput.*

Si quis mihi ministrat, me sequatur: et ubi sum ego, illic et minister meus erit. Si quis mihi ministraverit, honorificabit eum Pater meus. *Joan.* 12. 26.

In sanctis suis Deus laudatur.

Laudate Dominum in Sanctis ejus: laudate eum in firmamento virtutis ejus. *Ps.* 150. 1.

Sancti judicabunt.
Vide *Judicium.*

Sancti faciunt miracula.

Moyses et Aaron ad Pharaonem loquuntur, virgam vertunt in serpentem, et aquam virga percussam in sanguinem, quae etiam faciunt Magi suis incantationibus: quam ob causam Pharao magis induratur. Exod. 7. *Item c.* 8. 9. *v.* 10. *et* 11.

varias immittit Deus Ægyptiis plagas, etc.

Elias coelum triennio claudit, primumque pascitur a corvis, deinde a muliere Sarephtana, cujus hydria farinae et lecythus olei non minuitur: filius autem ipsius oratione Eliae resuscitatur. 3. *Reg.* c. 17. *Item Luc.* 4. 26. Et exaudivit Dominus vocem Eliae: et reversa est anima pueri intra eum, et revixit. *v.* 22.

Claudit coelum ne pluat. Ibid. v. 1. Elias homo erat similis nobis, passibilis: et oratione oravit, ut non plueret super terram, et non pluit annos tres, et menses sex. *Jacob* 5. 17. *Item Luc.* 4. 25.

Aperit clausum: Et ait Elias ad Achab: Ascende, comede et bibe: quia sonus multae pluviae est. 3. *Reg.* 18. 41. Cumque se verteret huc atque illuc, ecce coeli contenebrati sunt, et nubes, et ventus, et facta est pluvia grandis, etc. *v.* 45.

Et rursum oravit (*Elias*), et coelum dedit pluviam, et terra dedit fructum suum. *Jacob* 5. 18.

Elias pallio dividit aquas: Tulitque Elias pallium suum, et involvit illud, et percussit aquas; quae divisae sunt in utramque partem, et transierunt ambo (*scilicet Elias et Eliseus individuus ejus comes*) per siccum. 4. *Reg.* 2. 8. *Idem fecit post raptum Eliae discipulus ejus Eliseus v.* 14.

Eliseus sanat aquas mi eas sale: Egressus (*Eli ad fontem aquarum, mis illum sal, et ait: Hæc dici minus: Sanavi aquas has non erit ultra in eis mors que sterilitas. Sanatae sun go aquae usque in diem juxta verbum Elisei, quo cutus est. *Ibid. v.* 21.

Oleum multiplicat Elise duae pauperculae, quo creditoribus, etc. Ibid. 4. 7

Eliseus excitat puerum tuum viduae Sunamitidis ille reversus (*Eliseus*), bulavit in domo, seme atque illuc: et ascendit, cubuit super eum: et osc puer septies, aperuitque los. *Ibid. v.* 35.

Mittit farinam in ollas aufert amaritudinem ejus ferte, inquit, farinam. que tulissent, misit in ol et ait: Infunde turbae, medant. Et non fuit am quidquam amaritudinis in *Ibid. v.* 41.

Item viginti tantum bus satiat centum viros, comederunt, et superfuit. *v.* 44.

Naaman Syrum sanat seus. Scidit Rex Israel menta sua, quod jussisse Syriae, ut Naaman lep curaret, quem Eliseus s in Jordane lotione mun lepra, quae Giezi propte nera mendacio extorta, Eliseo spreta, perpetuo

sit. Ibid. c. 5. *per totum. Item Luc.* 4. 27.

Facit ferrum natare : Dixit autem homo Dei : Ubi cecidit? At ille monstravit ei locum. Præcidit ergo lignum, et misit illuc : natavitque ferrum, et ait : Tolle. Qui extendit manum, et tulit illud. *Ibid.* 6. 6. 7.

Percutit coecitate milites regis Syriae ; *quos cum duxisset in Samariam*, *lumen oculorum eis restituit. Ib. v.* 18. 20.

Eliseus mortuus per contactum ossium suorum operatur miraculum : Quidam autem sepelientes hominem, viderunt latrunculos, et projecerunt cadaver in sepulcro Elisei. Quod cum tetigisset ossa Elisei, revixit homo, et stetit super pedes suos. *Ibid.* 13. 21. *Vide Eccli.* 48. 14. 15.

Apostoli ejiciunt daemonia : Et daemonia multa ejiciebant, et ungebant oleo multos aegros et sanabant. *Marc.* 6. 13. In nomine meo dæmonia ejicient, linguis loquentur novis, etc. *Ibid.* 16. 17. *Vide et v.* 18. Reversi sunt autem septuaginta duo cum gaudio, dicentes : Domine, etiam daemonia subjiciuntur nobis in nomine tuo. *Luc.* 10. 17. *Vide Actor.*16.18.

Joannes et Petrus sanant claudum : Petrus autem dixit : Argentum et aurum non est mihi : quod autem habeo, hoc tibi do : In nomine Jesu Christi Nazareni surge, et ambula. *Actor.* 3. 6. *Vide et versus sequentes.*

Etiam sola umbra Petri sanat : Magis autem augebatur credentium in Domino multitudo virorum ac mulierum, ita ut in plateas ejicerent infirmos, et ponerent in lectulis ac grabatis, ut, veniente Petro, saltem umbra illius obumbraret quemquam illorum, et liberarentur (*omnes*) ab infirmitatibus suis. *Ibid.* 5. 14. 15. *Vide et v.* 16.

Petrus excitat Thabitam ; Ejectis autem omnibus foras, Petrus ponens genua, oravit ; et conversus ad corpus, dixit : Tabitha, surge. At illa aperuit oculos suos, et viso Petro, resedit. Dans autem illi manum, exerit eam. Et cum vocasset sanctos, et viduas, assignavit eam vivam. *Ibid.* 9. 40. 41.

Paulus restituit claudum : Et quidam vir Lystris infirmus pedibus sedebat, claudus ex utero matris suae, qui numquam ambulaverat. Hic audivit Paulum loquentem. Qui intuitus eum, et videns quia fidem haberet, ut salvus fieret, dixit magna voce : Surge super pedes tuos rectus. Et exilivit, et ambulabat. *Ib.* 14. 7. 8. 9.

Etiam per sudaria sua curat infirmos : Virtutesque non quaslibet faciebat Deus per manum Pauli : ita ut etiam super languidos deferrentur a corpore ejus sudaria, et semi-

cinctia : et recedebant ab eis langnores, et spiritus nequam egrediebantur. *Ibid.* 19. 11.

Reddit vitae puerum ex lapsu mortuum: Ad quem (*scilicet puerum mortuum*) cum descendisset Paulus, incubuit super eum : et complexus dixit : Nolite turbari; anima enim ipsius in ipso est. *Actor.* 20. 10.

Sancti quoque plura fecere miracula, quae longum esset numerare : Et quid adhuc dicam? Deficiet enim me tempus enarrantem de Gedeon, Barac, Samson, Jephte, David, Samuel, et Prophetis; qui per fidem vicerunt regna, operati sunt justitiam, adepti sunt repromissiones, obturaverunt ora leonum, etc. *Hebr.* 11. 32.33. *Vide versus sequentes.*

SANGUIS.

Sanguinis conspersio.

Dixit Moyses ad seniores Israel : Fasciculumque hyssopi tingite in sanguine, qui est in limine, et aspergite ex eo superliminare, et utrumque postem. *Exod.* 12. 22.

Tulit itaque Moyses dimidiam partem sanguinis, et misit in crateras : partem autem residuam fudit super altare. *Ibid.* 24. 6.

Quem (*arietem*) cum immolaveris, sumes de sanguine ejus, et pones super extremum auriculæ dexteræ Aaron et filiorum ejus, et super pollices manus eorum, ac pedis dextri, fundesque sanguinem super altare per circuitum. *Ibid.* 29. 20. *Vide et v.* 21. *Item Lev.* 1. 5. *et* 11. *et c.* 3. 2. 8. *et* 13.

Cumque intinxerit (*sacerdos*) digitum in sanguine, asperget eo septies coram Domino, contra velum sanctuarii. *Levit.* 4. 6. Inferet sacerdos, qui unctus est, de sanguine ejus (*vituli*) in tabernaculum testimonii. *v.* 16. *Vide v.* 17. *et* 18. *imo totum caput.*

Idcirco ubi immolabitur holocaustum, mactabitur et victima pro delicto: sanguis ejus per gyrum altaris fundetur. *Ibid.* 7. 2.

Tollet quoque (*Aaron*) de sanguine vituli, et asperget digito septies contra propitiatorium ad orientem. *Ibid.* 16.14. *Vide v.* 15. *et* 18. 19. *Item c.*8. 19. *et c.* 9. 9. 18.

Fundetque sacerdos sanguinem super altare Domini ad ostium tabernaculi testimonii, et adolebit adipem in odorem suavitatis Domino. *Ibid.* 17. 6.

Steteruntque (*sacerdotes et Levitae*) in ordine suo, juxta dispositionem et legem Moysi hominis Dei : Sacerdotes vero suscipiebant effundendum sanguinem de manibus Levitarum. 2. *Par.* 30. 16.

Et assumens de sanguine ejus, pones super quatuor cornua ejus, et super quatuor angulos crepidinis, et super coronam in circuitu, et mundabis

illud, et expiabis. *Ezech.* 43. 20.

Si enim sanguis hircorum, et taurorum, et cinis vitulae aspersus, inquinatos sanctificat ad emundationem carnis, etc. *Hebr.* 9. 13. Lecto enim omni mandato legis a Moyse universo populo, accipiens sanguinem vitulorum et hircorum, cum aqua et lana coccinea, et byssopo, ipsum quoque librum, et omnem populum aspersit, dicens: Hic sanguis testamenti, quod mandavit ad vos Deus. *v.* 19. 20. *Vide v.* 21. 22. *Item c.* 11. 28.

Sanguinis Christi conspersio.

Si enim sanguis hircorum et taurorum, et cinis vitulae aspersus, inquinatos sanctificat ad emundationem carnis: quanto magis sanguis Christi, qui per Spiritum Sanctum semetipsum obtulit immaculatum Deo, emundabit conscientiam nostram ab operibus mortuis ad serviendum Deo viventi? *Hebr.* 9. 13. 14.

Habentes itaque, fratres, fiduciam in introitu Sanctorum in sanguine Christi, etc. *Ibid.* 10. 19.

Accessistis ad — testamenti novi mediatorem Jesum, et sanguinis aspersionem melius loquentem, quam Abel. *Hebr.* 12. 22. 24.

Secundum præscientiam Dei Patris, in sanctificationem Spiritus, in obedientiam, et aspersionem sanguinis Jesu Christi. 1. *Petr.* 1. 2. *Vide* 1. *Joan.* 1. 7. *et Apoc.* 1. 5. *et c.* 5. 9.

Sanguinis esus prohibitus.

Excepto, quod carnem cum sanguine non comedetis. *Genes.* 9. 4.

Nec sanguinem, nec adipem omnino comedetis. *Lev.* 3. 17.

Sanguinem quoque omnis animalis non sumetis in cibo, tam de avibus, quam de pecoribus. *Ibid.* 7. 26.

Homo quilibet de domo Israel, et de advenis, qui peregrinantur inter eos, si comederit sanguinem, obfirmabo faciem meam contra animam illius, et disperdam eam de populo suo. *Ibid. c.* 17. *v.* 10. Anima enim omnis carnis in sanguine est: unde dixi filiis Israel: Sanguinem universae carnis non comedetis, quia anima carnis in sanguine est: et quicumque comederit illum, interibit. *v.* 14.

Non comedetis cum sanguine. *Ibid.* 19. 26.

Sin autem comedere volueris, et te esus carnium delectaverit, occide, et comede — absque esu dumtaxat sanguinis, quem super terram, quasi aquam effundes. *Deut.* 12. 15. 16. Hoc solum cave, ne sanguinem comedas: sanguis enim eorum (*Armentorum*, *et pecorum*) pro anima est: et idcirco non debes animam comedere cum carnibus. *v.* 23.

Hoc solum observabis, ut sanguinem eorum, (*Armentorum et ovium*) non comedas: sed effundes in terram quasi aquam. *Ibid.* 15. 23.

Nuntiaverunt autem Sauli, dicentes, quod populus peccasset Domino, comedens cum sanguine. Qui ait: Prævaricati estis; volvite ad me jam nunc saxum grande. Et dixit Saul: Dispergimini in vulgus, et dicite eis, ut adducat ad me unusquisque bovem suum, et arietem, et occidite super istud, et vescimini, et non peccabitis Domino, comedentes cum sanguine. 1. *Reg.* 14. 33. 34. *Vide v.* 32.

Abstineant se *conversi ex gentibus* — a sanguine. *Act.* 15. 20. *Vide v.* 29.

De his autem, qui crediderunt ex Gentibus, nos scripsimus, judicantes, ut abstineant se ab idolis, immolato, et sanguine, et suffocato, et fornicatione. *Ibid.* 21. 25.

Sanguinis innocentis effusio, clamat vindictam coram Deo, Vide et Homicidium.

Dixitque ad eum (*Dominus ad Cain*): Quid fecisti? vox sanguinis fratris tui clamat ad me de terra. *Gen.* 4. 10. *Vide Hebr.* 12. 24.

Jam non silebo de impietatibus eorum, quae irreligiose agunt, nec sustinebo in his, quae inique exercent: ecce sanguis innoxius et justus clamat ad me, et animae justorum clamant perseveranter. 4. *Esdr.* 15. 8. *Vide v.* 9. *Item Apoc.* 6. 10.

Sanguinis innocentis effusio.

Si per odium quis hominem impulerit, vel jecerit quippiam in eum per insidias: aut cum esset inimicus, manu percusserit, et ille mortuus fuerit percussor, homicidii reus erit. *Num.* 35. 20. 21.

Si quis autem odio habens proximum suum, insidiatus fuerit vitae ejus, surgensque percusserit illum, et mortuus fuerit, fugeritque ad unam de supradictis urbibus, mittent seniores civitatis illius, et arripient eum de loco effugii, tradentque in manu proximi, cujus sanguis effusus est, et morietur. *Deut. Cap.* 19. *v.* 11. 12. *Vide v.* 10.

Maledictus qui clam percusserit proximum suum: et dicet omnis populus, Amen. *Ibid.* 27. 24.

Dixit itaque Joab ad Amasam: Salve, mi frater. Et tenuit manu dextera mentum Amasae, quasi osculans eum. Porro Amasa non observavit gladium, quem habebat Joab, qui percussit eum in latere, etc. 2. *Reg.* 20. 9. 10. *Vide c.* 4. 7. 11. *de occisione Isboseth.*

At illi (*falsi testes*), scilicet ut viri diabolici, dixerunt contra eum (*Naboth ob negatam regi Achab vineam*) testimonium coram multitudine: be-

nedixit Naboth Deum et regem: quam ob rem eduxerunt eum extra civitatem, et lapidibus interfecerunt. (*Scilicet jussu Jezabel accusatus lapidatur*). 3. *Reg*. 21. 13.

Insuper et sanguinem innoxium fudit Manasses multnm nimis, donec impleret Jerusalem usque ad os. 4. *Reg*. 21. 16. *Item c*. 24. 4.

Et non est recordatus Joas rex misericordiæ, qnam fecerat Joiada pater illius secnm, sed interfecit filium ejus. Qui cum moreretur, ait: Videat Dominus, et requirat. 2.*Par*.24.22.

Ego misi pueros meos prophetas ad vos, quos acceptos interfecistis, et laniastis corpora eorum, quorum sanguinem exquiram, dicit Dominus. 4. *Esdr*. 1. 32.

Manus effnndentes innoxium sangninem, *odit Deus*. *Prov*. 6. 17.

Hominem, qui calnmniatur animae sanguinem, si nsque ad lacnm fugerit, nemo sustinet. *Ibid*. 28. 17.

Ecce enim Dominns egredietur de loco suo, ut visitet iniqnitatem habitatoris terrae contra eum: et revelabit terra sanguinem snum, et non operiet ultra interfectos suos. *Isa*. 26. 21.

Advenæ, et pupillo, et viduæ non feceritis calumniam, nec sangninem innocentem effuderitis in loco hoc. *Jerem*. 7. 6. *Idem repetitur c*. 22. 3.

In sangnine tuo (*Jerusalem*) quia te effusus est, deliquisti: et in idolis tuis, quae fecisti, polluta es: et appropinquare fecisti dies tuos, et addnxisti tempus annorum tuorum: propterea dedi te opprobrium Gentibus, et irrisionem universis terris. *Ezech*. 22. 4. *Vide v*. 12.

Et salvatns est sanguis innoxius in die illa. *Dan*. 13.62. *Vide v*. 53. *Item Exod*. 23. 7.

Ideo ecce ego mitto ad vos prophetas, et sapientes, et scribas, et ex illis occidetis, et crucifigetis, et ex eis flagellabitis in Synagogis vestris, et persequemini de civitate in civitatem: ut veniat super vos omnis sanguis justus, qui effusus est super terram, a sanguine Abel justi usque ad sanguinem Zachariae filii Barachiae, quem occidistis inter templum et altare, etc. *Matth*. 23. 34. 35. 37. *Vide Gen*. 4. 8. *Idem habetur verbatim Luc*. 11. 50. 51. *et c*. 13. 34. *Item Apoc*. 6. 10.

Et in ea (*Babylone*) sanguis prophetarum, et sanctorum inventus est, et omnium, qni interfecti sunt in terra. *Apoc*. 18. 24.

Sanguine Christi empti sumus.

Attendite vobis, et universo gregi, in quo vos Spiritus Sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei, quam acquisivit sanguine suo. *Actor*. 20.28.

Empti enim estis pretio magno. Glorificate, et portate Deum in corpore vestro. 1. *Cor.* 6. 20.

Pretio empti estis, nolite fieri servi hominum. *Ibid.* 7. 23.

Scientes quod non corruptibilibus auro vel argento redempti estis — sed pretioso sanguine quasi agni immaculati Christi, et incontaminati. 1. *Petr.* 1. 18. 19. *Vide Hebr.* 9. 14. *Item* 1. *Joan.* 1. 7.

Dignus es, Domine, accipere librum, et aperire signacula ejus: quoniam occisus es, et redemisti nos Deo in sanguine tuo ex omni tribu, et lingua, et populo, et natione, etc. *Apoc.* 5. 9. *Vide c.* 1. 5.

SAPIENTIA.

(*Vide Thesaurum Patrum.*)

Sapientia vera quae.

Ecce timor Domini, ipsa est sapientia: et recedere a malo, intelligentia. *Job* 28. 28.

Quis sapiens, et custodiet haec? et intelliget misericordias Domini? *Psal.* 106. 43.

Initium sapientiæ timor Domini. *Psal.* 110. 10. *Item Prov.* 1. 7. *et c.* 9. 10. *Item Eccli.* 1. 16. *et c.* 19. 18.

Qui custodit legem, filius sapiens est. *Prov.* 28. 7.

Cor sapientis intelligitur in sapientia, et auris bona audiet cum omni concupiscentia sapientiam. Sapiens cor et intelligibile abstinebit se a peccatis, et in operibus justitiae successus habebit. *Eccli.* 3. 31. 32.

Quae autem desursum est sapientia, primum quidem pudica est, deinde pacifica, modesta, suadibilis, bonis consentiens, plena misericordia, et fructibus bonis, etc. *Jacob* 3. 17. *Vide et v.* 13. 15.

Sapientiae divinae origo, proprietas, laus, et utilitas.

Hæc est enim vestra sapientia, et intellectus coram populis, ut audientes universa præcepta haec, dicant: En populus sapiens, et intelligens, gens magna, etc. *Deut.* 4. 6.

Custodite ergo verba pacti hujus, et implete ea: ut intelligatis universa, quae facitis. *Ibid.* 29. 9.

Unde ergo sapientia venit? et quis est locus intelligentiae? Abscondita est ab oculis omnium viventium, volucres quoque coeli latet, etc. *Job* 28. 20 21. Et dixit homini: Ecce timor Domini ipsa est sapientia: et recedere a malo, intelligentia. *v.* 28. *Vide v.* 12. *imo ab hoc versu usque ad finem.*

Sperabam enim, quod aetas prolixior loqueretur, et annorum multitudo doceret sapientiam. *Ibid.* 32. 7. *Vide versus sequentes.*

Utilior est sapientia cum divitiis, et magis prodest videntibus solem. Sicut enim protegit sapientia, sic protegit pecunia hoc autem plus habet eruditio

et sapientia, quod vitam tribuunt possessori suo. *Eccles.* 7. 12. 13. *Vide v.* 20. *et* 26. *Item c.* 8. 1.

Hanc quoque sub sole vidi sapientiam, et probavi maximam: Civitas parva, et pauci in ea viri: venit contra eam rex magnus, et vallavit eam: extruxitque munitiones per gyrum, et perfecta est obsidio. Inventusque est in ea vir pauper et sapiens, et liberavit urbem per sapientiam suam, et nullus deinceps recordatus est hominis illius pauperis: et dicebam ego, meliorem esse sapientiam fortitudine, etc. *Ibid.* 9. 13. *Vide reliqua verba hujus capitis.*

Clara est: et quae nunquam marcescit sapientia, et facile videtur ab his, qui diligunt eam, etc. *Sap.* 6. 13. Cogitare ergo de illa, sensus est consummatus: et qui vigilaverit propter illam, cito securus erit. *Ibid.* 16. *Vide totum caput. Item c.* 1. 6.

Cum unus sit omnibus introitus ad vitam, et similis exitus, prae omnibus eligenda est sapientia, afferens secum cuncta bona, habens spiritum intelligentiae multiplicem; et quae hic mirum in modum extollitur, quamque abunde auctor fuerat consecutus. Ibid. c. 7. *per totum.*

Cum sapientiam comitentur omnia desiderabilia, summe ambienda est, et a Deo petenda, a quo solo datur continentia. Ibid. c. 8. *per tot. Vide et c.* 9. *per totum.*

Commendatur sapientia, quod servaverit, et a malis liberaverit Adam, Noe, Abraham, Lot, Jacob, Joseph, Moysen, per quem filios Israel de Ægypto duxit per mare rubrum, demersis in eo Ægyptiis. Ibid. c. 10. *per totum.*

Sapientia incomprehensibilis, et in creaturis relucens, ab aeterno originem a solo Deo trahit, quam dat diligentibus ac timentibus ipsum. Nam timor Domini, qui hoc capite multipliciter commendatur, non solum sapientiam, sed et reliquas secum affert virtutes: simplici autem corde ad Deum accedendum est. Eccli. c. 1. *per totum. Vide c.* 4. *v.* 12. 28.

Omnis sapientia a Domino Deo est, et cum illo fuit semper, et est ante aevum. *Ibid.* 1. 1. Initium sapientiae, timor Domini, etc. *v.* 16. *Et c.* 24. *toto capite enumerantur sapientiae laudes, et origo describitur.*

Sapientia filiis suis vitam inspirat, etc. Et qui illam diligit, diligit vitam, etc. *Ib.* 4. 12. 13. *Vide versus sequentes, et v.* 28. 29. *Item c.* 11. 1. 15.

Qui custodit justitiam, continebit sensum ejus. Consummatio timoris Dei, sapientia et sensus. *Ibid.* 21. 12. 13. *Vide v.* 15. 16.

Sapientiam ejus (*viri sapientis*) enarrabunt Gentes, et laudem ejus enuntiabit Ecclesia. *Ibid.* 39. 14. *Vide v.* 1. *et* 12.

Confusi sunt sapientes, perterriti et capti sunt: verbum enim Domini projecerunt, et sapientia nulla est in eis. *Jerem.* 8. 9.

Ego enim dabo vobis os, et sapientiam, cui non poterunt resistere, et contradicere omnes adversarii vestri. *Luc. c.* 21. 15.

O altitudo divitiarum sapientiae et scientiae Dei: quam incomprehensibilia sunt judicia ejus, et investigabiles viae ejus! *Rom.* 11. 33.

Non enim misit me Christus baptizare, sed evangelizare: non in sapientia verbi, ut non evacuetur crux Christi. 1. *Cor.* 1. 17. *Vide v.* 19. *et seq.*

Sapientiam autem loquimur inter perfectos: sapientiam vero non hujus saeculi, neque principum hujus saeculi, qui destruuntur: sed loquimur Dei sapientiam in mysterio, quae abscondita est, etc. *Ibid.* 2. 6. 7. Nobis autem revelavit Deus per Spiritum suum. Spiritus enim omnia scrutatur, etiam profunda Dei. *v.* 10. *Vide et v.* 1. 4. 5.

Sapientia enim hujus mundi stultitia est apud Deum. Scriptum est enim: Comprehendam sapientes in astutia eorum. *Ibid.* 3. 19. *Vide v.* 20.

In quo (*Christo*) sunt omnes thesauri sapientiæ, et scientiae absconditi. *Coloss.* 2. 3.

Si quis autem vestrum indiget sapientia, postulet a Deo, qui dat omnibus affluenter, et non improperat: et dabitur ei. *Jac.* 1. 5. *Vide c.* 3. 13. *et seq. usque ad finem capitis.*

Sapientia vera a Deo acquiritur.

Et qui appropinquant pedibus ejus (*Dei*), accipient de doctrina illius. *Deut.* 33. 3.

Quia postulasti verbum hoc (*ait Deus Salomonis*), et non petisti tibi dies multos, nec divitias, aut animas inimicorum tuorum: sed postulasti tibi sapientiam ad discernendum judicium: ecce feci tibi secundum sermones tuos, etc. 3. *Reg.* 3. 11. 12. *Vide c.* 4. 29. 30. 31. *Item* 2. *Par.* 1. *v.* 10. 11. 12.

Sapientia vero ubi invenitur? et quis est locus intelligentiæ? Nescit homo pretium ejus, nec invenitur in terra suaviter viventium. *Job* 28. 12. 13. Trahitur autem sapientia de occultis. *v.* 18. *Vide totum caput.*

Quoniam non cognovi litteraturam — Deus, docuisti me a juventute mea. *Psal.* 70. 15. 17.

Super inimicos meos prudentem me fecisti. *Psal.* 118. 98.

Timor Domini, principium sapientiae. *Prov.* 1. 7. *Item*

Psal. 110. 10. *Eccli.* 1. 16. *et c.* 19. 18.

Fili mi: si susceperis sermones meos, et mandata mea absconderis penes te, ut audiat sapientiam auris tua: inclina cor tuum ad cognoscendam prudentiam. Si enim sapientiam invocaveris, et inclinaveris cor tuum prudentiae: si quaesieris enim quasi pecuniam, et sicut thesauros effoderis illam: tunc intelliges timorem Domini, et scientiam Dei invenies: quia Dominus dat sapientiam: et ex ore ejus prudentia, et scientia. *Ibidem* 2. 1. *et sequentes. Vide versum* 10. *et caput* 7. 4.

Principium sapientiæ, timor Domini. *Ibid.* 9. 10. *Vide tot. caput. Item c.* 8. *per totum.*

Si retusum fuerit ferrum, et hoc non ut prius, sed hebetatum fuerit, multo labore exacuetur, et post industriam sequetur sapientia. *Eccles.* 10. 10. *Vide v.* 1. *Item c.* 7. 20. *c.* 8. 1. *c.* 9. 18.

Quoniam in malevolam animam non introibit sapientia, nec habitabit in corpore subdito peccatis. *Sap.* 1. 4. *Vide v.* 6.

Clara est, et quae nunquam marcescit sapientia, et facile videtur ab his, qui diligunt eam et invenitur ab his, qui quaerunt illam. Praeoccupat qui se concupiscunt, ut illis se prior ostendat, etc. *Ibid.* 6.13. 14. *Vide totum caput.*

Propter hoc optavi, et datus est mihi sensus: et invocavi, et venit in me spiritus sapientiae, etc. *Ibid.* 7. 7. Et cum sit una, omnia potest: et in se permanens, omnia innovat: et per nationes in animas sanctas se transfert, etc. *v.* 27. *Vide totum caput. Item capita* 8. 9. 10. 11.

Omnis sapientia a Domino Deo est, et cum illo fuit semper, et est ante aevum. *Eccli.* 1. 1. Et effudit illam super omnia opera sua, et super omnem carnem secundum datum suum, et praebuit illam diligentibus se. *v.* 10. Fili, concupiscens sapientiam, conserva justitiam, et Deus praebebit illam tibi, etc. *v.* 33. *Vide totum caput.*

Si inclinaveris aurem tuam, excipies doctrinam: et si dilexeris audire, sapiens eris. *Ibid.* 6. 34. *Vide v.* 35.

Non erudietur, qui non est sapiens in bono. *Ibid.* 21. 14. *Vide v.* 15.

Sapientia scribae in tempore vacuitatis, et qui minoratur actu, sapientiam percipiet: qua sapientia replebitur, etc. *Ibid.* 38. 25.

Sapientiam omnium antiquorum exquiret sapiens, et in prophetis vacabit. Narrationem virorum nominatorum conservabit, et in versutias parabolarum simul introibit. *Ibid.* 39. 1. 2. *Vide versus* 12. *et* 14.

Omnia autem Dominus fecit, et pie agentibus dedit sapientiam. *Ibid.* 43. 37.

Ego Dominus Deus tuus, docens te utilia, etc. *Isa.* 48. 17.

Quis ascendit in coelum, et accepit eam (*sapientiam*), et eduxit eam de nudibus? Quis transfretavit mare, et invenit illam? — Non est qui possit scire vias ejus, etc. *Baruch* 3. 29. *seq. Vide v.* 23. 28.

Sit nomen Domini benedictum a sæculo et usque in saeculum: quia sapientia et fortitudo ejus sunt, etc. *Dan.* 2. 20. Ipse revelat profunda, et abscondita, et novit in tenebris constituta: et lux cum eo est. *v.* 22. *Vide v.* 21. 23.

Confiteor tibi, Pater, Domine coeli et terræ, quia abscondisti haec a sapientibus, et prudentibus, et revelasti ea parvulis. *Matth.* 11. 25. *Item Luc.* 10. 21.

Si quis autem vestrum indiget sapientia, postulet a Deo, — et dabitur ei. *Jac.* 1.5. *Vide c.* 3. 13. *usque ad finem capitis.*

A stulto despicitur.

Sapientiam atque doctrinam stulti despiciunt. *Prov.* 1. 7.

Sapientiam enim et disciplinam qui abjicit, infelix est, etc. *Sap.* 3. 11.

Quam aspera est nimium sapientia indoctis hominibus! et non permanebit in illa excors. *Eccli.* 6. 21. *Vide v.* 23. *et seq.*

Non est enim populus sapiens, propterea non miserebitur ejus, qui fecit eum, etc. *Isa.* 27. 11.

Et populus non intelligens, vapulabit. *Osee* 4. 14.

A bono exquiritur, quia ordinatur ad Deum.

Hæc est enim vestra sapientia, et intellectus coram populis, ut audientes universa praecepta haec, dicant: En populus, sapiens et intelligens, gens magna. *Deut.* 4. 6.

Et dixit (*Deus*) homini: Ecce timor Domini, ipsa est sapientia: et recedere a malo, intelligentia. *Job* 28. 28.

Habe fiduciam in Domino ex toto corde tuo, et ne innitaris prudentiae tuae. *Prov.* 3. 5.

Sapiens timet, et declinat a malo. *Ibid.* 14. 16.

Qui de luce vigilaverit ad illam (*sapientiam*), non laborabit: assidentem enim illam foribus suis inveniet, etc. *Sap.* 6. 15. *Vide totum caput.*

Neminem enim diligit Deus, nisi eum, qui cum sapientia inhabitat. Est enim haec speciosior sole, etc. *Ibid.*7.28.29.

Initium sapientiae,timor Domini.*Eccli.* 1. 16. (*Item Psal.* 110. 10. *Prov.* 1. 7. *et c.* 9. 10.) Radix sapientiae est timere Deum, et rami illius longævi. *v.* 25. Sapientia enim et

disciplina, timor Domini. *v.* 34. *Vide totum caput.*

Beatus vir, qui in sapientia morabitur, etc. *Ibid.* 14. 22. *Vide versus sequentes.*

Et non est sapientia, nequitiae disciplina: et non est cogitatus peccatorum, prudentia. *Ibid.* 19. 19.

Consummatio timoris Dei, sapientia et sensus. *Ibid.* 21. 13. *Vide v.* 14. *et seq.*

Sapiens non odit mandata et justitias. *Ibid.* 33. 2.

Cor suum tradet (*sapiens*) ad vigilandum diliculo ad Dominum, qui fecit illum, et in conspectu Altissimi deprecabitur. — Si enim Dominus magnus voluerit, spiritu intelligentiae replebit illum; et ipse tanquam imbres mittet eloquia sapientiae suae, et in oratione confitebitur Domino. *Ibidem* 39. 6. 8. 9. *Vide versus seq.*

Videte itaque, fratres, quomodo caute ambuletis: non quasi insipientes, sed ut sapientes: redimentes tempus, quoniam dies mali sunt. *Ephes.* 5. 15. 16. *Vide Coloss.* 4. 5.

Estote itaque prudentes, et vigilate in orationibus. 1. *Petr.* 4. 7.

Erga se ipsum.

Ne sis sapiens apud temetipsum. *Prov.* 3. 7.

Sapientia callidi, est intelligere viam suam: et imprudentia stultorum errans. *Ibid.* 14. 8.

In facie prudentis lucet sapientia. *Ibid.* 17. 24.

Scientia sapientis tanquam inundatio abundabit, etc. *Eccl.* 21. 16. *Vide c.* 27. 12.

Dico enim per gratiam, quæ data est mihi, etc. Non plus sapere quam oportet sapere, sed sapere ad sobrietatem. *Rom.* 12. 3. Nolite esse prudentes apud vosmetipsos. *v.* 16.

Volo vos sapientes esse in bono, et simplices in malo. *Ibid.* 16. 19.

Si quis videtur inter vos sapiens esse in hoc saeculo, stultus fiat, ut sit sapiens. 1. *Cor.* 3. 18. *Vide v.* 19. 20.

Erga proximum verbo.

Stude sapientiae, fili mi, et laetifica cor meum, ut possis exprobranti respondere sermonem. *Prov.* 27. 11.

Tempus et responsionem cor sapientis intelligit. *Eccles.* 8. 5.

Verba oris sapientis, gratia. *Ibid.* 10. 12.

In lingua enim sapientia dignoscitur: et sensus, et scientia et docrina in verbo sensati. *Eccli.* 4. 29.

Sapiens in verbis se ipsum amabilem facit. *Ibid.* 20. 13. Sapiens in verbis producet se ipsum, et homo prudens placebit magnatis. *v.* 29. Sapientia absconsa, et thesaurus invisus: quae utilitas in utrisque? Melior est qui celat insipientiam suam, quam homo qui abscondit sapientiam suam. *v.* 32. 33.

Os prudentis quaeritur in ecclesia, et verba illius cogitabunt iu cordibus suis. *Eccli.* 21. 20. *Vide v.* 16.

Vir sapiens plebem suam erudit, et fructus sensus illius fideles sunt. Vir sapiens implebitur benedictionibus, et videntes illum, laudabunt. *Ibid.* 37. 26. 27. *Vide vers.* 29.

Gratias ago Deo meo—quod in omnibus divites facti estis in illo, in omni verbo, et in omni scientia. 1. *Cor.* 1. 4. 5.

Opere.

Sapiens corde praecepta suscipit. *Prov.* 10. 8.

Via stulti recta iu oculis ejus; qui autem sapiens est, audit consilia. *Ibid.* 12. 15.

Sapientia hominis lucet in vultu ejus. *Eccles.* 8. 1. *Vide c.* 2. 14. *Item Prov.* 17. 24.

Homo sapiens iu omnibus metuet, et in diebus delictorum attendet ab inertia. Omnis astutus agnoscit sapientiam, et invenienti eam dabit confessionem. *Eccli.* 18. 27. 28.

Disciplinam iu pace conservate, filii, etc. *Ibid.* 41. 17. *Vide totum versum, et cap.* 18. *Item c.* 20. 32. 33.

Qui sapiens, et disciplinatus inter vos?ostendet ex bona conversatione operationem suam in mansuetudine sapientiae. *Jac.* 3. 13. *Vide et versus sequentes, usque ad finem capitis.*

Decorat in bonis.

Beatus homo, qui invenit sapientiam, et qui affluit prudentia: melior est acquisitio ejus negotiatione argenti et auri; primi et purissimi fructus ejus: pretiosior est cunctis opibus: et omnia quae desiderantur, huic non valent comparari. *Prov.* 3. 13. 14. 15. *Vide et versus sequentes.*

Si sapiens fueris, tibimetipsi eris. *Ibid.* 9. 12. *Vide totum caput.*

Hoc autem plus habet eruditio et sapientia, quod vitam tribuunt possessori suo. *Eccles.* 7. 13. *Vide totum caput.*

Super salutem et speciem dilexi illam (*sapientiam*), et proposui pro luce habere illam: quoniam inextinguibile est lumen illius. Venerunt autem mihi omnia bona pariter cum illa, et innumerabilis honestas per manus illius, etc. *Sap.* 7. 10. 11. *Vide totum caput.*

Mitte illam (*sapientiam, Domine*) de coelis sanctis tuis, et a sede magnitudinis tuae, ut mecum sit et mecum laboret, ut sciam quid acceptum sit apud te. Scit enim illa omnia, et intelligit, et deducet me in operibus meis sobrie, et custodiet me in sua potentia, etc. *Ibid.* 9. 10. 11. *Vide v.* 19.

Ornamentum aureum prudenti doctrina, et quasi brachiale in brachio dextro. *Eccli.* 21. 24.

Est sapiens, animae suæ sapiens: et fructus sensus illius laudabilis. *Ibid.* 37. *v.* 25. Sapiens in populo haereditabit honorem, et nomen illius erit vivens in aeternum. *v.* 29. *Vide v.* 26. *et* 27.

In bonis naturae.

Qui autem me audierit, absque terrore requiescet, et abundantia perfruetur, timore malorum sublato. *Prov.* 1. 33.

Si intraverit sapientia cor tuum, et scientia animae tuae placuerit: consilium custodiet te, et prudentia servabit te, ut eruaris a via mala, et ab homine, qui perversa loquitur. *Ibid.* 2. 10. *et seq.*

Gloriam sapientes possidebunt. *Ibid.* 3. 35.

Melior est enim sapientia cunctis (*opibus*) pretiosissimis: et omne desiderabile ei non potest comparari. *Ibid.* 8. 11. *Vide c.* 3. 15.

Vir sapiens, fortis est: et vir doctus, robustus et validus. *Ibid.* 24. 5.

Utilior est sapientia cum divitiis, et magis prodest videntibus solem. *Eccles.* 7. 12. Sapientia confortavit sapientem super decem principes civitatis. *v.* 20. *Vide v.* 13.

Et si divitiae appetuntur in vita, quid sapientia locupletius, quæ operatur omnia? *Sap.* 8.5. Habebo propter hanc claritatem ad turbas, et honorem apud seniores juvenis. *v.*10. *Vide tot.c.*

Sapientia mundi hujus vana, et stultitia mera, ideoque fugienda.

Deus, qui apprehendit sapientes in astutia eorum, et consilium pravorum dissipat. *Job* 5. 13.

Ne sis sapiens apud temetipsum: time Deum, et recede a malo. *Prov.* 3. 7.

Ego sum Dominus, — irrita faciens signa divinorum, et ariolos in furorem vertens: convertens sapientes retrorsum: et scientiam eorum stultam faciens. *Isa.* 44. 24. 25.

Quia stultus populus meus me non cognovit: filii insipientes sunt, et vecordes: sapientes sunt ut faciant mala: bene autem facere nescierunt. *Jerem.* 4. 22.

Fratres, — non sitis vobis ipsis sapientes, *sed Deo. Rom.* 11. 25.

Non plus sapere, quam oportet sapere, sed sapere ad sobrietatem: et unicuique sicut Deus divisit mensuram fidei. *Ibid.* 12. 3. Non alta sapientes, sed humilibus consentientes, etc. *v.* 16.

Et sermo meus (*inquit Paulus*), et praedicatio mea non in persuasibilibus humanae sapientiae verbis, sed in ostensione spiritus et virtutis: ut fides vestra non sit in sapientia hominum, sed in virtute Dei. Sapientiam autem loquimur inter perfectos: sapientiam vero

non hujus saeculi, neque principum hujus saeculi, qui destruuntur, etc. 1. *Cor.* 2. 4. *et seq. Vide et v.* 7.

Sapientia enim hujus mundi, stultitia est apud Deum. *Ibid.* 3. 19. *Vide totum versum, et v.* 20. *Item Job* 5. 13.

In simplicitate cordis (*inquit Paulus*) et sinceritate Dei, et non in sapientia carnali, sed in gratia Dei, conversati sumus in hoc mundo : abundantius autem ad vos. 2. *Cor.* 1. 12.

Non est enim ista sapientia (*scil. mundi*) desursum descendens, sed terrena, animalis, diabolica. *Jac.* 3. 15. *Vide ibidem egregiam differentiam inter sapientiam terrenam et cœlestem.*

Sapientia mala, sive mundana, Deum provocat.

Melior est homo, qui minuitur sapientia, et deficiens sensu in timore (*Dei*), quam qui abundat sensu, et transgreditur legem Altissimi. *Eccli.* 19. 21.

Vae qui sapientes estis in oculis vestris, et coram vobis metipsis prudentes. *Isa.* 5. 21.

Claudet (*Dominus*) oculos vestros, prophetas, et principes vestros, qui vident visiones, operiet. *Ibid.* 29. 10. *Vide v.* 14. *Item Abd. v.* 8.

Qui dat secretorum scrutatores quasi non sint. *Ibid.* 40. 23.

• Et fiduciam habuisti (*Babylon*) in malitia tua, et dixisti : Non est qui videat me : Sapientia tua et scientia tua haec decepit te. *Ibid.* 47. 10.

Quomodo dicitis : Sapientes nos sumus, et lex Domini nobiscum est. *Jer.* 8. 8. *Vide v.* 9. *et c.* 49. 7. *Item Ezech.* 28. 4. 5.

Non alta sapientes, sed humilibus consentientes, etc. *Rom.* 12. 16.

Perdam sapientiam sapientium, et prudentiam prudentium reprobabo. — Nonne stultam fecit Deus sapientiam hujus mundi ? Nam quia in Dei sapientia non cognovit mundus per sapientiam Deum ; placuit Deo per stultitiam praedicationis salvos facere credentes. 1. *Cor.* 1. 19. *et seq.*

Peccatum multiplicat.

Et non est sapientia nequitiæ disciplina : et non est cogitatus (*bonus*) peccatorum prudentia. Est nequitia, et in ipsa execratio: et est insipiens, qui minuitur sapientia. — Est solertia certa, et ipsa iniqua. *Eccli.* 19. 19. *et seq.*

Sapientes sunt, ut faciant mala : bene autem facere nescierunt. *Jer.* 4. 22.

Dicentes enim se esse sapientes, stulti facti sunt. *Rom.* 1. 22.

Nam prudentia carnis mors est : prudentia autem spiritus, vita et pax. Quoniam sapientia

carnis inimica est Deo: legi enim Dei non est subjecta: nec enim potest. *Ibid.* 8. 6. 7.

Scientia inflat, caritas vero ædificat. Si quis autem se existimat scire aliquid, nondum cognovit, quemadmodum oporteat eum scire. 1. *Cor.* 8. 1. 2.

Proximum molestat.

Sic Achitophel consilia contra David dedit Absaloni: cum dixit: Ingredere ad concubinas patris tui, quas dimisit ad custodiendam domum: ut cum audierit omnis Israel, quod foedaveris patrem tuum, roborentur tecum manus eorum. 2. *Reg.* 16. 21.

Filii hujus sæculi prudentiores filiis lucis in generatione sua sunt. *Luc.* 16. 8.

Quod si zelum amarum habetis, et contentiones sint in cordibus vestris: nolite gloriari, et mendaces esse adversus veritatem. *Jac.* 3. 14. *Vide versus sequentes.*

Ipsum hominem infamat.

Vidisti hominem sapientem sibi videri? magis illo spem habebit insipiens. *Prov.* 26. 12.

Sapiens sibi videtur vir dives: pauper autem prudens scrutabitur eum. *Ibid.* 28. 11.

Non erudietur, qui non est sapiens in bono. Est autem sapientia, quæ abundat in malo. *Eccli.* 21. 14. 15.

Stultus factus est omnis homo a scientia. *Jer.* 51. 17.

Sapientia enim hujus mundi, stultitia est apud Deum, etc. 1. *Cor.* 3. 19. *Vide totum versum, et v.* 20.

Satisfactio. Vide *Poenitentia.*

SCANDALUM.

Vide et MALUM EXEMPLUM *et Thesaurum Patrum.*

Scandalum seu offendiculum proximo, nec in vita, nec in doctrina ponendum.

Heva gravius punitur a Deo, quam Adam, quia ipsa induxit Adam ad peccandum. Gen. 3. 16. *Vide et v.* 6.

Si sacerdos, qui unctus est, peccaverit, delinquere faciens populum, offeret pro peccato suo vitulum immaculatum Domino. *Lev.* 4. 3. *Vide Num.* 31. 15. 16.

Imperat Deus Israelitis, ut Amalecitas delerent de terra, quia illos voluerunt impedire ab ingressu terrae promissae. Deut. 25. 17. *et seq. Confer. Exod.* 17. 8.

Et erat ergo peccatum puerorum (*filiorum Heli*) grande nimis coram Domino: quia retrahebant homines a sacrificio Domini: *hinc tam graviter postea a Deo punitur.* 1. *Reg.* 2. 17. *Vide v.* 34. *et c.* 4. 11.

Verumtamen, quoniam blasphemare fecisti inimicos Domini, propter verbum hoc, filius qui natus est tibi, morte morietur (*inquit Nathan ad regem David*). 2. *Reg.* 12. 14.

Jeroboam, qui erexit idola, peccare fecit Israel: hinc de illo dicitur: *quod* operatus *sit* mala, super omnes, qui fuerunt ante *eum*: *et horribiles poenae per Ahiam Prophetam a Deo illi denuntiantur*. 3. *Reg*. 14. 9. *Confer*. *c*. 12.28.*et seq*.

Qui decipit justos in via mala, in interitu suo corruet: et simplices possidebunt bona ejus. *Prov*. 28. 10.

Eleazarus noluit simulare, quod comederet carnem prohibitam: Non enim aetati nostrae dignum est, inquit, fingere, ut multi adolescentium, arbitrantes, Eleazarum nonaginta annorum transiisse ad vitam alienigenarum: et ipsi propter meam simulationem — decipiantur, etc. 2. *Mach*. 6. 24. 25.

Petrus, cum prohibere vellet Christum a passione sua et morte, audivit a Christo: Vade post me, Satana, scandalum es mihi. *Matth*. 16. 23. *Item Marc*. 8. 33.

Ut autem non scandalizemus eos, vade (*Petre*) ad mare, et mitte hamum: et eum piscem, qui primus ascenderit, tolle, et aperto ore ejus, invenies staterem: illum sumens, da eis pro me et te. *Ibid*. 17. 26.

Qui autem scandalizaverit unum de pusillis istis, qui in me credunt, expedit ei, ut suspendatur mola asinaria in collo ejus, et demergatur in profundum maris. *Ibid*. 18. 6.

Et quisquis scandalizaverit unum ex his pusillis credentibus in me: bonum est ei magis si circumdaretur mola asinaria in collo ejus, et in mare mitteretur. *Marc*. 9. 41. *Vide c*. 4. 17.

Impossibile est, ut non veniant scandala: vae autem illi, per quem veniunt, etc. *Luc*. 17. 1. *Vide v*. 2. *Item Joan*. 16. 1.

Infirmum autem in fide assumite, non in disceptationibus cogitationum etc. *Roman*. 14. 1. Non ergo amplius invicem judicemus: sed hoc judicate magis, ne ponatis offendiculum fratri, vel scandalum. *v*. 13. Si enim propter cibum frater tuus contristatur: jam non secundum caritatem ambulas. *v*. 15. *Vide v*. 21.

Paulus, ait quod quanquam idolothytis vesci non sit ex se illicitum, cum idolum nullius sit efficaciae aut potestatis; *non sunt tamen illa edenda aut repugnante conscientia, aut cum infirmorum offendiculo*: *neque ea edere aut non edere, hominem efficit meliorem*. 1. *Cor*. *c*. 8. *per totam*. *Vide praecipue v*. 13. *ubi ait*: Quapropter si esca scandalizat fratrem meum: non manducabo carnem in aeternum, ne fratrem meum scandalizem.

Sine offensione estote Judaeis, et Gentibus, et Ecclesiæ Dei, etc. *Ibid*. 10. 32.

Nemini dantes ullam offen-

sionem, ut non vituperetur ministerium nostrum. 2. *Cor.* 6. 3.

Ab omni specie mala abstinete vos. 1. *Thess.* 5. 22.

Quidquid nos scandalizat, vitemus.

Cave, ne umquam cum habitatoribus terrae illius (*gentilium*) jungas amicitias, quae sint tibi in ruinam. *Exod.* 34. 12. *Vide c.* 23. 32. 33.

Nulla cum gentibus societas contrahenda. Deut. c. 7. Percuties eas usque ad interuecionem. Non inibis cum eis foedus, nec misereberis earum. *v.* 2. Non parcet eis oculus tuus, nec servies diis eorum, ne sint in ruinam tui. *v.* 16. *Vide v.* 25. 26.

Pseudopropheta a Deo avertens, occidi debet, quantumvis propinquus sit vel amicus; imo et urbs vastari debet funditus, cujus habitatores id facere conati fuerint. Ibid. c. 13.

Mathathias videns Judaeum publice immolantem idolis, insiliens trucidavit eum super aram, *ut hoc scandalum tolleret* 1. *Mach.* 2. 23. 24.

Quod si oculus tuus dexter scandalizat te, erue eum, et projice abs te: expedit enim tibi, ut pereat unum membrorum tuorum, quam totum corpus tuum mittatur in gehennam. Et si dextra manus tua scandalizat te, abscide eam, et projice abs te: expedit enim tibi, ut pereat unum membrorum, etc. *Matth.* 5. 29. 30. *Item c.* 18. 8. 9.

Et quisquis scandalizaverit unum ex his pusillis credentibus in me: bonum est ei magis si circumdaretur mola asinaria collo ejus, et in mare mitteretur. Et si scandalizaverit te manus tua, abscide illam: bonum est tibi debilem introire in vitam, etc. *Marc.* 9. 41. 42. *Vide v.* 44. 46.

Rogo autem vos, fratres, ut observetis eos, qui dissensiones et offendicula, praeter doctrinam, quam vos didicistis, faciunt; et declinate ab illis. *Rom.* 16. 17.

Scandali Pharisaici, sive accepti, exempla.

Et ecce offerebant ei (*Christo*) paralyticum, jacentem in lecto. Et videns Jesus fidem illorum, dixit paralytico: Confide, fili, remittuntur tibi peccata tua. Et ecce quidam de Scribis dixerunt intra se: Hic blasphemat. *Matth.* 9. 2. 3. *Item Marc.* 2. 3. *et seq. Luc.* 5. 18. *et seq.*

Et factum est, discumbente eo (*Jesu*) in domo, ecce multi publicani et peccatores venientes, discumbebant cum Jesu et discipulis ejus. Et videntes Pharisaei, dicebant discipulis ejus: Quare cum publicanis et peccatoribus manducat Magister vester. *Ibid. v.* 10. 11.

Vide Marc. 2. 16. *Luc.* 5. 30. *et c.* 15. 2.

Nazaraei scandalizabantur in eo (*Jesu* , *quod esset fabri filius* , *etc. Ibid.* 13. 57. *Item Marc.* 6. 3. *Joan.* 6. 42.

Tunc accedentes discipuli ejus, dixerunt ei (*Jesu*) : Scis, quia Pharisaei , audito verbo hoc , scandalizati sunt ? etc. *Ibid.* 15. 12. *Vide c.* 26. 31. 33. *Item Marc.* 14. 27. 29.

Et beatus est (*inquit Jesus*) quicumque non fuerit scandalizatus in me. *Luc.* 7. 23. *Item Matth.* 11. 6. *Vide Joan.* 16.1.

Scandalizati sunt Judaei in Jesu , quia dicebat carnem suam esse cibum et sanguinem suum potum. Joan. 6. 62.

Vide scandali Pharisaici egregium exemplum, *Luc.* 7.39. *Joan.* 7. 43. *Item c.* 8. 44. *Actor.* 4. 2. *c.* 11. 2. *c.* 13. 45. *c.* 28. 29.

SCORTATIO.

Scortationis mala. Vide *Fornicatio.*

Scortationis damnatio et poena.

Si in puella nupta non invenitur virginitas , ejicient eam extra fores domus patris sui, et lapidibus obruent viri civitatis illius , et morietur : quoniam fecit nefas in Israel , ut fornicaretur in domo patris sui. *Deut.* 22. 21. *Vide Jerem.* 29. 23. *Ezech.* 22. 11,1. *Cor.* 5. 9.

Non erit meretrix de filiabus Israel , nec scortator de filiis Israel, etc. *Ibid.* 23. 17. *Vide et Exod.* 20. 14. *Luc.* 18. 20. *Jac.* 2. 11.

Pedes ejus (*meretricis*) descendunt in mortem, et ad inferos gressus illius penetrant. *Prov.* 5. 5. *per totum. Vide item c.* 6. 24. *et seq. et c.* 7. 5. *per totum* , *et c.* 31. 3.

Ego judico (*ait Jacobus*) non inquietari eos, qui ex Gentibus convertuntur ad Deum ; sed scribere ad eos , ut abstineant se a — fornicatione. *Actor.*15.19.20. *Vide Rom.1.19.*

Sicut in die honeste ambulemus : non in comessationibus, et in ebrietatibus , non in cubilibus, et impudicitiis, etc. *Rom.* 13. 13.

Neque fornicarii , etc. , regnum Dei possidebunt. 1.*Cor.* 6. 9. 10. Nescitis , quoniam corpora vestra membra sunt Christi ? Tollens ergo membra Christi , faciam membra meretricis ? absit. — Fugite fornicationem , etc. *v.* 15. 18.

Neque fornicemur , sicut quidam ex ipsis fornicati sunt, et ceciderunt una die viginti tria millia *Ibid.* 10. 8. *Vide* 2. *Cor.* 12. 21.

Manifesta sunt autem opera carnis : quae sunt fornicatio , immunditia , impudicitia , luxuria , etc. *Gal.* 5. 19. *Vide Coloss.* 3. 5.

Hoc autem scitote intelligentes, quod omnis fornicator — non habet haereditatem in regno Christi et Dei. *Ephes.* 5. 5. *Vide v.* 3.

Haec est enim voluntas Dei, sanctificatio vestra: ut abstineatis vos a fornicatione: ut sciat unusquisque vestrum vas suum possidere in sanctificatione et honore: non in passione desiderii, sicut et Gentes, quae ignorant Deum. 1. *Thess.* 4. 3. *et seq.*

Honorabile connubium in omnibus, et thorus immaculatus. Fornicatores enim, et adulteros judicabit Deus. *Hebr.* 13. 4.

Fornicatorum pars — erit in stagno ardenti igne, et sulphure. *Apoc.* 21. 8.

Scortationis punitae exempla.

Sodomitae, *Gen.* 19. 24. *Sichimitae*, *c.* 34. 25. *et seq. Israelitae*, *Num.* 25. 1. *Israelita quidam*, *v.* 6. *et seq. Benjamitae*, *Judic.* 20. 46. *per totum caput. Filii Heli. Ophni et Phinees*, 1. *Reg.* 2. 22. 34. *et c.* 4. 17. *Vide Jer.* 5. 7. *et seq.*

SCRIPTURA SACRA.

Scriptura sacra unde sit, et quis ejus usus.

Dixit autem Dominus ad Moysen: Scribe hoc ob monimentum in libro, et trade auribus Josue. *Exod.* 17. 14.

Scribe tibi verba haec, quibus et tecum et cum Israel pepigi foedus. *Ibid.* 34. 27.

Et nunc, Israel, audi praecepta et judicia, quae ego doceo te: ut faciens ea, vivas, et ingrediens possideas terram, quam Dominus Deus patrum vestrorum daturus est vobis. *Deut.* 4. 1.

Accipiens (*rex*) exemplar (*legis in volumine*) a sacerdotibus Leviticae tribus, et habebit secum, legetque illud omnibus diebus vitae suae, ut discat timere Dominum Deum suum, et custodire verba et caeremonias ejus, quae in lege praecepta sunt. *Ibid. cap.* 17. *v.* 18. 19.

Scripsit itaque Moyses legem hanc, et tradidit eam sacerdotibus filiis Levi, qui portabant arcam foederis Domini, et cunctis senioribus Israel. *Ibid.* 31. 9.

Non recedat (*ait Dominus ad Josue*) volumen legis hujus ab ore tuo: sed meditaberis in eo diebus ac noctibus, ut custodias et facias omnia, quae scripta sunt in eo: tunc diriges viam tuam, et intelliges eam. *Josue* 1. 8.

Attulit ergo Esdras sacerdos legem coram, multitudine virorum et mulierum, cunctisque qui poterant intelligere, in die prima mensis septimi. Et legit in eo aperte in platea, quae erant ante portam aquarum, de mane usque ad mediam diem,

in conspectu virorum ac mulierum, et sapientium : et aures omnis populi erant erectae ad librum. 2. *Esdr.* 8. 2. 3. *Vide v.* 8. *et* 18.

Et dixerunt Esdræ pontifici, et lectori, ut afferret legem Moysi, quae tradita est a Domino Deo Israel. 3. *Esdr.* 9. 39. *Vide versus sequentes.*

Ecce loquero in aures plebis meæ sermones prophetiæ, quos immisero in os tuum, dicit Dominus. Et fac ut in charta scribantur, quoniam fideles et veri sunt. 4. *Esdr.* 15. 1. 2.

Nunc ergo ingressus scribe ei super buxum, et in libro diligenter exara illud, et erit in die novissimo in testimonium usque in aeternum. *Isa.* 30. 8.

Requirite diligenter in libro Domini, et legite : unum ex eis non defuit, alter alterum non quaesivit : quia quod ex ore meo procedit, ille mandavit, et spiritus ejus ipse congregavit ea. *Ibid.* 34. 16.

Tolle volumen libri, et scribes in eo omnia verba, quae locutus sum tibi adversum Israel et Judam, et adversum omnes gentes, a die qua locutus sum ad te, ex diebus Josiæ usque ad diem hanc. *Jer.* 36. 2. Legitque Baruch ex volumine sermones Jeremiae in domo Domini, in gazophylacio Gamariae filii Saphan scribae, in vestibulo superiori in introitu portae novae domus Domini, audiente omni populo. *Versum* 10. *Vide totum caput.*

Verbum, quod locutus est Jeremias propheta ad Baruch filium Neriae, cum scripsisset verba haec in libro ex ore Jeremiae, anno quarto Joakim filii Josiae regis Juda, etc. *Ibid.* 45. 1.

Et legit Baruch verba libri hujus ad aures Jechoniae filii Joakim regis Juda, et ad aures universi populi venientis ad librum. *Baruch* 1. 3. Et legite librum istum, quem misimus ad vos recitari in templo Domini, in die solemni, *et in die* opportuno. *v.* 14.

Hic liber mandatorum Dei : et lex, quae est in aeternum ; omnes qui tenent eam, pervenient ad vitam : qui autem dereliquerunt eam, in mortem, etc. *Ibid.* 4. 1.

Verumtamen annuntiabo tibi quod expressum est in scriptura veritatis : et nemo est adjutor meus in omnibus his, nisi Michael princeps vester. *Dan.* 10. 21.

Nos — habentes solatio sanctos libros, qui sunt in manibus nostris. 1. *Mach.* 12. 9.

Scriptum est : Non in solo pane vivit homo, sed in omni verbo, quod procedit de ore Dei. *Matth.* 4. 4. *Vide Deut.* 8. 3. *Item Luc.* 4. 4.

Erratis (*ait Christus Sadducaeis negantibus resurrectionem*) nescientes Scripturas,

neque virtutem Dei. *Ibid.* 22. 29. *Vide Marc.* 12. 24.

Habent Moysen, et Prophetas: audiant illos. *Luc.* 16. 29.

Scrutamini Scripturas, quia vos putatis in ipsis vitam æternam habere: et illæ sunt, quæ testimonium perhibent de me (*ait Christus Judaeis*). *Joan.* 5. 39.

Multa quidem et alia signa fecit Jesus in conspectu discipulorum suorum, quæ non sunt scripta in libro hoc, etc. *Ibid.* 20. 30. *Vide c.* 21. 25. *Item Rom.* 1. 2.

Moyses enim a temporibus antiquis habet in singulis civitatibus qui eum praedicent in synagogis, ubi per omne Sabbatum legitur. *Actor.* 15. 21.

Hi autem erant nobiliores eorum, qui sunt Thessalonicæ, qui susceperunt verbum cum omni aviditate, quotidie scrutantes Scripturas, etc. *Ibid.* 17. 11.

Quaecumque enim scripta sunt, ad nostram doctrinam scripta sunt: ut per patientiam, et consolationem Scripturarum, spem habeamus. *Rom.* 15. 4. *Vide c.* 4. 23. *Item* 1. *Cor.* 9. 9. *et c.* 10. 1.

Tradidi enim vobis in primis, quod et accepi: quoniam Christus mortuus est pro peccatis nostris, secundum Scripturas, etc. 1. *Cor.* 15. 3. *Vide v.* 4.

Assumite, et gladium spiritus (quod est verbum Dei). *Ephes.* 6. 17.

Sollicite cura teipsum probabilem exhibere Deo, operarium inconfusibilem, recte tractantem verbum veritatis. 2. *Tim.* 2. 15.

Tu vero permane in iis, quae didicisti, et credita sunt tibi: sciens a quo didiceris. Et quia ab infantia sacras litteras nosti, quæ te possunt instruere ad salutem per fidem, quae est in Christo Jesu. Omnis Scriptura divinitus inspirata, utilis est ad docendum, ad arguendum, ad corripiendum, ad erudiendum in justitia: ut perfectus sit homo Dei, ad omne opus bonum instructus. *Ibid.* 3. 14. *et seq.*

Hoc primum intelligentes, quod omnis Prophetia Scripturæ propria interpretatione non fit. Non enim voluntate humana allata est aliquando prophetia: sed Spiritu Sancto inspirati, locuti sunt sancti Dei homines. 2. *Petr.* 1. 20. 21. *Vide Apoc.* 1. 19.

Ad bonum adhortatur.

In corde meo abscondi eloquia tua: ut non peccem tibi. *Psal.*118. 11. Memor esto verbi tui servo tuo, in quo mihi spem dedisti. Haec me consolata est, etc. *v.* 49. 50.

Quia mandatum lucerna est, et lex lux: et via vitae, increpatio disciplinae. *Prov.* 6. 23.

Cum prophetia defecerit,

dissipabitur populus : qui vero custodit legem, beatus est. *Ib.* 29. 18.

Respicite, quoniam non mihi soli laboravi, sed omnibus exquirentibus disciplinam. *Eccli.* 33. 18. *Item caput* 24. 47.

Tolle volumen libri, et scribes in eo omnia verba, quae locutus sum tibi adversum Israel et Judam, et adversum omnes gentes. *Jer.* 36. 2. *Vide totum caput.*

Vae vobis Legisperitis, quia tulistis clavem scientiae, ipsi non introistis, et eos, qui introibant, prohibuistis. *Luc.* 11. 52.

Si Moysen et prophetas non audiunt; neque si quis ex mortuis resurrexerit, credent. *Ibid.* 16. 31.

Si enim crederetis Moysi, crederetis forsitan et mihi : de me enim ille scripsit. Si autem illius litteris non creditis: quomodo verbis meis credetis? *Joan.* 5. 46. 47.

Qui (*Thessalonicenses*) susceperunt verbum cum omni aviditate, quotidie scrutantes Scripturas, si haec ita se haberent. *Actor.* 17. 11.

Vehementer enim Judaeos revincebat publice (*Apollo*), ostendens per Scripturas, esse Christum Jesum. *Ibid.* 18. 28.

Haec autem omnia in figura contingebant illis : scripta sunt autem ad correptionem nostram. 1. *Cor.* 10. 11.

Omnis Scriptura divinitus inspirata, utilis est ad docendum, ad arguendum, etc. 2. *Tim.* 3. 16.

Et habemus firmiorem propheticum sermonem: cui benefacitis attendentes, quasi lucernae lucenti in caliginoso loco, donec dies elucescat, et lucifer oriatur in cordibus vestris. 2. *Petr.* 1. 19.

Hanc ecce vobis, carissimi, secundam scribo epistolam, in quibus vestram excito in commonitione sinceram mentem: ut memores sitis eorum, quae praedixi, verborum a sanctis Prophetis, et Apostolorum vestrorum, præceptorum Domini et Salvatoris. *Ibid.* 3. 1. 2.

Virtuosis manifestatur.

Bonitatem, et disciplinam, et scientiam doce me. *Psal.* 118. 66.

Qui quærit legem, replebitur ab ea : et qui insidiose agit, scandalizabitur in ea. *Eccli* 32. 19.

Quia vobis datum est nosse mysteria regni coelorum : illis autem non est datum. *Matth.* 13. 11. *Vide Marc.* 4. 11.

Beatus es Simon Bar-Jona : quia caro et sanguis non revelavit tibi, sed Pater meus, qui in coelis est. *Ibid.* 16. 17.

Vobis datum est nosse mysterium regni Dei, caeteris autem in parabolis : ut videntes non videant, et audientes non intelligant. *Luc.* 8. 10.

O stulti, et tardi corde ad credendum in omnibus, quæ locuti sunt prophetæ!—Et incipiens a Moyse, et omnibus Prophetis, interpretabatur illis in omnibus Scripturis, quæ de ipso erant. *Ibid.* 24. 25. 27. Tunc aperuit illis sensum, ut intelligerent Scripturas. *v.* 45.

Scrutamini Scripturas, etc. *Joan.* 5. 39.

Si quis voluerit voluntatem ejus (*Dei*) facere: cognoscet de doctrina, utrum ex Deo sit, etc. *Ibid.* 7. 17.

Vitiosis obvelatur.

Tu autem, Daniel, claude sermones, et signa librum, usque ad tempus statutum: plurimi pertransibunt, et multiplex erit scientia. *Dan.* 12. 4. Vade, Daniel, quia clausi sunt, signatique sermones usque ad præfinitum tempus. — Et impie agent impii; neque intelligent omnes impii; porro docti intelligent. *v.* 9. 10.

Et ego rogabo Patrem, et alium Paraclitum dabit vobis —Spiritum veritatis, etc. *Joan.* 14. 16. 17.

Scimus enim, quia lex spiritualis est. *Rom.* 7. 14.

Nos autem non spiritum hujus mundi accepimus, sed Spiritum qui ex Deo est, ut sciamus quae a Deo donata sunt nobis: quae et loquimur, non in doctis humanae sapientiae verbis, sed in doctrina Spiritus, spiritualibus spiritualia comparantes. Animalis autem homo non percipit ea, quae sunt Spiritus Dei. — Spiritualis autem judicat omnia: et ipse a nemine judicatur.—Nos autem sensum Christi habemus. 1. *Cor.* 2. 12. *et seq.*

Littera enim occidit: Spiritus autem vivificat. 2. *Cor.* 3. 6.

Quod si etiam opertum est Evangelium nostrum; in iis, qui pereunt, est opertum: in quibus Deus hujus sæculi excæcavit mentes infidelium, ut non fulgeat illis illuminatio Evangelii gloriae Christi, qui est imago Dei. *Ibid.* 4. 3. 4.

In captivitatem redigentes omnem intellectum, in obsequium Christi. *Ibid.* 10. 5.

Stultas autem et sine disciplina quæstiones devita. 2. *Tim.* 2. 23.

Semper discentes, et numquam ad scientiam veritatis pervenientes. *Ibid.* 3. 7.

Hoc primum intelligentes, quod omnis prophetia Scripturæ propria interpretatione non fit, etc. 2. *Petr.* 1. 20. *Vide v.* 21. *Item* 2. *Tim.*

Scriptura difficilis est intellectu.

Et difficili aestimamus quae in terra sunt: et quae in prospectu sunt, invenimus cum labore. Quae autem in coelis sunt, quis investigabit? Sensum autem tuum (*Dominus*) quis sciet, nisi tu dederis sapientiam, et miseris Spiritum

Sanctum tuum de altissimis? etc. *Sap*. 9. 16. 17.

Interpretabatur illis (*Christus duobus discipulis*) in omnibus Scripturis. *Luc*. 24. 27. Tunc aperuit illis (*Apostolis*) sensum, ut intelligerent Scripturas. *v*. 45.

Accurrens autem Philippus (*ad Eunuchum*), audivit eum legentem Isaiam Prophetam, et dixit: Putas-ne intelligis quae legis? Qui ait: Et quomodo possum, si non aliquis ostenderit mihi? etc. *Actor*. 8. 30. 31. *Vide versus sequentes*.

Omnis prophetia Scripturae propria interpretatione non fit, etc. 2. *Petr*. 1. 20. *Vide v*.21.

In epistolis Pauli sunt quaedam difficilia intellectu, quae indocti et instabiles depravant, sicut et caeteras Scripturas ad suam ipsorum perditionem. *Ib*. 3. 16.

In Scripturis non omnia scriptis mandata sunt.

Cætera verba bellorum Judæ (*Machabaei*), et virtutum, quas fecit, et magnitudinis ejus, non sunt descripta: multa enim erant valde. 1. *Mach*. 9. 22.

Multa quidem, et alia signa fecit Jesus in conspectu discipulorum suorum, quae non sunt scripta in libro hoc. *Joan*. 20. 30.

Sunt autem et alia multa, quæ fecit Jesus: quae si scribantur per singula, nec ipsum arbitror mundum capere poss eos, qui scribendi sunt, libros *Ibid*. 21. 25.

Cætera autem, cum venero disponam. 1. *Cor*. 11. 34.

Itaque, fratres, state: e tenete traditiones, quas didi cistis, sive per sermonem, si ve per epistolam nostram. 2 *Thess*. 2. 14.

Plura habens vobis scribere nolui per chartam, et atramen tum; spero enim me futurum apud vos, et os ad os loqui ut gaudium vestrum plenum sit. 2. *Joan*. *v*. 12.

Multa habui tibi scribere sed nolui per atramentum e calamum scribere tibi. 3. *Joan*. *v*. 13.

Scriptura, nec lex est judex, sed Sacerdos.

Postquam autem (*Rex*) se derit in solio regni sui, de scribet sibi Deuteronomium le gis hujus in volumine, acci piens exemplar a sacerdotibu Leviticæ tribus, et habebit se cum, legetque illud omnibu diebus vitae suae, ut discat ti mere Dominum Deum suum etc. *Deut*. 17. 18. 19.

Et cum fuerit controversia stabunt (*sacerdotes*) in judi ciis meis, et judicabunt: lege meas, et praecepta mea in o mnibus solemnitatibus mei custodient. *Ezech*. 44. 24.

Labia enim sacerdotis cu stodient scientiam, et legem requirent ex ore ejus: quia

Angelus Domini exercituum est. ***Malach.*** **2. 7.**

SEDITIO. ***Vide et*** **CONJURATIO.**

Seditionis exempla et punitio.

Core , Dathan , et Abiron **cum 250** ***viris , Num.*** **16. 1.** ***usque ad v.*** **36.** ***Israelitae , v.*** **41.** ***et seq. et c.*** **20. 3.** ***et seq. Ephraimitae , Judic.*** **12. 1.** ***per tot. Absalom ,*** **2.** ***Reg.*** **15. 10.** ***Ejusdem punitio , c.*** **18. 9.** ***et seq. Semei, c.*** **16. 5. 6.** ***Punitio ejus ,*** **3.** ***Reg.*** **2. 46.** ***Seba filius Bochri ,*** **2.** ***Reg.*** **20. 1.** ***Ejus punitio , v.*** **22.** ***Zambri ,*** **3.** ***Reg.*** **16. 9.** ***Punitio ejus , v.*** **18. 19.** ***Sedecias,*** **4.** ***Reg.*** **24. 20.** ***et c.*** **25. 6. 7.** ***Mallotae et Tharsenses,*** **2.** ***Mach.*** **4. 30.** ***Barabbas , Marc.*** **15. 7.** ***Luc.*** **23. 19.** ***Theodas cum suis , Actor.*** **5. 36.** ***Judas Galilaeus , v.*** **37.** ***Quidam Judaei, c.*** **15. 12.** ***Demetrius cum suis , c.*** **19. 23.** ***et seq. usq. ad finem capitis.***

SEMEN.

Semen divini verbi sapienter seminatur.

Ecce exiit qui seminat , seminare. ***Matth.*** **13. 3.**

Ecce exiii seminans ad seminandum. ***Marc.*** **4.3.** ***Item Luc.*** **8. 5.**

Fraudolenter depravatur.

Cum autem dormirent homines , venit inimicus ejus, et superseminavit zizania in medio tritici, et abiit. Cum autem crevisset herba, et fructum fecisset, tunc apparuerunt et zizania , etc. ***Matth.*** **13. 25.26. (** ***Vide et versus sequentes*** **). Zizania autem , filii sunt nequam. Inimicus autem , qui seminavit ea, est diabolus , etc.** ***v.*** **38. 39.**

Differenter acceptatur.

Et dum seminat , quaedam ceciderunt secus viam , et venerunt volucres cœli, et comederunt ea. ***Matth.*** **13. 4.**

Qui seminat , verbum seminat. ***Marc.*** **4. 14.**

Semen est verbum Dei. ***Luc.*** **8. 11.**

Terra enim saepe venientem super se bibens imbrem , et generans herbam opportunam illis, a quibus colitur , accipit benedictionem a Deo. Proferens autem spinas ac tribulos , reproba est , et maledicto proxima : cujus consummatio in combustionem. ***Hebr.*** **6. 7. 8.**

Prudenter segregatur.

Mittite falces, quoniam maturavit messis, — qnia multiplicata est malitia eorum. ***Joel.*** **3. 13.** ***Vide Apoc.*** **14. 15.** ***et seq.***

Messis quidem multa, operarii autem pauci. Rogate ergo dominum messis , ut mittat operarios in messem suam. ***Matth.*** **9. 37. 38.** ***Item Luc.*** **10. 2.**

Servi autem dixerunt ei (***patrifamilias*** **) : Vis , imus , et colligimus ea (** ***zizania*****)? Et ait: Non : — Sinite utraque cre-**

scere usque ad messem, et in tempore messis dicam messoribus: Colligite primum zizania, et alligate ea in fasciculos ad comburendum, etc. *Ibid.* 13. 28. *et seq.* Messis vero consummatio sæculi est. — Sicut ergo colliguntur zizania, et igni comburuntur; sic erit in consummatione saeculi (*hujus*) *v.* 39. 40. *Vide v.* 44.

Nonne vos dicitis, quod adhuc quatuor menses sunt, et messis venit? Ecce dico vobis: Levate oculos vestros, et videte regiones, quia albae sunt jam ad messem. Et qui metit, mercedem accipit, et congregat fructum in vitam aeternam: ut et qui seminat, simul gaudeat, et qui metit. *Joan.* 4. 35. 36. Ego misi vos metere, quod vos non laborastis: alii laboraverunt, et vos in labores eorum introistis. *v.* 38.

Semen divini promissi honorificum.

Et benedicentur in semine tuo (*Abraham*) omnes gentes terræ: quia obedisti voci meæ. *Gen.* 22. 18. *Vide caput* 12. 3. *caput* 18. 18. *caput* 26. 4. *caput* 28. 14.

Vos estis filii prophetarum, et testamenti, quod disposuit Deus ad patres nostros, dicens ad Abraham: Et in semine tuo benedicentur omnes familiae terrae. *Actor.* 3. 25.

Abrahae dictae sunt promissiones, et semini ejus. Non dicit: Et seminibus, quasi in multis; sed quasi in uno: Et semini tuo, qui est Christus. *Gal.* 3. 16. *Vide v.* 8.

Semen boni operis fructiferum.

Qui seminant in lacrymis, in exultatione metent. Euntes ibant et flebant, mittentes semina sua. Venientes autem venient cum exultatione, portantes manipulos suos. *Psal.* 125. 5. 6.

Seminanti autem justitiam, merces fidelis. *Prov.* 11. 18.

Seminate vobis in justitia, et metite in ore misericordiae, innovate vobis novale. *Osee* 10. 12.

Qui parce seminat, parce et metet: et qui seminat in benedictionibus, de benedictionibus et metet. 2. *Cor.* 9. 6.

Semen mali operis lethiferum.

Recordare, obsecro te, quis umquam innocens periit? aut quando recti deleti sunt? Quin potius vidi eos, qui operantur iniquitatem, et seminant dolores, et metunt eos, flante Deo, periisse, etc. *Job* 4. 7. *et seq.*

Qui seminat iniquitatem, metet mala, et virga irae suae consummabitur. *Prov.* 22. 8.

Fili, non semines mala in sulcis injustitiæ, et non metes ea in septuplum. *Eccli.* 7. 3.

Arastis impietatem, iniquitatem messuistis, comedistis frugem mendacii. *Osee* 10. 13.

SENECTUS.

Senectus virtuosa a bonis honoratur.

Coram cano capite consurge, et honora personam senis: et time Dominum Deum tuum. *Levit.* 19. 32.

In antiquis est sapientia, et in multo tempore prudentia. *Job* 12. 12.

Igitur Eliu expectavit Job loquentem: eo quod seniores essent qui loquebantur.—Respondensque, —dixit: Junior sum tempore, vos autem antiquiores, idcirco demisso capite, veritus sum vobis indicare meam sententiam. Sperabam enim, quod ætas prolixior loqueretur, et annorum multitudo doceret sapientiam. *Ibid.* 32. 4. *et seq.*

Corona dignitatis senectus, quæ in viis justitiæ reperietur. *Prov.* 16. 31.

Dignitas senum, canities. *Ibid.* 20. 29.

Senectus enim venerabilis est, non diuturna, neque annorum numero computata: cani autem sunt sensus hominis, et aetas senectutis vita immaculata. *Sap.* 4. 8. 9.

In multitudine presbyterorum prudentium, sta, et sapientiae illorum ex corde conjungere, etc. *Eccli.* 6. 35.

Ne spernas hominem in sua senectute: etenim ex nobis senescunt. *Ibid.* 8. 7. Ne despicias narrationem presbyterorum sapientium, et in proverbiis eorum conversare. Ab ipsis enim disces sapientiam et doctrinam intellectus. — Non te prætereat narratio seniorum,—quoniam ab ipsis disces intellectum, etc. *v.* 9. *et seq.*

Quam speciosum canitiei judicium! — Quam speciosa veteranis sapientia, et gloriosis intellectus, et consilium! Corona senum multa peritia, et gloria illorum timor Dei. *Ibid.* 25. 6. *et seq.*

Seniorem ne increpaveris, sed obsecra ut patrem. 1. *Tim.* 5. 1.

Tu, — loquere quae decent sanam doctrinam: Senes ut sobrii sint, pudici, prudentes, sani in fide, in dilectione, in patientia. Anus similiter in habitu sancto, etc. *Tit.* 2. 1. *et seq.*

Adolescentes, subditi estote senioribus. 1. *Petr.* 5. 5.

Vitiosa reprobatur.

Tres species odivit anima mea, — pauperem superbum: divitem mendacem: senem fatuum et insensatum. *Eccl.* 25. 3. 4. *Vide versus sequentes.*

Puer centum annorum morietur, et peccator centum annorum maledictus erit. *Isa.* 65. 20.

Egressa est iniquitas de Babylone a senioribus judicibus, qui videbantur regere populum. *Dan.* 13. 5. Inveterate dierum malorum. *v.* 52.

Sentire idem. Vide Concordia fratrum.

SEPULTURA.

Sepelire mortuos, est opus misericordiae.

Atque ita sepelivit Abraham Saram uxorem suam in spelunca agri duplici, quae respiciebant Mambre. *Gen.* 23. 19.

Et deficiens (*Abraham*) mortuus est in senectute bona, provectaeque aetatis, et plenus dierum, congregatusque est ad populum suum. Et sepelierunt eum Isaac et Ismael filii sui in spelunca duplici, quae sita est agro Ephron, etc. *Ibid.* 25. 8. 9. *Vide c.* 35. 8.

Mortua est ergo Rachel, et sepulta est in via, quae ducit Ephratam, haec est Bethlehem. *Ibid.* 35. 19. Consumptusque aetate (*Isaac*) mortuus est: et appositus est populo suo senex et plenus dierum: et sepelierunt eum Esau et Jacob filii sui. *v.* 29. *Vide c.* 49. 29. 31.

En morior (*ait Jacob*): in sepulcro meo, quod fodi mihi in terra Chanaan, sepelies me. Ascendam igitur (*ait Joseph*), et sepeliam patrem meum, ac revertar. *Ibid.* 50. 5. Et portantes eum in terram Chanaan, sepelierunt eum in spelunca duplici, quam emerat Abraham cum agro in possessionem sepulcri ab Ephron Hethaeo contra faciem Mambre. *v.* 13. *Vide v.* 25.

Mortuaque est ibi (*in Cades*) Maria (*soror Moysi*), et sepulta in eodem loco. *Num.* 20. 1.

Filii autem Israel moverunt castra ex Beroth filiorum Jacan in Mosera, ubi Aaron mortuus et sepultus est. *Deut.* 10. 6.

Non permanebit cadaver ejus (*qui suspensus est in patibulo*) in ligno, sed in eadem die sepelietur: quia maledictus a Deo est qui pendet in ligno. *Ibid.* 21. 23.

Et post haec; mortuus est Josue filius Nun, servus Domini, centum et decem annorum: sepelieruntque eum in finibus possessionis suae, etc. *Josue* 24. 29. 30. *Vide v.* 32. *et* 33. *Item Judic.* 2. 9.

Et mortuus est (*Jephte*), ac sepultus in civitate sua Galaad. *Judic.* 12. 7. *Vide v.* 10. 12. *et* 15. *Item c.* 8. 32. *et c.* 16. 31.

Mortuus est autem Samuel, et congregatus est universus Israel, et planxerunt eum: et sepelierunt eum in domo sua in Ramatha. 1. *Reg.* 25. 1. *Item c.* 28. 3.

Veneruntque Jabes Galaad, et combusserunt ea ibi: et tulerunt ossa eorum (*Saul regis et filiorum ejus*), et sepelierunt in nemore Jabes. *Ibid.* 31. 12. 13.

Misit ergo David nuntios ad viros Jabes Galaad, dixitque ad eos: Benedicti vos a Domino, qui fecistis misericordiam

hanc cum Domino vestro Saul, et sepelistis eum, etc. 2. *Reg.* c. 2. v. 5. Tuleruntque (*servi David*) Asael, et sepelierunt eum in sepulchro patris sui in Bethlehem. v. 32.

Cumque sepelissent Abner (*Joab et populus*) in Hebron, levavit rex David vocem suam, et flevit super tumulum Abner: flevit autem et omnis populus: *Ibid.* 3. 32.

Dormivit igitur David cum patribus suis: et sepultus est in civitate David. 3. *Reg.* 2. 10. *Vide Actor.* 2. 29.

Dormivitque Salomon cum patribus suis, et sepultus est in civitate David patris sui. *Ib.* 11. 43. *Vide* 2. *Paral.* 9. 31.

Tulit ergo Prophetes cadaver viri Dei, et posuit illud super asinum — Et posuit cadaver ejus in sepulchro suo: et planxerunt eum. *Ibid.* 13. 29. 30. *Vide* v. 31.

Dormivitque Roboam cum patribus suis, et sepultus est cum eis in civitate David. *Ibid.* 14. 31. *Vide caput* 15. 8. 24. c. 16. 6. 28. *Item* 2. *Paral.* 12. 6.

Sepultusque est (*Amasias*) in Jerusalem cum patribus suis in civitate David. 4. *Reg.* 14. 20. *Vide c.* 10. 35. *et c.* 12. 21. *et c.* 14. 20. *et c.* 15. 38. *et c.* 16. 20. *et c.* 21. 18. 26. *et c.* 23. 30.

Mortuus est Asa, et sepelierunt eum in sepulchro suo, quod foderat sibi in civitate David, etc. 2. *Paral.* 16. 14. *Vide c.* 21. 1. *et c.* 22. 9.

Senuit autem Jojada plenus dierum, et mortuus est. — Sepelieruntque eum in civitate David cum regibus, etc. *Ibid.* 24. 15. 16. *Vide v.* 25. *et c.* 25. 28. *c.* 26. 23. *c.* 27. 9. *c.* 28. 27. *c.* 32. 33. *c.* 34. 28.

Mortuusque est (*Josias*) et sepultus in mausoleo patrum suorum: et universus Juda et Jerusalem luxerunt eum. *Ibid.* 35. 24.

Mortuos ubi inveneris, signans commenda sepulchro, et dabo tibi primam sessionem in resurrectione mea. 4. *Esdr.* 2. 23.

Cum — rex Sennacherib, — iratus multos occideret ex filiis Israel, Tobias sepeliebat corpora eorum. *Tob.* 1. 21.

Cumque abiisset (*filius Tobiae*), reversus nuntiavit ei (*patri suo*), unum ex filiis Israel jugulatum jacere in platea. Statimque exiliens, —jejunus pervenit ad corpus. Tolensque illud, portavit ad domum suam occulte, ut dum sol occubuisset, caute sepeliret eum. *Ibid.* 2. 3. 4. *Vide v.* 7. 9. *et* 16.

Cum acceperit Deus animam meam (*dixit Tobias filio suo*): corpus meum sepeli; et honorem habebis matri tuae omnibus diebus vitae ejus. *Ibid.* 4. 3. *Vide v.* 5. *Item c.* 8. 13. 14. *c.* 14. 2. 12. *et* 16.

Quando orabas cum lacry-

mis (*dixit Angelus Raphael ad Tobiam*), et sepeliebas mortuos, et derelinquebas prandium tuum, et mortuos abscondebas per diem in domo tua, et nocte sepeliebas eos, ego obtuli orationem tuam Domino. *Ibid*. 12. 12.

Mortuo non prohibeas gratiam. *Eccli*. 7. 37.

Fili, in mortuum produc lacrymas, et quasi dira passus incipe plorare, et secundum judicium contege corpus illius; et non despicias sepulturam illius. *Ibid*. 38. 16.

Judaei accusatores impii Menelai fuerunt per judicem iniquum morte damnati. Quam ob rem Tyrii quoque indignati, erga sepulturam eorum liberalissimi extiterunt. 2. *Mach*. 4. 49.

Et accedentes discipuli ejus, (*Joannis Baptistae*), tulerunt corpus ejus, et sepelierunt illud: et venientes nuntiaverunt Jesu. *Matth*. 14. 12. *Vide Marc*. 6. 29.

Hic (*Joseph ab Arimathaea*) accessit ad Pilatum, et petiit corpus Jesu. Tunc Pilatus jussit reddi corpus. Et accepto corpore, Joseph involvit illud in sindone munda, et posuit illud in monumento suo novo, etc. *Ibid*. 27. 58. *et seq. Item Marc*. 15. 46. *Luc*. 23. 53.

Venit autem et Nicodemus, qui venerat ad Jesum nocte primum, ferens mixturam myrrhae et aloes, quasi libras centum. Acceperunt ergo corpu Jesu, et ligaverunt illud lintei cum aromatibus, sicut est mo Judaeis sepelire. *Joan*. 19. 39 40. *Vide v*. 41. 42. *Item Actor* 13. 29. 1. *Cor*. 15. 4.

Sepultura honorifica carere affl ctio est, et irae divinae ac vin dictae signum.

Inquit Jehu: Ite, et videt maledictam illam (*Jezabel eju jussu e fenestra praecipitatam*) et sepelite eam: quia filia reg est. Cumque issent, ut sepeli rent eam, non invenerunt ni calvariam, et pedes, et sum mas manus. Reversique nun tiaverunt ei. Et ait Jehu: Ser mo Domini est, quem locutu est per servum suum Elia Thesbiten, dicens: in agro Je zrahel comedent canes carne Jezabel, et erunt carnes Jeza bel sicut stercus super facien terrae, etc. 4. *Reg*. 9. 34. *et seq*

Mortuusque est (*Joram*) i infirmitate pessima, et non fe cit ei populus, secundum mo rem combustionis, exequias sicut fecerat majoribus ejus.— Ambulavitque non recte, e sepelierunt eum in civitate Da vid: verumtamen non in sepu cbro regum. 2. *Par*. 21. 19. 20

Effuderunt sanguinem e rum (*servorum Dei*) tanqua aquam in circuitu Jerusalem et non erat qui sepeliret. *Ps* 78. 3.

Quia peccaverunt Domino J daei, non colligentur, et n

sepelientur : in sterquilinium super faciem terrae erunt. *Jerem*. 8. 2. *Item c*. 14. 16. *c*. 16. 4. *c*. 25. 33.

Propterea hæc dixit Dominus ad Joakim , — regem Juda : Non planget eum, etc. Sepultura asini sepelietur , putrefactus et projectus extra portas Jerusalem. *Ibid*. 22. 18. 19. *Vide c*. 36. 30.

Et corpora eorum non sinent poni in monumentis. *Apoc*. 11. 9. *Vide v*. 8.

Sermo Christianorum. Vide *Loquenda sunt , etc.*

SERPENS.

Serpens aeneus erigitur.

Oravitque Moyses pro populo, et locutus est Dominus ad eum: Fac serpentem æneum, et pone eum pro signo : qui percussus aspexerit eum, vivet. Fecit ergo Moyses serpentem aeneum, et posuit eum pro signo: quem cum percussi aspicerent, sanabantur. *Num*. 21. 7. *et seq.*

Tollitur et appellatur Nohestan.

Ipse (*Ezechias*) dissipavit excelsa , et contrivit statuas , et succidit lucos, confregitque serpentem aeneum, quem fecerat Moyses: siquidem usque ad illud tempus filii Israel adolebant ei incensum : vocavitque nomen ejus Nohestan. 4. *Reg*. 18. 4.

Cujus typum gesserit.

Et sicut Moyses exaltavit serpentem in deserto: ita exaltari oportet Filium hominis : ut omnis qui credit in ipsum, non pereat , sed habeat vitam æternam. *Joan*. 3. 14. 15.

SERVITUS ET SERVUS.
(*Vide Thesaurum Patrum*).

Servorum et ancillarum officium. Vide *Titul. Famulorum famulorumque officium. Item Dominorum officium, etc.*

Servorum bonorum exempla.

Servus Abrahami , Gen. 24. 10. *per totum caput. Jacob dicens ad Laban* : Tu nosti, quomodo servierim tibi. — Modicum habuisti , antequam venirem ad te, et nunc dives effectus es : benedixitque tibi Dominus ad introitum meum. *c*. 30. 29. 30. *Sic etiam Joseph fidelis servus Putipharis* , *c*.39. 8. *per totum caput.*

Dixeruntque servi regis (*David*) ad eum : Omnia , quaecumque præceperit dominus noster rex, libenter exequemur (*nos*) servi tui. 2. *Reg*. 15. 15. *Sic etiam fideles illi servi, Matth*. 18. 28. 32. *et c*. 24. 45. *et c*. 25. 16. 17. *Item nobilis cujusdam servi , mnas habentes, Luc*. 12. 37. *et c*. 19. 16. 18. *Item servi Cornelii , Act*. 10. 7.

Servorum malorum exempla.

Pincerna et Pistor , duo Eu-

nuchi regis Pharaonis. Genes. 40. 1.

Servi Semei, aufugientes a domino suo. 3. *Reg.* 2. 39.

Giezi servus Elisei, qui munera invito domino suo et inscio, mendax extorsit a Naaman. 4. *Reg.* 5. 20. *et seq. usque ad fin. capitis.*

Surrexerunt autem servi ejus (*Joas*), et conjuraverunt inter se, percusseruntque *dominum suum*, et mortuus est. *Ibid.* 12. 20. 21. *Vide item* 2. *Par.* 24. 25.

Sic etiam servi Amon tetenderunt insidias domino suo, et interfecerunt *eum. Ibid.* 21. 23.

Sic etiam duo janitores palatii Assueri volueruntque insurgere in regem, et occidere eum; *quod fidelis Mardochaeus impedivit. Esther* 2. 21. *Vide et alios malos servos, Matth.* 24. 48. *et c.* 25. 18. 30. *Item Luc.* 12. 45. *et c.* 19. *v.* 20. 22.

Servitus divina singularis.

Dominum Deum tuum timebis, et illi soli servies. *Deut.* 6. 13. *Item c.* 10. 20.

Usquequo claudicatis in duas partes (*ait Elias ad populum Israel*)? Si Dominus est Deus, sequimini eum. 3. *Reg.* 18. 21.

Dominum Deum tuum adorabis, et illi soli servies. *Matth.* 4. 10. *Item Luc.* 4. 8.

Nemo potest duobus dominis servire; aut enim unum odio habebit, et alterum diliget: aut unum sustinebit, e rum contemnet. *Ibid.* *Item Luc.* 16. 13.

Domino Christo servi *loss.* 3. 24.

Virtualis.

Dixit autem Samuel pulum: Nolite timere, cistis universum malun verumtamen nolite rece tergo Domini, sed servi mino in omni corde ves *Reg.* 12. 20. Igitur tim minum, et servite ei in ve et ex toto corde vestro.

Tu autem Salomon, scito Deum patris tui, vito ei corde perfecto, et voluntario. 1. *Par.* 28.

Servite Domino in *Psal.* 2. 11.

Servite Domino in l *Psal.* 99. 1.

Servus tuus (*Domine* ego: da mihi intellectun *Psal.* 118. 125.

Ecce sicut oculi servo sicut oculi ancillae, — it nostri ad Dominum nos etc. *Psal.* 122. 2.

Fili, accedens ad serv Dei, sta in injustitia et t et praepara animam tu tentationem. *Eccli.* 2. 1.

Servus meus es tu (elegi te, et non abjeci t 41. 9. *Vide v.* 8.

Quis autem vestrum servum arantem aut pasc (*boves*), qui regresso d dicat illi: Statim transi,

be: et non dicat ei: Para quod caenem, et praecinge te, et ministra mihi, donec manducem et bibam: et post haec tu manducabis et bibes? Nunquid gratiam habet servo illi: quia fecit quæ ei imperaverat? Non puto. Sic et vos, cum feceritis omnia, quæ præcepta sunt vobis, dicite: Servi inutiles sumus: quod debuimus facere, fecimus. *Luc.* 17. 7. *et seq.*

Vos scitis (*ait Paulus*) a prima die, qua ingressus sum in Asiam, qualiter vobiscum per omne tempus fuerim, serviens Domino cum omni humilitate, etc. *Actor.* 20. 18.

Liberati autem a peccato, servi facti estis justitiæ. Humanum dico, propter infirmitatem carnis vestræ: sicut enim exhibuistis membra vestra servire immunditiae, et iniquitati ad iniquitatem: ita nunc exhibete membra vestra servire justitiae in sanctificationem. *Rom.* 6. 18. 19. *Vide a v.* 16. *usq. ad fin.*

Nunc autem soluti sumus a lege mortis, in qua detinebamur, ita ut serviamus in novitate Spiritus, et non in vetustate litterae. *Ibid.* 7. 6. *Vide v.* 25.

Sic nos existimet homo, ut ministros Christi, etc. 1. *Cor.* 4. 1.

Non estis vestri; empti enim estis pretio magno. Glorificate, et portate Deum in corpore vestro. *Ibid.* 6. 19. 20. *Vide c.* 7. *v.* 21. 22. *et* 23.

Nam cum liber essem ex omnibus (*ait Paulus*), omnium me servum feci, ut plures lucrifacerem. *Ibid.* 9. 19.

Sed in omnibus exhibeamus nosmetipsos sicut Dei ministros, in multa patientia, etc. 2. *Cor.* 6. 4.

Nemo militans Deo, implicat se negotiis saecularibus: ut ei placeat, cui se probavit. 2. *Tim.* 2. 4. *Vide v.* 3. *et* 24.

Itaque regnum immobile suscipientes, habemus gratiam: per quam serviamus placentes Deo, cum metu et reverentia. *Hebr.* 12. 28.

Salutaris.

Custodit Dominus animas sanctorum suorum. (*scil. servorum*). *Psal.* 96. 10.

Filii servorum tuorum (*Domine*) habitabunt: et semen eorum in saeculum dirigetur. *Psal.* 101. 29.

Et perdes omnes, qui tribulant animam meam; quoniam ego servus tuus sum. *Psal.* 142. 12.

Ecce intelliget servus meus, et exaltabitur, et elevabitur, et sublimis erit valde. *Isa.* 52. 13.

Nunc vero liberati a peccato, servi autem facti Deo, habetis fructum vestrum in sanctificationem: finem vero vitam æternam. *Rom.* 6. 22.

Servus malus profectum domini negligit.

Quis est Omnipotens, ut

serviamus ei? *Job* 21. 15. *Vide Malach*. 3. 14.

Qui autem unum acceperat (*talentum*), abiens, fodit in terram, et abscondit pecuniam domini sui. *Matth*. 25. 18. 25. *Vide Luc*. 19. 20.

Hujuscemodi enim Christo Domino nostro non serviunt, sed suo ventri. *Rom*. 16. 18.

Malum poenae incurrit.

Si autem dixerit malus servus ille in corde suo: Moram facit dominus meus venire: et coeperit percutere conservos suos, manducet autem et bibat cum ebriosis: veniet dominus servi illius, in die qua non sperat, et hora qua ignorat: et dividet eum, partemque ejus ponet cum hypocritis. *Matth*. 24. 48. *et seq*.

Ille autem servus, qui cognovit voluntatem domini sui, — et non fecit secundum voluntatem ejus, vapulabit multis Qui autem non cognovit, et fecit digna plagis, vapulabit paucis. *Luc*. 12. 47. 48. *Vide v*. 45. *et* 46.

Servitus peccati in se vitiosa.

Amen, amen dico vobis: quia omnis, qui facit peccatum, servus est peccati. *Joan*. 8. 34. *Vide v*. 35.

Nescitis, quoniam cui exhibetis vos servos ad obediendum, servi estis ejus, cui obeditis, sive peccati ad mortem, sive obeditionis ad justitiam? *Rom*. 6. 16. *Vide versus sequentes, usque ad finem capitis.*

Libertatem illis promittentes cum ipsi servi sint corruptionis: a quo enim quis superatus est, hujus et servus est. 2. *Petr*. 2. 19.

Homini damnosa.

Servus autem non manet in domo in æternum. *Joan*. 8. 35. *Vide v*. 34.

Non ergo regnet peccatum in vestro mortali corpore, ut obediatis concupiscentiis ejus. *Rom*. 6. 12. Cum enim servi essetis peccati, liberi fuistis justitiae. Quem ergo fructum habuistis tunc in illis, in quibus nunc erubescitis? Nam finis illorum mors est. *v*. 20. *Vide totum caput.*

Servitus humana onerosa.

Evigilans autem Noe ex vino, cum didicisset quae fecerat ei filius suus minor, ait: Maledictus Chanaan, servus servorum erit fratribus suis. *Genes*. 9. 24. 25. *Vide v*. 27.

Duae gentes sunt in utero tuo, et duo populi (*ait Dominus Rebeccae*) ex ventre tuo dividentur, populusque populum superabit, et major serviet minori. *Ibid*. 25. 23. *Vide Rom*. 9. 13.

Eme nos in servitutem regiam (*dixerunt Ægyptii ad Joseph*), et praebe semina, ne pereunte cultore, redigatur

terra in solitudinem. *Ibid.* 47. 19.

Manus fortium dominabitur: quae autem remissa est, tributis serviet. *Prov.* 12. 24.

Pretio empti estis, nolite fieri servi hominum. 1. *Cor.* 7. 23. *Vide v.* 21. 22. *Item c.* 6. 20.

Servus bonus fideliter operatur.

Filio doloso nihil erit boni: servo autem sapienti prosperi erunt actus, et dirigetur via ejus. *Prov.* 14. 15.

Servus sapiens dominabitur filiis stultis, etc. *Ibid.* 17. 2.

Servo sensato liberi servient. *Eccli.*10. 28.

Servite, obedite dominis carnalibus cum timore et tremore, in simplicitate cordis vestri: sicut Christo: non ad oculum servientes, quasi hominibus placentes, sed ut servi Christi, etc. *Ephes.* 6. 5. 6. *Vide v.* 7. *et* 8.

Servi, obedite per omnia dominis carnalibus, non ad oculum servientes, quasi hominibus placentes, sed in simplicitate cordis, timentes Deum. Quodcumque facitis, ex animo operamini, sicut Domino, et non hominibus: scientes quod a Domino accipietis retributionem haereditatis, etc. *Coloss.* 3. 22. *et seq.*

Quicumque sunt sub jugo servi, dominos suos omni honore dignos arbitrentur, ne nomen Domini et doctrina blasphemetur. Qui autem fideles habent dominos, non contemnant, quia fratres sunt: sed magis serviant, quia fideles sunt et dilecti. 1. *Tim.* 6. 1.2.

Doce servos dominis suis subditos esse, in omnibus placentes, non contradicentes, non fraudantes, sed in omnibus fidem bonam ostendentes, etc. *Tit.* 2. 9. 10.

Admone illos principibus et potestatibus subditos esse, dicto obedire, ad omne opus bonum paratos esse, etc. *Ibid.* 3. 1. *Vide et v.* 2.

Servi, subditi estote in omni timore dominis, non tantum bonis et modestis: sed etiam dyscolis. 1. *Petr.* 2. 18. *Vide v.* 16.

A domino suo utiliter remuneratur.

Acceptus est regi minister intelligens, etc. *Prov.* 14. 35.

Vidisti virum velocem in opere suo? coram regibus stabit, nec erit ante ignobiles. *Ibid.* 22. 29.

Non laedas servum in veritate operantem, neque mercenarium dantem animam suam. Servus sensatus sit tibi dilectus quasi anima tua: non defraudes illum libertate, neque inopem derelinquas illum.*Eccli.*7. 22. 23.

Si est tibi servus fidelis, sit tibi quasi anima tua: quasi fratrem sic eum tracta. — Si

laeseris eum injuste, in fugam convertetur. *Ibid*. 33. 31. 32.

Et vos, domini, eadem facite illis (*servis vestris*), remittentes minas; scientes quia et illorum et vester Dominus est in coelis : et personarum acceptio non est apud eum. *Ephes*. 6.9.

Domini, quod justum est et æquum, servis præstate: scientes quod et vos Dominum habetis in coelo. *Coloss*. 4. 1.

Servus malus oscitanter operatur.

Cibaria, et virga, et onus asino : panis, et disciplina, et opus servo. Operatur in disciplina, et quaerit requiescere : laxa manus illi, et quaerit libertatem. *Eccli*. 33. 25. 26.

A domino decenter coarctatur.

Servus verbis non potest erudiri : quia quod dicis, intelligit, et respondere contemnit. *Prov*. 29. 19. Qui delicate a pueritia nutrit servum suum, postea sentiant eum contumacem. *v*. 21.

Jugum et lorum curvant collum durum:et servum inclinant operationes assiduæ. Servo malevolo tortura, et compedes : mitte illum in operationem, ne vacet; multam enim malitiam docuit otiositas. In opera constitue eum : sic enim condecet illum. Quod si non obedierit, curva illum compedibus, etc. *Eccli*. 33. 27. *et seq*.

SEVERITAS.

Severitatis Dei erga delinquentes exempla.

Erga Hevam, *Gen*. 3. 16. *Adamum*, *v*. 17. *et seq*. *Erga totum mundum in diluvio*, *c*. 7. 23. *Sodomitas*, *c*. 19. 25. *Pharaonem*. *Exod*. 14. 28. *Amalecitas*, *c*. 17. 13. *Israelitas vitulum aureum adorantes*. 32. 27. 28. *Blasphemum*, *Levit*.24. 14. 23. *Populum Israeliticum*, *Num*. *c*. 11. *v*. 33. *Colligentem ligna in die Sabbati*, *c*. 15. 36. *Core*, *Dathan*, *et Abiron*, *c*. 16. 31. 32. *Moysen et Aaronem*, *c*. 20. 12. *Achan*, *Josue*. 7. 25. *Tribum Benjamin*, *quae jubente Domino*, *tota*, *exceptis sexcentis viris*, *est delata*, *Judic*. 20. 47. 48. *Bethsamitas*, 1. *Reg*. 6. 19. *Saulem*, *c*. 13. 14. *et c*. 15. *v*. 23. 26. 28. *Filios Saulis*, 2. *Reg*. 21. 9. *Ezechiam*, 4. *Reg*. 20. 17. *Sarajam*, *Sophoniam*, *et tres janitores*, *c*.25.18.*Ozam*, 1. *Paral*. 13. 10. *Oziam*, 2. *Paral*. 26. 19. *Filias Sion*, *Isa*. 3. 16. *et seq*. *Babylonem*, *Jerem*. 51. 1. *per totum*. *Heliodorum*, 2. *Mach*. 3. 25. *Anthiochum*, *c*. 9. 8. *et seq*. *Servum nequam*, *Matth*. 18. 34. *Hominem non habentem vestem nuptialem*, *c*. 22. 13. *Servum inutilem*, *c*. 25. 30. *Ananiam*, *Actor*. 5. 5. *Saphiram*, *v*. 10. *Haerodem*, *c*. 12. 23.

SIGNUM.

Signa futurorum.

Dixit Dominus ad Noe , et filios ejus : Hoc est signum foederis, quod do inter me et vos, et ad omnem animam viventem, quae est vobiscum in generationes sempiternas : arcum meum (*id est iridem*) ponam in nubibus, et erit signum foederis inter me, et inter terram, etc. *Gen.* 9. 12. *Vide v.* 17.

Videte , ut sabbatum meum custodiatis: quia signum est inter me et vos in generationibus vestris. *Exod.* 31. 13. *Vide c.* 3. 12. *et c.* 16. 28. *et seq.*

Exploratores occultati a meretrice Rahab in urbe Jericho , dixerunt ad eam : Innoxii erimus a juramento hoc , quo adjurasti nos : si ingredientibus nobis terram , signum fuerit funiculus iste coccineus , et ligaveris eum in fenestra , per quam demisisti nos. *Josue* 2. 17. 18. *Vide v.* 12.

Signum , quod petiit Gedeon a Domino in vellere lanae.Judic. 6.36. *et seq.usque ad finem cap.*

Hoc autem erit tibi signum, quod venturum est duobus filiis tuis, Ophni et Phinees : in die uno morientur ambo. 1. *Reg.* 2. 34.

Et hoc tibi signum , quia unxit te Deus in principem : Cum abieris hodie a me, invenies duos viros juxta sepulcrum Rachel in finibus Benjamin, in meridie, dicentque tibi : Inventae sunt asinae , ad quas ieras perquirendas, et intermissis pater tuus asinis, sollicitus est pro vobis, etc. *Ibid.* 10. 1. 2. *Vide et versus sequentes, praecipue v.* 7. *et* 9.

Et cum audieris sonitum gradientis in cacumine pyrorum , tunc inibis prælium: quia tunc egredietur Dominus ante faciem tuam, ut percutiat castra Philistiim. 2. *Reg.* 5. 24. *Item* 1. *Paral.* 14. 15.

Tibi autem , Ezechia , hoc erit signum : Comede hoc anno quae repereris: in secundo autem anno, quae sponte nascuntur: porro in tertio anno seminate et metite: plantate vineas, et comedite fructum earum , etc. 4. *Reg.* 19. 29. *Vide Isa.* 37. 30.

Chirographum—illius (*Gabeli*) penes me habeo (*dixit Tobias filio suo*) ; quod dum illis ostenderis, statim restituet (*pecuniam*). *Tob.* 5. 3.

Hoc autem tibi erit signum a Domino, quia faciet Dominus verbum hoc quod locutus est. Ecce ego reverti faciam umbram linearum , per quas descenderat in horologio Achaz in sole , retrorsum decem lineis. Et reversus est sol decem lineis per gradus quos descenderat. *Isa.* 38. 7. 8. *Vide c.* 5. 26. *c.* 7. 11. *c.* 18. 3. *c.* 19. 20.

Et hoc vobis signum (*dixit Angelus ad pastores in Christi nativitate*) : Invenietis infan-

tem pannis involutum, et positum in praesepio. *Luc.* 2. 12.

Signa in memoriam praeteritorum.

Dixit Dominus ad Moysen et Aaron : Loquimini ad universum coetum filiorum Israel, et dicite eis : Decima die mensis hujus tollat unusquisque agnum per familias et domos suas, etc. *Exod.* 12. 3.

Loquere filiis Israel (*ait Dominus ad Moysen*), et dices ad eos, ut faciant sibi fimbrias per angulos palliorum, ponentes in eis vittas hyacinthinas, etc. *Num.* 15. 38. *Vide c.* 16. 38.

Dixitque Dominus ad Moysen: Refer virgam Aaron in tabernaculum testimonii, ut servetur ibi in signum rebellium filiorum Israel, et quiescant querelae eorum a me, ne moriantur. *Ibid.* 17. 10. *Vide Josue c.* 4. 6.

Signa et miracula fiunt, ut per ea omnipotentia, veritas, justitia et bonitas Dei innotescant.

Moyses tribus signis a Deo acceptis, in Ægyptum cum uxore proficiscitur. Dixit ergo (*Deus*) ad eum : Quid est quod tenes in manu tua ? Respondit : Virga. *Exod.* 4. 2. Dixitque Dominus rursum : Mitte manum tuam in sinum tuum. Quam cum misisset in sinum, protulit leprosam instar nivis. Retrahe, ait, manum tuam in sinum tuum. Retraxit, et protulit iterum, et erat similis carni reliquæ. *v.* 6. 7. Virgam quoque hanc sume in manu tua, in qua facturus es signa. *v.* 17. *Vide totum caput. Item c.* 7. 3. *c.* 8. 23. *c.* 10. 1. 2.

Haec igitur dicit Dominus : In hoc scies quod sim Dominus; ecce percutiam virga, quae in manu mea est, aquam fluminis, et vertetur in sanguinem, etc. *Ibid.* 7. 17.

Audivi murmurationes filiorum Israel ; loquere ad eos : Vespere comedetis carnes, et mane saturabimini panibus : scietisque quod ego sum Dominus Deus vester. *Ibid.* 16. 12.

In hoc, inquit (*Josue*), scietis, quod Dominus Deus vivens in medio vestri est, et disperdet in conspectu vestro Chananæum, et Hethæum, Hevæum, et Pherezaeum, Gergesaeum quoque, et Jebusaeum, et Amorrhæum. Ecce Arca fœderis Domini omnis terrae antecedet vos per Jordanem, etc. *Josue* 3. 10. 11. Igitur egressus est populus de tabernaculis suis, ut transiret Jordanem : et sacerdotes, qui portabant arcam foederis, pergebant ante eum. *v.* 14.

Cumque audisset rex (*Jeroboam*) sermonem hominis Dei, quem inclamaverat contra altare in Bethel, extendit manum suam de altari, dicens : Apprehendite eum. Et exaruit manus ejus, quam extenderat

contra eum : nec valuit retrahere eam ad se. 3. *Reg.* 13. 4. *Vide v.* 3. *et* 5.

Haec autem dicit Dominus Deus Israel (*ait Elias viduae Sarephtanae*) : Hydria farinae non deficiet, nec lecythus olei minuetur, usque ad diem, in qua Dominus daturus est pluviam super faciem terrae. *Ibid.* 17. 14.

Cecidit autem ignis Domini, et voravit holocaustum, et ligna, et lapides, pulverem quoque, et aquam, quae erat in aquæductu lambens. Quod cum vidisset omnis populus, cecidit in faciem suam, et ait : Dominus ipse est Deus, Dominus ipse est Deus. *Ibid.* 18. 38. 39. *Vide c.* 20. *v.* 13. 14. 28.

Descendit (*Naamum leprosus*), et lavit in Jordane septies, juxta sermonem viri Dei, et restituta est caro ejus, sicut caro pueri parvuli, et mundatus est. 4. *Reg.* 5. 14.

Cui (*Ezechiae*) ait Isaias : Hoc erit signum a Domino, quod facturus sit Dominus sermonem quem locutus est. Vis ut ascendat umbra decem lineis, an ut revertatur totidem gradibus. *Ibid.* 20. 9. *Vide Isa.* 38. 7. 8.

Et dicit eis (*discipulis*) Jesus : Quid timidi estis modicae fidei ? Tunc surgens, imperavit ventis et mari, et facta est tranquillitas magna. *Matth.* 8. 26. *Vide Marc.* 4. 39. 40. *et Luc.* 8. 24. 25.

Et ecce offerebant ei (*Jesu*) paralyticum jacentem in lecto. Et videns Jesus fidem illorum, dixit paralytico : Confide, fili, remittuntur tibi peccata tua. *Ibid.* 9. 2. *Vide Marc.* 2. 3. *et sequentes. Item Luc.* 5. 18. *et sequentes.*

Respondens autem Petrus, dixit : Domine, si tu es, jube me ad te venire super aquas. At ipse ait : Veni. Et descendens Petrus de navicula, ambulabat super aquam, ut veniret ad Jesum. *Ibid.* 14. 28. *Vide versus sequentes. Item c.* 12. 38. 39. *c.* 16. 4. *Luc.* 11. 29. *Joan.* 6. 30. *et* 1. *Cor.* 1. 22. *et c.* 14. 22.

Silere est valde utile.
(*Vide Thesaurum Patrum*).

Qui moderatur sermones suos, doctus et prudens est : et pretiosi spiritus vir eruditus. *Prov.* 17. 27.

Tempus tacendi, et tempus loquendi. *Eccles.* 3. 7.

Est tacens non habens sensum loquelae : et est tacens sciens tempus aptum. *Eccli.* 20. 6. *Vide versus* 5. *et* 7. *Item caput* 19. 28.

Et in tempore redditionis postulabit tempus, et loquetur verba taedii, et murmurationum, et tempus causabitur. *Ibid.* 29. 6.

In multis est quasi inscius, et audi tacens simul et quaerens. *Ibid.* 32. 12. *Vide vers.* 9. 10. *et* 13. *Item Jacob* 1. 19.

SIMONIA.

Simonia non est licita.

Ad quae respondens Daniel (*scilicet quod rex obtulerat ei proemia pro interpretatione litterarum in pariete scriptarum, si indicaret illi*), ait coram rege: Munera tua sint tibi, et dona domus tuae alteri da: scripturam autem legam tibi, rex, et interpretationem ejus ostendam tibi. *Dan.* 5. 17.

Alcimus accedens ad Demetrium regem, accusavit Judam Machabaeum, et obtulit regi coronam auream, et alia dona, quibus efficit, ut summum sacerdotium ei a rege conferretur. 1. *Mach.* 7. 5. *et* 2. *Mach.* 14. 3. *et seq.*

Ait Jesus Apostolis: Infirmos curate, mortuos suscitate, leprosos mundate: daemones ejicite: gratis accepistis, gratis date. *Matth.* 10. 8.

Cum vidisset autem Simon (*a quo accepit Simonia nomen*), quia per impositionem manus Apostolorum daretur Spiritus Sanctus, obtulit eis pecuniam, dicens: Date et mihi hanc potestatem, ut cuicumque imposuero manus, accipiat Spiritum Sanctum Petrus autem dixit ad eum: Pecunia tua tecum sit in perditionem: quoniam donum Dei existimasti pecuniam possideri, etc. *Actor.* 8. 18. *et seq.*

Omnia ostendi vobis (*dixit Paulus*), quoniam sic laborantes oportet suscipere infirmos, ac meminisse verbi Domine Jesu, quoniam ipse dixit: Beatius est magis dare quam accipere. *Ibid.* 20. 35. *Vide v.* 33. 34.

Ego autem nullo horum usus sum (*scil. de evangelio non vixi, neque de altari, ne vobis offendiculum darem*). Non autem scripsi haec, ut ita fiant in me, etc. 1. *Cor.* 9. 15. *Vide v.* 18.

Et cum essem apud vos, et egerem, nulli onerosus fui: nam quod mihi deerat, suppleverunt fratres, qui venerunt a Macedonia: et in omnibus sine onere me vobis servavi, et servabo. 2. *Cor.* 11. 9. *Vide v.* 7. *Item* 1. *Thess.* 2. 9.

Quid est enim, quod minus habuistis prae caeteris Ecclesiis, nisi quod ego ipse non gravavi vos? *Ibid.* 12. 13. *Vide* 2. *Thess.* 3. 8.

Simonia poenis gravibus percutitur.

De impio rege Jeroboam narratur: Fecit de novissimis populi sacerdotes excelsorum: quicumque volebat, implebat manum suam, et fiebat sacerdos excelsorum. Et propter hanc causam peccavit domus Jeroboam, et eversa est, et deleta de superficie terrae. 3. *Reg.* 13. 33. 34.

Simoniacus fuit Giezi, servus Elisei, quia pro gratia spirituali, Naaman Syro a domino suo collata, vestes accepit

et argentum; sed ob hoc crimen in sempiternum cum semine suo factus est leprosus quasi nix. 4. *Reg*. 5. 26. 27.

Impiissimus Jason, oblatis plurimis argenti talentis, ab Antiocho summum comparavit sacerdotium, ob quam causam Dei cultus et sacrificia plane contempta fuerunt, et ad gentium ritum translata. Ipse vero Jason propterea misere periit. 2. *Mach.* 4. *v*. 7. *et seq. Item v*. 14. *et* 26.

Menelaus, triennio postquam Jason factus est summus sacerdos, majorem pecuniam obtulit Antiocho, et Pontificatum obtinuit, nihil dignum habens sacerdotio. Sed funeste postea, et tragice, Deo vindice, mortuus est. Ibid. v. 24. *et c*. 13. 4. *et seq. Vide etiam terribilem mortem Alcimi impiissimi Simoniaci.* 1. *Mach*. 9. 55. 56.

Judas proditor vendendo Christum Dei filium, detestandam commisit Simoniam, et ob id laqueo se suspendens, crepuit medius, et diffusa sunt omnia viscera ejus. *Actor*. 1. 18. *Vide Matth*. 27. 5.

Non est tibi pars, neque sors in sermone isto (*dixit Petrus Simoni mago*) : cor enim tuum non est rectum coram Deo. Pœnitentiam itaque age ab hac nequitia tua : et roga Deum, si forte remittatur tibi haec cogitatio cordis tui, etc. *Ibid.* 8. 21. 22. *Vide versus* 20. 23. *et* 24.

SIMPLICITAS ET SIMPLEX.

Simplicitas commendatur et describitur.

Melior est pauper ambulans in simplicitate tua, quam dives in pravis itineribus. *Prov*. 28. 6. Qui ambulat simpliciter, salvus erit. *v*. 18. *Vide c*. 11. 3. 5. *et c*. 19. 1.

Estote ergo prudentes sicut serpentes, et simplices sicut columbae. *Matth*. 10. 16.

Christiani primi erant quotidie — perdurantes unanimiter in templo, et frangentes circa domos panem, sumebant cibum cum exultatione, et simplicitate cordis, etc. *Actor*. 2. 46. *Vide* 3. *Reg*. 9. 4.

Volo vos sapientes esse in bono (*inquit Paulus*), et simplices in malo. *Rom*. 16. 19. *Vide c*. 12. 8.

Nam gloria nostra haec est, testimonium conscientiae nostrae, quod in simplicitate cordis, et sinceritate Dei, et non in sapientia carnali, sed in gratia Dei, conversati sumus in hoc mundo. 2. *Cor*. 1. 12.

Altissima paupertas eorum (*commendat Paulus Macedones*) abundavit in divitias simplicitatis eorum. *Ibid*. 8. 2. *Vide* 1. *Mach*. 2. 37.

Ut in omnibus locupletati, abundetis in omnem simplicitatem, quae operatur per nos gratiarum actionem Deo. *Ibid*. 9. 11. *Vide v*. 13. *et c*. 11. 3. *Item Job* 2. 9. *et c*. 12. 4.

Ut sitis sine querela, et simplices filii Dei, sine reprehensione. *Philipp.* 2. 15.

Servi, obedite per omnia dominis carnalibus, non ad oculum servientes, quasi hominibus placentes, sed in simplicitate cordis, timentes Deum. *Coloss.* 3. 22. *Vide Ephes.* 6. 5.

Simplicibus et abjectis hominibus revelat Deus subinde suum verbum, et abscondit illud sapientibus in oculis suis.

Inventusque est in ea (*civitate*) vir pauper, et sapiens, et liberavit urbem per sapientiam suam, et nullus deinceps recordatus est hominis illius pauperis. *Eccles.* 9. 15. *Vide Prov.* 29. 10. *Sap.* 1. 1.

Et audient in die illa surdi verba libri, et de tenebris et caligine oculi cæcorum videbunt. *Isa.* 29. 18. Et scient errantes spiritu intellectum, et mussitatores discent legem. *v.* 24.

Et cor stultorum intelliget scientiam, et lingua balborum velociter loquetur et plane. *Ibid.* 32. 4.

Et ecce Angelus Domini stetit juxta illos (*pastores*), et claritas Dei circumfulsit illos, et timuerunt timore magno. *Luc.* 2. 9. Et factum est, ut discesserunt ab eis Angeli in coelum, pastores loquebantur ad invicem: Transeamus usque Bethlehem, et videamus hoc verbum, quod factum est, quod Dominus ostendit nobis. *v.* 15.

Quod (*miraculum*) cum videret Simon Petrus, procidit ad genua Jesu, dicens: Exi a me, quia homo peccator sum, Domine. *Ibid.* 5. 8.

In ipsa hora exultavit (*Christus*) Spiritu Sancto, et dixit: Confiteor tibi, pater, Domine, coeli et terrae, quod abscondisti haec sapientibus, et revelasti ea parvulis. Etiam pater, quoniam placuit ante te. *Ibid.* 10. 21. *Idem habetur. Matth.* 11. 25. 26.

Videntes autem (*principes Judaeorum, etc.*) Petri constantiam, et Joannis, comperto quod homines essent sine litteris, et idiotae, admirabantur: et cognoscebant eos, quoniam cum Jesu fuerant. *Actor.* 4. 13.

Ubi sapiens? ubi Scriba? ubi conquisitor hujus saeculi? Nonne stultam fecit Deus sapientiam hujus mundi! Nam quia in Dei sapientia non cognovit mundus per sapientiam Deum: placuit Deo per stultitiam praedicationis salvos facere credentes. 1. *Cor.* 1. 20. 21. *Vide reliquum capitis.*

Et ego, cum venissem ad vos, fratres, veni non in sublimitate sermonis, aut sapientiae, annuntians vobis testimonium Christi. *Ibid.* 2. 1.

Simplex et rectus.

Dixitque ad eum (*Abime-*

lech) Deus: Et ego scio, quod simplici corde feceris: et ideo custodivi te, ne peccares in me, et non dimisi, ut tangeres eam (*Scil. Saram uxorem Abraham*). *Genes.* 20. 6. *Vide v.* 5. *et c.* 25. 27.

Dixitque Dominus ad eum (*Satanam*): Numquid considerasti servum meum Job, quod non sit ei similis in terra, homo simplex, et rectus, ac timens Deum, et recedens a malo? *Job* 1. 8. *Vide et v.* 1. *Item c.* 2. 3. *et c.* 33. 3.

Ecce ego mittit vos sicut oves in medio luporum. Estote ergo prudentes sicut serpentes, et simplices sicut columbae. *Mat.* 10. 16. *Vide Actor.* 2. 46.

Rogo autem vos, fratres, ut observetis eos, qui dissensiones et offendicula, praeter doctrinam quam vos didicistis, faciunt; et declinate ab illis. Hujuscemodi enim Christo Domino nostro non serviunt, sed suo ventri, et per dulces sermones, et benedictiones, seducunt corda innocentium. *Rom.* 16. 17. 18.

Servi, obedite dominis carnalibus, cum timore et tremore, in simplicitate cordis vestri, sicut Christo. *Ephes.* 6. 5.

Servi, obedite per omnia dominis carnalibus, non ad oculum servientes, quasi hominibus placentes, sed in simplicitate cordis, timentes Deum. *Coloss.* 3. 22.

Simplici ex corde invicem diligite attentius. 1. *Petr.* 1. 22.

SIMULATIO.

Simulatio, et Hypocrisis fugienda. Vide et Hypocrisis.

Congregatio enim hypocritae sterilis, et ignis devorabit tabernacula eorum, qui munera libenter accipiunt. *Job* 15. 34.

Ne sis incredibilis timori Domini: et ne accesseris ad illum duplici corde. *Eccli.* 1. 36. *Vide et v.* 37. *et* 40.

Stultus enim fatua loquetur, et cor ejus faciet iniquitatem, ut perficiat simulationem, et loquatur ad Dominum fraudulenter, et vacuam faciat animam esurientis, et potum sitienti auferat. *Isa.* 32. 6. *Vide v.* 5. *et* 7.

Habitatio tua (*Israel*) in medio doli: in dolo renuerunt scire me, dicit Dominus, etc. *Jerem.* 9. 6. Sagitta vulnerans lingua eorum, dolum locuta est: in ore suo pacem cum amico suo loquitur, et occulte ponit ei insidias. *v.* 8. *Vide Psal.* 27. 3.

Non enim aetati nostrae dignum est, inquit (*Eleazarus*), fingere: ut multi adolescentium, arbitrantes Eleazarum nonaginta annorum transisse ad vitam alienigenarum: et ipsi propter meam simulationem, et propter modicum corruptibilis vitae tempus decipiantur:

et per hoc maculam, atque execrationem meae senectuti conquiram, etc. 2. *Mach.* 6. 24. 25. *Vide Matth. c.* 23. *per totum. Item* 1. *Petr.* 2. 1.

SOBRIETAS. *Vide* ABSTINENTIA, *et* TEMPERANTIA.

Sobrietas commendatur.

Attendite autem vobis, ne forte graventur corda vestra in crapula, et ebrietate, et curis hujus vitae: et superveniat in vos repentina dies illa, *mortis. Luc.* 21. 34. *Vide Eccli.* 31. 32. *et seq.*

Induimini Dominum Jesum Christum, et carnis curam ne feceritis in desideriis. *Rom.* 13. 14. *Vide Gal.* 5. 16. 17. *Item* 1. *Petr.* 2. 11.

Igitur non dormiamus sicut et caeteri, sed vigilemus, et sobrii simus. 1. *Thess.* 5. 6. *Vide v.* 8. *Item* 1. *Tim.* 3. 2. *Item* 2. *Tim.* 1. 7. *et c.* 4. 5. *Tit.* 1. 8. *et c.* 2. 2. 3. *et seq.*

Abnegantes impietatem, et secularia desideria, sobrie, et juste, et pie vivamus in hoc saeculo. *Tit.* 2. 12. *Vide Ephes.* 5. 18.

Succincti lumbos mentis vestrae, sobrii perfecte sperate in eam, quae offertur vobis, gratiam, etc. 1. *Petr.* 1. 13.

Sobrii estote, et vigilate: quia adversarius vester diabolus, tamquam leo rugiens circuit, quaerens quem devoret, etc. *Ib.* 5. 8.

SOCIETAS.
Vide etiam CONSORTIUM.

Societas bonorum quaerenda, et ejus fructus exempla.

Considerandum est valde, quod si inventi fuissent Sodomis decem viri justi propter illos pepercisset Dominus universis. Gen. 18. 32.

Dixit Jacob ad Laban: Modicum habuisti, antequam venirem ad te, et nunc dives effectus es: benedixitque tibi Dominus ad introitum meum. *Ibid.* 30. 30.

Jacob habuit Deum socium et propterea dixit familiaribus suis: Surgite, et ascendamus in Bethel, ut faciamus ibi altare Domino: qui exaudivit me in die tribulationis meæ, et socius fuit itineris mei. *Ibid.* 35. 3.

Benedixitque Dominus domui Ægyptii (*Putiphar*) propter Joseph, et multiplicavit tam in aedibus, quam in agris cunctam ejus substantiam. *Ib.* 39. 5.

Servivitque Israel Domino cunctis diebus Josue, et seniorum — qui noverunt omnia opera Domini, quae fecerat in Israel. *Josue* 24. 31.

Ex parte Saulis missi sunt lictores ad capiendum David morantem cum Samuele in Ramatha, et prophetaverunt et ipsi: venit autem et Saul ad ipsos prophetantes, qui prophetavit et ipse cum eis. 1. *Reg.* 19. 20. *Vide reliquos versus hujus capitis.*

Cum sancto sanctus eris, et cum robusto perfectus. Cum electo electus eris: et cum perverso perverteris. 2. *Reg.* 22. 26. 27.

Propter honorem Josaphat regis Juda, Deum colentis, Eliseus propheta impetravit aquas pro exercitu, in quo erant duo alii mali reges. 4. *Reg.* 5. 14. *et seq.*

Homines Deum timentes volebat habere secum Tobias in convivio. Tob. 2. 2. *Et hoc ipsum docuit filium suum, dicens:* Noli — manducare, et bibere cum peccatoribus. *c.* 4. 18. *Item diligenter voluit scire, cum quo socio iturus esset filius suus. c.* 5. *v.* 1. 16. *et* 19.

Dicebat Sara filia Raguelis: Numquam cum ludentibus miscui me: neque cum his, qui in levitate ambulant, participem me praebui. *Ibid.* 3. 17.

Pepigi foedus cum oculis meis, ut ne cogitarem quidem de virgine. *Job* 31. 1.

Cum sancto sanctus eris, et cum viro innocente innocens eris: et cum electo electus eris, et cum perverso perveteris. *Ps.* 17. 26. 27.

Non sedi cum concilio vanitatis: et cum iniqua gerentibus non introibo. Odivi Ecclesiam malignantium: et cum impiis non sedebo. Lavabo inter innocentes manus meas, etc. *Psal.* 25. 4. *et seq.* Domine, dilexi decorem domus tuae, et locum habitationis gloriæ tuæ. Ne perdas cum impiis, Deus, animam meam, et cum viris sanguinum vitam meam, etc. *v.* 8. 9.

Qui cum sapientibus graditur, sapiens erit: amicus stultorum similis efficietur. *Prov.* 13. 20.

In multitudine presbyterorum prudentium sta, et sapientiae illorum ex corde conjungere: ut omnem narrationem Dei possis audire. — Et si videris sensatum, evigila ad eum, et gradus ostiorum illius exterat pes tuus. *Eccli.* 6. 35. 36. *Vide c.* 8. *v.* 9. 10. 11. *et* 12.

Secundum virtutem tuam cave te a proximo tuo, et cum sapientibus, et prudentibus tracta. Viri justi sint tibi convivae, etc. *Ibid.* 9. 21. 22.

Omnis caro ad similem sibi conjungetur, et omnis homo simili sui sociabitur. *Ib.* 13.20.

Egresso crudeli mandato regis Nabuchodonosor, quo debebant interfici cuncti sapientes Babylonis, hortatus est Daniel socios suos, ut quaererent simul misericordiam a Domino: et revelata est nocte visio Danieli. Unde occasione Danielis servi sui pepercit rex Magis et Sapientibus Babylonis. Dan. 2. 12. *et seq. per totum caput.*

Post obitum Judae Machabaei emerserunt iniqui, et facta est fames valida, et impios constituit Bacchides dominos regionis; et facta est tribulatio magna in Israel: quae omnia mala forsitan non accidissent si Israelitae

adhuc Judam socium habuissent. 1. *Mach.* 9. 23.

Cum primus septem fratrum Machabaeorum in sartagine torreretur, coeteri cum matre ad moriendum fortiter se invicem hortabantur. 2. *Mach.* 7. 3. 4. 5.

Veniebat Judas Machabaeus ad capiendum Scythopolim civitatem; sed propter Judaeos, qui intus habitabant, erga quos Scythopolytae benigni erant, nil eis mali fecit: imo gratias agens hortatus est eos de caetero erga genus suum benignos esse. *Ib.* 12. 30. 31.

Quamdiu Petrus fuit cum Apostolis, firmus et securus mansit, sed postquam fuit in atria principis sacerdotum cum ministris ejus et ancillis se calefaciens, Dominum negare caepit. Matth. 26. 58. 59. *et seq. Marc.* 14. 66. *et seq. Luc.* 22. 55. *et seq. Joan.* 18. 16. *et seq.*

Statim ac coecus natus a Domino luce donatus, extra Synagogam a Pharisaeis ejectus fuit, Dominus noster inter suos fideles eum recepit. Joan. 9. 35.

Cum essent omnes discipuli pariter perseverantes unanimiter in oratione in caenaculo, venit Spiritus Sanctus super eos, etc. Actor. 2. 3. 4.

Homines, qui erant cum Paulo in navi, gravissima tempestate exorta, occasione Pauli, quem habebant socium, fuerunt omnes salvati; nam dixit ei Angelus Domini: Ne timeas, Paule,—ecce donavit tibi Deus omnes, qui navigant tecum. *Ibid.* 27. 24. *et* 44. *Vide totum caput.*

Societas malorum fugienda, et ejus fructuum exempla.

Salubriter exivit Abraham de Chaldaea, ubi erant homines corrupti idololatria. Gen. 12. 5. *Unde postea hoc pro beneficio Dominus commemorat, dicens*: Ego Dominus, qui eduxi te de Hur Chaldaeorum, etc. *c.* 15. 7.

Quam difficile sit malorum consuetam societatem dimittere, patet in Lot cum suis, qui de medio Sodomorum vix per Angelum extrahi potuerunt. Cumque esset mane, cogebant eum (*Lot*) Angeli, dicentes: Surge, tolle uxorem tuam, et duas filias quas habes: ne et tu pariter pereas in scelere civitatis. Dissimulante illo, apprehenderunt manum ejus, et manum uxoris, ac duarum filiarum ejus, eo quod parceret Dominus illi, etc. *Ibid.* 19. 15. 16.

Ludus Ismaelis cum Isaac displicuit Sarae. Ibid. 21. 9.

Noluit Jacob ambulare cum malo fratre, licet placasset eum muneribus, et valde instaret, et signa dilectionis ostenderet. Ibid. 33. 12. *et seq.*

Dixit (*Moyses*) ad turbam (*filiorum Israel*): Recedite a

tabernaculis hominum impiorum, et nolite tangere quae ad eos pertinent, ne involvamini in peccatis eorum. *Num.* 16. 26.

Dixit Dominus Moysi : Praecipe filiis Israel, et dic ad eos: Quando transieritis Jordanem, intrantes terram Chanaan, disperdite cunctos habitatores terræ illius.—Sin autem nolueritis interficere, — qui remanserint, erunt vobis quasi clavi in oculis, et lanceæ in lateribus, etc. *Ibid.* 33. 51. 55.

Occasione Achan, qui tulit de anathemate Jericho, fuit populus in praelio superatus ab hostibus. Josue 7. 5. *per tot. cap.*

Quod si volueritis (*ait Josue Israelitis*) gentium harum, quæ inter vos habitant, erroribus adhaerere : et cum eis miscere connubia, atque amicitias copulare: jam nunc scitote, quod Dominus Deus vester non eas deleat ante faciem vestram, sed sint vobis in foveam ac laqueum, et offendiculum ex latere vestro, et sudes in oculis vestris, donec vos auferat atque disperdat de terra hac optima, etc. *Ibid.* 23. 12. 13.

Cum sancto sanctus eris ; et cum robusto perfectus. Cum electo electus eris; et cum perverso perverteris. 2. *Reg.* 22. 26. 27. *Item Psal.* 17. 26. 27.

Cui (*Josaphat*) occurrit Jehu filius Hanani videns, et ait ad eum : Impio præbes auxilium, et his, qui oderunt Dominum, amicitia jungeris, et idcirco iram quidem Domini merebaris : sed bona opera inventa sunt in te, eo quod abstuleris lucos de terra Juda, et praeparaveris cor tuum, ut requireres Dominum Deum patrum tuorum. 2. *Par.* 19. 2. 3.

Eliseus propheta dixit Josaphat regi Juda : Quia habuisti foedus cum Ochozia, percussit Dominus opera tua, etc. *Ibid.* 20. 37.

Noli æmulari in malignantibus : neque zelaveris facientes iniquitatem. *Psal.* 36. 1.

Fili mi, si te lactaverint peccatores, ne acquiescas eis. *Prov.* 1. 10. *Vide versus sequentes.*

Ne delecteris in semitis impiorum, nec tibi placeat malorum via. Fuge ab ea, nec transeas per illam : declina, et desere eam, etc. *Ibid.* 4. 14.

Non concupiscat pulchritudinem ejus (*mulieris*) cor tuum, nec capiaris nutibus illius : pretium enim scorti vix est unius panis : mulier autem viri pretiosam animam capit. *Ibid.* 6. 25. 26. *Vide vers. seq.*

Qui cum sapientibus graditur, sapiens erit : amicus stultorum similis efficietur. *Ibid.* 13. 20.

Ei, qui revelat mysteria, et ambulat fraudulenter, et dilatat labia sua, ne commiscearis. *Ib.* 20. 19.

Ejice derisorem, et exibit cum eo jurgium, cessabuntque causæ et contumeliæ. *Ibid.* 22.

10. Noli esse amicus homini iracundo, neque ambules cum viro furioso, etc. *v.* 24. *Vide versus* 25. *et* 26.

Ne comedas cum homine invido, et ne desideres cibos ejus. *Ibid.* 23. 6. Non aemuletur cor tuum peccatores: sed in timore Domini esto tota die. *v.* 17. *Vide v.* 20.

Ne æmuleris viros malos, nec desideres esse cum eis. *Ibid.* 24. 1. Time Dominum, fili mi, et regem: et cum detractoribus non commiscearis *v.* 21. *Vide et v.* 19.

Abominantur justi virum impium: et abominantur impii eos, qui in recta sunt via. *Ib.* 29. 27.

Discede ab iniquo, et deficient mala abs te. *Eccli.* 7. 2.

Non litiges cum homine potente, ne forte incidas in manus illius. *Ibid.* 8. 1. Cun audace non eas in via, ne forte gravet mala sua in te: ipse enim secundum voluntatem suam vadit, et simul cum stultitia illius peries. *v.* 18. *Vide totum caput. Item totum caput* 9.

Qui tetigerit picem, inquinabitur ab ea: et qui communicaverit superbo, induet superbiam. *Ibid.* 13. 1. *Vide v.* 2.

Non fuit inter fideles Christi numeratus caecus ille natus, quem Dominus videre fecit, donec a synagoga fuit a Pharisaeis ejectus. Joan. 9. 35.

Cum autem quidam indurarentur, et non crederent, maledicentes viam Domini coram multitudine, discedens ab eis (*Paulus*), segregavit discipulos, quotidie disputans in schola tyranni cujusdam. *Act.* 19. 9.

Nolite jugum ducere cum infidelibus. Quae enim participatio justitiae cum iniquitate? Aut quae societas luci ad tenebras? 2. *Cor.* 6. 14. *Vide versus seq.*

Nolite communicare operibus infructuosis tenebrarum, magis autem redarguite. *Ephes.* 5. 11. *Vide* 2. *Thess.* 3. 14.

Alexander ærarius multa mala mihi ostendit: reddet *illi* Dominus secundum opera ejus: quem et tu devita. 2. *Tim.* 4. 14. 15.

Et audivi aliam vocem de coelo, dicentem: Exite de illa (*Babylone*), populus meus, ut ne participes sitis delictorum ejus, et de plagis ejus non accipiatis. *Apoc.* 18. 4.

Sodomia. Vide *Impudicitia contra naturam.*

SOL.

Sol et luna creantur.

Dixit autem Deus: Fiant luminaria in firmamento coeli, et dividant diem ac noctem, et sint in signa, et tempora, et dies, et annos: ut luceant in firmamento cœli, et illuminent terram. Et factum est ita. *Gen.* 1. 14. 15. *Vide Psal.* 135. 7. 8. 9. *Item Jerem.* 31. 35.

Steterunt ad imperium Josue.

Tunc locutus est Josue Domino, in die qua tradidit Amorrhaeum in conspectu filiorum Israel, dixitque coram eis: Sol, contra Gabaon ne movearis, et Luna, contra vallem Ajalon. Steteruntque Sol et Luna, donec ulcisceretur se gens de inimicis suis, etc. *Josue* 10. 12. 13. *Vide Eccli.* 46. 5.

Retrocessit Sol decem gradibus ad petitionem Ezechiae, et preces Isaiae.

Invocavit itaque Isaias propheta Dominum, et reduxit umbram (*Solis*) per lineas, quibus jam descenderat in horologio Achaz, retrorsum decem gradibus. 4. *Reg.* 20. 11. *Vide Isa.* 38. 8.

Amittit lumen suum.

A sexta autem hora tenebrae factae sunt super universam terram, usque ad horam nonam. *Matth.* 27. 45. *Item testatur Marc.* 15. 33. *Item Luc.* 23. 44. 45.

SOLLICITUDO.

Sollicitudo nimia improbanda.

Sex diebus operaberis: septime die cessabis arare, et metere. *Exod.* 34. 21.

Quod si dixeritis: Quid comedemus anno septimo, si non severimus, neque collegerimus fruges nostras? Dabo benedictionem meam vobis (*inquit Dominus*) anno sexto, et faciet (*terra*) fructus trium annorum. *Levit.* 25. 20. 21. *Vide totum contextum.*

Afflixit te (*Deus*) penuria, et dedit tibi cibum Manna, quod ignorabas tu et patres tui: ut ostenderet tibi, quod non in solo pane vivat homo, sed in omni verbo, quod egreditur de ore Dei. *Deut.* 8. 3.

Quid est homo (*Domine*), quia magnificas eum? aut quid apponis erga eum cor tuum? Visitas eum diluculo, et subito probas illum. *Job* 7. 17. 18. *Vide Psal.* 8. 5.

Jacta super Dominum curam tuam, et ipse te enutriet: non dabit in aeternum fluctuationem justo. *Psal.* 54. 23.

Oculi omnium in te sperant, Domine: et tu das escam illorum in tempore opportuno. Aperis tu manum tuam: te imples omne animal benedictione. *Psal.* 144. 15. 16. *Vide Psal.* 103. 27. 28.

Non affliget Dominus fame animam justi, et insidias impiorum subvertet. *Prov.* 10. 3.

Justus comedit, et replet animam suam: venter autem impiorum insaturabilis. *Ibid.* 13. 25.

Ideo dico vobis, ne solliciti sitis animæ vestræ quid manducetis, neque corpori vestro quid induamini. Nonne anima plus est quam esca, et corpus plus

quam vestimentum? *Matth.* 6. 25. *Vide v.* 31. *et* 34.

Nolite possidere aurum, neque argentum, neque pecuniam in zonis vestris, etc. *Ibid.* 10. 9. *Vide Marc.* 6. 8. *Item Luc.* 9. 3. *et c.* 10. 4.

Qui autem seminatus est in spinis, hic est, qui verbum (*Dei*) audit, et sollicitudo saeculi, istius et fallacia divitiarum suffocat verbum, et sine fructu efficitur. *Ibid.* 13. 22. *Vide Marc.* 4. 19.

At illi (*discipuli*) cogitabant intra se, dicentes: quia panes non accepimus. Sciens autem Jesus, dixit: Quid cogitatis intra vos modicae fidei, quia panes non habetis? etc. *Ibid.* 16. 7. 8. *Vide Marc.* 8. 16. *et seq.*

Quod autem in spinas cecidit: hi sunt qui audierunt, et a sollicitudinibus, et divitiis, et voluptatibus vitae, euntes, suffocantur, et non referunt fructum. *Luc.* 8. 14.

Cum autem inducent vos in synagogas, etc., nolite solliciti esse qualiter, aut quid respondeatis, aut quid dicatis. Spiritus enim Sanctus docebit vos in ipsa hora quid oporteat vos dicere. *Ibid.* 12. 11. 12. Ideo dico vobis: Nolite solliciti esse animae vestrae quid manducetis, neque corpori quid induamini. Anima plus est quam esca, et corpus plus quam vestimentum. *v.* 22. 23. *Vide v.* 26. *et* 29. *Item Matth.* 10. 19. 20.

Et cœperunt (*invitati ad coenam*) simul omnes excusare. Primus dixit: Villam emi, et necesse habeo exire, et videre illam. Rogo te, habe me excusatum, etc. *Ib.* 14. 18. *Vide versus seq. Item Matth.* 22. 5.

Volo autem vos sine sollicitudine esse. Qui sine uxore est, sollicitus est quæ Domini sunt, quomodo placeat Deo. Qui autem cum uxora est, sollicitus est quae sunt mundi, quomodo placeat uxori, et divisus est. 1. *Cor.* 7. 32. 33.

Nihil solliciti sitis: sed in omni oratione, et obsecratione cum gratiarum actione, petitiones vestrae innotescant apud Deum. *Philipp.* 4. 6.

Habentes autem alimenta, et quibus tegamur, his contenti simus. 1. *Tim.* 6. 8. *Vide totum context. Item Prov.* 27. 27.

Sint mores sine avaritia, contenti praesentibus: ipse enim dixit: Non te deseram, neque derelinquam, etc. *Hebr.* 13. 5.

Humiliamini igitur sub potenti manu Dei, ut vos exaltet in tempore visitationis: omnem sollicitudinem vestram projicientes in eum, quoniam ipsi cura est de vobis. 1. *Petr.* 5. 6. 7.

SOMNIA.

(Vide *Thesaurum Patrum*).

Somnia et Visiones, quibus olim Deus suam voluntatem aperiebat.

Venit autem Deus ad Abi-

melech per somnium nocte, et ait illi: En morieris propter mulierem, quam tulisti: habet enim virum. *Gen.* 20. 3.

Viditque (*Jacob*) in somnis scalam stantem super terram, et cacumen illius tangens coelum Angelos quoque Dei ascendentes et descendentes per eam, et Dominum innixum scalae, dicentem sibi: Ego sum Dominus Deus Abraham patris tui, et Deus Isaac: Terram, in qua dormis, tibi dabo, et semini tuo, etc. *Ibid.* 28. 12.13.

Viditque (*Laban*, *Jacob fugientem insequens*) in somnis dicentem sibi Dominum: Cave, ne quidquam aspere loquaris contra Jacob. *Ibid.* 31. 24. *Vide et v.* 11. *Item c.* 37. *et c.*40. 8. 16.

Post duos annos vidit Pharao somnium. Putabat se stare super fluvium, de quo ascendebant septem boves pulchrae et crassae nimis: et pascebantur in locis palustribus, etc. *Ibid.* 41. 1. *et seq. Vide v.* 5. *et seq.*

Profectusque Israel cum omnibus, quæ habebat, venit ad puteum juramenti: et mactatis ibi victimis Deo patris sui Isaac, audivit eum, per visionem noctis, vocantem se, et dicentem sibi: Jacob, Jacob: cui respondit: Ecce adsum. Ait illi Deus: Ego sum fortissimus Deus patris tui: noli timere, descende in Ægyptum, quia in gentem magnam faciam te ibi. *Ibid.* 46. 1. *et seq.*

Dixit (*Deus*) ad eos (*Aaronem et Mariam sororem Moysi*): Audite sermones meos: Si quis fuerit inter vos Propheta Domini, in visione apparebo ei, vel per somnium loquar ad illum, etc. *Num.* 12. 6.

Cumque venisset Gedeon, narrabat aliquis somnium proximo suo: — Vidi somnium, et videbatur mihi quasi sub cinericius panis ex hordeo volvi, et in castra Madian descendere: cumque pervenisset ad tabernaculum, percussit illud, atque subvertit, et terræ funditus coaequavit. Respondit is, cui loquebatur: Non est hoc aliud, nisi gladius Gedeonis filii Joas viri Israelitae: tradidit enim Dominus in manus ejus Madian, et omnia castra ejus. Cumque audisset Gedeon somnium, et interpretationem ejus, adoravit: et reversus est ad castra Israel, et ait: Surgite, tradidit enim Dominus in manus nostras castra Madian, etc. *Judic.* 7. 13. *et seq.*

Samuel quater a Domino vocatus, revelationem accepit. 1. *Reg. c.* 3. *per totum.*

Consuluitque (*Saul*) Dominum, et non respondit ei, neque per somnia, neque per sacerdotes, neque per prophetas. *Ibid.* 28. 6.

Dixitque Nathan ad regem (*David*): Omne quod est in corde tuo, vade, fac: quia Dominus tecum est. Factum est autem in illa nocte, et ecce

sermo Domini ad Nathan, dicens : Vade, et loqnere ad servum meum David : Haec dicit Dominus : Numqnid tu aedificabis mibi domum ad habitandum! etc. 2. *Reg*. 7. 3. *Item* 1. *Paral*. 17. 2. *et seq*.

Abiit itaqne (*Salomon*) in Gabaon, ut immolaret tibi : illud quippe erat excelsum maximum : mille bostias in holocaustum obtulit Salomon super altare illud in Gabaon. Apparuit autem Dominus Salomoni per somnium nocte, dicens : Postula quod vis, ut dem tibi, etc. 3. *Reg*. 3. 4. 5. *Item* 2. *Paral*. 1. 7. *et seq*.

Terrebis me per somnia, et per visiones horrore concuties. *Job* 7. 14.

Semel loquitur Deus.—Per somnium in visione nocturna, quando irruit sopor super homines, et dormiunt in lectulo : tunc aperit ores virorum, et erudiens eos instruit disciplina. *Ib*. 33. 14. *et seq*.

In anno secundo regni Nabuchodonosor, vidit Nabuchodonosor somnium, et conterritus est spiritus ejus, et somnium ejus fugit ab eo. *Dan. c*. 2.*v*.1. *Vide totum caput. Item aliud somnium Nabuchodonosor. c*.4. *per totum*.

Visio Danielis de quatuor bestiis, quatuor regna designantibus, etc. Ibid. c. 7. *per totum caput. Item visio de ariete duorum cornuum, et hirci cornu unius, et postea quatuor cornum, etc. c*. 8. *per tot. Vide* 2. *Mach*. 15. 11. *et seq*.

Hæc autem eo cogitante (*scil. Joseph*), ecce Angelus Domini apparuit in somnis ei, dicens : Joseph, fili David, noli timere accipere Mariam conjugem tuam, quod enim in ea natum est, de Spiritu Sancto est, etc. *Matth*. 1. 20.

Et responso accepto (*Magi*) in somnis, ne redirent ad Herodem, per aliam viam reversi sunt in regionem suam. Qui cum recessissent, ecce Angelus Domini apparuit in somnis Joseph, dicens : Surge, et accipe puerum, et matrem ejus, et fuge in Ægyptum : et esto ibi usque dum dicam tibi, etc. *Ib*. 2. 12. 13. *Vide et v*. 19. *et* 22.

Cum autem pertransissent Mysiam (*Paulus et Thimotheus*), descenderunt Troadem: et visio per noctem Paulo ostensa est: Vir Macedo quidam erat stans, et deprecans eum, et dicens : Transiens in Macedoniam, adjuva nos. *Actor*. 16. 8. 9.

Dixit autem Dominus nocte per visionem Paulo : Noli timere, sed loquere, et ne taceas. Propter quod ego sum tecum, et nemo apponetur tibi, ut noceat te : quoniam populus est mihi multus in hac civitate. *Ib*. 18. 9. 10.

Sequenti autem nocte assistens ei (*Paulo*) Dominus, ait : Constans esto : sicut enim te-

stificatus es de me in Jerusalem, sic te oportet et Romae testificari. *Ibid.* 25. 11.

Astitit enim mihi (*Paulo*) hac nocte Angelus Dei, cujus sum ego, et qui deservio, dicens: Ne timeas, Paule, Cæsari te oportet assistere: et ecce donavit tibi Deus omnes, qui navigant tecum. *Ibid.* 27. 23. 24.

Somnia et visiones, quae non conveniunt cum doctrina Christi et Ecclesiae, sunt contemnenda.

Si surrexerit in medio tui prophetes, aut qui somnium vidisse se dicat, et praedixerit signum atque portentum, et evenerit quod locutus est, et dixerit tibi: Eamus, et sequamur Deos alienos, quos ignoras, et serviamus eis: non audies verba prophetae illius aut somniatoris, quia tentat vos Dominus Deus vester, ut palam fiat, utrum diligatis eum, an non, in toto corde, et in toto anima vestra. *Deut.* 13. 1. *et seq. Vide v.* 5. *Item Jerem.* 27. 9.

Vana spes, et mendacium viro insensato: et omnia extollunt imprudentes. Quasi qui apprehendit umbram, et persequitur ventum: sic et qui attendit ad visa mendacia, etc. *Eccli.* 34. 1. 2. *Vide v.* 3.

Haec dicit Dominus exercituum: Nolite audire verba prophetarum, qui prophetant vobis, et decipiunt vos: visionem cordis sui loquuntur, non de ore Domini. *Jerem.* 23. 16. Audivi quæ dixerunt prophetæ, prophetantes in nomine meo mendacium, atque dicentes: Somniavi, somniavi. Usquequo istud est in corde prophetarum vaticinantium mendacium, et prophetantium seductiones cordis sui? etc. *v.* 25. 26. *Vide v.* 32.

Haec enim dicit Dominus exercituum, Deus Israel: Non vos seducant prophetae vestri, qui sunt in medio vestrum, et divini vestri: et ne attendatis ad somnia vestra, quæ vos somniatis: quia falso ipsi prophetant vobis in nomine meo: et non misi eos, dicit Dominus. *Ibid.* 29. 8. 9. *Vide c.* 14. 14. *et c.* 27. 9.

Observatio profana.

Non augurabimini, nec observabitis somnia. *Levit.* 19. 26.

Et sicut parturientis, cor tuum phantasias patitur: nisi ab Altissimo fuerit emissa visitatio, ne dederis in illis cor tuum: multos enim errare fecerunt somnia, et exciderunt sperantes in illis. *Eccli.* 34. 6. 7.

Soror. Vide *Fraternitas.*

SORS.

Sortium missionis praxis.

Sacerdos duos hircos stare faciet coram Domino, — mittensque super utrumque sortem, — cujus exierit sors Do-

mino, offeret illum pro peccato, — *alterum* statuet eum vivum coram Domino, ut fundat preces super eo, et emittat eum in solitudinem. *Levit.* 16. 7. *et seq.*

Pluribus majorem partem dabis, et paucioribus minorem: singulis, sicut nunc recensiti sunt, tradetur possessio: ita dumtaxat ut sors terram tribubus dividat et familiis. Quidquid sorte contigerit, hoc vel plures accipiant, vel pauciores. *Num.* 26. 54. *et seq. Vide c.* 36. 2. *Item Deut.* 1. 38. *et c.* 31. 7.

Ego enim dedi vobis illam (*terram Chanaan*) in possessionem, quam dividetis vobis sorte. Pluribus dabitis latiorem, et paucis angustiorem. Singulis ut sors ceciderit, ita tribuetur haereditas. *Ibid.* 33. 53. 54. *Vide Josue* 15. 1. *et c.* 16. 1. *et c.* 17. 1. *et c.* 19. 1. 51. *et c.* 22. 7.

Explorata urbe Hai, cedit populus Israel hostibus propter furtum de anathemate Jericho; quapropter, missa sorte, Achan lapidatur jussu Domini Jos. c. 7. per totum caput.

Itaque perrexerunt (*viri a Josue missi*), et lustrantes eam (*terram*), in septem partes diviserunt, scribentes in volumine. Reversique sunt a Josue in castra Silo. Qui misit sortes coram Domino in Silo, divisitque terram filiis Israel in septem partes. *Ibid.* 18. 9. 10. *Vide v.* 6. *et* 11. *Item* 1. *Paral.* 24. 5. *et c.* 25. 8. 9. *et c.* 26. 13. *Luc.* 1. 9.

Ungitur Saul in regem a Samuele, datis ac succedentibus signis, prophetat inter prophetas, et missis sortibus a Samuele confirmatur in regem, etc. 1. *Reg.* 10. 20.

Sorte Jonathas caput est, et vix mortem evasit. Ibid. 14. 42.

Habitaverunt autem, principes populi in Jerusalem: reliqua vero plebs misit sortem, ut tollerent unam partem de decem, qui habitaturi essent in Jerusalem civitate sancta, novem vero partes in civitatibus. 2. *Esdr.* 11. 1.

Missa est sors in urnam, — quo die et quo mense gens Judaeorum deberet interfici. *Esth.* 3. 7.

Diviserunt sibi vestimenta mea, et super vestem meam miserunt sortem. *Psal.* 21. 19. *Vide Matth.* 27. 35. *Marc.* 15. 24. *Luc.* 23. 34. *Joan.* 19. 24.

Sortes mittuntur in sinum, sed a Domino temperantur. *Prov.* 16. 33.

Contradictiones comprimit sors, et interpotentes quoque dijudicat. *Ibid.* 18. 18. *Vide Isa.* 34. 17.

Et dixit vir ad collegam suum: Venite, et mittamus sortes, et sciamus quare hoc malum sit nobis. Et miserunt sortes: et cecidit sors super Jonam. *Jonae* 1. 7.

Et dederunt sortes eis (*Joseph et Matthiae*), et cecidit sors super Matthiam, et annumeratus est cum undecim Apostolis. *Actor.* 1. 26. *Vide et v.* 17.

Sors spiritualis.

Convertantur a tenebris ad lucem, et de potestate Satanae ad Deum, ut accipiant remissionem peccatorum, et sortem inter Sanctos, per fidem, quae est in me (*ait Jesus Paulo*). *Actor.* 26. 18.

In quo etiam (*Christo*) et nos sorte vocati sumus, praedestinati, etc. *Ephes.* 1. 11.

Gratias agentes Deo Patri, qui dignos nos fecit in partem sortis sanctorum in lumine. *Coloss.* 1. 12.

SPES.

(*Vide Thesaurum Patrum*).

Spes justorum non in temporalibus rebus, sed in Deo, ejusque promissionibus fundatur.

Et multiplicabo semen tuum (*ait Deus ad Isaac*) sicut stellas coeli: daboque posteris tuis universas regiones has: et benedicentur in semine tuo omnes Gentes terrae, eo quod obedierit Abraham voci meae, et custodierit præcepta et mandata mea, et caeremonias, legesque servaverit. *Gen.* 26. 4. 5. *Vide c.* 12. 3. *c.* 18. 18. *c.* 22. 17. 18. *c.* 20. 14. *c.* 48. 4. *Item Actor.* 3. 25.

Dixitque Dominus ad Gedeon: Multus tecum est populus, nec tradetur Median in manus ejus: nec glorietur contra me Israel, et dicat: Meis viribus liberatus sum. *Judic.* 7. 2. Dixitque Dominus ad Gedeon: adhuc populus multus est, duc eos ad aquas, et ibi probabo illos: et de quo dixero tibi ut tecum vadat, ipse pergat: quem ire prohibuero, revertatur. *v.* 4. *Vide tot. caput.*

Et reversus est populus (*Israel*) ad castra: dixeruntque majores natu de Israel: Quare percussit nos Dominus hodie coram Philisthiim? Afferamus ad nos de Silo Arcam foederis Domini, et veniat in medium nostri, ut salvet nos de manu inimicorum nostrorum. 1. *Reg.* 4. 3.

Dixit autem David ad Philisthaeum: Tu venis ad me cum gladio, et hasta, et clypeo, ego autem venio ad te in nomine Domini exercituum, Dei agminum Israel, quibus exprobrasti hodie, et dabit te Dominus in manu mea, etc. *Ibid.* 17. 45. 46. *Vide c.* 22. 3.

Et accedens unus vir Dei, dixit ad (*Achab*) regem Israel: Haec dicit Dominus: Quia dixerunt Syri: Deus montium est Dominus, et non est Deus vallium: dabo omnem multitudinem hanc grandem in manu tua, et scietis quia ego sum Dominus. 3. *Reg.* 20. 28.

Dixit Joab fratri suo Abisai:

Confortare, et agamus viriliter pro populo nostro, et pro urbibus Dei nostri: Dominus autem, quod in conspectu suo bonum est, faciet. 1. *Par.* 19. 13. *Item* 2. *Reg.* 10. 12.

Vos ergo confortamini, et non dissolvantur manus vestræ: erit enim merces operi vestro (*ait Azarias ad regem Asa*). 2. *Par.* 15. 7.

In tempore illo venit Hanani Propheta ad Asa regem Juda; et dixit ei: Quia habuisti fiduciam in rege Syriae, et non in Domino Deo tuo, idcirco evasit Syriae regis exercitus de manu tua, etc. *Ibid.* 16. 7. *Vide c.* 25. 8.

In nobis quidem non est tanta fortitudo (*ait Joseph*), ut possimus huic multitudini resistere, quae irruit super nos. Sed cum ignoremus quid agere debeamus, hoc solum habemus residui, ut oculos nostros dirigamus ad te (*Deus*). *Ibid.* 20. 12. Audite me, viri Juda, et omnes habitatores Jerusalem (*ait idem Rex*): credite in Domino Deo vestro, et securi eritis: credite prophetis ejus, et cuncta evenient prospera. *v.* 20. *Vide et v.* 15.

Viriliter agite, et confortamini: nolite timere, nec paveatis regem Assyriorum, et universam multitudinem, quae est cum eo: multo enim plures nobiscum sunt, quam cum illo. Cum illo enim est brachium carneum: nobiscum Dominus Deus noster, qui auxiliator est noster, pugnatque pro nobis. *Ibid.* 32. 7. 8.

Capiatur (*Domine Holophernes*) laqueo oculorum suorum in me, et percuties eum ex labiis caritatis meae, etc. *Judith* 9. 13.

Etiamsi occiderit me (*Deus*), in ipso sperabo. *Job* 13. 15.

Sperent in te qui noverunt nomen tuum; quoniam non dereliquisti quaerentes te, Domine. *Psal.* 9. 11. *Vide Psal.* 4. 6. 10. *et Psal.* 5. 12.

Ego autem in misericordia tua speravi (*Domine*). Exultabit cor meum in salutari tuo, cantabo Domino, qui bona tribuit mihi: et psallam nomini Domini altissimi. *Psal.* 12. 6.

Quoniam Dominus in generatione justa est, consilium inopis confudistis: quoniam Dominus spes ejus est. *Psal.* 13. 6. *Vide Psal.* 17. 2.

Hi in curribus, et hi in equis, nos autem in nomine Domini Dei nostri invocabimus. *Psal.* 19. 8.

In te (Domine) speraverunt patres nostri: speraverunt, et liberasti eos, etc. *Psal.* 21. 5. Quoniam tu es, qui extraxisti me de ventre: spes mea ab uberibus matris meae, etc. *v.* 10. *Vide v.* 6. *et* 9. *Item Psal.* 20. 8.

Deus meus, in te confido, non erubescam: neque irrideant me inimici mei. *Psal.* 24. 2. 3.

Expecta Dominum, viriliter age: et confortetur cor tuum, et sustine Dominum. *Psal.* 26. 14. *Vide versum* 3. *et Psal.* 27. 7.

Inclina ad me aurem tuam, accelera ut eruas me. Esto mihi in Deum protectorem, et in domum refugii, ut salvum me facias: *nam in te, Domine, speravi, etc. Psal.* 30. 3. *Vide v.* 7. 15. 20. *et* 25. *Item Psal.* 70. *v.* 1. 5. 14.

Sperantem autem in Domino misericordia circumdabit. *Psal.* 31. 10.

Ecce oculi Domini super metuentes eum: et in eis, qui sperant super misericordia ejus. *Psal.* 32. 18. *Vide vers.* 21. *et* 22. *Item Psal.* 33. 9. 23. *et* 35. 8.

Spera in Domino, et fac bonitatem; et inhabita terram, et pasceris in divitiis ejus. *Psal.* 36. 3. *Vide v.* 5. *et* 40. *Item Psal.* 37. 16.

Beatus vir cujus est nomen Domini spes ejus: et non respexit in vanitates et insanias falsas. *Psal.* 39. 5.

Quare tristis es, anima mea? et quare conturbas me? Spera in Deo, quoniam adhuc confitebor illi: salutare vultus mei, et Deus meus. *Psal.* 41. 6. 7. *Vide v.* 12. *Item Psal.* 42. 5. *et* 51. 10. *et* 54. 24. 55. 5. 11. *et* 56. 2.

In Deo salutare meum, et gloria mea: Deus auxilii mei, et spes mea in Deo est. Sperate in eo, omnis congregatio populi, etc. *Psal.* 61. 8. 9. *Vide Psal.* 63. 11.

Exaudi nos, Deus salutaris noster, spes omnium finium terrae, et in mari longe. *Psal.* 64. 7.

Mihi autem adhaerere Deo bonum est: ponere in Domino Deo spem meam. *Psal.* 72. 27. *Vide Psal.* 77. 7. *Psal.* 83. 13. *Psal.* 85. 2. *Psal.* 118. *v.* 42. 43. 49. 74. 81. 114. 147.

Dicet Domino: Susceptor meus es tu, et refugium meum: Deus meus, sperabo in eum. *Psal.* 90. 2. *Vide v.* 4. 9. 14.

Domus Israel speravit in Domino: adjutor eorum, et protector eorum est. *Psal.* 113. 9. Qui timent Dominum, speraverunt in Domino: adjutor eorum, et protector eorum est. *v.* 11. *Vide et v.* 10.

Bonum est confidere in Domino, quam confidere in homine: bonum est sperare in Domino, quam sperare in principibus. *Psal.* 117. 8. 9. *Vide Psal.* 124. 1.

A custodia matutina usque ad noctem, speret Israel in Domino. *Psal.* 129. 6. *Vide v.* 5. *Item Psal.* 130. 3.

Clamavi ad te, Domine, dixi: Tu es spes mea, portio mea in terra viventium. *Psal.* 141. 6. *Vide Psal.* 143. 2.

Beatus, cujus Deus Jacob adjutor ejus, spes ejus in Domino Deo ipsius, qui fecit coelum et terram, mare et omnia

quae in eis sunt. *Psal.* 145. 5. 6. *Vide Psal.* 146. 11.

Habe fiduciam in Domino ex toto corde tuo, et ne innitaris prudentiae tuae. *Prov.* 3. 5. *Vide c.* 14. 26.

Qui sperat in Domino, beatus est. *Ibid.* 16. 20.

Ut sit in Domino fiducia tua, unde et ostendi eam tibi hodie. *Ibid.* 22. 19.

Qui se jactat, et dilatat, jurgia concitat: qui vero sperat in Domino, sanabitur. *Ibid.* 28. 25.

Qui timet hominem, cito corruet: qui sperat in Domino, sublevabitur. *Ibid.* 29. 25.

Omnis sermo Dei ignitus, clypeus est sperantibus in se. *Ibid.* 30. 5.

Et si coram hominibus tormenta passi sunt, spes illorum (*justorum*) immortalitate plena est. *Sap.* 3. 4. Qui confidunt in illo (*Deo*), intelligent veritatem, et fideles in dilectione acquiescent illi quoniam donum et pax est electis ejus. *v.* 9.

Crede Deo, et recuperabit te: et dirige viam tuam, et spera in illum. Serva timorem illius, et in illo veterasce. *Eccli.* 2. 6. Quis enim permansit in mandatis ejus, et derelictus est? aut quis invocavit eum, et despexit illum? etc. *v.* 12. *Vide v.* 9.

Humiliare Deo, et expecta manus ejus. *Ibid.* 13. 9.

In benedictione Dei et ipse speravi. *Ibid.* 33. 17.

Spiritus timentium Deum quaeritur, et in respectu illius benedicetur. *Ibid.* 34. 14. *Vide sequentes versus.*

Et erit in die illa — innitetur (*Israel*) super Dominum Sanctum Israel in veritate. *Isa.* 10. 20.

Sperastis in Domino in saeculis aeternis, in Domino Deo forti in perpetuum. *Ibid.* 26. 4. *Vide c.* 14. 32.

Et addent mites in Domino laetitiam, et pauperes homines in Sancto Israel exultabunt. *Ibid.* 29. 19.

Vae, filii desertores, dicit Dominus, ut faceritis consilium, et non ex me: et ordiremini telam, et non per spiritum meum, etc. *Ibid.* 30. *c.* 1.

Qui hæc dicit Dominus Deus Sanctus Israel: Si revertamini, et quiescatis, salvi eritis: in silentio, et in spe erit fortitudo vestra. *v.* 15.

Vae qui descendunt in Ægyptum ad auxilium, in equis sperantes, et habentes fiduciam super quadrigis, quia multae sunt; et super equitibus, quia praevalidi nimis; et non sunt confisi super Sanctum Israel, et Dominum non requisierunt. *Ibid.* 31. 1. *Vide Mich.* 5. 10. *et seq.*

Quod si responderis mihi: In Domino Deo nostro confidimus: nonne ipse est, cujus abstulit Ezechias excelsa, et

altaria ; et dixit Judae et Jerusalem : Coram altari isto adorabitis ? etc. *Ibid.* 36. 7. *Vide* 4. *Reg.* 18. 22.

Deus sempiternus Dominus, qui creavit terminos terrae, non deficiet, neque laborabit, nec est investigatio sapientiae ejus. Qui dat lasso virtutem, et his, qui non sunt, fortitudinem et robur multiplicat. *Ibid.* 40. 28. 29. *Vide v.* 31. *Item c.* 50. 10.

Quid niteris bonam ostendere viam tuam ad quaerendam dilectionem, quae insuper et malitias tuas docuisti vias tuas, etc. *Jerem.* 2. 33.

Nolite confidere in verbis mendacii, dicentes : Templum Domini, templum Domini, templum Domini est. *Ibid.* 7. 4.

Haec dicit Dominus ; Non glorietur sapiens in sapientia sua, et non glorietur fortis in fortitudine sua, et non glorietur dives in divitiis suis : sed in hoc glorietur qui gloriatur, scire et nosse me, quia ego sum Dominus, qui facio misericordiam et judicium et justitiam in terra : haec enim placent mihi, ait Dominus. *Ibid.* 9. 23. 24.

Benedictus vir, qui confidit in Domino ; et erit Dominus fiducia ejus. *Ibid.* 17. 7. *Vide v.* 17. *Item Joel* 3.16.

Et liberabo te in die illa, ait Dominus ; et non traderis in manus virorum, quos tu formidas : sed eruens liberabo te, et gladio non cades ; sed erit tibi anima tua in salutem, quia in me habuisti fiduciam, ait Dominus. *Ibid.* 39. 17. 18. *Vide c.* 48. 7.

Pars mea Dominus, dixit anima mea ; propterea expectabo eum. *Thren.* 3. 24. *Vide v.* 25.

Et scient omnes habitatores Ægypti, quia ego Dominus : pro eo quod fuisti baculus arundineus domui Israel. *Ezech.* 29. 6.

Et tu ad Deum tuum converteris : misericordiam et judicium custodi, et spera in Deo tuo semper. *Osee* 12. 6.

Nolite credere amico : et nolite confidere in duce : ab ea, quae dormit in sinu tuo, custodi claustra oris tui. *Mich.* 7. 5. Ego autem ad Dominum aspiciam, expectabo Deum Salvatorem meum : audiet me Deus meus. *v.* 7.

Bonus Dominus, et confortans in die tribulationis : et sciens sperantes in se. *Nahum* 1. 7.

Et ait Judas : Facile est concludi multos in manu paucorum : et non est differentia in conspectu Dei coeli liberare in multis, et in paucis, etc. 1. *Mach.* 3. 18. *vide versus sequentes. Item* 2. *Machab.* 15. 7.

Qui amat patrem aut matrem plus quam me, non est me dignus : et qui amat filium aut filiam super me, non est

me dignus. *Matth.* 10.37. *Vide Luc.* 14. 26.

Et in nomine ejus gentes sperabunt. *Ibid.* 12. 21. *Vide Rom.* 15. 12.

Filioli, quam difficile est, confidentes in pecuniis in regnum Dei introire! *Marc.* 10. 24.

Spe—salvi facti sumus. Spes autem, quae videtur, non est spes: nam quod videt quis, quid sperat? Si autem quod non videmus, speramus, per patientiam expectamus. *Rom.* 8. 24. 25.

Non simus fidentes in nobis, sed in Deo. 2. *Cor.* 1. 9. *Vide v.* 7. *et* 10.

Quibus voluit Deus (*scil. sanctis suis*) notas facere divitias gloriæ sacramenti hujus in Gentibus, quod est Christus, in vobis spes gloriæ, etc. *Coloss.* 1. 27.

Gratias agimus Deo semper pro omnibus vobis — memores operis fidei vestræ, et laboris, et caritatis, et sustinentiæ spei Domini nostri Jesu Christi, ante Deum et patrem nostrum. 1. *Thess.* 1. 2. 3.

Paulus Apostolus Jesu Christi secundum imperium Dei, Salvatoris nostri, et Christi Jesu spei nostræ. 1. *Tim.* 1. 1.

Divitibus hujus saeculi præcipe non sublime sapere, neque sperare in incerto divitiarum, sed in Deo vivo, (qui praestat nobis omnia abunde ad fruendum). *Ibid.* 6. 17.

Christus vero tamquam filius in domo sua, quae domus sumus nos, si fiduciam et gloriam spei usque ad finem firmam retineamus. *Hebr.* 3. 6. *Vide c.* 6. *v.* 11. 18. 19. *et c.* 10. 23.

Propter quod succincti lumbos mentis vestrae, sobrii perfecte sperate in eam, quae offertur vobis, gratiam in revelationem Jesu Christi. 1. *Petr.* 1. 13. Qui per ipsum (*Christum*) fideles estis in Deo, qui suscitavit eum a mortuis — ut fides vestra, et spes esset in Deo. *v.* 21. *Vide c.* 3. 15.

Omnem sollicitudinem vestram projicientes in eum (*Deum*): quoniam ipsi cura est de vobis. *Ibid.* 5. 7. *Vide Psal.* 54. 23.

Et omnis qui habet hanc spem in eo (*Deo*), sanctificat se, sicut et ille sanctus est. 1. *Joan.* 3. 3.

Spes non facit securos, nec excludit timorem. Vide etiam *timor.*

Spes impiorum evanescet, et vana sunt omnia, in quibus confidunt.

An speras in baculo arundineo atque confracto Ægypto, super quem si incubuerit homo, comminutus ingredietur manum ejus, et perforabit eam? sic est Pharao rex Ægypti, omnibus qui confidunt in se. 4. *Reg.* 18. 21. *vide Isa.* 36. 6.

Sic viae omnium, qui obliviscuntur Deum, et spes hypocritae peribit. *Job* 8. 13. *Vide* v. 14.

Oculi autem impiorum deficient, et effugium peribit ab eis, et spes illorum abominatio animae. *Ib.* 11. 20.

Lapides excavant aquae, et alluvione paulatim terra consumitur: et hominem ergo similiter perdes. *Ibid.* 14. 19.

Hoc scio a principio, ex quo positus est homo super terram, quod laus impiorum brevis sit, et gaudium hypocritæ ad instar puncti. *Ibid.* 20. 4. *Vide c.* 40. 28.

Expectatio justorum lætitia: spes autem impiorum peribit. *Prov.* 10. 28.

Justitia simplicis diriget viam ejus: et in impietate sua corruet impius. *Ibid.* 11. 5. Desiderium justorum omne bonum est; praestolatio impiorum furor. v. 23. *Vide c.* 25. 19.

Quoniam spes impii tamquam lanugo est, quae a vento tollitur: et tamquam spuma gracilis, quae a procella dispergitur: et tamquam fumus, qui a vento diffusus est: et tamquam memoria hospitis unius diei praetereuntis, etc. *Sap.* 5. 15. *Vide c.* 3. 11.

Noli anxius esse in divitiis injustis: non enim proderunt tibi in die obductionis, et vindictae. *Eccli.* 5. 10. *Item Prov.* 11. 28.

Dixistis enim: Percussimus foedus cum morte, et cum inferno fecimus pactum. Flagellum inundans, cum transierit, non veniet super nos: quia posuimus mendacium spem nostram, et mendacio protecti sumus. *Isa.* 28. 15. Et delebitur fœdus vestrum cum morte, et pactum vestrum cum inferno non stabit: flagellum inundans, cum transierit, eritis ei in conculcationem, etc. v. 18. *Vide* v. 17.

Propterea haec dicit Sanctus Israel: Pro eo quod reprobastis verbum hoc, et sperastis in calumnia, et in tumultu, et innixi estis super eo, etc. *Ibid.* 30. 12. Et dabit vobis Dominus panem arctum, et aquam brevem: et non faciet avolare a te ultra doctorem tuum; et erunt oculi tui videntes præceptorem tuum, etc. v. 20. *Vide* v. 2. *et* 3. *Item c.* 31. 1. *et c.* 47. 10.

Quis est vir sapiens, qui intelligat hoc, et ad quem verbum oris Domini fiat, ut annuntiet istud, quare perierit terra, et exusta sit quasi desertum, eo quod non sit qui pertranseat? etc. *Jer.* 9. 12.

Benedictus vir, qui confidit in Domino, et erit Dominus fiducia ejus. *Ibid.* 17. 7. *Vide* v. 5. *et* 17. *Item c.* 48. 7.

Spes ex praeteritis et jam compertis beneficiis concipienda.

Minor sum (*inquit Jacob*)

in ipso sperabo, — et ipse erit Salvator meus. *Job* 13. 15. 16. *Vide c.* 19. 27.

Non sis tu (*Deus*) mihi formidini, spes mea tu in die afflictionis. *Jerem.* 17. 17.

Haec recolens in corde meo, ideo sperabo. *Thren.* 3. 21. *Vide v.* 29.

Liberata a morte Susanna, exclamavit—omnis cœtus voce magna, et benedixerunt Deum, qui salvat sperantes in se. *Dan.* 13.60. Erat enim cor ejus (*Susannae*) fiduciam habens in Domino. *v.* 35.

Fratres Machabaei ob eximiam spem, quam habebunt in Deo, morti se tradiderunt. Vide totam praeclarissimam de hac re historiam. 2. *Mach. c.* 7.

Paulus habebat magnam spem in Deo, etc. Actor. 24. 15. *Vide Ephes.*1.12. *Item* 1. *Tim.*4.10.

SPINÆ.

Spinae et tribuli propter peccatum Adae.

Spinas et tribulos germinabit tibi (*terra, o Adam*) — In sudore vultus tui vesceris pane. *Gen.* 3. 18. 19.

Spinae appellantur sollicitudines hujus mundi, divitiae, et voluptates vitae mundanae.

Alia autem (*semina*) ceciderunt in spinas: et creverunt spinae, et suffocaverunt ea. *Matth.* 13. 7. Qui autem seminatus est in spinis, hic est qui verbum audit, et sollicitudo saeculi istius, et fallacia divitiarum suffocat verbum, et sine fructu efficitur. *v.* 22.

Cum audisset autem adolescens verbum, abiit tristis: erat enim habens multas possessiones. *Ibid.* 19. 22. *Idem habetur Marc.* 10. 22.

Et aliud (*semen*) cecidit inter spinas, et simul exortæ spinæ suffocaverunt illud. *Luc.* 8. 7. Quod autem in spinas cecidit hi sunt qui audierunt, et a sollicitudinibus, et divitiis, et voluptatibus vitae euntes suffocantur, et non referunt fructum.*v.*14. *Idem habetur Marc.* 4. 7. 18. *et* 19.

Adhuc unum tibi deest (*ait Jesus juveni diviti*): Omnia quæcumque habes vende, et da pauperibus, et habebis thesaurum in coelo: et veni, sequere me. His ille auditis, contristatus est. *Ibid.* 18. 22. 23.

SPIRITUS.

(*Vide Thesaurum Patrum*).

Spiritus Sanctus est verus Deus.

Spiritus Dei ferebatur super aquas. *Gen.* 1. 2.

Spiritus Domini (*ait David*) locutus est per me, et sermo ejus per linguam meam.2.*Reg.* 23. 2. *Vide Isa.* 48. 16.

Spiritus ejus (*Dei*) ornavit coelos, etc. *Job* 26. 13.

Spiritus Dei fecit me. *Ibid.* 33. 4.

Verbo Domini coeli firmati

sunt: et spiritu oris ejus omnis virtus eorum. *Psal.* 32. 6.

Emittes Spiritum tuum, et creabuntur, etc. *Ps.* 103. 30.

Spiritus Domini replevit orbem terrarum. *Sap.* 1. 7. *Vide* v. 5.

Israelitae ad iracundiam provocaverunt, et afflixerunt spiritum *Sanctum*. *Isa.* 63. 10. Spiritus Domini ductor ejus (*Israel*) fuit: sic adduxisti populum tuum, ut faceres tibi nomen gloriae. v. 14. *Vide et* v. 11.

Cum autem tradent vos, nolite cogitare, quomodo, aut quid loquamini: dabitur enim vobis in illa hora quid loquamini. Non enim vos estis qui loquimini, sed Spiritus Patris vestri, qui loquitur in vobis. *Matth.* 10. 19. 20. *Vide Marc.* 13. 11. *Luc.* 12. 11. 12.

Omne peccatum et blasphemia remittetur hominibus. Spiritus autem blasphemia non remittetur. Et quicumque dixerit verbum contra filium hominis, remittetur ei; qui autem dixerit contra Spiritum Sanctum, non remittetur ei, neque in hoc saeculo, neque in futuro. *Ibid.* 12. 31. 32. *Vide Marc.* 3. 28. 29. *Luc.* 12. 10.

Euntes ergo docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti. *Ibid.* 28. 19.

Paraclitus autem Spiritus Sanctus, quem mittet Pater in nomine meo, ille vos docebit omnia, etc. *Joan.* 14. 26. *Vide* v. 16. 17. *et c.* 15. 26. *et c.* 16. 7.

Dixit autem Petrus (*ad Ananiam*): Anania, cur tentavit Satanas cor tuum, mentiri te Spiritui Sancto, etc. Non es mentitus hominibus, sed Deo. *Actor.* 5. 3. 4. *Vide et* v. 9. *de Saphira.*

Ministrantibus autem illis Domino, et jejunantibus, dixit illis Spiritus Sanctus: Segregate mihi Paulum et Barnabam, in opus ad quod assumpsi eos. *Ibid.* 13. 2. *Vide* v. 4. *et* 9.

Attendite vobis, et universo gregi, in quo vos Spiritus Sanctus posuit Episcopos, regere Ecclesiam Dei, quam acquisivit sanguine suo. *Ibid.* 20. 28. *Vide* v. 23.

Spiritus adjuvat infirmitatem nostram: nam quid oremus, sicut oportet, nescimus; sed ipse Spiritus postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus. *Rom.* 8. 26. *Vide* v. 9. 11. 14. 15. 16. *et* 27.

Spiritus enim omnia scrutatur, etiam profunda Dei— *nam quae Dei sunt, nemo cognovit, nisi Spiritus Dei.* 1. *Cor.* 2. 10. 11. *Vide versus sequentes.*

Nescitis quia templum Dei estis, et spiritus Dei habitat in vobis; Si quis autem templum Dei violaverit, disperdet illum Deus. 1. *Ib.* 3. 16. 17. *Vide c.* 6. 11.

Sed abluti estis, sed sanctificati estis, sed justificati estis, in nomine Domini nostri Jesu Christi, et in Spiritu Dei nostri. *Ibid.* 6. 11. *Vide* v. 19.

Variis dantur varia Spiritus Sancti charismata. Haec autem omnia operatur unus atque idem Spiritus, dividens singulis prout vult. *Ibid.* 12. 11. *Vide v.* 13.

Gratia Domini nostri Jesu Christi, et caritas Dei, et communicatio Sancti Spiritus sit cum omnibus vobis. 2. *Cor.* 13. 13.

Et nolite contristare Spiritum Sanctum Dei: in quo signati estis in diem redemptionis. *Ephes.* 4. 30.

Bonum depositum custodi per Spiritum Sanctum qui habitat in nobis. 2. *Tim.* 1. 14.

Deus secundum suam misericordiam salvos nos fecit, per lavacrum regenerationis et renovationis Spiritus Sancti, quem effudit in nos abunde per Jesum Christum Salvatorem nostrum: ut justificati gratia ipsius, haeredes simus secundum spem vitae aeternae. *Tit.* 3.5. *et seq.*

Et Spiritus est, qui testificatur, quoniam Christus est veritas. Quoniam tres sunt, qui testimonium dant in cœlo: Pater, Verbum, et Spiritus Sanctus: et hi tres unum sunt. 1. *Joan.* 5. 6. 7.

Qui habet aurem, audiat quid Spiritus dicat Ecclesiis. *Apoc.* 2. 7. *Quae verba pluries repetuntur tam in hoc capite, quam in sequenti.*

Spiritus Sanctus promittitur.

Effundam enim aquas super sitientem, et fluenta super aridam: effundam Spiritum meum super semen tuum, et benedictionem meam super stirpem tuam. *Isa.* 44. 3.

Et dabo eis cor unum, et Spiritum novum tribuam in visceribus eorum: et auferam cor lapidem de carne eorum, et dabo eis cor carneum. *Ezech.* 11. 19. *Idem repetitur c.* 36.26.27.

Et non abscondam ultra faciem meam ab eis, eo quod effuderim Spiritum meum super omnem domum Israel, ait Dominus Deus. *Ibid.* 39. 29.

Effundam Spiritum meum super omnem carnem: et prophetabunt filii vestri[1], et filiae vestrae, senes vestri somnia somniabunt, et juvenes vestri visiones videbunt. *Joel* 2. 28. *Vide v.* 29. *Item Act.* 2.17.18.

Ego quidem (*dicebat Joannes*) baptizo vos in aqua in pœnitentiam: qui autem post me venturus est, fortior me est, cujus non sum dignus calceamenta portare; ipse vos baptizabit in Spiritu Sancto et igni. *Matth.* 3. 11. *Vide Marc.* 3. 8. *Luc.* 3. 16. *Joan.* 1. 33. *Act.* 1. 5. 8. *et* 16. *Item c.* 11. 16. *et c.* 19. 2.

Hoc autem dixit (*Jesus*) de Spiritu, quem accepturi erant credentes in eum: nondum enim erat Spiritus datus, quia Jesus nondum erat glorificatus. *Joan.* 7. 39.

Et ego rogabo Patrem, et alium Paraclitum dabit vobis,

ut maneat vobiscum in aeternum, Spiritum veritatis, quem mundus non potest accipere, etc. *Ibid.* 14. 16. 17. Paraclitus autem Spiritus Sanctus, quem mittet Pater in nomine meo, ille vos docebit omnia, et suggeret vobis omnia, quaecumque dixero vobis. *v.* 26.

Cum autem venerit Paraclitus, quem ego mittam vobis a Patre, Spiritum veritatis, qui a Patre procedit, ille testimonium perhibebit de me. *Ibid.* 15.26.

Sed ego veritatem dico vobis: expedit vobis, ut ego vadam; si enim non abiero, paraclitus non veniet ad vos: si autem abiero, mittam eum ad vos, etc. *Ib.* 16.7. *Vide v.*13. *et seq.*

Mittitur Spiritus Sanctus.

Et cum complerentur dies Pentecostes, erant omnes (*discipuli*) pariter in eodem loco: et factus est repente de coelo sonus, tamquam advenientis Spiritus vehementis, et replevit totam Domum, ubi erant sedentes, etc. *Actor.* 2. 1. *Vide totum caput. Item c.* 10. 44. *et seq. et c.* 19. 6.

Spiritus Dei edocet mentes.

Perge igitur (*ait Dominus ad Moysen*), et ego ero in ore tuo, doceboque te quid loquaris. *Exod.* 4. 12.

Intellectum tibi dabo, et instruam te in via hac, qua gradieris: firmabo super te oculos meos. *Psal.* 31. 8.

Ego ponam, ait Dominus, universos filios tuos doctos a Domino, et multitudinem pacis filiis tuis. Et in justitia fundaberis. *Isa.* 54. 13. 14.

Cum autem tradent vos, nolite cogitare quomodo aut quid loquamini: dabitur enim vobis in illa hora, quid loquamini: non enim vos estis qui loquimini, sed Spiritus Patris vestri qui loquitur in vobis. *Matth.* 10. 19. 20.

Et cum duxerint vos tradentes, nolite praecogitare quid loquamini: sed quod datum vobis fuerit in illa hora, id loquimini: non enim vos estis loquentes, sed Spiritus Sanctus. *Marc.* 13. 11.

Cum autem inducent vos in synagogas, et ad magistratus, et potestates, nolite solliciti esse qualiter, aut quid respondeatis, aut quid dicatis. Spiritus enim Sanctus docebit vos in ipsa hora, quid oporteat vos dicere. *Luc.* 12. 11. 12.

Ponite ergo in cordibus vestris, non praemeditari quemadmodum respondeatis. Ego enim dabo vobis os et sapientiam, cui non poterunt resistere et contradicere omnes adversarii vestri. *Ibid.* 21. 14.

Est scriptum in prophetis: Et erunt omnes docibiles Dei. Omnis qui audivit a Patre, et didicit, venit ad me. *Joan.* 6.45.

Et ego rogabo patrem, et alium Paraclitum dabit vobis, ut maneat vobiscum in aeter-

num, Spiritum veritatis, etc. *Ibid.* 14. 16. Paraclitus autem Spiritus Sanctus, quem mittet Pater in nomine meo, ille vos docebit omnia, et suggeret vobis omnia, quaecumque dixero vobis. *v.* 26.

Cum autem venerit Paraclitus, quem ego mittam vobis a Patre, Spiritum veritatis, qui a Patre procedit, ille testimonium perhibebit de me. *Ib.* 15. 26.

Cum autem venerit ille Spiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem: non enim loquetur a semetipso, sed quaecumque audiet, loquetur, et quae ventura sunt annuntiabit vobis, etc. *Ibid.* 16. 13. *Vide v.* 7. *et* 14.

Ipse enim Spiritus testimonium reddit spiritui nostro, quod sumus filii Dei. *Rom.* 8. 16. Similiter autem et Spiritus adjuvat infirmitatem nostram: nam quid oremus, sicut oportet, nescimus: sed ipse Spiritus postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus. *v.* 26. *Vide v.* 9. 11. 14. *et* 27.

Qui (*Deus*) et signavit nos, et dedit pignus Spiritus in cordibus nostris. 2. *Cor.* 1. 22.

Qui autem efficit nos in hoc ipsum, Deus, qui dedit nobis pignus Spiritus. *Ibid.* 5. 5.

In quo (*Christo*) et vos cum audissetis verbum veritatis (Evangelium salutis vestrae), in quo et credentes signati estis Spiritu promissionis Sancto, qui est pignus haereditatis nostrae, etc. *Ephes. c.* 1. *v.* 13. 14. *Vide c.* 4. 23. 30.

Et vos unctionem, quam accepistis ab eo (*Deo*), maneat in vobis. Et non necesse habetis, ut aliquis doceat vos: sed sicut unctio ejus docet vos de omnibus, et verum est, et non est mendacium. Et sicut docuit vos: manete in eo, etc. 1. *Joan.* 2. 27.

Spiritus probandi sunt, an ex Deo sint.

Et dixerunt illi (*Judith*). Ozias, et presbyteri: Omnia, quae locutus es, vera sunt, et non est in sermonibus tuis ulla reprehensio. *Judit.* 8. 28. Et dixit illis Judith: Sicut quod potui loqui, Dei esse cognoscitis: ita quod facere disposui, probate si ex Deo est, etc. *v.* 30. *et* 31.

Prophetae autem duo, aut tres dicant, et caeteri dijudicent. 1. *Cor.* 14. 29.

Omnia autem probate: quod bonum est, tenete. 1. *Thess.* 5. 21.

Carissimi, nolite omni spiritui credere, sed probate spiritus, si ex Deo sint: quoniam multi pseudoprophetae exierunt in mundum. 1. *Joan.* 4. 1. *Vide v.* 2. *et* 3.

SPONSUS.

Sponsus spiritualis Ecclesiae est Christus.

Quia dominabitur tui qui fecit te, Dominus exercituum

nomen ejus: et redemptor tuus Sanctus Israel, Deus omnis terrae vocabitur. *Isa.* 54. 5.

Non vocaberis ultra derelicta: et terra tua non vocabitur amplius desolata: sed vocaberis voluntas mea in ea, et terra tua inhabitata, quia complacuit Domino in te: et terra tua inhabitabitur. *Ib.*62.4. *Vide v.*5.*et* 12.

Usquequo deliciis dissolveris filia vaga? quia creavit Dominus novum super terram: Femina circumdabit virum. *Jerem.* 31. 22.

Et transivi per te (*Jerusalem*), et vidi te: et ecce tempus tuum, tempus amantium: et expandi amictum meum super te, et operui ignominiam tuam. Et juravi tibi, et ingressus sum pactum tecum, ait Dominus Deus, et facta es mihi, etc. *Ezech.* 16. 8. *Vide versus seq.*

Et ait illis Jesus (*discipulis Joannis*): Numquid possunt filii sponsi lugere quamdiu cum illis est sponsus? Venient autem dies cum auferetur ab eis sponsus: et tunc jejunabunt. *Matth.* 9. 15.

Tunc simile erit regnum cælorum decem virginibus, quae accipientes lampades suas, exierunt obviam sponso et sponsae. *Ibid.* 25. 1. *Vide versus sequentes usque ad v.* 13. *Item c.* 22. 2. *et seq.*

Et ait illis Jesus (*discipulis Joannis*): Numquid possunt filii nuptiarum, quamdiu sponsus cum illis est, jejunare? quanto tempore habent secum sponsum non possunt jejunare. *Marc.* 2. 19. *Idem habetur Luc.*5.34.35.

Qui habet sponsam, sponsus est (*ait Joannes*): amicus autem sponsi, qui stat et audit eum, gaudio gaudet propter vocem sponsi. Hoc ergo gaudium meum impletum est. *Joan.* 3. 29.

Despondi enim vos uni viro, virginem castam exhibere Christo. 2. *Cor.* 11. 2.

Sed sicut Ecclesia subjecta est Christo, ita et mulieres viris suis in omnibus. *Ephes.* 5. 24. *Vide totum contextum.*

Gaudeamus, et exultemus, et demus gloriam ei (*Deo*); quia venerunt nuptiae Agni, et uxor ejus præparavit se. *Apoc.* 19. 7. *Vide v.* 9.

Et ego Joannes vidi sanctam civitatem Jerusalem novam descendentem de coelo a Deo, paratam sicut sponsam, ornatam viro suo. *Ibid.* 21. 2. *Vide v.* 9.

Sponsa Christi. Vide *Ecclesia.*

STRAGES.

Terribilis hominum et aliorum animalium strages fuit, quando tempore Noe omnes homines, praeter octo, diluvio perierunt. Gen. 7. 21. *Vide totum caput Item* 1. *Petr.* 3. 20.

Illi quatuor reges, qui debellaverunt quinque reges, magnam caedem hominum fecerunt, pugnando contra illos,

licet eorum numerus non sit scriptus : Et percusserunt omnem regionem. *Ibid.* 14. 7.

Numerus hominum , qui variis plagis perierunt in Ægypto, et qui submersi sunt in mari Rubro , nequit omnino supputari. Exod. 12. *et c.* 14.

De sexcentis millibus hominum bellatorum , a viginti annis et supra , nullus intravit terram promissionis , sed omnes interierunt in deserto variis calamitatibus , praeter Caleb et Josue. Num. 11. 21. *et c.* 14. 30.

Filii Israel , praecepto Moysis , de Madianitis maximam fecerunt caedem ; quod patet ex hoc , quia omnes mares occiderunt ; *et Moyses praecepit eis , dicens* : Cunctos interficite quidquid est generis masculini , etiam in parvulis: et mulieres,—jugulate. *Ibid.* 31. 7. *et* 17.

De caede urbis Jericho , ejusque habitatorum , vide Josue 7. 21. *et* 24. *Item de caede urbis Hai , habitatorum , imo et regis ejus. Vide Ibid.* 8. *a v.* 19. *usq. ad* 30.

Multa millia hominum temporibus Debborae , Gedeonis et Jephte fuerunt occisa. Judic. c. 4. *usq. ad* 13.

Percussit Jephte viginti civitates — plaga magna nimis. *Ibid.* 11. 32.

Samson excaecatus et illusus ab hostibus ; plures interfecit moriens , quam vivus : nam vivus cum maxilla asini mille viros interfecit. Ibid. 15. 16. *Sed moriens destruxit totam domum quae* erat plena virorum ac mulierum, *et in qua erant* omnes principes Philisthinorum: ac de tecto et solario circiter tria millia utriusque sexus spectantes ludentem Samson , *omnes interfecit secum. c.*16. 27.

Occasione uxoris Levitae , fuerunt occisa plurima millia hominum bellatorum de tribu Benjamin , praeter mulieres et parvulos: nec erat ulla requies morientium. *Ibid.* 20. 43.

In diebus Heli , quando fuit capta arca Domini , facta est plaga magna nimis : et ceciderunt de Israel triginta millia peditum , etc. 1. *Reg.* 4. 10.

Percussit Jonathas et armiger ejus plaga prima viginti viros ; sed postea facta est caedes magna nimis. *Ibid.* 14. 14. *et* 20.

Percussitque Saul Amalec , ab Hevila , donec venias ad Sur. *Ibid.* 15. 7.

Interfecto per David Goliath, multi Philisthaei fuerunt occisi. Ibid. 17. 52.

In morte Saul et filiorum ejus multi de Israel ceciderunt. Ibid. 31. 1. 2. *Item* 1. *Paral.* 10. 1. 2.

Pro peccato a David in numeratione populi commisso , mortui sunt ex populo , — septuaginta millia virorum. 2. *Reg.* 24. 15. *Item* 1. *Paral.* 21. 14.

Vide stragis magnae descriptionem. 3. *Reg.* 20. 21. *et* 29.

Percussit Angelus Domini in una nocte in castris Assyriorum centum octoginta quinque millia, propter Rabsacis blasphemias, et ipse Sennacherib rex surgens diluculo, et videns corpora mortuorum, recedens interfectus est a filiis suis in templo idolorum suorum. 4. *Reg.* 19. 35. *et seq. Vide* 2. *Paral.* 32. 21. *Isa.* 37. 36. 1. *Mach.* 7. 41. 2. *Mach.* 8. 19. *et c.* 15. 22.

Abia percussit et vulneravit ex Israel quingenta millia virorum fortium. 2. *Par.* 13. 17.

Aza Zaram regem Æthiopum cum exercitu mille millium divino auxilio concidit ad internecionem. Ibid. 14. *a v.* 9. *usq. ad fin.*

Occiditque Phacee, filius Romeliae, de Juda centum viginti millia in die uno, omnes viros bellatores : eo quod reliquissent Dominum, etc. *Ibid.* 28. 6. *Vide v.* 8.

Occiderunt Judaei in regno Assueri septuaginta quinque millia hominum. Esth. 9. 16.

Occisi sunt uno die centum millia hominum de Antiochenis. 1. *Mach.* 11. 48. *Vide v.* 74. *et c.* 10. 85.

Tanta caedes hominum fuit in Jerusalem, quando Antiochus eam eaepit, ut toto triduo interfecti fuerint octoginta millia, quadraginta millia vincti, non minus autem venundati. 2. *Mach.* 5. 14.

Adversus Galatas, — sex millia soli peremerunt centum viginti millia, propter auxilium illis datum de coelo. *Ibid.* 8. 20.

Judas Machabaeus occidit in primo conflictu super novem millia hominum *de illis, qui erant cum Nicanore. Ib. v.* 24. *Deinde cum Timotheo et Bacchide* super viginti millia. *v.* 30.

Iterum plus quam viginti millia peremit. Ibid. 10. 23.

Rursus undecim millia peditum, et equitum millia sexcenta interfecit. Ibid. 11. 11. *Lege totum librum, et invenies innumerum numerum occisorum.*

STULTITIA.

(Vide *Thesaurum Patrum.*)

Stultiloquium mulierum. Vide *Mulierum stultiloquium.*

Stultorum et stultitiae, seu stulte factorum exempla.

Ait Laban ad Jacob : Stulte operatus es, etc. *Gen.* 31.28.

Aaron et soror ejus Maria detraxerunt Moysi ; et ideo Maria lepra repente infecta est : quamobrem Aaron ait ad Moysen : Obsecro, domine mi, ne imponas nobis hoc peccatum, quod stulte commisimus. *Num.* 12. 11. *Sic et Israelitae stulti vocantur. Deut.* 32. 6. *et Jerem.* 4. 22. *et c.* 5. 21. *Item Saul ; uti arguit eum Samuel.*

1. *Reg.* 13. 13. *Sic et Saul de se ipso fatetur.* Apparet enim quod stulte egerim, etc. *Ibid.* 26. 21.

David apud Achis regem Geth, stultum se et dementem prae timore simulat. 1. *Reg.* 21. 13.

Vide historiam de stulto Nabal, qui certe ob stultitiam suam periisset, nisi prudens ejus uxor Abigail pro eo apud David intercessisset. Ibid. 25. 25.

Vere stulte nimis egit David in numeratione populi, uti poenitens hic confitetur Deo. 2. *Reg.* 24. 10. *Item* 1. *Paral.* 21. 8.

Hanani Propheta regi Asa dixit: Stulte igitur egisti, et propter hoc ex praesenti tempore adversum te bella consurgent: *sed nihilominus perrexit Asa in stultitia sua, et poenam sensit.* 2. *Paral.* 16. 9. *et seq.*

Job uxori suae respondit: Quasi una de stultis mulieribus locuta es, etc. *Job* 2. 10. *Vide c.* 5. 2. *et seq.*

Intelligite, insipientes in populo: et stulti, aliquando sapite. *Psal.* 93. 8.

Qui patiens est, multa gubernatur prudentia: qui autem impatiens est, exaltat stultitiam suam. *Prov.* 14. 29. *Vide v.* 1. 3. 7. 8. 9. 14. 16. 18. *et* 24. *Item caput* 15. *v.* 2. 5. 7. 14. 20. *et* 21.

Honor est homini, qui se separat a contentionibus: omnes autem stulti miscentur contumeliis. *Ibid.* 20. 3. *Vide c.* 12. 15. 23. *et c.* 13. 16. *et c.* 17. 16. 28. *et c.* 18. *v.* 2. 6. 7. *et* 13. *et c.* 19. *v.* 3. 10.

Quomodo nix in aestate, et pluviae in messe: sic indecens est stulto gloria. *Ibid.* 26. 1. *Vide v.* 4. *et seq.*

Si contuderis stultum in pila quasi ptisanas, feriente desuper pilo non auferetur ab eo stultitia ejus. *Ibid.* 27. 22. *Vide c.* 10. *v.* 8. 14. 23. *et c.* 24. *v.* 7. 8. 9. *et c.* 30. 2. 32.

Stultorum infinitus est numerus. *Eccles.* 1. 15. *Vide c.* 4. *v.* 5. 13. *et* 17. *Item c.* 6. 8. *et c.* 7. *v.* 5. 6. 10. *et* 18. *et c.* 10. *per plures versus.*

Cor sapientis in dextera ejus, et cor stulti in sinistra illius. *Ibid.* 10. 2. *Vide vers.* 3. 6. 14. *et* 15.

Fatuus in risu exaltat vocem suam: vir autem sapiens, vix tacite ridebit. *Eccli.* 21. 23. In ore fatuorum cor illorum: et in corde sapientium os illorum. *v.* 29. *Vide v.* 17. 19. 21. 25. 26. 27. *et* 28. *Item c.* 22. *v.* 7. 14. *et seq. et c.* 33. 5.

Stulti principes Taneos, sapientes consiliarii Pharaonis dederunt consilium insipiens. *Isa.* 19. 11. *Vide v.* 13. *et c.* 32. 6.

Non est audita (*disciplina*) in terra Chanaan, neque visa est in Theman. Filii quoque Agar, qui exquirunt prudentiam, quae de terra est, negotiatores Merrhae, et Theman, et fabulatores, et exquisitores prudentiae, et intelligentiae:

viam autem sapientiae nescierunt, neque commemorati sunt semitas ejus. *Baruch* 3. 22.23. *Vide v.* 28.

Et omnis, qui audit verba mea haec, et non facit ea, similis erit viro stulto qui aedificavit domum suam super arenam, etc. *Matth.* 7. 26. *Vide c.* 25. 2. 3. 8. *Item Marc.* 7. 22. *Luc.* 6. 44.

Stultos appellat Christus Pharisaeos. Ibid. 23. 17.

Avaro bona colligenti in annos plurimos dicitur: Stulte, hac nocte animam tuam repetent a te : quae autem parasti, cujus erunt ? *Luc.* 12. 20.

O stulti et tardi corde ad credendum ! (*ait Christus duobus discipulis euntibus in Emmaus*). *Ibid.* 24. 25.

Quia cum (*Gentes*) cognovissent Deum, non sicut Deum glorificaverunt, aut gratias egerunt : sed evanuerunt in cogitationibus suis, et obscuratum est insipiens cor eorum : dicentes enim se esse sapientes, stulti facti sunt, etc. *Rom.* 1. 21. 22. *Vide Galat.* 3. 1. 3.

Nec nominetur in vobis, — aut turpitudo, aut stultiloquium, aut scurrilitas, quæ ad rem non pertinet, sed magis gratiarum actio. *Ephes.* 5. 3. 4. *Vide Rom.* 1. 31.

Stultitia est apud Deum sapientia hujus mundi.

Verbum enim crucis, pereuntibus quidem stultitia est : iis autem, qui salvi fiunt, idest nobis, Dei virtus est. 1. *Cor.* 1. 18. Nos autem praedicamus Christum crucifixum : Judaeis quidem scandalum, Gentibus autem stultitiam. *v.* 23. *Vide v.* 21. 25. *et* 27.

Sapientia enim hujus mundi, stultitia est apud Deum. Scriptum est enim : Comprehendam sapientes in astutia eorum. *Ibid.* 3. 19. *Vide c.*4.10.

STUPOR.

Stuporis exempla.

Isaac cum benedixisset Jacob, adveniente postmodum Esau, expavit, — stupore vehementi : et ultra quam credi potest admirans, ait, etc. *Gen.*27.33.

Regina Saba, postquam vidit sapientiam. — *Salomonis*, et domum quam aedificaverat; necnon et cibaria mensae ejus, et habitacula cervorum, et officia ministrorum, — et victimas, etc. non erat præ stupore ultra in ea spiritus. 2. *Paral.* 9. 3. 4. *Vide* 3. *Reg.* 10. 5.

Ozias et Presbyteri Bethuliae cum vidissent Judith, stupentes mirati sunt nimis pulchritudinem ejus. *Judith* 10. 7. *Quod et contigit exploratoribus Assyriorum* : erat *enim* in oculis eorum stupor, quoniam, etc. *v.* 4.

Valde obstupuit Nabuchodonosor, videns tres pueros sine laesione ambulantes in me-

dio ignis. Dan. 3. 91. *Sic et Daniel ipse stupuit ad visionem, quam habuit anno tertio regis Balthassar. c.* 8. 27.

Et stupebant omnes turbae (*propter miracula Christi*), et dicebant: Numquid hic est filius David? *Matth.* 12. 23. *Vide Marc.* 6. 51. *Luc.* 2. 47. *et c.* 5. 26. *et c.* 9. 44.

Sic et stupebant (*omnes*) super doctrina ejus (*Jesu*): erat enim docens eos, quasi potestatem habens, et non sicut scribae. *Marc.* 1. 22. *Vide Luc.* 4. 32.

Stupor enim circumdederat eum (*Petrum*), et omnes, qui cum illo erant in captura piscium, quam ceperant. *Luc.* 5. 9.

Paulus tremens ac stupens dixit: Domine, quid me vis facere? (*in sua miraculosa conversione*). *Act.* 9. 6. *Sic et viri*, qui comitabantur cum eo, stabant stupefacti, audientes quidem vocem, neminem autem videntes. *v.* 7. *Vide c.* 8. 13. *de stupore Simonis magi.*

SUBDITI ET SUPERIORES.

(Vide *Thesaurum Patrum*).

Subditi Principem facile imitantur.

Ibat enim populus ad adorandum vitulum usque in Dan, *quia et rex Jeroboam hoc praeceperat, idolumque ipse posuerat.* 3. *Reg.* 12. 30.

Et tradet Dominus Israel propter peccata Jeroboam, qui peccavit, et peccare fecit Israel. *Ibid.* 14. 16. *Vide et* 4. *Reg.* 10. 3.

Filii Israel non audierunt vocem Domini, sed seducti sunt a Manasse, ut facerent malum super gentes, etc. 4. *Reg.* 21. 9. *usque ad v.* 17. *Vide* 2. *Paral.* 33. 9.

Secundum judicem populi, sic et ministri ejus: et qualis rector est civitatis, tales et inhabitantes in ea. Rex insipiens perdet populum suum. *Eccli.* 10. 2. 3. *Vide et Prov.* 29. 12.

Subditorum officium.

Diis non detrahes: et principi populi tui non maledices. *Exod.* 22. 28. *Vide Actor.* 23. 5.

Responderuntque ad Josue (*filii Israel*), atque dixerunt: Omnia, quæ præcepistis nobis, faciemus: et quocumque miseris, ibimus. Sicut obedivimus in cunctis Moysi, ita obediemus et tibi. *Jos.* 1. 16.

Qui detrahit alicui rei, ipse se in futurum obligat: qui autem timet præceptum, in pace versabitur. Animæ dolosae errant in peccatis, justi autem misericordes sunt, et miserantur. *Prov.* 13. 13.

Sicut rugitus leonis, ita et terror regis: qui autem provocat eum, peccat in animam suam. *Ibid.* 20. 2.

Time Dominum, fili mi, et regem: et cum detractoribus non commiscearis, etc. *Ibid.* 24. 21.

Ne gloriosus appareas coram rege, et in loco magnorum ne steteris. *Ibid.* 25. 6.

Non contendas cum viro locuplete, ne forte contra te constituat litem tibi. *Eccli.* 8. 2.

Propterea exhonoravit Dominus conventus malorum, et destruxit eos usque in finem. *Ibid.* 10. 16.

Et quaerite pacem civitatis, ad quam transmigrare vos feci: et orate pro ea ad Dominum: quia in pace illius erit pax vobis. *Jerem.* 29. 7.

Et orate pro vita Nabuchodonosor regis Babylonis, et pro vita Balthassar filii ejus, ut —et serviamus eis multis diebus, et inveniamus gratiam in conspectu eorum. *Baruch.* 1. 11. 12.

Accesserunt qui didrachma accipiebant ad Petrum, et dixerunt ei: Magister vester non solvit didrachma? *Matth.* 17. 23. *Vide versus sequentes.*

Tunc ait illis (*Jesus*) Reddite ergo quae sunt Caesaris, Caesari: et quæ sunt Dei, Deo. *Ibid.* 22. 21. *Vide Marc.* 12. 17. *Item Luc.* 20. 25.

Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit. Non est enim potestas nisi a Deo: quae autem sunt, a Deo ordinata sunt. *Rom.* 13. 1. Reddite ergo omnibus debita: cui tributum, tributum: cui vectigal, vectigal: cui timorem, timorem: cui honorem, honorem. *v.* 7. *Vide v.* 2. *et seq.*

Obsecro igitur primum omnium, fieri obsecrationes, orationes, postulationes, gratiarum actiones pro omnibus hominibus: pro regibus, et omnibus qui in sublimitate *constituti* sunt. 1. *Tim.* 2. 1. 2.

Admone illos principibus, et potestatibus subditos esse, dicto obedire, ad omne opus bonum paratos esse, etc. *Tit.* 3. 1.

Obedite præpositis vestris, et subjacete eis. Ipsi enim pervigilant, quasi rationem pro animabus vestris reddituri, ut cum gaudio hac faciant, et non gementes: hoc enim non expedit vobis. *Hebr.* 13. 17.

Subjecti igitur estote omni humanae creaturæ propter Deum: sive regi, quasi præcellenti; sive ducibus, tamquam ab eo missis ad vindictam malefactorum, laudem vero bonorum. 1. *Petr.* 2. 13. 14. *Vide v.* 17.

Subditi debent:

Primo agnoscere gubernatores suos, non casu, sed Dei consilio praefectos esse.

Poterat David regem Saul inimicum suum pluries occidere; sed noluit, dicens: Propitius sit mihi Dominus, ne faciam hanc rem domino meo, Christo Domini, ut mittam manum meam in eum, quia Christus Domini est. 1. *Reg.* 24. 7. *Vide totum caput.*

Sic in alio casu, ubi itidem Saul inciderat in manus David, dixit David ad Abisai: Ne

interficias eum : quis enim extendet manum suam in Christum Domini, et innocens erit? Et dixit David: vivit Dominus, quia nisi Dominus percusserit eum, aut dies ejus venerit ut moriatur, aut in praelium descendens perierit: propitius sit mihi Dominus, ne extendam manum meam in Christum Domini. *Ibid.* 26. 9. *et seq. Vide tot. cap.*

Dixit Abisai : Numquid pro his verbis non occidetur Semei: quia maledixit Christo Domini? 2. *Reg.* 19. 21.

Dixit Miphiboseth accusatus apud David : Tu autem domine, mi rex, sicut Angelus Dei es, fac quod placitum est tibi. *Ibid. v.* 27. *Vide c.* 14. 17. *et* 20.

Dixit Adonias ad Bethsabee : Tu, iniquit, nosti quia meum erat regnum, et me praeposuerat omnis Israel sibi in regem : sed translatum est regnum, et factum est fratris mei *Salomonis* : a Domino enim constitutum est ei. Nunc ergo petitionem unam precor a te, etc. 3. *Reg.* 2. 15. 16.

Audivit itaque omnis Israel judicium, quod judicasset rex (*Salomon*), et timuerunt regem, videntes sapientiam Dei esse in eo, ad faciendum judicium. *Ibid.* 3. 28.

Tu rex regum es : et Deus coeli, regnum, et fortitudinem, et imperium, et gloriam dedit tibi, etc. *Dan.* 2. 37.

Secundo, favore et reverentia et amore eos prosequi.

Post haec introduxit Joseph patrem suum ad regem, et statuit eum coram eo: qui benedicens illi, et interrogatus ab eo: — respondit — Et benedicto rege, egressus est foras. *Gen.* 47. 7. *et* 10.

Itaque cum ingressa fuisset mulier Thecuitis ad regem (*David*), cecidit coram eo super terram, et adoravit, etc. 2. *Reg.* 14. 4. *Dixitque ei haec mulier* : Sicut enim Angelus Dei, sic est dominus meus rex : ut nec benedictione, nec maledictione moveatur : unde et Dominus Deus tuus est tecum. *v.* 17. *Vide et v.* 22.

Et respondit Ethai regi (*David*), dicens : Vivit Dominus, et vivit dominus meus rex, quoniam in quocumque loco fueris, domine mi rex, sive in morte, sive in vita, ibi erit servus tuus. *Ibid.* 15.21. Cumque ascenderet David summitatem montis,—occurit ei Chusai Arachites, scissa veste, et terra pleno capite, etc. *v.* 32.

Berzellai quoque Galaadites descendens de Rogelim, traduxit regem Jordanem, paratus etiam ultra fluvium prosequi eum. Erat autem Berzellai, Galaadites senex valde, id est octogenarius, et ipse praebuit alimenta regi, cun moraretur in castris; fuit quippe vir dives nimis. *Ibid.* 19. 31. 32.

Tunc juraverunt viri David, dicentes : Jam non egredieris nobiscum in bellum, ne extinguas lucernam Israel. *Ib*.21.17.

Cum janitores regis Assueri vellent occidere regem, et istud Mardochaeum non lateret, hic statim, nuntiavit reginae Esther, et illa regi, — et appensus est uterque eorum in patibulo. *Esth*. 2. 22. 23.

Daniel regi *Dario* respondens, ait : Rex in aeternum vive. *Dan*. 6. 21. *Vide v*. 6. *et v*. 3. 9. *et c*. 5. 10.

Tertio, praestare legibus et mandatis eorum, pietati et honestati consentaneis, debitam obedientiam.

Missi exploratores in urbem Jericho reversi sunt, — narraveruntque ei (*Josue*) omnia quæ acciderant sibi. *Josue* 2. 23.

Dixit Josue ad Rubenitas et Gaditas : Fecistis omnia quae præcepit vobis Moyses famulus Domini : mihi quoque in omnibus obedistis. *Ibid*. 22. 2.

Dixit autem Samuel ad populum: Venite, et eamus in Galgala, et innovemus ibi regnum. Et perrexit omnis populus in Galgala, etc. 1. *Reg*.11.14.15.

Adjuravit autem Saul populum, dicens : Maledictus vir, qui comederit panem, usque ad vesperam, donec ulciscar de inimicis meis. Et non manducavit universus populus panem. *Ibid*. 14. 24.

Misit ergo Saul nuntios ad Isai, dicens : Mitte ad me David filium tuum, qui est in pascuis. Tulit itaque Isai asinum plenum panibus, et lagenam vini, et hoedum de capris unum, et misit per manum David filii sui Sauli. *Ibid*. 16. 19. 20.

Dixeruntque servi regis (*David*) ad eum : Omnia, quaecumque praeceperit dominus noster rex, libenter exequemur servi tui. 2. *Reg*. 15. 15.

Quarto, conferre sumptus ad gubernationem necessarios.

Dixit Samuel ad filios Israel: Hoc erit jus regis, qui imperaturus est vobis : filios vestros tollet, et ponet in curribus suis, etc. 1. *Reg*. 8. 11. *Vide sequentes versus.*

Reddite ergo quæ sunt Cæsaris, Caesari. *Matth*.22.21.*Item Marc*. 12. 17. *Luc*. 20. 25.

Reddite ergo omnibus debita : cui tributum, tributum : cui vectigal, vectigal, etc. *Rom*. 13. 7.

Quinto, aequo animo accipere eorum sententiam et justas poenas.

Tu autem domine, mi rex, sicut Angelus Dei es, fac (*cum accusato me*) quod placitum est tibi. 2. *Reg*. 19. 27.

Itaque qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit. Qui autem resistunt, ipsi sibi damnationem acquirunt. *Rom*. 13.2.

Si autem malum feceris, time: non enim sine causa (*Princeps*) gladium portat. Dei enim minister est: vindex in iram ei, qui malum agit, etc. *Ibid. v.* 4.

Sexto, timere eos, et leviora quaedam errata iis condonare, ac tolerare eorum injurias, et sibi temperare ab eorum caede, nec ipsis detrahere.

In die illo magnificavit Dominus Josue coram omni Israel, ut timerent eum, sicut timuerunt Moysen. *Josue* 4. 14.

Dixitque (*David*) ad Saul: —Ecce hodie viderunt oculi tui, quod tradiderit te Dominus in manu mea in spelunca: et cogitavi ut occiderem te, sed pepercit tibi oculus meus: dixi enim: Non extendam manum meam in dominum meum, quia Christus Domini est. 1. *Reg.* 24. 10. *Vide c.* 26. 23.

Divulgatumque est nomen David in universis regionibus, et Dominus dedit pavorem ejus super omnes gentes. 1. *Par.* 14. 17.

In cogitatione tua regi ne detrahas, etc. *Eccles.* 10. 20.

Septimo, petere a magistratu auxilium et defensionem.

Itaque cum ingressa fuisset mulier Thecuitis ad regem (*David*), cecidit coram eo super terram, et adoravit, et dixit: Serva me, rex, etc. 2. *Reg.* 14. 4.

Cumque rex Israel transiret per murum, mulier quaedam exclamavit ad eum, dicens: Salva me, domine mi rex. 4. *Reg.* 6. 26.

Reversa est mulier (*Sunamitis*) — et egressa est, ut interpellaret regem pro domo sua, et pro agris suis. *Ibid.* 8. 3.

Octavo, externis gestibus suam erga magistratum declarare reverentiam.

Veneruntque ad eum (*Joseph*) fratres sui; et proni adorantes in terram, dixerunt: Servi tui sumus. *Genes.* 50. 18.

Itaque cum ingressa fuisset mulier Thecuitis ad regem (*David*), cecidit coram eo super terram, et adoravit. 2. *Reg.* 14. 4.

Nono, imitari pietatem et caeteras virtutes bonorum gubernatorum.

Servivitque Israel Domino cunctis diebus Josue, et seniorum, qui longo vixerunt tempore post Josue, et qui noverunt omnia opera Domini, quæ fecerat in Israel. *Josue* 24. 31.

Abstulit ergo Josias cunctas abominationes de universis regionibus filiorum Israel: et fecit omnes, qui residui erant in Israel, servire Domino Deo suo. Cunctis diebus ejus non recesserunt a Domino Deo patrum suorum. 2. *Paral.* 34. 33.

Secundum judicem populi,

sic et ministri ejus : et qualis rector est civitatis, tales et inhabitantes in ea. *Eccli*. 10. 2.

Decimo , orare pro magistratu , et felicissima quaeque ei precari.

Et clamavit omnis populus , et ait : Vivat rex. 1. *Reg*. 10. 24. *Item* 3. *Reg*. 1. 39.

Et ingressi servi regis, benedixerunt domino nostro regi David , dicentes : Amplificet Deus nomen Salomonis super nomen tuum , et magnificet thronum ejus super thronum tuum. 3. *Reg*. 1. 47.

Et plaudentes manu , dixerunt *omnes*: Vivat rex. 4. *Reg*. 11. 12. *Item* 2. *Paral*. 23. 11.

Et quærite pacem civitatis et orate pro ea, etc. *Jerem*. 29.7.

Et orate pro vita Nabuchodonosor regis Babylonis, et pro vita Baltasar filii ejus : ut sint dies eorum sicut dies coeli super terram : et ut det Dominus virtutem nobis, et illuminet oculos nostros , ut vivamus sub umbra — regis — et sub umbra — filiis ejus , et serviamus eis multis diebus , et inveniamus gratiam in conspectu eorum. *Baruch*. 1. 11. 12.

Dixeruntque (*Chaldaei*) Nabuchodonosor regi : Rex in æternum vive. *Dan*. 3. 9. *Item c*. 5. 10. *et c*. 6. 6. *et* 21.

Obsecro igitur primum omnium, fieri obsecrationes, orationes, postulationes, gratiarum actiones—pro regibus , et omnibus , qui in sublimitate sunt , ut quietam et tranquillam vitam agamus in omni pietate et castitate. 1. *Tim*. 2. 1.

Superiorum , Judicum , et Rectorum officium , et auctoritas in subditos. Vide Princeps et Rex.

Quicumque effuderit humanum sanguinem, fundetur sanguis illius: ad imaginem quippe Dei factus est homo. *Genes*. 9. 6. *Vide Matth*. 26. 52.*Item Apoc*. 13. 10.

Surrexit interea rex *novus* super Ægyptum, qui *ignorabat* Joseph : et ait ad populum suum : Ecce populus filiorum Israel multus , et fortior nobis est , etc. *Exod*. 1. 8. 9. *Vide totum caput* 5.

Altera autem die *sedit* Moyses ut judicaret populum , qui assistebat Moysi a mane usque ad vesperam. *Ibid*. 18. 13. At ille (*Jethro cognatus ejus*): Non bonam, inquit, rem facis.*v*.17. *Lege vers. seq*.

Ecce autem egressus filius mulieris Israelitidis, quem pepererat de viro Ægyptio inter filios Israel, jurgatus est in castris cum viro Israelita, etc. *Levit*. 24.10. Locutusque est Moyses ad filios Israel , et eduxerunt eum, qui blasphemaverat, extra castra , et lapidibus oppresserunt. Feceruntque filii Israel sicut praeceperat Dominus Moysi. *v*. 23.

Dixit Dominus ad Moysen : Congrega mihi septuaginta viros de senibus Israel , quos tu nosti , quod senes populi sint, ac magistri : et duces eos ad ostium tabernaculi fœderis, faciesque ibi stare tecum. *Num.* 11. 16. Venit igitur Moyses, et narravit populo verba Domini congregans septuaginta viros de senibus Israel , quos stare fecit circa tabernaculum.*v.*24.

Ait (*Dominus*) ad Moysen : Tolle cunctos principes populi, et suspende eos contra solem in patibulis, ut avertatur furor meus ab Israel. *Ibid.* 25. 4.

Date ex vobis (*dixit Moyses ad filios Israel*) viros sapientes, et gnaros , et quorum conversatio sit probata in tribubus vestris , ut ponam eos vobis principes. *Deut.* 1. 13. Nulla erit distantia personarum , ita parvum audietis ut magnum : nec accipietis cujusquam personam, quia Dei judicium est. Quod si difficile vobis visum aliquid fuerit , referte ad me , et ego audiam. *v.* 17. *Vide c.* 16. 18.

Non immolabis Domino Deo tuo ovem et bovem , in quo est macula, aut quidpiam vitii: quia abominatio est Domino Deo tuo. *Ibid.* 17. 1.

Stabunt ambo , quorum causa est , ante Dominum in conspectu sacerdotum et judicum, qui fuerint in diebus illis.*Ibid.* 19. 17.

Praecepitque Josue principibus populi, dicens : Transite per medium castrorum, et imperate populo , etc. *Josue* 1. 10.

Dimisit ergo Josue populum , et abierunt filii Israel unusquisque in possessionem suam, ut obtinerent eam : servieruntque Domino cunctis diebus ejus , et seniorum qui longo post eum vixerunt tempore, et noverant omnia opera Domini , quae fecerat cum Israel. *Judic.* 2. 6. 7. Suscitavitque Dominus Judices , qui liberarent eos de vastantium manibus. *v.* 16. *Confer Josue* 24. 31.

Et ait Samuel ad omnem populum : Certe videtis quem elegit Dominus , quoniam non sit similis illi in omni populo. Et clamavit omnis populus, et ait : Vivat rex. 1. *Reg.* 10. 24. *Vide* 3. *Reg.* 3. 7. *et* 2. *Paral.* 1. 8. 9.

Constituitque (*Josaphat*) judices terrae in cunctis civitatibus Juda munitis per singula loca. 2. *Par.* 19. 5. In Jerusalem quoque constituit Josaphat Levitas, et sacerdotes , et principes familiarum ex Israel, ut judicium et causam Domini judicarent habitatoribus ejus. *v.* 8. *Vide v.* 6. 7. 9. *et* 10.

Qui regnare facit hominem hypocritam propter peccata populi. *Job.* 34. 30.

Per me reges regnant, et legum conditores justa decernunt. Per me principes impe-

raut, et potentes decernunt justitiam. *Prov.* 8. 15. 16.

Ubi non est gubernator, populus corruet: salus autem ubi multa consilia. *Ibid.* 11. 14. Manus fortium dominabitur: quae autem remissa est, tributis serviet. *Ibid.* 12. 24.

Divinatio in labiis regis, in judicio non errabit os ejus. *Ibid.* 16. 10. *Vide v.* 12. 13. 14. *et* 15.

Rex qui sedet in solio judicii, dissipat omne malum intuitu suo. *Ibid.* 20. 8. Dissipat impios rex sapiens, et incurvat super eos fornicem. *v.* 26.

Rex justus erigit terram, vir avarus destruet eam. *Ibid.* 29. 4. Princeps, qui libenter audit verba mendacii, omnes ministros habet impios. *v.* 12. Rex, qui judicat in veritate pauperes, thronus ejus in veritate firmabitur. *v.* 14.

Noli regibus, o Lamuel, noli regibus dare vinum: quia nullum secretum est ubi regnat ebrietas. *Ibid.* 31. 4.

Diligite justitiam, qui judicatis terram. Sentite de Domino in bonitate, et in simplicitate cordis quaerite illum. *Sap.* 1. 1.

Reges et judices ad sapientiam, et justitiam sectandam exhortatur Sapiens, ostendens quam grave maneat injustis rectoribus judicium, etc. Ibid. caput 6. *per totum caput, quod Regibus, et Principibus summum debet terrorem incutere.*

Judex sapiens judicabit populum suum, et principatus sensati stabilis erit. Secundum judicem populi, sic et ministri ejus: et qualis rector est civitatis, tales et inhabitantes in ea. Rex insipiens perdet populum suum; et civitates inhabitabuntur per sensum potentium. *Eccli.* 10. *v.* 1. *et seq.* Brevem languorem praecidit medicus: sic et rex hodie est, et cras morietur. *v.* 12. *Vide totum caput. Item c.* 32. 1. 8.

Principes tui infideles, *socii* furum: omnes diligunt *munera*, sequuntur retributiones. Pupillo non judicant: et causa viduae non ingreditur ad illos. *Isa.* 1. 23. Et restituam judices tuos, ut fuerunt prius, et consiliarios tuos, *sicut antiquitus*: post hæc vocaberis civitas justi, urbs fidelis. *v.* 26.

Vae qui condunt leges iniquas, etc. *Isa.* 10. 1. *Vide v.* 2.

Ecce in justitia regnabit rex, et principes in judicio præerunt. *Ibid.* 32. 1.

Inventi sunt in populo meo impii (*judices*) insidiantes quasi aucupes, laqueos ponentes, et pedicas ad capiendos viros. *Jerem.* 5. 26. *Vide v.*28. *Item Zach.* 7. 9. *et seq.*

Audi verbum Domini, rex Juda, qui sedes super solium David; tu et servi tui; et populus tuus, qui ingredimini

per portas istas. *Ibid.* 22. 2. *Vide totum caput. Item c.* 19. 3. *et seq.*

Ecce principes Israel singuli in brachio suo fuerunt in te (*Jerusalem*) ad effundendum sanguinem, etc. *Ezech.* 22. 6. Munera acceperunt apud te ad effundendum sanguinem : usuram et superabundantiam accepisti, et avare proximos tuos calumniabaris : meique oblita es, ait Dominus Deus. *v.* 12. *Vide v.* 27. *Item Mich.* 3. 11. *et Soph.* 3. 3.

Haec dicit Dominus Deus : Sufficiat vobis, principes Israel : iniquitatem et rapinas intermittite, et judicium et justitiam facite, separate confinia vestra a populo meo, ait Dominus Deus. *Ib.* 45. 9.

Et ipse (*Deus*) mutat tempora et aetates : transfert regna atque constituit: dat sapientiam sapientibus : et scientiam intelligentibus disciplinam. *Daniel.* 2. 21.

Ubi est rex tuus ? maxime nunc salvet te (*Israel*) in omnibus urbibus tuis : et judices tui, de quibus dixisti : Da mihi regem, et principes. Dabo tibi regem in furore meo, et auferam in indignatione mea. *Osee* 13. 10. 11.

Et dixi : Audite, principes Jacob, et duces domus Israel, etc. *Mich.* 3. 1. *et seq.* Audite hoc, principes domus Jacob, et judices domus Israel, quia abominamini judicium, et omnia recta pervertitis, etc. *v.* 9. *Vide totum caput.*

Dic ergo nobis (*dixerunt Pharisaei ad Jesum*), quid tibi videtur, licet censum dare Caesari ; an non ? etc. *Matth.* 22. 17. Tunc ait illis : Reddite ergo quae sunt Caesaris, Cæsari; et quæ sunt Dei, Deo. *vers.* 21. *Idem habetur Marc.* 12. 14. 17. *et Luc.* 20. 22. 25.

Non haberes potestatem adversus me ullam (*ait Jesus Pilato*), nisi tibi datum esset desuper. Propterea qui me tradidit tibi, majus peccatum habet. *Joan.* 19. 11.

Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit. Non est enim potestas nisi a Deo : quae autem sunt, a Deo ordinata sunt. *Rom.* 13. 1. *Vide versus sequentes usque ad versum* 8.

Admone illos principibus et potestatibus subditos esse, dicto obedire, etc. *Tit.* 3. 1. *Vide* 1. *Tim.* 2. 1.

Obedite praepositis vestris, et subjacete eis. Ipsi enim pervigilant, quasi rationem pro animabus vestris reddituri, etc. *Hebr.* 13. 17.

Subjecti igitur estote omni humanae creaturae propter Deum : sive Regi, quasi praecellenti : sive ducibus, tamquam ab eo missis ad vindictam malefactorum, laudem vero bonorum. 1. *Petr.* 2. 13. 14. *Vide v.* 17.

Superiores boni. Vide *Principes boni.*

Superiores mali. Vide *Principes mali.*

SUPERBIA.

(Vide *Thesaurum Patrum*)

Superbia prohibetur , committitur , et punitur.

Adae vero dixit (*Deus*) : Quia audisti vocem uxoris tuæ, et comedisti de ligno , ex quo praeceperam tibi , ne comederes , maledicta terra in opere tuo : in laboribus comedes ex ea cunctis diebus vitae tuae. *Genes.* 3. 17. *Heva autem superba facta est propter verba serpentis* : Eritis sicut Dii , scientes bonum et malum. *v.* 5.

Superbia volentium aedificare turrim usque ad coelum, punita fuit per confusionem linguarum. Gen. 11. 7.

Agar , ancilla Sarai , concepisse se videns, despexit dominam suam. *Ibid.* 16. 4.

Dominus pluit super Sodomam sulphur et ignem. Ibid. 19. 24. *quia* haec fuit iniquitas Sodomae (*ait Ezech.* 16. 49.) — superbia , saturitas panis et abundantia , et otium ipsius , etc.

Responderunt fratres ejus (*Joseph*): Numquid rex noster eris ? aut subjiciemur ditioni tuæ ? Haec ergo causa somniorum , atque sermonum , invidiae et odii fomitem ministravit. *Ib.* 37. 8. *Vide v.* 10.

Ait ille (*Pharao*) respondit : Quis est Dominus , ut audiam vocem ejus , et dimittam Israel ? Nescio Dominum , et Israel non dimittam. *Exod.* 5. 2.

Ait Dominus ad Moysen : Extende manum tuam super mare, ut revertantur aquae ad Ægyptios super currus , et equites eorum. *Ibid.* 14. 26.

Et conteram superbiam duritiae vestrae : daboque vobis coelum desuper sicut ferrum , et terram aeneam , etc. *Levit.* 26. 19.

Dixerunt Aaron et Maria : Num per solum Moysen locutus est Dominus ? Nonne et nobis similiter est locutus (*Dominus*) ? *Hinc iratus Dominus percussit Mariam lepra , etc. Num.* 12. 1. 2. *et.* 10.

Rebellio Core et aliorum facta contra Moysen , ex superbia processit : nam dixit illis Moyses : Multum erigimini , filii Levi. *Ibid.* 16. 7. *Hinc eos terra vivos absorbet , ignis interfecit* 250 *viros et alios* 14, 700. *consumpsit incendium. v.* 31. 32. 35. *et* 49. *Vide Psal.* 105. 17. 18.

Locutus sum (*inquit Moyses filiis Israel*) , et non audistis : sed adversantes imperio Domini, et tumentes superbia, ascendistis in montem. Itaque egressus Amorrhæus, qui habitabat in montibus , et obviam veniens, persecutus est vos, sicut solent apes persequi : et

cecidit de Seir usque Horma. Cumque reversi ploraretis coram Domino, non audivit vos, nec voci vestrae voluit acquiescere. *Deut.* 1. 43. *et seq.*

Cave ne elevetur cor tuum, et non reminiscaris Domini Dei tui. *Ibid.* 8. 14.

Qui autem superbierit, nolens obedire sacerdotis imperio, qui eo tempore ministrat Domino Deo tuo, et decreto judicis, morietur homo ille, et auferes malum de Israel: cunctusque populus audiens timebit, ut nullus deinceps intumescat superbia. *Ibid. cap.* 17. 12.13. Nec elevetur cor ejus (*regis*) in superbiam super fratres suos, etc. *v.* 20.

Percussus Abimelech a muliere, vocavit cito armigerum suum, et ait ad eum: Evagina gladium tuum et percute me, ne forte dicatur, quod a femina interfectus sim. *Judic.* 9. 54. *Vide etiam superbiam. Gal. v.* 28. *Vide et* 1. *Reg.* 31. *de Saul. Item* 1. *Paral.* 10. 4.

Saul petiit a Samuele, ut eum coram senioribus populi honoraret. 1. *Reg.* 15. 30.

Philisthaeis contra Israelem ad pugnam congregatis, Goliath gigantem in armis et fortitudine confidentem, inermis David occidit, praecisumque caput, diffusis Philisthaeis, ad Saulem tulit. Ibid. c. 17. *per totum.*

Respondens autem Nabal pueris David, ait: Quis est David? et quis est filius Isai? hodie increverunt servi, qui fugiunt dominos suos, etc. *Ib.* 25. 10. *Sed ob hanc superbiam David mortem ei intulisset, nisi Abigail sedasset iram ejus. v.* 25. *et seq.*

Absalom conciliato sibi populi favore, adversus patrem conjurat. 2. *Reg.* 15. 10. *Sed tandem misere de quercu pendens periit. c.* 18. 14. 15. *Vide et* 3. *Reg.* 1. 5. *de Adonia fratrem Absalom.*

Et populum pauperem salvum facies (*mi Deus*), oculisque tuis excelsos humiliabis. *Ibid.* 22. 28.

Graviter fuit punitum peccatum elationis David, quando jussit numerari populum sibi subjectum: nam per pestilentiam 70,000 *virorum perierunt. Ibid.* 24. 15. *Item* 1. *Paral.* 21. 14.

Libido, quam habuit Jeroboam dominandi, timens ne populus reverteretur ad domum David, fecit ut excogitaret duos vitulos aureos, quos fecit a populo adorari, et maluit eos recedere a Deo suo, quam a domino suo. 3. *Reg.* 22. 28. *Vide et v.* 14. *superbiam Roboam filii Salomonis, ob quam regnum divisum est.*

An speras in baculo arundineo, atque confracto Ægypto, super quem, si incubuerit homo, comminutus ingredietur manum ejus, et perforabit eam?

sic est Pharao Rex Ægypti omnibus, qui confidunt in se. 4. *Reg*. 18.21. *Vide Eccli*. 48. 20. *Item Isa*. 36. 6.

Inquit Dominus ad Ezechiam, loquens de Sennacherib : Iusanisti me, et superbia tua ascendit in aures meas: ponam itaque circulum in naribus tuis, et camum in labiis tuis, et reducam te in viam, per quam venisti. *Ibid*. 19.28. *Vide v*. 22. *et seq. Item Isa*. 37. 23. *usque ad v*. 30.

Amasias respondit Prophetae. Num consiliarius regis es? quiesce, ne interficiam te. 2. *Paral*. 25. 16. *Sed vide postea, quam insigniter superbus hic rex sit punitus. v*. 23. 24.

Ozias superbe sacerdotis officium usurpans, ad diem usque mortis a Domino lepra percussus est. Ibid. 26. 16. *et sequentes*.

In diebus illis ægrotavit Ezechias usque ad mortem, et oravit Dominum: exandivitque eum, et dedit ei signum. Sed non juxta beneficia quae acceperat, retribuit, quia elevatum est cor ejus.— Humiliatusque est postea, eo quod exaltatum fuisset cor ejus, tam ipse, quam habitatores Jerusalem: et idcirco non venit super eos ira Domini in diebus Ezechiae. *Ibid*. 32. 24. *et seq. Vide etiam superbiam Ezechiae in ostendendo nuntiis regis Babylonis omnes divitias, et thesauros suos, propter quod a Deo punitus fuit* 4. *Reg*. 28. 13. *et seq. Item Isa. c*. 39. *per totum*.

Israelitae post tot accepta beneficia superbe egerunt, et non andierunt mandata *Dei*, etc. 2. *Esdr*. 9. 29. *Vide versum* 16.

Post victoriam obtentam de Arphaxad rege Medorum, exaltatum est regnum Nabuchodonosor (*regis Assyriorum*), et cor ejus elevatum est. *Judith*. 1. 7.

Praeceperat enim illi (*Holoferni*) Nabuchodonosor rex, ut omnes deos terrae exterminaret, videlicet, ut ipse solus diceretur deus ab his nationibus, quae potuissent Holofernis potentia subjugari. *Ibid*. 3. 13. *Sed Holofernis et simul Nabuchodonosor superbia punita fuit. c*. 13. 10. *et seq*.

Fac Domine (*ait Judith*): ut gladio proprio ejus superbia amputetur (*scil. Holofernis*), *Ibid*. 9. 12. Erit enim hoc memoriale nominis tui, cum manus feminae dejecerit eum. Non enim, —superbi ab initio placuerunt tibi. *v*. 15. 16.

Ecce caput Holofernis (*ait Judith ad Achior*), qui in contemptu superbiae suae Deum Israel contempsit, et tibi interitum minabatur, etc. *Ibid*. 13. 28.

Videns superbus Aman, quod Mardochaeus ipsum adorare nollet, suasit regi, ut totus Judaeorum populus deleretur. Esther. 3. 5. 9.

Superbia Aman eo pervenit, ut ipse iratus et indignatus cum omnia bona haberet, nihil se habere putaret. Ibid. 5. 13. *Vide et c.* 16. 12.

Suspensus est itaque (*superbus*) Aman in patibulo quod paraverat Mardochaeo. *Ibid.* 7. 10.

Si ascenderit usque ad coelum superbia ejus (*hypocritae*), et caput ejus nubes tetigerit: quasi sterquilinium in fine perdetur: et qui eum viderant, dicent: Ubi est? etc. *Job* 20. 6. 7. *Vide versus seq. usq. ad fin.*

Dedit ei (*impio*) Deus locum poenitentiae, et ille abutitur eo in superbiam: oculi autem ejus sunt in viis illius. Elevati sunt ad modicum, et non subsistent, et humiliabuntur sicut omnia, et auferentur, et sicut summitates spicarum conterentur. *Ibid.* 24. 23. 24.

Disperge superbos in furore tuo, et respiciens omnem arrogantem humilia. Respice cunctos superbos, et confunde eos, et contere impios in loco suo. *Ibid.* 40. 6. *Vide c.* 41. 25.

Quoniam tu (*Deus*) populum humilem salvum facies: et oculos superborum humiliabis. *Ps.* 17. 28.

Et retribuet (*Dominus*) abundanter facientibus superbiam. *Psal.* 30. 24. *Vide v.* 19. *et Psal.* 33. 12. *et* 58. 13. *et* 73. 3. 23. *et* 100. 5. 7.

Vidi impium superexaltatum et elevatum sicut cedros Libani. Et transivi, et ecce non erat: et quaesivi eum, et non est inventus locus ejus. *Psal.* 36. 35. 36. *Vide Psal.* 72. 6. *Psal.* 88. 11. *Psal.* 118. *v.* 21. 51. 69. 78. 122.

Oculos sublimes, linguam mendacem, manus effundentes innoxium sanguinem, etc. *abominatur Deus. Prov.* 6. 17.

Timor Domini odit malum: arrogantiam, et superbiam, et viam pravam, et os bilingue detestor. *Ibid.* 8. 13.

Ubi fuerit superbia, ibi erit et contumelia: ubi autem est humilitas, ibi et sapientia. *Ibid.* 11. 2.

Inter superbos semper jurgia sunt: qui autem agunt omnia cum consilio, reguntur sapientia. *Ibid.* 13. 10.

In ore stulti virga superbiæ, etc. *Ibid.* 14. 3.

Domum superborum demolietur Dominus: et firmos faciet terminos viduae. *Ibid.* 15. 25.

Abominatio Domini est omnis arrogans: etiam si manus ad manum fuerit, non est innocens. *Ibid.* 16 5. Contritionem praecedit superbia: et ante ruinam exaltatur spiritus. Melius est humiliari cum mitibus: quam dividere spolia cum superbis. *v.* 18. *et* 19.

Antequam conteratur, exaltatur cor hominis: et antequam glorificetur, humiliatur. *Ibid.* 18. 12.

Ne gloriosus appareas coram rege, et in loco magnorum ne steteris. Melius est enim ut dicatur tibi: Ascende huc, quam ut humilieris coram principe. *Ibid.* 25. 6. 7.

Superbum sequitur humilitas: et humilem spiritu suscipiet gloria. *Ibid.* 29. 23.

Avaro autem nihil est scelestius. Quid superbit terra, et cinis? *Eccli.* 10. 9. Initium superbiae hominis, apostatare a Deo. — Quoniam initium omnis peccati est superbia, qui tenuerit illam, adimplebitur maledictis, et subvertet eum in finem. *v.* 14. *et* 15. *Vide v.* 17. 18. 21. *et* 22.

Error et tenebrae peccatoribus concreata sunt; qui autem exultant in malis, consenescunt in malo. *Ibid.* 11. 16. *Vide v.* 4. *et* 32. *Item c.* 16. 8. 9. 10.

Tres species odivit anima mea (*ait Dominus*): — Pauperem superbum: divitem mendacem: senem fatuum et insensatum. *Ibid.* 25. 3. 4.

Oculi sublimes hominis humiliati sunt, et incurvabitur altitudo virorum. *Isa.* 2. 11. *Vide v.* 17.

Signa superbiae detestatur Dominus per Prophetam, dicens: Pro eo quod elevatae sunt (*per superbiam*) filiae Sion, et ambulaverunt extento collo, etc. *Ibid.* 3. 16. *Vide versus seq.*

Et incurvabitur homo, et humiliabitur vir, et oculi sublimium deprimentur. *Ibid.* 5. 15. *Vide c.* 10. 12. *et seq. et c.* 13. 11. 19.

Verbum misit Dominus in Jacob, et cecidit in Israel. Et sciet omnis populus Ephraim et habitantes Samariam in superbia, et magnitudine cordis dicentes: Lateres ceciderunt, sed quadris lapidibus aedificabimus, etc. *Ibid.* 9. 8. *et sequentes.*

Quomodo cecidisti de coelo, lucifer, qui mane oriebaris? corruisti in terram, qui vulnerabas gentes? qui dicebas in corde tuo: in coelum conscendam, super astra Dei exaltabo solium meum, sedebo in monte testamenti, in lateribus Aquilonis. Ascendam super altitudinem nubium, similis ero Altissimo. Verumtamen ad infernum detraheris in profundum laci. *Ibid.* 14. 12. *et seq. Vide v.* 11. *imo totum caput.*

Audivimus superbiam Moab: superbus est valde: superbia ejus, et arrogantia ejus, et indignatio ejus, plus quam fortitudo ejus. Idcirco ululabit Moab ad Moab, universus ululabit. *Ibid.* 16. 6. *et seq. Vide c.* 28. 1. 3. *Item Ezech.* 7. *v.* 10. 20. *et* 24.

Civitas enim munita desolata erit, speciosa relinquetur, et dimittetur quasi desertum: ibi pascetur vitulus, et ibi accubabit, et consumet summitates

ejus. *Ibid.* 27. 10. *Vide c.* 29. 4. 20.

Ait Rabsaces nuntiis suis : Haec dicetis Ezechiae regi Judæ, loquentes: Non te decipiat Deus tuus, in quo tu confidis, dicens : Non dabitur Jerusalem in manu regis Assyriorum *Ibid.* 37. 10.In manu servorum tuorum exprobrasti Domino (*o Sennacherib*), et dixisti : in multitudine quadrigarum mearum ego ascendi altitudinem montium, juga Libani : et succidam excelsa cedrorum ejus, et electas abietes illius, et introibo altitudinem summitatis ejus, saltum Carmeli ejus, etc. *v.* 24. *Vide v. seq. usq. ad fin.*

Laetatus est autem super eis (*nuntiis regis Babylonis*) Ezechias, et ostendit eis cellam aromatum : et argenti, et auri, et odoramentorum, et unguenti optimi, et omnes apothecas supellectilis suae, et universa quae inventa sunt in thesauris ejus. *Sed male fecit, et poenam subiit. Ibid.* 39. 2. *Vide tot. caput. Item* 4. *Reg.* 20. 13. *et seq.*

Et nunc audi haec delicata, et habitans confidenter, quae dicis in corde tuo : Ego sum, et non est praeter me amplius: non sedebo vidua, et ignorabo sterilitatem, etc. *Ibid.* 47. 8. *Vide c.* 51. 9.

Haec dicit Dominus: Sic putrescere faciam superbiam Juda, et superbiam Jerusalem multam. *Jerem.* 13. 9.

Audivimus superbiam Moab: superbus est valde : sublimitatem ejus, et arrogantiam, et superbiam, et altitudinem cordis ejus, etc. *Ibid.* 48. 29.*Vide v.* 26. *et* 30.

Arrogantia tua decepit te, et superbia cordis tui : qui habitas in cavernis petrae, et apprehendere niteris altitudinem collis : cum exaltaveris quasi aquila nidum tuum, inde detraham te, dicit Dominus. *Ib.* 49. 16.

Et cadet superbus, et corruet, et non erit qui suscitet eum. *Ibid.* 50. 32. *Vide v.* 31.

Ecce haec fuit iniquitas Sodomae sororis tuae : superbia, saturitas panis, et abundantia, et otium ipsius, et filiarum ejus : et manum egeno et pauperi non porrigebant. *Ezech.* 16. 49. *Vide v.* 56.

Fili hominis, dic principi Tyri: Hæc dicit Dominus Deus: Eo quod elevatum est cor tuum, et dixisti : Deus ego sum, et in cathedra Dei sedi in corde maris : cum sis homo, et non Deus, et dedisti cor tuum quasi cor Dei, etc. *Ibid.* 28. 2. *Vide versus sequentes usq. ad v.* 11. *Item c.* 31. 11. *et seq. per totum.*

Tu es rex (*ait Daniel regi Nabuchodonosor*), qui magnificatus es, et invaluisti: et magnitudo tua crevit, et pervenit usque ad coelum, et potestas tua in terminos universæ terræ etc. *Dan.* 4. 19. Responditque

rex et ait : Nonne haec est Babylon magna, quam ego aedificavi in domum regni, in robore fortitudinis meae, et in gloria decoris mei? *v.* 27.

Quando autem elevatum est cor ejus (*Nabuchodonosor*), et spiritus illius obfirmatus est ad superbiam, depositus est de solio regni sui, et gloria ejus ablata est, etc. *Ibid.* 5. 20. *Vide v.* 21.

Baltassar quoque filius Nabuchodonosor non humiliavit cor suum, sed adversum Dominatorem coeli elevatus est, *et ideo interfectus, et Darius ei successit in regnum. Ibid. v.* 22. *et seq.*

Superbia cordis tui (*Edon*) extulit te, habitantem in scissuris petrarum, exaltantem solium tuum : qui dicis in corde tuo : Quis detrahet me in terram? etc. *Abdiae v.* 3. *Vide Amos* 8. 7.

Ascendit (*Antiochus*) Jerosolymam in multitudine gravi. Et intravit in sanctificationem cum superbia, et accepit altare aureum, etc. 1. *Mach.* 1. 22. Et locutus est in superbia magna. *v.* 25. *Vide et v.* 4. *de Alexandro.*

Cum vidisset Nicanor holocausta, quae offerebantur a Judaeis pro rege, irridens sprevit eos, et polluit; et locutus est superbe. *Ibid.* 7. 34. *Vide v.* 47. *Item c.* 2. 47. 49.

Antiochus aestimabat se prae superbia terram ad navigandum pelagus vero ad iter agendum deducturum, propter mentis elationem. 2. *Mach.* 5. 21.

Elatus autem (*Antiochus*) in ira, arbitrabatur se injuriam illorum, qui se fugaverunt, posse in Judaeos retorquere : ideoque jussit agitari currum suum, sine intermissione agens iter, coelesti eum judicio perurgente, eo quod ita superbe locutus est, se venturum Jerosolymam, et congeriem sepulcri Judaeorum eam facturum. Sed qui universa conspicit Dominus Deus Israel, percussit eum insanabili — plaga : ut enim finivit hunc ipsum sermonem, apprehendit eum dolor dirus viscerum, et amara internorum tormenta : et quidem satis juste, quippe qui multis et novis cruciatibus aliorum torserat viscera, *licet ille nullo* modo a sua malitia cessaret. *Ib.* 9. 4. *et seq. Vide v.* 7. *et* 11.

Nicanor Judaeis dicentibus : Est Dominus vivus ipse in cœlo potens, qui jussit agi septimam diem.— Et ego (*respondit*) potens sum super terram, qui impero sumi arma, et negotia regis impleri. *Ibid.* 15. 4. 5. Et Nicanor quidem cum summa superbia erectus cogitaverat commune trophaeum statuere de Juda. *v.* 6. *Sed misere demum periit. v.* 30. *et seq.*

Et tu, Capharnaum, numquid usque in coelum exaltaberis? usque in infernum descendes. *Matth.* 11. 23.

Dispersit superbos mente cordis sui: deposuit potentes de sede, et exaltavit humiles. *Luc.* 1. 51. 52.

Et tu, Capharnaum, usque ad coelum exaltata, usque ad infernum demergeris. *Ibid.* 10. 15.

Quia omnis qui se exaltat, humiliabitur: et qui se humiliat, exaltabitur. *Ibid.* 14. 11. *Item c.* 18. 14. *et Matth.* 23. 12.

Pharisaeus stans, haec apud se orabat: Deus, gratias ago tibi, quia non sum sicut cæteri hominum; raptores, injusti, adulteri, velut etiam hic Publicanus. *Ibid.* 18. 11.

Facta est autem et contentio inter eos (*Apostolos*), quis eorum videretur esse major. *Ibid.* 22. 24.

Statuto autem die, Herodes vestitus veste regia, sedit pro tribunali, et concionabatur ad eos (*Tyrios et Sidonios*). Populus autem acclamabat: Dei voces, et non hominis. Confestim autem percussit eum Angelus Domini, eo quod non dedisset honorem Deo: et consumptus a vermibus, expiravit. *Actor.* 12. 21. *et seq.*

Detractores: Deo odibiles, contumeliosos, superbos, elatos, inventores malorum, parentibus non obedientes, etc. *tradidit Deus in reprobum sensum. Rom.* 1. 30.

Noli altum sapere, sed time, *Ibid.* 11. 20. *Vide c.* 12. 16.

Non efficiamur inanis gloriæ cupidi, etc. *Gal.* 5. 26. *Vide Philipp.* 2. 3.

Episcopus non sit in superbiam elatus. 1. *Tim.* 3. 6. *Vide c.* 6. 4. *Tit.* 1. 7.

Erunt homines se ipsos amantes, cupidi, elati, superbi, blasphemi, parentibus non obedientes, ingrati, scelesti, etc. *Tim.* 3. 2.

Similiter, adolescentes, subditi estote senioribus. Omnes autem invicem humilitatem insinuate, quia Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam. 1. *Petr.* 5. 5. *Vide Jacob* 4. 6.

Superba enim vanitatis loquentes (*impii*) polliciunt in desideriis carnis luxuriae eos; qui paululum effugiunt, etc. 2. *Petr.* 2. 18.

Hi sunt murmuratores querulosi, secundum desideria sua ambulantes, et os eorum loquitur superba, mirantes personas quaestus causa. *Judae v.* 16.

Quantum glorificavit se (*Babylon*), et in deliciis fuit; tantum date illi tormentum et luctum; quia in corde suo dicit: Sedeo regina: et vidua non sum: et luctum non videbo. *Apoc.* 18. 7. *Vide totum caput.*

Memoriam superborum perdidit Deus, et reliquit memoriam humilium sensu.

Cum invitatus fueris ad nuptias, non discumbas in primo loco, ne forte honoratior te sit invitatus ab illo: et veniens is,

qui te et illum vocavit, dicat tibi: Da huic locum, et tunc incipias cum rubore novissimum locum tenere. Sed cum vocatus fueris, vade, recumbe in novissimo loco: ut cum venerit, qui te invitavit, dicat tibi: Amice, ascende superius. Tunc erit tibi gloria coram simul discumbentibus: quia omnis qui se exaltat, humiliabitur: et qui se humiliat, exaltabitur. *Luc.* 14. 8, *et seq. Vide Matth.* 23. 12.

Humilitas vera Deum attendit.

Humiliare Deo: et exspecta manus ejus. *Eccli.* 13. 9.

Cum feceritis omnia, quae praecepta sunt vobis, dicite: Servi inutiles sumus: quod debuimus facere, fecimus. *Luc.* 17. 10.

Se ipsam vilipendit.

Ego autem sum vermis et non homo: opprobrium hominum, et abjectio plebis. *Psal.* 21. 7.

Humilia valde spiritum tuum: quoniam vindicta carnis impii, ignis et vermis. *Eccli.* 7. 19.

Attende, ne seductus in stultitiam humilieris. Noli esse humilis in sapientia tua, ne humiliatus in stultitiam seducaris. *Ibid.* 13. 10. 11.

Et Publicanus a longe stans, nolebat nec oculos ad coelum levare: sed percutiebat pectus suum, dicens: Deus, propitius esto mihi peccatori. Dico vobis, descendit hic justificatus in domum suam ab illo; quia omnis qui se exaltat, humiliabitur: et qui se humiliat, exaltabitur. *Luc.*18. 13. *Vide Matth.*23.12.

Tamquam purgamenta hujus mundi facti sumus, omnium peripsema usque adhuc. 1. *Cor.* 4. 13. *Vide v.* 7.

Proximum magnipendit.

Non alta sapientes, sed humilibus consentientes. *Rom.* 12. 16.

Subjecti invicem, in timore Christi. *Ephes.* 5. 21.

Omnes autem invicem humilitatem insinuate, etc. 1. *Petr.* 5. 5.

Humilitas ficta malum intendit.

Est qui nequiter humiliat se, et interiora ejus plena sunt dolo: et est qui se nimium submittit a multa humilitate: et est qui inclinat faciem suam, et fingit se non videre quod ignoratum est: et si ab imbecillitate virium vetetur peccare, si invenerit tempus malefaciendi, malefaciet. *Eccli.* 19. 23. *et sequentes.*

Humilitas Deo grata est.

Dixitque ei (*Agar*) Angelus Domini: Revertere ad dominam tuam, et humiliare sub manu illius. *Gen.* 16. 9.

Juxta est Dominus iis, qui tribulato sunt corde, et humiles spiritu salvabit. *Psal.*33.19.

Ubi fuerit superbia, ibi erit et contumelia: ubi autem est

humilitas, ibi et sapientia. *Prov.* **11. 2.**

SUSPICIO.

Suspicio et judicium temerarium.

Respondit Abraham: Cogitavi mecum dicens: Forsitan non est timor Dei in loco isto: et interficient me propter uxorem meam. *Gen.* 20. 11. *Simile accidit Isaac. Cap.* 26. 7. *et seq.*

Suspicatus est Laban, quod Jacob furatus sit Deos ejus, et ob hanc causam perscrutatus est totam supellectilem. Ibid. 31. 30. 32. 34. *et* 37.

Videns Jacob vestimenta Joseph sanguine cruentata, putavit eum esse mortuum, et a fera pessima devoratum. Ib. 37. 33.

Cum uxor Puthipharis pallium castissimi Joseph marito suo monstrasset, iste nimium credulus verbis conjugis iratus est valde. *Ibid.* 39. 19.

Fratres Joseph, malam habuerunt suspicionem erga Joseph conscientia urgente: nam praecipiente Josepho dispensatori ut introduceret eos ad comedendum secum, illi exterriti, crediderunt quod vellet eos subjicere servituti. Ibid. 43. 18.

Rubenitae et Gaditae redeuntes ad possessiones suas, aedificaverunt altare juxta Jordanem. Quo audito, filii Israel turbati sunt, nescientes, quare hoc fecissent illi; et putaverunt quod vellent se ab eorum lege penitus separare. Josue 22. 10. *et seq. per totum caput.*

Cum ivisset Samson ad visendam uxorem suam, et cubiculum ejus,—vellet intrare, prohibuit eum, pater illius, dicens: Putavi, quod odisses eam, et ideo tradidi illam amico tuo, etc. *Judic.* 15. 1. 2.

Heli videns Annam labia movere, et nullum verbum proferre, aestimavit eam temulentam. 1. *Reg.* 1. 13. *et seq.*

Misit David nuntios ad regem Ammon, ut consolarentur eum super patris interitu: Principes autem regni putaverunt, eos venisse ad explorandam civitatem, non ad consolandum regem. 2. *Reg.* 10. 2. 3.

Cum rex Assuerus reperisset Aman super lectulum corruisse, in quo jacebat Esther, *ut rogaret eam pro anima sua, putans rex, quod ipse vellet vim inferre, excondescens ait*: Etiam reginam vult opprimere, me praesente, in domo mea. *Esth.* 7. 7.

Jeremiam euntem ad terram Benjamin, comprehendit custos portae, putans eum profugere ad Chaldeos. Jer. 37. 12.

Sic nuntiante hoc Propheta voluntatem Domini populo, dixerunt ei quidam: Mendacium tu loqueris: non misit te Dominus,—sed Baruch filius Neriae incitat te adversum nos, ut tradat nos in manus Chaldaeorum. *Ibid.* 43. 2. 3.

Tortores, qui Eleazarum ducebant ad supplicium, in iram conversi sunt, propter sermones ab eo dictos, quos illi per arrogantiam prolatos arbitrabantur. 2. *Mach*. 6. 29.

At illi (*discipuli*) ut viderunt eum (*Jesum*) ambulantem supra mare, putaverunt phantasma esse. et exclamaverunt. *Marc*. 6. 49. *Vide Matth*. 14. 26.

Simon Pharisaeus, videns mulierem peccatricem ad pedes Domini flentem, ait intra, se dicens: Hic si esset Propheta, sciret utique quae, et qualis est mulier, quae tangit eum: quia peccatrix est. *Luc*. 7. 39.

Videntes Judaei Apostolos Domini, post effusionem Spiritus Sancti loquentes variis linguis, dicebant quidam eorum: Quia musto pleni sunt isti. *Act*. 2. 13.

Omnes discipuli Christi timebant Saulum post conversionem suam, non credentes quod esset discipulus: *donec Barnabas rem Apostolis manifestavit*. *Ib*. 9. 26.

Tribunus cohortis temere Paulum allocutus, ait ipsi: Nonne tu es Ægyptius, qui ante hos dies tumultum concitasti, et eduxisti in desertum quatuor millia virorum sicariorum? *Ibid*. 21. 38.

Cum vidissent Barbari pendentem bestiam de manu ejus (*Pauli*), ad invicem dicebant: Utique homicida est homo hic, qui cum evaserit de mari, ultio non sinit eum vivere. — At illi existimabant eum in tumorem convertendum, et subito casurum et moriturum. *Ibid*. 28. 4. 6.

Suspiciones malae ex pugnis verborum, et quaestionibus proficiscuntur. 1. *Tim*. 6. 4.

SUSURRO.

Susurrones damnantur.

Non eris criminator, nec susurro in populo. *Levit*. 19. 16.

Cum defecerint ligna, extinguetur ignis; et susurrone subtracto, jurgia conquiescent. *Prov*. 26. 20. Verba susurronis quasi simplicia, et ipsa perveniunt ad intima ventris. *v*. 22.

Tradidit illos Deus in reprobum sensum, ut *fiant* susurrones, etc. *Rom*. 1. 28. 29.

Cavete ne forte susurrationes, — sint inter vos. *Cor*. 12. 20.

TEMPERANTIA.

Vide ABSTINENTIA, SOBRIETAS (*Et Thesaurum Patrum*).

Temperantia in cibo, et potu, et concubitu commendatur.

Hi namque (*dixit Angelus Raphael Tobiae juniori*), qui conjugium ita suscipiunt, ut Deum a se, et a sua mente excludant, et suae libidini ita vacent, sicut equus et mulus, quibus non est intellectus: habet potestatem daemonium super eos. Tu autem, — *inter-*

dum continens esto, — et orationibus vacabis. *Tob.* 6. 17. 18.

Propter crapulam multi obierunt: qui autem abstinens est, adjiciet vitam. *Eccli.* 37. 34. *Vide v.* 32. *et* 33. *Item c.* 31. *v.* 24. 31. *et seq.*

Proposuit autem Daniel in corde suo, ne pollueretur de mensa regis, neque de vino potus ejus: et rogavit eunuchorum praepositum ne contaminaretur. *Dan.* 1. 8. *Vide v.* 12.

Attendite autem vobis, ne forte graventur corda vestra in crapula, et ebrietate, et curis hujus vitae: et superveniat in vos repentina dies illa. *Luc.* 21. 34.

Abjiciamus ergo opera tenebrarum, et induamur arma lucis. Sicut in die honeste ambulemus: non in comessationibus, et ebrietatibus, non in cubilibus, et impudicitiis, non in contentione, et aemulatione: sed induimini Dominum Jesum Christum, et carnis curam ne feceritis in desideriis. *Rom.* 13. 12. *et seq.*

Non est enim regnum Dei, esca, et potus: sed justitia, et pax, et gaudium in Spiritu Sancto. *Ibid.* 14. 17. *Vide v.* 20. *et* 21.

Fructus autem Spiritus est: caritas, gaudium, pax, patientia, benignitas, bonitas, longanimitas, mansuetudo, fides, modestia, continentia, castitas. Adversus hujusmodi non est lex, etc. *Gal.* 5. 22. 23.

Et nolite inebriari vino, in quo est luxuria: sed implemini Spiritu Sancto. *Ephes.* 5. 18.

Ministrate in fide vestra virtutem, in virtute autem scientiam in scientia autem abstinentiam, in abstinentia autem patientiam, etc. 2. *Petr.* 1. 5. 6.

Vigilemus, et sobrii simus. 1. *Thess. c.* 5. *v.* 6. Nos autem, qui diei sumus, sobrii simus. *v.* 8.

Oportet ergo Episcopum irreprehensibilem esse, unius uxoris virum, sobrium, prudentem, ornatum, pudicum, hospitalem, doctorem: non vinolentum, non percussorem, sed modestum: non litigiosum, non cupidum, etc. 1. *Tim.* 3. 2. *Vide v.* 8. *et* 11. *Item Tit.* 1. 7. 8.

Non enim dedit nobis, Deus spiritum timoris, sed virtutis, et dilectionis, et sobrietatis. 2. *Tim.* 1. 7. *Vide c.* 4. 5.

Senes — sobrii sint. *Tit.* 2. 2. Anus similiter, — non multo vino servientes, — prudentes, castas, sobrias. — Juvenes similiter hortare ut sobrii sint. *v.* 3. *et seq.* Abnegantes impietatem, et saecularia desideria, sobrie et juste et pie vivamus in hoc saeculo. *v.* 12.

Propter quod succincti lumbos mentis vestrae, sobrii perfecte sperate in eam, quae offertur vobis, gratiam, in

revelationem Jesu Christi. 1. *Petr*. 1. 13.

Sobrii estote, et vigilate, quia adversarius vester diabolus tamquam leo rugiens circuit, quaerens quem devoret, etc. *Ibid*. 5. 8.

Anna vidua non discedebat de templo, jejuniis, et obsecrationibus serviens nocte ac die. *Luc*. 2. 37. *Vide Judith* 8. 6.

Quapropter si esca scandalizat fratrem meum, non manducabo, etc. 1. *Cor*. 8. 13.

TEMPLUM.

Templum spirituale, et domus Dei. Vide *et Ecclesia*.

Ipse (*Salomon*) aedificabit domum nomini meo, et stabiliam thronum regni ejus usque in sempiternum. 2. *Reg*. 7.13. *Vide* 3. *Reg*.5.5. *Item* 1.*Paral*. 22. *versus* 6. 7. 8. 10. *et* 11.

Sapientia aedificavit sibi domum, excidit columnas septem: immolavit victimas suas, miscuit vinum, et proposuit mensam suam. *Prov*. 9. 1. 2.

Et movebo omnes gentes, et veniet Desideratus cunctis gentibus: et implebo domum istam gloria: dicit Dominus exercituum. *Aggaei* 2. 8. *Vide v*. 10.

Omnis ergo, qui audit verba mea haec, et facit ea, assimilabitur viro sapienti, qui aedificavit domum suam supra petram. *Matth*. 7. 24. *Vide Luc*. 6. 47. 48.

Et ego dico tibi, quia tu es Petrus, et super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam, et portae inferi non praevalebunt adversus eam. *Ibid*. 16.18. *Vide Matth*.26.61. *et c*. 27. 40. *Item Marc*. 14. 58. *et c*. 15.29.*Joan*. 2. 19. *et seq*.

Nescitis, quia templum Dei estis, et Spiritus Dei habitat in vobis? 1. *Cor*. 3. 16. 17. *Item c*. 6. 19.

Qui autem consensus templo Dei cum idolis? Vos enim estis templum Dei vivi, sicut dicit Deus: Quoniam *inhabitabo* in illis, et inambulabo inter eos, et ero illorum Deus et ipsi erunt mihi populus.2. Cor.6.16. *Vide Ephes*. 2. 20. *et seq*. *Item Rom*. 3. 17. *et c*. 6. 19.

Christus vero tamquam filius in domo sua: quae domus sumus nos, si fiduciam et gloriam spei usque ad finem, firmam retineamus. *Hebr*. 3. 6.

Et ipsi tamquam lapides vivi superaedificamini, domus spiritualis, etc. 1. *Petr*. 2. 5.

Templum Idolorum.

Tuleruntque Philistiim arcam Dei, et intulerunt eam in templum Dagon, statuerunt eam juxta Dagon. (*Dagon autem coram Arca semel atque iterum corruit, abscissis in limine capite et manibus*). 1. *Reg*. 5. 2. *et seq*.

Tunc ædificavit Salomon fa-

num, Chamos idolo Moab in monte, qui est contra Jerusalem, et Moloch idolo filiorum Ammon. 3. *Reg.* 11. 7. *Vide* 1. *Reg.* 31. 9.

Sanctificate (*ait Jehu insidiose, ut disperderet cultores Baal*) diem solemnem Baal. Vocavitque, et misit in universos terminos Israel, et venerunt cuncti servi Baal: non fuit residuus ne unus quidem qui non veniret. Et ingressi sunt templum Baal: et repleta est domus Baal a summo usque ad summum. 4. *Reg.* 10. 20. 21. *Vide versus sequentes. Item* 3. *Reg.* 16. 32.

Cumque adoraret (*Sennacherib*) in templo Nesroch deum suum, Adramelech, et Sarasar filii ejus percusserunt eum gladio, fugeruntque in terram Armeniorum, et regnavit Asarhaddon filius ejus pro eo. *Ib.* 19. 37. *Vide c.* 17. 32. *Item* 2. *Paral.* 32. 21. *et Isa.* 37. 38.

Et succedent (*Nabuchodonosor*) ignem in delubris deorum Ægypti, et comburet ea, et captivos ducet illos: et amicietur terra Ægypti, sicut amicitur pastor pallio suo: et egredietur inde in pace. *Jerem.* 43. 12. *Vide v.* 13.

Etenim cum inciderit in domum deorum ligneorum, argenteorum, et aureorum, sacerdotes quidem ipsorum fugient, et liberabuntur: ipsi vero sicut trabes in medio comburentur. *Baruch* 6. 54.

Fraudes sacerdotum idoli Bel, qui appositos illi cibos occulte auferebant, regi per Danielem detectae sunt; ipsisque interemptis, idolum una cum templo suo subversum est. Similiter et draconem, quem colebant Babylonii, injecta in os massa ex pice, adipe et pilis confecta, Daniel interfecit. Quapropter, instantibus Babyloniis, missus est in lacum leonum, etc. Dan. c. 14. *per totum. Vide* 1. *Mach.* 1. 50. *et c.* 6. 2.

Et qui dispersi sunt per campum, fugerunt in Azotum, et intraverunt in Bethdagon, idolum suum, ut ibi se liberarent. Et succendit Jonathas Azotum, et civitates quae erant in circuitu ejus, et accepit spolia eorum, et templum Dagon: et omnes, qui fugerunt in illud, succendit igni. 1. *Mach.* 10. 83. 84.

Non solum autem hæc periclitabitur nobis pars in redargutionem venire, sed et magnae Dianae templum (*Ephesi*) in nihilum reputabitur: sed et destrui incipiet majestas ejus, quam tota Asia, et orbis colit. (*Haec persuadebat populo Demetrius argentarius, faciens aedes argenteas Dianae*). *Actor.* 19. 27.

Templum, domus Dei, et domus orationis vocatur.

Ut aperias oculos tuos (*mi Deus, ait Salomon*) super

domum istam diebus ac noctibus, super locum, in quo pollicitus es ut invocaretur nomen tuum, et exaudires orationem, quam servus tuus orat in eo: et exaudias preces famuli tui, et populi tui Israel. Quicumque oraverit in loco isto, exaudi de habitaculo tuo, id est, de cœlis, et propitiare. 2. *Paral.* 6. 20. *Vide tot. caput. Item* 3. *Reg. c.* 8. *per totum.*

Adducam eos in montem sanctum meum, et laetificabo eos in domo orationis meae: holocausta eorum, et victimae eorum placebunt mihi super altari meo: quia domus mea domus orationis vocabitur cunctis populis. *Isa.* 56. 7.

Domus mea, domus orationis vocabitur: vos autem fecistis illam speluncam latronum. *Matth.* 21. 13. *Vide Jerem.* 7. 11. *Item Marc.* 11. 17. *Luc.* 19. 46. *Joan.* 2. 16.

Christus ipse et omnes fideles frequenter in templo versantur.

Commendatur Tobias, quia pergebat in Jerusalem ad templum Domini, et ibi adorabat Dominum Deum Israel, etc. *Tob.* 1. 6.

Et egressus Jesus de templo, ibat. Et accesserunt discipuli ejus, ut ostenderent ei ædificationes templi. *Matth.* 24. 1. *Vide Marc.* 13. 1.

Et introivit (*Jesus*) Jerosolymam in templum: et circumspectis omnibus, cum jam vespera esset hora, exiit in Bethaniam cum duodecim. *Marc.* 11. 11. *Vide v.* 15.

Et respondens Jesus dicebat, docens in templo: Quomodo dicunt scribæ, Christum Filium esse David? *Ibid.* 12. 35. *Vide c.* 11. 27. *Item Luc.* 2. 46.

Et haec vidua (*Anna*) usque ad annos octoginta quatuor: quæ non discedebat de templo, jejuniis et obsecrationibus serviens (*Deo*) nocte ac die. *Luc.* 2. 37.

Et ingressus (*Jesus*) in templum, coepit ejicere vendentes in illo, et ementes, dicens illis: Scriptum est: *Quia domus mea* domus orationis est. Vos autem fecistis illam speluncam latronum. Et erat docens quotidie in templo. *Ibid.* 19. 45. *et seq. Vide c.* 20. 1. *Item Matth.* 21. 12. 13. *Marc.* 11. 15. 17. *Joan.* 2. 14. *et seq. et c.* 7. 28.

Quotidie quoque (*erant Apostoli*) perdurantes unanimiter in templo; et frangentes circa domos panem, sumebant cibum cum exultatione et simplicitate cordis. *Actor.* 2. 46. *Vide Luc.* 24. 53.

Petrus autem et Joannes ascendebant in templum, ad horam orationis nonam. *Ib.* 3. 1.

Angelus Domini dixit Apostolis: Ite, et stantes loquimini in templo plebi omnia verba vitæ hujus. Qui cum audissent, intraverunt diluculo in templum, et docebant. Adveniens autem

princeps sacerdotum, et qui cum eo erant, convocaverunt concilium, et omnes seniores filiorum Israel; et miserunt ad carcerem, ut adducerentur. *Ib.* 5. 20. 21. *Vide v.* 25.

Tunc Paulus, assumptis viris, postera die purificatus cum illis intravit in templum, annuntians expletionem dierum purificationis, donec offerretur pro unoquoque eorum oblatio. *Ibid.* 21. 26.

Factum est autem revertenti mihi in Jerusalem (*ait Paulus*), et oranti in templo, fieri me in stupore mentis, etc. *Ib.* 22. 17.

In templo oratur Deus, et exaudit.

Respice ad orationem servi tui, et ad preces ejus, Domine Deus meus (*ait Salomon*): audi hymnum et orationem, quam servus tuus orat coram te hodie: ut sint oculi tui aperti super domum hanc nocte ac die: super domum, de qua dixisti: Erit nomen meum ibi, ut exaudias orationem, quam orat in loco isto ad te servus tuus, etc. 3. *Reg.* 8. 28. *per tot. caput. Idem habetur* 2. *Paral.* 6. 19. *per tot. pariter caput.*

Dixitque Dominus ad eum (*Salomonem*): exaudivi orationem tuam — quam deprecatus es coram me: sanctificavi domum hanc, quam ædificasti, ut ponerem nomen meum ibi in sempiternum: et erunt oculi mei, et cor meum ibi cunctis diebus. *Ib.* 9. 3. *Vide* 2. *Paral.* 7. 12. *et seq.*

Domus mea domus orationis vocabitur: vos autem fecistis illam speluncam latronum. *Matth.* 21. 23. *Vide Jerem.* 7. 11. *Item Marc.* 11. 17. *Luc.* 19. 46. *Joan.* 2. 16.

Templa manufacta non inhabitat Deus, quasi iis concludi possit, vel illis indigeat, ut homo aedibus.

Ergone putandum est, quod vere Deus habitet super terram? si enim coelum et coeli coelorum te capere non possunt, quanto magis domus hæc, quam aedificavi (*ait Salomon*)? 3. *Reg.* 8. 27. *Idem verbatim habetur* 2. *Par.* 6. 18. *et caput* 2. 6.

Haec dicit Dominus: Cœlum sedes mea, terra autem scabellum pedum meorum: quae est ista domus, quam ædificabitis mihi? et quis est iste locus quietis meae? *Isa.* 66. 1.

Si occultabitur vir in absconditis, et ego non videbo eum, dicit Dominus? numquid non coelum, et terram ego impleo, dicit Dominus? *Jer.* 23. 24.

Sed non Excelsus in manufactis habitat, sicut Propheta dicit: Coelum mihi sedes est: terra autem scabellum pedum meorum, etc. *Act.* 7. 48. 49. *Vide tot. versum. Item c.* 17. 24.

Deus in templis materialibus habitare dicitur.

Et habitabo (*ait Dominus*) in medio filiorum Israel, et non derelinquam populum meum Israel. 3. *Reg*. 6. 13.

Tunc ait Salomon: Dominus dixit, ut habitaret in nebula. *Ibid*. 8.12. *Vide v*. 11. *Item* 2. *Par*. 6. 1. *et c*. 5. 14. *et c*. 7.2.

Dixit enim David: requiem dedit Dominus Deus Israel populo suo, et habitationem Jerusalem usque in aeternum. 1. *Par*. 23. 25.

Et repulit (*Dominus*) tabernaculum Silo, tabernaculum suum, ubi habitavit in hominibus. *Psal*. 77. 60.

Quoniam elegit Dominus Sion, elegit eam in habitationem sibi. *Psal*. 131. 13. *Vide totum Psal*.

Haec dicit Dominus exercituum, Deus Israel: Bonas facite vias vestras, et studia vestra: et habitabo vobiscum in loco isto. *Jer*. 7. 3. *Vide et v*.7.

Et quicumque juraverit in templo, jurat in illo, et in eo qui habitat in ipso. *Matth*. 23. 21. *Vide Actor*. 7. 46.

Templum locus dicitur sanctus.

Ait Jacob: Vere Dominus est in loco isto: et ego nesciebam. Pavensque, quam terribilis est inquit, locus iste! non est hic aliud nisi domus Dei, et porta coeli. *Gen*. 28. 16. 17.

At ille (*Dominus Moysi ait*): Ne appropies, inquit, huc: solve calceamentum de pedibus tuis: locus enim, in quo stas, terra sancta est. *Exod*. 3. 5. *Vide Actor*. 7. 33.

Templum magnis muneribus dotatur.

Oblatis plurimis donariis, gloria Domini implevit templum, etc. 2. *Par. c*. 3. 4. 5.

Igitur cum sancta civitas habitaretur in omni pace, leges etiam adhuc optime custodirentur, propter Oniae Pontificis pietatem, et animos odio habentes mala, fiebat ut et ipsi reges, et principes locum summo honore dignum ducerent, et templum maximis muneribus illustrarent, etc.2.*Mach*.3.1.2.

Templi profanatores a Deo puniuntur.

Heliodorus volens spoliare templum, a Deo miraculose percutitur: sed Oniae precibus ac sacrificio liberatur, etc. 2. *Mach*. 3. 23. *et seq. imo per totum caput*.

Et intravit Jesus in templum Dei, et ejiciebat omnes vendentes et ementes in templo: et mensas numulariorum, et cathedras vendentium columbas evertit, etc. *Matth*. 21. 12. *Item Marc*. 11. 15. *Luc*. 19. 45.

Et cum fecisset (*Jesus*) quasi flagellum de funiculis, omnes

ejecit de templo : oves quoque et boves, et numulariorum effudit aes, et mensas subvertit, etc. *Joan*. 2. 15. *Vide v*. 16.

TEMPUS.

Tempus fructuose expendendum.

Omnia tempus habent, et suis spatiis transeunt universa sub coelo. *Eccles*. 3. 1. *Vide versus sequentes*.

Omni negotio tempus est, et opportunitas, et multa hominis afflictio. *Ibid*. 8. 6.

Fili, conserva tempus, et devita a malo. *Eccli*. 4. 23.

Ante mortem benefac amico tuo, et secundum vires tuas exporrigens da pauperi. Non defrauderis a die bono, et particula boni doni non te praetereat. *Ibid*. 14. 13. 14.

Nemini mandavit (*Dominus*) impie agere, et nemini dedit spatium peccandi. *Ibid*. 15. 21.

Videte itaque, fratres, quomodo caute ambuletis : non quasi insipientes, sed ut sapientes : redimentes tempus, quoniam dies mali sunt. *Ephes*. 5. 15. 16. *Vide Coloss*. 4. 5.

Superstitiose non observandum.

Facto vespere dicitis : Serenum erit, rubicundum est enim coelum ; et mane : Hodie tempestas, rutilat enim triste coelum. Faciem ergo coeli dijudicare nostis : signa autem temporum non potestis scire. *Matth*. 16. 2. *et seq*. *Luc*. 12. 54. *et sequentes*.

Non est vestrum nosse tempora, vel momenta, quae Pater posuit in sua potestate. *Act*. 1. 7.

Temporis opportunitas in omnibus rebus observanda.

Omnia tempus habent, et suis spatiis transeunt universa sub coelo. *Eccles*. 3. 1. *Vide versus sequentes*.

Qui custodit præceptum, non experietur quidquid mali. Tempus et responsionem cor sapientis intelligit. Omni negotio tempus est, et opportunitas, et multa hominis afflictio. *Ibid*. 8. 5. 6.

Est tacens non habens sensum loquelae : et est tacens sciens tempus aptum. *Eccli*. 20. 6.

Qui timent Dominum, invenient judicium justum, et justitias quasi lumen accendent. *Ibid*. 32. 20.

Sollicitudine non pigri : spiritu ferventes : Domino servientes. *Rom*. 12. 11.

TENEBRÆ.

Tenebrae trium dierum in Ægypto.

Dixit autem Dominus ad Moysen. Extende manum tuam in coelum : et sint tenebrae super terram Ægypti, tam densae ut

palpari queant. *Exod.* 10. 21. *Vide v.* 22.

Misit (*Deus*) tenebras, et obscuravit: et non exacerbavit sermones suos. *Psal.* 104. 28. *Vide Sap.* 17. 3. *et seq. per totum caput. Item c.* 19. 16.

In tenebris versatur mundus, et amat eas.

Positum est ergo sæculum in tenebris, et qui inhabitant in eo sine lumine. 4. *Esdr.* 14. 20. *Vide Job.* 5. 14.

Propter hoc elongatum est judicium a nobis, et non apprehendet nos justitia: expectavimus lucem, et ecce tenebrae; splendorem, et in tenebris ambulavimus. *Isa.* 59. 9. *Vide Caput* 9. *v.* 1. *Item Matth. c.* 4. 16.

Surge, illuminare Jerusalem: quia venit lumen tuum, et gloria Domini super te orta est. Quia ecce tenebrae operient terram, et caligo populos: super te autem orietur Dominus, et gloria ejus in te videbitur. *Ibid.* 60. 1. 2.

Illuminare his, qui in tenebris, et in umbra mortis sedent: ad dirigendos pedes nostros in viam pacis. *Luc.* 1. 79. *Vide c.* 11. 35. 36. *Item Matth.* 6. 23.

In ipso vita erat, et vita erat lux hominum: et lux in tenebris lucet, et tenebræ eam non comprehenderunt. *Joan.* 1. 4. 5.

Hoc est autem judicium: quia lux venit in mundum, et dilexerunt homines magis tenebras, quam lucem: erant enim eorum mala opera. *Ibid.* 3. 19.

Iterum ergo locutus est eis (*Pharisaeis*) Jesus, dicens: Ego sum lux mundi: qui sequitur me, non ambulat in tenebris, sed habebit lumen vitae. *Ibid.* 8. 12.

Dixit ergo eis (*turbis*) Jesus: Adhuc modicum lumen in vobis est. Ambulate dum lucem habetis, ut non vos tenebrae comprehendant: et qui ambulat in tenebris, nescit quo vadat. *Ibid.* 12. 35. *Vide v.* 46. *Item Act.* 26. 18.

Qui enim dormiunt, nocte dormiunt: et qui ebrii sunt, nocte ebrii sunt. 1. *Thess.* 5. 7. *Vide v.* 4. *et* 5. *Item Rom.* 13. 12.

Qui autem odit fratrem suum, in tenebris est, et in tenebris ambulat, et nescit quo eat: quia tenebrae obcaecaverunt oculos ejus. 1. *Joan.* 2. 11. *Vide Luc.* 22. 53.

TENTATIO.

(Vide *Thesaurum Patrum*).

Tentare Deum non licet.

Et dixerunt (*filii Israel*) ad Moysen: Forsitan non erant sepulcra in Ægypto, ideo tulisti nos ut moreremur in solitudine? quid hoc facere voluisti, ut educeres nos ex Ægypto? *Exod.* 14. 11.

Qui (*Populus Israel*) jurga-

tus contra Moysen, ait: Da nobis aquam, ut bibamus. Quibus respondit Moyses: Quid jurgamini contra me? cur tentatis Dominum? *Ibid.* 17. 2. *Vide Num. cap.* 20. *v.* 3. *et cap.* 21. 5.

Non tentabis Dominum Deum tuum, sicut tentasti in loco tentationis. *Deut.* 6. 16. *Vide Matth.* 22. 18. *Marc.* 12. 15. *Luc.* 20. 23. *Item Act.* 5. 9. *et c.* 15. 10.

Et qui estis vos, qui tentatis Dominum? *Judith* 8. 11.

Rursum scriptum est: Non tentabis Dominum Deum tuum. *Matth.* 4. 7. *Item Luc.* 4. 12.

Neque tentemus Christum, sicut quidam eorum (*Num.* 21. 5.) tentaverunt, et a serpentibus perierunt. 1. *Cor.* 10. 9.

Tentat, seu verius probat Deus suos variis modis.

Fides et obedientia Abrahae in filii sui praecepta immolatione probatur. Gen. c. 22. *Vide totum caput.*

At ille (*Moyses*) clamavit ad Dominum, qui ostendit ei lignum: quod cum misisset in aquas, in dulcedinem versae sunt; ibi constituit ei praecepta, atque judicia, et ibi tentavit eum. *Exod.* 15. 25.

Dixit autem Dominus ad Moysen: Ecce, ego pluam vobis panes de coelo: egrediatur populus, et colligat quae sufficiunt per singulos dies: ut tentem eum, utrum ambulet in lege mea, an non? *Ibid.* 16. 4. *Vide Judith* 8. 21. *et seq.*

Et ait Moyses ad populum: Nolite timere: ut enim probaret vos, venit Deus, et ut terror illius esset in vobis, et non peccaretis. *Ibid.* 20. 20. *Vide Deut.* 8. 2.

Non audies verba prophetae illius, aut somniatoris: quia tentat vos Dominus Deus vester, ut palam fiat, utrum diligatis eum, an non, in tote corde, et in tota anima vestra. *Deut.* 13. 3. *Vide Judic.* 2. 22. *et c.* 3. 1. *Item* 2. *Paral.* 32. 31. *de Ezechia.*

Dixit ergo Dominus ad Satan: Ecce universa quae habet (*Job*), in manu tua sunt: tantum in eum ne extendas manum tuam. Egressusque est Satan a facie Domini. *Job* 1. 12. *Vide c.* 2. 6.

In paucis vexati (*justi*), in multis bene disponentur: quoniam Deus tentavit eos, et invenit illos dignos se. *Sap.* 3. 5. *Vide v.* 6.

Omne quod tibi applicitum fuerit, accipe: et in dolore sustine, et in humilitate tua patientiam habe: quoniam in igne probatur aurum et argentum, homines vero receptibiles in camino humiliationis. *Eccli.* 2. 4. 3. *Vide c.* 4. 18. 19. *et c.* 27. 6. 8.

Et ducam tertiam partem per ignem, et uram eos sicut uritur argentum, et probabo eos sicut probatur aurum. Ipse

invocabit nomen meum, etc. *Zach.* 13. 9.

Sed et gloriamur in tribulationibus : scientes quod tribulatio patientiam operatur : patientia autem probationem : probatio vero spem, etc. *Rom.* 5. 3. 4.

Omne gaudium existimate, fratres mei, cum in tentationes varias incideritis: scientes, quod probatio fidei vestrae patientiam operatur. *Jac.* 1. 2.3. *Vide v.* 12. 13.

Novit Dominus pios de tentatione eripere : iniquos vero in diem judicii reservare cruciandos. 2. *Petr.* 2. 9.

Ad eorum probationem.

Tentavit Deus Abraham, etc. *Gen.* 22. 1. Nunc cognovi, quod, times Deum, et non pepercisti unigenito filio tuo propter me. *v.* 12. *Vide totum caput.*

Tentat vos Dominus Deus vester, ut palam fiat, utrum diligatis eum, an non, etc. *Deut.* 13. 3.

Deus tentavit eos (*justos*), et invenit illos dignos se. *Sap.* 3. 5. *Vide v.* 6.

Qui non est tentatus, quid scit? etc. *Eccli.* 34. 9. *Vide v.* 11.

Ad meriti augmentationem.

Sic Tobias magna adversitate tentatus fuit. Tob. 2. 12.

Sic Deus permisit tentari per Satan Job servum suum. Job 1. 12. *et seq. Vide c.* 2. *per totum.*

In quo exultabitis, modicum nunc si oportet contristari in variis tentationibus. 1. *Petr.* 1. 6. *Vide v.* 7.

Tentat Diabolus decipiendo per mendacium.

Sic Hevam aggressus est sub serpentis figura. Gen. 3. 1. *Vide totum caput.*

Tunc Jesus ductus est in desertum a Spiritu, ut tentaretur a diabolo, etc. *Matth.* 4. 1. *usque ad v.* 12. *Vide Marc.* 1. 13. *Item Luc.* 4. *a v.* 1. *usque ad* 14.

Dixit autem Petrus : Anania, cur tentavit Satanas cor tuum, mentiri te Spiritui Sancto? etc. *Act.* 5. 3.

Affectum incendendo per desiderium.

Diabolus *misit* in cor Judae, ut traderet *Dominum Jesum Christum. Joan.* 13. 2. *Vide v.* 27. *Item Luc.* 22. 3.

Unusquisque vero tentatur a concupiscentia sua abstractus, et illectus. *Jac.* 1. 14.

Affectum inducendo per consensum.

Fili, accedens ad servitutem Dei, sta in justitia, et timore, et praepara animam tuam ad tentationem. *Eccli.* 2. 1. *Vide Matth.* 26. 41. *Marc.* 14. 38. *Luc.* 22. 31. 40. *et* 46.

Propterea et ego amplius non

sustinens, misi ad cognoscendam fidem vestram; ne forte tentaverit vos is qui tentat, et inanis fiat labor noster. 1. *Thess.* 3. 5. *Vide* 1. *Tim.* 6. 9.

Resistite autem diabolo, et fugiet a vobis. *Jac.* 4. 7.

Sobrii estote, et vigilate; quia adversarius vester diabolus tamquam leo rugiens circuit, quaerens quem devoret, cui resistite fortes in fide, etc. 1. *Petr.* 5. 8. 9.

Tentant homines creaturae.

Quoniam creaturae Dei in odium factae sunt, et in tentationem animabus hominum, et in muscipulam pedibus insipientium. *Sap.* 14. 11.

Caro seu sensus et passiones. Vide *Concupiscentia.*

Et inimici hominis domestici ejus. *Mich.* 7.6. *Item Matth.* 10. 36.

Unusquisque vero tentatur a concupiscentia sua abstractus, et illectus. *Jac.* 1. 14.

Unde bella et lites in vobis? Nonne hinc? ex concupiscentiis vestris, quae militant in membris vestris? etc. *Ibid.* 4. 1. *vide v.* 2. *et* 3.

Tentari non patitur Deus suos supra id quod possunt.

Tentatio vos non apprehendat nisi humana: fidelis autem Deus est, qui non patietur vos tentari supra id, quod potestis, sed faciet etiam cum tentatione proventum, ut possitis sustinere. 1. *Cor.* 10. 13.

Novit Dominus pios de tentatione eripere: iniquos vero in diem judicii reservare cruciandos. 2. *Petr.* 2. 9.

Nihil horum timeas, quae passurus es. Ecce missurus est diabolus aliquos ex vobis in carcerem ut tentemini: et habebitis tribulationem diebus decem. Esto fidelis usque ad mortem, et dabo tibi coronam vitae. *Apoc.* 2. 10.

TESTAMENTUM.

Testamentum ordinandum.

Deditque Abraham cuncta quae possederat, Isaac: filiis autem concubinarum largitus est munera, et separavit eos ab Isaac filio suo, dum adhuc ipse viveret. *Gen.* 25. 5. 6.

Finitisque mandatis, quibus filios (*Jacob*) instruebat, collegit pedes suos super lectulum, et obiit. *Ibid.* 49. 32.

Igitur cum Tobias putaret orationem suam exaudiri ut mori potuisset, vocavit ad se Tobiam filium suum, dixitque ei: Audi, fili mi, verba oris mei, et ea in corde tuo quasi fundamentum construe. *Tob.* 4. 1. 2. *Vide totum caput. Item* 3. *Reg.* 2. 1. *et seq. usque ad v.* 10.

Filio et mulieri, fratri et amico, non des potestatem super te in vita tua: et non dederis alii possessionem tuam: ne forte

poeniteat te, et depreceris pro illis. *Eccl.* 33. 20. In die consummationis dierum vitæ tuæ, et in tempore exitus tui distribue haereditatem tuam. *v.* 24. *Vide et c.* 14. 12.

Rite observandum.

Fratres (secundum hominem dico), tamen hominis confirmatum testamentum nemo spernit aut superordinat. *Gal.* 3. 15.

Ubi enim testamentum est, mors necesse est intercedat testatoris. Testamentum enim in mortuis confirmatum est: alioquin nondum valet, dum vivit qui testatus est. *Hebr.*9.16.17.

TESTIMONIUM.

Testimonium verum commendatur.

Homicida sub testibus punietur; ad unius testimonium nullus condemnabitur. *Num.* 35. 30.

Non stabit testis unus contra aliquem, quidquid illud peccati et facinoris fuerit: sed in ore duorum aut trium testium stabit omne verbum. *Deut.* 19. 15. *Vide c.* 17. 6. *Item Hebr.* 10. 28.

Testis fidelis non mentitur: profert autem mendacium dolosus testis. *Prov.* 14. 5. Liberat animas testis fidelis, et profert mendacia versipellis. *v.* 25.

Si autem (*frater tuus*) te non audierit; adhibe tecum adhuc unum, vel duos, ut in ore duorum vel trium testium stet omne verbum. *Matth.* 18. 16.

Et in lege vestra scriptum est (*dixit Jesus Judaeis*), quia duorum hominum testimonium verum est. *Joan.* 8. 17. *Vide v.* 18. *Item* 2. *Cor.* 13. 1.

Adversus presbyterum accusationem noli recipere, nisi sub duobus aut tribus testibus. 1. *Tim.* 5. 19.

Testimonium falsum prohibetur. Vide *et Mendacium.*

Non loqueris contra proximum tuum falsum testimonium. *Exod.*20.16. *Item Deut.* 5. 20.

Non suscipies vocem mendacii: nec junges manum tuam, ut pro impio dicas falsum testimonium. *Ibid.* 23. 1. *Vide v.*7.

Cumque diligentissime perscrutantes, invenerint (*sacerdotes*) falsum testem dixisse contra fratrem suum mendacium: reddent ei, sicut fratri suo facere cogitavit, et auferes malum de medio tui, etc. *Deut.* 19. 18. 19. *Vide v.* 16.

Ne tradideris me (*Domine*) in animas tribulantium me: quoniam insurrexerunt in me testes iniqui, et mentia est iniquitas sibi. *Psal.*26.12.*et Psal.* 34. 11.

Proferentem mendacia, testem fallacem, *odit Deus. Prov.* 6. 19.

Testis falsus non erit impu-

nitus: et qui mendacia loquitur non effugiet. *Ibid.* 19.5. *Idem habetur v.* 9. *Vide et v.* 28.

Testis mendax peribit: vir obediens loquetur victoriam. *Ibid.* 21. 28. *Vide c.* 25. 18.

Nesis testis frustra contra proximum tuum: nec lactes quemquam labiis tuis. *Ibid.* 24. 28.

Castissimam Susannam impudici presbyteri, cum ejus concubitu frui non possent, falso adulterii accusant: sed cum ad mortem duceretur, orantem exaudivit Deus: et per puerum Danielem proprio ore convictos senes, jure talionis populus interimit. Dan. 13.62. *Vide totum caput.*

Non falsum testimonium dices. *Matth.* 19. 18. *Item Marc.* 10. 19. *Luc.* 18. 20.

Principes autem sacerdotum, et omne concilium, quærebant falsum testimonium contra Jesum, ut eum morti traderent, et non invenerunt, cum multi falsi testes accessissent. Novissime autem venerunt duo falsi testes, et dixerunt, etc. *Ibid.* 26. 59. *et seq. et c.* 27. 13. *Vide Marc.* 14. 55. *et seq. usq. ad v.* 60.

Testimonii falsi exempla.

Daeg primus inter servos Saul falso loquitur adversus regem David. 1. *Reg.* 22. 9. *et sequentes.*

Siba detrahit Miphiboseth coram David. 2. *Reg.* 16. 3.

Falsorum testium criminationibus Nabath innacens lapidibus obruitur, ejusque vinea a rege Achab, et impia Jezabel rapitur. 3. *Reg.* 21. 10. *et sequentes.*

Custos portae namine Jerias, falso accusat et puniri facit Jeremiam Prophetam, tanquam profugum. Jerem. 37. 12.

Sic etiam ipsi principes Jerusalem adversus eumdem Prophetam falsa et mendaciter apud regem loquuntur. Ib. 38.4.

Falsi testes innocentem Susannam adulterii insimulant, falsitatis autem convicti a populo interficiuntur. Dan. 13. 36. *et seq. usque ad finem.*

Principes autem sacerdotum, et omne concilium quaerebant falsnm testimonium contra Jesnm, ut eum morti traderent: et non invenerunt, cum multi falsi testes accessissent. Novissime autem venerunt duo falsi testes, et dixernnt: Hic dixit: Possum destruere templum Dei, et post triduum reaedificare illud; — Jesus autem (*ad omnia*) tacebat. *Matth.* 26. 59. *et seq. Vide c.* 27. 13. *Item Marc.* 14. 55. *et seq. usq. ad v.* 60.

Milites custodes sepulcri, accepta pecunia, Christum, quem a morte resurgentem suis oculis conspexerunt, a discipulis clam sublatum per urbem praclamarunt. Ibid. 28. 15.

Seniores et Scribae contra Stephanum falsos testes submiserunt, quorum calumniis

blasphemiae convictum occiderunt. Actor. 6. 11.

Sic etiam Paulus falso accusatus fuit a Tertullo coram Felice. Ibid. 24. 5.

THESAURUS.

Thesaurus verus quis.

Divitiae salutis sapieutia et scientia; timor Domiui ipse est thesaurus ejus. *Isa.* 33. 6.

Thesaurizate autem vobis thesauros iu cœlo: ubi neque ærugo, ueque tinea demolitur, et ubi fures non effodiunt, nec furantur. *Matth.* 6. 20. *Item Luc.* 12. 33. 34.

Omnia quæcumque habes, vende, et da pauperibus, et habebis thesaurum in cœlo (*dixit Jesus cuidam adolescenti*). *Luc.* 18. 22. *Vide Matth.* 19. 21. *Item. Marc.* 10. 21.

Divitibus hujus sæculi præcipe non sublime sapere, ueque sperare in incerto divitiarum, sed in Deo vivo (qui præstat nobis omnia abuude ad fruendum), bene agere, divites fieri iu bonis operibus, facile tribuere, communicare, thesaurizare sibi fundamentum bonum in futurum, ut apprehendant veram vitam. 1. *Tim.* 6. 17. *et seq. Vide Luc.* 12. 21.

Thesaurus minus diligendus, magis diligitur.

Noli laetari, Israel, noli exultare sicut populi: quia fornicatus es a Deo tuo, dilexisti mercedem super omnes areas tritici. *Osee* 9. 1.

Nolite thesaurizare vobis thesauros in terra, ubi aerugo et tinea demolitur, et ubi fures effodiunt, et furantur. *Matth.* 6. 19. *Vide v.* 20. *et* 21.

Cum audisset autem adolescens (*cui Christus dixerat*: Si vis perfectus esse, vade, et vende omnia quæ habes, et da pauperibus, etc.) verbum; abiit tristis: erat euim habens multas possessioues. *Ibid.* 19. 22. *Item Marc.* 10. 22. *Luc.*18.23.

Ideo dico vobis: Nolite solliciti esse animae vestrae quid manducetis, neque corpori quid induamini. Anima plus est quam esca, et corpus plus quam vestimentum. *Luc.* 12. 22. 23. *Vide Matth.* 6. 25.

Dixi Jesus turbis: Amen, amen, dico vobis: quæritis me, non quia vidistis signa, sed quia manducastis ex panibus, et saturati estis. *Joan.* 6. 26.

Non contemplantibus nobis quæ videntur, sed quæ non videntur. Quae enim videntur temporalia sunt: quae autem non videntur, aeterna sunt. 2. *Cor.*4.18.

TIMOR.

(Vide *Thesaurum Patrum.*)

Timendus est Deus, et ante oculos habendus.

Defectus timoris divini est causa peccati: ideo dixit Abraham ad Abimelech, qui tulerat uxorem ejus, putans

sororem suam esse : Cogitavi mecum , dicens: Forsitan non est timor Dei in loco isto : et interficient me. *Gen*. 20. 11.

Dixitque (*Angelus*) ei (*Abrahamo*) : non extendas manum tuam super puerum , neque facias illi quidquam : nunc cognovi quod times Deum , et non pepercisti unigenito filio tuo propter me. *Ibid*. 22. 12.

Et ait Moyses ad populum : Nolite timere : ut enim probaret vos, venit Deus: et ut terror illius esset in vobis, et non peccaretis. *Exod*. 20. 20.

Custodi igitur temetipsum (*ait Moyses ad populum*) , et animam tuam sollicite. Ne obliviscaris verborum, quae viderunt oculi tui , et ne excidant de corde tuo cunctis diebus vitae tuae. *Deut*. 4. 9.

Iterum dixit Moyses ad populum : Haec sunt praecepta Domini : ut timeas Dominum Deum tuum, et custodias omnia mandata et praecepta ejus , quæ ego præcipio tibi, et filiis, ac nepotibus tuis , cunctis diebus vitae tuae , ut prologentur dies tui. *Ibid*. 6. 2. Dominum Deum tuum timebis, et illi soli servies , ac per nomen illius jurabis. *v*. 13. *Vide Item v*.24. *et c*. 10. 20. *verbatim*.

Et nunc , Israel , quid Dominus Deus tuus petit a te? nisi ut timeas Dominum Deum tuum , et ambules in viis ejus , et diligas eum, ac servias Domino Deo tuo in toto corde tuo, et in tota anima tua, etc. *Ibid*. 10. 12. *Item v*. 20.

Dominum Deum vestrum sequimini , et ipsum timete , et mandata illius custodite,et audite vocem ejus: ipsi servietis, et ipsi adhærebitis. *Ibid*. 13.4.

Nunc ergo timete Dominum, et servite ei perfecto corde atque verissimo: et auferte Deos, quibus servierunt patres vestri in Mesopotamia, et in Ægypto, ac servite Domino. *Josue* 24. 14. *Vide Judic*. 6. 10.

Homines , quos misit rex Assyriorum ad habitandum Samariam , non timebant Dominum: et immisit in eos Dominus leones , qui interficiebant eos. 4. *Reg*. 17.25. Sed Dominum Deum vestrum, qui eduxit vos de terra Ægypti in fortitudine magna,et brachio extento, ipsum timete , et illum adorate , et ipsi immolate. *v*. 36. *Vide v*. 34. 39. *et* 41. *Item* 1. *Reg*. 12. 24.

Constituit Josaphat judices in cunctis civitatibus Juda , praecipiens eis inter caetera : Sit timor Domini vobiscum,et cum diligentia cuncta facite : non est enim apud Dominum Deum nostrum iniquitas. 2. *Par*. 19. 7. *Vide v*. 9.

Ecce judex Deus , timete eum. Desinite a peccatis vestris, et obliviscamini iniquitates vestras jam agere eas in sempiterno , et Deus educet vos , et liberabit de omni tribulatione. 4. *Esdr*. 16. 68.

Noli timere, fili mi —multa bona habebimus, si timuerimus Deum (*ait Tobias filio suo*). *Tob*. 4. 23.

Numquid considerasti (*ait Dominus ad Satan*) servum meum Job, quod non sit ei similis in terra, homo simplex, et rectus, ac timens Deum, et recedens a malo ? *Job*. 1. 8. *Vide v*. 1. *et c*. 2. 3.

Ecce timor Domini, ipsa est sapientia : et recedere a malo, intelligentia. *Ibid*. 28. 28.

Dominus illuminatio mea, et salus mea, quem timebo ? *Psal*. 26. 1. *Vide Psal*. 2. 11.

Timeat Dominum omnis terra : ab eo autem commoveantur omnes inhabitantes orbem. *Psal*. 32. 8.

Immittet Angelus Domini in circuitu timentium eum : et eripiet eos. *Psal*. 33. 8. Timete Dominum, omnes sancti ejus : quoniam non est inopia timentibus eum. *v*. 10. *Vide et v*.12.

Beatus vir, qui timet Dominum : in mandatis ejus volet nimis. *Psal*. 111. 1.

Beati omnes, qui timent Dominum, qui ambulant in viis ejus. *Psal*. 127. 1. *Vide v*. 4.

Timor Domini, principium sapientiae. Sapientiam atque doctrinam stulti despiciunt. *Prov*. 1. 7. *Item Psal*. 110. 10. *Eccli*. 1. 16. *et c*. 19. 18.

Ne sis sapiens apud temetipsum: time Deum, et recede a malo. *Ibid*. 3. 7. *Vide caput* 8. 13.

Principium sapientiæ, timor Domini : et scientiam sanctorum, prudentia. *Ibid*. 9. 10.

Ambulans recto itinere, et timens Deum, despicitur ab eo, qui infami graditur via. *Ibid*. 14. 2.

Timor Domini fons vitæ, ut declinent a ruina mortis. *v*. 27.

Melius est parum cum timore Domini, quam thesauri magni et insatiabiles. *Ibid*. 15. 16. *Vide v*. 27. *et* 33.

Misericordia et veritate redimitur iniquitas: et in timore Domini declinatur a malo. *Ibid*. 16. 6.

Finis modestiæ timor Domini, divitiæ, et gloria, et vita. *Ibid*. 22. 4. *Vide c*. 19. 23.

Time Dominum, fili mi, et regem : et cum detractoribus non commiscearis. *Ibid*. 24. 21. *Vide Eccles*. 12. 13.

Mulier timens Dominum, ipsa laudabitur. *Ibid*. 31. 30.

Timor Domini gloria, et gloriatio, et laetitia, et corona exultationis. *Eccli*. 1. 11. *Vide totum caput*.

Metuentes Dominum, sustinete misericordiam ejus: et non deflectatis ab illo, ne cadatis. *Ibid*. 2. 7. Quis enim permansit in mandatis ejus, et derelictus est ? aut quis invocavit eum, et despexit illum ? *v*. 12. Qui timent Dominum, non erunt incredibiles verbo illius : et qui diligunt illum, conservabunt viam illius. *v*. 18. *Vide totum caput*.

In tota anima tua time Dominum, et sacerdotes illius sanctifica. *Ibid.* 7. 31.

Semen hominum honorabitur hoc, quod timet Deum: semen autem hoc exhonorabitur, quod praeterit mandata Domini. *Ibid.* 10.23. Gloria divitum, honoratorum, et pauperum, timor Dei est. *v.* 25. *Vide v.* 27.

Qui timet Deum, faciet bona: et qui continens est justitiae, apprehendet illam., etc. *Ibid.* 15. 1. *Vide v.* 20.

Timor Domini initium dilectionis ejus: fidei autem initium agglutinandum est ei. *Ib.* 25. 16. *Vide v.* 14.

Timenti Dominum non occurrent mala, sed in tentatione Deus illum conservabit, et liberabit a malis. *Ibid.* 33. 1. *Vide c.* 16. 1. 3. *et c.* 28. 8. *et c.* 32. 18. 20.

Qui timet Dominum nihil trepidabit, et non pavebit: quoniam ipse est spes ejus. *Ibid.* 34. 16. *Vide v.* 14. 17. 19.

Ne timeas (*Israel*), quia ego tecum sum: ne declines, quia ego Deus tuus: confortavi te, et auxiliatus sum tibi: et suscepit te dextera justi mei. *Isa.* 41. 10. *Vide v.* 14.

Noli timere (*Israel*), quia redemi te, et vocavi te nomine tuo: meus es tu. *Ibid.* 43. 1. *Vide v.* 5. *et c.* 44. 2. 8.

Ego, ego ipse consolabor vos: quis tu, ut timeres ab homine mortali, et a filio hominis, qui quasi foenum ita arescet? *Ibid.* 51. 12.

Quis non timebit te, o rex Gentium? tuum est enim decus: inter cunctos sapientes Gentium, et in universis regnis eorum nullus est similis tui. *Jer.* 10. 7. *Vide Apoc.* 15. 4.

Et dabo eis (*filiis Israel*) cor unum, et viam unam, ut timeant me universis diebus: et bene sit eis, et filiis eorum post eos. *Ibid.* 32. 39. *Vide v.* 40.

Quia propter hoc dedisti (*Domine*) timorem tuum in cordibus nostris, et ut invocemus nomen tuum, et laudemus in captivitate nostra, quia convertimur ab iniquitate patrum nostrorum, qui peccaverunt ante te. *Baruch* 3. 7.

Et nolite timere eos, qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere: sed potius timete eum, qui potest et animam et corpus perdere in gehennam. *Matth.* 10. 28. *Id. habetur Luc.* 12. 5.

Dixit Petrus Cornelio, timenti Deum, caeterisque qui cum eo aderant: In omni gente qui timet eum (*Deum*) et operatur justitiam, acceptus est illi. *Actor.* 10. 35.

Tu autem fide stas: noli altum sapere, sed time. *Rom.* 11. 20.

Cum metu et tremore vestram salutem operamini. *Philipp.* 2. 12.

In timore incolatus vestri tempore conversamini. 1. *Petr.* 1. 17. *Vide c.* 3. 2.

Omnes honorate: fraternitatem diligite: Deum timete: Regem honorificate. *Ibid*. 2. 17.

Cum modestia et timore, conscientiam *habete* bonam. *Ibid*. 3. 16. *Vide Judae vers*. 23.

Timete Dominum, et date illi honorem, quia venit hora judicii ejus: et adorate eum, qui fecit coelum et terram, mare, et fontes aquarum. *Apoc*. 14. 7.

Timoris Dei fructus, utilitas, et laus.

Misericordia autem Domini ab aeterno, et usque in aeternum super timentes eum. *Psal*. 102. *vers*. 17. *Vide Psal*. 32. 18.

Qui confidunt in Domino, sicut mons Sion, non commovebitur in aeternum. *Psal*. 124. 1. *Vide totum Psal*. 117.

Timor Domini apponet dies; et anni impiorum breviabuntur. *Prov*. 10. 27.

Timor Domini fons vitae, ut declinent a ruina mortis. *Ibid*. 14. 27.

Timor Domini ad vitam, et in plenitudine commorabitur, absque visitatione pessima. *Ib*. 19. 23.

Finis modestiae timor Domini divitiae, et gloria, et vita. *Ibid*. 22. 4.

Homini prodest, ipsum bene ordinando.

Nunc ergo timete Dominum, et servite ei perfecto corde, atque verissimo. *Josue* 24. 14.

Fuerunt igitur Gentes istae timentes quidem Dominum, sed nihilominus et idolis suis servientes. 4. *Reg*. 17. 41. *Vide v*. 25. 34. 36. *et* 39.

Servite Domino in timore. *Psal*. 2. 11.

Configе (*Domine*) timore tuo carnes meas. *Psal*. 118. 120. *Vide v*. 38.

Time Deum, et recede a malo: sanitas quippe erit umbilico tuo et irrigatio ossium tuorum. *Prov*. 3. 7. 8.

Timor Domini odit malum. *Ibid*. 8. 13.

Sapiens timet, et declinat a malo. *Ibid*. 14. 16.

Per timorem autem Domini declinat omnis a malo. *Ibid*. 15. 27. Timor Domini, disciplina sapientiae. *v*. 33.

In timore Domini declinatur a malo. *Ibid*. 16. 6.

Non aemuletur cor tuum peccatores; sed in timore Domini esto tota die: qui habebis spem in novissimo, et praestolatio tua non auferetur. *Ibid*. 23. 17. 18.

Time Dominum: fili mi, et regem. *Ibid*. 24. 21.

Beatus homo, qui semper est pavidus: qui vero mentis est durae, corruet in malum. *Ibid*. 28. 14.

Qui timet Deum, nihil negligit. *Eccles*. 7. 19.

Deum time, et mandata ejus observa, etc. *Ibid*. 12. 13.

Timor Domini expellit peccatum: nam qui sine timore est,

non poterit justificari. *Eccli.* 1. 27. 28. *Vide tot. caput.*

Qui timetis Dominum, credite illi, et non evacuabitur merces vestra, etc. *Ibid.* 2. 8. Qui timent Dominum, non erunt incredibiles verbo illius. — Qui timent Dominum inquirent quæ beneplacita sunt ei. — Qui timent Dominum, praeparabunt corda sua, et in conspectu illius sanctificabunt animas suas. Qui timent Dominum, custodiunt mandata illius, et patientiam habebunt usque ad inspectionem illius. *v.* 18. *et seq. Vide tot. caput.*

In tota anima tua time Dominum. *Ibid.* 7. 31.

Qui timet Deum, faciet bona. *Ibid.* 15. 1. *Vide v.* 20.

Qui timet Deum, convertetur ad cor suum. *Ibid.* 21. 7. Consummatio timoris Dei, sapientia et sensus. *v.* 13.

Timor Dei initium dilectionis ejus: fidei autem initium agglutinandum est ei. *Ibid.* 25. 16. *Vide v.* 14.

Timuerunt me (*ait Dominus*) mandato hominum, et doctrinis. *Isa.* 29. 13.

Et dabo eis (*filiis Israel*) cor unum, et viam unam, ut timeant me universis diebus: et bene sit eis, et filiis eorum post eos. *Jerem.* 32. 39. *Vide v.* 40.

Plene remunerando.

Quis similis tui in fortibus, Domine? quis similis tui: magnificus in sanctitate, terribilis, atque laudabilis, faciens mirabilia? *Exod.* 15. 11.

Noli timere, fili mi: pauperem quidem vitam gerimus, sed multa bona habebimus, si timuerimus Deum, et recesserimus ab omni peccato, et fecerimus bene. *Tob.* 4. 23.

Ecce timor Domini, ipsa est sapientia; et recedere a malo, intelligentia. *Job.* 28. 28.

Timete Dominum, omnes sancti ejus: quoniam non est inopia timentibus eum. *Psal.* 33. 10. *Vide v.* 8. *et* 12.

Dedisti (*Domine*) haereditatem timentibus nomen tuum *Psal.* 60. 6. *Vide et Psal.* 32. 18.

Beatus vir, qui timet Dominum. — Potens in terra erit semen ejus. — Gloria et divitiæ in domo ejus. *Psal.* 111. 1. *et sequentes.*

Voluntatem timentium se faciet (*Deus*), etc. *Ps.* 144. 19.

Timor Domini apponet dies, etc. *Prov.* 10. 27.

In timore Domini fiducia fortitudinis, et filiis ejus erit spes. Timor Domini fons vitæ, ut declinent a ruina mortis. *Ib.* 14. 26. 27.

Timor Domini ad vitam; et in plenitudine commorabitur, absque visitatione pessima. *Ib.* 19. 23.

Finis modestiae, timor Domini, divitiæ, et gloria, et vita. *Ibid.* 22. 4.

Timor Domini gloria, et gloriatio, et lætitia, et corona exul-

tationis, etc. *Eccli.* 1. 11. Timenti Dominum bene erit in extremis, et in die defunctionis suae benedicetur. *v.* 13. Plenitudo sapientiæ est timere Deum, etc. *v.* 20. Timor Domini expellit peccatum, etc. *v.* 27. *Vide totum caput.*

Qui timetis Dominum, credite illi: et non evacuabitur merces vestra. Qui timetis Dominum, sperate in illum: et in oblectationem veniet vobis misericordia. Qui timetis Dominum diligite illum, et illuminabuntur corda vestra. *Ibid.* 2. 8. *et seq. Vide v.* 6. *et* 7.

Semen hominum honorabitur hoc, quod timet Deum, etc. *Ibid.* 10. 23. *Vide v.* 24. *et* 25.

Oculi Domini ad timentes eum. *Ibid.* 15. 20.

Et agnoscent, qui derelicti sunt, quoniam nihil melius est, quam timor Dei, etc. *Ibid.* 23. 37.

Timor Dei super omnia se superposuit. Beatus homo, cui donatum est habere timorem Dei, etc. *Ibid.* 25. 14. 15. Timor Dei initium dilectionis ejus. *v.* 16.

Qui timet Dominum, excipiet doctrinam ejus: et qui vigilaverint ad illum, invenient benedictionem. *Ibid.* 32. 18. *Vide v.* 20.

Timenti Dominum non occurrent mala, sed in tentatione Deus illum conservabit, et liberabit a malis. *Ibid.* 33. 1.

Qui timet Dominum, nihil trepidabit, et non pavebit: quoniam ipse est spes ejus. Timentis Dominum, beata est anima ejus — Oculi Domini super timentes eum, etc. *Ibid.* 34. 16. *et seq. Vide v.* 14.

Facultates et virtutes exaltant cor, et super hæc timor Domini. Non est in timore Domini minoratio.—Timor Domini sicut paradisus benedictionis, etc. *Ibid.* 40. 26. *et seq.*

Salus erit timentibus nomen Domini. *Mich.* 6. 9.

Et orietur vobis timentibus nomen meum sol justitiae: et sanitas in pennis ejus: et egrediemini, et salietis, sicut vituli de armento, etc. *Malach.* 4. 2.

Et misericordia ejus (*Dei*) a progenie in progenies, timentibus eum. *Luc.* 1. 50. *Vide Apoc.* 14. 7.

Timor humanus, vitiosus. Vide et *Formido*, *et Pusillanimitas.*

Qui timent pruinam, irruet super eos nix. *Job.* 6. 16.

Illic trepidaverunt timore, ubi non erat timor. *Psal.* 13. 5.

Qui timet hominem, cito corruet, etc. *Prov.* 29. 25.

Sicut pali in excelsis, et cæmenta sine impensa posita contra faciem venti non permanebunt: sic et cor timidum in cogitatione stulti, contra impetum timoris non resistet, etc. *Eccli.* 22. 21. 22. *Vide v.* 23. *Item* 1. *Job.* 4. 18. *Apoc.* 21. 8.

Noli timere accipere Mariam

conjugem tuam (*ait Angelus Domini ad Joseph*). *Matth.* 1. 20.

Et nolite timere eos, qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere; sed potius timete eum, qui etc. *Ib.* 10. 28. *Vide v.* 26. 28. *et* 31.

Dico autem vobis amicis meis: Ne terreamini ab his, qui occidunt corpus, et post haec non habent amplius quid faciant. Ostendam autem vobis quem timeatis: timete eum, qui postquam occiderit, habet potestatem mittere in gehennam: ita dico vobis, hunc timete. *Luc.* 12. 4. 5. *Vide v.* 7. *et* 32.

Et quis est, qui vobis noceat, si boni æmulatores fueritis? — timorem autem eorum ne timueritis, et non conturbemini. 1. *Petr.* 3. 13. 14. *Vide Philipp.* 1. 28.

Contemptus ejus virtuosus.

Firmamentum est Dominus timentibus eum. *Psal.* 24. 14.

Dominus illuminatio mea, et salus mea, quem timebo? etc. *Psal.* 26. 1.

In Deo speravi: non timebo quid faciat mihi caro. *Psal.* 55. 5. *Vide vers.* 11. *et Psalmum* 117. 6.

Ne paveas repentino terrore, et irruentes tibi potentias impiorum. Dominus enim erit in latere tuo, etc. *Prov.* 3. 25. 26. *Vide v.* 24. *Item* 2. *Paral.* 20. 15. 17.

Servus meus es tu. —Ne timeas, quia ego tecum sum, etc. *Isa.* 41. 9. Ne timeas, ego adjuvi te, etc. *v.* 13. *Vide v.* 14. *Item Josue* 10. 8.

Noli timere, quia redemi te, et vocavi te nomine tuo: meus es tu. Cum transieris per aquas, tecum ero, et flumina non operient te: cum ambulaveris in igne, non combureris, et flamma non ardebit in te. *Ibid.* 43. 1. 2. *Vide v.* 5. *Item c.* 44. 2.

Audite me, qui scitis justum, populus meus, lex mea in corde eorum: nolite timere opprobrium hominum, et blasphemias eorum ne metuatis. Sicut enim vestimentum, sic comedet eos vermis: et sicut lanam, sic devorabit eos tinea. *Ibid.* 51. 7. 8. Quis tu, ut timeres ab homine mortali, et a filio hominis, qui quasi foenum, ita arescet? Et oblitus es Domini factoris tui, qui tetendit cœlos, et fundavit terram: et formidasti etc. *v.* 12. *et* 13. *Vide* 1. *Mach.* 2. 62.

Ne timeas a facie eorum: quia tecum ego sum, ut eruam te, dicit Dominus. *Jerem.* 1. 8. *Vide v.* 17. *Item Baruch* 6. 15.

Si Deus pro nobis, quis contra nos? *Rom.* 8. 31.

Timore punit Deus et terrore.

Cumque profecti essent (*Jacob cum omni domo sua*), terror Dei invasit omnes per circuitum civitates, et non sunt

ausi persequi recedentes. *Gen.* 35. 5.

Terrorem meum mittam in praecursum tuum, et occidam omnem populum, ad quem ingredieris; cunctorumque inimicorum tuorum coram te terga vertam. *Exod.* 23. 27. *Vide c.* 15. 16.

Et qui de vobis remanserint, dabo pavorem in cordibus eorum in regionibus hostium, terrebit eos sonitus folii volitantis: et ita fugient quasi gladium; cadent, nullo persequente, etc. *Levit.* 26. 36.

Hodie incipiam mittere terrorem atque formidinem tuam in populos, qui habitant sub omni coelo: ut audito nomine tuo (*Israel*), paveant, et in morem parturientium contremiscant, et dolore teneantur. *Deut.* 2. 25.

Nullus stabit contra vos: terrorem vestrum et formidinem dabit Dominus Deus vester super omnem terram, quam calcaturi estis, sicut locutus est vobis. *Ibid.* 11. 25.

Videbuntque omnes terrarum populi, quod nomen Domini invocatum sit super te, et timebunt te (*Israel*). *Ibid.* 28. 10. In gentibus quoque illis non quiesces, neque erit requies vestigio pedis tui (*Israel*). Dabit enim tibi Dominus ibi cor pavidum, et deficientes oculos, et animam consumptam moerore: et erit vita tua quasi pendens ante te. Timebis nocte et die, et non credes vitae tuae. *v.* 65. 66. *Vide v.* 67.

Novi, quod Dominus tradiderit vobis terram (*ait Rahab exploratoribus Josue*): etenim irruit in nos terror vester, et elanguerunt omnes habitatores terrae. *Josue* 2. 9.

Et conturbavit eos Dominus (*scilicet quinque reges expugnantes Gabaon*) a facie Israel: contrivitque plaga magna in Gabaon, ac persecutus est eos per viam ascensus Bethhoron, et percussit usque Azeca et Maceda. *Ibid.* 10. 10. *Vide Judic.* 4. 15.

Omnia itaque castra turbata sunt, et vociferantes (*Madianitae*) ululantesque fugerunt (*scilicet a gladio Dei, et Gedeonis*) et nihilominus insistebant trecenti viri buccinis personantes, etc. *Judic.* 7. 21. 22.

Factum est autem cum Samuel offerret holocaustum, Philisthiim inierept prælium contra Israel: intonuit autem Dominus fragore magno in die illa super Philisthiim, et exterruit eos, et caesi sunt a facie Israel. 1. *Reg.* 7. 10. *Vide* 4. *Reg.* 7. 6.

Et percusserunt (*Asa cum suis*) civitates omnes per circuitum Geraræ: grandis quippe cunctos terror invaserat (*Æthiopes*): et diripuerunt urbes, et multam praedam asportaverunt. 2. *Par.* 14. 14. *Vide et v.* 12. *Item c.* 17. 10.

Irruit autem pavor Domini

super universa regna terrarum, cum audisset, quod pugnasset Dominus contra inimicos Israel (*scilicet Ammonitas, Moabitas, et Syrios*). *Ibid.* 20. 29.

Cumque omnis exercitus decollatum Holofernem audisset, fugit mens et consilium ab eis, et solo tremore et metu agitati, fugae praesidium sumunt. *Judith* 15. 1. *Vide c.* 14. 17.

Exurge, Domine, non confortetur homo: judicentur gentes in conspectu tuo. *Ps.* 9. 20.

Et pavere faciam Ælam coram inimicis suis, et in conspectu quaerentium animam eorum: et adducam super eos malum, iram furoris mei, dicit Dominus: et mittam post eos gladium, donec consumam eos. *Jerem.* 49. 37.

Heliodorus autem (*a Rege Antiocho missus, ut thesauros templi raperet*) quod decreverat perficiebat eodem loco, ipse cum satellitibus circa aerarium praesens. Sed spiritus omnipotentis Dei magnam fecit suae ostensionis evidentiam, ita ut omnes, qui ausi fuerant parere ei, ruentes Dei virtute, in dissolutionem et formidinem converterentur, etc. 2. *Mach.* 3. 23. 24.

Timoris Dei exempla.

Dixit Angelus Domini ad Abraham: Nunc cognovi, quod times Deum: et non pepercisti unigenito filio tuo propter me. *Gen.* 22. 12.

Timuerunt autem obstetrices Deum (*quibus praeceperat Pharao omnes masculos interficere in Israel, et foeminas reservare*), et non fecerunt juxta praeceptum regis Ægypti, sed conservabant mares. *Exod.* 1. 17. Et quia timuerunt obstetrices Deum, aedificavit eis Domos. *v.* 21. *Vide c.* 14. 31.

Et viderunt (*filii Israel transeuntes mare Rubrum*) Ægyptios mortuos super littus maris, et manum magnam quam exercuerat Dominus contra eos: timuitque populus Dominum, et crediderunt Domino, et Moysi servo ejus. *Ibidem* 14. 31.

Et clamavit Samuel ad Dominum, et dedit Dominus voces, et pluvias in illa die. Et timuit omnis populus nimis Dominum, et Samuelem. 1. *Reg.* 12. 18. 19.

Abdias autem (*dispensator domus Achab*) timebat Dominum valde. Nam cum interficeret Jezabel Prophetas Domini tulit ille centum Prophetas, et abscondit eos—et pavit eos. 3. *Reg.* 18. 3. 4. *Vide v.* 12.

Sit timor Domini vobiscum (*ait Josafat judicibus populi*) et cum diligentiam cuncta facite non est enim apud Dominum Deum nostrum iniquitas, nec personarum acceptio, nec cupido munerum. 2. *Par.* 19. 7. *Vide v.* 9.

Sed Tobias plus timens Deum, quam regem, rapiebat corpora

occisorum, et occultabat in domo sua, et mediis noctibus sepeliebat ea. *Tob.* 2. 9. Nam cum ab infantia sua semper Deum timuerit, et mandata ejus custodierit, non est contristatus contra Deum, quod plaga caecitatis evenerit ei. *v.* 13. *Vide c.* 1. 10.

Virum autem cum timore tuo (*Domine Deus*), non cum libidine mea consensi suscipere (*aiebat Sara filia Raguelis*). *Ibid.* 3. 18. *Vide c.* 4. 23.

Cumque omnes dixissent, Amen, accesserunt ad convivium: sed et cum timore Domini nuptiarum convivium exercebant. *Ibid.* 9. 12. *Vide v.* 9. *Item. c.* 14. 4.

Et erat haec (*Judith*) in omnibus famosissima, quoniam timebat Dominum valde, nec erat qui loqueretur de illa verbum malum. *Judith.* 8. 8. *et* 29.

Dixitque Dominus ad eum (*Satan*): Numquid considerasti servum meum Job: quod non sit ei similis in terra, homo simplex, et rectus, ac timens Deum, et recedens a malo? *Job.* 1. 8. *Item vers.* 1. *et cap.* 2. 3.

Semper enim quasi tumentes super me fluctus timui Deum, et pondus ejus ferre non potui. *Ibid.* 31. 23.

Fallax gratia, et vana est pulchritudo: mulier timens Dominum, ipsa laudabitur. *Prov.* 31. 30.

Et timuerunt viri (*qui erant in navi*) timore magno Dominum, et immolaverunt hostias Domino, et voverunt vota. *Jonae* 1. 16. *Vide v.* 5. 9. *et* 10.

Sed, cum plagis perimeretur (*Eleazarus*), ingemuit, et dixit: Domine, qui habes sanctam scientiam; manifeste tu scis, quia cum a morte possem liberari, duros corporis sustineo dolores; secundum animam vero propter timorem tuum libenter haec patior. 2. *Mach.* 6. 30.

Et ecce homo erat in Jerusalem, cui nomen Simeon, et homo iste justus, et timoratus, expectans consolationem Israel, et Spiritus Sanctus erat in eo. *Luc.* 2. 25.

Curaverunt autem Stephanum viri timorati, et fecerunt planctum magnum *super eum*. *Actor.* 8. 2.

Ecclesia — habebat pacem, et aedificabatur, ambulans in timore Domini, et consolatione Sancti Spiritus replebatur. *Ib.* 9. 31.

Vir autem quidam erat in Cæsarea, nomine Cornelius, etc. religiosus, ac timens Deum cum omni domo sua, faciens eleemosynas multas plebi, et deprecans Deum semper. *Ibid.* 10. 1. 2. In veritate comperi (*inquit Petrus*), quia non est personarum acceptor Deus; sed in omni gente, qui timet eum, et operatur justitiam, acceptus est illi. *v.* 34. 35.

Timor et sollicitudo non repugnant fidei et spei.

Servite Domino in timore, et exultate ei cum tremore. *Psal.* 2. 11. *Vide Tob.* 13. 6.

Omnia haec tractavi in corde meo, ut curiose intelligerem. Sunt justi atque sapientes, et opera eorum in manu Dei: et tamen nescit homo, utrum amore an odio dignus sit. *Eccl.* 9. 1.

De propitiato peccato noli esse sine metu: neque adjicias peccatum super peccatum. *Eccli.* 5. 5.

Bene: propter incredulitatem fracti sunt. Tu autem fide stas; noli altum sapere, sed time. *Rom.* 11. 20.

Ego igitur sic curro, non quasi in incertum: sic pugno, non quasi aerem verberans: sed castigo corpus meum, et in servitutem redigo (ne forte cum aliis praedicaverim, ipse reprobus efficiar. 1. *Cor.* 9. 26.

Itaque, qui se existimat stare, videat ne cadat. *Ibid.* 10. 12.

Itaque, carissimi mei (sicut semper obedistis), non ut in præsentia mei tantum, sed multo magis nunc in absentia mea, cum metu et tremore vestram salutem operamini. *Philipp.* 2. 12.

Timeamus ergo, ne forte relicta pollicitatione introeundi in requiem ejus (*Dei*): existimetur aliquis ex vobis deesse, etc. *Hebr.* 4. 1. *Vide* 1. *Petr.* 1. 17.

Timent et reverentur bonos etiam mali.

Dixit Abimelech ad Abraham: Deus tecum est in universis quae agis. Jura ergo per Deum, ne noceas mihi, etc. *Gen.* 21. 22. 23. *Vide caput* 20. 8.

Ægyptii, persequentes filios Israel, qui ibant per medium mare dixerunt: Fugiamus Israelem: Dominus enim pugnat pro eis contra nos. *Exod.* 14. 25.

Et timuit Saul David, eo quod Dominus esset cum eo, et a se recessisset. 1. *Reg.* 18. 12. *Vide et v.* 29.

Princeps quinquagenarius, qui tertio venit ad Eliam, inquit ad illum: Ecce descendit ignis de cœlo, et devoravit duos principes quinquagenarios primos, et quinquagenos qui cum eis erant: sed nunc obsecro, ut miserearis animae meae. 4. *Reg.* 1. 14.

Factum est ergo cum audissent omnes inimici nostri (*quod completus esset murus Jerusalem*), ut timerent universae gentes, quae erant in circuitu nostro, et conciderent intra semetipsos, et scirent quod a Deo factum esset opus hoc. 2. *Esdr.* 6. 16.

Et cecidit timor Judae, ac fratrum ejus, et formido super omnes gentes in circuitu eorum. Et pervenit ad regem nomen ejus, etc. 1. *Mach.* 3. 25. 26.

Et audierunt adversarii(*principes Demetrii*), quod paratus est Jonathas cum suis in bello: et timuerunt, et formidaverunt in corde suo: et accenderunt focos in castris suis. *Ibid.* 12. 28.

Postquam Lysias fuit debellatus a Juda Machabaeo, voluit pacem facere cum eo, intelligens invictos esse Hebraeos, omnipotentis Dei auxilio innitentes, etc. 2. *Mach.* 11. 13.

Herodes enim metuebat Joannem, sciens eum virum justum et sanctum: et custodiebat eum, et audito eo multa faciebat, et libenter eum audiebat. *Marc.* 6. 20. *Vide Matth.* 14. 5. *Item Luc.* 1. 65. *et c.* 2. 9. *et c.* 7. 16.

Post terribilem mortem Ananiae et Saphirae, factus est timor magnus in universa Ecclesia, et in omnes qui audierunt haec. Per manus autem Apostolorum fiebant signa, et prodigia multa in plebe. Et erant unanimiter omnes in porticu Salomonis. Caeterorum autem nemo audebat se conjungere illis: sed magnificabat eos populus. *Actor.* 5. 11. *et seq. Vide c.* 9. 26.

Custos carceris, e quo Paulus et Silas liberati sunt, primo se voluit interficere, videns apertas januas, postea tremefactus procidens ad eorum pedes, ait: Domine, quid me oportet facere, ut salvus fiam? *Ibid.* 16. 30. *Vide* 2. *Cor.* 7. 15.

TRADITIO.

Vide et *Antiquae viae*, et *Constitutiones Superiorum*. *Item Doctrina Apostolorum*.

Traditiones Ecclesiasticae, sine scripto ab Apostolis acceptae, servandae nobis sunt.

Memento dierum antiquorum, cogita generationes singulas: interroga patrem tuum, et annuntiabit tibi: majores tuos, et dicent tibi. *Deut.* 32. 7. *Vide Job.* 8. 8.

David clare se traditionibus edoctum pronunciat, dum ait: Deus, auribus nostris audivimus: patres nostri annuntiaverunt nobis. Opus, quod operatus es in diebus eorum, et in diebus antiquis. *Psal.* 43. 2.

Christus post resurrectionem suam per quadraginta dies cum discipulis suis erat, loquens de regno Dei. *Actor.* 1. 3.

Paulus vero, electo Sila, profectus est, traditus gratiae Dei a fratribus: Perambulabat autem Syriam et Ciliciam, confirmans Ecclesias: praecipiens custodire praecepta Apostolorum et seniorum. *Ibid.* 15. 40. 41.

Cum autem (*Paulus et Thimotheus*) pertransirent civitates, tradebant eis custodire dogmata, quae erant decreta ab Apostolis et senioribus, qui erant Jerosolymis. *Ibid.* 16. 4. *Confer Rom.* 15. 15.

Laudat Paulus Corinthios,

quod ea, quae illis tradidisset, seduto tenerent; et concludit hoc caput, dicens: Cætera autem, cum venero, disponam. 1. *Cor.* 11. 34.

Itaque, fratres, state; et tenete traditiones, quas didicistis, sive per sermonem, sive per epistolam nostram. 2. *Thes.* 2. 14.

Formam habe sanorum verborum, quae a me audisti in fide, et in dilectione in Christo Jesu. 2. *Tim.* 1. 13.

Et quae audisti a me,—haec commenda fidelibus hominibus, qui idonei erunt et alios docere. *Ibid.* 2. 2. *Vide c.* 3. 10. 14.

Tradiderunt Apostoli quaedam viva voce.

Si quis esurit, domi manducet: ut non in judicium conveniatis. Cætera autem, cum venero, disponam. 1. *Cor.* 11. 34.

Plura habens vobis scribere, nolui per chartam et atramentum: spero enim me futurum apud vos, et os ad os loqui, ut gaudium vestrum plenum sit. 2. *Joan.* v. 12. *Vide* 3. *Joan.* v. 13. 14.

Transubstantiatio. Vide *Missae Sacrificium.* Item *Eucharistia.*

TRIBULATIO.

Tribulatio, et ejus utilitas.

Josephus crevit in exilio, in terra paupertatis, *quam in terra nativitatis suae crevisset. Gen.* 41. 52.

Merito haec patimur (*dicebant fratres Joseph*), quia peccavimus in fratrem nostrum, videntes angustiam animæ illius, dum deprecaretur nos, et non audivimus: idcirco venit super nos ista tribulatio. *Ibid.* 42. 21.

Quantoque opprimebant eos (*Ægyptii Judaeos*), tanto magis multiplicabantur, et crescebant. *Exod.* 1. 12. *Vide v.* 13. *et* 14.

Israelitae afflicti a serpentibus ignitis poenitentiam agunt. Num. 21. 6. 7.

Et omne quod potest transire per flammas, igne purgabitur. *Ibid.* 31. 23.

Toto tempore principatus Josue, quando filii Israel gravissima praelia habuerunt, non leguntur a Domino recessisse: sed cito post; quando in abundantia et quiete fuerunt. Josue c. 1. *et seq. Confer Librum Judicum, et invenies.*

Audierunt filii Israel, quod Philistaei essent congregati, ut venirent contra eos, et timentes dixerunt ad Samuelem: Ne cesses pro nobis clamare ad Dominum, etc. 1. *Reg.* 7. 8.

Et convenerunt ad eum (*David*) omnes, qui erant in angustia constituti, et oppressi aere alieno, et amaro animo: et factus est eorum princeps. *Ibid.* 22. 2.

Fugiens David a facie Absalom, patiens fuit in ferendis

Semei servi sui conviciis : sed obtenta victoria superbivit, quando jussit populum numerari. 2. *Reg.* 16. 10. *et cap.* 24. 1. 2. *Item* 1. *Paral.* 21. 1. 2.

Pane tribulationis, et aqua angustiae *jussus est propheta Michaeas sustentari in carcere, quia noluit Achab respondere juxta voluntatem.* 3. *Reg.* 22. 27. *Item* 2. *Paral.* 18. 26.

Voluit Dominus, ut filii Israel affligerentur a Sesac rege Ægypti, ut noscerent differentiam servitutis divinae et humanae. 2. *Par.* 12. 8.

Tempore angustiæ suæ auxit (*Achaz*) contemptum in Dominum. *Ibid.* 28. 22.

Postquam (*Manasses*) coangustatus est oravit Dominum Deum suum, *cum esset vinctus in Babylone*, et egit poenitentiam valde coram Deo, — et exaudivit (*Dominus*) orationem ejus, etc. *Ibid.* 33. 12. 13.

In tempore tribulationis suæ clamaverunt ad te (*Domine, filii Israel*), et tu de coelo audisti, et secundum miserationes tuas multas dedisti eis salvatores, etc. 2. *Esdr.* 9. 27. *Vide v.* 28.

Permittente Deo, post bona opera Tobias fuit excaecatus, et deinde derisus est ob illis, qui cum debuissent consolari; sed postea Dominus multipliciter consolatus est eum. Tob. 2. 11. *et seq. Vide totam histor. Sic et Job. Vide c.* 1. *per totum. Et c.* 42. 12. *vide remunerationem ejus patientiae.*

Benedictum est nomen tuum, Deus patrum nostrorum, qui cum iratus fueris, misericordiam facies, et in tempore tribulationis peccata dimittis his, qui invocant te. *Tob.* 3. 13. Hoc autem pro certo habet omnis qui te colit (*Domine*), quod vita ejus, si in probatione fuerit, coronabitur: si autem in tribulatione fuerit, liberabitur, etc. *v.* 21. Post tempestatem, tranquillum facis: et post lacrymationem, et fletum, exultationem infundis. *v.* 22.

Quoniam tu (*Domine*) flagellas et salvas: deducis ad inferos, et reducis. *Ibid.* 13. 2. Ipse castigavit nos, propter iniquitates nostras: et ipse salvabit nos, propter misericordiam suam. *v.* 5. *Vide c.* 12. 13.

In tuo flagello vindica (*Domine*) iniquitates nostras. *Judith* 7. 20.

De populo suo loquens Judith, dicebat: Memores esse debent, quomodo Abraham pater noster tentatus est, et per multas tribulationes probatus, Dei amicus effectus est. *Ibid.* 8. 22. (*Vide v.* 23.) Et nos ergo non ulciscamur nos pro his quæ patimur, sed reputantes peccatis nostris haec ipsa supplicia minora esse, flagella Domini, quibus quasi servi corripimur, ad emendationem, et non ad perditionem nostram evenisse credamus. *v.* 26. *et* 27.

Si bona suscepimus de manu Dei, mala quare non suscipiamus? *Job.* 2. 10.

Beatus homo, qui corripitur a Deo: increpationem ergo Domini ne reprobes: quia ipse vulnerat, et medetur: percutit, et manus ejus sanabunt. In sex tribulationibus liberabit te, et in septima non tanget te malum. *Ibid.* 5. 17. *et seq.*

Sagittæ Domini in me sunt, quarum indignatio ebibit spiritum menm, etc. *Ibid.* 6. 4.

Auferat a me (*Dominus*) virgam snam, et pavor ejus non me terreat. *Ibid.* 9. 34.

Utinam intelligeres, quod multo minora exigaris ab eo (*Deo*), quam meretur iniquitas tua. *Ibid.* 11. 6.

Domus eorum (*impiorum*) securae sunt, et pacatæ, et non *est* virga Dei super illos. *Ibid.* 21. 9.

Ipse (*Deus*),—probavit me quasi aurum, quod per ignem transit. *Ibid.* 23. 10.

Consumpta est caro ejus (*hominis*) a suppliciis: revertatur ad dies adolescentiæ suae. *Ibid.* 33. 25.

Peccavi, et vere deliqui, et ut eram dignus, non recepi. *v.* 27.

Apprehendite disciplinam, nequando irascatur Dominus. *Psal.* 2. 12.

In tribulatione dilatasti mihi. *Psal.* 4. 2. *Vide Psal.* 45. 1.

Multiplicatæ sunt infirmitates eorum (*sanctorum*): postea acceleraverunt. *Psal.* 15. 4.

Probasti cor meum (*Deus*), et visitasti nocte: igne me examinasti, et non est inventa in me iniquitas. *Psal.* 16. 3.

Et disciplina tua (*Domine*) correxit me in finem. *Psal.* 17. 36. *Vide v.* 7. *Item* 2. *Reg.* 22. 7.

Virga tua (*Domine*) et baculus tuus, ipsa me consolata sunt. *Psal.* 22. 4.

Tu es (*Deus*) refugium meum a tribulatione, quæ circumdedit me. *Psal.* 31. 7.

Juxta est Dominus iis, qni tribulato sunt corde: et humiles spititu salvabit. Multae tribulationes justorum, et de omnibus bis liberabit eos Dominus. *Psal.* 33. 19. 20. *Vide v.* 5. 7. *et* 18.

Invoca me (*ait Dominus*) in die tribulationis: eruam te, et bonorificabis me. *Psal.* 49. 15. *Vide Psal.* 43. 22. 24.

Posuisti (*Domine*) tribulationes in dorso nostro. *Psal.* 65. 11. Transivimus per ignem et aquam; et eduxisti nos in refrigerium. *v.* 12. *Vide Psal.* 137. 7.

Cum ipso (*orante*) sum in tribulatione: eripiam eum, et glorificabo eum. *Psal.* 90. 15. *Vide Psal.* 119. 1.

Secundum multitudinem dolorum meorum in corde meo, consolationes tuae (*Deus*) lætificaverunt animam meam. *Ps.* 93. 19. *Vide Psal.* 70. 20. *et Psal.* 106. *v.* 6. 13. 19. 28. *et* 39. *Item Psal.* 114. 3.

Bonum mihi, quia humiliasti

me (*Deus*), ut discam justificationes tuas. *Psal.* 118.71. *Vide Psal.* 114. 3.

Disciplinam Domini, fili mi, ne abjicias : nec deficias cum ab eo corriperis, quem enim diligit Dominus, corripit : et quasi pater in filio complacet sibi. *Prov.*3.11.12. *Vide Hebr.* 12. 5. 6. *Item cap.* 3. 19.

Sicut igne probatur argentum, et aurum in camino: ita corda probat Dominus. *Ibid.* 17. 3.

Quod de carcere catenisque interdum quis egrediatur ad regnum : et alius natus in regno, inopia consumatur, etc. *Eccles.* 4. 14.

Curatio faciet cessare peccata maxima. *Ibid.* 10. 4.

In paucis vexati, in multis (*justi*) bene disponentur : quoniam Deus tentavit eos, et invenit illos dignos se. Tamquam aurum in fornace probavit illos, et quasi holocausti hostiam accepit illos, et in tempore erit respectus illorum. *Sap.* 3. 5. 6.

Hos quidem (*Israelitas*) tamquam pater (*Domine*) monens probasti : illos autem (*Ægyptios*) tamquam durus rex interrogans condemnasti. *Ibid.* 11. 11. Cum enim audirent per sua tormenta bene secum agi, commemorati sunt Dominum, admirantes in finem exitus. *v.* 14.

Cum ergo das nobis(*Domine*) disciplinam, inimicos nostros multipliciter flagellas, ut bonitatem tuam cogitemus, etc. *Ib.* 12. 22.

Ad correptionem in brevi turbati sunt (*Israelitae*), signum habentes salutis ad commemorationem mandati legis tuae, *Domine. Ibid.* 16. 6.

Omne quod tibi applicitum fuerit, accipe : et in dolore sustine, et in humilitate tua patientiam habe: quoniam in igne probatur aurum et argentum,homines vero receptibiles, in camino humiliationis. *Eccli.* 2. 4. 5. Quoniam pius et misericors est Deus, et remittet in die tribulationis peccata.*v.* 13.

Vasa figuli probat fornax, et homines justos tentatio tribulationis. *Ibid.* 27. 6.

Infirmitas gravis sobriam facit animam. *Ibid.* 31. 2.

Speciosa misericordia Dei in tempore tribulationis, quasi nubes pluviæ in tempore siccitatis. *Ibid.* 35. 26.

Et excoquam ad purum scoriam tuam, et auferam omne stannum tuum. *Isa.* 1. 25.

Cum feceris (*Domine*) judicia tua in terra, justitiam discent habitatores orbis. Misereamur impio, et non discet justitiam. *Ibid.* 26. 9. 10. Domine, in angustia requisierunt te, in tribulatione murmuris doctrina tua eis, etc. *v.* 16.

Tantummodo sola vexatio intellectum dabit auditui. *Ibid.* 28. 19.

A voce enim Domini pavebit Assur virga percussus. Et erit

transitus virgæ fundatus, quam requiescere faciet Dominus super eum, etc. *Ibid.* 30.31.32.

Defecit sufflatorium, in igne consumptum est plumbum, frustra conflavit conflator: malitiæ enim eorum non sunt consumptae. Argentum reprobum vocate eos, quia Dominus projecit illos. *Jerem.* 6. 29. 30.

Ecce ego conflabo, et probabo eos. *Ibid.* 9. 7.

Quia ecce in civitate, in qua invocatum est nomen meum, ego incipiam affligere, et vos quasi innocentes et immunes eritis. *Ibid.* 25. 29.

Castigabo te in judicio, ut non videaris tibi innoxius. *Ibid.* 30. 11.

Castigasti me (*Domine*), et eruditus sum quasi juvenculus indomitus. *Ibid.* 31. 18.

Castigabo te (*Jacob*) in judicio, nec quasi innocenti parcam tibi. *Ibid.* 46. 28.

Ecce quibus non erat judicium, ut biberent calicem, bibentes bibent: et tu quasi innocens relinqueris? non eris innocens, sed bibens bibes. *Ibid.* 49. 12.

Anima in angustiis, et spiritus anxius clamat ad te: audi, Domine, et miserere, etc. *Baruch* 3. 1. 2.

Omnes isti aes, et stannum, et ferrum, et plumbum in medio fornacis: scoria argenti facti sunt. *Ezech.* 22. 18.

Multo labore sudatum est, et non exivit de ea (*civitate*) nimia rubigo ejus, neque per ignem. *Ibid.* 24. 12.

Nabuchodonosor in prosperitate fuit arrogans et superbus; ideo ejectus ab hominibus, et in bestiam mutatus est; recuperavit autem sensum, quem amiserat in honore elatus, et laudavit Altissimum, quem blasphemaverat. Dan. 4. 30. *et seq.*

Eligentur, et dealbabuntur, et quasi ignis probabuntur multi. *Ibid.* 12. 10.

Susanna in condemnatione mortis posita, nec habens recursum ad humanum auxilium, flens respexit ad coelum, sicut avis in terra ab hominibus et canibus circumcincta, non habet refugium, nisi elevet se in altum. Ibid. 13. 22. *et* 42.

Sepiam viam tuam spinis, et sepiam eam maceria, et semitas suas non inveniet. *Osee* 2. 6.

In tribulatione sua mane consurgent ad me: Venite, et revertamur ad Dominum: quia ipse cepit, et sanabit nos: percutiet, et curabit nos, etc. *Ib.* 6. 1. 2.

In funiculis Adam traham eos, in vinculis caritatis; et ero eis, quasi exaltans jugum super maxillas eorum: et declinavi ad eum, ut vesceretur. *Ib.* 11. 4.

Cum angustiaretur in me anima mea, Domini recordatus sum. *Jonae* 2. 8. *Vide v.* 3.

Dominus in tempestate, et turbine viae ejus, et nebulae

pulvis pedum ejus. *Nahum* 1. 3. Bonus Dominus, et confortans in die tribulationis: et sciens sperantes in se. Et in diluvio praetereunte, consummationem faciet loci ejus, etc. *v*. 7. Non consurget duplex tribulatio. *v*. 9. Afflixi te, et non affligam te ultra. *v*. 12.

Percussi vos vento urente, et aurugine, et grandine omnia opera manuum vestrarum: et non fuit in vobis, qui reverteretur ad me, dicit Dominus. *Aggaei* 2. 18.

Uram eos, sicut uritur argentum, et probabo eos, sicut probatur aurum, etc. *Zach*. 13. 9.

Ipse enim quasi ignis conflans, et quasi herba fullonum: et sedebit conflans, et emundans argentum, et purgabit filios Levi, et colabit eos quasi aurum, etc. *Malach*. 3. 2.

Joseph in tempore angustiae suae custodivit mandatum, et factus est Dominus Ægypti. 1. *Mach*. 2. 53.

Etenim multo tempore non sinere peccatoribus ex sententia agere, sed statim ultiones adhibere, magni beneficii est indicium. Non enim, sicut in aliis nationibus, Dominus patienter expectat, ut eas, cum judicii dies venerit, in plenitudine peccatorum puniat: ita et in nobis statuit, ut peccatis nostris in finem devolutis, ita demum in nos vindicet. 2. *Mach*. 6. 13. 14. 15. Corripiens vero in adversis, populum suum non derelinquit. *v*. 16.

Eleazarus gloriosissimam mortem magis, quam odibilem vitam complectens, voluntarie praeibat ad supplicium. *Ibid*. *v*. 19. Patienter sustinens, destinavit non admittere illicita propter vitae amorem. *v*. 20. Nam, et si in praesenti tempore suppliciis hominum eripiar, sed manum Omnipotentis nec vivus nec defunctus effugiam. *v*. 26. Tu scis (*Domine*), quia, cum a morte possem liberari, duros corporis sustineo dolores: secundum animam vero propter timorem tuum libenter haec patior. *v*. 30. *Verbum sunt ejusdem Eleazari*.

Tu quidem, scelestissime, in praesenti vita nos perdis: sed Rex mundi defunctos nos pro suis legibus, in aeternae vitae resurrectione suscitabit. *Ibid*. 7. 9. E coelo ista possideo, sed propter Dei leges nunc hæc ipsa despicio, quoniam ab ipso me ea recepturum spero. *v*. 11. Nos enim propter nosmetipsos haec patimur, peccantes in Deum nostrum, et digna admiratione facta sunt in nobis: tu autem ne existimes tibi impune futurum, quod contra Deum pugnare tentaveris, *v*. 18. Dignus fratribus tuis effectus particeps, suscipe mortem, ut in illa miseratione cum fratribus tuis te recipiam (*verba sunt matris*) *v*. 29. Nam fratres mei, modico nunc dolore sustentato, — aeternae

vitae effecti sunt *partioipes. v.* 36. *Verba sunt fratrum Machabaeorum , eorumque invictissimae matris.*

Hinc igitur coepit (*Antiochus*) ex gravi superbia deductus, ad agnitionem sui venire, divina admonitus plaga , etc. *Ibid.* 9. 11.

Beati qui persecutionem patiuntur propter justitiam , etc. *Matth.* 5.10. Si quis te percusserit in dexteram maxillam tuam , praebe illi et alteram.*v.* 39. *Vide Luc.* 6. 22. 29.

Qui perdiderit animam suam propter me, inveniet eam.*Ibid.* 10. 39. *Item c.* 16. 25. *Marc.* 8. 35. *Luc.* 9. 24. *et c.* 17.33. *Joan.* 12. 25.

Tunc tradent vos in tribulationem , et occident vos : et eritis odio omnibus gentibus propter nomen meum.*Ibid.* 24. 9. *Vide v.* 21. 29. *Item Marc.* 13. 19. 24.

Ego autem hic fame pereo ! (*ait filius prodigus*) Surgam , et ibo ad patrem meum , et dicam ei : Pater , peccavi in cœlum , et coram te : jam non sum dignus vocari filius tuus : fac me sicut unum de mercenariis tuis. *Luc.* 15. 17. *et seq.*

Nonne haec oportuit pati Christum, et ita intrare in gloriam suam ? *Ibid.* 24. 26.

Neque hic peccavit (*caecus natus*) , neque parentes ejus : sed ut manifestentur opera Dei in illo. *Joan.* 9. 3.

Omnem palmitem—qui fert fructum , purgabit eum (*Pater coelestis*), ut fructum plus afferat. *Ibid.* 15. 2.

Venit hora,ut omnis qui interficit vos, arbitretur obsequium se præstare Deo. *Ibid.* 16. 2. Tristitia vestra vertetur in gaudium. Mulier cum parit, tristitiam habet,quia venit ora ejus: cum autem pepererit puerum , jam non meminit pressurae , propter gaudium , quia natus est homo in mundum. *v.* 20. 21. *Vide v.* 22.

Apostoli jussu magistratuum flagellati , ibant gaudentes — quoniam digni habiti sunt pro nomine Jesu contumeliam pati. *Actor.* 5. 41.

Joseph vendiderunt in Ægyptum (*fratres sui*), et erat Deus cum eo : et eripuit eum ex omnibus tribulationibus ejus : *et glorificavit eum , etc. Ibid.* 7. 9. 10. *Vide v.* 11.

Per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei. *Actor.* 14. 21.

Quoniam vincula et tribulationes (*inquit Paulus*) Jerosolymis me manent , sed nihil horum vereor,nec facio animam meam pretiosiorem, quam me, dummodo consummem cursum meum , et ministerium verbi, quod accepi a Domino Jesu. *Ibid.* 20. 23. 24. *Vide v.* 19.

Ego enim (*ait idem Palus*) non solum alligari, sed et mori in Jerusalem paratus sum, propter nomen Domini Jesu. *Ib.* 21. 13.

Sed et gloriamur in tribulationibus: scientes qnod tribulatio patientiam operatur, etc. *Rom*. 5. 2.

Hæredes quidem Dei, cohæredes autem Christi: si tamen compatimur, nt et conglorificemur. Existimo enim, quod non sunt condignae passiones bujus temporis ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis. *Ibid*. 8. 17. 18. Quia et ipsa creatura liberabitur a servitute corruptionis, in libertatem gloriæ filiorum Dei. Scimus enim, quod omnis creatura ingemiscit, et parturit usque adhuc. *v*. 21. 22. Qui sergo nos separabit a caritate Cbristi? tribulatio? an angustia? an fames? an nuditas? au periculum? an persecutio? an gladius? *v*. 35. Certus snm enim, quia neque mors, — neqne creatura alia poterit nos separare a caritate Dei. *v*. 38. 39.

In tribulatione patientes. *Ib*. 12. 12.

Usque in hanc boram et esurimus, et sitimus, et nudi sumus, et colaphis caedimnr, et instabiles sumns, et laboramus operantes manibus nostris. Maledicimur, et benedicimus: persecutionem patimur, et sustinemus. 1. *Cor*. 4. 11. 12.

Benedictns Deus — qui consolatur nos in omni tribulatione nostra. 2. *Cor*. 1. 3. 4. Quoniam sicut abundant passiones Cbristi in nobis: ita et per Christum abundat consolatio nostra. *v*. 5. Sicut socii passionum estis, sic eritis et consolationis. *v*. 7. *Vide v*. 6. 8. *Item c*. 2. 4.

In omnibns tribnlationem patimnr, sed non angustiamur: aporiamnr, sed non destituimnr: persecutionem patimnr, sed non derelinquimnr: dejicimur, sed non perimns: semper mortificationem Jesn in corpore nostro circumferentes, ut et vita Jesu manifestetur in corporibus nostris. *Ibid*. 4.8. *et seq*. Id enim, quod in praesenti est momentaneum, et leve tribulationis nostrae, supra modum in snblimitate aeternnm gloriae pondus operatur in nobis. *v*. 17. *Vide c*. 6. 4. *et seq*.

Repletus snm consolatione, superabnndo gandio in omni tribulatione nostra. *Ibid*. 7. 4. *Vide versum* 5.

In multo experimento tribnlationis abundantia gaudii ipsorum (*Macedonum*) fuit, etc. *Ibid*. 8. 2. *Vide v*. 13.

Sustinetis enim si quis vos in servitutem redigit, si quis devorat, si qnis accipit, si quis extollitur, si quis in faciem vos cædit. *Ibid*. 11.20. In laboribus plurimis, in carceribus abundantius, in plagis supra modum, in mortibus frequenter, etc. *v*. 23. In labore, et ærumna, in vigiliis multis, in fame et siti, in jejuniis multis, in frigore et nuditate, etc. *v*. 27.

Virtus in infirmitate perficitur. Libenter igitur gloriabor in infirmitatibus meis, ut inhabitet in me virtus Christi. Propter quod placeo mihi in infirmitatibus meis, in contumeliis, in necessitatibus, in persecutionibus, in angustiis pro Christo, etc. *Ibid.* 12. 9. 10.

Sed quomodo tunc is, qui secundum carnem natus fuerat, persequebatur eum, qui secundum spiritum: ita et nunc. *Gal.* 4. 29.

Quia vobis donatum est pro Christo, non solum ut in eum credatis; sed ut etiam pro illo patiamini. *Philipp.* 1. 29.

Qui nunc gaudeo in passionibus pro vobis, et adimpleo ea, quae desunt passionum Christi, in carne mea, pro corpore ejus, quod est Ecclesia. *Coloss.* 1. 24.

Et vos imitatores nostri facti estis, et Domini, excipientes verbum in tribulatione multa, cum gaudio Spiritus Sancti. 1. *Thess.* 1. 6.

Ita ut et nos ipsi in vobis gloriemur in ecclesiis Dei, pro patientia vestra, et fide, et in omnibus persecutionibus vestris, et tribulationibus, quas sustinetis, — ut digni habeamini in regno Dei, pro quo et patimini, etc. 2.*Thess.* 1.4.5. *Vide v.* 6. 7.

Nam si commortui sumus, et convivemus: si sustinebimus et conregnabimus. 2.*Tim.* 2. 11. 12.

Et omnes, qui pie volunt vivere in Christo Jesu, persecutionem patientur. *Ib.* 3. 12.

Videmus Jesum, propter passionem mortis, gloria et honore coronatum. *Hebr.* 2. 9.

Et quidem cum esset Filius Dei, didicit ex eis, quae passus est, obedientiam, etc. *Ib.* 5.8.

Alii vero ludibria et verbera experti, insuper et vincula et carceres: lapidati sunt, secti sunt, tentati sunt, etc. — Egentes, angustiati, afflicti: quibus dignus non erat mundus, etc. *Ibid.* 11. 36. 37. 38.

Quod si extra disciplinam estis, cujus participes facti sunt omnes: ergo adulteri, et non filii estis. *Ibid.* 12. 8. Omnis autem disciplina, in præsenti quidem videtur non esse gaudii, sed moeroris: postea autem fructum pacatissimum exercitatis per eam reddet justitiae. *v.* 11. *Vide v.* 2. *et seq.*

Omne gaudium existimate, fratres mei, cum in tentationes varias incideritis: scientes quod probatio fidei vestrae patientiam operatur. Patientia autem opus perfectum habet, etc. *Jacob* 1. 2. 3. 4. Beatus vir, qui suffert tentationem, quoniam cum probatus fuerit, accipiet coronam vitæ, quam repromisit Deus diligentibus se. *v.* 12.

In quo (*Christo*) exultabitis, modicum nunc si oportet contristari in variis tentationibus: ut probatio vestrae fidei multo

pretiosior auro (quod per ignem probatur) inveniatur in laudem et gloriam, et honorem in revelatione Jesu Christi. 1. *Petr.* 1. 6. 7.

Christus passus est pro nobis, vobis relinquens exemplum ut sequamini vestigia ejus. *Ib.* 2. 21.

Sed et si quid patimini propter justitiam, beati. *Ibid.* 3. 14. Melius est enim benefacientes (si voluntas Dei velit) pati, quam malefacientes. *v.* 17. *Vide c.* 2. 20.

Christo igitur passo in carne et vos eadem cogitatione armamini. *Ibid.* 4. 1. Communicantes Christi passionibus, gaudedete, ut in revelatione gloriæ ejus gaudeatis exultantes. Si exprobramini in nomine Christi, beati eritis, etc. *v.* 13. 14. Quoniam tempus est ut incipiat judicium a domo Dei. Si autem primum a nobis: quis finis eorum, qui non credunt Dei Evangelio? *v.* 17. *Vide v.* 19.

In Christo Jesu modicum passos ipse (*Deus*) perficiet, confirmabit, solidabitque. *Ib.* 5. 10.

Novit Dominus pios de tentatione eripere: iniquos vero in diem judicii reservare cruciandos. 2. *Petr.* 2. 9.

Ego Joannes frater vester, et particeps in tribulatione, et regno, et patientia in Christo Jesu. *Apoc.* 1. 9.

Hi sunt, qui venerunt de tribulatione magna. *Ibid.* 7. 14.

Et non dilexerunt animas suas usque ad mortem. *Ibid.* 12. 11.

Tributum. Vide *Exactio et Thesaurum Patrum.*

TRINITAS.

(Vide *Thesaurum Patrum.*)

Trinitas figurata et declarata.

Faciamus hominem (*ait Deus*) ad imaginem et similitudinem nostram: et praesit piscibus maris, et volatilibus coeli, et bestiis, universaeque terrae, omnique reptili, quod movetur in terra. Et creavit Deus hominem ad imaginem suam: ad imaginem Dei creavit illum. *Gen.* 1. 26. 27. *Item c.* 5. 1. *et c.* 9. 6. *Sap.* 2. 23. *Eccli.* 17. 1.

Cumque (*Abraham*) elevasset oculos, apparuerunt ei tres viri stantes prope eum: quos cum vidisset, cucurrit in occursum eorum de ostio tabernaculi, et adoravit in terram. *Ibid.* 18. 2.

Et ait (*Deus ad Moysen*): Ego sum Deus Patris tui, Deus Abraham, Deus Isaac, et Deus Jacob. Abscondit Moyses faciem suam: non enim audebat aspicere contra Deum. *Exod.* 3. 6. *Vide vers.* 15. *et* 16. *et c.* 4. 5. *Item Matth.* 22. 32. *Marc.* 12. 26. *Luc.* 20. 37.

Audi, Israel: Dominus Deus noster, Dominus unus est. *Deut.* 6. 4.

Verbo Domini coeli firmati

sunt: et Spiritu oris ejus omnis virtus eorum. *Psal.* 32. 6.

Et clamabant alter ad alterum (*duo Seraphim*), et dicebant: Sanctus, Sanctus, Sanctus, Dominus Deus exercituum; plena est omnis terra gloria ejus. *Isa.* 6. 3. *Vide Apoc.* 4. 8.

Requirite diligenter in libro Domini, et legite: unum ex eis non defuit, alter, alterum non quaesivit: quia quod ex ore meo procedit, ille mandavit, et spiritus ejus ipse congregavit ea. *Ibid.* 34. 16.

Accedite ad me, et audite hoc: non a principio in abscondito locutus sum: ex tempore antequam fieret, ibi eram: et nunc Dominus Deus misit me, et Spiritus ejus. *Ibid.* 48. 16.

Spiritus Domini super me, eo quod unxerit Dominus me: ad annuntiandum mansuetis misit me, ut mederer contritis corde, et praedicarem captivis indulgentiam, et clausis apertionem, etc. *Ibid.* 61. 1. *Idem repetitur Luc.* 4. 18. 19.

Baptizatus autem Jesus, confestim ascendit de aqua, et ecce aperti sunt ei coeli: et vidit Spiritum Dei descendentem sicut columbam, et venientem super se. Et ecce vox de coelis dicens: Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi complacui. *Matth.* 3. 16. 17. *et c.* 17. 5. *Item Marc.* 1. 10. 11. *et c.* 9. 6. *Luc.* 3. 22. *et c.* 9. 35. *Joan.* 1. 32. 2. *Petr.* 1. 17.

Non enim vos estis, qui loquimini, sed Spiritus Patris vestri, qui loquitur in vobis. *Ibid.* 10. 20. *Vide Lucam* 12. 12.

Euntes ergo docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti, etc. *Ibid.* 28. 19.

Pater diligit Filium: et omnia dedit in manu ejus. Qui credit in Filium habet vitam aeternam: qui autem incredulus est Filio, non videbit vitam, etc. *Joan.* 3. 35. 36.

Ego rogabo Patrem, et alium Paraclitum dabit vobis, ut maneat vobiscum in æternum, etc. *Ibid.* 14. 16. Paraclitus autem Spiritus Sanctus, quem mittet Pater in nomine meo, ille vos docebit omnia, et suggeret vobis omnia, quaecumque dixero vobis. *v.* 26.

Cum autem venerit Paraclitus, quem ego mittam vobis a Patre, Spiritum veritatis, qui a Patre procedit, ille testimonium perhibebit de me. *Ibid.* 15. 26.

Gratia Domini nostri Jesu Christi, et caritas Dei, et communicatio Sancti Spiritus, etc. 2. *Cor.* 13. 13.

Quoniam tres sunt, qui testimonium dant in coelo: Pater, Verbum, et Spiritus Sanctus: et hi tres unum sunt. 1. *Joan.* 5. 7.

Tripudiare. Vide *Choreas ducere.*

TRISTITIA.

(Vide *Thesaurum Patrum*).

Tristari immoderate propter temporalia, minime laudandum.

Moeror in corde viri humiliabit illum, et sermone bono laetificabitur. *Prov.* 12. 25.

Cor gaudens exhilarat faciem: in moerore animi dejicitur spiritus. *Ibid.* 15. 13. *Vide* 1. *Mach.* 6. 8.

Animus gaudens ætatem floridam facit: spiritus tristis exsiccat ossa. *Ibid.* 17. 22.

Sicut tinea vestimento, et vermis ligno: ita tristitia viri nocet cordi. *Ibid.* 25. 20.

Omnis plaga, tristitia cordis est. *Eccli.* 25. 17.

Tristitiam non des animae tuae, et non affligas temetipsum in consilio tuo. *Ibid.* 30. 22. Tristitiam longe repelle a te. Multos enim occidit tristitia, et non est utilitas in illa. *v.* 24. 25.

A tristitia enim festinat mors, et cooperit virtutem, et tristitia cordis flectit cervicem. In abductione permanet tristitia— Ne dederis in tristitia cor tuum: sed repelle eam a te. *Ibid.* 38. 19. 20. 21.

Quae enim secundum Deum tristitia est, pœnitentiam in salutem stabilem operatur: sæculi autem tristitia mortem operatur. 2. *Cor.* 7. 10. *Vide vers.* 8. 9. *et* 11. *Item* 1. *Petr.* 2. 19.

Tristitiae exempla.

Dixitque Rebecca ad Isaac: Taedet me vitae meae, propter filias Heth: si acceperit Jacob uxorem de stirpe hujus terrae, nolo vivere. *Gen.* 27. 46.

Jacob scissisque vestibus, indutus est cilicio, lugens filium suum multo tempore. *Ibid.* 37. 34. *Vide v.* 35.

Viderunt ambo pistor et pincerna Pharaonis somnium, et inde facti sunt valde tristes. Ibid. 40. 6. 7.

Contristatus est enim (*Jonathas*) super David, eo quod confudisset eum pater suus, *et non comedit panem* 1. *Reg.* 20. 34. *Vide idem de David super Ozam.* 2. *Reg.* 6. 8. *Vide etiam* 2. *Reg.* 13. 21. *et* 1. *Paral.* 13. 11.

Audiens Esdras, Judaeos matrimonia contraxisse cum gentibus, scidit pallium et tunicam, et evellit capitis et barbae capillos, et sedit moerens. 1. *Esdr.* 9. 3. *Vide* 2. *Esdr.* 2. 2. 3. *Vide etiam* 3. *Esdr.* 8. 72. 73.

Coepit autem contristari nimis ipse (*Tobias*), et Anna uxor ejus cum eo: et coeperunt ambo simul flere: eo quod die statuto minime reverteretur filius eorum ad eos. Flebat igitur mater ejus irremediabilibus lacrymis, atque dicebat, etc., et nullo modo consolari poterat, etc. *Tob.* 10. 3. 7. *Vide c.* 5. 23. *et seq.*

Luctus Mardochaei ac reliquorum Judaeorum, ob paratum ipsis interitum. Esther 4. 1. *et sequentes.*

Magna tristitiae signa ediderunt Job, et ejus amici in suis calamitatibus. Job 1. 20. *et c.* 2. 12. 13.

Miser factus sum (*inquit David*), et curvatus sum usque in finem: tota die contristatus ingrediebar.—Afflictus sum, et humiliatus sum nimis: rugiebam a gemitu cordis mei. *Psal.* 37.7.9. *et seq. Vide Psal.* 41.6. 12. *et Psal.* 42.2.5. *et Ps.* 54.3.

Super contritione filiæ populi mei contritus sum, et contristatus; stupor obtinuit me. *Jer.* 8. 21. *Vide v.* 18. *Item Dan.* 6. 14. 2. *Mach.* 4. 37. *Matth.* 14. 9. *c.* 17. 22. *c.* 18. 31. *c.* 19. 22. *Marc.* 6. 26. *c.* 10. 22. *Luc.* 18. 23. *Joan.* 16. 20. *et seq. et c.* 21. 17.

Discipuli in ultima coena valde contristati sunt, ob verbum Domini de proditore suo. Matth. 26. 22. *Vide Marc.* 14. 19.

Coepit (*Christus in horto Gethsemani*) contristari et moestus esse. Tunc ait illis (*discipulis*): Tristis est anima mea usque ad mortem, etc. *Ibid. v.* 37. 38. *Item Marc.* 14. 34. *Luc.* 22. 45.

Quoniam tristitia mihi magna est (*inquit Paulus*), et continuus dolor cordi meo. *Rom.* 9. 2. *Vide* 2. *Cor.* 1. 8. *et c.* 2. 2. *et seq. Item Philipp.* 2. 26. *et sequentes.*

TUBA.

Tuba clangent Angeli in consummatione saeculi.

Et mittet (*Deus*) Angelos suos cum tuba, et voce magna: et congregabunt electos ejus a quatuor ventis, a summis coelorum, usque ad terminos eorum. *Matth.* 24. 31.

In momento, in ictu oculi, in novissima tuba: canet enim tuba, et mortui resurgent incorrupti: et nos immutabimur. 1. *Cor.* 15. 52.

Quoniam ipse Dominus in jussu, et in voce Archangeli, et in tuba Dei descendet de cœlo: et mortui, qui in Christo sunt, resurgent primi, etc. 1. *Thess.* 4. 15.

TYRANNUS.

Tyrannorum nequitia, et crudelitas.

Varias excogitavit Pharao nequitias, ut possit extinguere, vel ad numerum parvum redigere filios Israel: in primis eos duris laboribus jussit affligi. Exod. 1. 11. *et seq. Deinde praecepit masculos occidi, et in fluvium projici, feminas vero reservari. v.* 16. 22. *Postea simpliciter dixit Pharao*: Nescio Dominum, et Israel non dimittam. *c.* 5. 2. *Deinde concessit quidem populum abire,*

sed falso dicens : Ite , sacrificate Domino in terra hac. *c*. 8. 25. *Rursus dimittere eos voluit* , *ut sacrificarent Domino in deserto* ; verumtamen (*ait*) longius ne abeatis. *v*. 28. *Tandem permisit ut irent quidem viri* , *aves tamen et armenta remanerent*. *c*. 10. 24. *et Moysi sub poena mortis vetuit* , *ne ultra coram eo appareret*. *v*. 28.

Septuaginta reges , amputatis manuum ac pedum summitatibus , colligebant—ciborum reliquias *sub mensa Adonibezec* : *quo eodem supplicio*, *justo Dei judicio*, et ipse affectus est. *Judic*. 1. 7.

Abimelech , *usurpato dominio super populo*, occidit fratres suos filios Jerobaal septuaginta viros , super lapidem uuum. *Ibid*. 9. 5. *Verum suae tyrannidis justas poenas luit*. *v*. 53. 54.

Virum Dei , *arguentem Jeroboam pro altari sacrilego* , *quod construxerat* , *praecepit ipse Jeroboom comprehendi* : *sed statim punitus fuit*. 3. *Reg*. 13. 4. *Vide c*. 16. 7. *de impio rege Baasa* , *qui occidit prophetam Jehu*.

Impia Jezabel minata est mortem Eliae , *quia prophetas Baal occiderat*. *Ibid*. 19. 1. 2.

Naboth lapidatus fuit , *praecipiente Jezabel* , *quae fecit falsos testes filios diaboli contra eum produci*. *Ibid*. 21. 10. 13.

Achab rex Israel fecit poni Michaeam Prophetam in carcerem , *et sustentari* pane tribulationis , et aqua angustiæ. *Ib*. 22. 27.

Manasses rex Juda sanguinem innoxium — effudit , et implevit Jerusalem cruore innocentium. 4. *Reg*. 21. 16. *et c*. 24. 4.

Denique cum reversus esset Sennacherib fugiens a Judaea plagam, quam circa eum fecerat Deus propter blasphemiam suam, et iratus multos *Judæos occidit*, *etc*. *Tob*. 1. 21.

Tantusque metus provinciis illis incubuit (*de Holoferne*), ut universarum urbium habitatores principes, et honorati simul cum populis , exirent obviam venienti, excipientes eum cum coronis et lampadibus : ducentes choros in tympanis et tibiis. Nec ista tamen facientes, ferocitatem ejus pectoris mitigare potuerunt , etc. *Judith* 3. 9. *et seq*.

Immanis crudelitas fuit , *cum Nabuchodonosor rex Babylonis fecit socios Danielis in fornacem ignis mitti*. *Dan*. 3. 20.

Nimiam crudelitatem exercuerunt illi , *qui ab Antiocho missi fuerunt* , *ut Eleazarum* , *et septem fratres eorumque matrem ad porcinas carnes manducandas impellerent*. 2. *Mach*. 6. 18. *et seq*. *et c*. 7. 1. *et seq*. *per totum*.

Tunc Herodes videns , quoniam illusus esset a Magis, iratus est valde, et mittens occidit omnes pueros , qui erant in

Bethlehem, et in omnibus finibus ejus, a bimatu et infra, etc. *Matth.* 2. 16.

Misit Herodes rex manus, ut affligeret quosdam de Ecclesia. Occidit autem Jacobum, fratrem Joannis gladio. Videns autem quia placeret Judaeis, apposuit ut apprehenderet et Petrum. *Actor.* 12. 1. *et seq.*

UNANIMITAS. *Vide et* CONCORDIA

Commendatur haec virtus.

Multitudinis autem credentium erat cor unum, et anima una. *Actor.* 4. 32. *Vide caput* 2. 46. *et cap.* 5. 12.

Obsecro autem vos, fratres, per nomen Domini nostri Jesu Christi, ut idipsum dicatis omnes, et non sint in vobis schismata: sitis autem perfecti in eodem sensu, et in eadem sententia. 1. *Cor.* 1. 10.

State in uno spiritu unanimes, collaborantes fidei Evangelii. *Philipp.* 1. 27. *Vide c.* 2. 2. *Item Rom.* 12. 16. *Eph.* 4. 3.

UNCTIO.

Unctionis Extremae Sacramentum.

Et exeuntes (*Apostoli*) praedicabant, ut poenitentiam agerent, et daemonia multa ejiciebant, et ungebant oleo multos aegros, et sanabant. *Marc.* 6. 12. 13.

Infirmatur quis in vobis? inducat presbyteros Ecclesiae, et orent super eum, ungentes eum oleo in nomine Domini, etc. *Jac.* 5. 14.

USURA. *Vide et* FOENERATIO. *Et Thesaurum Patrum.*

Usura est prohibita.

Si pecuniam mutuam dederis populo meo pauperi, qui habitat tecum, non urgebis eum quasi exactor, nec usuris opprimes. *Exod.* 22. 25.

Si attenuatus fuerit frater tuus, et infirmus manu, et susceperis eum quasi advenam et peregrinum, et vixerit tecum; ne accipias usuras ab eo, nec amplius quam dedisti. *Levit.* 25. 35. 36. Pecuniam tuam non dabis ei ad usuram, et frugum superabundantiam non exiges. *v.* 37.

Non fœnerabis fratri tuo ad usuram pecuniam, nec fruges, nec quamlibet aliam rem: sed alieno. Fratri autem tuo absque usura id, quo indiget, commodabis, etc. *Deut.* 23. 19. 20.

Usurasne singuli a fratribus vestris exigitis? Et congregavi adversum eos concionem magnam (*ait Nehemias*). 2. *Esdr.* 5. 7.

Qui pecuniam suam non dedit ad usuram, et munera super innocentem non accepit (*glorificat eum Deus*). *Psal.* 14. 5. *Vide Psal.* 54. 12. *et Psal.* 71. 14.

Qui calumniatur pauperem, ut augeat divitias suas, dabit

ipse ditiori, et egebit. *Prov.* 22. 16.

Qui coacervat divitias usuris et fœnore, liberali in pauperes congregat eas. *Ibid.* 28. 8.

Væ mihi, mater mea: quare genuisti me virum rixæ, virum discordiae in universa terra? non fœneravi, nec fœneravit mihi quisquam: omnes maledicunt mihi. *Jerem.* 15. 10.

Qui ad usuram non commodaverit, et amplius non acceperit: ab iniquitate averterit manum suam, et judicium verum fecerit inter virum et virum: in præceptis meis ambulaverit, et judicia mea custodierit, ut faciat veritatem: hic justus est, vita vivet, ait Dominus Deus. *Ezech.* 18. 8. 9. Ad usuram dantem, et amplius accipientem, numquid vivet? non vivet: cum universa haec detestanda fecerit, morte morietur, sanguis ejus in ipso erit. *v.* 13. *Vide v.* 17.

Munera acceperunt apud te (*Jerusalem*) ad effundendum sanguinem: usuram et superabundantiam accepisti, et avare proximos tuos calumniabaris: meique oblita es, ait Dominus Deus. *Ibid.* 22. 12.

Et si mutuum dederitis his, a quibus speratis recipere: quæ gratia est vobis? nam et peccatores peccatoribus fœnerantur, ut recipiant æqualia. *Luc.* 6.34. Mutuum date, nihil inde sperantes: et erit merces vestra multa *apud Deum. v.* 35.

Stans autem Zachaeus dixit ad Dominum: Ecce dimidium bonorum meorum, Domine, do pauperibus: et si quid aliquem defraudavi, reddo quadruplum. *Ibid.* 19. 8. *Vide v.* 23.

UXOR.

Uxor non temere relinquenda.

Omnis, qui dimiserit uxorem suam: excepta fornicationis causa, facit eam mœchari: et qui dimissam duxerit, adulterat. *Matth.* 5. 32. *et c.* 19. 9. *Item Deut.* 22. 19. *Marc.* 10. 11. *Luc.* 16.18. *Cor.* 7.11.12.

Uxoris officium.

Mulieri quoque dixit (*Deus*): Multiplicabo ærumnas tuas, et conceptus tuos: in dolore paries filios, et sub viri potestate eris, et ipse dominabitur tui. *Gen.* 3. 16.

Sara uxor Abrahae obediebat marito, et Dominum eum vocabat. Ibid. 18. 12. *Vide* 1. *Petr.* 3. 6.

Si maritum habuerit (*mulier*), et voverit aliquid, et semel de ore ejus verbum egrediens animam ejus obligaverit juramento: quo die audierit vir, et non contradixerit, voti rea erit, reddetque quodcumque promiserat, etc. *Num.* 30. 7. 8. Sin autem extemplo contradixerit (*maritus*), non tenebitur promissionis rea: quia

maritus contradixit, et Dominus eis propitius erit. v. 13. *Vide totum hoc caput, de uxoribus disserens.*

Non induetur mulier veste virili, nec vir utetur veste feminea: abominabilis enim apud Deum est qui facit hæc. *Deut.* 22. 5. *Vide Esther c.* 1. *per totum.*

Et apprehendentes parentes (*Sarae*) filiam suam, osculati sunt eam, et dimiserunt ire: monentes eam honorare soceros, diligere maritum, regere familiam, gubernare domum, et se ipsam irreprehensibilem exhibere. *Tob.* 10. 12. 13.

Mulier gratiosa inveniet gloriam: et robusti habebunt divitias. *Prov.* 11. 16.

Mulier diligens, corona est viro suo: et putredo in ossibus ejus, quæ confusione res dignas gerit. *Ibid.* 12. 4. *Vide c.* 31. *de laudibus mulieris fortis.*

Paulus Corinthios instruit de matrimonio, ejusque usu, et indissolubili vinculo, innuptis commendans caelibatum, et quomodo fidelis cum infideli conjuge se habere debeat, etc. 1. *Cor. c.* 7. *per tot.*

Omnis autem mulier orans aut prophetans non velato capite, deturpat caput suum: unum enim est ac si decalvetur. *Ibid.* 11. 5. Etenim non est creatus vir propter mulierem, sed mulier propter virum. *v.* 9. *Vide caeteros versus usq. ad v.* 16.

Mulieres in Ecclesiis taceant, non enim permittitur eis loqui, sed subditas esse, sicut et lex dicit. Si quid autem volunt discere, domi viros suos interrogent. Turpe est enim mulieri loqui in Ecclesia. *Ib.* 14. 34. 35.

Mulieres viris suis subditæ sint, sicut Domino: quoniam vir caput est mulieris: sicut Christus caput est Ecclesiae. *Ephes.* 5. 22. 23. *Vide v.* 33. *Item Coloss.* 3. 18.

Mulier in silentio discat cum omni subjectione. 1. *Tim.* 2. 11. *Vide duos versus praecedentes, et reliquos sequentes.*

Mulieres similiter pudicas, non detrahentes, sobrias fideles in omnibus. *Ibid.* 3. 11.

Anus similiter in habitu sancto, non criminatrices, non multo vino servientes, bene docentes: ut prudentiam doceant adolescentulas, ut viros suos ament, filios suos diligant, prudentes, castas, sobrias: domus curam habentes, benignas, subditas viris suis, ut non blasphemetur verbum Dei. *Tit.* 2. 3. 4. 5. *Vide* 1. *Petr.* 3. 1. *usque ad v.* 7.

VÆ.

Vae, vae, quibus et quam ob causam interminetur Scriptura Sacra.

Væ tibi, Moab, peristi, popule Chamos, dedit filios ejus in fugam, et filias in captivita-

tem regi Amorrhaeorum Sehon. *Num*. 21. 29. *Vide* 4. *Esdr*. 16. 1. 17.

Vae genti insurgenti super genus meum : Dominus enim omnipotens vindicabit in eis : in die judicii visitabit illos *Judith*. 16. 20.

Melius est ergo duos esse simul, quam unum : habent enim emolumentum societatis suae : si unus ceciderit, ab altero fulcietur : væ soli, quia cum ceciderit, non habet sublevantem se. *Eccles*. 4. 9. 10.

Væ tibi, terra, cujus rex puer est, et cujus principes mane comedunt. *Ibid*. 10. 16. *Vide Prov*. 23. 29.

Vae duplici corde, et labiis scelestis, et manibus malefacientibus, et peccatori terram ingredienti duabus viis. Væ dissolutis corde, qui non credunt Deo : et ideo non protegentur ab eo. Væ his, qui perdiderunt sustinentiam, etc. *Eccli*. 2. 14. *et seq*. *Vide c*. 31. 7.

Væ vobis, viri impii, qui dereliquistis legem domini altissimi. *Ibid*. 41. 11. *Vide* 1. *Reg*. 4. 8.

Vae genti peccatrici, populo gravi iniquitate, semini nequam filiis sceleratis : dereliquerunt Dominum, blasphemaverunt Sanctum Israel, abalienati sunt retrorsum. *Isa*. 1. 4. Propter hoc ait Dominus Deus exercituum, fortis Israel : Heu, consolabor super hostibus meis, et vindicabor de inimicis meis. *v*. 24.

Agnitio vultus eorum respondit eis et peccatum suum quasi Sodoma praedicaverunt, nec absconderunt : vae animæ eorum, quoniam reddita sunt eis mala. *Ibid*. 3. 9. Vae impio in malum : retributio enim manuum ejus fiet ei. *v*. 11.

Vae qui conjungitis domum ad domum, et agrum agro copulatis, usque ad terminum loci. Numquid habitabitis vos soli in medio terrae ? *Ibid*. 5. 8. Væ qui trahitis iniquitatem in funiculis vanitatis, et quasi vinculum plaustri peccatum, etc. *v*. 18. *Vide v*. 11. 20. 21. *et* 22.

Et dixi : Væ mihi (*Isaiae*), quia tacui, quia vir pollutus labiis ego sum, et in medio populi polluta labia habentis ego habito, et regem Dominum exercituum vidi oculis meis, etc. *Ibid*. 6. 5.

Væ qui condunt leges iniquas: et scribentes, injustitiam scripserunt: ut opprimerent in judicio pauperes, et vim facerent causae humilium populi mei : ut essent viduæ præda eorum, et pupillos diriperent. *Ibid*. 10. 1. 2. *Vide v*. 5.

Vae multitudini populorum multorum, ut multitudo maris sonantis: et tumultus turbarum sicut sonitus aquarum multarum. *Ibid*. 17. 12.

Vae terrae cymbalo alarum, quae est trans flumina Æthiopiae. *Ibid*. 18. 1. *Vide c*. 24. 16.

Væ coronæ superbiae, ebriis Ephraim, et flori decidenti, gloriae exultationis ejus, qui erant in vertice vallis pinguissimae, errantes a vino. *Ibid.* 28. 1.

Vae Ariel, Ariel civitas, quam expugnavit David: additus est annus ad annum: solemnitates evolutae sunt. *Ibid.* 29. 1. *Vide v.* 15.

Vae, filii desertores, dicit Dominus, ut faceretis consilium, et non ex me: et ordiremini telam, et non per Spiritum meum, ut adderetis peccatum super peccatum. *Ibid.* 30. 1. *Vide c.* 31. 1.

Vae qui praedaris, nonne et ipse praedaberis? et qui spernis nonne et ipse sperneris? cum consummaveris depraedationem, depraedaberis? cum fatigatus desieris contemnere, contemneris. *Ibid.* 33. 1.

Vae qui contradicit fictori suo, testa de samiis terrae: numquid dicet lutum figulo suo: Quid facis? et opus tuum absque manibus est? Vae qui dicit patri: Quid generas? et mulieri: Quid parturis? *Ibid.* 45. 9. 10.

Vocem enim quasi parturientis audivi, angustias ut puerperae: vox filiae Sion intermorientis, expandentisque manus suas: vae mibi, quia defecit anima mea propter interfectos. *Jerem.* 4. 31. *Vide caput* 10. 19.

Adulteria tua, et hinnitus tuus, scelus fornicationis tuae: super colles in agro vidi abominationes tuas. Vae tibi, Jerusalem, non mundaberis post me: usquequo adhuc? *Ibid.* 13. 27. *Vide c.* 15. 10.

Vae qui ædificat domum suam in injustitia, et caenacula sua non in judicio: amicum suum opprimet frustra, et mercedem ejus non reddet ei. *Ibid.* 22. 13. *Vide v.* 18.

Vae pastoribus, qui disperdunt, et dilacerant gregem pascuae meae, dicit Dominus. *Ibid.* 23. 1. *Vide c.* 30. 7.

Dixisti: Væ miseromibi, quoniam addidit Dominus dolorem dolori meo: laboravi in gemitu meo, et requiem non inveni. *Ibid.* 45. 3. *Vide c.* 48. 1.

Haec dicit Dominus Deus: Percute manum tuam, et allide pedem tuum, et dic: Heu, ad omnes abominationes malorum domus Israel: quia gladio, fame, et peste ruituri sunt. *Ezech.* 6. 11.

Haec dicit Dominus Deus: Væ Prophetis insipientibus, qui sequuntur spiritum suum, et nihil vident. *Ibid.* 13. 3. Vae quae consuunt pulvillos sub omni cubito manus: et faciunt cervicalia sub capite universæ ætatis ad capiendas animas: et cum caperent animas populi mei, vivificabant animas eorum. *v.* 18.

Et accidit post omnem malitiam tuam (vae, vae tibi, ait Dominus Deus), et aedificasti

tibi lupanar, et fecisti tibi prostibilum in cunctis plateis,etc. *Ibid.* 16. 23. 24. *Vide caput* 24. 9.

Fili hominis, propheta, et dic: Haec dicit Dominus Deus: Ululate, væ, væ diei: quia juxta est dies, et appropinquat dies Domini: dies nubis, tempus Gentium erit. *Ibid.* 30. 2. 3.

Vae pastoribus Israel, qui pascebant semetipsos: nonne greges a pastoribus pascuntur? Lac comedebatis, et lanis operiebamini, et quod crassum erat occidebatis: gregem autem meum non pascebatis. *Ib.* 34. 2. 3.

Vae eis (*Israelitis*), quoniam recesserunt a me: vastabuntur, quia praevaricati sunt in me: et ego redemi eos: et ipsi locuti sunt contra me mendacia. *Osee* 7. 13.

A, a, a, diei, quia prope est dies Domini, et quasi vastitas a potente veniet. *Joel* 1. 15.

Vae desiderantibus diem Domini: ad quid eam vobis? dies Domini ista, tenebrae, et non lux. *Amos* 5. 18.

Vae qui opulenti estis in Sion, et confiditis in monte Samariæ: optimates capita populorum, ingredientes pompatice domum Israel. *Ibid.* 6. 1.

Vae qui cogitatis inutile, et operamini malum in cubilibus vestris: in luce matutina faciunt illud, quoniam contra Deum est manus eorum. *Mich.* 2. 1. *Vide c.* 7. 1.

Vae, civitas sanguinum, universa mendacii dilaceratione plena: non recedet a te rapina. *Nahum* 3. 1.

Vae ei, qui multiplicat non sua; usquequo et aggravat contra se densum lutum? Numquid non repente consurgent qui mordeant te: et suscitabuntur lacerantes te, et eris in rapinam eis? *Habac.* 2. 6. 7. Væ qui congregat avaritiam malam domui suae, ut sit in excelso nidus ejus, et liberari se putat de manu mali *v.* 9. Væ qui ædificat civitatem in sanguinibus, et praeparat urbem in iniquitate, etc. *v.* 12. *Vide v.* 15. *et* 19.

Vae qui habitatis funiculum maris, gens perditorum: verbum Domini super vos, Chanaan terra Philisthinorum, et disperdam te, etc. *Soph.* 2. 5.

Vae provocatrix, te redempta civitas, columba. Non audivit vocem, et non suscepit disciplinam: in Domino non est confisa, ad Deum suum non appropinquavit. *Ibid.* 3. 1. 2. *Vide* 1. *Mach.* 2. 7.

Vae tibi, Corozain, vae tibi, Bethsaida: quia, si in Tyro, et Sidone factae essent virtutes, quae factae sunt in vobis, olim in cilicio, et cinere poenitentiam egissent. *Matth.* 11. 21. *Idem verbatim habetur. Luc.* 10. 13.

Vae mundo a scandalis. Necesse est enim ut veniant scandala: verumtamen vae homini

illi, per quem scandalum venit. *Ibid.* 18. 7. *Vide c.* 26. 27. *Item Marcum* 14. 21. *Luc.* 22. 22.

Multiplex vae *Scribis et Pharisaeis super cathedram Moysi sedentibus ob hypocrisim, et reliquas suas iniquitates Christus interminatur. Ibid.* 23. 13. *et seq. per tot. caput. Vide c.* 24. 19. *Item Marc.* 13. 17. *Luc.* 21. 23.

Verumtamen væ vobis divitibus, qui habetis consolationem vestram. Væ vobis, qui saturati estis: quià esurictis. Væ vobis, qui ridetis nunc: qnia lugebitis, et flebitis. Vae cum benedixerint vobis homines. *Luc.* 6.24. *et seq.*

Vae vobis Pharisaeis, quia decimatis mentbam et rutam, et omne olus, et praeteritis judicium, et caritatem Dei: haec enim oportuit facere, et illa non omittere, etc. *Ibid.* 11. 42. *Vide v.*43. 44. 46. 47. *et* 52.

Impossibile est, ut non veniant scandala: væ autem illi, per quem veniunt. *Ibid.* 17. 1.

Væ enim mihi est, si non evangelizavero. 1. *Cor.* 9. 16.

Væ illis, quia in via Cain abierunt, et errore Balaam mercede effusi sunt, et in contradictione Core perierunt. *Judae v.* 11.

Væ terræ, et mari, quia descendit diabolus ad vos, habens iram magnam, sciens qnod modicum tempus habet. *Apoc.* 12. 12. *Vide c.* 8. 13. *c.* 9. 12. *c.* 11. 14.

Væ, væ, civitas illa magna Babylon, civitas illa fortis: quoniam nna hora venit judicium tuum. *Ibid.* 18. 10. Vae, vae civitas illa magna, quae amicta erat bysso, et purpura, et coco, et deaurata erat auro, et lapide pretioso, et margaritis, etc. *v.* 16.

VALEDICTIO.

Valedictionis ritus.

Parentes et fratres Rebeccae abeunti omnia bona adprecantur. Gen. 24. 60.

Isaac Jacob profecturo in Mesopotamiam benedicit. Ibidem 28. 1.

Et dicit (*Laban*) ad Jacob: Quare ita egisti, ut clam me abigeres filias meas quasi captivas gladio? cur ignorante me fugere voluisti, nec indicare mihi, ut prosequerer te cum gaudio, etc. Non es passus, ut oscularer filios meos et filias. — Esto, ad tuos ire cupiebas, etc. *Ibid.* 31. 26. *et seq.* Laban vero de nocte consurgens, osculatus est filios et filias suas (*proficiscentes*), et benedixit illis: reversusque est in locum suum. *v.* 25.

Jacob filiis suis abeuntibus in Ægyptum bona precatur et optat. Ibid. 43. 14.

Vide pulcherrimum exemplum in hac materia hinc inde a se discedentium feminarum,

quomodo invicem valedicant, et bene precentur sibi, flentes, etc. Ruth c. 1. *per totum.*

Dixit Tobias filio suo, et comiti ejus: Bene ambuletis, et sit Dens in itinere vestro, et Angelus ejus comitetnr vobiscum. Tunc paratis omnibns, qnæ erant in via portanda, fecit Tobias vale patri sno, et matri suae; et ambulavernnt ambo simul *flente matre*, etc. *Tob.* 5. 21. 22.

Parentes Sarae cum filiam et sponsum ejus Tobiam juniorem non diutius secum habere possent, illis abeuntibus bene precantur, dicentes: Angelus Domini sanctus sit in itinere vestro, perducatqne vos incolumes, etc. *Ibid.* 10. 11. Et apprehendentes parentes filiam suam, osculati sunt eam, et dimisernnt ire, etc. *v.* 12.

Ephesi magno fletu osculantur Paulum, jamjam ab ipsis discessurum, procumbentes super collum *ejus*, *et* dolentes maxime in verbo, quod dixerat, quoniam amplius faciem ejus non essent visnri: et deducebant eum ad navem. *Actor.* 20. 37. 38.

Vendere. Vide *Emere.*

Vendere non licet dona Dei. Vide *Simonia.*

VENTER.

Venter pro Deo eligitur.

Hujuscemodi enim (*qui dissensiones et offendicula faciunt*) Christo Domino nostro non servinnt, sed suo ventri: et per dulces sermones et benedictiones, seducunt corda innocentinm. *Rom.* 16. 18. *Vide* 1. *Cor.* 6. 13.

Multi enim ambulant, quos saepe dicebam vobis (nnnc autem et flens dico) inimicos crucis Christi: quornm finis interitns: quornm Dens venter est: et gloria in confnsione ipsorum qui terrena sapinnt. *Philipp.* 3. 18. 19.

VENTUS.

Venti in manu Dei sunt.

Recordatns autem Deus Noe, cunctorumqne animantium, et omninm jumentorum, quae erant cnm eo in arca, adduxit spiritum super terram, et imminutae sunt aquae. *Gen.* 8. 1.

Et extendit Moyses virgam super terram Ægypti, et Dominns induxit ventum urentem tota die illa et nocte: et mane facto, ventus nrens levavit locustas. *Exod.* 10. 13. *Vide v.* 19.

Cumqne extendisset Moyses manum snper mare, abstnlit illud Dominns, flante vento vehementi, et urente tota nocte: et vertit in siccum, divisaque est aqna. *Ibid.* 14. 21. *Vide c.* 13. 10.

Ventus autem ingrediens a Domino, arreptans trans mare coturnices detulit, et demisit

in castra, itinere quantum uno die confici potest, ex omni parte castrorum per circuitum, volebantque in ære duobus cubitis altitudine super terram. *Num.* 11. 31.

Deus transtulit Austrum de coelo: et induxit in virtute sua Africum. *Psal.* 77. 26.

Tu Deus extendens coelum sicut pellem: qui tegis aquis superiora ejus. Qui ponis nubem ascensum tuum: qui ambulas super pennas ventorum. *Psal.* 103. 1. 3. *Vide Psal.*17. 11. 43. *Item* 2. *Reg.* 22. 11.

Omnia quaecumque voluit, Dominus fecit in coelo, in terra, in mari, et in omnibus abyssis. Educens nubes ab extremo terræ: fulgura in pluviam fecit. Qui producit ventos de thesauris suis. 134. 6. 7. *Vide eadem verba Jerem.* 10. 13. *et c.* 51. 16.

Quia ecce (*Deus*) formans montes, et creans ventum, — faciens matutinam nebulam, etc. *Amos* 4. 13. *Vide v.* 19. *Item Aggaei* 2. 18.

Dominus autem misit ventum magnum in mare: et facta est tempestas magna in mari, et navis periclitabatur conteri. *Jonae* 1. 4.

Et cum ortus fuisset sol, praecepit Dominus vento calido, et urenti: et percussit sol super caput Jonae, et aestuabat. *Ibid.* 4. 8.

Tunc surgens (*Christus*) imperavit ventis, et mari, et facta est tranquillitas magna. *Matth.* 8. 26. *Vide v.* 27. *Item Marc.* 4. 39. 40. *Item Luc.* 8. 23. 24. 25.

VERBUM.

Verbum Dei semper ob oculos ponendum.

Recordentur (*filii Israel*) omnium mandatorum Domini: nec sequantur cogitationes suas — sed magis memores praeceptorum Domini, faciant ea, sintque sancti Deo suo. *Num.* 15. 39. 40.

Et nunc, Israel, audi præcepta, et judicia, quae ego doceo te: ut faciens ea, vivas, et ingrediens possideas terram, quam Dominus Deus patrum vestrorum daturus est vobis. *Deut.* 4. 1. *Vide v.* 2. 9. *et* 40.

Eruntque verba haec, quæ ego praecipio tibi hodie, in corde tuo, etc. *Ibid.* 6. 6. Custodi praecepta Domini Dei tui, ac testimonia, et caeremonias, quas praecepit tibi. *v.* 17. *Vide c.* 7. 11.

Ponite haec verba mea in cordibus et in animis vestris, et suspendite ea pro signo in manibus, et inter oculos vestros collocate, etc. *Ibid.* 11. 18.

Non recedat volumen legis hujus ab ore tuo; sed meditaberis in eo diebus ac noctibus, etc. *Josue* 1. 8.

Sed in lege Domini voluntas ejus: et in lege ejus meditabitur die ac nocte. *Psal.* 1. 2.

Fili mi, ne obliviscaris legis meae, et praecepta mea cor tuum custodiat. *Prov.* 3. 1.

Audite, filii, disciplinam patris, et attendite ut sciatis prudentiam. *Ibid.* 4. 1. Fili mi, ausculta sermones meos, et ad eloquia mea inclina aurem tuam, etc. *v.* 20. *Vide v.* 10.

Conserva, fili mi, praecepta patris tui, et ne dimittas legem matris tuae, etc. *Ibid.* 6. 20.

Fili mi, custodi sermones meos, et praecepta mea reconde tibi. Fili, serva mandata mea, et vives, etc. *Ibid.* 7. 1. 2.

A verbo Dei non recedendum.

Non addetis ad verbum, quod vobis loquor, nec auferetis ex eo: custodite mandata Domini Dei vestri, quae ego praecipio vobis. *Deut.* 4. 2.

Custodite igitur, et facite quae praecepit Dominus Deus vobis: non declinabitis neque ad dexteram, neque ad sinistram: sed per viam, quam praecepit Dominus Deus vester, ambulabitis, ut vivatis, et bene sit vobis, etc. *Ibid.* 5. 32. 33.

Deus benefaciet tibi: si tamen audieris mandata *ejus*— et feceris, ac non declinaveris ab eis, nec ad dexteram, nec ad sinistram, etc. *Deut.* 28. 13. 14. *Vide v.* 15. *et seq.*

Confortare igitur (*Josue*), et esto robustus valde: ut custodias, et facias omnem legem, quam praecepit tibi Moyses servus meus: ne declines ab ea ad dexteram, vel ad sinistram, ut intelligas cuncta quae agis. *Josue* 1. 7. *Vide c.* 23. 6.

Ne declines ad dexteram, neque ad sinistram; averte pedem tuum a malo; vias enim, quae a dextris sunt, novit Dominus; perversae vero sunt: quae a sinistris sunt. *Prov.* 4. 27.

Et aures tuæ audient verbum post tergum monentis: hæc est via, ambulate in ea: et non declinetis neque ad dexteram, neque ad sinistram. *Isa.* 30. 21.

Verbum Dei universum non est scriptis traditum.

Paracletus autem Spiritus Sanctus, quem mittet Pater in nomine meo, ille vos docebit omnia, et suggeret vobis omnia, quæcumque dixero vobis. *Joan.* 14. 26.

Sunt autem et alia multa, quæ fecit Jesus: quæ si scribantur per singula, nec ipsum arbitror mundum capere posse eos, qui scribendi sunt, libros. *Ibid.* 21. 25. *Vide c.* 20. 30.

Si quis esurit, domi manducet: ut non in judicium conveniatis. Cætera autem, cum venero, disponam. 1. *Cor.* 11. 34.

Itaque, fratres, state, et tenete traditiones quas didicistis, sive per sermonem, sive per epistolam nostram. 2. *Thess.* 2. 14.

Plura habens vobis scribere,

nolui per chartam et atramentum : spero enim me futurum apud vos, et os ad os loqui : ut gaudium vestrum plenum sit. 2. *Joan. v.* 12.

Multa habui tibi scribere : sed nolui per atramentum et calamum scribere tibi. Spero autem protinus te videre, et os ad os loquemur. 3. *Joan. v.* 13. 14.

Verbum Dei non audiendum solum et loquendum, sed et corde credendum, et factis praestandum.

Cain admonitus exteriore voce Dei, ab incepta iniquitate non destitit : hinc patet, quod exterior exhortatio sine interiore parum est efficax. Gen. 4. 6.

Locutusque est Aaron omnia verba, quae dixerat Dominus ad Moysen,—et creditit populus. Audieruntque, quod visitasset Dominus filios Israel,—et proni adoraverunt. *Exod.* 4. 30. 31.

Responditque omnis populus (*Moysi*) una voce : Omnia verba Domini quae locutus est, faciemus. *Ibid.* 24. 3. Assumensque (*Moyses*) volumen fœderis, legit audiente populo : qui dixerunt : Omnia, quæ locutus est Dominus, faciemus, et erimus obedientes. *v.* 7.

Vocavitque Moyses omnem Israelem, et dixit ad eum : Audi, Israel, ceremonias atque judicia, quæ ego loquor in auribus vestris hodie : discite ea, et opere complete. *Deut.* 5. 1. Tu magis accede (*dixit populus Moysi*) : et audi cuncta, quæ dixerit Dominus Deus noster tibi : loquerisque ad nos, et nos audientes faciemus ea. *v.* 27.

Hæc sunt præcepta et ceremoniæ atque judicia (*ait Moyses filiis Israel*), quae mandavit Dominus Deus vester, ut docerem vos, et faciatis ea in terra, ad quam transgredimini possidendam, etc. *Ibid.* 6. 1. *Vide v.* 3. *et c.* 8. 1.

Dixit Moyses Josue : Convenientibus cunctis ex Israel, ut appareant in conspectu Domini Dei tui, in loco quem elegerit Dominus, leges verba legis hujus coram omni populo Israel audientibus eis, et in unum omni populo congregato, tam viris quam mulieribus, parvulis, et advenis, qui sunt intra portas tuas : ut audientes discant et timeat Dominum Deum vestrum, et custodiant, impleantque omnes sermones legis hujus, etc. *Ibid.* 31. 11. 12. 13.

Non recedat volumen legis hujus ab ore tuo (*ait Dominus Josue*) : sed meditaberis in eo diebus ac noctibus, ut custodias, et facias omnia quae scripta sunt in eo : tunc diriges viam tuam, et intelliges eam. *Josue* 1. 8.

Eglon, rex Moab, sedebat in æstivo cœnaculo solus, dixit-

que *ad eum Aod* : Verbum Dei habeo ad te. Qui statim surrexit de trono, *quasi reverentiam exhibens verbo Dei. Judic.* 3. 20.

Bene docuit Samuelem Heli, *ut diceret Domino loquenti sibi* : Loquere, Domine, quia audit servus tuus. 1.*Reg*. 3. 9. *Vide v*. 10.

Esdras attulit librum legis, et legit in eo aperte,—de mane usque ad mediam diem, — et aures omnis populi erant erectæ ad librum. 2. *Esdr*. 8. 3. Flebat enim omnis populus, cum audiret verba legis. *v*. 9. *Vide totum caput.*

Respondens Job, *dixit Domino* : Auditu auris audivi te, etc. *Job*. 42. 5.

Et dixit Dominus : eo quod appropinquat populus iste ore suo, et labiis sui glorificat me, cor autem ejus est longe a me, et timuerunt me mandato hominum et doctrinis : ideo ecce ego addam, etc. *Isa*. 29. 13. 14.

Factum est verbum ad Jeremiam dicens : Noli subtrahere verbum (*Dei*), si forte audiant (*filii Israel*), et convertantur unusquisque a via sua mala: et pœniteat me mali, quod cogito facere eis propter malitiam studiorum eorum. *Jerem*. 26. 2. *Vide v*. 13.

Et veniunt ad te (*ait Dominus Ezechieli*), quasi si ingrediatur populus, et sedent coram te populus meus, et audiunt sermones tuos, et non faciunt eos : quia in canticum oris sui vertunt illos, et avaritiam suam sequitur cor eorum. Et es eis quasi carmen musicum, quod suavi dulcique sono canitur : et audiunt verba tua, et non faciunt ea. *Ezech*. 33. 31. 32.

Et pervenit verbum (*Jonae*) ad regem Ninive : et surrexit de solio suo, et abjecit vestimentum suum a se, et indutus est sacco, et sedit in cinere : *sic et populus fecit Jonae*. 3. 6. *Vide v*. 3. *imo tot. caput.*

Audistis, quia dictum est antiquis: Non occides; qui autem occiderit, reus erit judicio, etc. *Matth*. 5. 21. *Vide reliquum capitis.*

Omnis ergo qui audit verba mea haec, et facit ea, assimilabitur viro sapienti, qui ædificavit domum suam supra petram, etc. *Ibid*. 7. 24. *Vide v*. 21. *et* 26.

Populus hic labiis me honorat : cor autem eorum longe est a me. *Ibid*. 15. 8. *Vide Marc*. 7. 6.

Euntes ergo docete omnes gentes,—docentes eos servare omnia, quaecumque mandavi vobis. Et ecce ego vobiscum sum omnibus diebus, usque ad consummationem saeculi. *Ibid*. 28. 19. 20. *Item Marc*. 16. 15.

Cum turbae irruerent in Dominum Jesum, *ut audirent verbum Dei*, sedens, docebat

de navicula turbas. *Luc.* 5.3. *Petrus autem cum sociis*, subductis ad terram navibus, relictis omnibus, secuti sunt *Dominum. v.* 11.

Omnis, qui venit ad me, et audit sermones meos, et facit eos: ostendam vobis cui similis sit, etc. *Ib.* 6.47. *Vide* 46.48.49.

Maria soror Marthae, sedens secus pedes Domini, audiebat verbum illius. *Ibid.* 10. 39. *Et audivit tandem Dominum dicentem* : Maria optimam partem elegit, quae non auferetur ab ea. *v.* 42.

At ille dixit (*Jesus cuidam mulieri*) *:* Quinimo beati, qui audiunt verbum Dei, et custodiunt illud. *Ibid.* 11. 28. *Vide c.* 12. 47.

Et erat (*Jesus*) docens quotidie in templo. *Ibid.* 19. 47. Omnis enim populo suspensus erat, audiens illum. *v.* 48. *Vide c.* 21. 37. 38.

Si haec scitis, beati eritis si feceritis ea. *Joan.* 13. 17.

Facto sermone a Petro ad plebem in die Pentecostes post adventum Spiritus Sancti, dicitur : His autem audisti, compuncti sunt corde, et dixerunt ad Petrum, et ad reliquos Apostolos: Quid faciemus, viri fratres? *Et baptizati sunt tria millia hominum. Act.* 2. 37. 41.

Post sanationem Claudi et sermonem Petri, sequitur: Multi autem eorum, qui audierant verbum, crediderunt, et factus est numerus virorum quinque millia. *Ibidem* 4. 4.

Convocantes autem duodecim (*Apostoli*) multitudinem discipulorum dixerunt: Non est aequum nos derelinquere verbum Dei, et ministrare mensis. *Nota tamen, quod illae mensae erant pauperum viduarum; per quod datur intelligi, quod opus praedicationis verbi Dei proefertur operi misericordiae corporalis. Ibid.* 6. 2.

Et non poterant resistere (*Judaei*) sapientiae et spiritui, qui (*per beatum Stephanum*) loquebatur. *Ibid. v.* 10.

Philippus autem descendens in civitatem Samariae, praedicabat illis Christum. Intendebant autem turbae his, quæ a Philippo dicebantur, unanimiter audientes, etc. *Ibid.* 8. 5. 6.

Aperiens autem Philippus os suum, — evangelizavit illi (*Eunucho*) Jesum, *et venientes ad quamdam aquam, confessus est Eunuchus se credere, et Philippus baptizavit eum. Ibid. v.* 35. *et seq.*

Noluit Dominus instruere Cornelium per Angelum, sed mandavit ei, ut accerseret Simonem Petrum, et hic doceret eum, et diceret, quid eum facere oporteret. Ibid. 10. 5. 6.

Adhuc loquente Petro verba haec, cecidit Spiritus Sanctus super omnes qui audiebant verbum *illius. Ibid. v.* 44.

Audiebant gentes, quod Judaei repellebant verbum Dei,

et quod Paulus et Barnabas volebant praedicare eis ; *et* gavisae sunt : et glorificabant verbum Domini , et crediderunt , quotquot erant praeordinati ad vitam aeternam. Disseminabatur autem verbum Domini per universam regionem. *Ibid.* 13. 48. 49.

Factum est autem Iconii , ut simul (*Paulus et Barnabas*) introirent in Synagogam Judaeorum , et loquerentur , ita ut crederet Judaeorum et Graecorum copiosa multitudo. *Ibid.* 14. 1.

Et quaedam mulier , nomine Lydia , purpuraria civitatis Thyatirenorum , (*audivit Paulum loquentem* , *cui Dominus aperuit cor*, *et baptizata est cum domo sua*). *Ibid.* 16. 14. 15.

Venientes Paulus et Silas Beraeam , *introierunt* , *in Synagogam Judaeorum* , *et multi* susceperunt verbum cum omni aviditate , quotidie scrutantes Scripturas, si haec ita se haberent. Et multi quidem crediderunt ex eis, etc. *Ibid.* 17. 11. 12.

Cum audissent autem (*Athenienses Paulum praedicantem*) resurrectionem mortuorum , quidam quidem irridebant ; quidam vero dixerunt : Audiemus te de hoc iterum. Sic Paulus exivit de medio eorum. Quidam vero viri adhaerentes ei , crediderunt : in quibus et Dionysius Areopagita , et mulier nomine Damaris , et alii cum eis. *Ibid. v.* 32. *et seq.*

Mansit Paulus Ephesi per biennium , quotidie disputans in Schola tyranni cujusdam — ita ut , omnes , qui habitabant in Asia , audirent verbum Domini , Judaei , atque Gentiles. *Ibid.* 19. 9. 10.

Postquam rex Agrippa audierat Paulum , *dixit ei* : In modico suades me Christianum fieri. *Ibid.* 26. 28.

Non enim auditores legis justi sunt apud Deum , sed factores legis justificabuntur. *Rom.* 2. 13.

Estote autem factores verbi, et non auditores tantum , fallentes vosmetipsos. *Jacob* 1. 22.

Verbi Dei contemptus , *et punitio ejus.*

Justus Lot pie admonebat Sodomitas , *dicens* : Nolite , quaeso , fratres mei nolite malum hoc facere : *cumque illi contumaciter responderent* : Recede illuc , *hinc patet* , *quod perversi difficile corriguntur. Gen.* 19. 7.

Cumque audisset rex (*Jeroboam*) sermonem hominis Dei, quem inclamaverat contra altare in Bethel , extendit manum suam de altare , dicens : Apprehendite eum : (*scilicet prophetam de Juda missum ad illum*) et exaruit manus ejus , quem extenderat contra eum: nec valuit retrahere eam ad se. 3. *Reg.* 13. 4. *Vide* 4. *Reg.* 17. 14. 19. *Item* 2. *Paral.* 36. 15.

Achab rex nolebat audire

Michaeam Prophetam Domini, *quia non prophetabat ei bonum*, *sed malum. Ibid.* 22. 8. *Vide totum contextum. Item* 2. *Paral.* 18. 7.

Quia vocavi, et rennistis: extendi manum meam, et non fuit qui aspiceret. *Prov.* 1. 24. Tunc invocabunt me, et non exaudiam: mane consurgent, et non invenient me: eo quod exosam habuerint disciplinam, et timorem Domini non susceperint, etc. *v.* 28. 29.

Qui declinat aures suas ne audiat legem, oratio ejus erit execrabilis. *Ibid.* 28. 9. *Vide Isa.* 28. 14. *et c.* 29. 13.

Populus enim ad iracundiam provocans est, et filii mendaces, filii nolentes audire legem Dei. *Isa.* 30. 9. *Vide v.* 12.

Et vos, qui dereliquistis Dominum, qui obliti estis montem sanctum meum, qui ponitis Fortunae mensam, et libatis super eam. Numerabo vos in gladio, et omnes in caede corruetis: pro eo quod vocavi, et non respondistis: locutus sum, et non audistis: et faciebatis malum in oculis meis, et quae nolui, elegistis. *Ibid.* 65. 11. 12. *Item c.* 66. 4. *Vide Jerem.* 2. 5.

Negaverunt Dominum, et dixerunt: Non est ipse: neque veniet super nos malum: et gladium et famem non videbimus, etc. *Jerem.* 5. 12. Annuntiate hoc domui Jacob, et auditum facite in Juda, dicentes: Audi, popule stulte, qui non habes cor: qui habentes oculos, non videtis, et aures, et non audistis. *v.* 20. 21. *Vide c.* 7. 13.

Quia haec dicit Dominus exercituum, Deus Israel: Ecce ego auferam de loco isto in oculis vestris, et in diebus vestris, vocem gaudii, et vocem lætitiæ: vocem sponsi, et vocem sponsae. *Ibid.* 16. 9.

Jeremias per lagunculam terream quam fregit, ostendit populum Israeliticum perdendum gladio, et fame, et obsidione, in qua patres filios comedant, propter multiplicem ipsorum idololatriam, et contemptum verbi Dei. Jerem. c. 19. *per totum.*

Et misit Dominus ad vos omnes servos suos prophetas, consurgens diluculo, mittensque, et non audistis, neque inclinastis aures vestras, ut audiretis, etc. *Ibid.* 25. 4. *Vide v.* 7. *Item c.* 35. 15.

Dixit Dominus Ezechieli: Fili hominis, vade ad domum Israel, et loqueris verba mea ad eos. *Ezech.* 3. 4. Domus autem Israel nolunt audire te: quia nolunt audire me, etc. *v.* 7.

Et quicumque non receperit vos, neque audierit sermones vestros: exeuntes foras de domo, vel civitate, excutite pulverem de pedibus vestris. *Matt.* 10. 14. *Item Luc.* 10. 10. 11.

Tunc coepit (*Jesus*) exprobrare civitatibus, in quibus

factae sunt plurimae virtutes ejus, quia non egissent poenitentiam. *Ibid* 11. 20.

Videntes autem turbas Judaei, repleti sunt zelo, et contradicebant his, quae a Paulo dicebantur, blasphemantes. *Actor*. 13. 45.

Contradicentibus autem eis (*Judæis*), et blasphemantibus, excutiens vestimenta sua (*Paulus*), dixit ad eos: Sanguis vester super caput vestrum: mundus ego: ex hoc ad Gentes vadam. *Ibid*. 18. 6.

Quia cum cognovissent Deum, non sicut Deum glorificaverunt, aut gratias egerunt: sed evanuerunt in cogitationibus suis, et obscuratum est insipiens cor eorum. *Rom*. 1.21.

Verbum Dei manet in aeternum.

Non est Deus quasi homo, ut mentiatur: nec ut filius hominis, ut mutetur. Dixit ergo, et non faciet? locutus est, et non implebit? *Num*. *c*. 23. *v*. 19.

Prope erit interitus Ninive; non enim excidit verbum Domini: et fratres nostri, qui dispersi sunt a terra Israel, revertentur ad eam. *Tob*. 14. 6.

Consilium autem Domini in aeternum manent: cogitationes cordis ejus in generatione, et generationem. *Psal*. 32. 11.

Quoniam confirmata est super nos misericordia ejus, et veritas Domini manet in aeternum. *Psal*. 116. 2.

In aeternum, Domine, verbum tuum permanet in coelo. *Psal*. 118. 89.

Vere foenum est populus: exsiccatum est fœnum, et cecidit flos: Verbum autem Domini nostri manet in æternum. *Isa*. 40. 7. 8.

Levate in cœlum oculos vestros, et videte sub terra deorsum: quia coeli sicut fumus liquescent, et terra sicut vestimentum atteretur, et habitatores ejus sicut hæc interibunt: salus autem mea in sempiternum erit, et justitia mea non deficiet. *Ibid*. 51. 6.

Montes enim commovebuntur, et colles contremiscent: misericordia autem mea non recedet a te, et foedus pacis meæ non movebitur: dixit miserator tuus Dominus. *Ib*.54.10.

Nolite putare, quoniam veni solvere, legem, aut prophetas: non veni solvere, sed adimplere, etc. *Matth*. 5.17. *Vide v*.18.

Cœlum et terra transibunt, verba autem mea non præteribunt. *Ibid*. 24. 35. *Idem verbatim habetur Marc*. 13. 31. *et Luc*. 21. 33.

Facilius est autem cœlum et terram praeterire, quam de lege unum apicem cadere. *Luc*. 16. 17.

Verbum autem Domini manet in aeternum: hoc est autem verbum, quod evangelizatum est in vos. 1. *Petr*.1.25.

Verbum Dei quantae sit virtutis efficaciae.

Dixitque Deus: Fiat lux. Et facta est lux, etc. *Gen.* 1. 3. Dixit quoque Deus: Fiat firmamentum in medio aquarum: et dividat aquas ab aquis, etc. *v.* 6. *Vide totum caput.*

Et dixi: Usque huc venies (*mare*), et non procedes amplius, et hic confringes tumentes fluctus tuos. *Job.* 38. 11.

Quoniam ipse (*Deus*) dixit, et facta sunt: ipse mandavit, et creata sunt. *Psal.* 32. 9. *Item Psal.* 148. 5. *Vide Judith* 16. 17.

Annuntians ab exordio novissimum, et ab initio quae necdum facta sunt, dicens: Consilium meum stabit, et omnis voluntas mea fiet. *Isa.* 46. 10.

Sic erit verbum meum, quod egredietur de ore meo: non revertetur ad me vacuum, sed faciet quæcumque volui, et prosperabitur in his, ad quae misi illud. *Ibid.* 55. 11.

Et dixit Jesus Centurioni: Vade, et sicut credidisti, fiat tibi. Et sanatus est puer in illa hora. *Matth.* 8. 13. *Vide v.* 26.

Et mirati sunt omnes, ita ut conquirerent inter se, dicentes: Quidnam est hoc? quænam doctrina haec nova? quia in potestate etiam spiritibus immundis imperat, et obediunt ei. *Marc.* 1. 27.

Et extendens (*Jesus*) manum tetigit eum (*leprosum*), dicens: Volo: Mundare. Et confestim lepra dicessit ab illo. *Luc.* 5. 13. Ut autem sciatis, quia Filius hominis habet potestatem in terra dimittendi peccata, (ait paralytico): Tibi dico, surge, tolle lectum tuum, et vade in domum tuam. *v.* 24. *Vide Matth.* 8. 3. *et c.* 9. 6. *Item. Marc.* 1. 41. *et c.* 2. 11.

Accedentes autem (*discipuli*) suscitaverunt eum (*Jesum*) dicentes: Præceptor, perimus. At ille surgens, increpavit ventum, et tempestatem aquae, et cessavit, et facta est tranquillitas. *Ibid.* 8. 24. *Vide Matth.* 8. 26. *Marc.* 4. 39. *Vide quoque Marc.* 5. 41. *Luc.* 7. 14. *et c.* 8. 54. *Item Joan.* 11. 45.

Verbum Dei est cibus animae.

Afflixit te (*Israel*) penuria, et dedit tibi (*Deus*) cibum manna, quod ignorabas tu, et patres tui: ut ostenderet tibi, quod non in solo pane vivat homo, sed in omni verbo, quod egreditur de ore Dei. *Deut.* 8. 3. *Item Matth.* 4. 4. *et Luc.* 4. 4.

Ut scirent filii tui, quos dilexisti, Domine, quoniam non nativitatis fructus pascunt homines, sed sermo tuus hos, qui in te crediderint, conservat. *Sap.* 16. 26. *Vide v.* 12.

Inventi sunt sermones tui, et comedi eos, et factum est mihi verbum tuum in gaudium, et

in laetitiam cordis mei : quoniam invocatum est nomen tuum super me, Domine Deus exercituum. *Jerem.* 15. 16.

Fili hominis, venter tuus comedet, et viscera tua complebuntur volumine isto, quod ego do tibi, etc. *Ezech.* 3. 3. *Vide Apoc.* 10. 9. 10.

Verba sunt ponderanda, et non leviter effutienda.

Jucundus homo qui miseretur et commodat: disponet sermones suos in judicio, quia in aeternum non commovebitur. *Psal.* 111. 5. 6.

Qui custodit os suum: custodit animam suam: qui autem inconsideratus est ad loquendum, sentiet mala. *Prov.* 13. 3.

Lingua sapientium ornat scientiam: os fatuorum ebullit stultitiam. *Ibid.* 15. 1. Laetatur homo in sententia oris sui: et sermo opportunus est optimus. *v.* 23.

Qui moderatur sermones suos, doctus et prudens est; et pretiosi spiritus vir eruditus. *Ibid.* 17. 27.

Vas pretiosum labia scientiæ. *Ibid.* 20. 15.

Qui custodit os suum et linguam suam, custodit ab angustiis animam suam. *Ibid.* 21. 23. *Vide c.* 25. 11.

Multas curas sequuntur somnia, et in multis sermonibus invenietur stultitia. *Eccles.* 5. 2. *Vide c.* 12. 10.

Homo sapiens tacebit usque ad tempus: lascivus autem et imprudens non servabunt tempus. *Eccli.* 20. 7. *Vide v.* 6. 13. *et* 29.

Doctrinam oris audite, filii: et qui custodierit illam, non peribit labiis, nec scandalizabitur in operibus nequissimis. *Ibid.* 23. 7.

Aurum tuum et argentum tuum confla, et verbis tuis facito stateram, et frenos ori tuo rectos: et attende ne forte labaris in lingua, et cadas in conspectu inimicorum insidiantium tibi, et sit casus tuus insanabilis in mortem. *Ibid.* 28. 29. 30. *Vide c.* 32. 18.

Dico autem vobis, quoniam omne verbum otium, quod locuti fuerint homines, reddent rationem de eo in die judicii, etc. *Matth.* 12. 36.

Sermo vester semper in gratia sale sit conditus, ut sciatis quomodo oporteat vos unicuique respondere. *Coloss.* 4. 6.

Sit autem omnis homo velox ad audiendum: tardus autem ad loquendum, et tardus ad iram. *Jacob* 1. 19.

VERITAS.

Veritatis vis quanta.

Qui corripit hominem, gratiam postea inveniet apud eum, magis quam ille, qui per linguae blandimenta decipit. *Prov.* 28. 23.

Ego enim dabo vobis os, et sapientiam, cui non poterunt

resistere et contradicere omnes adversarii vestri. *Luc.* 21. 15.

State ergo succincti lumbos vestros in veritate. *Ephes.* 6. 14.

Veritas odium parit.

Videntes autem fratres ejus (*Joseph*), quod a patre plus cunctis filiis amaretur, oderant eum, nec poterant ei quidquam pacifice loqui. *Gen.* 37. 4.

Balac rex Moab multum dolebat, quando Balaam bona dicebat de filiis Israel, licet essent vera; nec eum honoravit, sicut honorasset, si ei placentia verba dixisset: Decreveram quidem magnifice honorare te, etc. *Num.* 24. 10. 11.

Joatham filius Gedeonis fugit a facie Abimelech, cum dixisset verum de eo, et de illis qui male illum elegerant. Judic. 9. 21.

Iratus est Saul contra Jonathan, filium suum, quia hic excusabat David, qui vere innocens erat erga ipsum Saul. Reg. 20. 33.

Baasa rex Israel occidit Jehu Prohetam, quia prophetavit mala ipsi et domui ejus, propter mala, quae fecerant contra Dominum. 3. *Reg.* 16. 7.

Similiter Achab oderat Michaeam Prophetam, quia illi dicebat veritatem. Ibid. 22. 27. Sed ego odi eum, *inquit*, quia non prophetat mihi bonum, sed malum. v. 8. *Vide* 2 *Paral.* 18. 1.

Cum increpasset Hanani Propheta Asa regem Juda, quia confisus est in Benadad rege Syriae, iratus est Asa, misitque Prophetam in carcerem. 2. *Paral.* 16. 10.

Ad imperium regis Joas lapidatus est Zacharias sacerdos, quia regem et principes arguebat, eo quod Dominum dereliquissent. Ibid. 24. 21.

Oziae regi Azarias sacerdos et reliqui sacerdotes Dei restiterunt ne adoleret incensum Domini; sed iratus rex minabatur sacerdotibus, tenens in manu thuribulum. Statimque orta est lepra in fronte ejus coram sacerdotibus, etc. *Ibid.* 26. 19.

Cum narrasset Achior magnalia, quae fecerat Deus filiis Israel, et magnam ejus potestatem exaltasset, irati sunt omnes magnates Holofernis, et cogitabant interficere eum. Indignatus *est quoque* Holofernes vehementer. *Judith* 5. 26. *et c.* 6. 1.

Sedecias rex Juda clausit prophetam Jeremium in atrio carceris, dicens: Quare vaticinaris, dicens: Haec dicit Dominus? etc. *Jerem.* 32. 3.

Cum legisset Baruch verba, quae scripserat ex ore Jeremiae coram Joakim rege Juda, fecit rex in ignem projici volumen; quia dicebatur ibi veritas de civitate Jerusalem capienda. Et praecepit rex, Baruch et Jeremiam comprehendi; sed Deo

permittente, tunc non fuerunt inventi. Ibid. 36. 32.

Postmodum vero, cum iterum prophetaret Jeremias captionem civitatis Jerusalem, missus est in lacum, in quo non erat aqua, sed lutum: descendit itaque Jeremias in cœnum. *Ibid.* 38. 6.

Pro eo quod probavit Daniel, Bel et Draconem non esse Deos, Babylonii congregati sunt adversum regem, qui necessitate compulsus tradidit eis Danielem: *ipsique* miserunt eum in lacum leonum. *Dan.*14.29.30.

Ex bonis et veris sermonibus Eleazari, hi qui eum trahebant ad supplicium, et paulo ante fuerant mitiores, in iram conversi sunt. 2. *Mach.* 6. 29.

Quia Joannes Baptista dicebat Herodi: Non licet tibi habere eam (*scil. uxorem fratris tui*), *posuit eum Herodes in carcerem, et postea decollavit. Matth.* 14. 4. *Vide Marc.* 6. 18. *Luc.* 3. 19.

Et cum audissent principes Sacerdotum, et Pharisæi parabolas ejus (*Christi*), cognoverunt quod de ipsis diceret. Et quærentes eum tenere, timuerunt turbas: quoniam sicut prophetam eum habebant. *Ibid.* 21. 45. 46. *Vide Marc.* 12. 12. *Luc.* 20. 19.

Cum Dominus increpasset hypocritas et Pharisaeos, coeperunt *illi* graviter insistere, et os ejus opprimere de multis, insidiantes ei, et quaerentes aliquid capere de ore ejus, ut accusarent eum. *Luc.* 11.53. 54. *Vide c.* 4. 28.

Non potest mundus odisse vos (*inquit Christus ad discipulos suos*): me autem odit, quia ego testimonium perhibeo de illo, quod opera ejus mala sunt. *Joan.* 7. 7. *Vide c.* 15. 18. *et seq. usq. ad fin. et c.* 17. 14.

Pharisaei caeco nato, a Domino illuminato, maledixerunt, et extra Synagogam ejecerunt, eo quod veritatem constantissime fatebatur. Ibid. 9. 34.

Principes Sacerdotum, audientes verba Apostolorum, dissecabantur, et cogitabant interficere illos. *Actor.* 5. 33. Et convocantes Apostolos, cæsis denuntiaverunt, ne omnino loquerentur in nomine Jesu, etc. *v.* 40.

Audientes autem haec (*Judaei beati Stephani verba*), dissecabantur cordibus suis, et stridebant dentibus in eum. *Ibid.* 7. 54. Et ejicientes eum extra civitatem, lapidabant. *v.* 57.

Multos et magnos habuit adversarios beatus Paulus, pro verbis veritatis et fidei, quibus confundebat Judæos, qui habitabant Damasci, etc., *quique propterea* consilium fecerunt in unum,—ut eum interficerent. *Ibid.* 9. 22. 23.

Ergo inimicus vobis factus

sum (*inquit Paulus*), verum dicens vobis? *Galat.* 4. 16.

Veritas commendatur.

Et facta est veritas in oblivionem: et qui recessit a malo, praedae patuit; et vidit Dominus et malum apparuit in oculis ejus, quia non est judicium. *Isa.* 59. 15.

Haec sunt ergo verba, quae facietis: Loquimini veritatem unusquisque cum proximo suo: veritatem, et judicium pacis judicate in portis vestris. *Zach.* 8. 16.

Haec dicit Dominus exercituum: jejunium quarti, et jejunium quinti, et jejunium septimi, et jejunium decimi erit domui Juda in gaudium, laetitiam, et in solemnitates praeclaras: veritatem tantum, et pacem diligite. *Zach.* 8. 19.

Sit autem sermo vester, est, est: non, non: quod autem his abundantius est, a malo est. *Matth.* 5. 37.

State ergo succincti lumbos vestros in veritate, et induti loricam justitiae. *Ephes.* 6. 14.

Ante omnia autem fratres mei nolite jurare, neque per coelum, neque per terram, neque aliud quodcumque juramentum. Sit autem sermo vester: est, est: non, non: ut non sub judicio decidatis. *Jacob.* 5. 12.

Propter quod deponentes mendacium, loquimini veritatem unusquisque cum proximo suo: quoniam sumus invicem membra. *Ephes.* 4. 25. *Vide* 1. *Petr.* 2. 1.

Firmiter conservanda.

Quoniam veritatem requiret Dominus. *Psal.* 30. 24.

Ecce enim veritatem dilexisti (*Deus*). *Psal.* 50. 8.

Et ne auferas de ore meo (*Domine*) verbum veritatis usquequaque. *Psal.* 118. 43.

Aperite portas, et ingrediatur gens justa, custodiens veritatem. *Isa.* 26. 2.

Robur autem datum est ei (*arieti*) contra juge sacrificium propter peccata; et prosternetur veritas in terra, etc. *Dan.* 8. 12.

Veritatem tantum, et pacem diligite. *Zach.* 8. 19.

Ille (*diabolus*) homicida erat ab initio, et in veritate non stetit: quia non est veritas in eo. *Joan.* 8. 44.

Veritatem autem facientes in caritate, crescamus in illo per omnia, qui est caput Christus. *Ephes.* 4. 15.

Fructus enim lucis est in omni bonitate, et justitia, et veritate. *Ibid.* 5. 9.

Qui veritate privati sunt, *existimant* quaestum esse pietatem. 1. *Tim.* 6. 5.

Reverenter honoranda.

Quare detraxistis sermonibus veritatis? *Job.* 6. 25.

Scuto circumdabit te veritas ejus (*Dei*). *Psal.* 90. 5. *Vide Psal.* 84. 11. 12.

Et veritas Domini manet in aeternum. *Psal.* 116. 2. *Vide Psal.* 14. 3.

Labium veritatis firmum erit in perpetuum. *Prov.* 12. 19.

Non contradicas verbo veritatis ullo modo, et de mendacio ineruditionis tuae confundere. *Eccli.* 4. 30.

Magister, scimus quia verax es, et viam Dei in veritate doces. *Matth.* 22. 16. *Vide Marc.* 12. 14. *Luc.* 20. 21.

Gratia et veritas per Jesum Christum facta est. *Joan:* 1. 17.

Veri adoratores adorabunt Patrem in spiritu et veritate. *Ibid.* 4. 23. *Vide v.* 24.

Si *vos* manseritis in sermone meo, vere discipuli mei eritis: et cognoscetis veritatem, et veritas liberabit vos. *Ibid.* 8. 31. 32. *Vide v.* 40. 44. 45. 46.

Ego sum via, et veritas, et vita. *Ibid.* 14. 6.

Pater sancte, sanctifica eos in veritate: sermo tuus veritas est. *Ibid.* 17. 17.

Ego in hoc natus sum (*ait Jesus*), et ad hoc veni in mundum, ut testimonium perhibeam veritati: omnis, qui est ex veritate, audit vocem meam. Dicit ei Pilatus: Quid est veritas? *Ibid.* 18. 37. 38.

Caritas non gaudet super iniquitate: congaudet autem veritati. 1. *Cor.* 13. 6.

Non enim possumus aliquid adversus veritatem, sed pro veritate. 2. *Cor.* 13. 8.

O insensati Galatæ, quis vos fascinavit non obedire veritati? *Galat.* 3. 1. *Vide* 1. *Joan.* 3. 18. 19.

VESTIS.

Vestis virilis mulieri illicita, et contra.

Non induetur mulier veste virili, nec vir utetur veste feminea: abominabilis enim apud Deum est qui facit haec. *Deut.* 22. 5.

Vestiendi sunt nudi, Vide et *Eleemósyna.*

Tobias esurientes alebat, nudisque vestimenta praebebat, etc. *Tob.* 1. 20. *Vide c.* 4. 17.

Frange esurienti panem tuum, et egenos vagosque induc in domum tuam: cum videris nudum, operi eum, ei carnem tuam ne despexeris. *Isa.* 58. 7.

Qui hominem non contristaverit: pignus debitori reddiderit: per vim nihil rapuerit: panem suum esurienti dederit, et nudum operuerit vestimento, etc. *Ezech.* 18. 7. *Item repetitur v.* 16.

Nudus (*fui*) et cooperuistis me: infirmus, et visitastis me: in carcere eram, et venistis ad me, etc. *Matth.* 25. 36. *Vide v.* 43.

Qui habet duas tunicas, det non habenti, etc. *Luc.* 3. 11.

Si autem frater et soror nudi

sint, et indigeant victu quotidiano, dicat autem aliquis ex vobis illis: Ite in pace, calefacimini et saturamini: non dederitis autem eis quæ necessaria sunt corpori, quid proderit? *Jacob*. 2. 15. 16.

Qui habuerit substantiam hujus mundi, et viderit fratrem suum necessitatem habere, et clauserit viscera sua ab eo: quomodo caritas Dei manet in eo? 1. *Joan*. 3. 17.

Vestium abusus. Vide *Abusus vestium.*

Vestes varias ob causas scinduntur.

Reversusque Ruben ad cisternam, non invenit puerum (*Joseph*). Et, scissis vestibus pergens ad fratres suos, ait: Puer non comparet, et ego quo ibo? *Gen*. 37. 29.

Jacob scissisque vestibus indutus est cilicio, lugens filium suum (*Joseph*) multo tempore. *Ibid*. *v*. 34.

Cum scyphus de industria occultatus, inventus est in sacco Benjamin, fratres Joseph scissis vestibus,—reversi sunt in oppidum. *Ibid*. 44. 13.

Josue et Caleb sciderunt vestimenta sua *propter murmur populi*. *Num*. 14. 6.

Josue vero scidit vestimenta sua, et pronus cecidit in terram coram arca Domini usque ad vesperam, tam ipse quam omnes senes Israel; miseruntque pulverem super capita sua: et dixit Josue: Heu Domine Deus! quid voluisti traducere populum istum Jordanem fluvium, ut traderes nos in manus Amorrhæi, et perderes? *Josue* 7. 6. 7.

Revertente autem Jephte (*a caede Ammonitarum*) in Maspha domum suam, occurrit ei unigenita filia sua cum tympanis et choris: non enim habebat alios liberos. Qua visa, scidit (*Jephte*) vestimenta sua, et ait: Heu me, filia mea! decepisti me, et ipsa decepta es: aperui enim os meum ad Dominum, et aliud facere non potero (*scilicet, nisi ut te sacrificem Domino, pro victoria obtenta contra hostes*). *Judic*. 11. 34. 35.

Currens autem vir de Benjamin ex acie, venit in Silo in die illa (*scilicet qua capta est arca Dei*), scissa veste, et conspersus pulvere caput. 1. *Reg*. 4. 12.

Accepto nuntio de morte Saul, David vestimenta sua scidit, omnesque viri qui erant cum eo, et planxerunt, et fleverunt, et jejunaverunt usque ad vesperam, super Saul, et super Jonatham filium ejus, et super populum Domini, et super domum Israel, eo quod corruissent gladio. 2. *Reg*. 1. 11. 12. *Vide v*. 2.

Dixit autem David ad Joab, et ad omnem populum: Scindite vestimenta vestra, et

accingimini saccis, et plangite ante exequias Abner. Porro rex David sequebatur feretrum. *Ibid.* 3. 31.

Thamar aspergens cinerem capiti suo, scissa talari tunica, impositisque manibus super caput suum, ibat ingrediens, et clamans. *Ibid.* 13. 19.

Surrexit itaque rex (*David*), et scidit vestimenta sua (*cum audisset, Absalom omnes regis filios percussisse*), et cecidit super terram, et omnes servi illius, qui assistebant ei, sciderunt vestimenta sua. *Ibid.* v. 31.

Cumque ascenderet David summitatem montis, in quo adoraturus erat Dominum, ecce occurrit ei Chusai Arachites, scissa veste, et terra pleno capite. *Ibid.* 15. 32.

Itaque cum audisset Achab sermones istos (*scilicet Eliae comminantis sibi mala*), scidit vestimenta sua, et operuit cilicio carnem suam, jejunavitque, et dormivit in sacco, et ambulavit demisse capite. 3. *Reg.* 21. 27.

Scindit rex Israel vestimenta sua, eo quod jussisset ei rex Syriae ut Naaman leprosum curaret, quem Eliseus septena in Jordane lotione mundat a lepra. 4. *Reg.* 3. 7. 8.

Quod cum audisset rex (*Syriae, scilicet quod mulier comedisset filium suum in obsidione Samariae*), scidit vestimenta sua, et transibat per murum. Viditque omnis populus cilicium, quo vestitus erat ad carnem intrinsecus. *Ibid.* 6. 30. *Vide cap.* 11. *v.* 14. *et c.* 18. *v.* 37.

Quae cum audisset Ezechias rex (*scil. verba Rabsacis*), scidit vestimenta sua, et opertus est sacco, ingressusque est domum Domini (*ut deprecaretur pro liberatione ab rege Assyriorum*). *Ib.* 19. 1. *Vide c.* 22. 11. 19. *Item* 1. *Esdr.* 9. 3. 5. *Isa.* 37. 1.

Haec dicit Dominus Deus Israel: Pro eo quod audisti verba voluminis (*loquitur Josiae regi*), et perterritum est cor tuum, et humiliatus es coram Domino, auditis sermonibus contra locum istum, et habitatores ejus, quod videlicet fierent in stuporem, et in maledictum: et scidisti vestimenta tua, et flevisti coram me, et ego audivi, ait Dominus: idcirco colligam te ad patres tuos, et colligeris ad sepulcrum tuum in pace, etc. *Ibid.* 22. 18. *et seq. Vide v.* 11. *Item* 2. *Paral.* 34. 19. 27. *et Jerem.* 36. 24.

Quæ cum Mardochæus (*scilicet quod Aman impetrasset interitum Judaeorum omnium ab Assuero*), scidit vestimenta sua, et indutus est sacco, spargens cinerem capiti: et in platea mediæ civitatis voce magna clamabat, ostendens amaritudinem animi sui, et hoc ejulatu usque ad fores palatii gradiens. *Esther* 4. 1. 2.

Tunc surrexit Job, et scidit vestimenta sua, et tonso capite corruens in terram, adoravit, etc. *Job*. 1. 20. *Vide c*. 2. 12. *de tribus ejus amicis*.

Et scindite corda vestra, — et convertimini ad Dominum Deum vestrum, quia benignus et misericors est, patiens et multae misericordiae, et præstabilis super malitia. *Joel*. 2. 13.

Et scidit vestimenta sua Mathathias, et filii ejus (*eo quod affligebatur civitas, et profanabantur sancta*), et operuerunt se ciliciis, et planxerunt valde. 1. *Mach*. 2. 14.

Et jejunaverunt illa die, et induerunt se ciliciis, et cinerem imposuerunt capiti suo, et sciderunt vestimenta sua, etc. *eo quod Antiochus magno belli apparatu miserit Gorgiam contra terram Juda, etc. Ibid*. 3. 47. *Vide et c*. 4. 39.

Et scidit Jonathas vestimenta sua (*quia adversarii praevalebant*), et posuit terram in capite suo, et oravit, — et convertit eos (*alienigenas*) in fugam, et pugnaverunt. *Ibid*. 11. 71. 72.

Tunc princeps sacerdotum scidit vestimenta sua, dicens: Blasphemavit (*Christus*): quid adhuc egemus testibus? ecce nunc audistis blasphemiam. *Matth*.26.65. *Vide Marc*.14.65.

Sacerdos Jovis volebat Apostolis tauros sacrificare. Quod ubi audierunt Apostoli, Barnabas et Paulus, conscissis tunicis suis, exsilierunt in turbas, clamantes, etc. *Actor*. 14. 12. 13.

Et cucurrit plebs adversus eos (*Paulum et Silam*); et magistratus, scissis tunicis eorum, jusserunt eos virgis cædi, etc. *Ibid*. 16. 22.

Vestitus mulierum qualis esse debet.

Similiter et mulieres in habitu ornato, cum verecundia et sobrietate ornantes se, non in tortis crinibus, aut auro, aut margaritis, vel veste pretiosa: sed quod decet mulieres, promittentes pietatem per opera bona. 1. *Tim*. 2. 9. 10.

Anus similiter in habitu sancto. *Tit*. 2. 3.

Quarum (*mulierum*) non sit extrinsecus capillatura, aut circumdatio auri, aut indumenti vestimentorum cultus, etc. 1. *Petr*. 3. 3. *Vide versus sequentes*.

VIA.

Via, vitae humanae rationem, cogitationes, consilia, et hominum actiones denotat.

Omnis quippe caro corruperat viam suam super terram. *Gen*. 6. 12.

Ego veni, ut adversarer tibi (*inquit Angelus ad Balaam*), quia perversa est via tua, mihique contraria. *Num*. 22. 32.

Ait Moyses ad populum Israel : *Si nolueris audire vocem Domini* : percutiat te Dominus amentia, et cæcitate, ac furore mentis, et palpes in meridie, sicut palpare solet cæcus in tenebris, et non dirigas vias tuas *Deut.* 28. 28. 29.

Non recedat volumen legis hujus ab ore tuo (*ait Deus ad Josue*), — tunc diriges viam tuam, et intelliges eam. *Josue.* 1. 8.

Non dimiserunt (*filii Israel*) adinventiones suas : et viam durissimam, per quam ambulare consueverunt. *Judic.* 2. 19. *Idem dicitur de rege Nadab*, 3. *Reg.* 15. 26. *Item* 4. *Reg.* 8. 18. *et* 2. *Par.* 21. 5. *de rege Joram.*

Beatus vir, qui non abiit in consilio impiorum, et in via peccatorum non stetit. *Psal.* 1. 1. *Vide Psal.* 118. *v.* 1. 3. 5. 9. 14. 15. 26. 27. 29. 30. 32. 33. 37. 59. 101.104.128.151. 168. *Item Psal.* 90. 11.

Neque viæ vestræ, viæ meæ, Dicit Dominus. Quia sicut exaltantur cœli a terra, sic exaltatæ sunt viæ meæ a viis vestris, etc. *Isa.* 55. 8. 9. *Vide c.* 65. 2.

Contritio, et infelicitas in viis eorum : et viam pacis non cognoverunt. *Rom.* 3. 16. 17. *Item Psal.* 13. 3.

Misi ad vos Timotheum, — qui vos commonefaciet vias meas, quæ sunt in Christo Jesu. 1. *Cor.* 4. 17.

Æmulamini autem charismata meliora. Et adhuc excellentiorem viam vobis demonstro. *Ibid.* 12. 31.

Vir duplex animo, inconstans est in omnibus viis suis. *Jacob.* 1. 8.

Qui converti fecerit peccatorem ab errore viæ suæ, salvabit animam ejus a morte. *Ib.* 5. 20.

Derelinquentes rectam viam erraverunt; secuti viam Balaam ex Bosor. 2. *Petr.* 2. 15. *Vide Judae v.* 11.

Viae Domini, praecepta ejus et legem denotant.

Et docebo vos (*inquit Samuel ad filios Israel*) viam bonam et rectam. 1. *Reg.* 12.23.

Et ostende eis (*filiis Israel, Domine, orat Salomon*) viam bonam, per quam ambulent. 3. *Reg.* 8. 36. *Item* 2. *Paral.* 6. 27. *Vide* 1. *Esth.* 8. 21.

Impii dicunt ad Deum : Recede a nobis, et scientiam viarum tuarum nolumus. *Job* 21. 14.

Apprehendite disciplinam, nequando irascatur Dominus, et pereatis de via justa. *Psal.* 2. 12. *Vide Psal.* 24. *v.* 4. 8. 9. 10. 12.

Viam veritatis elegi : judicia tua (*Domine*) non sum oblitus *Ibid.* 118. 30. Prope es tu, Domine, et omnes viae tuae veritas. *v.* 151.

Ut ambules in via bona : e[t] calles justorum custodias. *Prov* 2. 20.

Viæ ejus (*sapientiae*) viæ pulchrae, et omnes semitae illius pacificæ. *Ibid.* 3. 17.

Viam sapientiae monstrabo tibi, ducam te per semitas aequitatis. *Ibid.* 4. 11.

Quia mandatum lucerna est, et lex lux, et via vitæ increpatio disciplinae. *Ibid.* 6. 23. *Vide et c.* 8. 20. *Matth.* 21. 32. *Actor.* 19. 9.

Corona dignitatis senectus, quae in viis justitiae reperietur. *Ibid.* 16. 31. *Vide v.* 2. 5. 9. 17.

Haec dicit Dominus : Ecce ego do coram vobis viam vitæ, et viam mortis. *Jerem.* 21. 8. *Vide Rom.* 3. 17. 2. *Petr.* 2. 15.

Via Christi sumitur pro doctrina Evangelica.

Et ducam caecos in viam, quam nesciunt (*ait Dominus*), et in semitis, quas ignoraverunt, ambulare eos faciam. *Isa.* 42. 16.

Et petiit (*Paulus*) ab eo (*principe sacerdotum*) epistolas in Damascum — ut si quos invenisset hujus viæ (*scil. Christi*) viros ac mulieres, vinctos perduceret in Jerusalem. *Actor.* 9. 2. *Vide c.* 22. 4.

Via, per quam justi ambulant, quae et qualis sit.

Utinam dirigantur viae meæ (*Domine*) ad custodiendas justificationes tuas. *Psal.* 118. 5.

In omnibus viis tuis cogita illum (*Dominum*), et ipse diriget gressus tuos. *Prov.* 3. 6. Viae ejus (*sapientiae*) viae pulchrae, et omnes semitae illius pacificae. *v.* 17.

Abominatio Domini est omnis arrogans: etiam si manus ad manum fuerit, non est innocens. Initium viæ bonæ, facere justitiam. *Ibid.* 16. 5. Semita justorum declinat mala : custos animae suae servat viam suam. *v.* 17. *Vide v.* 2. 7. 9. *et* 25. *Item c.* 20. 24. *et c.* 21. 2. 8.

Esto firmus in via Domini, et in veritate sensus tui et scientia, et prosequatur te verbum pacis et justitiae. *Eccli.* 5. 12.

Semita justi recta est, rectus callis justi ad ambulandum, etc. *Isa.* 26. 7. *Vide v.* 8. *et c.* 30. 21. *et c.* 35. 8.

Vox clamantis in deserto : Parate viam Domini, rectas facite in solitudine semitas Dei nostri. *Ibid.* 40. 3. *Item Matth.* 3. 3. *Marc.* 1. 3. *Luc.* 3. 4. *Joan.* 1. 23.

Statue tibi speculam, pone tibi amaritudines : dirige cor tuum in viam rectam, in qua ambulasti: revertere, virgo Israel, revertere ad civitates tuas istas. *Jerem.* 31. 21.

Quis sapiens, et intelliget ista? intelligens, et sciet haec? quia rectæ viæ Domini, et justi ambulabunt in eis : prævaricatores vero corruent in eis. *Osee* 14. 10.

De cætero ergo, fratres, rogamus vos, et obsecramus in Domino Jesu, ut quemadmodum accepistis a nobis, quomodo oporteat vos ambulare, et placere Deo, sic et ambuletis, ut abundetis magis. 1. *Thess.* 4. 1.

Propter quod remissas manus et soluta genua erigite, et gressus rectos facite pedibus vestris: ut non claudicans quis erret, magis autem sanetur. *Hebr.* 12. 12. 13.

Via justorum a Domino dirigitur.

Omni tempore (*aiebat Tobias filio suo*) benedic Deum: et pete ab eo, ut vias tuas dirigat, et omnia consilia tua in ipso permaneant. *Tob.* 4. 20.

Perfice (*Domine*) gressus meos in semitis tuis, ut non moveantur vestigia mea. *Psal.* 16. 5.

Vias tuas, Domine, demonstra mihi: et semitas tuas edoce me. *Psal.* 24. 4.

Deduc me (*Domine*) in semitam mandatorum tuorum: quia ipsam volui. *Psal.* 118. 35.

Viam sapientiae monstrabo tibi, ducam te per semitas æquitatis. *Prov.* 4. 11. Justorum autem semita, quasi lux splendens, procedit, et crescit usque ad perfectam diem: via impiorum tenebrosa, nesciunt ubi corruant *v.* 18. 19.

Justitia custodit innocentis viam: impietas autem peccatorem supplantat. *Ibid.* 13. 6.

Cor hominis disponit viam suam: sed Domini est dirigere gressus ejus. *Ibid.* 16. 9.

A Domino diriguntur gressus viri quis autem hominum intelligere potest viam suam? *Ib.* 20. 24.

Ego Dominus Deus tuus, docens te (*Israel*) utilia, gubernans te in via qua ambulas. *Isa.* 48. 17.

Scio, Domine, quia non est hominis via ejus: nec viri est ut ambulet, et dirigat gressus suos. *Jerem.* 10. 23.

Venite, ascendamus ad montem Domini, et ad domum Dei Jacob: et docebit nos de viis suis, et ibimus in semitis ejus; quia de Sion egredietur lex, et verbum Domini de Jerusalem. *Mich.* 4. 2.

Via justorum remunerationem a Deo expectat.

Quis est homo, qui timet Dominum? legem statuit ei in via, quam elegit. *Psal.* 24. 12. *Vide v.* 4. 8. 9. *et* 10.

Ibunt de virtute in virtutem: videbitur Deus deorum in Sion. *Psal.* 83. 8.

In semita justitiae, vita: iter autem devium ducit ad mortem. *Prov.* 12. 28.

Haec dicit Dominus: State super vias, et videte, et interrogate de semitis antiquis, quæ sit via bona, et ambulate in ea:

et invenietis refrigerium animabus vestris. *Jerem.* 6. 16.

Haec dicit Dominus exercituum, Deus Israel: Bonas facite vias vestras, et studia vestra, et habitabo vobiscum in loco isto. *Ibid.* 7. 3. *Item c.* 26. 13.

Via impiorum qualis.

Non enim qui operantur iniquitatem, in viis ejus (*Dei*) ambulaverunt. *Psal.* 118. 3.

Via impiorum tenebrosa: nesciunt ubi corruant. *Prov.* 4. 19. Dirige semitam pedibus tuis, et omnes viae tuae stabilientur. Ne declines ad dexteram, neque ad sinistram: averte pedem tuum a malo; vias enim, quæ a dextris sunt, novit Dominus: perversæ vero sunt quae a sinistris sunt. Ipse autem rectos faciet cursus tuos etc. *v.* 26.37. *Vide v.*11.14.18.

Via stulti recta in oculis ejus: qui autem sapiens est, audit consilia. *Ibid.* 12. 15. *Vide v.* 28. *Item c.* 21. *v.* 2. 8. 16.

Arma et gladii in via perversi: custos autem animæ suæ longe recedit ab eis. Proverbium est: Adolescens juxta viam suam, etiam cum senuerit, non recedet ab ea. *Ibid.* 22. 5. 6.

In multitudine viae tuae laborasti: non dixisti: Quiescam; vitam manus tuae invenisti, propterea non rogasti. *Isa.* 57. 10. *Vide v.* 14. *et* 18. *Item c.* 59. 7. 8.

Viae impiorum exitus et finis.

Involutae sunt semitae gressuum eorum (*impiorum*), ambulabunt in vacuum, et peribunt. *Job.* 6. 18.

Est via, quæ videtur homini justa: novissima autem ejus deducunt ad mortem. *Prov.* 14. 12. *Vide v.* 2. 8. 14.

Qui ambulat simpliciter, salvus erit: qui perversis graditur viis, concidet semel. *Ibid.* 28. 18. *Vide v.* 10. *Item c.* 50. *v.* 19. 20. *et c.* 31. 27.

Væ his qui perdiderunt sustinentiam, et qui dereliquerunt vias rectas, et diverterunt in vias pravas. *Eccli.* 2. 16.

Via peccantium complanata lapidibus, et in fine illorum inferi, et tenebrae, et poenae. *Ib.* 21. 11.

Quam vilis facta est nimis (*Jerusalem*), iterans vias tuas! *Jerem.* 2. 36. *Vide v.* 18. 33.

Viae tuae (*Jerusalem*), et cogitationes tuæ fecerunt hæc tibi: ista malitia tua quia, amara, quia tetigit cor tuum. *Ibid.* 4. 18. *Vide v.* 11.

VICTORIA *vide et* BELLUM.

Victoria omnis solius Dei est, et ab eo solo expectanda.

Dixit Melchisedech sacerdos ad Abraham, a bello victorem redeuntem: Et benedictus Deus excelsus, quo protegente, hostes in manibus tuis sunt. *Genes.* 14. 20.

Et ait Moyses ad populum : Nolite timere: state, et videte magnalia Domini, quæ facturus est hodie: Ægyptios enim, quos nunc videtis, nequaquam ultra videbitis usque in sempiternum. Dominus pugnabit pro vobis, et vos tacebitis. *Exod.* 14. 13. 14.

Dixitque Moyses ad Josue : Elige viros: et egressus, pugna contra Amalec : cras ego stabo in vertice collis habens virgam Dei in manu mea. *Ibid.* 17. 9. Fugavitque Josue Amalec, et populum ejus in ore gladii. *v.* 13.

Benedictus Dominus (*ait Jethro ad filios Israel*), qui liberavit vos de manu Ægyptiorum, et de manu Pharaonis : qui eruit populum suum de manu Ægypti. *Ibid.* 18. 10.

Terrorem meum (*inquit Deus*) mittam in praecursum tuum (*Israel*), et occidam omnem populum, ad quem ingredieris : cunctorumque inimicorum tuorum coram te terga vertam. *Ibid.* 23. 27. *Vide c.* 34. 11.

Dixitque Dominus ad Moysen : Ne timeas eam (*Og regem Basan*), quia in manu tua tradidi illum, et omnem populum, ac terram ejus.—Percusserunt igitur et hunc (*Israelitae*) cum filiis suis, universumque populum ejus usque ad internecionem, et possederunt terram illius. *Num.* 21. 34. *Vide Josue* 6. 2. *per totum caput.*

Si dixeris in corde tuo: Plures sunt gentes istæ, quam ego, quomodo potero delere eas? Noli metuere, sed recordare quæ fecerit Dominus Deus tuus Pharaoni, et cunctis Ægyptiis, etc. *Deut.* 7. 17. 18.

Audi, Israel, vos hodie contra inimicos vestros pugnam committitis, non pertimescat cor vestrum : nolite metuere, nolite cedere, nec formidetis eos: quia Dominus Deus vester in medio vestri est, et pro vobis contra adversarios dimicabit, ut eruat vos de periculo. *Ibid.* 20. 3. *per totum caput. Vide Josue* 8. 1. *et c.* 10. 8. *et c.* 14. 12.

Omnem terram Gosen usque Gabaon, universosque reges, et regiones eorum, uno impetu cepit, atque vastavit (*Josue*). Dominus enim Deus Israel, pugnavit pro eo. *Josue* 10. 41. 42. 43. *Vide c.* 23. 10. *et c.* 24. 8. 12. *Item Judic.* 1. 2. 4. *et c.* 3. 10. 28. 29. *et c.* 7. 9. 14. *et c.* 11. 21.

Dixitque Dominus ad Josue: Ne timeas eos (*reges*) : cras enim hac eadem hora, ego tradam omnes istos vulnerandos in conspectu Israel; equos eorum subnervabis, et currus igne combures. *Ibid.* 11. 6. *Vide v.* 8. 11. 17. 23.

Dixitque Debbora ad Barac : Surge, haec est enim dies, in qua tradidit Dominus Sisaram in manus tuas : en ipse ductor est tuus : *et felicissime res evenit Judic.* 4. 14. *Vide totum caput.*

Dixitque Dominus ad Gedeon: Multus tecum est populus, nec tradetur Madian in manus ejus: ne glorietur contra me Israel, et dicat: Meis viribus liberatus sum, *Ibid.* 7. 2. Et ait Dominus ad Gedeon: In trecentis viris, qui lambuerunt aquas, liberabo vos, et tradam in manu tua Madian: omnis autem reliqua multitudo revertatur in locum suum. *v.* 7. *Vide c.* 12. 3. *et c.* 20. *v.* 28. 35. 46.

Dixit autem Jonathas ad adolescentem armigerum suum: Veni, transeamus ad stationem incircumcisorum horum, si forte faciat Dominus pro nobis; quia non est Domino difficile salvare, vel in multis, vel in paucis. 1. *Reg.* 14. 6. *Vide c.* 7. 10. *et seq. et c.* 11. 11. *et c.* 15. 7.

Dixit autem David ad Philisthaeum: Tu venis ad me cum gladio, et hasta, et clypeo: ego autem venio ad te in nomine Domini exercituum, Dei agminum Israel, quibus exprobrasti hodie: et dabit te Dominus in manu mea, et percutiam te, et auferam caput tuum a te, etc. *Ibid.* 17. 45. 46. *Vide reliquum capitis. Item c.* 30. 23.

Venit ergo David in Baal Pharasim: et percussit eos (*Philisthaeos*) ibi, et dixit: Divisit Dominus inimicos meos coram me, sicut dividuntur aquae. 2. *Reg.* 5. 20. *Vide versus* 24. 25. *Item* 1. *Paral.* 14. 10. *et sequentes.*

Clamans autem Achimas, dixit ad regem (*David*): Salve Rex, — Benedictus Dominus Deus tuus, qui conclusit homines, qui levaverunt manus suas contra dominum meum regem. *Ibid.* 18. 28.

In te enim (*Domine*) curram accinctus: in Deo meo transiliam murum. *Ibid.* 22. 30. *Vide v.* 35. 38. 48. 49. *imo totum pulcherrimum hoc Canticum. Item c.* 23. 10. 12.

Et ecce Propheta unus accedens ad Achab regem Israel, ait ei: Haec dicit Dominus: Certe vidisti omnem multitudinem hanc nimiam? ecce, ego tradam eam in manu tua hodie; ut scias, quia ego sum Dominus. 3. *Reg.* 20. 13. *Vide* 4. *Reg.* 3. 18. *et seq. et c.* 5. 1. *Item* 1. *Paral.* 22. 18.

Confortare (*ait Joab fratri suo Abisai*), et agamus viriliter pro populo nostro, etc. Dominus autem, quod in conspectu suo bonum est, faciet, etc. 1. *Paral.* 19. 13. *Vide vers.* 14. 18. *Item* 2. *Reg.* 10. 12. *et sequentes.*

Et invocavit (*Asa*) Dominum Deum, et ait: Domine, non est apud te ulla distantia, utrum in paucis auxilieris, an in pluribus: adjuva nos, Domine Deus noster: in te enim, et in tuo nomine habentes fiduciam, venimus contra hanc multitudinem. 2. *Paral.* 14. 11.

Vide versus seq. et c. 13. 16. *et seq.*

Nonne Æthiopes et Libyes multo plures erant, quadrigis et equitibus, et multitudine nimia; quos, cum Domino credidisses, tradidit in manu tua? (*Hanani Propheta ad Asa regem Juda*). *Ibid.* 16. 8. *Vide Isa.* 45. 1. *et Jerem.* 18. 17.

Et certe cum permodicus venisset numerus Syrorum, tradidit Dominus in manibus eorum infinitam multitudinem, eo quod dereliquissent Dominum Deum patrum suorum: in Joas quoque ignominiosa exercuere judicia. *Ibid.* 24. 24.

Dixit homo Dei ad Amassiam regem Juda: Quod si putas in robore exercitus bella consistere, superari te faciet Deus ab hostibus: Dei quippe est et adjuvare, et in fugam convertere *Ibid.* 25. 8. *Vide v.* 11. 12. *Item c.* 26. 7. *et c.* 28. 5. 9. *Item* 4. *Reg.* 14. 7.

Erit enim hoc memoriale nominis tui (*Domine*, *ait Judith*), cum manus feminae dejecerit eum (*Holofernem*). *Judith* 9. 15.

In Deo faciemus virtutem et ipse ad nihilum deducet inimicos nostros. *Psal.* 107. 14. *Item Psal.* 59. 14. *Vide tot. Psal.* 17.

Dextera Domini fecit virtutem; dextera Domini exaltavit me, dextera Domini fecit virtutem. *Psal.* 117. 16. *Vide Psal.* 142. 12. *et* 143. 1. *et seq.*

Equus paratur ad diem belli: Dominus autem salutem tribuit. *Prov.* **21. 31.**

Victoria potiuntur pauci contra multos.

Quod cum audisset Abraham, captum videlicet Lot, fratrem suum, numeravit expeditos vernaculos suos trecentos decem et octo: et persecutus est usque Dan. Et divisis sociis, irruit super eos (*quinque reges*) nocte: percussitque eos, et persecutus est eos usque Hoba, quae est ad laevam Damasci, etc. *Gen.* 14. 14. 15.

Dixitque Dominus ad Gedeon: Multus tecum est populus, nec tradetur Madian in manus ejus: ne glorietur contra me Israel, et dicat: Meis viribus liberatus sum. *Judic.* 7. 2. Reversi sunt de populo viginti duo *millia* virorum, et tantum decem millia remanserunt. Dixitque Dominus ad Gedeon: Adhuc populus multus est, duc eos ad aquas, et ibi probabo illos: et de quo dixero tibi ut tecum vadat, ipse pergat: quam ire prohibuero, revertatur. *v.* 3. *et* 4. Et ait Dominus ad Gedeon: In trecentis viris, qui lambuerunt aquas, liberabo vos et tradam in manu tua Madian; omnis autem reliqua multitudo revertatur in locum suum. *v.* 7. *Vide reliquum capitis.*

Dixit autem Jonathas ad adolescentem armigerum suum: Veni, transeamus ad stationem

incircumcisorum horum, si forte faciat Dominus pro nobis: quia non est Domino difficile salvare, vel in multis, vel in paucis. 1. *Reg*. 14. 6. Et facta est plaga prima, qua percussit Jonathas, et armiger ejus, quasi viginti virorum, in media parte jugeri: quam par boum in die arare consuevit etc. *v*. 14. *Vide v*. 15.

Respiciensque Judas, vidit instare bellum ex adverso post tergum: et clamavit ad Dominum: ac sacerdotes tubis canere coeperunt. Omnesque viri Juda vociferati sunt: et ecce illis clamantibus, perterruit Deus Jeroboam, et omnem Israel: qui stabat ex adverso Abia et Juda, etc. 2. *Paral*. 13. 14. 15. *Vide v. seq*.

Et invocavit (*Asa*) Dominum Deum et ait: Domine, non est apud te ulla distantia, utrum in paucis te auxilieris in pluribus: adjuva nos, Domine Deus noster: in te enim et in tuo nomine habentes fiduciam, venimus contra hanc multitudinem, etc. *Ibid*. 14. 11. Exterruit itaque Dominus Ethiopes coram Asa et Juda: fugeruntque Æthiopes. *v*. 12. *Vide reliquos versus. Item* 1. *Mach*. 3. 16. *et seq. usque ad v*. 25.

Et certe cum permodicus venisset numerus Syrorum, tradidit Dominus in manibus eorum infinitam multitudinem, eo quod dereliquissent Dominum Deum patrum suorum: in Joas quoque ignominiosa exercuere Judicia. *Ibid*. 24. 24.

Post partam victoriam instituitur triumphus.

Caesis Madianitis jussu Dei, solae virgines reservantur; substantia ex aequo dividitur pugnantibus et plebi; primitiae Sacerdoti ac Levitis traduntur; gratiae Deo cum donariis offeruntur, eo quod nullus Hebraeorum occubuerit. Num. 31. 1.

Revertente autem Jephte (*a caede Ammonitarum*) in Maspha domum suam, occurrit ei unigenita filia sua, cum tympanis et choris; non enim habebat alios liberos. *Judic*. 11. 34.

Porro cum reverteretur percusso Philisthæo David, egressæ sunt mulieres de universis urbibus Israel, cantantes, choros que ducentes, in occursum Saul regis, in tympanis lætitiæ, et in sistris, etc. 1. *Reg*. 18 6. *Vide v*. 7.

Victoriae genus praestantissimum.

Noli vinci a malo, sed vince in bono malum. *Rom*. 12. 21.

VICTUS.

Victus in sudore vultus parandus.

Dixitque Deus ad Adam: In sudore vultus tui vesceris pane, etc. *Gen*. 3. 19.

Victum largitur Deus hominibus et bestiis.

Dixitque Deus (*ad Adam et Hevam*) : Ecce dedi vobis omnem herbam afferentem semen super terram, et universa ligua quæ habent in semetipsis sementem generis sui , ut sint vobis in escam: et cunctis animantibus terræ , omnique volucri coeli , et universis quae moventur in terra, — ut habeant ad vescendum. *Ibid.* 1. 29. *Vide c.* 9. 3.

Oculi omnium in te sperant Domine : et tu das escam illorum in tempore opportuno. Aperis tu manum tuam: et imples omne animal benedictione. *Psal.* 144. 15. 16. *Vide Psal.* 103. *v.* 14. 15. 27.

Qui (*Deus*) dat jumentis escam ipsorum , et pullis corvorum invocantibus eum. *Ibid.* 146. 9.

De victu non debemus esse solliciti.

Ne solliciti sitis animae vestrae quid manducetis. *Matth.* 6. 25. *Vide v.* 26. 31. 34. *Item Luc.* 12. *v.* 22. 24. 29. *Vide* 1. *Tim.* 6. 8. *et* 1. *Petr.* 3. 7.

VIDUA.

Viduis benefaciendum est.

Viduae et pupillo non nocebitis. Si læseritis eos, vociferabuntur ad me , et ego audiam clamorem eorum , etc. *Exod.* 22. 22. 23.

Non pervertes judicium advenae et pupilli , nec auferes pignoris loco viduæ vestimentum. *Deut.* 24. 17. Quando messueris segetem in agro tuo, et oblitus manipulum reliqueris , non reverteris ut tollas illum : sed advenam, et pupillum, et viduam auferre patieris, ut benedicat tibi Dominus Deus tuus in omni opere manuum tuarum. *v.* 19. *Vide et v.* 20. 21. *Item c.* 16. 11. 14.

Quando compleveris decimam cunctarum frugum tuarum , anno decimarum tertio , dabis Levitae , et advenae , et pupillo, et viduæ , ut comedat intra portas tuas , et saturentur. *Ibid.* 26. 12. *Vide v.* 13.

Maledictus qui pervertit judicium advenæ, pupilli et viduæ ; et dicet omnis populus : Amen. *Ibid.* 27. 19.

Asinum pupillorum abegerunt pro pignore bovem viduæ. *Job* 24. 3.

Si negavi , quod volebant, pauperibus , et oculos viduæ expectare feci. *Ibid.* 31. 16.

Viduam ejus benedicens benedicam. *Psal.* 131. 15.

In judicando esto pupillis misericors ut pater, et pro viro matri illorum: et eris tu velut filius Altissimi obediens, et miserebitur tui magis quam mater. *Eccli.* 4. 10. 11.

Principes tibi infideles, socii furum, omnes diligunt munera, sequuntur retributiones. Pupillo non judicant : et causa

viduæ non ingreditur ad illos. *Isa.* 1. 23. *Vide et v.* 17. *Item Jerem.* 5. 28.

Haec dicit Dominus: Facite judicium et justitiam, et liberate vi oppressum de manu calumniatoris: et advenam, et pupillum, et viduam nolite contristare, neque opprimatis inique: et sanguinem innocentem ne effundatis in loco isto. *Jerem.* 22. 3.

Et viduam, et pupillum, et advenam, et pauperem nolite calumniari, et malum vir fratri suo non cogite in corde suo. *Zach.* 7. 10.

Et accedam ad vos in judicio, et ero testis velox maleficis, et adulteris, et perjuris, et qui calumniatur mercedem mercenarii, viduas, et pupillos, et opprimunt peregrinum, nec timuerunt me, dicit Dominus exercituum. *Malach.* 3. 5.

Vae vobis, Scribae et Pharisæi hypocritæ: quia comedistis domos viduarum, orationes longas orantes: propter hoc amplius accipietis judicium. *Matth.* 23. 14. *Vide Marc.* 12. 40. *Luc.* 20. 47.

Viduas honora, quæ vere viduae sunt, etc. 1. *Tim.* 5. 3.

Si quis fidelis habet viduas, subministret illis, et non gravetur Ecclesia: ut iis, quæ vere viduæ sunt, sufficiat. *v.* 16. *Vide et vers. praeced.*

Religio munda et immaculata apud Deum et Patrem, haec est: Visitare pupillos, et viduas in tribulatione eorum, et immaculatum se custodire ab hoc saeculo. *Jacob* 1. 27.

Viduas pias quid deceat.

Erat autem Judith relicta vidua jam annis tribus et mensibus sex, etc. *Judith* 8. 4. *Vide versus sequentes.*

Et haec vidua (*Anna*) erat usque ad annos octoginta quatuor; quae non discedebat de templo, jejuniis et obsecrationibus serviens nocte ac die. *Luc.* 2. 37.

Viduas honora, quæ vere viduae sunt. 1. *Tim.* 5. 3. Quae autem vere vidua est, et desolata, speret in Deum, et insit obsecrationibus; et orationibus nocte ac die. Nam quae in deliciis est, vivens mortua est. *v.* 5. 6. *Vide v.* 4. 7. 9. *et seq. Item* 1. *Cor.* 7. 8.

VIGILANTIA.

Vigilandum. Vide adventus Domini.

Vigilare de Deo dicitur, dum in id quod proposuit sedulo incumbis, vel in misericordia, vel in judicio.

Et factum est verbum domini ad me (*Jeremiam Prophetam*), dicens, Quid tu vides, Jeremia? Et dixi: Virgam vigilantem ego video. Et dixit Dominus ad me: Bene vidisti, quia vigilabo ego super

verbo meo, ut faciam illud. *Jerem.* 1. 11. 12.

Et sicut vigilavi (*inquit Deus*) super eos (*scil. filios Israel*), ut evellerem, et demolirer, et dissiparem, et disperderem, et affligerem: sic vigilabo super eos, ut aedificem, et plantem, ait Dominus. *Ibid.* 31. 28.

Ecce ego vigilabo super eos in malum, et non in bonum: et consumentur omnes viri Juda, etc. *Ibid.* 44. 27.

Vigilantia piis omnibus, sed Pastoribus in primis necessaria, ad malum declinandum.

Quam vigilans fuerit Jacob in servitio Laban, testatus est ipse his verbis: Die noctuque æstu urebar et gelu, fugiebatque somnus ab oculis meis. *Gen.* 31. 40.

Vigilate, et orate, ut non intretis in tentationem. Spiritus quidem promptus est, caro autem infirma. *Matth.* 26. 41. *Item Marc.* 14. 38.

Hoc autem scitote, quoniam si sciret paterfamilias, qua hora fur veniret, vigilaret utique, et non sineret perfodi domum suam. *Luc.* 12. 39. *Vide v.* 37. *Item Matth.* 24. 42. 43. *Marc.* 13. 33. *et seq.*

Vigilate itaque, omni tempore orantes, etc. *Ibid.* 21.36.

Itaque qui se existimat stare, videat ne cadat. 1. *Cor.*10.12.

Evigilate, justi, et nolite peccare. *Ibid.* 15. 34.

Sobrii estote, et vigilate: quia adversarius vester diabolus tamquam leo rugiens circuit, quaerens quem devoret. 1. *Petr.* 5. 8. *Vide* 1. *Thess.* 5. 6.

Si ergo non vigilaveris, veniam ad te tamquam fur, et nescies qua hora veniam ad te. *Apoc.* 3. 3. *Vide c.* 16. 15.

Ad bonum conservandum.

Omni custodia serva cor tuum, quia ex ipso vita procedit. *Prov.* 4. 23.

Ego (*sapientia*) diligentes me diligo: et qui mane vigilant ad me, invenient me. *Ibid.* 8. 17. Beatus homo, qui audit me, et qui vigilat ad fores meas quotidie, etc. *v.* 34.

Vigilia honestatis tabefaciet carnes. *Eccli.* 31. 21.

Qui vigilaverint ad illum (*Dominum*), invenient benedictionem. *Ibid.* 32. 18.

Vigilate, state in fide, viriliter agite, et confortamini. 1. *Cor.* 16. 13.

Orationi instate, vigilantes in ea in gratiarum actione. *Coloss.* 4. 2.

Indesinenter.

Vigilate ergo, quia nescitis qua hora Dominus vester venturus sit. *Matth.* 24. 42. *Vide v.* 43.

Vigilate itaque, quia nescitis diem, neque horam. *Ibid.* 25. 13.

Videte, vigilate, et orate:

nescitis enim quando tempus sit. *Marc.* 13. 33. Vigilate ergo (nescitis enim quando Dominus domus veniat, sero, an media nocte, an galli cantu, an mane), ne cum venerit repente, inveniat vos dormientes. Quod autem vobis dico, omnibus dico: Vigilate *v.* 35. *et seq. Vide v.* 34.

Beati servi illi quos, cum venerit Dominus, invenerit vigilantes, etc. *Luc.* 12. 37. Et vos estote parati: quia qua hora non putatis, Filius hominis veniet. *v.* 40. *Vide v.* 39.

Igitur non dormiamus, sicut et caeteri; sed vigilemus, et sobrii simus. *Thess.* 5. 6.

Tu vero vigila, in omnibus labora, opus fac Evangelistae, etc. 2. *Tim.* 4. 5.

Omnium autem finis appropinqnavit. Estote itaque prudentes, et vigilate in orationibus. 1. *Petr.* 4. 7.

Beatus qui vigilat, etc. *Apoc.* 16. 15.

VENDICTA.

Vindicta soli Deo, ejusque ministris ac magistratui commissa: unde et aliis est prohibita.

Non quaeras ultionem, nec memor eris injuriæ civium tuorum. *Levit.* 19. 18. *Vide Num.* 31. 2. *Item Jerem.* 51. 36.

Mea est ultio, et ego retribuam eis in tempore, ut labatur per eorum: justa est dies perditionis, et adesse festinant tempora. *Deut.* 32. 35. *Vide v.* 43.

Expectemus humiles consolationem ejus (*Dei*), et exquiret sanguinem nostrum de afflictionibus inimicorum nostrorum, et humiliabit omnes gentes, quaecumque insurgent contra nos, et faciet illas sine honore Dominus Deus noster. *Judith* 8. 20. *Vide vers.* 26. *et* 34.

Vae genti insurgenti super genus meum: Dominus enim omnipotens vindicabit in eis, et in die judicii visitabit illos. *Ibid.* 16. 20.

Exurge, Domine, in ira tua: et exaltare in finibus inimicorum meorum. *Psalmum* 7. 7.

Quoniam requirens sanguinem eorum recordatus est: non est oblitus clamorem pauperum. *Psal.* 9. 13.

Deus ultionum Dominus, Deus ultionum libere egit. *Psal.* 93. 1. *Vide Psal.* 117. *v.* 10. 11. 12.

Ne dicas: Reddam malum (*pro malo*): expecta Dominum, et liberabit te. *Prov.* 20. 22.

Ne dicas: Quomodo fecit mihi, sic faciam ei: reddam unicuique secundum opus suum. *Ibid.* 24. 29.

Qui vindicari vult, a Domino inveniant vindictam, et peccata illius servans servabit. Relinque

proximo tuo nocenti te : et tunc deprecanti tibi peccata solventur. *Eccli.* 28. 1. 2. *Vide versus sequentes. Item c.* 12. 4.

Haec dicit Dominus Deus: Pro eo quod fecit Idumae ultionem, ut se vindicaret de filiis Juda, peccavitque delinquens et vindictam expectavit de eis, etc. *Ezech.* 25. 12. Et dabo ultionem meam super Idumæam per manum populi mei Israel ; et facient in Edom juxta iram meam, et furorem meum : et scient vindictam meam, dicit Dominus. *v.* 14. *Vide versus sequentes.*

Deus æmulator, et ulciscens Dominus : ulciscens Dominus, et habens furorem : ulciscens Dominus in hostes suos, et irascens ipse inimicis suis. *Nahum* 1. 2.

Ego autem dico vobis (*ait Jesus discipulis*), non resistere malo : sed si quis te percusserit in dexteram maxillam tuam, praebe illi et alteram, etc. *Matth.* 5. 39. *Vide versus sequentes. Item c.* 6. 14. 15. *et c.* 18. 35. *Marc.* 11. 26.

Cum vidissent autem discipulis ejus (*Jesu*) Jacobus et Joannes (*Samaritanos Christum male recipientes*), dixerunt : Domine, vis, dicimus ut ignis descendat de coelo, et consumat illos ? Et conversus (*Jesus*) increpavit illos : dicens : Nescitis cujus spiritus estis, etc. *Luc.* 9. 54. 55.

Ait autem Dominus: Audite, quid judex iniquitatis dixit : Deus autem non faciet vindictam electorum suorum, clamantium ad se die ac nocte, et patientiam habebit in illis ? Dico vobis, quia cito faciet vindictam illorum. *Ibid.* 18. 6. 7. 8.

Non vosmetipsos defendentes, carissimi, sed date locum irae ; scriptum est enim : Mihi vindicta : ego retribuam, dicit Dominus. *Rom.* 12. 19. *Item Hebr.* 10. 30.

Videte, ne quis malum pro malo alicui reddat: sed semper quod bonum est sectamini in invicem et in omnes. 1. *Thess.* 5. 15. *Vide Prov.* 17. 13. *Rom.* 12. 17.

Alexander ærarius multa mala mihi ostendit : reddet illi Dominus secundum opera ejus: quem et tu devita : valde enim restitit verbis nostris. 2. *Tim.* 4. 14. 15.

Non reddentes malum pro malo, nec maledictum pro maledicto, sed e contrario benedicentes : quia in hoc vocati estis, ut benedictionem hæreditate possideatis. 1. *Petr.* 3. 9.

Et clamabant (*animae interfectorum subtus altare*) voce magna dicentes : Usquequo, Domine (sanctus et verus), non judicas, et non vindicas sanguinem nostrum de iis qui habitant in terra ? *Apoc.* 6. 10.

VINEA.

Vinea vulgaris et mystica.

Coepitque Noe vir agricola exercere terram, et plantavit vineam. *Gen.* 9. 20.

Ingressus vineam proximi tui, comede uvas quantum tibi placuerit: foras autem ne efferas tecum. *Deut.* 23. 24. *Vide c.* 32. 32.

Vinea fuit pacifico in ea, quae habet populos, tradidit eam custodibus; vir affert pro fructu ejus mille argenteos. Vinea mea coram me est. *Cant.* 8. 11. 12. *Vide Psal.* 69. 9. *et seq.*

Cantabo dilecto meo canticum patruelis mei vineæ suæ. Vinea facta est dilecto meo in cornu filii olei, etc. *Isaiae* 5. 1. *Vide versus sequentes usque ad v.* 8. *Item c.* 1. 8. *Jer.* 2. 21. *Joel* 1. 7. 12.

Simile est regnum cœlorum homini patrifamilias: qui exiit primo mane conducere operarios in vineam suam. *Matth.* 20. 1. *Vide versus sequentes.*

Aliam parabolam audite: Homo erat paterfamilias, qui plantavit vineam, et sepem circumdedit ei, et fodit in ea torcular, et ædificavit turrim, et locavit eam agricolis, et peregre profectus est. *Ibid.* 21. 33. *Item Marc.* 12. 1. *et sequentes. Luc.* 20. 9. *et sequentes.*

VINUM.

Vini abusus quam noxius.

Luxuriosa res, vinum et tumultuosa ebrietas: quicumque his delectatur, non erit sapiens. *Prov.* 20. 1.

Cui vae? cujus patri vae? cui rixæ? cui foveæ? cui sine causa vulnera? cui suffusio oculorum? nonne his, qui commorantur in vitro, et student calicibus epotandis? Ne intuearis vinum quando flavescit, cum splenduerit in vitro color ejus: ingreditur blande, sed in novissimo mordebit ut coluber, et sicut regulus venena diffundet. Oculi tui videbunt extraneas, et cor tuum loquetur perversa. Et eris sicut dormiens in medio mari, et quasi sopitus gubernator, amisso clavo: et dices: Verberaverunt me, sed non dolui; traxerunt me, et ego non sensi; quando evigilabo, et rursus vina reperiam? *Ibid.* 23. 29. *et seq. Vide v.* 20.

Noli regibus, o Lamuel, noli regibus dare vinum: quia nullum secretum est ubi regnat ebrietas: et ne forte bibant, et obliviscantur judiciorum, et mutent causam filiorum pauperis. *Ibid.* 31. 4. 5. *Vide v.* 6. *Item Eccli.* 9. 15. *et c.* 40. 20.

Vae, qui consurgitis mane ad ebrietatem sectandam, et potandum usque ad vesperam,

ut vino aestuetis. *Isa.* 5. 11. *Vide v.* 12.

Et nolite inebriari vino, in quo est luxuria. *Ephes.* 5. 18.

Oportet ergo episcopum — non vinolentum *esse*. 1. *Tim.* 3. 2. 3. *Vide v.* 8. *Item Tit.* 1. 7.

Anus similiter — non multo vino servientes *sint*, etc. *Tit.* 2. 3.

Pauculo et modico vino utendum.

Noli adhuc aquam bibere (*ait Paulus Thimotheo*), sed modico vino utere, propter stomachum tuum, et frequentes tuas infirmitates. 1. *Tim.* 5. 23.

Vinum figurate sumetur pro actibus humanis.

Fel draconum vinum eorum et venenum aspidum insanabile. *Deut.* 32. 33.

Ostendisti (*Deus*) populo tuo dura; potasti nos vino compunctionis. *Psal.* 59. 4.

Comedunt panem impietatis, et vinum iniquitatis bibunt. *Prov.* 4. 17.

Argentum tuum versum est in scoriam: vinum tuum mistum est aqua. *Isa.* 1. 22.

VIR.

Viri uxores suas diligere debent.

Viri, diligite uxores vestras, sicut et Christus dilexit Ecclesiam, etc. *Ephes.* 5. 25. *Vide v.* 28. *et* 33.

Viri, diligite uxores vestras, et nolite amari esse ad illas, *Coloss.* 3. 19.

Viri similiter cohabitantes secundum scientiam, quasi infirmiori vasculo muliebri impertientes honorem, tamquam et cohæredibus gratiae vitae. 1. *Petr.* 3. 7.

Virginitas commendatur.

Sunt enim eunuchi, qui de matris utero sic nati sunt: et sunt eunuchi, qui facti sunt ab hominibus: et sunt eunuchi, qui se ipsos castraverunt propter regnum coelorum. Qui potest capere capiat. *Matth.* 19. 12. *Vide c.* 22. 30. *Marc.* 12. 25. *Luc.* 20. 35. 36.

De virginibus autem præceptum Domini non habeo: consilium autem do, tamquam misericordiam consecutus a Domino, ut sim fidelis. 1. *Cor.* 7. 25. Solutus es ab uxore? noli quaerere uxorem. *v.* 27. Qui sine uxore est, sollicitus est quae Domini sunt, quomodo placeat Deo. *v.* 32. Et mulier innupta, et virgo cogitat quæ Domini sunt; ut sit sancta corpore et spiritu. Quae autem nupta est, cogitat quae sunt mundi, quomodo placeat viro. *v.* 34. *Vide v.* 37.

Hi sunt, qui cum mulieribus non sunt coinquinati: Virgines enim sunt. Hi sequuntur Agnum quocumque ierit. Hi empti

sunt ex hominibus, primitiæ Deo et Agno. *Apoc.* 14. 4.

Virginitas praefertur conjugio.

Igitur et qui matrimonio jungit virginem suam, bene facit: et qui non jungit, melius facit. 1. *Cor.* 7. 38. Beatior autem erit, si sic permanserit secundum meum consilium: puto autem, quod et ego Spiritum Dei habeam. *v.* 40.

Virgines servantur.

Ergo cunctos interficite (*ait Moyses principibus exercitus Israel contra Madianitas*) quidquid est generis masculini, etiam in parvulis: et mulieres, quae noverunt viros in coitu: jugulate: puellas autem et omnes feminas virgines, reservate vobis: et manete extra castra septem diebus. *Num.* 31. 17. 18. 19. *Vide Judic.* 21. 11.12.

Virgines olim conclusae.

Accinctæque mulieres ciliciis pectus, per plateas confluebant: sed et virgines, quæ conclusae erant, procurrebant ad Oniam, aliæ autem ad muros, quædam per fenestras aspiciebant: universæ autem protendentes manus in coelum, deprecabantur. 2. *Mach.* 3. 19. 20.

(Vide *Thesaurum Patrum.*)

VISITATIO.

Visitare et consolari infirmos seu aegrotos, opus est misericordiae.

His ita transactis, nuntiatum est Joseph, quod ægrotaret pater suus (*Jacob*): qui, assumptis duobus filiis, Manasse, et Ephraim, ire perrexit. *Gen.* 48. 1.

Porro Ochozias filius Joram, rex Juda, descendit invisere Joram filium Achab in Jezrael, quia aegrotabat ibi. 4. *Reg.* 8. 29. *Vide* 2. *Paral.* 22. 6.

Eliseus autem aegrotabat infirmitate, qua et mortuus est: descenditque ad eum Joas rex Israel, et flebat coram eo, dicebatque: Pater mi, pater mi, currus Israel, et auriga ejus. *Ibid.* 13. 14. *Vide et c.* 20. 1. *Job* 2. 11. *Isa.* 38. 1.

Dominus opem ferat illi super lectum doloris ejus: universum stratum ejus versasti in infirmitate ejus. *Psal.* 40. 4.

Melius est ire ad domum luctus, quam ad domum convivii: in illa enim finis cunctorum admonetur hominum, et vivens cogitat quid futurum sit. *Eccles.* 7. 3. *Vide Rom.* 12. 15.

Non desis plorantibus in consolatione, et cum lugentibus ambula. Non te pigeat visitare infirmum: ex his enim in dilectione firmaberis. *Eccli.* 7. 38. 39.

Hospes eram, et collegistis me (*dicet Christus in die ju-*

dicii) : nudus, et cooperuistis me: infirmus, et visitastis me: in carcere eram, et venistis ad me. Tunc respondebunt ei justi, dicentes: Domine, quando te vidimus—hospitem, et collegimus te? aut nudum, et cooperuimus te? aut quando te vidimus infirmum, aut in carcere, et venimus ad te? Et respondens Rex, dicet illis: Amen dico vobis, quamdiu fecistis uni ex his fratribus meis minimis, mihi fecistis. *Matth.* 25. 35. *et sequentes.* *Vide v.* 43. 44. *et c.* 8. 7. *Item* 2. *Cor.* 1. 4. *Jacob* 1. 27.

Visere sanctos desiderabat Paulus.

Desidero enim videre vos, ut aliquid impertiar vobis gratiæ spiritualis ad confirmandos vos, etc. *Rom.* 1. 11. *Vide v.* 10. 12. 13.

Nunc vero ulterius locum non habens in his regionibus, cupiditatem autem habens veniendi ad vos, et multis jam præcedentibus annis. *Ibid.* 15. 23. *Vide v.* 24. *et* 32.

Vellem autem esse apud vos modo, et mutare vocem meam: quoniam confundor in vobis. *Gal.* 4. 20.

Nos autem, fratres, desolati a vobis ad tempus horae, aspectu non corde, abundantius festinavimus faciem vestram videre, cum multo desiderio. 1. *Thess.* 2. 17. *Vide vers.* 8. *et* 18.

VITA.

(Vide *Thesaurum Patrum*).

Vita fidelium ad quam regulam sit instituenda.

In sudore vultus tui (*dixit Deus ad Adam*) vesceris pane, donec revertaris in terram, de qua sumptus es: quia pulvis es, et in pulverem reverteris. *Gen.* 3. 19.

Apparuit ei (*Abraham*) Dominus, dixitque ad eum: Ego Deus omnipotens: ambula coram me, et esto perfectus. *Ib.* 17. 1. *Vide et Psal.* 14. *per totum.*

Sex enim diebus fecit Dominus cœlum et terram, et mare, et omnia quae in eis sunt: et requievit in die septimo, idcirco benedixit Dominus diei sabbati, et sanctificavit eum. *Exod.* 20. 11.

Ego enim sum Dominus Deus vester: sancti estote, quia ego sanctus sum. *Lev.* 11. 44. *Vide* 1. *Petr.* 1. 16.

Locutus est Dominus ad Moysen, dicens: Loquere ad omnem coetum filiorum Israel, et dices ad eos: Sancti estote, quia ego sanctus sum, Dominus Deus vester. *Ibid.* 19. 1. 2.

Eritis mihi sancti, quia sanctus sum ego Dominus, et separavi vos a caeteris populis, ut essetis mei. *Ibid.* 20. 26. *Vide v.* 7.

Sint ergo sancti (*filii Aaron*), quia et ego sanctus sum, Do-

minus, qui sanctifico eos. *Ibid.* 21. 8.

Quis ascendet in montem Domini ? aut quis stabit in loco sancto ejus? Innocens manibus et mundo corde, qui non accepit in vano animam suam: nec juravit in dolo proximo suo. Hic accipiet benedictionem a Domino — Haec est generatio quærentium eum, quærentium faciem Dei Jacob. *Psal.* 23. 3. *et seq. Vide Psal.* 33. 14. 15.

Custodi innocentiam, et vide aequitatem : quoniam sunt reliquiae homini pacifico. *Psal.* 36. 37.

Deum time, et mandata ejus observa : hoc est enim omnis homo: et cuncta quæ fiunt adducet Deus in judicium pro omni errato, sive bonum sive malum illud sit. *Eccles.* 12. 13. 14.

Indicabo tibi, o homo, quid sit bonum, et quid Dominus requirat a te: Utique facere judicium, et diligere misericordiam, et sollicitum ambulare cum Deo tuo. *Mich.* 6. 8. *Vide Psal.* 33. 14. 15. *et Psal.* 96. 10. *Amos* 5. 14. 15. *Rom.* 12. 9. 1. *Petr.* 3. 10. 11.

Estote ergo vos perfecti, sicut et Pater vester coelestis perfectus est. *Matth.* 5. 48.

Omnia ergo quæcumque vultis, ut faciant vobis homines, et vos facite illis. Hæc est enim lex, et Prophetae. *Ibid.* 7. 12. *Vide Tob.* 4. 16. *et Luc.* 6. 31.

Tollite jugum meum super vos; et discite a me quia mitis sum, et humilis corde: et invenietis requiem animabus vestris *Ibid.* 11. 29. *Vide Jerem.* 6. 16.

Pharisæe cæce, munda prius quod intus est calicis et paropsidis. *Ibid.* 23. 26. Vos a foris quidem paretis hominibus justi; intus autem pleni estis hypocrisi, et iniquitate. *v.* 28. *Vide v.* 25. *Item Luc.* 11. 39.

Estote ergo misericordes, sicut et Pater vester misericors est, etc. *Luc.* 6. 36. *Vide versus seq.*

Si quis mihi ministrat, me sequatur : et ubi sum ego, illic et minister meus erit. Si quis mihi ministraverit, honorificabit eum Pater meus. *Joan.* 12. 26.

Si ergo ego lavi pedes vestros, Dominus, et Magister : et vos debetis alter alterius lavare pedes. *Ib.* 13. 14. *Vide et v.* 34.

Hoc est praeceptum meum, ut diligatis invicem, sicut dilexi vos. *Ibid.* 15. 12. *Vide Levit.* 19. 18. *Matth.* 22. 39. *Marc.* 12. 31. *Rom.* 13. 8. 9. *Gal.* 5. 14. *Ephes.* 5. 2. *Jacob* 2. 8. 1. *Joan.* 3. 11. *et cap.* 41. 21.

Consepulti enim sumus cum illo per baptismum in mortem: ut quomodo Christus surrexit a mortuis per gloriam Patris, ita et nos in novitate vitae ambulemus. *Rom.* 6. 4. *Vide v.* 6. *Item Ephes.* 4. 22. *et seq. Coloss.* 2. 12. *et c.* 3. 12. *et seq. Hebr.* 12. 1. 1. *Petr.* 2. 1.

Nihil ergo nunc damnationis est iis, qui sunt in Christo Jesu, qui non secundum carnem ambulant. *Ibid*. 8. 1.

Induimini Dominum Jesum Christum, et carnis curam ne feceritis in desideriis. *Ibid*. 13. 14. *Vide totum caput. Item Gal*. 5. 16. *et* 25. *Item* 1.*Petr*. 2. 11. *et seq*.

Unusquisque vestrum proximo suo placeat in bonum, ad aedificationem. *Ib*. 15. 2. *Vide v*. 1.

Unusquisque in qua vocatione vocatus est, in ea permaneat, etc. 1. *Cor*. 7. 20. *Vide* 2. *Petr*. 1. 10.

Sive ergo manducatis, sive bibitis, sive aliud quid facitis: omnia in gloriam Dei facite. *Ibid*. 10. 31.

Mundemus nos ab omni inquinamento carnis et spiritus, perficientes sanctificationem in timore Dei. Capite nos. Neminem laesimus, neminem corrupimus, neminem circumvenimus. 2. *Cor*. 7. 1. 2.

Deus elegit nos in ipso (*Christo*.) ante mundi constitutionem, ut essemus sancti et immaculati in conspectu ejus in caritate. *Ephes*. 1. 4.

Obsecro itaque vos ego vinctus in Domino, ut digne ambuletis vocatione, qua vocati estis, etc. *Ibid*. 4. 1. Renovamini autem spiritu mentis vestræ, et induite novum hominem, qui secundum Deum creatus est in justitia, et sanctitate veritatis. *v*. 23. 24. *Vide totum caput. Item Rom*. 12. 2.

Estote ergo imitatores *Dei*, sicut filii carissimi: et ambulate in dilectione, sicut et Christus dilexit nos, etc. *Ibid*. 5. 1. 2. Propterea nolite fieri imprudentes, sed intelligentes quae sit voluntas Dei, etc. *v*. 17. *Vide tot. caput*.

Sicut ergo accepistis Jesum Christum Dominum, in ipso ambulate, etc. *Coloss*. 2. 6.

Nolite mentiri invicem; expoliantes vos veterem hominem cum actibus suis, et induentes novum, etc. *Ibid*. 3. 9. 10. induite vos ergo sicut electi Dei, sancti, et dilecti, viscera misericordiæ, et benignitatem, humilitatem, modestiam, patientiam: supportantes invicem, etc. *v*. 12. 13. Omne quodcumque facitis in verbo aut in opere, omnia in nomine Domini Jesu Christi, gratias agentes Deo et Patri per ipsum. *v*. 17.

Haec est enim voluntas Dei, sanctificatio vestra: ut abstineatis vos a fornicatione, ut sciat unusquisque vestrum vas suum possidere in sanctificatione, et honore, etc. 1.*Thess*. 4. 3. *Vide c*. 5. 14. *et seq*. *Item Rom*. 12. 2.

Apparuit enim gratia Dei Salvatoris nostri omnibus hominibus, erudiens nos, ut abnegantes impietatem, et saecularia desideria, sobrie, et juste, et pie vivamus in hoc sæculo. *Tit*. 2. 11. 12. *Vide c*. 3. 8. *Item Hebr*.

12. 2. *et seq.* 1. *Petr.* 1. 15. *e.* 2. 21. *c.* 3. *v.* 10. 11. 15. 16. *c.* 4. 8. *et seq.*

Pacem sequimini cum omnibus, et sanctimoniam, sine qua nemo videbit Deum, etc. *Hebr.* 12. 14. *Vide Rom.* 12. 18.

Qui sapiens, et disciplinatus inter vos? ostendat ex bona conversatione operationem suam in mansuetudine sapientiæ. *Iac.* 3. 13.

Hortatur Apostolus Petrus, ut tamquam peregrini ab omnibus mundanis abstineamus, superioribus obtemperemus, afflictionesque ad Christi imitationem feramus. 1. *Petr.* 2. 11. *et seq.*

Quales oportet vos esse in sanctis conversationibus et pietatibus, exspectantes et properantes in adventum diei Domini? 2. *Petr.* 3. 11. 12. Satagite immaculati et inviolati ei (*Deo*) inveniri in pace. *v.* 14.

Si autem in luce ambulamus, sicut et ipse (*Deus*) est in luce, societatem habemus ad invicem, et sanguis Jesu Christi, Filii ejus, emundat nos ab omni peccato. 1. *Joan.* 1. 7. *Vide* 2. *Petr.* 1. 5. *et seq.*

Qui dicit se in ipso (*Christo*) manere, debet, sicut ille ambulavit, et ipse ambulare. *Ib.* 2. 6.

Vivendum Deo, non sibi.

Nemo enim nostrum sibi vivit, et nemo sibi moritur. Sive enim vivimus, Domino vivimus: sive morimur, Domino morimur. Sive ergo vivimus, sive morimur, Domini sumus. *Rom.* 14. 7. 8.

Et pro omnibus mortuus est Christus: ut et qui vivunt, jam non sibi vivant, sed ei, qui pro ipsis mortuus est, et resurrexit. 2. *Cor.* 5. 15.

Vivo autem, jam non ego: vivit vero in me Christus. Quod autem nunc vivo in carne, in fide vivo Filii Dei, qui dilexit me, et tradidit semetipsum pro me. *Galat.* 2. 20. *Vide et* 1. *Petr.* 4. 2.

Qui (*Christus*) mortuus est pro nobis: ut sive vigilemus, sive dormiamus, simul cum illo vivamus. 1. *Thess.* 5. 10

Vitae emendatio.

Sicut enim fuit sensus vester, ut erraretis a Deo: decies tantum iterum convertentes requiretis eum. *Baruch* 4. 28.

Sicut enim exhibuistis membra vestra servire immunditiæ, et iniquitati ad iniquitatem; ita nunc exhibete membra vestra servire justitiæ in sanctificationem, etc. *Rom.* 6. 19. *Vide totum caput.*

Vita longa mandatorum Dei observatoribus promissa.

Honora patrem tuum et matrem tuam, ut sis longævus super terram, etc. *Exod.* 20. 12. *Item Deut.* 5. 16. *Eccli.* 3. 6.

et seq. Matth. 15. 4. *Marc.* 7. 10. *Ephes.* 6. 2.

Custodite leges meas atque judicia, quae faciens homo, vivet in eis. *Lev.* 18. 5. *Vide c.* 25. 18. *Item Deut.* 6. 17. *Ezech.* 20. 11. *Rom.* 10. 5. *Gal.* 3. 12.

Pondus habebis justum et verum, et modius aequalis et verus erit tibi: ut multo vivas tempore super terram, etc. *Deut.* 25. 15.

Si autem ambulaveris in viis meis (*Dixit Deus Salomoni*), et custodieris praecepta mea; et mandata mea, — longos faciam dies tuos. 3. *Reg.* 3. 14. *Item Prov.* 3. 2.

Longitudine dierum replebo eum, et ostendam illi salutare meum. *Psal.* 90. 16. *Vide et Prov. c.* 3. *per totum. Item c.* 9. 11.

Timor Domini apponet dies: et anni impiorum breviabuntur. *Prov.* 10. 27. *Vide Psal.* 33. v. 13. 14. 15. *Item* 1. *Petr.* 3. 10. 11.

Fructus justi, lignum vitae. *Ib.* 11. 30. *Vide Luc.* 10. 28. Qui autem odit avaritiam, longi fient dies ejus. *Ibid.* 28. 16.

Si autem vis ad vitam ingredi, serva mandata. *Matth.* 19. 17.

Qui mundana propter Deum relinquit, *recipiet* in saeculo venturo vitam aeternam. *Luc.* 18. 30. *Vide Joan.* 10. 28.

Ut omnis, qui credit in ipsum (*Christum*), non pereat, sed habeat vitam aeternam. *Joan.* 3. 15. *Vide v.* 36. *et c.* 4. 14. *c.* 5. 24. *et c.* 6. 40. 55. *et c.* 1[illegible] 25. 26. *et c.* 17. 2. 3. *et c.* 2[illegible] 31. 1. *Joan.* 5. 13. 20.

Panis (*qui est Christus*) — dat vitam mundo. *Ibid.* 6. 3[illegible]

Qui amat animam suam, pe[illegible] det eam: et qui odit anima[illegible] suam in hoc mundo, in vita[illegible] aeternam custodit eam. *Ibi[illegible]* 12. 25.

Nunc vero liberati a peccat[illegible] servi autem facti Deo, habet[illegible] fructum vestrum in sanctifica[illegible] tionem, finem vero vitam æternam. *Rom.* 6. 22.

Nonne Deus elegit paupere[illegible] in hoc mundo, divites in fide et haeredes regni, quod repro[illegible] misit Deus diligentibus se? *Jac* 2. 5. *Vide* 1. *Petr.* 5. 4. 1 *Joan.* 2. 25. *Judae v.* 21.

Vita aeterna gignitur ex grati[illegible] tamquam patre, et ex me[illegible] rito tanquam matre.

Omnis misericordia faciet locum unicuique secundum meritum operum suorum. *Eccli* 16. 15.

Merces vestra copiosa est i[illegible] coelis. *Matth.* 5. 12. *Vide Luc* 6. 25.

Et omnis qui reliquerit do[illegible] mum, etc., vitam æternam pos[illegible] sidebit. *Ibid.* 19. 29. *Vid[illegible] Marc.* 10. 29. 30.

Conventione autem facta cu[illegible] operariis ex denario diurno etc. *Ibid.* 20. 2. *Vide c.* 25. 1[illegible] *de quinque talentis parabola[illegible]*

Euge serve bone, et fideli[illegible]

quia super pauca fuisti fidelis, supra multa te constituam, intra in gaudium Domini tui. *Ib. c.* 25. *v.* 21. 23.

Venite benedicti Patris mei, possidete paratum vobis regnum, etc. Esurivi enim, et dedisti mihi manducare, etc. *Ibid. v.* 34. 35. *Vide c.* 10. 42. *et c.* 16. 27. *Item Marc.* 9. 40.

Dignus est enim operarius mercede sua. *Luc.* 10. 7. *Vide Psal.* 61. 13. *Item* 1. *Tim.* 5. 18.

Ei autem qui operatur, merces non imputatur secundum gratiam, sed secundum debitum. *Rom.* 4. 4. *Vide caput* 2. 6.

Stipendia enim peccati mors. Gratia autem Dei, vita æterna, in Christo Jesu Domino nostro. *Ibid.* 6. 23.

Unusquisque autem propriam mercedem accipiet secundum suum laborem. 1. *Cor.* 3. 8.

Ut ambuletis digne Deo per omnia placentes, etc. *Coloss.* 1. 10.

Ut digni habeamini in regno Dei, pro quo et patimini. 2. *Thess.* 1. 5.

Beatus vir, qui suffert tentationem, quoniam cum probatus fuerit, accipiet coronam vitae, quam repromisit Deus diligentibus se. *Jac.* 1. 12.

Vitae anteactae memoria haud inutilis.

Memento (*ait Moyses ad populum Israel*), quod et ipse servieris in Ægypto, et eduxerit te inde Dominus Deus tuus in manu forti, etc. *Deut.* 5. 15.

Et recordaberis, quoniam servus fueris in Ægypto: custodiesque ac facies quæ præcepta sunt. *Ibid.* 1. 6. 12.

Et recordabimini (*ait Dominus filiis Israel*) viarum vestrarum pessimarum, studiorumque non bonorum: et displicebunt vobis iniquitates vestræ, et scelera vestra. *Ezech.* 36. 31. *Vide et Joan.* 4. 29. *Item Act.* 22. 4. *et c.* 26. 10. *Rom.* 6. 17. *et seq.* 1. *Cor.* 15. 9. *Gal.* 1. 13. *et seq.*

Sed tunc quidem ignorantes Deum, iis, qui natura non sunt dii, serviebatis. Nunc autem cum cognoveritis Deum, imo cogniti sitis a Deo, *non ad pristina revertimini, sed gratias agite Deo. Galat.* 4. 8. 9. *Vide Ephes.* 2. *v.* 1. 2. 3. 11. *et* 12.

Eratis enim aliquando tenebrae, nunc autem lux in Domino. Ut filii lucis ambulate— in omni bonitate, et justitia, et veritate, etc. *Ephes.* 5. 8. 9. *Vide Coloss.* 1. 21. *Tit.* 3. 3. 1. *Petr.* 2. 10.

Eratis enim sicut oves errantes, sed conversi estis nunc ad pastorem, et episcopum animarum vestrarum. 1. *Petr.* 2. 25. *Vide et c.* 4. 3.

Vitae humanae brevitas et canitas.

In sudore vultus tui (*dixit Dominus ad Adam*) vesceris

pane, donec revertaris in terram, de qua sumptus es : quia pulvis es, et in pulverem reverteris. *Gen.* 3. 19.

Omnes morimur, et quasi aquae dilabimur in terram, quae non revertuntur : nec vult Deus perire animam, sed retractat cogitans, ne penitus pereat qui abjectus est. 2. *Reg.* 14. 14.

Peregrini enim sumus coram te (*Domine*) et advenae, sicut omnes patres nostri. Dies nostri quasi umbra super terram, et nulla est mora. 1. *Par.* 29. 15.

Noli timere, fili mi : pauperem quidem vitam gerimus, sed multa bona habebimus, si timuerimus Deum, et recesserimus ab omni peccato, et fecerimus bene. *Tob.* 4. 23.

Quare misero data est lux, et vita his, qui in amaritudine animae sunt? *Job* 3. 20.

Militia est vita hominis super terram: et sicut dies mercenarii, dies ejus. *Ibid.* 7. 1. Dies mei velocius transierunt, quam a texente tela succiditur, et consumpti sunt absque ulla spe. Memento (*Domine*), quia ventus est vita mea. *v.* 6. 7. *Vide tot. caput.*

Hesterni quippe sumus, et ignoramus, quoniam sicut umbra dies nostri sunt super terram. *Ibid.* 8. 9.

Etiam si simplex fuero, hoc ipsum ignorabit anima mea, et tædebit me vitæ meæ. *Ibid.* 9. 21. *Vide v.* 25. 26.

Et si impius fuero, væ mihi est : et si justus, non levabo caput, saturatus afflictione et miseria. *Ibid.* 10. 15. *Vide v.* 1. *et* 20.

Qui quasi putredo consumendus sum, et quasi vestimentum, quod comeditur a tinea. *Ibid.* 13. 28. *Vide v.* 12.

Homo natus de muliere, brevi vivens tempore, repletur multis miseriis. *Ibid.* 14. 1. Breves dies hominis sunt, numerus mensium ejus apud te est: constituisti terminos ejus, qui praeteriri non poterunt. *v.* 5. *Vide v.* 2. *Item c.* 16. 23. *et c.* 17. 1. 11.

Ecce mensurabiles posuisti (*Domine*) dies meos : et substantia mea tamquam nihilum ante te. Verumtamen universa vanitas omnis homo vivens. Verumtamen in imagine pertransit homo. *Ps.* 38. 6. 7.

Quoniam omnes dies nostri defecerunt : et in ira tua (*Domine*) defecimus. *Psal.* 89. 9. *Vide tot. Psal.*

Defecerunt sicut fumus dies mei: et ossa mea sicut cremium aruerunt. *Psal.* 101. 4. Dies mei sicut umbra declinaverunt: et ego sicut fœnum arui. *v.* 12. *Vide v.* 24.

Homo, sicut foenum, dies ejus: tamquam flos agri sic efflorebit. *Psal.* 102. 15. *Vide v.* 14. 16.

Sicut umbra cum declinat ablatus sum : et excussus sum sicut locustae. *Psal.* 108. 23.

Homo vanitati similis factus est: dies ejus sicut umbra prætereunt. *Psal.* 143. 4.

Ne glorieris in crastinum, ignorans quid superventura pariat dies. *Prov.* 27. 1.

Cuncti dies ejus (*hominis*), doloribus et ærumnis pleni sunt: nec per noctem mente requiescit: et hoc nonne vanitas est? *Eccles.* 2. 23.

Vidi afflictionem, quam dedit Deus filiis hominum, ut distendantur in ea. *Ibid.* 3. 10.

Quid necesse est homini majora se quaerere, cum ignoret quid conducat sibi in vita sua, numero dierum peregrinationis suæ, et tempore, quod velut umbra praeterit? Aut quis ei poterit indicare quid post eum futurum sub sole sit? *Ibid.* 7. 1.

Nemo est qui semper vivat, et qui hujus rei habeat fiduciam. *Ibid.* 9. 4. *Vide v.* 12.

Umbrae enim transitus est tempus nostrum, et non est reversio finis nostri: quoniam consignata est, et nemo revertitur. *Sap.* 2. 5. *Vide versus praecedentes. Item c.* 15. 9. 10.

Transierunt omnia illa tamquam umbra, et tamquam nuntius percurrens. *Ibid.* 5. 9. *Vide versus sequentes.*

Omnis caro sicut fœnum veterascet, et sicut folium fructificans in arbore viridi? *Eccli.* 14. 18. *Vide c.* 17. 31.

Numerus dierum hominum, ut multum centum anni: quasi gutta aquæ maris deputati sunt: et sicut calculus arenae, sic exigui anni in die ævi. *Ibid.* 18. 8. *Vide c.* 40. 6. *Item Psal.* 89. 10.

O mors, quam amara est memoria tua, homini pacem habenti in substantiis suis? etc. *Ibid.* 41. 1. *Vide versus sequentes.*

Vox dicentis: Clama. Et dixi: Quid clamabo? Omnis caro foenum, et omnis gloria ejus quasi flos agri. *Isa.* 40. 6. *Vide Canticum Ezechiae c.* 38. 10. *Item* 1. *Petr.* 1. 24.

Homo quidam dives dixit: Hoc faciam: Destruam horrea mea, et majora faciam, et illuc congregabo omnia, quae nata sunt mihi, et bona mea, et dicam animæ meæ: Anima, habes multa bona posita in annos plurimos: requiesce, comede, bibe, epulare. Dixit autem illi Deus: Stulte, hac nocte animam tuam repetunt a te: quæ autem parasti, cujus erunt? *Luc.* 12. 18. *et seq. Vide Eccli.* 11. 19. 20.

Id enim, quod in præsenti est momentaneum. 2. *Cor.* 4. 17.

Non enim habemus hic manentem civitatem, sed futuram inquirimus. *Hebr.* 13. 14.

Glorietur autem frater humilis in exaltatione sua: dives autem in humilitate sua, quoniam sicut flos foeni transibit. *Jac.* 1. 9. 10.

Quae est enim vita vestra? Vapor est ad modicum parens,

et deinceps exterminabitur. *Ib.* 4. 15. *Vide v.* 14.

Vitam pro fratribus ponere.

***Facta ad Deum oratione, Judith praecidit caput ebrii Holophernis, quod ad concives Bethuliae deferens, eos ad gratiarum actionem hortatur; ipsa vero ab omnibus benedicitur. Judith c.* 13. *per totum.**

Luctus Mardochaei ac reliquorum Judaeorum, ob paratum ipsis interitum. Esther autem ut jussu Mardochaei neci Judaeorum occurrat, non vocata ad regem cum vitae periculo ingreditur, et jubet cum jejunio pro se triduo orari, idem ipsa faciente. Esther c. 4. *per totum.*

Majorem hac dilectionem nemo habet, ut animam suam ponat quis pro amicis suis. *Joan.* 15. 13. *Vide c.*10.11.15.

In hoc cognovimus caritatem Dei, quoniam ille animam suam pro nobis posuit, et nos debemus pro fratribus animas ponere. 1. *Joan.* 3. 16.

VOCATIO.

(Vide *Thesaurum Patrum*).

Vocatio Gentium. Vide *Gentium vocatio.*

Vocationi propriae sedulo inserviendum.

Sicut avis transmigrans de nido suo, sic vir qui derelinquit locum suum. *Prov.* 27. 8.

Ambulante Jesu in via? dixit quidam ad illum: Sequar te, quocumque ieris. Dixit illi Jesus: Vulpes foveas habent, et volucres cœli nidos: Filius autem hominis non habet ubi caput reclinet. Ait autem ad alterum: Sequere me: ille autem dixit: Domine, permitte mihi primum ire, et sepelire patrem meum. Dixitque ei Jesus: Sine, ut mortui sepeliant mortuos suos: tu autem vade, et annuntia regnum Dei. Et ait alter: Sequar te, Domine, sed permitte mihi primum renuntiare his, quae domi sunt. Ait ad illum Jesus: Nemo mittens manum suam ad aratrum, et respiciens retro, aptus est regno Dei. *Luc.* 9. 57. *et seq. usq. ad fin. Vide Matth.* 8. 19. *et seq. et c.* 4. 19. 21. *et c.* 9. 9. *Item Marc.* 1. 17. 20. *et c.* 2. 14. *Luc.* 5. 27. *Joan.* 21. 19. 22.

Unusquisque sicut vocavit *eum* Deus, ita ambulet. 1. *Cor.* 7. 17. Unusquisque in quo vocatus est, fratres, in hoc permaneat apud Deum. *v.* 24.

Quapropter, fratres, magis satagite: ut per bona opera certam vestram vocationem et electionem faciatis, etc. 2. *Petr.* 1. 10.

VOLUNTAS.

Voluntas nostra accommodanda et voluntati divinae. Vide et Abnegatio, et Cor, et Resignatio in divinam voluntatem.

Indicavit itaque ei Samuel

(*Heli*) universos sermones, et non abscondit ab eo. Et ille respondit: Dominus est: quod bonum est in oculis suis, faciat. 1. *Reg*. 3. 18.

Esto vir fortis (*dixit Joab fratri suo Abisai*), et pugnemus pro populo nostro, et civitate Dei nostri: Dominus autem faciet quod bonum est in conspectu suo. 2. *Reg*. 10. 12. *Vide c*. 15. 26.

Sicut autem fuerit voluntas in coelo, sic fiat (*ait Judas Machabaeus*). 1. *Mach*. 3. 60.

Adveniat regnum tuum. Fiat voluntas tua, sicut in coelo, et in terra. *Matth*. 6. 10.

Et progressus pusillum (*Jesus*), procidit in faciem suam, orans et dicens: Pater mi, si possibile est, transeat a me calix iste: verumtamen non sicut ego volo, sed sicut tu vis. *Ibid*. 26. 39. *Item Marc*. 14. 36. *Luc*. 22. 42.

Et cum ei (*Paulo*) suadere non possemus, quievimus, dicentes: Domini voluntas fiat. *Act*. 21. 14.

Et hoc faciemus, si quidem permiserit Deus. *Hebr*. 6. 3. *Vide* 1. *Cor*. 4. 19.

Si Dominus voluerit; et: Si vixerimus, faciemus hoc, aut illud. *Jacob* 4. 15.

Voluntas Dei.

Non omnis, qui dicit mihi, Domine, Domine, intrabit in regnum cœlorum: sed qui facit voluntatem Patris mei, qui in coeli est, ipse intrabit in regnum cœlorum. *Matth*. 7. 21. *Vide Luc*. 6. 46.

Quicumque enim fecerit voluntatem Patris mei, qui in coelis est: ipse meus frater et soror, et mater est, *Ibid*. 12. 50. *Item habetur verbatim Marc*. 3. 35.

Hæc est autem voluntas ejus, qui misit me, Patris: ut omne, quod dedit mihi, non perdam ex eo, sed resuscitem illud in novissimo die. *Joan*. 6. 39. *Vide v*. 38. *et* 40. *Item Ephes*. 5. 17. *Coloss*. 1. 9.

Et nolite conformari huic sæculo, sed reformamini in novitate sensus vestri; ut probetis quæ sit voluntas Dei bona, et beneplacens, et perfecta. *Rom*. 12. 2.

Hæc est enim voluntas Dei, sanctificatio vestra: ut abstineatis vos a fornicatione; ut sciat unusquisque vestrum vas suum possidere in sanctificatione, et honore, etc. 1. *Thess*. 4. 3. 4. *Vide* 1. *Tim*. 2. 4.

Et mundus transit, et concupiscentia ejus. Qui autem facit voluntatem Dei, manet in aeternum. 1. *Joan*. 2. 17.

Voluntas Dei non est, ut aliquis pereat.

Numquid voluntatis meæ est mors impii, dicit Dominus, et non ut convertatur a viis suis, et vivat? *Ezech*. 18. 23. *Vide c*. 33. 11.

Haec est enim voluntas ejus,

qui misit me, Patris, ut omne quod dedit mihi, non perdam ex eo, sed resuscitem illud in novissimo die. *Joan.* 6. 39.

Hoc enim bonum est, et acceptum coram Salvatore nostro Deo, qui omnes homines vult salvos fieri, et ad agnitionem veritatis venire. 1. *Tim.* 2. 3. 4.

Non tardat Dominus promissionem suam, sicut quidam existimant: sed patienter agit propter vos, nolens aliquos perire, sed omnes ad pœnitentiam reverti. 2. *Petr.* 3. 9.

Voluntatem pro opere acceptat Deus.

Dixitque ad eum (*Abimelech, qui tulerat Saram*) Deus: Et ego scio quod simplici corde feceris: et ideo custodivi te, ne peccares in me, et non dimisi ut tangeres eam. (*Saram*) *Gen.* 20. 6. *Vide v.* 3.

Dixitque ei (*scilicet Angelus Domini ad Abraham*): Non extendas manum tuam super puerum, neque facies illi quidquam: nunc cognovi quod times Deum, et non pepercisti unigenito filio tuo propter me. *Ibid.* 22. 12.

Dixit Dominus ad David per prophetam Nathan: Quare ergo contempsisti verbum Domini, ut faceres malum in conspectu meo? Uriam Hethæum percussisti gladio, et uxorem tibi, et interfecisti eum gladio filiorum Ammon. 2. *Reg.* 12. 9.

Voluptas carnis. Vide concupiscentia.

VOTUM.

Votorum exemplum.

Jacob, vadens ad domum Laban avunculi sui, post ostensam sibi, a Domino visionem, vovit etiam votum, dicens: Si fuerit Deus mecum, et custodierit me in via, per quam ego ambulo, et dederit mihi panem ad vescendum, et vestimentum ad induendum, reversusque fuero prospere ad domum patris mei: erit mihi Dominus in Deum, et lapis iste, quem erexi in titulum, vocabitur domus Dei; cunctorumque quæ dederis mihi, decimas offeram tibi. *Gen.* 28. 20. *et seq.*

Rex Arad—pugnavit contra illum (*Israel*), et victor existens, duxit ex eo prædam. At Israel, voto se Domino obligans, ait: Si tradideris populum istum in manu mea, delebo urbes ejus. Exaudivitque Dominus preces Israel, et tradidit Chananæum, quem ille interfecit subversis urbibus ejus: et vocavit nomen loci illius Horma, id est, Anathema. *Num.* 21. 1. *et sequentes.*

Pugnaturus Jepthe contra filios Ammon, votum vovit Domino, dicens: Si tradideris filios Ammon in manus meas, quicumque primus fuerit egressus de foribus domus meae, mihique occurrerit revertenti

cum pace a filiis Ammon, eum holocaustum offeram Domino. *Judic.* 11. 30. 31.

Cum esset Anna amaro animo, oravit ad Dominum, flens largiter, et votum vovit, dicens, Domine exercituum, si respiciens,—dederisque servæ tuæ sexum virilem, dabo eum Domino omnibus diebus vitae ejus, et novacula non ascendet super caput ejus. 1. *Reg.* 1. 10. 11.

Dixit Absalom ad regem David: Vadam, et reddam vota mea, quae vovi Domino in Hebron. Vovens enim vovit servus tuus, cum esset in Gessur Syriae, dicens: Si reduxerit me Dominus in Jerusalem, sacrificabo Domino. Dixitque ei rex David: Vade in pace. Et surrexit, et abiit in Hebron. 2. *Reg.* 15. 7. *et seq.*

Rex Asa perfectus erat coram Domino: et intulit ea, quæ sanctificaverat pater suus, et voverat, in domum Domini, argentum, et aurum, et vasa. 3. *Reg.* 15. 15. *Vide* 2. *Paral.* 15. 18. *Idem extat de Salomone.* 2. *Paral.* 5. 1.

Lætatusque est populus, cum vota sponte promitterent: quia corde toto offerebant ea Domino: sed et David rex lætatus est gaudio magno. 1. *Paral.* 29. 9.

Sed et filii Israel et Juda,—obtulerunt decimas boum, etc., quæ voverunt Domino Deo suo. 2. *Paral.* 31. 6. *Vide v.* 12.

Rex Artaxerxes praecepit Esdrae et populo, ut ferant munera Domino Deo Israel, quae *voverat ipse.* 3. *Esdr.* 8. 14.

Omnis populus post victoriam venit in Jerusalem adorare Dominum: et mox ut purificati sunt, obtulerunt omnes holocausta et vota, et promissiones suas. *Judith* 16. 22.

Et timuerunt viri (*qui erant in navi cum Jona*) timore magno Dominum, et immolaverunt hostias Domino, et voverunt vota. *Jonae* 1. 16.

Heliodorus autem (*virtute divina graviter punitus, et sanatus per orationem Oniae*), hostia Deo oblata, et votis magnis promissis,—repedabat ad regem. 2. *Mach.* 3. 35. *Vide simile de Antiocho c.* 9. 15. *et seq.*

Beata virgo Maria virginitatem vovisse videtur ex eo, quod ait ad Angelum: Quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco. *Luc.* 1.34.

Qui (*Paulus*) sibi totonderat in Cenchris caput: habebat enim votum. *Act.* 18. 18. *Vide c.* 21. 23.

Crudele votum et impium fecerunt illi Judaei, qui accesserunt ad principes sacerdotum et seniores, et dixerunt: Devotione devovimus nos, nihil gustaturos, donec occidamus Paulum. *Ibid.* 23. 14. *Vide v.* 12.

Vota servanda ac reddenda.

Locutusque est Dominus ad

Moysen, dicens: loquere filiis Israel, et dicens ad eos: Homo, qui votum fecerit, et spoponderit Deo animam suam, sub æstimatione dabit pretium, etc. *Lev.* 27. 1. 2. *Vide tot. caput.*

Loquere ad filios Israel (*ait Dominus ad Moysen*), et dices ad eos: Vir, sive mulier, cum fecerint votum ut sanctificentur, et se voluerint Domino consecrare: a vino et omni quod inebriare potest, abstinebunt, etc. *Num.* 6.1.*per totum caput.*

*Agitur de voto ac juramento virorum, et quando puellarum et uxorum vota seu juramenta rata sint vel irrita. Ibid.c.*30.*per tot.*

Cum votum voveris Domino Deo tuo, non tardabis reddere: quia requiret illud Dominus Deus tuus: et si moratus fueris, reputabitur tibi in peccatum. *Deut.* 23. 21.

Vota mea reddam (*Deo*) in conspectu timentium eum. *Ps.* 21. 26.

Immola Deo sacrificium laudis: et redde Altissimo vota tua. *Psal.* 49. 14.

Reddam vota mea de die in diem. *Psal.* 60. 9. *Vide Psal.* 65. 13.

Vovete, et reddite Domino Deo vestro, omnes qui in circuitu ejus affertis munera. *Ps.* 75. 12. *Vide Psal.* 131. 2.

Si quid vovisti Deo, ne moreris reddere: displicet enim ei infidelis et stulta promissio: sed quodcumque voveris, redde: multoque melius est non vovere, quam post votum promissa non reddere. *Eccles.* 5. 3. 4.

Si quis illis (*diis Babyloniorum*) votum voverit, et non reddiderit: neque hoc requirunt. *Baruch* 6. 34.

Ego autem in voce laudis immolabo tibi (*Deo*): quæcumque vovi, reddam pro salute Domino. *Jonae* 2. 10.

Sunt nobis viri quatuor, votum habentes super se, etc. *Actor.* 21. 21.

Votum castitatis servandae, seu non cognoscendi virum.
Vide et *Castitas.*

Dixit autem Maria ad Angelum: quomodo fiet istud, quoniam virum non cogosco? *Luc.* 1. 34.

Non sine damnatione violatur.

Cum enim luxuriatæ fuerint in Christo (*adolescentiores viduae*) nubere volunt: habentes damnationem, quia primam fidem irritam fecerunt. 1. *Tim.* 5. 11. 12.

Votum impium non implendum.
Vide *Juramentum.*

ZELUS ET ZELOTIPIA. *Vide et* IRA

Zelus significat studium, quo accendimur ad alicujus virtutes imitandas, aut superandas, sine ullo tamen ipsius odio.

Æmulamini autem carismata meliora. 1. *Cor.* 12. 31.

Sectamini caritatem, æmulamini spiritalia, etc. *Ibid.* 14. 1. *Vide v.* 12. *et* 39.

Vestra aemulatio provocavit plurimos. 2. *Cor.* 9. 2. *Vide c.* 11. 2.

Bonum autem æmulamini in bono semper. *Gal.* 4. 18. *Vide v.* 17.

Christus dedit semetipsum pro nobis, ut — mandaret sibi populum acceptabilem, sectatorem bonorum operum. *Tit.* 2. 14.

Zelus Dei, id est affectus ille summus, quo populum suum gratiose amplectitur, cum justa severitate adversus peccata et ira formidabili in Ecclesiae hostes.

Phinees (*inquit Deus*)—avertit iram meam a filiis Israel: quia zelo meo commotus est contra eos, ut non ipse delerem filios Israel in zelo meo. *Num.* 25. 11.

Sed tunc quam maxime furor ejus (*Dei*) fumet, et zelus contra hominem illum *peccatorem*, etc. *Deut.* 29. 20.

De Jerusalem quoque egredientur reliquæ, et quod salvetur de monte Sion: zelus Domini exercituum faciet hoc. 4. *Reg.* 19. 31. *Vide Isa.* 37. 32.

Usquequo, Domine, irasceris in finem: accendetur velut ignis zelus tuus! *Psal.* 78. 5.

Zelus Domini exercituum *confirmabit regnum David. Isa.* 9. 7.

Dominus sicut fortis egredietur, sicut vir præliator suscitabit zelum: vociberabitur et clamabit: super inimicos suos confortabitur. *Ibid.* 42. 13.

Et vidit Dominus (*impietatem*), et malum apparuit in oculis ejus — et indutus est vestimentis ultionis, et opertus est quasi pallio zeli. *Ibid.* 59. 15. 17. *Vide Sap.* 5. 18.

Et scient (*inquit Dominus inimici mei*), quia ego Dominus locutus sum in zelo meo cum implevero indignationem meam in eis. *Ezech.* 5. 13. *Vide c.* 15. 38. *Item c.* 23. 25. *et c.* 36. 5. 6. *et c.* 38. 19.

Et requiescet indignatio mea in te (*Jerusalem, ait Dominus*): et auferetur zelus meus a te, et quiescam, nec irascar amplius. *Ibid.* 16. 42. *Vide cap.* 39. 25.

In igne zeli ejus (*Dei*) devorabitur omnis terra, quia consummationem cum festinatione faciet cunctis habitantibus terram. *Sophon.* 1. 18. *Vide c.* 3. 8.

Zelatus sum Sion (*inquit Deus*) zelo magno, et indignatione magna zelatus sum eam, etc. *Zach.* 8. 2.

Zeli et Zelotypiæ bonae exempla.

Saeviebant filii Jacob ob stuprum sororis suae Dianae, per Sichem oppressae. Gen. 34. 13. *Vide totum caput.*

Audiens Moyses voces cantantium, et videns vitulum et choros, iratusque valde, pro-

jecit de manu tabulas, et confregit eas, etc., *et gravissime punivit populum, pro quo paulo ante tam fideliter et constanter oraverat ad Deum. Exod.* 32. *v.* 19. 27. 28. *Vide v.* 11. 12. 13.

Unus de filiis Israel intravit coram fratribus suis ad scortum Madianitidem, vidente Moyse. — Quod cum vidisset Phinees, — surrexit de medio multitudinis, et arrepto pugione, ingressus est post virum Israelitem in lupanam, et perfodit ambos simul, virum scilicet et mulierem, in locis genitalibus. *Num.* 25. 6. *et seq. Quod etiam valde placuit Deo, ut patet ex. v.* 11. 12. 13.

Praecepit Josue Achan lapidari, et totam ejus supellectilem comburi, quia tulerat de anathemate Jericho. Josue 7. 24. *et seq.*

Quod cum audissent filii Israel (*scil. filios Ruben et Gad aedificare sibi altare*), — convenerunt omnes in Silo, ut ascenderet, et dimicarent contra eos. *Ibid.* 22. 11. 12. *Vide versus sequentes.*

Ob scelus Gabaonitarum, ex tribu Benjamin, qui prodigiosa libidine extinxerant uxorem cujusdam Levitae reducentis eum a domo parentum, pugnantesque reliquae tribus adversus Benjamin semel atque iterum bello inferiores, tertioque commitentes jussu Domini praelium, tribum illam, praeter sexcentos qui in solitudinem fugerant, penitus deleverunt. Judic. c. 19. *et* 20. *per tot.*

Dixitque Samuel: Adducite ad me Agag regem Amalec. Et oblatus est ei Agag pinguissimus et tremens. Et dixit Agag: Siccine separas, amara mors? Et ait Samuel: Sicut fecit absque liberis mulieris gladius tuus, sic absque liberis erit inter mulieres mater tua. Et in frusta concidit eum Samuel coram Domino in Galgalis. 1. *Reg.* 15. 32. 33.

Dixitque Elias ad eos (*filios Israel*): Apprehendite prophetas Baal, et ne unus quidem effugiat ex eis. Quos cum apprehendissent, duxit eos Elias ad torrentem Cison, et interfecit eos ibi. 3. *Reg.* 18. 40.

Ecce sermo Domini ad eum (*Eliam*), dixitque illi: Quid hic agis Elia? At ille respondit: Zelo zelatus sum pro Domino Deo exercituum, quia dereliquerunt pactum tuum filii Israel: altaria tua destruxerunt, prophetas tuos occiderunt gladio, derelictus sum ego solus, et quaerunt animam meam, ut auferant eam. *Ibid.* 19. 9. 10. *Vide* 1. *Reg.* 11. 6.

Reprehensus es Achab a propheta Dei, eo quod Benadad regem Syriae, virum morte dignum, indiscrete vivum permisit abire. Ibid. 20. 42.

Quamvis rex Israel Jehu specialiter fuerit malus, tamen

multum commendatur, *eo quod semen domus Achab delevit*, *et Prophetas Baal occidit*, *et statuam*, *et aedem ipsius Baal destruxit*. 4. *Reg*. 10. *a v*. 11. *usque ad v*. 32.

Sic etiam Ezechias, *pietate eximius*, *dissipavit omnia idolorum delubra*, *etc*. *Ibid*. 18. 4. *Vide simile c*. 23. 6. *de Josia*, *usque ad v*. 26.

Spiritus itaque Dei induit Zachariam filium Joiadæ sacerdotem, et stetit in conspectu populi (*sculptibilibus servientis*): et dixit eis — Quare transgredimini praeceptum Domini, quod vobis non proderit: et dereliqnistis Dominum, ut derelinqueret vos? 2. *Paral*. 24. 40.

Audiens Esdras Judaeos cum gentibus matrimonia contraxisse, *miro modo doluit*, *et gemens ac ejulans*, *signa doloris ostendit*. 1. *Esdr*. 9. 3. *et seq*. *Vide* 3. *Esdr*. 8. 72. *et sequentes*.

Videns Nehemias Judaeos ducentes uxores alienigenos, *objurgavit eos et maledixit*, *et verberavit aliquos*, *et decalvavit*. 2. *Esdr*. 13. 25.

Zelus domus tuae comedit me, *inquit David*. *Psal*. 68.10.

Et ut cessavit loqui verba haec (*Mathathias*), accessit quidam Judaeus in omnium oculis sacrificare idolis super aram in civitate Modin, secundum jussum regis: et vidit Mathathias, et doluit, et contremuerunt renes ejus, et accensus est furor ejus secundum judicium legis, et insiliens trucidavit eum super aram: sed et virum, quem rex Antiochus miserat, qui cogebat immolare, occidit in ipso tempore, et aram destruxit, et zelatus est legem, sicut fecit Phinees Zamri filio Salomi. Et exclamavit Mathatias voce magna in civitate, dicens: Omnis, qui zelum habet legis, statuens testamentum, exeat post me. Et fugit ipse, et filii ejus in montes, et reliquerunt quæcumque habebant in civitate. 1. *Mach*. 2. 23. *seq*. *Vide v*. 54. *et* 58.

Onias summus Pontifex restitit viriliter Simoni, *qui volebat* iniqunm aliquid in civitate moliri. 2. *Mach*. 3. 4.

Miro fervebat zelo Joannes Baptista, *quando dicebat Pharisaeis*. Progenies viperarum, quis demonstravit vobis fugere a ventura ira? *Matth*. 3. 7. *Vide c*. 23. 33. *Item Luc*. 3. 7. *Similiter et quando Herodem increpabat*. *Matth*. 14. 4. *Marc*. 6. 18. *Luc*. 3. 19.

Et intravit Jesus in templum Dei, et ejiciebat omnes vendentes et ementes in templo; et mensas numulariorum, et cathedras vendentum columbas evertit. *Ibid*. 21. 12. *Vide Marc*. 11. 15. *Luc*. 19. 45. *Joan*. 2. 15.

Dure increpabat Dominus Scribas et Pharisaeos, *dum dice-*

bat illis : Vae vobis, Scribae et Pharisaei, hypocritae, etc. *et octies istud* vae *repetit iratissime et indignanter. Ibid.* 23. 13. *et seq. usq. ad v.* 30. *Vide Luc.* 11. 42. *et seq. usq. ad v.* 53.

Recordati sunt vero discipuli ejus (*Jesu*), quia scriptum est : Zelus domus tuae comedit me. *Joan.* 2. 17.

Sciens Jesus, Judaeos ipsum nequiter observare, circumspiciens eos cum ira, contristatus est super caecitate cordis eorum, dixitque eis : Vos ex patre diabolo estis, etc. *Ibid.* 8. 44.

Magno zelo succensus est Petrus in Ananiam et Saphiram quando vidit, quod fraudaverant de pretio agri. *Actor.* 5. 3. *Vide v.* 4. *et* 9.

Stephanus ardenti zelo correptus, dixit Judaeis : Dura cervice, et incircumcisis, cordibus et auribus, vos semper Spiritui Sancto resistitis, etc. *Ibid.* 7. 51.

Resistenti sibi et Barnabae Barjesu pseudo-propheta, respondit Paulus : O plene omni dolo, et omni fallacia, fili diaboli inimice omnis justitiae, non desinis subvertere vias Domini rectas. *Ibid.* 13. 10. *Vide v.* 11.

Dum Paulus praedicaret Athenis, incitabatur spiritus ejus in ipso, videns idololatriae deditam civitatem. *Ibidem* 17. 16.

Æmulor enim vos (*ait Paulus*) Dei aemulatione, etc. 2. *Cor.* 11. 2.

Videte canes, videte malos operarios, videte concisionem. *Philipp.* 3. 2. *Specialiter etiam apparet fervens zelus Pauli in Epist. ad Galat. cap.* 4. *ubi arguebat, increpabat, obsecrabat* : *et similiter.* 2. *Cor. caput* 11.

Zeli indiscreti exempla.

Videns Josue, minister Moysi, duos homines in castris prophetantes, dixit : Domine mi, Moyses, prohibe eos. At ille : Quid, inquit, aemularis pro me ? etc. *Num.* 11. 28. 29.

Abisai voluit amputare caput Semei maledicentis David, a persecutione Absalom fugienti : *sed non permisit David, ut aliquid mali inferretur illi.* 2. *Reg.* 16. 9. *et seq.*

Filii prophetarum coegerunt Eliseum, ut mitteret viros ad quaerendum Eliam, ne forte Spiritus Domini projecisset eum in unum montium, aut in unam vallium. 4. *Reg.* 2. 15. *et seq.*

Jonas et fugere voluit a facie Domini, quando praecepit ei praedicare Ninivitis. Jonae 1. 3. *Sed postmodum doluit, cum vidit civitatem non ruere, ut praedixerat. c.* 4. 1. *et seq.*

Cum ostendisset Dominus discipulis, oportere se multa pati a principibus Judaeorum,

et occidi; Petrus coepit increpare illum, dicens: Absit a te, Domine: non erit tibi hoc. *Matth.* 16. 21. 22. *Sed vide responsionem Christi*, *v.* 23. *Item Marc.* 8. 32. 33.

Plus Pharisaei zelabant pro auro templi, quam pro ipso templo; et plus pro donis altaris, quam pro ipsa altari. Ibid. 23. 16. *et seq.*

Sic et Pharisaei zelabant, videntes discipulos Christi spicas vellentes die sabbati, et manibus confricantes. Marc. 2. 23. *et seq. Item Matth.* 12. 2. *et seq. Luc.* 6. 1. *et seq.*

Rursus plus zelabant pro traditionibus suis, quam pro divinis mandatis. Ibid. c. 7. *per totum. Vide de hoc et totum cap.* 15. *Matth. Item Luc.* 11. 38.

Oblati sunt Domini parvuli, ut manus eis imponeret et oraret: discipuli autem comminabantur offerentibus. *Jesus autem ait*: Sinite parvulos venire ad me etc. *Ibid.* 10. 13. 14. *Vide Matth.* 19. 13. 14. *Luc.* 18. 15. 16.

Cum effudisset Maria pretiosum unguentum super caput Domini, quidam discipuli indigne ferebant, et fremebant in eam, deperditionem unguenti. Ibid. 14. 3. *et seq. Item Matth.* 26. 7. *et seq. Luc.* 7. 37. *et seq. usq. ad fin. capitis. Joan.* 12. 3. *et seq.*

Joannes Apostolus prohibuit quemdam ejicientem daemonia in nomine Domini Jesu, eo quod non sequebatur eos cum aliis discipulis. Et ait ad illum Jesus: Nolite prohibere: qui enim non est adversum vos, pro vobis est. *Luc.* 9. 49. 50.

Audientes Jacobus et Joannes Samaritanos non recepisse nuntios Domini, dixerunt: Domine, vis dicimus, ut ignis descendat de coelo et consumat illos? Et conversus (*Dominus*) increpavit illos, dicens: Nescitis cujus spiritus estis, etc. *Ibid. v.* 54.

Multum zelabant Pharisaei pro observatione Sabbati dum videbant Dominum die illo curantem infirmos. Ibid. 13. 14.

Arguit Dominus Petrum, qui amputaverat aurem servo principis sacerdotum, eo quod tunc non erat tempus potentiae Christi ostendendae, sed patientiae exibendae. Ibid. 22. 50. *Vide praecipue Matth.* 26. 51. *et seq. Item Joan.* 18. 10. 11.

Discipuli Joannis Baptistae indiscrete zelaverunt contra Christum, et dixerunt ei: Rabbi, qui erat tecum trans Jordanem, — ecce hic baptizat, et omnes veniunt ad eum. *Joan.* 3. 26. *Joannes autem optime respondit, et reprehendit eos. v.* 27. *et seq.*

Cum offerrentur de civitatibus vicinis multi infirmi, et a Petro curarentur; exurgens, — princeps sacerdotum, et omnes qui cum illo erant, — repleti sunt zelo, etc. *Actor.* 5. 17. *Vide versus* 7. 54. *et sequentes.*

Videntes Judaei, quod pene universa civitas convenerat audire verbum Dei, quod Paulus et Barnabas praedicabant, repleti sunt zelo, et contradicebant his, quae a Paulo dicebantur, blasphemantes. *Ibid.* 13. 45.

Paulo Apostolo dixerunt fratres: Vides, frater, quot millia sunt in Judaeis, qui crediderunt, et omnes aemulatores sunt legis: *sed putat te contra Moysen docere; et ideo adhaerere tibi nolunt, et persequuntur te, etc. Ibid.* 21. 20. *et seq. De his vero inquit Paulus in Epistola sua ad Rom. cap.* 10. 2. Testimonium enim perhibeo illis, quod aemulationem Dei habent, sed non secundum scientiam, etc. *Et quidem talis aemulator fuit ipse Paulus ante conversionem. Vide Actor.* 22. 3. *et seq. Item c.* 8. 3. *et c.* 9. 1. 2. *et c.* 26. *v.* 5. 9. 10. 11. *De se quoque confitetur Paulus*: Audistis enim conversationem meam aliquando in Judaismo: quoniam supra modum persequebar Ecclesiam Dei, etc. *Gal.* 1. 13. *Vide reliquos versus hujus capitis. Item* 1. *Cor.* 15. 9. 1. *Tim.* 13.

Æmulantur vos non bene; sed excludere vos volunt, ut illos aemulemini, etc. *Ibid.* 4. 17. *Vide v.* 18.

(Vide *Thesaurum Patrum*).

FINIS ULTIMI VOLUMINIS.

INDEX THESAURI BIBLICI

N

O

FINIS INDICIS SECUNDI ET ULTIMI VOLUMINIS.

Si trova vendibile nella Tipografia Tizzano

Strada Cisterna dell' Olio n.° 45.